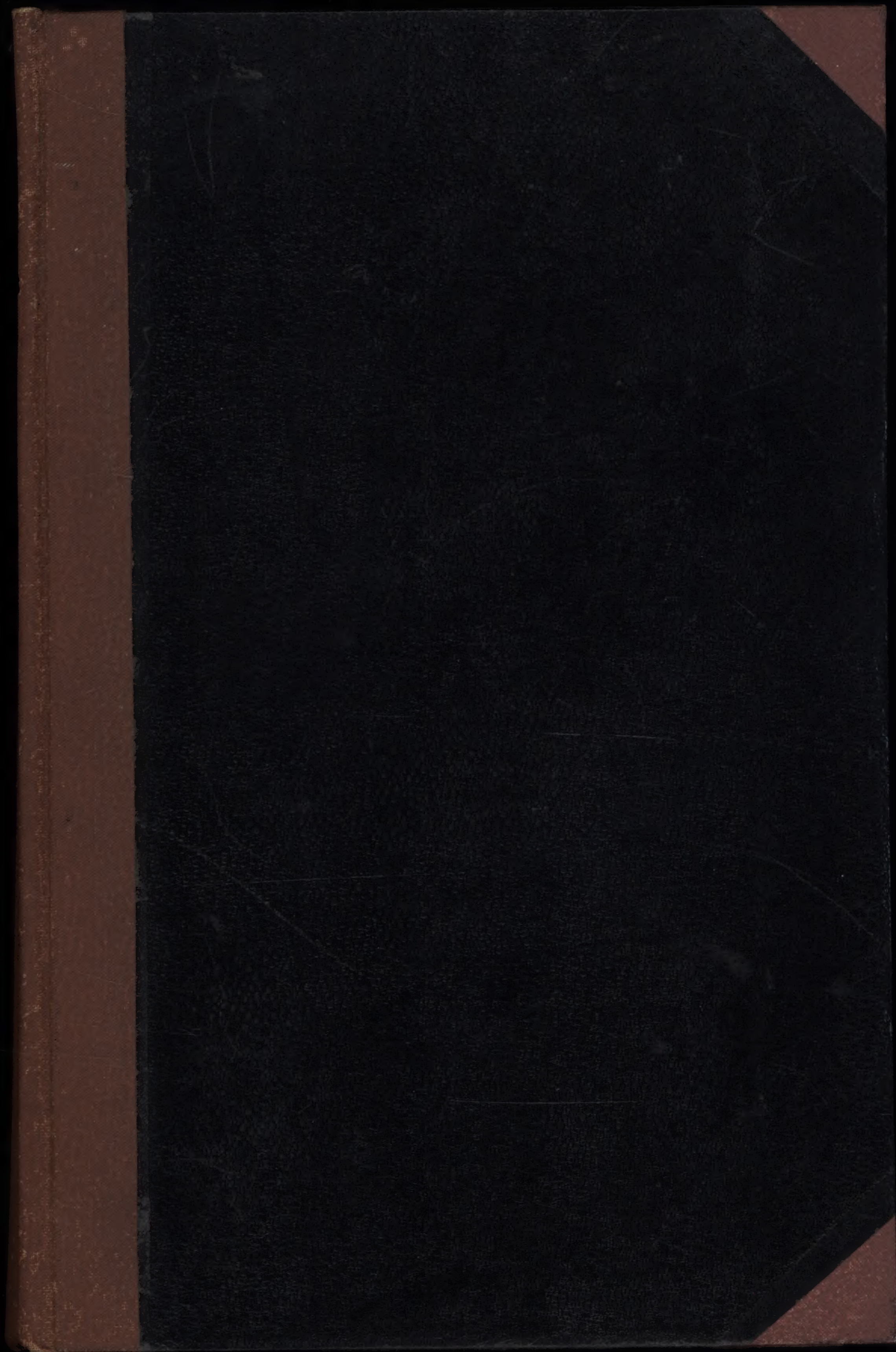

ANTIQUARISK TIDSSKRIFT,

UDGIVET

AF

DET KONGELIGE

NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB

1846-1848.

KJÖBENHAVN.

TRYKT HOS SALLY B. SALOMON.
(Brünnich's Efterfölger.)

1847.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

AARSBERTNING 1846.

AARSMÖDE DEN 28de JANUAR 1847.

Der meddeeltes en almindelig Udsigt over Selskabets Tilstand og Foretagender i det nærmest forløbne Aar.

Selskabet havde den Behagelighed at eet af Medlemmerne i dets norske Afdeling, som allerede siden 1835 har været en af de virksomste og heldigste Medarbeidere til det foresatte Maal, nu ogsaa ved Deeltagelse for dets faste Fond har villet vise, hvor magtpaaliggende for den norske, ligesom for den øvrige nordiske, Historie og Oldkyndighed han anseer dets Opkomst og Bestand i Fremtiden. Ligeledes ere af de senest optagne Medlemmer i Aaret 1846 flere indtraadte i Classen af de

STIFTENDE MEDLEMMER:

Christie (Wilhelm Frimann Koren), forhenv. Stiftamtmand i Bergen.
M'Caul (John), M. A. Oxford, Kongl. Storbrit. Consul i Kjøbenhavn.
Salvandy (N. A. Greve de), Kongl. Fransk Underviisningsminister, Paris.
Titoff (Vladimir), Keiserl. Russisk bef. Minister i Constantinopel.
Woolsey (Theodor Dwight), Professor, Newhaven, Connecticut.

Selskabet udgav i det forløbne Aar:

ISLENDÍNGA SÖGUR, II. BIND.

Efter den lagte Plan fortsattes Udgaven af Sagaerne vedkommende Islands Historie og Islændernes Bedrifter fra Landets Bebyggelse til det 14de Aarhundrede. Man har bestemt ved Udgivelsen af denne hele Cyclus at følge den i Landnámabók angivne topographiske Orden, saaledes at man fra Reykjarvík, det Sted hvor den ældste norske Nybygger Ingolf opslog sin Bopæl, gaaer vest om Landet og fremdeles fortsætter Rækken norden om, indtil man slutter med Sagaerne fra Árnesþíng; hvorpaa den hele Cyclus mest passende vil sluttes med Sturlúnga Saga eller Íslendínga Saga hin mikla. Som Følge af denne Plan indeholder det andet Bind Sagaer fra Kjalarnesþíng og Þverárþíng, navnlig følgende:

1, Hardar Saga Grímkelssonar ok Geirs, hvis Begivenheder henføres til Slutningen af 10de Aarhundrede. Denne Saga er forhen udgiven i den mindre Sagasamling, trykt paa Holum ved Laugmand Björn

Markussons Foranstaltning 1756, men efter mindre gode Haandskrifter. Her er det eneste nu bekjendte Pergamentshaandskrift, sandsynligviis skrevet i 15de Aarhundrede, lagt til Grund, og til Jevnførelse benyttet de øvrige her forhaandenværende Haandskrifter. Desuden er der nylig opdaget et Blad af et noget ældre Haandskrift af denne Saga, som har tilhørt en forskjellig Recension, hvilket meddeles som Bilag til Bindet.

2, Hænsa-Þóris Saga, hvis Hovedbegivenhed, Blundketilsbrenna, i de islandske Annaler henføres til Aar 962. Denne interessante og godt fortalte Saga er ikke för udgiven i Grundtexten; her ere to omtrent ligelydende Haandskrifter af Torfæi Afskriver Asgeir Jónsson lagte til Grund, og to Blade af et Pergamentshaandskrift, efter Sandsynlighed fra 15de Aarhundrede — de eneste bekjendte Levninger af Pergamenthaandskrifter af denne Saga — benyttede til Sammenligning. Alle de benyttede Haandskrifter høre öiensynlig til een Recension.

3, Saga af Rafni ok Gunnlaugi ormstúngu, hvis Begivenheder henföres til omkring Aar 1000. Denne berömte Saga, hvis Hjemmelsmand angives at være „Ari prestr hinn fróði, Þorgilsson, er mestr fræðimaðr hefir verit á Íslandi á lándnámssögur ok forna fræði", er forhen udgiven med latinsk Oversættelse og især i chronologisk Henseende vigtige Anmærkninger af den Arnamagnæanske Commission (Hannes Finnsson og Jón Eiríksson) 1775. Man kjendte vel allerede dengang de samme Hovedhaandskrifter, som nu ere lagte til Grund, — det stockholmske, fra 14de Aarhundrede, blev först opdaget af Hannes Finnsson, og det arnamagnæanske Brudstykke, sandsynligviis fra 15de Aarhundrede, har til alle Tider været bekjendt — men deels de Synsmaader, man dengang overalt fulgte med Hensyn til Textkritiken, deels den Maade, hvorpaa Forarbeiderne vare udførte, foraarsagede, at denne Udgave lader i Enkelthederne meget tilbage at ønske. Man ansaae sig dengang berettiget til uden videre at supplere det ene Haandskrift, den ene Recension, med den anden, og saaledes construere Texten som man efter bedste Skjönnende selv fandt passende, uden engang at gjöre Læserne Rede for hvad der fandtes i Haandskrifterne. Denne Fremgangsmaade bruges hyppig i den ældre Udgave, og da Udgiverne kun have haft det arnamagnæanske Hovedhaandskrift at støtte sig til, og lagt dette til Grund for deres Text, men derimod kun benyttet en meget slet Afskrift af den stockholmske, er Texten paa mange Steder bleven vilkaarlig og uden Haandskrift-Autoritet. Dog er dette især deleshed Tilfældet i Viserne, da disse vare bearbeidede af den lærde Gunnar Pálsson efter slette Afskrifter, som nødte ham til at gjöre en Mængde dristige Conjecturer og Forandringer paa Steder, hvor de bedste Haandskrifters Læsemaade

ingen Vanskelighed frembyder. Ved denne nye Udgave er det stockholmske Haandskrift, efter en nöiagtig Collationering af Olaf Pálsson i Aaret 1841, lagt til Grund, som det ældste og tillige fuldstændige Haandskrift, men det arnamagnæanske og de blandede Haandskrifters Afvigelser benyttede som kritiske Hjelpemidler.

4, Brudstykke af Saga af Víga-Styr ok Heiðarvígum, ogsaa af nogle kaldet Víga-Styrs Saga, eller og Heiðarvíga Saga, hvis Begivenheder ligeledes höre til Begyndelsen af 11te Aarhundrede. Det samme stockholmske Haandskrift, som er anført ved foregaaende Saga, ligger ogsaa til Grund for denne, og er det eneste man nogensinde har kunnet opdage. Arne Magnusson kom i sin Tid paa Spor efter, at dette Haandskrift fandtes i Stockholm, og begjerede det til Laans til Afskrivning. Han fik ogsaa 12 Blade tilsendte, som indeholdt en Deel af den egentlige Saga om VígaStyr, om dennes Drab, og de følgende Begivenheder indtil Begyndelsen af Heiðarvíg. Derimod har et betydeligt Stykke af Sagaens Begyndelse allerede dengang og sandsynligviis længe för været tabt. Arne Magnusson lod sin Haandskriver Jón Olafsson (fra Grunnavík) tage to Afskrifter deraf, uden Tvivl i den Forudsætning at der ikke fandtes mere, men i Kjöbenhavns ulykkelige Ildebrand 1728 brændte saavel de 12 Blade af Oldskriftet som Jón Olafssons begge Afskrifter blandt saa meget andet af Arne Magnussons store Samlinger. Det eneste der blev reddet var den flittige Jón Olafssons til privat Efterretning tagne Excerpt af sjeldne Ord og Talemaader i dette Brudstykke. Ved Hjelp af dette Excerpt har han senere construeret det tabte Stykke efter Hukommelsen, vel ikke uden Feil, især i Egen-Navne, men dog i det Hele med en som det synes meget paalidelig Troskab i Henseende til Begivenhedernes Gang. Da dette Uddrag er det eneste som nu kjendes af den Deel af Oldskriftet, som det gjengiver [1], er det her udgivet efter Jón Olafssons originale Haandskrift i den arnamagnæanske Samling, foran det endnu opbevarede ægte Brudstykke af selve Oldskriftet; ligeledes ere Forfatterens Excerpter, hvorpaa Uddraget er bygget, meddelte blandt Bilagene. Det ægte Brudstykke, hvoraf endnu

---

[1]) Besynderligt nok er, at man ikke i Sverige har kunnet opdage nogen Afskrift af dette Stykke, taget för end dets Udlaan til Arne Magnusson, og der er Anledning til at opfordre de svenske Lærde til at henvende deres Opmærksomhed herpaa. Man finder nemlig en Mængde Afskrifter tagne af de i den Tid ved Antiqvitets-Archivet arbeidende Islændere, og man maatte uden Tvivl ved Undersøgelse af de dertil hørende Papirer kunne komme paa Spor efter, om en Afskrift var taget af dette Stykke af Oldskriftet eller ikke. Af Gunnlaugs Saga findes der Afskrifter.

nogle Blade ere opbevarede, har man hidtil kun kjendt efter den af Hannes Finnsson i Aaret 1772 tagne Afskrift, som siden er forplantet igjennem flere tildeels meget maadelige Copier, hvoraf een ligger til Grund for Udgaven i Íslendínga Sögur 1. B. 1829. — Som det synes finder man ogsaa Spor til en ældre Afskrift, men uden at man har kunnet nöiagtig opdage Sammenhængen dermed. Her er dette Brudstykke udgivet efter en af Olaf Pálsson taget og af ham og Jón Sigurðsson collationeret Afskrift af selve Oldbogen, hvormed er sammenlignet flere Exemplarer af de fra Hannes Finnssons Afskrift stammende Copier, deriblandt een som Rask selv havde collationeret og rettet efter Finnssons originale Haandskrift. Texten har saaledes i dette Stykke vundet særdeles meget, og frembyder nu, forsaavidt Oldskriftet er læseligt, kun faa Vanskeligheder. Med Hensyn til den særdeles mærkværdige Fredlysnings-Formel (*griðamál*), ere der til Sammenligning blandt Bilagene trykte alle de vigtigste af islandske Skrifter bekjendte Sidestykker dertil, efter Grettis Saga og de gamle Lovböger.

5, Kjalnesínga Saga eller Sagaen om Búi Andríðsson. Denne Sagas Begivenheder henføres vel til Slutningen af 9de og Begyndelsen af 10de Aarhundrede, men da den i flere Punkter modsiger de paalidelige Kilder og i det Hele bærer Præg af en temmelig sildig Tidsalder, har den ingensinde kunnet erhverve nogen Anseelse. Udgaven i den Markussonske mindre Sagasamling (1756) har heller ikke bidraget synderligt dertil. Ved nu at gjennemgaae Haandskrifterne kan det med Sikkerhed oplyses, at den maa være skreven henved Aar 1300, og kan altsaa med ligesaa stor Ret optages blandt disse Sagaer, som flere af Flatøbogens Episoder blandt Sagaerne om de norske Konger. Til Grund for Udgaven ligge to Hovedrecensioner, hvoraf den ene støtter sig paa en temmelig ny Membran, tilvisse ikke ældre end 15de Aarhundrede, (der lægges til Grund for Texten), den anden paa Afskrift af en Membran fra samme Tidsalder.

Som Bilag (*viðbætir*) ere dernæst optagne: a) Þattr af Jökli Búasyni, at betragte som Tillæg til Búa Saga, skjöndt fra en meget sildigere Tid end denne. b) Et særskilt Membran-Fragment af Harðar Saga, af en forskjellig Recension fra den som findes i Bindet selv. c) Jón Olafssons Excerpter af det tabte Stykke af Sagaen af Víga Styr ok Heiðarvígum i den Orden, hvori de synes at være tagne af Oldskriftet selv. d) De ovennævnte Formularer til *griðamál* og *trygðamál* efter Grettis Saga og de gamle islandske Lovbøger Grágás og Jónsbók.

Ved nærværende 2det Bind, som er udstyret med 6 Facsimiler af de vigtigste benyttede Codices, er, ligesom ved Værkets 1ste Bind,

Haandskrifternes Collationering udført af Archivsekretair og islandsk Althingsmand Jón Sigurðsson, og har tillige C. C. Rafn collationeret Texten med de til Grund for samme lagte Oldbøger.

SELSKABETS ANNALER OG MÉMOIRES.

Af Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie udgaves Aargangen eller Bindet for 1846 af følgende Indhold: 1, Om Vigtigheden af et Centrum for nordisk Oldforskning, af J. J. A. Worsaae. 2, Om Nordens, især Norges Bebyggelse af vore Forfædre, belyst fornemmelig ved Undersøgelser af geographiske Forholde, Stedsnavne og andre topographisk-linguistiske Data, ved P. A. Munch. 3, Fragment af en alliteneret angelsaxisk Homili, hvori nævnes nogle af Nordens hedenske Guddomme, meddeelt efter en Codex i Britisk Museum med en ordret dansk Oversættelse, ved C. R. Unger. 4, Geographiske Bemærkninger knyttede til et hidtil uudgivet Stykke af den yngre Edda, ved P. A. Munch. 5, Et Bidrag til den gamle nordiske Poesies Characteristik, af Grímur Thomsen. 6, Den nationale Oldkyndighed i Tydskland, Reisebemærkninger ved Worsaae. 7, Bemærkninger ved den i forrige Bind S. 147-192 af E. C. Werlauff udgivne Grændsebestemmelser mellem Norge og Sverige i anden Halvdeel af det 13de Aarhundrede (oplyst ved et Kort), af P. A. Munch. 8, Arnmødlingeslægten i Norge, en genealogisk Undersøgelse grundet paa Fagrskinna, af P. A. Munch. 9, Sproghistorisk Undersøgelse om det ældste fælles-nordiske Sprogs Udseende og Forsøg til at bestemme den olddanske og oldsvenske Mundarts normale Orthographie, Grammatik og rette Forhold til Norræna-Mundarten, ved P. A. Munch. 10, Om Døbefonten i Baarse Kirke, dens latinsk-gothiske Indskrift og særegne Runealphabet (med Afbildning), ved K. F. Wiborg og Finn Magnusen. 11, Nogle historiske Notitser, samlede paa en Reise i Sjælland, af K. F. Wiborg. 12, Fornlemningar från stenålderen funna uti Österbotten i Finland, af Jacob Fellman. 13, Sagnet om Aasgaardsreien, ved P. A. Munch. 14, Det ældste danske diplom fra år 1329 (med facsimile), meddeelt af N. M. Petersen. 15, Om et ved Largs i Scotland fundet Spænde og dets tvende Runeindskrifter med dertil föiede historiske Undersøgelser ved Finn Magnusen. 16, Bemærkning om Dronning Dagmars Kors, ved Greve Giuseppe de Cigalla. 17, Færøiske Trylleformularer, meddelte af C. Plöyen i Brev til Vice-Presidenten Finn Magnusen. 18, Færøiske folkesagn med tilföiede bemærkninger om den færøiske udtale, meddelte af V. U. Hammershaimb.

Af nærværende Antiquarisk Tidsskrift sluttedes det Aargangene

1843 til 1845 indeholdende første Bind, og af Mémoires des Antiquaires du Nord paabegyndtes Trykningen af et nyt Hefte for 1845 til 1847.

* * *

I April-Mødet gjorde Bestyrelsen Selskabet bekjendt med, at Hs. Maj. Kongen havde, ved allerhöieste Resolutioner af 27de Aug. 1845 og 7de Febr. 1846, bifaldt Oprettelsen ved Commissionen for Oldsagernes Opbevaring i Forening med Selskabet af et historisk-archæologisk Archiv i to Afdelinger, nemlig en oldnordisk-islandsk og en antiquarisk-topographisk, og at det af Selskabet grundlagte historisk-archæologiske Bibliothek var sat i Forbindelse med dette Archiv. For den første af Archivets Afdelinger var udfærdiget et Program paa Islandsk, som i Foraaret opsendtes saavel til Geistligheden som til Sysselmændene og andre paa Island, af hvem der kunde ventes Medvirkning i denne Retning. Ligeledes var for Archivets anden Afdeling udfærdiget et dansk Program. Begge disse, saavel det islandske, som det danske, vare derhos, for at blive bekjendte i en större Kreds, meddelte i Antiquarisk Tidsskrift.

Præsidenten H. K. H. Kronprindsen foreviste en Flintkniv af Form som en Segel med et ved en fremspringende Spids bestemt Haandtag, der er smallere og tyndere end Bladet, men udhugget af samme Steen. Kniven med Haandtaget har i det hele en Længde af 14 Tommer. Dette udmærkede Stykke, der er det eneste bekjendte i sit Slags, er fundet ved Törvegravning i en Mose paa Faurskov Mark i Kjerte Sogn i Nærheden af Assens.

Foranlediget ved den store Interesse og Deeltagelse, man i de østlige Lande allerede i længere Tid har viist Selskabets Foretagender, havde dette besluttet at foranstalte en Samling af de nordiske Kildeskrifter til disse Landes ældre Historie. Secretairen foredrog en Udsigt over Fremgangen af dette Foretagende og gjorde bekjendt med at de dertil hørende Uddrag, tildeels af betydeligt Omfang, af i det hele 55 Sagaer og andre islandske Oldskrifter vare tagne og til disse Uddrag det fuldstændige Variantapparat færdigt. Ogsaa var den latinske Oversættelse ved Dr. Theol. Sveinbjörn Egilsson til disse Uddrag udarbeidet. Værkets Hoveddeel, Uddragene af Islands Oldskrifter, nærmer sig saaledes sin Fuldendelse, saavel 1ste Afsnit, de mythisk-historiske Beretninger, som 2det, de egentlig historiske, hvortil de geographiske slutte sig.

Hr. J. J. A. Worsaae forelagde sit Skrift: Blekingske Mindesmærker fra Hedenold i deres Forhold til de øvige skandinaviske og europæiske Oldtidsminder, og Etatsraad Vedel-Simonsen sine Samlinger til den fyenske Herregaard Elvedgaards Historie.

Juli-Mødet. Grev Guiseppe de Cigalla paa Santorin (Oldtidens Thera) i det græske Archipel havde oversendt Bemærkninger om det i vort Museum bevarede Kors af byzantinsk Arbeide, som er fundet i Dronning Dagmars Grav i Ringsted Kirke. Disse af Meddelelsen om dette Kors i Selskabets Mémoires 1840-1844 foranledigede Bemærkninger, der tjene til Berigtigelse og nærmere Oplysning om de paa Korset anbragte Forestillinger af Helgene, meddeles i Selskabets Annaler for 1846 S. 344-347, i hvis næstforrige Bind (for 1842-1843 S. 13-17 jvfr. Tab. 1 Fig. 1 a og 1 b) ogsaa en Beskrivelse over dette mærkelige Kors er indført.

Pastor Fellman til Lappajärvi i Vasa Län i Finland havde oversendt en Uppgift på de fornlemningar, hvilka de sednare åren blifvit funna i jorden i Lappajärvi och andra dertill nära belägna socknar af Österbotten (indført i Annaler f. nord. Oldk. og Historie 1846 S. 304-312.)

October-Mødet. Efter Præsidentens i April-Mødet fremsatte Forslag foretoges en Revision af Selskabets Love og vedtoges at foranstalte en ny Udgave af disse saavel paa Dansk som i de to andre nordiske Sprog, Islandsk og Svensk.

Med Hensyn til den besluttede Samling af nordiske Kildeskrifter til de østlige Landes ældre Historie bemærkedes, at da en betydelig Deel af disse Oldskrifter nærmest vedkomme Norge, har een af Selskabets norske Medarbeidere, Professor P. A. Munch paataget sig at levere oplysende Meddelelser til dem; flere saadanne vare alt modtagne fra hans Haand ligesom ogsaa en Bearbeidelse med Indledning og Anmærkninger af Ottars og Ulfsteins paa Angelsaxisk affattede Reiseberetninger.

Kongl. Svensk Generalstabs-Officier, Capitain L. Westfelt, fra hvem tidligere en Samling af Tegninger modtoges, som han for Selskabet havde udført paa en forrige Sommer i flere af Sveriges Landskaber foretagen Reise, havde nu endvidere oversendt 19 Tegninger og derved, saavidt muligt, fuldstændiggjort denne Samling, der indeholder Tegninger af de i Sverig endnu tilværende Runestene, i hvis Indskrifter Mænd ommeldes, der have færdedes i Østerleden. Underbibliothekar Thorsen overtog det Hverv, for ovenmeldte Værk at levere en Udsigt over disse Runestene og deres Indhold.

Bestyrelsen anmeldte at den i Foraaret havde tilskrevet Amtmand Plöyen paa Færøerne og indbudt ham til i Forening med Pastor emeri-

tus J. H. Schrøter og Amtsrevisor J. Davidson at virke for det nylig oprettede historisk-archæologiske Archivs færøiske Afdeling. Ifølge modtagen Skrivelse af 16de April fra de tre Herrer, erklærede de sig villige til at danne en særskilt Committee til dette Öiemed.

Januar-Mødet. Den nye Udgave af Selskabets Love forelagdes.

Oldskrift-Afdelingen anmeldte at den, efterat Professor Petersen var udtraadt af Afdelingen, havde indbudt Archivsecretair Jón Sigurðsson, som allerede i flere Aar har deeltaget i de islandske Textudgavers Bearbeidelse, til at indtræde i Afdelingen og at denne havde modtaget Indbydelsen. Dette Valg bifaldtes eenstemmigen.

Mag. G. Lund, Overlærer ved Nykjøbing Cathedralskole underrettede ved Brev af 1ste Januar om, at han siden September Maaneds Begyndelse havde givet 12 af Skolens ældre Disciple, som paa hans Indbydelse meldte sig, uden Betaling Veiledning i Islandsk i to ugentlige Timer og havde i den Tid gjennemgaaet det meste af Friðrikssons Læsebog foruden det behørige grammatikalske. Tillige har han holdt Foredrag over den nordiske Mythologi og de nordiske Oldsager, i det han i den første holdt sig omtrent til hvad Prof. Munch har optaget i sine Gude- og Helte-Sagn og i de sidste til Selskabets Ledetraad til nordisk Oldkyndighed og Worsaaes Danmarks Oldtid oplyst ved Gravhöie. Ved dette Cursus's Slutning agter han at aabne to andre, det ene for Begyndere (da mange af de yngre Disciple ønske det og andre af de ældre have fortrudt at de ikke strax gik med), det andet for viderekomne i det reent sproglige ved at tilknytte Islandsken paa den ene Side til Dansk, paa den anden Side sammenligne det med Latin og Græsk, deels føre Deeltagerne til sammenhængende Læsning af Sagaer og Eddasange.

Den Kongelig Norske Regjerings Departement for Kirke og Underviisningsvæsenet havde oversendt 1ste Bind af den ved offentlig Foranstaltning udgivne Samling af de gamle norske Love og det Academiske Collegium ved det Kongelige Frederiks Universitet flere fra samme udgivne Skrifter vedkommende den norske Öldtidsvidenskab.

Den Kongelig Svenske Rigsantiquar Mag. B. E. Hildebrand forelagde paa Vitterheds Academiens Vegne sit Værk over de Anglosaxiska Mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges Jord.

Hr. V. U. Hammershaimb meddelte nogle færøiske Folkesagn.

H. M. Kongen meddelte Uddrag af en Indberetning fra J. J. A. Worsaae, der paa Hans Majestæts Bekostning foretager en antiquarisk Reise i Skotland og Irland. Deri giver Hr. Worsaae følgende Meddelelser: „De fleste Mindesmærker langs Østkysten af Skotland, saavelsom ogsaa i Irland, ansees af Almuen for „danske". Der tales aldrig om norske

eller svenske Monumenter. Navnet „Danske" omfatter alle Nordboer. Mange Bautastene, Steensætninger og Gravhöie maa utvivlsomt hidröre fra de nordiske Vikinger og Colonister, men det tör dog ikke oversees, at en betydelig Deel, maaskee de fleste saakaldte danske Fæstninger og Taarne snarere, idetmindste oprindelig, ere byggede *imod* de Danske og Norske end *af* dem. En nærmere Bestyrkelse herpaa fandt jeg ved fuldstændig at undersøge eet af de runde Taarne, der ere saa talrige i det nordlige Skotland og paa de vestlige Öer og som ere byggede af Stene uden Sammenføining med Kalk eller Leer. Udgravningen foretoges efter Foranstaltning af Hertugen af Sutherland, der under mit Ophold paa hans Godser i Skotland med overordentlig Interesse for archæologiske Undersøgelser ydede mig al mulig Assistance. Vi traf ikke det mindste Spor af nordiske Oldsager, derimod fandt vi nogle Levninger af Armringe af en Art Steenkul, aldeles lige Ringe fundne i oldkeltiske Grave. Desuden stødte vi paa en Haandkværn af en overordentlig simpel Construction, nogle Menneskebeen &c. Da al Jorden var tagen ud, kunde vi tydelig see det gamle Ildsted, Sovestederne indeni Murene, Dörrene og Lufthullerne, hvilket fuldkommen godtgjorde, hvad hidtil saa ofte har været betvivlet, at disse Taarne virkelig vare beboede i det mindste i Ufredstid. Jeg forsynede mig med Tegninger og Grundplan af denne mærkværdige Ruin, der for Öieblikket er det eneste udgravede Taarn af den Art i Skotland. Disse Taarne traf jeg iøvrigt ikke paa Sydostkysten af Skotland, derimod findes nogle Stenbygninger af lignende Art i visse Egne af Irland, hvor de ufeilbarligt, ligesom i Skotland, ere opførte af keltiske Folk. De irske runde Taarne, der ere byggede med Kalk i en forholdsviis langt nyere Tid, synes at have tjent baade som Klokketaarne og Forsvarstaarne, maaskee navnlig mod de Danske og Nordmændene. I Irland findes over 80, deels fuldstændige, deels noget beskadigede Taarne af denne besynderlig smalle og höie Form; i Skotland findes ikkun to af dette Slags i den sydostlige Deel; eet i Brechin og eet i Abernethy.

De irske Oldtidsminder frembyde overordentlig mange Tilknytningspunkter for den nordiske Archæologi. Jeg søgte at udvikle dette i nogle Foredrag i det Kongelige Irske Academi, der senere ere trykte i Academiets Forhandlinger; men jeg søgte til samme Tid at vise, at man hidtil neppe havde seet Nordboernes Toge til Irland i deres rette Lys. Det forbausede mig at see at Slaget ved Clontarf, hvori den irske Konge Brian Boru slog Nordboerne eller „de Danske fra Dublin", betragtes her som een af de störste Nationaltriumpher. Det var derfor ogsaa paa Clontarf-Sletten O'Connell for nogle Aar siden vilde have holdt det

det uhyre Folkemøde, der blev forbudt af Regjeringen. I Særdeleshed i den vestlige og sydlige Deel af Irland har Folket, ligesom Höiskotterne i visse Egne, bevaret en næsten overtroisk Frygt for de Danske, og de gamle Koner vide at fortælle deres Börn og Börnebörn de mest vidunderlige Historier om dem. Hvor stor Nordboernes Indflydelse i Irland virkelig maa have været, kan man forresten alene slutte sig til deraf, at de tre Provindsers Navne, Leinster, Ulster og Munster, den Dag i Dag have den samme Form, som Nordboerne gave dem, ja det synes endog at selv Navnet Irland først blev brugt af Nordboerne. De oprindelige Indbyggere af Irland kalde det endnu bestandig „Eiri". En Deel af Dublin er ligeledes kaldet Ostmantown eller Oxmantown (i gamle Documenter *villa Ostmannorum*) fra Ostmændene (de Norske og Danske), som havde deres Huse der. Isærdeleshed i Dublin og i Nærheden deraf ere ogsaa ofte fundne Jernsværd, Spyd, Smykker og andre Smaating, saa aldeles af samme Art som de nordiske og saa fuldkommen forskjellige fra de irske at der ikke kan være mindste Tvivl om deres nordiske Oprindelse. Et Jernsværd og nogle andre Jernvaaben opgravedes for et Par Aar siden paa Bredden af Larne Lough, omtrent 15 engelske Mile nord for Belfast; de vare af selvsamme Form som de formeentlig norske Jernsværd, der ere fundne ved Dublin, og de vare nedlagte ved et Skelet. For nylig er det nu opdaget i et gammelt Document af Aar 1210, at Larne Lough dengang kaldtes Wulvricheforð, og at Larne Bugt altsaa var den Fjord under Irland, som de islandske Sagaer kalde Ulfreksfjord, hvori det fortælles at Einar Jarl over Örknøerne holdt et Slag med den irske Konge Konoföger. Det er derfor mere end sandsynligt at netop disse Jernvaaben have tilhørt en af de i Slaget faldne nordiske Kæmper.

Allerede i Skotland var jeg heldig nok til at erholde nogle baade keltiske og nordiske Oldsager, hvilke tildeels ere hjemsendte til Museet. Her i Irland har jeg ogsaa indsamlet adskillige ved Dublin fundne norske Jernvaaben, Smykker, &c. og desuden en heel Deel irske Oldsager, der for Sammenligningens Skyld neppe ville være uden Interesse for Museet. Det Kongelige Irske Academi har desuden medgivet mig Tegninger af de vigtigste Oldsager i dets Museum. Baade Academiet og Universitetet (eller Trinity College) ere i Besiddelse af et meget betydeligt Antal ældgamle irske Haandskrifter, der enten aldrig eller ikkun höist ufuldstændigt have været udgivne. De indeholde talrige Efterretninger, mest i analistisk Form, om Nordboernes Toge til Irland. En nöiagtig Sammenstilling af alle disse Efterretninger med Beretningerne i de islandske Sagaer og hos Saxo Grammaticus vilde have uberegne-

lig Værd baade for den nordiske og den irske Archæologi. Den vilde vise, i hvilke Punkter Beretninger stemme overeens, hvorfra man igjen kunde gjöre Slutninger til deres Troværdighed i andre Henseender. Det vilde derhos medføre den store Fordeel at alle de falske Anskuelser om de Danske og Nordmændenes Toge, som i Særdeleshed nyere politiske Bevægelser have bragt i Omløb, maatte gjöre Plads for en sandere og troere historisk Opfattelse af Datidens Begivenheder.

Man vilde vanskelig kunne forstaae, hvorledes Nordboerne med forholdsviis faa Skibe og Folk vare istand til at tage saa store Strækninger i Besiddelse af saa langt bortliggende Lande som Skotland, de vestlige Øer og Irland, naar man ikke vidste at Mangel paa Sammenhold var et Grundtræk i den keltiske Character og saaledes et Grundtræk hos de oprindelige Indbyggere af Skotland og Irland, hvor forskjellige disse Folk end i andre Henseender kunne være. Den keltiske Bjergskotte er alvorlig, man kunde næsten sige tungsindig; Irlænderen derimod er livlig, altid oplagt til Spøg, kun for ofte letsindig og uden nogensomhelst Bekymring for den Dag i Morgen. Men begge have eller havde forhen den samme selvopofrende Hengivenhed for deres Clanhøvding, og som Følge deraf den samme Vanskelighed ved at underordne sig en Statsstyrelse, der var over den enkelte Høvding. Vedvarende blodige Stridigheder mellem Høvdingerne og Stammerne aabnede Veien først for de Danske og Norske og senere for de Engelske og Normannerne. Irlands Historie for næsten 1000 Aar fremstiller, ligesom Skotlands, ikkun Kampen mellem de nyere germaniske og de oprindelig keltiske Folk. Skotland böiede sig først, tildeels vel som en Følge af dens nære Beliggenhed, til England; den katholske Religion forsvandt saa godt som ganske, og siden Rebellionen 1745 er baade engelsk Civilisation og det engelske Sprog gaaet frem med stærke Skridt i Höilandene. Mange af de gamle Indbyggere have maattet søge sig et Fristed i America for deres Nationalitet og Sprog og de tilbageblevne ville snart ophøre at tale deres Fædres Sprog. Men i Irland har England endnu en haard Kamp at gjennemgaae. Imidlertid gaaer det irske Sprog Aar for Aar mere tilgrunde og de nye Jernbaner ville fremskynde dets Undergang. I en ikke meget fjern Tid vil det irske Sprog, ligesom det galliske, være et dødt Sprog. Det engang saa mægtige keltiske Folk, der fordum herskede over Europa, vil følgelig, med Undtagelse af de faa Levninger, der have reddet sig ved Flugt længere mod Vesten over Atlanterhavet, være ganske udslettet af Folkenes Række."

Kassereren, Kammerraad J. F. Magnus, fremlagde sit Regnskab over Selskabets Pengevæsen for 1846.

Ifølge den af Secretairen meddelte Udsigt havde Selskabets faste Fond i Aaret 1846 erholdt en Tilvæxt af 1000 Rbd. Sølv og var saaledes voxet fra 46,000 Rbd. til 47,000 Rbd. i Kongl. 4 Procents Obligationer.

MUSEET FOR NORDISKE OLDSAGER

er som hidtil bestandig aabent for Publikum hver Torsdag fra Kl. 11 - 1, og da de Besøgendes Antal stedse tager til, har man troet at imødekomme et almindeligt, af mange udtalt Önske, ved at lade udarbeide en kort Oversigt over Samlingen til Veiledning for de Besøgende. Denne Veiledning er udkommen i August 1846 og omfatter alle Museets Dele, dog har det kun været muligt specielt og fuldstændigt at udføre den for de af disse, der allerede ere bragte i Orden, altsaa for hele Tidsrummet för Christendommens Indførelse eller for Hedenolds tre Perioder; den specielle Omviisning i Museet, som ofte paa Grund af de Besøgendes, især om Sommeren, store Antal blev höist utilstrækkelig, er ophört, da den ved Siden af den trykte Veiledning er unödvendig, men der er altid flere tilstede, som meddele mundtlig Oplysning om Samlingens Plan og dens Hovedstykker og saavidt muligt besvare enhver Forespörgsel af de Besögende. For at lette Adgangen til Museet for end flere, er der ogsaa i Slutningen af Aaret 1846 truffet den Foranstaltning, at det herefter i Sommermaanederne fra 1ste Mai til 1ste Octbr., foruden om Torsdagen fra Kl. 11-1 tillige vil blive aabnet hver Mandag Eftermiddag Kl. 5-7, hvilket vil tage sin Begyndelse fra förstkommende 1ste Mai 1847.

Da de Værelser, der ere bestemte til den i de foregaaende Aars Beretninger omtalte nödvendige Udvidelse af Localet, ikke endnu have kunnet erholdes, har man ikke kunnet fortsætte Omordningen efter den udvidede Plan af Middelalderens og de yngre Gjenstande, og staaer heri paa samme Punkt som ved Udgangen af Aaret 1846, nemlig ved Slutningen af den ældre Middelalder; derimod ere der foretagne flere deelvise Omflytninger i de allerede opstillede Suiter, hvorved flere samtidige Gjenstande, der fandtes paa forskjellige Steder, ere blevne sammenstillede, og derved en nöiagtigere chronologisk Orden er opnaaet. Ligeledes af Mangel paa Plads til at opstille de modtagne Gjenstande, er den af H. M. Kongen befalede Overlevering fra det kongelige Kunstmuseum af alle Gjenstande fra Nordens Oldtid og Middelalder, der begyndtes 1844 og fortsattes 1845, bleven stillet i Bero i det afvigte Aar, men vil forhaabentlig i Aaret 1847 kunne fuldendes; Museet vil altsaa först i Löbet af dette Aar erholde den betydelige Tilvæxt af Gjenstande fra den yngre Middelalder, som det havde ventet i det forrige, og som

en Fölge deraf mangler denne Beretning dette Stof, der havde kunnet gjöre den for den nævnte Afdeling ligesaa rig, som de forrige Aars Beretninger bleve det for de ældre Afdelinger ved de fra Kunstmuseet afleverede Suiter.

Museet har i det forlöbne Aar af enkelte Sendelser modtaget i alt 128; dette er vel 4 færre end i de to foregaaende Aar, men er dog alligevel — betragtede som private — flere, fordi ingen kom fra Kunstmuseet eller andre offentlige Samlinger; de modtagne Stykker ere indförte i Museets Inventarieprotokol under 282 Numere, næsten 450 færre end ifjor; men alene fra Kunstmuseet afleveredes ifjor 128 Numere, og Forskjellen synes desuden större end den virkelig er, fordi Registreringen i den störste Deel af Aaret 1846 blev foretaget efter en noget forandret Plan, idet flere Gjenstande end sædvanlig, stundum endog hele Fund og Samlinger indförtes under et fælles Nummer. Museets Tilvæxt har derfor ikke været synderlig mindre, og navnlig den Interesse blandt alle Classer af Folket, hvilken det fornemmelig skylder sin Tilvæxt, ikke mindre levende, og skjöndt det forlöbne Aar rigtignok ikke bragte mange særdeles udmærkede Fund for Dagen, har det dog bragt nogle, der deels betragtede som hele Fund, deels paa Grund af enkelte Stykker have været vigtige, oplysende og værdifulde for vor fædrelandske Samling. De vigtigste Fund og enkelte Gjenstande, som erholdtes vare fölgende:

SAGER FRA HEDENOLD.

Vi have allerede oftere haft Leilighed til at gjöre opmærksom paa, at Broncealderens Folk hyppigt benyttede de ældre i Steenalderen opkastede Gravhöie til sine Grave; en saadan Höi, der indeholdt flere forskjellige Grave aabnedes igjen i forrige Aar af Proprietair Fabritius de Tengnagel til Petersgaard med en Omhu og Nöiagtighed, der giver den indsendte Beretning særdeles Værdi. Höien er den nordligste af to ved hinanden liggende Gravhöie paa Petersgaards Mark, som begge kaldes med et Navn Rödshöi; man gravede ind fra den östre Side og fandt der i en Dybde af 2 Alen en 6 à 7 Tommer höi Urne af brændt Leer af rundbuget Krukkeform med et fladt Laag; den faldt strax sammen, men i den laae foruden brændte Menneskebeen nogle Fragmenter af en lille og tynd enkelt Broncering. Længere inde i Höien næsten mod Midten fandtes indstukne en Syl uden Skaft, en Pincette af Bronce og en almindelig Broncekniv, stærkt forirret, men i den omböiede Ösken af denne sidste sidder endnu et Stykke af den Læderrem, hvori den er baaren hængende; alle disse Gjenstande tilhöre utvivlsomt *Broncealderen*. Midt i Höien stödte man paa en stor flad Steen, der stod paa

Kant, og efterat nogle mindre Stene vare borttagne, kom man til et större Gravkammer *fra Steenalderen*, sat af to Sidestene og en Dæksteen, 3 Alen langt og 1½ Alen höit og bredt. Dette Gravkammer var steenlagt og med 6 à 7 Tom. höie Fliser deelt i 3 Afdelinger, hvori der laae Knokler af Lig, hvis Hoveder alle vendte mod Vest; man kunde vel heraf formode, at Ligene have været nedlagte i en udstrakt Stilling, men da disse tre langagtige Kasser kun havde en Bredde af ½ Alen og en Höide af kun 6 til 7 Tommer, ligesom ogsaa Knoklerne vare paa nogle Steder tæt sammenpakkede, maa man vel antage, at man her har samlet Benene af Lig, af hvilke kun Skeletterne vare tilbage. I hver af disse mindre Kister laa en Steenkniv, Knoklerne vare dækkede med Fliser, over hvilke igjen var stampet Jord af over 1 Alens Höide op til Dækstenen; i den ene Kiste fandtes endelig et Fragment af et Leerkar af den Art, der ofte forekommer fra Steenalderen. Efterat have omtalt dette Fund, som henhörer saavel til Bronce- som Steenalderen, ville vi gaae over til at omtale, hvad Museet har erholdt for hver enkelt af Hedenolds tre Perioder:

Fra Steenalderen maa först fremhæves den ovenfor Side 8 omtalte segelformede Flintkniv, som modtoges fra H. K. H. Kronprindsen. Denne Kniv, om hvis Bestemmelse vi ingen Gisning tör fremsætte, synes dog snarere at have kunnet være anvendt som et Attribut eller som Commandostav, end til virkelig Brug, da den meget let kunde springe itu. Ligeledes erholdtes fra Selskabets Præsident en Deel forskjellige og meget smukke Steensager fra forskjellige Steder i Landet, hvoriblandt tre af særegne og sjældne Former; det ene af disse Stykker er 9½ T. langt og ligner en meget tyk Landsespidse, dog er det uden Spids og slebet paa begge de flade Sider; det andet er et lille bredt og fladt Flintstykke, 4¾ T. langt, med Tænder paa begge de skarpe Kanter som en Saug og som det synes lige afhugget for begge Ender; det tredie ligner mest en afstumpet Kastespydspidse, de ere alle tre fundne paa forskjellige Steder i det sydlige Fyen.

Fra Pastor Johansen i Mariager erholdtes 16 forskjellige Steensager, nemlig 3 af de saakaldte Probeerstene, 8 Landse- og Kastespydspidser, 3 Knive og 2 mærkværdig smaa Hamre, hvilke alle udmærke sig ved deres smukke og nöiagtige Forarbeidelse; de vare fundne paa Mariager Bys Mark. Endelig maa endnu her anföres et Stykke, der, ligesom den ovennævnte Flintkniv, er det eneste i sit Slags vi endnu kjende, nemlig en Tand eller et Horn (dog ikke huult), der er 10½ T. langt, lidt krumt, tilspidset i den ene Ende og gjennemboret tvertigjennem den tykke Ende. Det er fundet af en Bonde i en steensat Gravhöi i Herbelöv paa

Falster, og leveredes af Sognepræsten sammesteds Consistorialraad Koch til Kammerherre Classen, af hvem det indsendtes til Museet.

Fra Broncealderen modtoges flere interessante större Fund: ovennævnte Proprietair Fabritius de Tengnagel udgravede en anden Höi, der laa sönden for og lige ved Siden af den ovenfor omtalte; den aabnedes ligesom denne fra Öst og efterat have bortskaffet en Masse af sammenhobede Stene af Störrelse som almindelige Brostene, fandt man i Midten af Höien mellem Stenene en 6 T. lang *Broncedolk*, liggende *ovenpaa et bredt kort Stykke Træ*, hvoraf Fragmenter bleve indsendte. Længere nede ligeledes mellem Stenene laa en glat *Guldfingerring* og *en huul, rund Kapsel af Bronce med Ösken*, hvori den er bleven baaret; denne Kapsel, der ligner en stor Bulla og synes at maatte ansees for et Hængesmykke, er noget aldeles nyt, hvortil vi intet tilsvarende kjende. Indvendig i den findes noget fiint, vævet, uldent Töi, ligesom der ogsaa udenpaa endnu sidder et lignende Stykke vævet Töi. Ved Siden af dette mærkelige Stykke fandtes *to meget smaa flade og tynde Broncekroge*, af hvilke den ene er aldeles oplöst af Ir, den anden derimod fuldstændig og *belagt* paa Oversiden *med en Sölvplade*, saa tynd som et Papir og *med indpressede Zirater*. Ved disse Stykker laa en Knokkel af et Laar- eller Armbeen, der hensmuldrede ved Optagelsen. Saavel Broncekapselen som den fuldstændige derved fundne Krog ere saa ypperligt og fiint forarbeidede, at de vidne om, hvorvidt Kunsten og Smagen allerede da var udviklet; de höre til de fineste Smykkegjenstande, vi endnu have fundet fra Oldtiden og maae efter Höiens hele Beskaffenhed, og da de fandtes med en Broncedolk, med Bestemthed henföres til Broncealderen; det er derfor heller ikke uinteressant, at der tæt ved dem ligeledes mellem Stenene laa *en Kastespydspidse af Flint*, $4\frac{3}{4}$ T. lang, med Saugtænder paa begge Sider og *med betydelige Spor af Jernrust*. Vi feile neppe ved at henföre hine Smykker til den *senere* Broncealder, dengang var altsaa endnu Spidsen paa Kastevaaben i det mindste stundum af Steen og dette endog hos mere velhavende Folk, til hvilke vi nödvendigt maae antage, at den her Begravede har hört; naturligviis har dette ene været for at spare det kostbare Metal, hvoraf vi dog ogsaa finde saare mange prægtige Landsespidser. Dersom vi dernæst tör antage, at Jernrusten, der vel ogsaa kunde afsætte sig paa Stenen, saafremt denne har ligget paa jernholdige Jordlag, er kommen af det Beslag, der har fastholdt Stenen til Skaftet, finde vi her paa et og samme Sted *Steen*, *Bronce* og *Jern* anvendte, hint som det mindre agtede ældste, Broncen som det almindelige og mest brugte og Jernet som det, man endnu kun benyttede i ringe Mængde og som Middel til at gjöre de allerede kjendte

Redskaber og Vaaben anvendeligere og sikkrere. Det er derfor saa langt fra at dette Fund kunde bringe vor almindelig antagne Tredeling af Hedenold til at vakle, at det tvertimod i höi Grad bekræfter denne og bliver et Beviis endnu til de mange, vi allerede have for det i sig selv Naturlige og Rimelige, at Overgangene först skete efterhaanden, og at man i en langt senere Tid endnu bestandigt vedblev at benytte meget af det Ældre, selv af det Allerældste. Foruden de nævnte Gjenstande fandtes endnu i samme Grav mellem de sammenhobede Stene *to* meget smukke *smaa Tutuli* af Bronce, hvori der vare Levninger af vævet, uldent Töi, der vistnok giver os Ret til at antage, at de have været anbragte som Zirater paa Klædningsstykker, hvorpaa ogsaa et ved dem fundet og ligeledes indsendt *fiirkantet Broncespænde med Broncetorn* har været befæstet. De her omtalte Höie vare kun 4 à 5 Alen over det omgivende Jordsmon, men dette er af Naturen höie Bakker med viid Udsigt over Havet til Stevns og Möen, altsaa eén ret fortrinlig Begravelsesplads efter Oldtidens Smag.

Tvende andre Fund i Aaret 1846, der bestemt maae henföres til Broncealderen, indeholdt forskjellige Gjenstande af Steen; der udgravedes en Höi mellem Slotved og Ulstedbo i Sindal Sogn (ved Hjörring), hvori fandtes *brændte Menneskebeen*, hvilket saavidt vides aldrig er fundet fra Steenalderen, og ved disse *to flade Steenkiler*, der begge synes at have faaet fornyet Eg, 12 cylinderformede Ravperler og nogle Fragmenter, udarbeidede paa fri Haand, den störste 2 T., den mindste ½ T. lang, og en Zirat af Rav, der er tresidet, hvilket dog synes at være Ravets naturlige Form. De her fundne Gjenstande indsendtes tilligemed en Beretning af Kammerraad Heinrich Petersen, Toldinspecteur i Hjörring. — Ved Bytning erholdtes dernæst en *Kastespydspidse af Flint* af en ualmindelig Form som Knivene med fladt Haandtag, men kun 2 T. lang; den er funden i en Urne med brændte Been paa Skjellet mellem Brabrand og Aarslev ved Aarhuus.

At de Döde brændtes, var som bekjendt den almindelige Begravelsesmaade i Broncealderen, men det var forud for alle Erfaringer rimeligt, at der fra denne almindelige Regel maatte findes Undtagelser især fra Periodens Begyndelse og Slutning, i Begyndelsen fordi det var en ældre Skik at begrave Liget heelt, i Slutningen fordi den gamle Skik igjen blev indfört som ny, og i begge Tilfælde var det naturligt, at vi maatte vente at finde Exempler paa, at enkelte have bevaret det Gamle eller fulgt det Nye, för dette var blevet det alene gængse. En saadan — om vi tör kalde det saa — Overgangsgrav aabnedes den 24de Februar 1846 af Kromand Jesper Pedersen Kiær ved at udgrave en Höi paa Gaard-

mand Lars Andersens Mark i Hjallerup. I denne Höi var et af Kampestene opfört Kammer, $3\frac{1}{2}$ Alen langt, $\frac{7}{8}$ Alen bredt og $\frac{1}{2}$ Alen höit, altsaa meget snevert og lavt, men deri laa ifölge Indberetningen et *heelt Skelet med et Broncesværd i en Læderskede over Brystet.* Sværdet, der er næsten 22 T. langt med en bred, flad Angel, var ypperligt conserveret og indsendtes af Amtmanden over Hjörring Amt, Kammerherre Baron Holsten, fra Herredsfoged Gad i Sæby; kun Træet, hvormed Anglen har været beklædt, var fortæret. Derimod var Skeden aldeles oplöst af Ælde og faldt sammen ved Forsöget paa at tage den op, Dopskoen alene, som er af Bronce af den sædvanlige firkantede Form, er conserveret. — Maaskee af samme Art var en anden Grav, om hvilken dog ingen tilstrækkeligt oplysende Beretning er indkommen; den var 3 Alen lang og $2\frac{1}{2}$ Alen bred og var anlagt i en Höi paa Kidserup Bys Mark, Udby Sogn, Holbek Amt, i den fandtes Fragmenter af et Broncesværd, som foræredes til Museet af Finderen, Gaardmand Ole Peter Rasmussen i Kidserup; men vi bör dog tilföie, at man tidligere har fundet Ligene brændte i saadanne större Steenkister, og de brændte Been baade nedlagte i Urner og paa anden Maade (see f. Ex. Efterretningen om Fundet fra Hvidegaarden ved Lyngby i nærværende Tidsskrift for 1843-1845, Side 236, hvor dog ikke Gravens Störrelse er angivet; den var 3 Alen 10 T. lang, 22 T. bred i den ene Ende og 17 T. bred i den anden og 18 T. höi eller dyb).

Endnu *tvende större Broncefund* maae vi nævne: det ene indeholdt et Fragment af et Sværd med Broncedopsko, en stor Skjoldbukkel af Bronce, 4 forskjellige Tutuli, betydelige Fragmenter udentvivl af et heelt Bronceskjold med concentriske Ringzirater og et stort Fragment af et Broncediadem med parallele Striber; endvidere en Mængde Fragmenter af Arm- og andre Ringe af Bronce, 3 fuldstændige Spiralringe af Bronce af Störrelse som Fingerringe og en lille dobbelt Knap. Det fandtes af Gaardm. Hans Nielsen i Östby, Selsö Sogn, Horns Herred, i en Höi kaldet Baunehöi i Nærheden af Östby, og indsendtes ved Pastor Möhl i Ölstykke af Finderens Broder Jörgen Nielsen til Nedre Værebro Mölle. Det andet Fund indsendtes af Herredsfogden i Vinding Herred, Kammerherre Moltke, fra Smeden Christen Rasmussen i Aarslev; ved at grave Törv fandt denne, en Alen under Jordens Overflade, *en stor Spiralarmring af Bronce*, bestaaende af 19 Omgange, indeni hvilken der laae en lignende mindre, kun bestaaende af 3 Omgange (maaskee et Fragment), *en Celt*, *to brilleformede Broncespænder*, *en Broncesaug*, og et Fragment af en Haarnaal, der alt indsendtes. Ved at erholde saadanne samlede Fund opnaaes efterhaanden större Vished om, hvilke Gjenstande der ere samtidige og

til hvilken Periode hver enkelt hörer; de her nævnte Fund ere saaledes nye Beviser for Rigtigheden af, at vi i vort Museum altid have henfört de flade Diademer, Spiralarmbaandene og de brilleformede Broncespænder til den rene Broncealder.

Et ligeledes i denne Henseende interessant Fund, der viser, at de smukke og saa mesterligt stöbte Broncelurer have været brugte samtidigt med Broncesværd, indsendtes af Stiftamtmand Kammerherre Jessen fra Justitsraad Stampe til Skjörringe. Selveiergaardmand Peder Madsen af Lommelöv gravede i en lille Mose, hvis överste Lag er leerblandet Törv, hvorunder ligger et Lag Sand; netop hvor Törven ophörer og Sandet begynder, fandt han betydelige Fragmenter af *to Broncelurer* og 3 Alen fra disse ligeledes paa Sandlaget, *to Broncesværd* og ved disse en af de saakaldte *halvmaaneformede Flintknive*, hvilken sidste efter Finderens Udsagn tydeligt var indsat i et Skaft af Træ, der hensmuldrede ved Beröringen. Hele Mosen skal være fuld af Been, hvoraf man vil slutte, at Mennesker her ere omkomne. Fragmenterne af Lurerne vare höist interessante, fordi man paa dem kunde see, hvorledes de vare forarbeidede, et Spörgsmaal, hidtil ingen har kunnet besvare: de ere stöbte i flere mindre Stykker, som ere sammensatte paa en ganske egen, meget omhyggelig Maade, idet nemlig det ene Stykke med lange Tapper eller rettere Kroge griber ind i tilsvarende Aabninger i det andet. Man seer ogsaa, at den ene Lure er bleven repareret i Oldtiden paa den Maade, at der er lagt en Bösning indeni den, og det er tydeligt, at disse Lurer have været beskadigede, da de bleve nedlagte; til Beskadigelsen kan dog ikke regnes, at der paa flere Steder af Stykkerne findes med Flid gjennemskaarne Huller i Form af Striber, der formodentligt her ere anbragte som et Slags Lydhuller, skjönt saadanne ikke findes paa nogen anden hidtil funden Lure. Paa et af disse Fragmenter sidder endelig et Öie, hvori efter Finderens Beretning var befæstet en lille *oval Ring* af Bronce *med Torn*, altsaa et Slags Spænde, og i den hængte igjen *en Kjæde* af Bronce af en ganske egen Art, hvori man maa antage, at den ene Lure har været baaren. Hvert andet Led af denne Kjæde er i Form af en Knap med concentriske Ringzirater og med en Böile paa Bagsiden, hvori et ovalt Led er befæstet; det Hele, som alt indsendtes, er af stöbt Arbeide. Ved en lignende Lure, som bevares paa Vedelsborg, findes ogsaa en endnu bevaret Broncekjæde, men den er af en ganske anden Art.

Fra Kammerherre Baron Holsten-Lehn til Hvidkilde erholdtes 2 ypperligt conserverede *Broncesværd* tilligemed Klingen til en Daggert af Bronce fundne ved Törvegravning, og fra Toldforvalter Kjerumgaard i Vedbek 4 smaa Gjenstande af Bronce af de sjældnere Slags, nemlig:

et *Bronceskaft til en Syl*, der er huult og foroven udslaaet i en huul Plade, en velconserveret *Broncenaal med Öie* og *to Bronceknive*, den ene segelformet med Angel, den anden tveegget som et lille Sværd, hvis Haandtag dannes af en tyk, vredet Broncetraad, der er sammenböiet i Form af et Hjerte. Disse Gjenstande, af hvilke den förstnævnte Kniv er 4 T. lang, den anden kun 2½ T., ere fundne af Arbeidsmand Jacob Hansen ved at grave i et Vænge, som hörte til Vedbek Toldsted, 1 Alen under Jorden i sorte riflede Urner, som vare nedsatte *i tykke Lag af Trækul* og indeholdt en liden Masse af smuldrede Been. Urnerne faldt sammen ved Optagelsen. — *To andre* interessante *Bronceknive* indsendtes tilligemed 12 dobbelte Knapper og flere Fragmenter af Naale m. m. af H. Exc. Finantsminister Grev A. W. Moltke. Begge Knivene have Haandtag af Bronce, Haandtaget paa den större, hvis hele Længde er 4½ T., ender sig i en tredobbelt Spids og er omviklet med en tynd, riflet Guldplade; den anden Kniv er beskadiget og mindre, nu kun 2¾ T. lang (men et Stykke fattes), paa Haandtaget og paa Bagsiden af denne ere som Zirater anbragte Forestillinger af 2 Fugle, der ligne Ænder, som svömme i Vandet. Disse Knive og Knapperne ere fundne oveni Urner af Gaardmand Lars Jensen i Haarlöv under Grevskabet Bregentved ved Slöifningen af en Höi.

En pragtfuld *Haarnaal af Bronce* med omböiet Knap, hvorpaa der var anbragt *en stor Ravperle af en Tommes Diameter*, fandtes oveni en Urne i den saakaldte Riishöi lidt syd for Gorms Höi ved Jellinge. Höien udgravedes af Sognefogden i Jellinge, Dannebrogsmand Christen Sörensens Sön, som paa forskjellige Steder i den fandt Urner, indeholdende brændte Been og nogle faa Broncesager, hvilke sidste indsendtes ved Stiftamtmanden, Kmherre Hoppe, Urnerne derimod faldt sammen.

Til Slutning ville vi endnu kun anföre et for Videnskaben interessant *Facsimile af brændt Leer til det Halve af en Form til at stöbe Celter i*, hvilket skjenkedes til Museet af Grev M. Stenbock til Thorsjö ved Ystad, i hvis Samling Originalen opbevares. Denne blev funden 1838 i en Dybde af 2½ Fod paa en Mark ved Beddinge i Skåne og i den laa endnu en i samme stöbt Celt.

Jernalderen har hidtil været den Periode af Hedenold, fra hvilken vi her i Landet have fundet, eller i det mindste til hvilken vi med Bestemthed kun have kunnet henföre de færreste Gjenstande. Blandt de mange sandsynlige Grunde til dette ville vi her anföre, deels at Jernet lettere fortæredes end Broncen, deels at saavel den Skik at opkaste Gravhöie som at nedlægge hos den Döde hans Vaaben kun synes undtagelsesviis at være bleven fulgt

i Jernalderen her i Danmark; vi manglede derfor for denne Periode disse store iöinefaldende Kjendemærker, der saa utvivlsomt bestemme Gjenstande fra Steen- og Broncealderen, hvortil endnu kom, at mange Gjenstande fra Jernalderen, saasom Redskaber og Kar, ligne langt nyere saa meget, at de ikke i samme Grad som de ældre vække Findernes Opmærksomhed. Det maa derfor ansees for et stort Fremskridt i Oldtidsvidenskaben, at man i de senere Aar har vundet flere faste Resultater ved Sammenligningen af eensartede Gjenstandes Former og Zirater, der nu allerede give nogen Veiledning og love end langt större, som og at man faaer aarligt flere nye Beviser for, at de almindelige Begravelsespladse her i Danmark i den sidste Periode af Hedenold vare naturlige Sandbakker. Hvad der i höi Grad hjælper til at vinde hine Resultater er en omhyggelig Sammenligning af vore Oldsager med fremmede, og vi maae i alle disse Henseender glæde os over den Tilvæxt fra Jernalderen, Museet erholdt i det forlöbne Aar.

En hidtil ukjendt *Begravelsesplads* fandtes i en Mergelbakke paa Merlöse Gaards Mark i Taastrup Sogn, Merlöse Herred. Udflytterhuusmand Christian Selch fandt ved at grave i denne *Skeletter af flere Lig* og ved disse: *to Leerkar*, som faldt sammen ved Optagelsen, og *en Træspand* af omtrent 3 Potters Störrelse, sammensat af Staver og med Bund som vore nuværende Trækar, Staverne vare ¼ T. tykke; af dette Kar indsendtes kun *Beslaget*, *Baandene* og *Hanken*, alt *af Bronce*. Indeni denne Spand fandtes *otte runde og flade Glas og Steenbrikker*, af hvilke de 4 indsendtes; disse ere alle af Glas, de to grönne, en sort og en hvid, og ganske af samme Slags som de, der saa hyppigt og i stort Antal findes i Italien, hvor de almindeligt ansees for Mærker eller Jettons til Spil. Desuden fandtes paa en Finger af et af Ligene en *Spiral-Guldfingerring*, bestaaende af 3 Omgange og med en fremstaaende Rand paa Midten af hele den udvendige Side, hvis Værdi udbetaltes til Finderen. Med de her nævnte Gjenstande indsendtes tillige 2 af de med dem fundne Skeletters *Cranier*, som vare af fuldvoxne Mennesker. Indsenderen var Sognepræsten Hr. Teilmann, der lovede at gjöre dem, der kom til at grave i denne Mergelbakke opmærksomme paa, hvor interessant enhver Gjenstand, der fandtes her, vilde være, og endnu i Löbet af samme Sommer indsendte Præsten fölgende Sager, fundne i samme Bakke: *et Glasbæger*, 4 T. höit og 2½ T. i Diameter foroven, uden Fod og spidsere sammenlöbende forneden altsaa af samme Form som flere Museet allerede eier (et saadant er afbildet i Annaler for nord. Oldk. 1844-45. Tab. XII. Fig. 108); det har ligeledes de hyppigt paa Glaskar fra Oldtiden forekommende indslebne ovale Fordybninger, der her ere anbragte i 4

Rader paa Siderne parallele med Randen og Bunden, midt i hvilken der er indsleben en rund Fordybning. I Forbindelse med dette Bæger fandtes en *Spiral-Guldfingerring* af 4 Omgange, lignende den ovenfor omtalte, altsaa ingenlunde som de sædvanlige af en enkelt eller dobbelt Guldtraad, der allerede fra Broncealderen forekomme hyppigt, men formet aldeles som Spiralarmbaandene af Bronce, indvendig flad og glat og paa Ydersiden med en ophöiet Kant paa Midten. Finderen af disse to Gjenstande var Karlen Niels Larsen af Taastrup, og kort efter fandtes paa et andet Sted i samme Bakke af Arbeidsmand Niels Christophersen *en aldeles lignende Guldfingerring*, men kun af to Omgange, som ogsaa indsendtes. At alle disse Gjenstande tilhöre Jernalderen, er afgjort; her fandtes 3 eensartede Ringe, der svare til flere lignende fra samme Periode i vort Museum, hvorimod alle de mange Guldspiralringe, vi have fra Broncealderen, ere uden den fremstaaende Kant paa Ydersiden; skulde man da ikke kunne antage, at alle Ringe i denne Smag ere fra Jernalderen, indtil vi maaskee, hvad der er muligt, men ingenlunde rimeligt, maatte finde lignende i Forbindelse med andre Ting, der bestemt henföre dem til en anden Periode?

Af Hr. Lorentzen indleveredes fra Secretair Bagger paa Raahaugegaarden: en *massiv*, *glat Guldfingerring*, *meget raat udhamret*, der efter Analogi med andre ogsaa maatte ansees for at tilhöre Jernalderen, om end ingen Oplysning var meddeelt om den; med den fulgte tillige 3 *Broncefragmenter*, alle af den yngre Bronce (fra Jernalderen), af hvilke det ene er en lang *Dop til Enden af en Snor eller Rem*, hvortil ogsaa lignende haves fra denne Periode; og disse Gjenstande fandtes samlede i en Dybde af 2 Alen i en Gruusgrav, kaldet Aas i Thorslunde Sogn. Maaskee ogsaa denne Gruusgrav er en Begravelsesplads, hvor man vil finde Skeletter, Kar af Træ, Leer eller Bronce o. s. v., men at noget saadant allerede skulde være fundet der, indeholdt Indberetningen intet om. Den samme Gisning kunne vi fremsætte om en Gruusbakke paa Rygaards Gods, i hvilken Gaardmand Niels Kruse opgravede et ypperligt conserveret *urtepotteformet Gravkar af brændt Leer* med meget raae Stregezirater, men dog efter hele Fabricationen fra Hedenolds sidste Periode; det indeholdt ingen Been, men kun Stöv, altsaa var intet brændt Lig nedlagt deri, det havde et Laag, som söndersloges ved Optagelsen. Karret erhvervedes ved Kjöb til Museet og om Fundet erholdtes ingen nöiagtigere Indberetning.

Af *Fingerringe* bör endnu nævnes 3; den ene indleveredes af Tjenestekarl Hans Hansen i Viby, Kirkesyv Sogn, som funden paa Viby Mark; den er *glat*, af meget raat Arbeide og *af Electrum* eller sölvblan-

det Guld, hvilken Blanding saavelsom Sölv vi endnu hos os alene have fundet fra Jernalderen. Den anden, indleveret af Hr. C. Fasting, har *ophöiede Striber* paa Oversiden og indvendig er en Plade paaloddet; saadanne stribede Ringe og Lodning have vi hidtil kun fundet fra Jernalderen, og derfor anföre vi denne her; den fandtes af Gaardmand Niels Andersen ved Virum i Nærheden af Lyngby, efter Finderens Opgivende i en Gravhöi, dog uden nærmere Oplysninger om denne Gravhöis Beskaffenhed. Den tredie Fingerring er i *Form af et Baand med tre Perlerader og to ophöiede Striber*, ganske som flere fra Jernalderen, den er desuden *af sölvblandet Guld;* den er funden ved Markarbeide i Nærheden af Faxö og indleveredes af Madam Möller.

En meget kostbar, *fuldstændig Halsring af Guld* indsendtes af H. Exc. Finantsminister Grev A. W. Moltke; den er noget tyndere, men af samme Art som de ved Broholm fundne, der paa Forsiden af Halsen have seet ud som to tykke Ringe; den bestaaer af to massive Guldstænger, hvis to, tykke Ender endnu have Spor af Stöbning, de andre to Ender ere tyndt udslaaede, derpaa böiede ind i hinanden og Enderne viklede op om Guldstangen. Guldet er noget sölvblandet og har en Metalværdi af 215 Rbd., der ved Indsenderen tilstilledes Finderen.

Nogle Stykker *Ringsölv* med indslaaede Ringzirater, fundne paa Östertörslevs Præstegaards Mark, indsendtes fra Pastor Jacobsen af Amtmanden i Randers Amt, Kmherre Lorentz; og et höist interessant Fund af hele og ituklippede *Mynter, en lille Örenring af Sölv og Fragmenter af Smykker af Sölv* opplöiedes af Kirkeværge og Gaardmand Peter West i Ruthsker Sogn paa Bornholm. Det sidstnævnte Fund var nedlagt i et Oxehorn, der var heelt, men sönderbrödes af Ploven; Nedlæggelsen maa være skeet i Svend Estridsens Tid, fra hvis Regjering de yngste af Mynterne ere; paa den Tid og endnu længere Tid efter var Bornholm hedensk, og paa Fragmenterne findes de samme indslaaede trekantede Zirater, der saa hyppigt forekomme fra Jernalderen. Fundet indleveredes til det kongelige Myntcabinet ved Sognepræsten til Hasle og Ruthsker, Hr. Örsted, hvorfra Örenringen og Fragmenterne afgaves til Museet, for hvilket de havde en særdeles Værdi, fordi de saa bestemt kunne dateres.

Som Smykker bör endnu her nævnes 2 af de *store runde* men *mod Enderne fladt udslaaede Bronceringe*, hvis Ender gribe som to Hager ind i hinanden; de ere 8 T. i Diameter ligesom de andre, vi kjende af samme Art; man har derfor anseet dem for Haarprydelser, men det er mærkeligt, at man har flere Exempler paa, at 2 aldeles lignende ligesom de her ere fundne samlede. De bleve fundne ved en Vanding paa Hyl-

linge Mark af en Tjenestedreng, Mads Hansen, som tjener hos Gaardmand Mads Andersens Enke i Hyllinge og indsendtes af Overauditeur Flindt i Förslöv. Endelig Brudstykker af *to næsten fuldstændige Diademer af Bronce*, fundne paa Slangerups Aas og indleverede af Anders Olsen. De ere begge af det ikke meget sjældne Slags, der foran ere udslaaede i ovale Plader, hvorpaa der ere indgraverede dobbelte Skibszirater, men det Mærkelige ved disse Fragmenter er, at paa dem begge *Pladerne* ere *loddede til Ringen*, noget Museet ikke för har haft Exempel paa, og som bringer os til at anföre dem under Jernalderen, da vi endnu ikke kjende noget bestemt Exempel paa, at Lodning er anvendt i Broncealderen.

Et af de paa Grund af sin Sjældenhed værdifuldeste Stykker, som modtoges i det forlöbne Aar, er en 4½ T. lang *Jerncelt*, der foræredes til Museet ved Cand. A. Schow fra Proprietair Haase i Slagslunde, Frederiksborg Amt; den er lidt afbrudt foroven, saa at man ikke med Bestemthed kan vide, om den har haft en Ösken, hvilket dog ikke synes rimeligt. Celter af Jern höre her i Landet til de allerstörste Sjældenheder; efter mundtligt Opgivende skal den være funden i Forbindelse alene med Steensager i en Gravhöi paa Skolelodden i Slagslunde By, men vi have desværre endnu ikke erholdt den nöiagtigere og bestemtere Beretning om, hvor og i Forbindelse med hvad den er funden.

Smeden Herman Sundt indleverede et Stykke, fundet i en Leergrav paa Glostrup Mark, hvortil vi intet tilsvarende kjende, nemlig *en Pig af en Echinit* (Petrifact), 1 T. lang, hvorpaa der paa den överste tykke Deel ere *indskaarne de to Runer:* ᛏᚢ. Dette Stykke maa rimeligviis ansees for en Amulet; og maaskee have vi heri et ældgammelt Spor af den overtroiske Tillid, Almuen endnu i vor Tid paa mange Steder her i Landet nære til Echinitter, Belemitter o. desl., som endnu stundum stödes og tages ind som en hemmelighedsfuld, kraftig Medicin.

Til den sidste Periode af Hedenold maa endelig henföres *Dopskoen af et Sværd*, *en Fibula og et Spænde*, alt af Kobber, som kjöbtes til Museet; de have alle de netop for denne Periode characteristiske Zirater, som sædvanligt kaldes Slangesnoninger, og ere saa særdeles vel conserverede, at de fortjene at fremhæves her.

Af romerske Oldsager gjordes i Aaret 1846 et meget betydeligt Fund i en (naturlig?) Höi paa Byrsted Mark i Veggerby Sogn af Steenklöver Christen Andersen Kraas, der udgravede Steen til Klövning. De fundne Gjenstande, der indsendtes af den const. Stiftamtmand i Aalborg, Kammerjunker Hoppe, vare fölgende: *Fragmenter af en stor Bronceskaal paa Fod*, nemlig næsten hele Overranden, Stykker af de meget tynde Sider, de to fuldstændige, meget massive Hanke eller Örer, to

Palmetter i reen romersk Smag, der have været anbragte paa Karrets Side under Hankene, Bunden og Fodstykket, der bestaaer af en massiv, dreiet Ring; dette Kar fandtes i det nordostlige Hjörne af Höien. Lidt længere inde i denne mod Nordvest fandtes *to Pokaler* eller Bægere paa Fod *af Sölv*, stillede paa meget smukke Fliser; de ere dreiede og have smukke ciselerede Zirater langs med Overranden og paa Fodstykket, der er en massiv dreiet Ring, som ved Lodning er befæstet til Bægeret. Bægerne ere næsten ganske eens og ere med Foden $3\frac{3}{4}$ T. höie og i Mundingen 4 T. i Diameter; hvert af dem har haft 2 massive Hanke eller Örer af Sölv, under hvilke der have siddet store smagfulde Palmetter af Sölv af gjennembrudt Arbeide i romersk Stiil; man seer endnu tydeligt, hvor paa Karrenes Sider de have været befæstede, og efter disse Spor har man nu igjen ladet de 3 Hanke og de 3 Palmetter, der indsendtes, anbringe paa deres oprindelige Plads. Endvidere fandtes $1\frac{1}{2}$ Alen dybere inde i Höien en meget massiv, *glat og kun udhamret Guldfingerring, to aabne Guldperler, et lille, rundt, lukket Hængesmykke* (en Bulla) af fiint Filigranarbeide af Guld og en lille Rosette af Guldtraad; ved dem laae 7 Fragmenter af Naale. Guldperlerne og den lille Rosette have efter Indsenderens Mening hört sammen med disse Fragmenter af Naale og med dem udgjort en Hovedprydelse; hertil maae vi föie, at man tidligere har fundet en lignende Rosette anbragt paa en Sölvnaal. Paa samme Sted fandtes en ligeledes indsendt desværre ikke fuldstændig *Fibula af Sölv med Sölvtorn og med en fiin Guldfletning* anbragt som Zirat paa Oversiden, om alle de her paa eet Sted fundne Gjenstande antager Finderen, at de vare samlede nedlagte i en Æske af Træ, som faldt sammen i Stöv. I Nærheden heraf, dog for sig selv alene, laae *en overbrudt Landsespidse af Jern* og *to andre Jernfragmenter*, som det synes ligeledes af Landsespidser, der ogsaa indsendtes.

Et enkelt, höist værdifuldt Stykke af romersk Oprindelse og som med Bestemthed kan dateres, opplöiedes af Kromand Erik Nielsen paa Colonistbyen Frederikshaabs Mark i Randböl Sogn paa Ahlheden og indleveredes af Finderen; det er *en Guldmedaillon* eller en tynd rund Guldplade, der synes at have været oprindeligt forfærdiget og baaret paa samme Maade som Guldbracteaterne. Den er foroven udhamret og omböiet, saa at det udhamrede Stykke danner en Ösken, ved hvis Anbringelse der altsaa ikke her som sædvanligt er anvendt Lodning. Paa den ene Side af denne Guldplade er præget Keiser Constantin den Stores Brystbillede, forestillet som Kriger med Hjelm paa Hovedet, Skjoldet paa den ene Arm og holdende et Spyd over Skulderen i den anden, lidet hævede Haand; derom findes fölgende Indskrift: IMP. CON-

STANTINVS. P.F. INVICT. AVG. Skjöndt man endnu ikke har kunnet finde aldeles det samme Stempel anvendt til nogen af Keiser Constantins Guldmynter, er det utvivlsomt, at der til Prægningen af denne Forside er benyttet et virkeligt for denne Keiser udfört Myntstempel; og derved dateres dette Stykke som bestemt forfærdiget i den förste Halvdeel af det 4de Aarhundrede og er altsaa det beviisligt ældste af alle Stykker, man endnu har fundet, indrettede og brugte paa samme Maade som Guldbracteaterne. Bagsiden er ganske glat, har vel et Slags Centrum og en Perlekant, men synes aldrig at have haft noget Præg.

GJENSTANDE FRA DEN CHRISTELIGE TID.

Af Gjenstande, henhörende til Kirken og den katholske Gudstjeneste, erholdtes ved Hs. Exc. Geheime-Conferentsraad F. v. Lowzow, Justitiarius i Höiesteret, fra Hofjægermester Grev H. A. Brockenhuus-Schack til Giesegaard en meget beskadiget *katholsk Altertavle* af Billedhuggerarbeide, der har været malet. Midterstykket forestiller den hellige Martinus tilhest, idet han med sit Sværd vil afskjære et Stykke af sin Kappe, for dermed at klæde en ham mödende nögen Tigger; over hans Hoved holdes Bispehuen af tvende i Skyerne svævende Engle. Denne Altertavle har henstaaet i Bjeverskov Kirke under Giesegaard. — Et *Rögelsekar* af Malm med gjennembrudt Laag i Form af 3 gothiske Gavle indsendtes fra Höielse Kirke af H. Exc. Grev A. W. Moltke til Bregentved som Curator for Vallö Stift. En *Malmlysestage* med en *Lysesax af Messing*, begge med stöbte og ciselerede bibelske Forestillinger, saa at de i det mindste kunne have været brugte ved Altertjenesten, indsendtes af Skovrider Klüver paa Bidstrup Gods; de fandtes midt inde i en Elletrunte i en Ellemose kaldet Blindesö i Skoven Heide Overdrev i Særlöse Sogn, og laae ¾ *Alen dybt i Jorden*, *henved 30 Alen fra Mosekanten.* — Som de to vigtigste Gjenstande for denne Afdeling maae *tvende Messehagler* ansees, der oprindelig tilhörte Nicolai Kirke, men efter dennes Brand tilligemed flere andre Sager afleveredes til Helliggeistes Kirke, hvorfra de igjen i det forlöbne Aar efter Magistratens Resolution afleveredes til Museet af Kirkens Værger Capitain J. P. Sjelle og Capitain K. Nielsen. Den ældre er af rödt, damasceret Flöiel; paa Ryggen er med Guldbrocade paasyet Korset paa Golgatha og paa Korset igjen det oldenborgske kronede Vaabenskjold, hvorunder et Baand med fölgende Indskrift: JOhS REX DACIE, altsaa er den skjenket Kirken af Kong Hans (1481-1513). Den yngre er endnu pragtfuldere, af blaat Silketöi og Sölvmoer og rigt udsyet med Guld- og Sölvtraad og Silke; den bestaaer af to Stykker til at hægte sammen paa Skuldrene

med Sölvhægter, paa Ryggen er Crucifixet paasyet, paa Forsiden en Konge med Rigsæblet (maaskee Christian d. 3die, hvem det synes at ligne) som Giver. — Vi maae endnu her nævne et *dreiet Kobberkar*, vistnok fra det 15de Aarhundrede, med indgraverede menneskelige Figurer og Træer, ved hvilke Navnene paa de almindeligste Laster og Synder ere tilföiede, det er fundet i en Mose og indsendtes af Pastor Götzsche til Finderup; og en for Museet kjöbt *Sölvfingerring*, funden i det nordlige Sjælland. Paa Forsiden af denne Ring er et Fiirklöverblad og paa dette Maria med Christus i Reliefarbeide, om Ringen selv staaer med Munkebogstaver: **ave maria gratia plena.**

Fra Riddertiden erholdtes et *Signet af Kobber*, hvori en Sparre og med en tildeels uforstaaelig Omskrift med Munkebogstaver, der begynder med S'PEDER. JONSON. — En *Guldfingerring*, der maa henföres til denne Afdeling, fandtes ved at grave i en Have i Ringsted og foræredes til Museet af Enkefru Grüner; den har to Ender, som ere böiede imod hinanden, den ene af disse er skraat, den anden lige afskaaren, den har Zirater i Reliefarbeide i Form af Blade. — Ved Plöining fandtes paa Ridstrup Mark i Nærheden af Aarhuus et meget *smukt lille rundt Smykke af Guld* fra Middelalderen, omtrent som vore Brystnaale. Paa Forsiden er i meget ophöiet Arbeide en Fugl, som i Klöerne holder en Slange, der bugter sig i mange Snoninger; det Hele er omgivet med en Zirat i Form af en omböiet Green. Paa Bagsiden findes et Charnier med Naal og en Böile til at indlægge Naalen i. — Forstjunker Svanenskjold paa Esrom indsendte en *Skakbrikke og en Dambrikke*, dreiede af Been og rimeligviis fundne i Söborg Slots Ruiner; og af Secretair H. Lind indleveredes fra Gaardmand Jeppe Larsen i Villingebek et lille smukt *Sölvkors* fra Middelalderen med en bred Plade paa Midten, paa hvis ene Side er indgraveret et Kors og paa den anden Bogstaverne: *L H G A.* — Slutteligen maae her fremhæves *en Kniv og en Gaffel* med Skafter fra den senere Middelalder, udskaarne af Hvalrostand; de ere begge eens, hver forestiller 3 Figurer som Caryatider med en Löve liggende over deres Hoveder; disse Figurer ere udskaarne af een Blok i Basrelief og meget forslidte, saa at man kun kan see den enes Attribut, nemlig et Anker; disse Skafter foræredes til Museet af Proprietair Krag til Munkemölle ved Skolediscipel A. Esbensen.

Af Gjenstande yngre end Reformationen erholdtes en Mængde, især ældre Sölvsmykker, af hvilke vi ville nævne en *massiv Sölv-Signetring* omtrent fra Christian den 3dies Tid med et Skjold, hvori et Bomærke og over dette Bogstaverne S. K., funden ved Gravning i Nærheden af Frederiksborg og indsendt ved Overjægermester von Paulsen; desuden

Ringe, Kors og Spænder. Fra Island foræredes af Pastor Olaf Pálsson til Reinevalle: *et kambhús* (et Gjemme for Redekamme) af de ældre, udskaaret af Træ og *et gammelt fuldstændigt Fruentimmerbælte af Flosværk* (ↄ: overskaaren Uld), hvorpaa ere forestillede Fugle, som sidde under smaa Træer og Hjorte eller Rensdyr; det er foret med Kobber, har et Spænde af en rund Messingplade, hvorpaa der ere inddrevne Zirater, og paa hver Ende et langagtigt, firkantet Messingstykke med uddrevne Zirater. — Der kjöbtes et dreiet *Krudthorn* af Elfenbeen med Zirater, sort indlagte i Cirkelslag, og et *blaat Silketæppe* med broderet Kant og en broderet Krands i Midten, hvori $\frac{\text{E. M. S.}}{1648.}$ og derom 4 adelige Vaabener, af hvilke det överste er Marsvinernes; vi troe derfor at turde antage, at dette Tæppe har tilhört Christine Munks Moder *Ellen Marsvin;* desuden en udsyet Mandshue, en lignende Fruentimmerhætte, m. m. — Da i Anledning af de nye Slagterboders Opbyggelse Grunden til *den gamle Nicolai Kirke og dens omliggende Kirkegaard* tildeels blev udgravet, var det af Vigtighed omhyggeligt at iagttage, hvad der ved denne Udgravning maatte findes; og det skyldes især Opsynsmanden Hr. Thims Omhu, at mange, tildeels interessante Gjenstande bleve reddede fra Tilintetgjörelse. Fra Commissionen for Slagterbodernes Opförelse afleveredes til Museet en Mængde *Plader*, *Hanke*, smaa *Vaabener* o. desl. af Metal, som have været anbragte paa Ligkister, *architectoniske Fragmenter* af den gamle Kirkebygning, dens Kapeller og Epitaphier, og *to Muslingeskaller*, som de Pilegrimmene fordum bare og endnu bære for at benytte som Bægere, og fundne dybest i Jorden, altsaa rimeligviis fra en meget gammel Tid, en *Medicinflaske* funden i en Ligkiste m. m. Ved Nedlæggelsen af Vandrender fandtes ved samme Leilighed omtrent midt i Viingaardstrædet udfor Skvaldergaden: *Ligstenen over* Nicolai Kirkes bekjendte Præst, *Jacobus Nicolai*, der döde 1571. Denne Ligsteen, der hidtil kun kjendtes af en ufuldstændig Afbildning i Resens Atlas er nu ved Brandcommissionens Forsorg bleven indmuret paa venstre Side af Taarnets aabne Portal ud imod Grönthallerne.

Til Slutning ville vi anföre deres Navne, ved hvis Gaver og Medvirkning Museet fik sin Tilvæxt i det forlöbne Aar:

HANS MAJESTÆT KONGEN, H. K. H. KRONPRINDS FREDERIK.

SJÆLLAND. KJÖBENHAVN: Apotheker Achen, Jomfru A. C. Bodenhoff, Skolediscipel A. Esbensen, Prof. Dr. med. Eschricht, Hr. C. Fasting, Hr. Gudmand junior, Hr. Huth, Regimentschirurg Lector Ibsen, Fröken E. Kall, Dr. med. C. J.

Kayser, Hr. Wilhelm Leth, Secretair H. Lind, Hr. Lrentzen, H. Exc. Geheime-Conferentsraad Lowzow, Justitiarius i Höiesteret, H. P. M. Lunöe, Skræddermester Marcher, Hs. Exc. Finantsminister Grev A. W. Moltke til Bregentved, Madam Möller, Capitain K. Nielsen, Borgerrepræsentat, Silke- og Klædehandler, Dr. Pingel, Overinspecteur ved det naturhistoriske Museum, Copist i Geheime-Archivet Kall-Rasmussen, Student Refslund, Rustmester Schmidt, Hr. E. W. Schmidt, Oberstlieutenant von Schouw, Cand. phil. A Schow, Kammerraad Sessing, Capitain I. P. Sjelle, Pharmaceut Thanning, Opsynsmand Thim og Architect Zeuthen.

Kjöbenhavns Amt: Gaardmand Niels Andersen i Vium, Schachtmester Bartsch i Roeskilde, Borgermester Bendtsen i Vedbek, Adjunct Broager i Roeskilde, Pastor C. P. Christensen til Gadstrup og Syv, Erik Hansen, Eier af Hvidegaarden i Lyngby, Tjenestekarl Hans Hansen i Viby, Kirkesyv Sogn, Arbeidsmand Jacob Hansen i Vedbek, Sognepræsten til Gladsaxe og Herlöv, Dr. phil. & theol. Kalkar, Toldforvalter Kjerumgaard i Vedbæk, Skovrider Klüwer paa Bidstrup Gods, Gaardmand Niels Kruse i Ry, Gaardmand Ole Larsens Enke i Smörumnedre, Kjöbmand P. Lassen i Roeskilde, Ungkarl Jens Mortensen paa Kathrineberg, Sengelöse Sogn, Huusmand Peder Olsen af Bagsværd, Smeden Herman Sundt i Glostrup og Gaardeier Tryde ved Lyngby.

Frederiksborg Amt: Proprietair A. David til Rungstedlund, Proprietair Haase i Slagslunde, Skovrider Hansen i Tisvilde, Michael Hartvig ved Frederiksborg, Sognefoged Hase i Slangerup, Gaardmand Jeppe Larsen i Villingebæk, Söborg Sogn, Pastor Möhl til Ölstykke, Gaardmand Hans Nielsen af Östby, Sælsö Sogn i Horns Herred, Möller Jörgen Nielsen til Nede Værebro Mölle, Anders Olsen i Slangerup, Værtshuusholder Peder Olsen udenfor Hilleröd, Overförster, Kammerherre, Hofjægermester Paulsen paa Egelund ved Fredensborg og Forstjunker Svanenskjold paa Esrom.

Holbek Amt: Tjenestekarl Niels Andersen og Arbeidsmand Niels Christophersen af Taastrup, Sognepræsten paa Seierö Hr. Heineth, Telegraphinspecteur Mathiesen paa Hesselö, Gaardmændene Hans Mikkelsen i Nakke og gamle Niels Nielsen i Grevinge i Odsherred, Godsinspecteuren over det kongelige Gods i Odsherred Justitsraad Petersen, Gardmand Ole Petr Rasmussen i Kidserup, Udby Sogn, Huusmand Christian Selch, Udflytter fra Taastrup og Sognepræsten til Taastrup og Uggelöse Teilmann.

Sorö Amt: Huusmand Christopher Adriansen i Förslöv, Gaardmand Mads Andersens Enke i Hyllinge, Gaardmand Jeppe Jörgensen Birch i Tjörnelunde By, Finderup Sogn, Hofjægermester Grev Brockenhuus-Schack til Giesegaard, Auditeur Flindt i Förslöv, Enkefru Grüner i Ringsted, Pastor Götzsche til Finderup, Tjenestedreng Mads Hansen i Hyllinge og Pedr Hansen i Tjörnelunde By, Finderup Sogn.

Præstö Amt: Gaardmand Jacob Hansen i Kindig, Hugger og Huusmand Jens Hansen i Ströby, Gaardmand Lars Jensen i Harlöv, Huusmand Anders Larsen i Kallehave, Sognepræsten til Ströby og Vapelöv, Consistorialraad C. Neess, Huusmand Hans Rasmussen i Kallehave, Pastr Rördam til Mehrn, Proprietair Fabritius de Tengnagel til Petersgaard og Forpagter H. Valentiner paa Söholm i Stevns Herred.

Bornholm: Lieutenant Koefoed til Soldatergaarden i Aaker Sogn, Hr. Marcher i Aaker, Kirkeværge og Gaardmand Peder West i Ruthsker Sogn og Pastor Örsted til Hasle og Ruthsker.

LOLLAND. Secretair Bagger paa Raahaugegaarden i Thorslunde Sogn.

FALSTER. Kammerherre Classen paa Corselitze, Stiftamtmanden, Kammerherre Jessen, Consistorialraad Koch, Sognepræst til Horbelöv og Falkerslöv, Gaardmandssön Ludvig Leth i Riserup, Nörre Vedby Sogn, Selveiergaardmand Pede Madsen af Lommelöv, Etatsraad Rothe og Justitsraad Stampe til Skjörringe.

FYEN. Odense Amt: Ungkarl Lars Andersen paa Faurskov Mark, Kjerte Sogn og Proprietair Krag til Munkemölle.

Svendborg Amt: Hr. Breede i Svendborg, Kammerherre, Baron Holsten-Lehn til Hvidkilde, Herredsfogden i Vinding Herred, Kammerherre Moltke og Smed Christen Rasmussen i Aarslöv.

JYLLAND. Hjörring Amt: Gaardmand Lars Andersen i Hjallerup, Herredsfogden i Dronninglund Herred Gad, Byfoged i Sæby, Gaardeier Holst til Korslunde, Amtmanden, Kammerherre, Baron Holsten, Kromand Jesper Pedersen Kjær af Frederikshvile og Kammerraad Heinrich Petersen, Toldinspecteur i Hjörring.

Thisted Amt: Amtmanden, Kammerherre Rosenkrantz.

Aalborg Amt: Constitueret Stiftamtmand, Kammerjunker Hoppe og Steenklöver Christen Andersen Kraas i Byrsted, Veggerby Sogn.

Viborg Amt: Stiftamtmanden, Kammerherre Bretton, Herredsfogden i Nörlyng og Fjends Herreder Overretsassessor Eberlin, Gaardmand Jochum Jensen og hans Sön Ungkarl Jens Jochumsen i Skringstrup og Smed Knud Nielsen i Finderup.

Randers Amt: Huusmand Hans Andersen i Ammelhede, Peder Ankersen i Hollandsberg, Kjöbmand Bentlich i Randers, Proprietair Böggild til Moesgaard, Gartner Darum i Randers, Forligelsescommissair Holm til Holmgaard, Pastor Jacobsen til Öster-Törslev, Huusmand Ole Jacobsens Enke i Skodder, Laurs C. Jensen af Helstrup, Peder Jensen af Hadberg, Sören Jensen af Ilshöi, Pastor Johansen i Mariager, Huusmand Peder Jörgensen i Vivild, Amtmanden, Kammerherre Lorentz, Niels Mogensen i Vivild, Schmidt i Damhuset, Faurup Sogn, Proprietair Wandborg til Trinderup Hovedgaard, Justitsraad Wilde, Amtsforvalter i Randers, Christen Madsen Winthers Sön i Bjergby, Borup Sogn og Johannes Zachov i Langkastrup.

Skanderborg Amt: Kjöbmand L. Kirkegaard i Horsens.

Veile Amt: Proprietair Bröchner til Christianshaab, Stiftamtmanden, Kammerherre Hoppe, Avlskarl Peder Jensen i Starup Præstegaard, Niels Madsen i Trollerup, Nörup Sogn, Kromand Erik Nielsen i Colonistbyen Frederikshaab, Randböl Sogn, Sognepræsten til Nörup og Randböl Hr. H. C. Sveistrup, Sognefoged, Dannebrogsmand Christen Sörensen og hans Sön i Jellinge.

Ribe Amt: Jens Nielsen af Östervig, Vorbasse Sogn.

ISLAND. Pastor Olaf Pálsson til Reinevalle i Sönder-Amtet.

UDLANDENE. Pastor Fellmann til Lappajärvi Sogn i Vasa Län i Finland, Professor Middeldorph i Breslau og Grev M. Stenbock til Thorsjö i Skåne.

CABINETTET FOR AMERICANSKE OLDSAGER

erholdt i Aaret 1846 for dets forskjellige Afdelinger fölgende Tilvæxt:

Af ESKIMOISKE OLDSAGER FRA GRÖNLAND indsendte Colonibestyrer J. N. Möller paa Holsteinsborg en Harpunspidse og en Flække af Angmak, hiin funden paa Stranden inde i Ikartokfjorden, denne i en gammel Huustomt; og en heel Samling af interessante Oldsager henhörende til denne Classe foræredes til Cabinettet af Dr. med. C. Kaiser. De vigtigste Gjenstande blandt disse ere: en lille Trækasse, indeholdende mange forskjellige Redskaber af Been, Træ eller Steen; paa enkelte af disse er der anbragte tynde og smaa Jernstykker, som vise Jernets Sjældenhed og Kostbarhed samt Overgangen til dets Benyttelse; denne Kasse er funden i en eskimoisk Grav ved en dyb Bugt i Nærheden af Claushavn, som nu er tillukket med Is, der strækker sig lige op til Isbræen i Landets Indre, og derfor ikke er beboet, men som tidligere skal have været befaret af hollandske Hvalfangere. Kassen er 16 T. lang og 5½ T. bred og naglet sammen med Beennagler. Dernæst: en 9½ T. lang Rensdyrspilespidse af Been med Modhager og en lille Meisel af Angmak, 2 T. lang og ¾ T. bred, hvilken sidste er det eneste Stykke af dette Slags, Museet endnu eier; begge disse Stykker ere fundne ved Egedesminde. Fremdeles en meget lille, lancetformet Pilespidse med Takker langs med Siderne, ikke fuldt ¾ T. lang og meget tynd; 2 störe trekantede Pilespidser, hver 2 T. lang, den ene af grön Chalcedon, den anden af Angmak, og begge med 2 smaa Indhug forneden til at fastbindes, og 4 raat tilhugne Harpunspidser af Chalcedon og andre Steenarter, alle fra Jacobshavn. Endelig en Kniv af Been med Skaft og Blad i eet Stykke, hvis Eg er spaltet og med en tynd, nu for det meste bortrustet Jernplade indlagt i Spalten, og en Fruentimmerkniv (Ullomik) til at skjære Skind ligeledes med en tynd Jerneg indlagt i en fiin Spalte; begge disse Knive ere fundne paa en nu ubeboet Ö i Discobugten, kaldet grönne Eiland.

Af NORDAMERICANSKE OLDSAGER forærede Dr. med. Samuel Webber i Charlestown i New-Hampshire en rund, flad, heel tilslebenog ikke gjennemboret Steenskive af Granit, 3¾ T. i Diameter og 1¼ T. tyk; Giveren tilföier, at lignende oftere findes paa Bredderne af Connecticut River af forskjellige Steenarter og antager, at de have været anvendte som Hammere til at banke med (maaskee især til at udbanke Skind), hvorved man da har maattet holde dem i den flade Haand. — Af Dr. med. Jacob Porter i Plainfield i Massachusetts foræredes 6 Pilespidser af Skifer og hvid Kvarts, alle hjerteformede og deels med deels uden Modhager; og af Charles Hammond i Boston flere Steensager, blandt hvilke Giveren

fremhæver en 2½ Tommer höi, pyramidalformet Marmorsteen med afslebne Hjörner og Kanter, dens Spids er afbrudt; den er funden tæt ved den bekjendte Assonet Indskriftsteen. I hele den omliggende Deel af Massachusetts skal, efter Indsenderens Bemærkning, denne Steenart ikke findes.

Robert W. Gibbes i Columbia i Sydcarolina forærede Selskabet en interessant Samling af Sager, fundne i denne længere mod Syd beliggende Stat, hvorfra ingen hidtil vare modtagne; den bestod af en henved 6 T. lang, rund Steenkile af Granit med afrundet Nakke, en mindre lignende, 4 T. lang, men med skarp Nakke og som det synes ny tilsleben Eg, begge fundne nærved Columbia; 3 Öxer af Granit, 4½, 5 og 5¼ T. lange med en bred, afrundet Nakke og et dybt, bredt og omlöbende Indhug under denne for at fastbindes, den ene har betydelige Spor af Broncerust. Höist mærkeligt er et Redskab af brændt Leer, der nærmest seer ud som en Hammer; det bestaaer af et fiirkantet Midterstykke, 2¾ T. langt, hvorfra der udgaae 2 fladere brede Flige, en til hver Side, med hvilke det hele Stykke er 3½ T. bredt. I den ene Ende af Midterstykket er indboret eller indslebet et meget glat Hul og den modsatte Ende er glat afsleben; vi kjende aldeles intet tilsvarende til dette Stykke eller noget, der kunde veilede til at bestemme dets Anvendelse. Desuden 2 flade runde Steenskiver, hver 3½ T. i Diameter og lidt ophöiede paa den ene Side, en lignende lidt mindre af Kvarts og en flad Kile med skarp Nakke; en flad halvmaaneformet Hammer af Granit med et meget lille Skafthul, og en lille rund til begge Sider tilspidset Steenhammer. Endvidere 6 Landsespidser af Skifer og Kvarts, en meget smal og 3 brede og korte Kastespydspidser, alle med en Tap til at indsættes i et Skaft; de sidste have Modhager og ere af Skifer, Kvarts og Bjergkrystal; 4 mindre Kastespyd- eller Pilespidser, en tyk, lancetformet Pilespidse af Flint, og 2 endnu mindre, den ene af Skifer og hjerteformet, den anden af hvid Kvarts med Takker paa Siderne og Indhug forneden til at fastbindes. Foruden flere andre Steensager indeholdt denne Sendelse fremdeles en flad, oval Steen, gjennemboret i begge Ender med fine Huller, der ere indslebne fra begge Sider, den er af en Art Fidtsteen og har en skraa indsleben Ridse paa Midten ligesom vore væverskyttelformede Stene; en stor rund Porphyrskive, næsten 6 T. i Diameter med en flad Udhuling paa hver Side, en Steenamulet i Form af en Ring, funden i en indiansk Grav, og et stort Pibehoved (?), fundet ved Abbeville. Der medfulgte 7 Fragmenter af indianske Leerkar med meget raat indstukne og indtrykkede Zirater, fundne i Gravhöie (i Sydcarolina) og et fuldstændigt, 6 T. höit Kar af brændt Leer af Form som vore flaskeformede

Urner; Halsen ender sig foroven i et Hoved med stor Paryk og med opspilet Mund, der er den eneste Aabning paa Karret; det er fundet nærved Columbia og i Nærheden af en gammel indiansk By.

Med denne Gave fra Robert W. Gibbes fulgte flere interessante MEXICANSKE OLDSAGER, blandt hvilke bör fremhæves et lukket Kar af brændt Leer med smaa Kugler i, altsaa som et Slags Rangle; det er 5¼ T. höit og forestiller en siddende, sammentrykket Figur med en Dyrehud over Hovedet og behængt med mange Hængezirater. Foruden dette Stykke erholdtes et Fragment af brændt Leer, forestillende den nederste Deel af en menneskelig Figur, seet fra Forsiden, den er iført en lang Kjortel, som er sammenbundet med mange brede Baand, over hvilke der kryber et Fiirbeen; 5 andre Fragmenter af brændt Leer, som medfulgte, ere ligeledes Dele af Menneskefigurer. Alle de her nævnte Gjenstande ere fundne i det gamle Tacubaya i Mexico.

Af CARAIBISKE OLDSAGER erholdtes et höist værdifuldt Stykke som Gave fra Oberstlieut. H. W. Precht paa St. Croix, nemlig en af de ovale Ringe af Granit, som ene ere fundne paa de caraibiske Öer og antages for hellige Ringe, der have været brugte af de gamle Caraiber. Denne er större end de sædvanlige, næsten 18 T. i længste Diameter og over 14 T. i korteste, og udmærker sig ogsaa ved at have udhugne Zirater, som give den Lighed med et krumt Blæsehorn, der ligefor Mundstykket paa Ringens anden Side har en paaheftet hængende Fryndse. Dette smukke Stykke er fundet paa Öen Portorico i en Klöft af Luqvillo Bjerget paa den nordostlige Side af Öen. Indsenderen har paa andre Steder af Öen seet udhugne Stene ganske af samme Form og holder det udenfor al Tvivl, at de ere forfærdigede af Landets Urindvaanere. En agtet Lærd paa Portorico anseer disse Stene for Halssmykker for Kazikerne (Caraibernes Fyrster), men deres Vægt synes at modsige denne Hypothese. At Portoricos oprindelige Indvaanere, uagtet de manglede Jernredskaber, dog havde Lyst til at bearbeide Stene, synes blandt andet ogsaa nogle raa Figurer at vise, som man fandt i Kalksteenshuler ved Landsbyen Munati paa Portoricos Nordside, og lignende Figurer, for största Delen forestillende Ansigter, ere ogsaa fundne paa den danske Ö St. Jan.

Af SYDAMERICANSKE OLDSAGER erholdt Selskabet fölgende fra Republikerne CHILI og PERU: Hr. H. M. Paulsen, Bjergværkseier til Algarrabos ved Valparaiso forærede et 7½ T. höit og smalt Bæger af Steen, ved den överste Rand kun 2¾ T. i Diameter; det staaer paa 3 Födder eller smaa Been (som en Gryde) og har 2 ikke gjennemborede Örer, midt imellem hvilke der paa hver Side sidder en lille rund fremstaaende Spids. Dette

Bæger er fundet i en Gravhöi i Nærheden af la Ligua og om dets oprindelige Bestemmelse yttrer Hr. Paulsen, at det formodentlig er brugt ved de Indfödtes religiöse Dandse, hvilke de endnu i nogle Egne have bibeholdt ved de katholske Processioner. —Med det fulgte en vel vedligeholdt Skaal af rödt, brændt Leer med rund Bund, 8 T. i Diameter i Mundingen; den er udgravet af Hr. Paulsen selv af en Gravhöi i Dalen ved Aconcagua og indeholdt nogle faa Been. Foruden disse Kar oversendte Hr. Paulsen 2 runde og gjennemborede Stene, 4 T. og $3\frac{1}{2}$ T. i Diameter, om hvilke Indsenderen anseer det sandsynligt, at de have været anvendte som et Udmærkelsestegn for de Indfödtes Fyrster; og en $1\frac{1}{4}$ T. lang og meget smal, hjerteformet Pilespidse af Chalcedon, fundet i Indsenderens Etablissement.

Fra den danske Generalconsul H. Witt i Lima oversendtes fölgende Oldsager, hidrörende fra de gamle Peruanere: en rund Guldperle (til et Halsbaand), $\frac{1}{2}$ T. i Diameter, samt en rund Skive og to smaa Ringe af tyndt Guldblik, der formodentlig have været paasyede som Zirater paa Klædningsstykker; saavel paa Skiven som paa Ringene ere der nemlig fine Huller som til en Traad paa hver Side. Med disse Gjenstande af Guld fulgte tvende Kar af sort brændt Leer, nemlig et 9 T. höit, der ligner en Feltflaske, med en udbuget Munding, ikke indrettet til at staae, men med 2 Örer ved Siderne af Halsen, hvori det kan bæres hængende; det andet Kar er endnu mere characteristisk, det er et Slags dobbelt Urne, bestaaende af to med hinanden forbundne runde og flade Kar, der ere zirede med Striber; de ere begge fladbundede, saa at de kunne staae. Det ene Kar har foroven paa Siden en lang opstaaende Tud, paa det andet er en lignende, men tillukket med en Fuglefigur, der sidder over det Sted, hvor Aabningen skulde være; disse to Tude have enkelte Spor af Malning og Forgyldning og mellem dem har været en Forbindelse eller Hank, hvori Karret kunde bæres. Dette dobbelte Kar, der i ældre Tid har været repareret, er med Tudene 7 T. höit.

Fra Professor Dr. med. Eschricht som Forstander for Universitetets zootomisk-physiologiske Museum erholdtes en for det americanske Cabinet höist interessant Gave i Beklædningen og den scalperede Hovedhud med flettede Haar af en peruansk kvindelig Mumie, udgravet af en Hule i Arica, i hvilken fandtes flere Mumier af lignende Beskaffenhed, men mindre vel conserverede. For at erholde Skelettet for Universitetets ovennævnte Museum blev Mumien anskaffet og afklædt, og Professor Eschricht aflagde i det kongelige Videnskabernes Selskab den 3die April 1846 en detailleret Beretning om Afklædningen, hvoraf vi her optage fölgende Beskrivelse:

Liget var i den for peruanske Mumier sædvanlige Stilling, siddende paa Hug med Armene trykkede mod Brystet og Underlivet. Det var af et aldrende Fruentimmer, 4 Fod 5 T. i Höiden; alle blöde Dele vare indfaldne og hentörrede, og Mumien havde saaledes et forholdsviis ringe Omfang. Ikke alene selve Liget, men ogsaa alle til Beklædningen hörende Dele havde, i större eller mindre Grad, en bruun eller bruunlig Farve og en gjennemtrængende resinös-empyreumatisk Lugt. Hovedet saavelsom den stærkt sammenböiede Krop var indviklet i et grovt vævet uldent Stof, der om Halsen og Kroppen holdtes sammen med et Net af snoet Siv, sammenknyttet i store (4-5-6 T. i Diagonal) rhomboidalske Masker. Kun ved Sædet var Beklædningen lösnet og forreven. Sivfletningen maatte overklippes paa flere Steder, for at komme ind til Liget, men man sammenbandt de sammenhörende Ender for senere let at kunne istandsætte den. Det uldne Stof bestod af to særskilte Stykker, af hvilke det yderste var grovere end det inderste og var med Uldgarn sammensyet omtrent som en Sæk (forsaavidt man kan see) med 3 Aabninger i den lukkede Ende, en i Midten og en i hvert Hjörne, altsaa i Form af en Særk uden Ærmer, omtrent 3 Fod lang, 2½ Fod bred. Den midterste Aabning, som ventelig tidligere har tjent til Gjennemgang for Hovedet og Halsen, er dannet ved et simpelt Snit lodret paa Sækkens sammensyede Rand og sammenhæftet med en Trætorn (af en Mimosa?). Dette sæk- eller særkdannede uldne Stykke var trukket saaledes over Liget, at det ene aabne Hjörne af Bunden (det ene formeentlige Ærmegab) sad om Hovedet, medens det iövrigt var slaaet sammen om Kroppen og fastholdt ved den ydre Sivfletning.

Det inderste Uldstykke var særskilt bundet til Kroppen ved et Livbælte af flettet Siv, der er 6 Fod langt, i Midten 1 T. bredt og 1 Linie tykt, og som mod Enderne bliver smallere indtil en Brede af kun 3 Linier; i Midten sees 6 Fletninger, mod Enderne samles disse i en enkelt Fletning. Den midterste, bredere Deel sad mod Navlen og de to smalle Ender kom fra Ryggen igjen frem foran.

Det inderste Uldstykke var som et simpelt fiirkantet Tæppe, 4 Fod i den ene Retning, 3 Fod i den anden; omtrent en fjerde Deel deraf, henimod det ene Hjörne, bestod af en særskilt, med Uldgarn tilsyet Lap. Det var i det Hele langt mere slidt og forrevet end det ydre Stykke, finere vævet og mindre mörkt af Farve, men Lappen af en grovere Vævning og farvet guul med brune Striber. Dette fiirkantede Uldstykke var kun svöbt om selve Kroppen, ikke om Hovedet eller Benene, og ved nogle lange Sting af Uldgarn fæstet mellem Laarene.

Under det indre Uldstykke paa Brystet af selve Liget laa en ulden

Klud, 10 T. i Qvadrat, af finere Vævning, farvet med mörkebrune, gule og en enkelt grön Stribe paa lysebruun Grund; den var sömmet paa en særegen Maade langs de to Rande og havde Töiets Eg paa de andre to; fra hvert af de 4 Hjörner udgik en 3 T. lang Trefletning af det Garn, hvormed de to Rande vare sömmede. De 4 Hjörner vare slaaede sammen og Fletningerne af de to överstliggende Flige knyttede sammen, saa at den hele Klud dannede ét Slags Pose, der indeholdt en Deel törrede Blade og Axstilken af et Maisax.

Hovedhaaret var skilt i Midtlinien af Hovedet og flettet til begge Sider ligesom det ovenfor omtalte Livbælte af Siv, nemlig paa hver Side i 6 Fletninger, der samledes til en enkelt; de to Ender af Sidefletningerne laae löse hen over Egnen af Nöglebenene. I Haaret fandtes en betydelig Mængde Gnidder. Det lykkedes Hr. Regimentschirurg, Lector Ibsen at aftage hele Beklædningen af Hjerneskallen uden at bringe Haarfletningen ud af dens Stilling.

Professor Eschricht gaaer dernæst over til fölgende Beskrivelse af Skelettet og tilföier de dertil knyttede, oplysende Citater:

Paa Skelettet, der nu staaer, meget heldigen udpræpareret, i opreist Stilling i Universitetets zootomisk-physiologiske Museum, sees Hovedet at have de for den peruanske Chincha-Stamme egne, bekjendte Former. Tænderne ere stærkt slidte, for en Deel cariöse eller udfaldne. Det kvindelige Bækken er veldannet, men spinkelt; Hofteskaalene meget smaa. Hænder og Födder ere smaa, Födderne stillede temmelig stærkt indefter, saavidt skjönnes kun ifölge den naturlige Dannelse af hele Anticrus. Brystkassen er paafaldende stærkt hvælvet ved Brystbenets og Ribbenenes Stilling og Form. I Kroppen fandtes samtlige Bryst- og Underlivsindvolde, skjöndt meget indtörrede og sammenfaldne, dog endnu gjenkjendelige tilstede.

Sammenlignes den her beskrevne Beklædning af Mumien med de tidligere givne, viser det sig, at den nærmest stemmer overeens med den, som Meyen giver af de peruanske Mumier fra Arica, Quiloa og Truxillo. „Nur äusserst selten," siger han, „wird eine Mumie aus diesen Gegenden unverzehrt erhalten, wie nähmlich eine solche durch Hr. Dr. Hamelt aus der Gegend von Arica nach England gebracht worden sein soll, welche sich jetzt zu Haslar befindet. Die Mumie war bedeckt mit einem Poncho aus Vicuña-Wolle, der Körper war mehrfach mit Bejuaro umwickelt, und die Knoten der Ruthen bildeten regelmässige Rhomboiden. Innerhalb befanden sich viele Blätter fremder Pflanzen. Das Haar der Mumie war in Zöpfen geflochten, welche über der Brust zusammengedreht waren. Der Kopf war nach hinten sehr abgeplattet, und

auch die Stirnknochen waren sehr eingedrückt." (Nova acta Acad. cæs. Leop. Carol. Vol. XVI, Supplem. I. pag. 25.)

I Henseende til Maaden, hvorpaa Liget i denne Mumie har været balsameret, findes vel i nogle Henseender, men ingenlunde i alle, en tilfredsstillende Forklaring i fölgende Ord (ibid. pag. 27): „Die Zunge, die Lungen und alle übrigen Eingeweide der Brust und des Bauches wurden durch eine Öffnung im Gesässe herausgezogen, und die Höhle wurde darauf mit einem feinen, leberfarbenen Pulver ausgefüllt, das einen leichten Terpenthingeruch hatte. Dieses Pulver zieht die Feuchtigkeit an und macht im kalten Wasser eine kleine Aufbrausung, wonach dasselbe, wie Hr. Barrera vermuthet, aus einem wahren Harze, etwas Kalk und irgend einer Erde zusammengesetzt ist. Das Gesicht, die Füsse und Hände wurden mit einer öhligen Flüssigkeit von Orangengeruch gesalbet, und darauf mit Baumwolle bedeckt. Dieses alles fand wohl bei vielen Mumien der Küstengegenden Statt, und in einigen andern Theilen des Landes, die mit einer weniger trocknen Luft begabt sind; die Mumien der Hochebenen aber zeigen hiervon nichts, und bei denen der ärmern Klassen ist der ganze Körper nur getrocknet."

Skjöndt Tilstedeværelsen af samtlige Indvolde i Liget (Uterus navnligen iberegnet) bevise, at den her citerede Balsameringsmaade i dette Tilfælde ikke har været anvendt i sin hele Udstrækning, synes dog den brune Farve og den resinös-empyreumatiske Lugt, der meer eller mindre havde gjennemtrængt alle Delene, at kunne forklares ved den omtalte Fremgangsmaade med Hensyn til det brune (resinöse) Pulver. Maaskee vil den her beskrevne Tilstand af Liget og af dets Beklædning kunne bidrage til at kaste Lys paa de peruanske Stamfolks Culturtrin og navnlig ikke alene paa deres Behandlingsmaade af Ligene, men ogsaa paa deres Klædedragt i Almindelighed.

DET HISTORISK-ARCHÆOLOGISKE ARCHIV,

der oprettedes ved Hans Majestæt Kongens Resolutioner af 27de August 1845 og 7de Februar 1846, har endnu ikke kunnet erholde det Locale, der er det indrömmet paa Christiansborg Slot og har som en Følge deraf ikke endnu kunnet træde i offentlig Virksomhed eller modtage de allerede forhaanden værende betydelige Samlinger, som af Oldskrift-Selskabet og Commissionen for Oldsagers Opbevaring ere bestemte som Grundlag for dette Archivs tvende Afdelinger. Ikke desto mindre ere der i Aarets Løb til disse indkomne tildeels höist værdifulde Bidrag, ligesom der ogsaa er givet Archivet Tilsagn om flere betydelige Gaver.

Idet vi meddele en Udsigt over denne Tilvæxt, ville vi omtale Archivets tvende Afdelinger hver for sig: den OLDNORDISK-ISLANDSKE og den ANTIQUARISK-TOPOGRAPHISKE, og ville vi affatte paa Islandsk den Deel af Udsigten over den förstnævnte Afdeling, som angaaer Meddelelser fra Island og vedkommende den islandske Literatur og Historie samt Geographie og Archæologie. Det er navnlig ved Islændernes Deeltagelse vi især maa vente at see den islandske Afdeling efterhaanden forøget med Bidrag, der ville afgive Udbytte for fremtidige Granskninger. Vi ansee det derfor baade hensigtsmæssigt og en skyldig Opmærksomhed at meddele denne Udsigt i deres eget Sprog, der fortrinlig egner sig til deri at omhandle dette Afsnit af Beretningen.

DEN OLDNORDISK-ISLANDSKE AFDELING.

ÍSLENZK DEILD. UM FORNRITA-SKÝRSLUR OG FORNSÖGUR. Í fyrra vor (1846) sendi hið Konúngliga Norræna Fornfræða-Fèlag boðsbrèf til allra presta og sýslumanna, og ymsra annara fróðleiksvina á Íslandi, og bað þá hvern í sinni röð, að leitast við að safna og senda til fèlagsins skýrslur um sèrhvað það, sem lýsir mentun, hugarfari, háttalagi og öllu ásigkomulagi manna á liðnum öldum, að því leiti sem það verðr uppgötvað, eða menjar þess eru enn við lýði. Eyrindi þetta hefir þegar haft nokkurn árángr, og vèr vonum, að skýrsla um það, sem fengið er, muni enn framar hvetja menn til að auglýsa sèrhvað það, sem uppgötvað verðr í þessu mikilvæga efni. Vèr gátum þess í boðsbrèfinu, að skýrslurnar skiptist einkum í þrjá flokka: *fornrit*, *staðalýsíngar* og *alþýðleg fornfræði*; nú munum vèr telja, hvað komið hefir til safnsins af hverjum flokki:

I. FORNRIT. Doktor Sveinbjörn Egilsson hefir gefið safn af Íslendínga sögum, í tveim bindum í fjögra blaða broti, ritað 1821-22 með hendi Gunnars stúdents Þorsteinssonar, eptir sögubók með hendi síra Þorvaldar Böðvarssonar; þar eru þessar sögur: Í fyrra partinum: 1, Laxdæla saga. 2, Valla-Ljóts saga. 3, saga af Droplaugarsonum (hin styttri). 4, Hrafnkels saga Freysgoða. 5, saga af Eireki rauða. 6, Flóamanna saga. 7, Hænsa-Þóris saga. Í síðara partinum: 8, saga af Droplaugarsonum (hin lengri). 9, Vopnfirðínga saga; þar hefir Sveinbjörn Egilsson ritað á spázíur mikinn orðamun, eptir Vopnfirðínga sögu sem Doktor Hallgrímr Schevíng á, og haldið er að Árni Magnússon hafi ritað. Í bæði handritin vantar kafla þann, sem menn sakna í öllum þeim handritum sögunnar sem vèr þekkjum, og væri óskanda, að allir þeir, sem eiga sögu þessa, vildu skýra frá því, og segja hversu þeirra handritum er varið, ef þeir vildi ekki láta söguna af hendi. 10, Vemundar saga og Víga-Skútu. 11, Ljósvetnínga saga; þar vantar aptan af sögunni í öllum

þeim handritum sem oss eru kunnug; og óskum vèr einnig sèrílagi skýrslu um handrit af þessari sögu. 12, Vatnsdæla saga. 13, Svarfdæla saga; þar er og mikið skarð í, sem sjá má í hinni prentuðu Svarfdæla sögu, og óskum vèr á sama hátt að fá skýrslur um handrit af henni. 14, Bjarnar saga hitdælakappa; er sú saga mjög merkileg, og handritin skörðótt, væri því mjög óskanda að fá fleiri handrit af þeirri sögu, og helzt sem fyrst, þareð ætlað er til hún verði prentuð í þriðia bindi af hinni nýju útgáfu af Íslendínga sögum. 15, Kórmaks saga; þar hefir Sveinbjörn Egilsson ritað á spázíur orðamun til vísnanna, eptir vísnasafni úr ymsum sögum, sem ritað hafði Björn prófastr Halldórsson í Sauðlauksdal, og Ísleifr etazráð Einarsson átti; má sá orðamunr koma að góðu gagni, þegar sagan verðr gefin út að nýju. Handrit þetta er með góðri snarhönd, og mörgum athugagreinum á spázíum eptir Sveinbjörn Egilsson.

Til þessa flokks má einnig telja ritgjörð, sem Sveinbjörn Egilsson hefir áðr sent fornfræða-fèlaginu; er það útskýríng vísnanna í Kórmaks sögu. Ritgjörð þessi er á dönsku og er helguð minníngu Rasks; fyrirsögn hennar er: „*Oplysende Anmærkninger til Viserne i Kormaks Saga*". 133 bls. í fjögra blaða broti.

Frá studiosus Boga Benediktssyni á Staðarfelli höfum vèr fengið brot úr *sögu Gullþóris* eðr Þorskfirðínga sögu, það er vantar í öll handrit, þau er hèr eru kunnug. Handrit af þessari sögu, og einkum þau er hafa hana alla, ef slík eru til, væri safninu einkar kærkomin. Aptan við brot þetta er skýrsla um nokkur af *örnefnum* þeim, sem nefnd eru í Þorskfirðínga sögu, rituð 1832 af Boga Benediktssyni, eptir Birni prófasti Hjálmarssyni í Tröllatúngu.

Prestrinn síra Jón Magnússon í Hvammi í Norðrárdal hefir skýrt frá, að hann kveðst eiga *lögbók* með hendi föður síns, Magnúsar sýslumanns Ketilssonar, mun það vera *Jónsbók*, og er þar aptanvið rèttarbætr (15 að tölu) og sáttmáli Íslendínga við Hákon konúng. Handrit þetta mun vera allgott og ritað eptir gömlum bókum.

Af *rímum* höfum vèr fengið einúngis brot af rímum af Jökli Búasyni á nokkrum blöðum, þær eru ritaðar með nýligri hendi. Á blöðum þessum er meströll fjórða ríma og öll hin fimta, og hafa rímur þessar ekki fleiri verið; fimta ríma er ferskeytt og byrjar svo: „Kynni renna Kjalars öl." o. s. frv. Um *kvæðasöfn* og einstök kvæði hefir síra Jón Magnússon í Hvammi skýrt oss frá, að hann eigi þessi fornkvæði með hendi Jóns bónda Egilssonar á Vatnshorni í Haukadal, er var fróðr maðr og vel að sèr: 1, María háttalykil. 2, Maríuvísur. 3, Maríuvísur gamlar. 4-8, Maríuvísur. 9, Salutatio Mariæ. 10, Maríugrát. 11, Maríuvísur. 12, Krosskvæði. 13, Krossvísur gamlar. 14, Agnesar dikt. 15, Barbaru

dikt. 16, Nikolás-dikt. 17, Sankti Páls dikt. 18, Ólafs dikt (hins helga). 19, Ólafs dikt (annan). 20, Ljóm Jóns biskups Arasonar. 21, Maríuvísur. 22. Nikolás-dikt. 23, Lilju bróður Eysteins, er hann telr með 190 erindum. Í öllum handritum, sem vèr höfum sèð, er Lilja 99 eða 100 erindi, þegar talin eru 8 vísuorð (eða hendíngar) í hverju, væri því áríðanda að vita, hvernig skipt er erindum í þessari afskript kvæðisins.

Af ýngri kvæðum hefir oss verið sent:

1, *Sveitarbragr* frá Selvogi, kveðinn hèrumbil ár 1700 af Jóni bónda Jónssyni í Nesi („Braginn fyrst skal forma", o. s. frv. — 7 erindi), sendr frá síra Jóni Jónssyni Vestmann í Kjalarnes þíngum; þar er og með kvæði, sem hann hefir sjálfr ort, undir nafni Selvogs kirkju, er segir æfi sína; þar fylgir og „lýsíng Skaptafells og Rángárvalla sýslna" í ljóðum.

2, *Hankar vísur*, þ. e. brúðkaupsvísur eptir síra Gunnar Pálsson til Haldórs Vídalíns klaustrhaldara („Hèldust á Haraldr" o. s. frv.) alls 9 erindi dróttkvæð, rituð með hendi skáldsins sjálfs. Vísur þessar eru sendar oss frá síra Páli Erlendssyni á Brúarlandi í Óslandshlíð, og ætlar hann ekki fleiri handrit af þeim til vera; hann hefir og jafnframt getið þess, að Gunnlaugr bóndi Jónsson á Skuggabjörgum, þar í grennd, hafi ritað sjálfr mikið kvæðasafn á 3 bókum, sem muni vera alls 300 að tölu.

Frá síra Jóni Jónssyni Vestmann í Kjalarnes þíngum höfum vèr fengið fjögur *brèf* á skinni:

1, Kaupmálabrèf milli Magnúsar Þorleifssonar og Agnesar Magnúsdóttur; gaf Þorleifr Eyjólfsson Magnúsi syni sínum 30 hundruð, og þar í talin hálf Látr (Hvallátr) á Breiðafirði; en Svanborg gaf dóttur sinni 5 kúgildi, síra Eirekr Magnússon, bróðir Agnesar, gaf henni 3 hundr., en Jón Einarsson maðr Svanborgar 2 hundr. og hèlt brúðkaup þeirra; taldi hann það til 4 hundraða. Kjöri Svanborg og Jón Einarsson hana málakonu í garð Þorleifs, í umboði síra Eireks og Bjarna, bræðra Agnesar. En Magnús gaf henni fjórðúngsgjöf úr 30 hundruðum, með samþykki Þorleifs föður síns, og bróður hans, síra Magnúsar Eyjólfssonar. Taldist þá máli hennar, með brúðkaupsgjörðinni og fjórðúngsgjöfinni, 21½ hundrað og 1½ hundrað í silfri. Fór þessi gjörníngr fram í stofunni á Melgraseyri, að hjáverandi festíngarvottum: Jóni presti Þorleifssyni, Pantaleoni presti Ólafssyni og 3 leikmönnum; en kaupmálabrèfið er ritað á Melgraseyri í Ísafirði miðvikud. næsta fyrir kyndilmessu ár 1561.—Frumbrèf með 5 innsiglum; eru fernir þvengir eptir og seinasta innsiglið heilt, en mjög máð.

2, Transskript Sveins (prests) Símonarsonar og Björns Bjarnasonar, ritað í Holti í Önundarfirði 18. dag Octobris 1582, af „Handskript" Eggerts Hannessonar (lögmanns), að hann kvittar Jón bónda Björnsson að Flatey fyrir verð jarða og kúgilda, er hann hafði selt honum, sem brèf

þar um gjört vottar; skrifað í Byg (Bæ) á Rauðasandi 7. dag Aug. 1580. — Transskriptið er frumrit, með tveim innsiglum og er hið síðara óskaddað en hið fyrra dottið af þvengjunum.

3, Kaupbrèf fyrir 5 hundr. í Hvallátrum á Breiðafirði, í Flateyjar sókn, er Magnús Þorleifsson seldi Jóni bónda Björnssyni, með samþykki Agnesar Magnúsdóttur konu sinnar; lofaði Jón bóndi að gjalda aptr 4 kúgildi og 1 hundr. „í því sem þeim báðum vel semdi". Magnús og Agnes lofuðu að selja engum öðrum þau 10 hundr. sem hann átti eptir í Látrum, en Jóni eða hans erfíngjum, en Jón bóndi lofaði aptr, að „vera þeim til gagns og góða, svo framt sem þau bryti það ekki af sèr í neinum greinum". Vottar: síra Þorlákr Jónsson og 5 leikmenn. Kaupið gjörðist í Flatey á páskadaginn, en brèfið skrifað degi síðar, ár 1584. — Brèfið er frumrit, og hafa verið 4 innsigli fyrir; er hið fyrsta óskaddað, og hið þriðja heilt, en mjög máð, en af 2. og 4. eru þvengirnir einir eptir. Aptan á stendr: „Kaupbrèf um þau Vc sem Magnús og hans kona Agnes seldu Jóni Björnssyni nú í seinna sinn."

4, Kaupbrèf (vottar Þorsteinn Jónsson og tveir aðrir) fyrir 10 hundruðum í Hvallátrum á Breiðafirði, er Agnes Magnúsdóttir seldi síra Árna Jónssyni, en hann lofaði aptr 10 kúgildum, og 4 hundruðum í þeim aurum er þeim um semdi; þó tilskildi Agnes, að mega vera á þessum parti álagalaust meðan hún vildi. Kaupið gjörðist í Hvallátrum 28. dag Aprilis ár 1590 (? — í brèfinu stendr „15 z ðoo ár") en brèfið ritað á Firði á Skálmanesi degi síðar. — Brèfið er frumrit, og hafa verið þrjú innsigli fyrir en eru nú öll dottin af, eru þvengirnir eptir af hinu 1. og 3., en fyrir 2. sjást götin.

Frá timburmeistara Ólafi Briem á Grund í Eyjafirði eru send nokkur handrit, sem öll hafa verið eign Jóns sýslumanns Jakobssonar, föður Jóns sýslumanns Espólíns.

1, Annáll Jóns sýslumanns Jakobssonar, með hans eigin hendi; gengr sá annáll einkum frá 1768, þegar Jón sýslumaðr kom til Eyjafjarðar, og til 1795, en formáli höfundarins er ritaðr framanvið, 7. Marts 1796; getr hann þar um, að hann hafi byggt á annálsbroti eptir Svein lögmann Sölvason, og ritað þannig annál um árin 1768-1794, en hafi mist það handrit síðan; þar segir hann einnig hafi verið á saga um ferð hans til Íslands 1763, til að safna náttúrugripum í Snæfells sýslu fyrir Otta Thott greifa, og Hemertz etazráð. Með annál þessum fylgja á lausum blöðum: 1) annálsbrot um árin 1742-1792, þar eru mest frèttir úr Austfjörðum, og hefir Jón sýslumaðr ætlað að bæta því í annál sinn, því hann hefir haft í hyggju að rita annál um alla 18. öld; 2) frèttasafn á lausum blöðum, bæði innanlands og utan, um árin 1770-71, 1772, 1772-73, 1776,

1777, 1787-88, 1789 og 1799. — Bók þessi var fest inn í gamalt skinnblað með latínu á, og virðist vera brot úr gamalli prèdikanabók, en þar innaná voru límd blöð, sem virðast vera úr gamalli brèfabók (hèrumbil frá 1590); þar hefir verið á brèf Guðbrandar biskups um ákæru hans móti Jóni lögmanni, er hann hafði dæmt sèr og tekið Barð í Fljótum (Finn. Joh. Hist. eccl. Isl. III. 397); er það enn læsilegt að nokkru; þar er og upphaf stóradóms frá 1564. — Slík brot af gömlum ritum, skjölum, sendibrèfum merkismanna og fl., má opt finna í saurblöðum, þareð hirðuleysi manna hefir eigi skeytt því, en sèrhvað þesskonar er athuga vert, og eins mjög óskanda að því sè haldið saman eins og heilum bókum.

2, Annálabrot þrjú í einu bindini: hið fyrsta nær yfir ár 1730-1740 og er með hendi Jóns Espólíns; annað er „annálar Síra Jóns Halldórssonar" um árin 1731-1734, og er bætt við hvert ár eptir „síra Þórðar annál"; þriðja er „annálar lögrèttumanns Jóns Olafssonar" 1735-1741, einnig með viðbæti hèr og hvar eptir „síra Þórðar annál"; annar og þriði annállinn er með hendi Magnúsar sýslumanns Ketilssonar. — Utanum Annála brot þessi var brèf frá Davíð Skevíng sýslumanni til Jóns Jakobssonar, dags. að Haga á Barðaströnd 5. Júní 1800; teljum vèr það brèf meðal brèfa merkismanna, sem geymd verða í safninu sèr í lagi.

3, Ritgjörð um Rúnir, sem virðist vera eptir Jón Ólafsson frá Grunnavík, en Jón Jakobsson hefir ritað yfirlit bókarinnar framanvið, og segir þar, að Guðmundr stúdent Helgason og Magnús Jónsson hafi skrifað hana fyrir hann í Kaupmannahöfn ár 1758; ritgjörð þessari er skipt í 4 bækur (*libros*) og alls 29 kapítula. Þar með fylgir á lausu blaði nöfn þeirra, sem ritað hafa um rúnir, og þar aptanvið „talbyrðíngr" (*sator arepo*), rúnastafir ymsir og galdrastafir, með hendi Jóns Jakobssonar, ritað 1783. — Aptaní bókinni við saurblaðið er brèf frá Jóni Ólafssyni til Jóns Jakobssonar, ritað í Kaupmannahöfn 26. Mai 1767; þar eru nokkrar greinir um stóradóm, og um Guðmund Andrèsson og afdrif hans.

4, Nokkur blöð með ymsum stafrofa myndum.

Prófastr síra Ólafr Sivertsen í Flatey hefir sent nýja ritgjörð bónda nokkurs að vestan, „um bókstafi, stöfun, atkvæði og orð" (79 bls. í 4 bl. broti), er þar einnig litið til rúna stafrofsins, og er ritgjörðin einkum merkilig að því leiti, að höfundrinn vill leiða almennar merkíngar orða frá hverjum staf.

II. Staðalýsíng. Auk þess sem áðr var getið við Gullþóris sögu höfum vèr fengið ritlíng á dönsku eptir Bjarna amtmann Thorarensen „*Om Gunnars Höi ved Hlidarende*"; þar vill hann sanna, að haugr Gunnars á Hlíðarenda sè þar sem svo er kallað enn í dag, fyrir austan bæinn, en sè ekki brotinn af, einsog sumir hafa haldið, og færir hann rök fyrir máli sínu úr frásögn Njálu um hvar haugrinn hafi staðið.

Emanúel Larsen, danskr pentari, sem ferðazt hefir á Islandi um tvö sumr undanfarin, hefir gefið til safnsins fimm uppdrætti frá Islandi, er það: 1. Almannagjá, 2. Snorra-laug í Reykhollti og 3. Skrifla, sem hleypa má úr heitu vatni í laugina; — 4. uppdráttrinn er kirkjan á Silfrastöðum, og 5. er kofi einhverstaðar á Íslandi, þykir Dönum þetta tvennt nýstárlegt að því leiti, að þeir hafa það til marks um, hvernig hús muni hafa verið bygð í fornöld.

Það er mjög óskanda, að fá sem glöggvastar skýrslur kunnugra manna og lýsíngar á örnefnum þeim, sem talin eru í sögunum, að svo miklu leiti sem nú er kunnugt, og sögur gánga frá; einnig fornar frásögur, sem fylgja ymsum stöðum og örnefnum á Íslandi.

III. Alþýdleg fornfræði. Nokkur atriði, sem talin eru til þessarar greinar, höfum vèr fengið skýrslu um frá síra Páli Erlendssyni á Brúarlandi, og eru þau atriði allmerkilig, þó þau sè öll eptir nýjum sögum. Þar eru sagðar sögur „*um svip eptir framliðna*", um mann, er sýndi öðrum svip framliðins manns, um hvarf síra Odds á Miklabæ, ein saga „um sjónir", og saga frá sjúkleika húsfrú Málmfríðar á Múnkaþverá, konu Sveins lögmanns Sölvasonar (sem kenndr var fjölkýngi danskrar stúlku), og hvernig hún varð heilbrygð aptr (Karítas dóttir Sveins lögmanns og Málmfríðar var móðir síra Páls). — Hann segir og frá *leik* nokkrum, sem tíðkaðr var fyrir norðan, og hèt „að járna Pertu"; þeim leik er lýst eptir Guðbrandi, föður frú Bóthildar í Garði, konu Þórðar sýslumanns Björnssonar. Hann hefir einnig sent nokkrar barna þulur, og er ein af þeim eignuð síra Hallgrími Pètrssyni; það er lángloka, með viðkvæðum eptir hinni alkunnu barnagælu: „Hvar býr hún Nípa?", og byrjar svo: „Ferjan Kjalars fram skal gá" o. s. frv.

Með póstskipi höfum vèr fengið skýrslur um handrit, sögur, leika o. fl. frá ymsum mönnum; er mart af því allmerkiligt, og munum vèr skýra frá því í næsta sinn, ásamt því, sem vèr vonum að fá að hausti komanda. Vèr ítrekum að lyktum tilmæli vor, að allir fróðleiksvinir á Íslandi vildi leggjast á eitt að safna og senda oss skýrslur um sèrhvert atriði, sem í boðsbrèfinu er talið, og sèrhvað það sem til þess heyrir, á þann hátt sem þar er fyrir mælt; biðjum vèr, að allar þær skýrslur verði sendar bókaverði fornfræðafèlagsins, Jóni Sigurðssyni, alþíngismanni (bústaðr hans er: „*Klareboderne Nr. 4*").

Da det for Archivet bestemte Locale endnu ikke er erholdt, har man end ei kunnet modtage de for denne Afdeling bestemte Documenter, Afskrifter af Codices og Diplomer fra Danmark og det øvrige Norden, som ere ældre end 1450 og maa man derfor forbeholde sig en anden

Gang at give nærmere Beretning om denne vigtige Deel af Archivet. Til Archivets oldnordisk-islandske Afdeling slutter sig en særegen

Færøisk Afdeling, hvori det er Planen at optage alle Meddelelser betræffende det færøiske Sprog samt Færøernes Historie og Oldkyndighed i den videste Udstrækning. Selskabet er allerede i Besiddelse af et ikke uvigtigt Grundlag for denne Afdeling; dertil regne vi et af Svabo forfattet *færøisk Lexicon* i to Qvartbind med 7 særskilte Tillæg, foræret Selskabet i sin Tid af afg. Landfoged V. Hammershaimb, en af J. N. Nolsøe udarbeidet *færøisk Grammatik*, foræret af Forfatteren, samt adskillige af Pastor J. H. Schrøter og Amtsrevisor J. Davidson optegnede og Tid efter anden nedsendte *færøiske Kvàjir* og *Rujmur*, ligesom ogsaa nogle af Amtmand Plöyen forrige Sommer meddeelte *færøiske Trylleformularer*, der nu ere trykte tilligemed enkelte af V. U. Hammershaimb meddeelte *færøiske Folkesagn* og tilföiede Bemærkninger om den færøiske Udtale i Selskabets Annaler for nord. Oldkyndighed og Historie, 1846, S. 347-365. Af de allerede modtagne, til Folkepoesien henhørende Meddelelser paa Færøisk med dansk Oversættelse, enkelte ene i Grundsproget eller i Oversættelse, nævne vi Kvadet om *Odin frá Asgörðum*, *Loka táttur*, *Skrymers kvæði*, *Dvörgamoyin*, der hører til den Cyclus af Kvæderne, som handle om Sigurd Fofnersbane; *Gáturíma* af lignende Indhold som „getspeki Heiðreks konúngs" i Hervarar Saga; *Jómsvíkínga vísa* eller *kvæði um Vagn Ákason; Tormód skalds kvæði*, *Sigmundar kvæði*, *kvæði um Jón Ingvardsson*, *Grímur á Miðalnesi*, *Edlindr bondi á Jaðri*, *Berrings vísa*, *kvæði um Geyta Áslaksson*. I den færøiske Afdeling ville naturligviis Sprogmonumenterne udgjöre et vigtigt Afsnit, navnligen de i flere Henseender saa höist mærkværdige *Kvàjir* og *Rujmur* samt Folkesagnene, men vi ansee det ogsaa for at ville blive af Interesse, at der i Archivet anlægges en Samling af Materialier for historiske Topographier med Specialkorter over enhver Ø, paa hvilke alle mærkelige Stedsnavne blive at anföre paa Færøisk, saavel de der have vedligeholdt sig til vor Tid, som i Særdeleshed alle saadanne, der ere gaaede af Brug og saaledes ere udsatte for at tabes af Erindringen. Ligeledes Diplomer og Diplomafskrifter, Genealogier o. s. v. og alt hvad der kan vedkomme Øernes populaire Archæologie. Efter Indbydelse af Selskabets Bestyrelse have Amtmand Plöyen, Pastor J. H. Schrøter og Amtsrevisor J. Davidson, alle boende i Thorshavn, erklæret sig villige til i Forening at virke for Archivets færøiske Afdeling.

Grönlandsk Afdeling. Grönland opdagedes og bebyggedes fra Island og stod i de første Tider i Forbindelse med Moderlandet, med hvilket det i Henseende til Befolkning og Forfatning havde saa megen

Overeensstemmelse. Den ældre Historie danner saaledes et naturligt Tilknytningsled, hvorfor en oldnordisk - islandsk Kildesamling ikke bör savne en Afdeling ogsaa for Grönland, som derhos kan tjene som et passende Oppevaringssted for alle Grönlands Historie og Geographie vedkommende Meddelelser. Til den af Selskabet allerede grundlagte Samling af Beskrivelser, Specialkorter, Grundtegninger og Prospecter af de gamle Nordboers nu i Landet selv kun ved Ruiner i Erindringen bevarede Bygder, som ere tilveiebragte ved de efter Selskabets Foranstaltning i de 10 Aar fra 1832 til 1841 i Landet foretagne antiquariske Undersøgelsesreiser, agter man at föie alt hvad der kan tjene til at oplyse ogsaa Landets nyere Geographie og Topographie, navnligen Beskrivelser og Specialkorter over enkelte Fjorde eller Fjordpartier, Prospecter af mærkelige Steder, lingvistiske Optegnelser vedkommende Eskimoernes Sprog, ethnographiske Meddelelser om Folket, dets Troesmeninger, Skikke, Sædvaner, Lege o. s. v., grönlandske Folkesagn, og alt hvad der vedkommer Eskimoernes populaire Archæologie. For denne Afdeling er man allerede i Besiddelse af et vigtigt Grundlag af Meddelelser, tildeels af höi Interesse, af hvilke, blandt dem der alt ere afbenyttede i det af Selskabet udgivne Værk Grönlands historiske Mindesmærker, vi her indskrænke os til at nævne som fortrinlige tvende med Specialkorter og Grundtegninger oplyste antiquariske Fjordbeskrivelser, den ene ved den forhenværende Missionair, nu Sognepræst i Thisted ved Hobro, J. F. Jörgensen, over Tunnudluarbik og Igalikko, de Gamles Eriksfjord og Einarsfjord med Laugmandssædet Brattahlid og Bispesædet Gardar, den anden ved Jacob Arøe, forhen Bestyrer af Anlæget Nenortalik, over Tessermiut, vore skandinaviske Forfædres Ketilsfjord. I 1846 modtoges fra Coloniebestyrer J. N. Møller paa Holsteinborg Beretning om et grönlandsk Sagn om Pilespidserne af Angmak. Man har henvendt sig til flere i Landet ansatte Embedsmænd og tör forvente yderligere Bidrag i denne Retning.

Til Archivets islandske og grönlandske Afdeling slutter sig nærmest en ved ikke faa interessante Meddelelser af Selskabet grundlagt

Vinlandsk Afdeling, hvorved ogsaa alle øvrige Meddelelser betræffende Americas forcolumbiske Tider ville passende kunne anbringes. Adskillige tidligere modtagne ere afbenyttede i Antiquitates Americanæ og i et i Selskabets Mémoires 1836-1839, S. 361-385, Tab. III-V indført Supplement til dette Værk, samt i Mémoires 1840-1844, S. 104-127, Tab. V. Af senere modtagne nævne vi tvende, den ene fra en unævnt Forfatter, den anden fra Civil-Ingenieur Increase A. Lapham, betræffende de mærkelige Oldtidslevninger ved Aztalan og i Omegnen af Milwaukee,

ikke langt fra den skandinaviske Colonie i Wisconsin, ligeledes Prospect af en Samling af Tumuli ved Sommerset Fjord i Kentucky. Dr. Samuel Webber i Charlestown i New-Hampshire oversendte Bemærkninger om Nordamericas Ethnologie; Dr. Jerome V. C. Smith i Boston: yderligere Oplysninger betræffende mærkelige Fund af Skeletter og Broncesager ved Fall River i Massachusetts (hvor de Gamles Leifsbúðir antages at have ligget) og C. V. Bradley i Newhaven: Beskrivelse over en i Districtet Kent i Connecticut beliggende Klippe med indhugne Characterer, som han formener at være skandinaviske Runer. Da denne sidstnævnte synes at være af en særegen Interesse, ville vi meddele Uddrag af den i nærværende Tidsskrift.

DEN ANTIQUARISK-TOPOGRAPHISKE AFDELING.

Denne Afdeling af Archivet har ligeledes erholdt flere tildeels betydelige Gaver, ligesom ogsaa flere Tilsagn om endnu betydeligere Forögelser, blandt hvilke vi især maae fremhæve, at Etatsraad Vedel Simonsen til Elvedgaard i Fyen har lovet, at hans overordentlig rige Samlinger af historisk-topographisk Indhold skulle blive Archivets Eiendom, og alene en forelöbig Fortegnelse over en Deel af dette Privatarchiv viser, hvor vigtig og uvurdeerlig denne Gave vil være for det vordende Archiv; i Særdeleshed vil man her erholde saa fuldstændige Samlinger til Fyens historiske Topographie, som neppe mere ville kunne tilveiebringes ved hvilkesomhelst Anstrængelser og Anvendelse af Tid, Flid og Penge. Det samme vil vistnok ogsaa være Tilfældet med en stor Deel af de mange Samlinger af reent antiquarisk Indhold, denne Gave indeholder.

En anden meget værdifuld Gave, nemlig en betydelig Samling af saavel tegnede som stukne Kort, for störste Delen norske, er ved testamentarisk Disposition af Eieren Cancellieraad O. Devegge bleven sikkret den samme Afdeling af Archivet. Testators nylig indtrufne Död vil saaledes sætte Archivet i Besiddelse af denne Samling, der bestaaer af 878 Numere og navnlig hvad de norske Kort angaaer er den kostbareste og fuldstændigste vi kjende, og indeholder saare mange Sjældenheder, man forgjeves vilde söge at erhverve ved Kjöb eller paa anden Maade. I Beretningen for næste Aar ville vi kunne nærmere omtale denne Samling, som endnu ikke er udleveret fra Boet.

En tredie vistnok ogsaa stor Gave har Oldskrift-Selskabet faaet Tilsagn om for samme Afdeling af Archivet fra Professor Dr. Larsen, Sognepræst i Holbek; denne flittige Samler har nemlig lovet til Archivet at legere sin hele Samling, som vi desværre mangle nöiere Kjendskab til for her nærmere at kunne omtale.

Af enkelte Gaver erholdtes i Aaret 1846 20 Sendelser, der bestaae af mange Numere, af hvilke de interessanteste og vigtigste ere fölgende:

1. Kort, Prospecter og Planer af Byer o. s. v. Fra Chefen for Generalstabens topographiske Section, Major v. Olsen, indsendtes et antiquarisk-topographisk Kort over Möen og en Plan over Byen Stege med Volden ved samme, begge udförte ved Capitain von Læssöe, tilligemed en af samme nöiagtig udarbeidet Beretning om de hedenske Steensætninger og Gravhöie paa Möen, som oplysende for de paa Kortet afsatte Punkter. Det förstnævnte Kort er det af Generalstaben udgivne over Möen, som er udarbeidet efter dens nye og nöiagtige Opmaalinger; paa dette har Capt. Læssöe afsat ethvert Punkt af antiquarisk Interesse, hvorved det for vort Archiv bliver af höieste Vigtighed, og ikke mindre interessante ere de Oplysninger dette Kort giver om Landets forskjellige Deles Höideforhold, hvilke Capt. Læssöe har anskueliggjort end mere ved at markere, hvilke Dele der vilde staae under Vand ved en Stigning af Östersöen eller en Sænkning af Landet af 5 Fod over eller under den nuværende Vandstand. Planen over Stege By og dens Vold er en efter Maal nöiagtig udfört Tegning, paa hvilken tillige det omgivende Terrains Höideforskjelligheder ere angivne ved Curver. Af en Ubenævnt skjenkedes flere tildeels sjældne Planer: af Staden Bergen i Norge, af Öen Helgoland, af Byen Hilleröd og af Kjöbenhavn i det 12te Aarhundrede; fremdeles kobberstukne Prospecter af Spöttrup i Jylland, Röddingehöien paa Möen, Badstuen ved Frederiksborg, og flere; det paa Videnskabernes Selskabs Bekostning 1776 udgivne Kort over Kjöbenhavns Amt af O. C. Wessel. Ligeledes erholdtes foruden nogle mindre Specialkort: tyende Generalkort i Folio, Bogformat, over Kongeriget Danmark fra Slutningen af det 16de Aarhundrede; til hvilket Værk disse Kobbere ere stukne, har man forgjeves sögt at udfinde; det ene er tegnet af Cornelius Antoniades, det andet af Marcus Jordanus, Professor i Mathematik ved Kjöbenhavns Universitet i Kong Christian den Tredies Tid.

2. Afbildninger af Monumenter, Oldsager o. s. v. Af saadanne erholdtes fra Landskabslæge P. Saxild paa Sylt: Tegning af en Broncedaggert, funden i en mærkelig Höi paa denne Ö. Fra Conferentsraad, Amtmand Johansen i Haderslev: en Tegning af et særdeles smukt Bærekar af Leer, fundet i Starup ved Haderslev. Fra Forskjellige: Afbildning af Tycho Brahes Epitaphium i Prag og Afskrift af Indskriften paa Ligstenen over A. G. Bredahl i Knud den Helliges Capel i Rom; og fölgende tildeels meget sjældne Numere: 6 gamle Træsnit til en Afhandling om det 1734 fundne Guldhorn, 2 gamle Afbildninger af St. Knuds Skriin

Odense, flere Kloster- og Gildesegl i Kobberstik, Afbildning af Gorms Steen ved Jellinge og af St. Olafs Billede i Brecklum Kirke i Slesvig, den Ringstedske Tavle (Kobberstik) og Tegning af Choret paa Vallekilde og Gavlen paa Kundby Kirke i Sjælland m. m. Her maa endnu anföres en Indberetning fra Landsoverretsprocurator Dahl til Moesgaard om et samlet Fund af saa mange Begravelser fra Broncealderen, paa en af Moesgaards Marker, at Indsenderen antager, at dette maa have været en fælleds Begravelsesplads i den Tid.

3. Sagn. Af udförlige Sagn erholdtes tvende nemlig fra Oberstlieutenant H. Schouw et om Brokholm Slot i Salling, Viborg Amt, og ved Professor Dr. Larsen i Holbek fra Pastor Fyhn i Nörrejernlöse et om Höiby Kirke i Odsherred.

Vi have her kun nævnt enkelte Stykker af de större Gaver, der næsten alle indeholde flere Numere; og ville endnu kun tilföie de Giveres Navne, der ikke ere nævnte ovenfor, nemlig: Pastor Bloch til Vigsnæs paa Laaland, Candidat, Assistent Herbst, Fuldmægtig H. Hornbech og Capitainlieut. Normann i Kjöbenhavn og Professor Hefner i München.

MYNT- OG MEDAILLE-CABINETTET.

Efter den i Tidsskriftets förste Bind fremstillede Plan aarligen at give en Beretning om de i hvert Aar gjorte Myntfund meddeeltes saadanne for Aarene 1843 og 1844; men da Myntfundene ofte indeholde og berigtige hidtil ubekjendte eller feilagtigen forklarede Mynter og det derfor kunde være önskeligt for Myntkjendere at eftersee de derom givne Beretninger, have vi troet at lette Oversigten ved efter Mynternes Alder at sammenstille Fundene fra tvende Aar og saaledes for Fremtiden kun i hveranden Aargang at levere saadanne. Som en Fölge heraf gives först iaar en Beretning om de i Aarene 1845 og 1846 gjorte Myntfund, hvoraf enkelte have været meer end almindeligt interessante. Cabinettet er i disse Aar desuden blevet betydeligt foröget ved *Gaver*, ved *Bytninger* mod Doubletter og især ved *Kjöb* af mange særdeles ypperlige og sjældne antike Mynter og Copisamlingen har erholdt en væsentlig Tilvæxt ved Svovlafstöbninger af et Udvalg af antike Mynter fra flere af de större Samlinger i Italien. Samlingen stod som sædvanlig aaben for Publicum hver Mandag i Sommermaanederne fra Kl. 12-2.

ANTIKE MYNTER.

Som forhen ommeldt, findes romerske Mynter kun sjeldent her i Landet, og det er da i Reglen Sölvmynter fra de tvende förste Aarhundreder efter Christi Födsel, hvorimod Guld- og Kobbermynter fore-

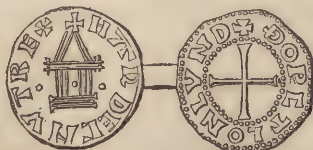
komme yderst sparsomt. Saameget interessantere er Erhvervelsen af nogle romerske Guldmynter, der i 1846 skulle være fundne ved en Gravhöi i Nærheden af Tensfelderau, Bornhöved Sogn, Plöens Amt i Holsteen. Fra Findestedet sendtes de til Hamburg, hvor de erhvervedes af Premier-Lieutenant Timm, som overlod dem til det kongelige Overhofmarskallat, hvorfra de atter oversendtes til Cabinettet. Fundet bestod i alt af 6 Stykker, nemlig: tre ubetydeligt forskjellige og meget forslidte fra Keiser Tiberius, som Ramus: catalogus numorum veterum No. 49—51; en Guldmynt fra Keiser Claudius, som Eckhel: catalogus musei cæs. Vindobonensis p. 103 No. 50; og tvende Guldmynter fra Keiser Nero, som Eckhel l. c. p. 107 No. 49 og p. 108 No. 52. Den sidstnævnte Mynt, der er præget i Aaret 60 efter Chr. Födsel og den yngste i Fundet, var ogsaa den bedst conserverede, og kun de trende forslidte Mynter fra Tiberius fandtes forhen i Cabinettet.

MYNTER FRA MIDDELALDEREN.

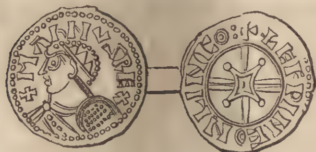
Af BYZANTINSKE Mynter afleveredes ved Lieutenant Lehmann af Ingenieurerne en Guldmynt fra Keiser Zeno (474-491), der af en fattig Dreng var fundet i 1846 ved Markarbeide paa Bornholm. Den er af den sædvanlige Typ, men uden Myntmærke efter Omskriften paa Rev., hvorimod der findes to Stjerner ved Siden af Victoria'en.

Af KUFISKE Mynter fandtes kun et Brudstykke, der vil blive omtalt under det næst herefter beskrevne Fund.

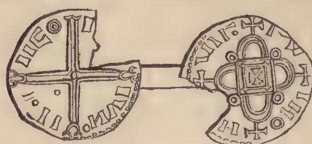
De ældste og bedste OCCIDENTALSKE Middelalders Mynter fandtes ved Plöining i 1846 af Gaardmand og Kirkeværge Peter West til anden Selveiergaard i Ruthsker Sogn paa Bornholm og overbragtes fra ham ved Sognepræst Örsted til Hasle og Ruthsker. Foruden halve Mynter og Fragmenter var der i alt 96 hele Mynter, der tilligemed nogle faa Brudstykker af Sölvsmykker fandtes i et Horn, som imidlertid sönderbrödes ved Plöiningen, og hvoraf Spidsen tilligemed Sölvsmykkerne afleveredes til det oldnordiske Museum. Den ældste af de her fundne Mynter var det ovenomtalte Brudstykke af en *kufisk* Mynt, hvorpaa Aaret 292 e. Heg. (ɔ: 904 e. Chr.) er kjendeligt. Den antages at være præget af Ismael ben Achmed i Schasch. De *danske* Mynter vare fölgende. Fra Hartheknud: den herved afbildede Mynt, der hidtil var ubekjendt, og paa hvis Adv. er: ✝HARDECNVT REX om en Bygning eller Kirkeportal. Paa Rev. ✝DORCTL ON LVND med et af en Perlering omgivet Kors i Midten. At denne Mynt er præget i Lund i Skaane er utvivlsomt, deels fordi Kongens Navn her staves

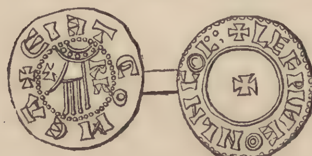
med E i anden Stavelse, hvilket sjældent findes paa hans engelske Mynter, og selve den ny Typ snarere tyder paa Danmark end England, hvor det lader til at Mynttyperne vare mere constante, og deels fordi denne Myntmester findes paa andre af Hartheknuds Mynter, der beviisligen ere slagne i Lund, men ikke paa nogen af de hidtil kjendte Mynter fra London. Desuden fandtes fra denne Konge det Halve af en overklippet Mynt af Typ som Beskr. förste Classe No. 261, med ..DACNV.. paa Adv. og ..DONLVN (rimeligviis Myntmesteren ALFPARD) paa Rev., og 3 hele og 2 halve Mynter med forvirrede og ulæselige Omskrifter og Typer som Beskr. förste Cl. No. 263, 265, 274 og 290. — Fra Magnus den Gode fandtes en Mynt af Typ som Beskr. Tab. XXVIII. No. 2 med ✝MΛHNVΣ REX paa Adv. og DVRSTIN ON LVDI paa Rev., og den her afbildede, der ikke hidtil har været kjendt. Den har paa Adv. ✝MΛhNVΣ REX og paa Rev. ✝LEFPINE ON LINCO: og er vistnok den interessanteste af alle Mynterne i dette Fund, idet den tydeligt viser, med hvilken Hast eller Skjödeslöshed Udmyntningen paa den Tid ofte er bleven foretaget. Efter Omskriften paa Rev. at dömme, skulde denne Mynt nemlig være præget i Lincoln, hvor Magnus efter Historiens Vidnesbyrd aldrig har kunnet lade slaae Mynt, og dette vilde være forblevet en Gaade, dersom ikke et Tilfælde var kommet til Hjælp. Paa Grund af Reversens Typ, der er forskjellig fra de hidtil bekjendte af Magnus's Mynter, men almindelig for Hartheknuds engelske Mynter, og tillige for at eftersee om en Myntmester ved Navn Lefwine (eller Leofwine) fandtes i Lincoln under Hartheknud, undersögtes denne Konges Mynter i Myntcabinettet, og det viste sig da at der just der opbevaredes en Mynt ikke alene fra samme Myntmester og Stad, men med en Rev., der öiensynligen er præget med selvsamme Stempel. Som en Fölge heraf maa man antage, at denne Lefwine, efter i Lincoln at have været Myntmester for Hartheknud, er kommen til Danmark og der har benyttet et af sine gamle medbragte Reversstempler uden Hensyn til det forandrede Myntsted. — Af de Mynter, som almindeligen antages at tilhöre Svend Estrithsen, fandtes her en af Typ som Beskr. Till. t. anden Classe Tab. I Magnus d. Gode No. 2, med en siddende Christusfigur paa Adv. og et stort dobbelt Kors paa Rev., men uden læselig Indskrift. Om den med Rette bör tillægges Svend Estrithsen er meget tvivlsomt, da den samme Christusfigur findes paa de fleste af Magnus d. Godes Mynter, og da hele dette Fund desuden ikke indeholder nogen sikker dansk Mynt der er yngre end Magnus

den Godes, turde den vel endog snarere tilhöre denne Konge. Til de danske troe vi desuden at burde henföre den her afbildede hidtil ubekjendte Mynt, hvis Omskrifter vel ere uforstaaelige, men som paa Grund af dens Gehalt og Typ, der meget ligner et Par bekjendte

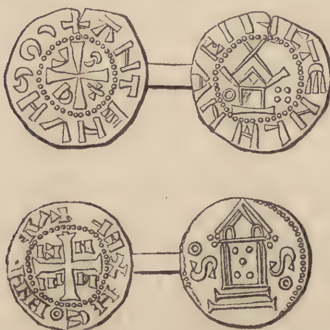

Mynter fra Magnus den Gode og Svend Estrithsen, vistnok bör henföres til en af disse Konger, skjöndt man ikke kan afgjöre til hvilken. — *Böhmiske:* Den hos Voigt S. 331 fig. 1 afbildede Mynt paa hvis Adv. BRACIZLAVS DVX, Brystbillede en face, og Rev. SCS WENCEZLAVS, Brystbillede tilhöire med et korsdannet Scepter foran. Det er i Tydskland almindeligen antaget, at denne Mynt tilhörer Hertug Brzetislaw II (1093-1100), og man har der sikkert ikke tænkt paa, at danske Myntfund aldeles kunde kuldkaste denne Mening. I et meget stort Myntfund, som i 1830 gjordes ved Törring i Skanderborg Amt, og hvis yngste sikkre Mynter vare fra Edvard Confessor (1042-66) og Svend Estrithsen (1047-76), forekom nemlig ogsaa denne Mynt og den blev allerede derved henviist til en ældre Tid, og da den nu atter er forekommet i det nærværende Fund, der maa antages at være nedlagt i Jorden inden 1060, troe vi at det med Sikkerhed er bevist, at den bör tillægges Brzetislaw I (1037-55) og ikke Brzetislaw II, der först kom til Regjeringen meer end 30 Aar efter dette Funds Nedlæggelse. — *Engelske:* Fra Æthelred II (978-1016) fandtes et Fragment af en Mynt, som er slagen i Rochester og er af Typ som Hildebrand: anglosachsiska Mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet Tab. 3 Typ C. var b. Fra Knud den Store (1016-1035): en Mynt fra Derby med +ENVT REX ANGL paa Adv. og +ϷLGIZΓ ON DEO paa Rev. som Hildebrand Typ E; en fra London med ENVT REEX Ʌ: paa Adv. og ϷYNSIGE ON LVND: paa Rev. som Hildebrand Typ G; en fra Winchester med +ENVT REX ɅNGLORVM paa Adv. og +ϷIHTΣIGE ON ϷINEΣT paa Rev. som Hildebrand Typ E (No. 1386); og tvende af samtidige Falskmyntnere gjorte Efterligninger af Knuds Mynter, som Hildebrand Typ E var. k og Typ H. Fra Harald Harefod (1035-40): en Mynt fra London med HAROLD REX. paa Adv. og +LEOFRID ON LVN: paa Rev. som Hildebrand Tab. 7 Typ A. Fra Edward Confessor (1042—66): en Mynt fra Colchester med +EDϷERD REX A paa Adv. og +BRVNHΛSE ON EOL paa Rev. som Hildebrand Tab. 8 Typ A var. a. Til de engelske Mynter maa ogsaa den her afbildede ubekjendte henföres paa Grund

af Omskriften paa Rev. ✝LEFPINE ON LNEOL·:, der tydeligt angiver den præget af en Leofwine i Lincoln. Om denne Myntmester er den samme der er nævnet paa den ovenfor afbildede Mynt fra Magnus den Gode eller om Mynten er noget ældre eller yngre, er vanskeligt at afgjöre, da dette er et af den Tids meest almindlige Navne, og man ikke alene kjender Mynter med denne Myntmester og Stad fra de tidligere engelske Konger men ogsaa fra Edward Confessor. Omskriften paa Adv. kunne vi ikke forklare, men ved Siderne af Haanden staaer der tydeligt nok: REX. — *Italienske:* Fra Keiser Otto I (936-973) fandtes en Mynt, slagen i Verona, med OTTO IMPERATOR om et Kors paa Adv. og VE-RO-N-A sat korsviis om et Kors paa Rev. — *Nederlandske:* Tre Expl. af den hos Grote III No. 42 afbildede Mynt, der er slagen i Deventer for Heinrich III som Konge (1039-47), og har en udstrakt Haand, hvorved REX, paa Adv. Et Expl. af den i Götz's Kayser Müntzen No. 232 afbildede Mynt med HEINRICVS IMP og Keiserens Hoved i Profil paa Adv., og paa Rev. DVANTRIAE og i Midten B-V-N-O sat korsviis om et lille Kors. At Indskriften BVNO paa Rev. skal betyde BRVNO er meer end sandsynligt og denne Bruno maa söges blandt Greverne af Braunschweig, hvoraf flere eiede Besiddelser i Friesland; men Mange have yttret Tvivl om denne Mynt skulde tillægges Grev Bruno II eller III, da begge disse levede samtidigt med Keisere af Navnet Heinrich. Dog denne Tvivl falder bort, naar man veed, at det först var Bruno III's Fader, Grev Ludolph af Braunschweig, der ved Giftermaal erholdt Stavern, Oostergoo, Westergoo og Islegoo, saa at Mynten kun kan være slagen af Bruno III (1038-57). Fra Utrecht fandtes en forslidt Mynt, der paa Adv. har St. Lamberti Hoved og paa Rev. TRAIECTVM udenom ..ⲀⲀ og ω, der ere sammenbundne ved flere i Form af et ⲀⲀ stillede Streger, ved hvis Sider ere to smaa Kors. En Mynt fra Friesland med CONRAD IMPET paa Adv. og FRESONIⲀ paa Rev., som Dirks: Bijdragen tot de Munt- en Penningkunde van Friesland, No. 30. — *Tydskland:* 6 tildeels lidet forskjellige Expl. af de sædvanlige Mynter fra Keiser Otto med ⲀTEHⲀLT om en Kirke paa Rev. En fra Conrad II Salicus (Konge: 1024-27) med CONRADVS RE paa begge Sider, som Götz No. 225. — Tvende fra Augsburg: den ene fra Conrad Salicus, som Götz No. 215, den anden fra Heinrich den III, som Götz No. 228. Fra Cöln: en Mynt fra Biskop Piligrin (1022-35) med CONRADV og i Midten ILOGI-R-MO sat korsviis paa Adv. og paa Rev. en Bygning imellem END-EOR, omtrent som Groschen Cab. X Fach No. 4; en fra Biskop Herman (1035-56) som Groschen Cab. X Fach No. 5; tvende hidtil ubekjendte Mynter, paa

hvis Adv. et Brystbillede omtrent som paa Kong Magnus den Godes Mynter (cfr. Beskr. Tab. XXVIII No. 2) og paa hvis Rev. S-COLO-NII-ΛΛ, men af saa slet Arbeide og med saa forvirret Omskrift paa Adv., at man maa antage dem for at være et Product af en samtidig Falskmyntner, og neppe kan troe at de ere slagne i Cöln selv; en ligeledes ukjendt Mynt med en Omskrift, hvoraf kun ...RIHI.L.. kan sees, og et Kors med Puncter i Vinklerne paa Adv. og paa Rev. CV-OLO-NIΛ, hvorved en klöverbladformet Figur, der ligner de Tegn der findes paa Mynter fra Andernach; og en af en samtidig Falskmyntner fabrikeret Mynt af samme Typ som den foregaaende. Et Fragment af en Mynt fra Bispedömmet Halberstadt, uvist om fra Biskop Branto eller Burchard I. — Fra Magdeburg: en Mynt med ✝SCS MAV·MCIVS og et Hoved i Profil paa Adv. og MAGEDEΛBRVG om en Bygning paa Rev. som Grote III No. 62; en af de saakaldte vendiske Efterligninger af Mynter fra denne By, som Grote III No. 63; 4 lignende mindre som Mader I No. 37; og en lignende omtrent som de, der omtales i Mader I pag. 74. — Fra Mainz: 4 slet conserverede med CHVONRADVS IM paa Adv. og VRBS MOGVNCIA paa Rev. af Typ som Götz K. M. No. 220. Fra Speyer: tvende Mynter, paa hvis Adv. er SCΛ MΛRIΛ og i Midten et Kors med Puncter i Vinklerne, og paa Rev. SPIRΛ CIVITΛS udenom en Bygning. Fra Strasburg: tvende med HEINRICVS IM og et kronet Hoved en face paa Adv. og paa Rev. ΛRGENTINΛ CIV. udenom en Tempel-Portal med fire Piller og et Kors i Midten. Fra Trier: tvende Mynter fra Erkebiskop Poppo (1016-47) med POPO ARGHI sat retrograd om et Kors med Puncter i Vinklerne paa Adv. og paa Rev. en Bygning med et Hoved i Indgangen og et Λ ovenover; og en Mynt fra Keiser Heinrich III med et Hoved paa Adv. og en Bygning med to Taarne paa Rev., som J. Friedlaender: numismata inedita pag. 40. Fra Worms: 4 slet conserverede Mynter af Typ som Mader IV No. 22. — Af *uvisse* eller idetmindste os ubekjendte fandtes 23 Stkr., af hvilke vi her have ladet afbilde de to, som forekom os mærkeligst. Af den först afbildede fandtes 7 Expl., af den anden kun eet. Iblandt de andre var en, der paa Adv. har DEONΛM om et Hoved i Profil, og paa Rev. fire om en Ring i Kors stillede Buer med en Ring i hver Bue, og med fire andre Buer der ere lagte over de fire Hjörner. Desuden 7 Expl. af

de i Grote II No. 238-240 afbildede Mynter; tvende Explr. som Grote II No. 194; en stor Halvbracteat omtrent som Grote II No. 201; et utydeligt Explr. af den hos Mader IV No. 29 stukne Mynt med OTTO PIVS REX; og flere enten med aldeles forvirret Omskrift eller af slet Conservation. — Den ældste Mynt i dette Fund er Fragmentet af den kufiske, der er præget Anno 904, og de sikkre yngste ere de fra Magnus den Gode i Danmark, Edvard Confessor i England og Biskop Herman i Cöln. Da man maa antage, at det Lands Mynter, hvor Fundet er skeet, maae henhöre til de yngste, er der al Rimelighed for at det er nedlagt i Jorden omtrent Aar 1050.

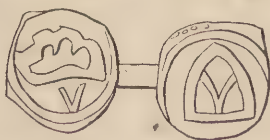
Gaardmand Niels Petersen til 28de Selveiergaard i Ruthsker Sogn paa Bornholm indsendte, ligeledes i 1846, 27 Mynter som han havde fundet i en Höi. Af *danske* fandtes imellem dem kun tvende fra Svend Estrithsen (1047-76), der begge paa Adv. have SVEIN udenom en staaende Engel, der overleverer Kongen en Fane, og paa Rev. et stort dobbelt Kors, som Beskr. Till. til anden Classe Tab. IV, Magnus den Gode No. 6 og Adskillige No. 8. — Fra Knud den Store (1016-1035) fandtes en *engelsk* Mynt, slagen i London, med ·ENVTR REEX paa Adv. og †BRIHTRED ON LVN paa Rev., men af en hidtil ukjendt Typ, hvorfor den afbildes her. Hvad der udmærker denne

Typ er at Kongen paa Adv. holder en Fane i Haanden, og at denne Fane er af en ganske særegen Form. Paa en tidligere Mynt af Kong Anlaf af Northumberland (949-952) finde vi den selvsamme Fane med lignende nedhængende Fryndser (Suhm's Danmarks Historie T. III. pag. 47, og Ruding's Annals of the coinage Plate 11 Anlaf Nr. 2), og den her fundne Mynt beviser, at Ruding har Ret i at forkaste de tidligere Forklaringer over Forestillingen paa Anlaf's Mynt og antage den for en Fane; men om den just skal forestille den af ham omtalte danske Fane, den saakaldte Ravn, som Regner Lodbrogs Döttre havde forfærdiget, og som Kong Alfred Aar 878 erobrede fra de Danske, lader sig ikke afgjöre. I ethvert Tilfælde giver denne Mynt os en tydelig Forestilling om hvorledes den Tids Faner have seet ud. — *Nederlandene:* en af de i Deventer for Heinrich III som Konge prægede Mynter, som Grote III No. 42; og en rimeligviis af en samtidig Falskmyntner præget Mynt fra Groeningen, omtrent som R. v. Lilienstern: Beiträge zur Münzkunde des Mittelalters No. 5. — *Tydskland:* fra Keiser Otto og Adelheid fandtes 6 af de sædvanlige Mynter. Fra Andernach: 1 Explr. af den hos Grote III No. 64 afbildede Mynt med ⴷ paa Adv. Fra Cöln: en fra Keiser Conrad II Sali-

cus, med †CHVIRADVꝰ MP udenom et Kors med Puncter i Vinklerne paa Adv. og paa Rev. ꝰV MATERNVS udenom en Bygning, paa hvis Midte COI-NA, omtrent som Grote II No. 216; en fra Biskop Piligrin (1022-35) som Groschen Cab. X Fach No. 2; en af Biskop Herman (1035-56) for Staden Xanten slagen Mynt med SCA TROIA paa Rev., som Grote IV No. 220. Fra Duisburg: en fra Keiser Heinrich III, som Götz K. M. No. 278. En Mynt fra Magdeburg som Grote III No. 63. Fra Speyer: den hos Mader I No. 47 stukne Mynt med Adv. †CHONRAD IP· HEINRIC IP, de tvende Keiseres Hoveder med et Kors imellem, og Rev. †SCA MARIA, Jomfru Mariæ Brystbillede med oprakte Hænder og foran hende Christi Hoved; og en inederet Mynt, der paa Adv. har †SPIRA CIVITAS udenom en med et Sidetaarn forsynet Bygning, hvorpaa CHON, og hvis Rev. er som paa foregaaende. Fra Worms: den hos Mader IV No. 22 afbildede Mynt. — Endelig fandtes der 7 uvisse Mynter, hvoraf tvende ere som Grote II No. 223-24 og een som Grote II No. 194. — Mærkeligt nok er det, at dette Fund ikke alene indeholder Mynter fra samme Lande og samme Tid som det foregaaende, saa at begge maae antages at være nedlagte i Jorden omtrent paa eens Tid, men ogsaa at de ere fundne i samme Sogn og næsten samtidigt igjen ere komne for Dagens Lys.

I en Höi paa Fohl Mark, andet Angler District, Haderslev Amt, gjorde Skovrider Petersens Tjenestekarl i Aaret 1845 et Fund af 1423 Mynter, der igjennem det Kgl. Rentekammer indsendtes til Myntcabinettet. De vare alle danske, af meget slet Gehalt og uden egentlig Indskrift, af den Slags, som man almindeligen har henfört til den saakaldte Borgerkrigenes Periode (1249-1350). Der fremkom ved dette Fund ikke mindre end 16 hidtil ubekjendte Mynter, af hvilke vi her have

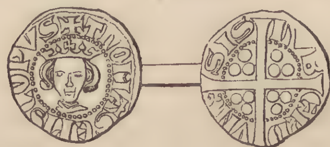
ladet den meest mærkelige afbilde. Den har paa Adv. et V under en Figur, der vistnok skal forestille en Fyrstehat, og paa Rev. en Bispehue, og der blev ialt fundet 9 Explr. af den. Rimeligviis bör denne Mynt paa Grund af det paa Adv. staaende V tillægges Hertug Waldemar i Sönderjylland (1272-1312), fra hvem man tidligere har troet at finde Mynter (see Beskrivelsen over Adelby Fundet i „Neunter Bericht der Königl. Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für die Sammlung und Erhaltung vaterländischer Alterthümer,“ No. 7 og 22), og med hvem alle Mynterne i dette Fund ifölge deres Udseende og Gehalt upaatvivleligen ere samtidige, ligesom ogsaa selve Findestedet næsten synes at tale herfor. Vel pleier Navnet Waldemar

paa den Tids Mynter aldrig at angives med V, men altid med W eller VV, men paa den anden Side kjende vi paa den Tid ingen Biskop eller anden mægtig Mand, der har kunnet lade slaae Mynt, og hvis Navn begynder med U, med Untagelse af Erkebiskop Uffo i Lund (1229-51), og til ham bör den sikkert ikke henföres, deels fordi den forekommer os at være yngre, og deels fordi den öiensynlig er udmyntet efter samme Myntsystem, som alle de andre i dette Fund forekommende Mynter, hvoraf ikke en eneste tyder paa at være fra Lund eller Skaane, hvis Mark man veed var bedre end den jydske. Endnu kunde det indvendes at den muligen var slagen af en eller anden By, og Tanken vilde da nærmest falde paa Viborg, men Byerne satte i den Tid stedse kun deres Mærke paa de Mynter de lode præge, og hverken Fyrstehatten paa Adv. eller Bispehuen paa Rev. vilde passe dermed. For at forklare det paa Rev. forekommende biskoppelige Mærke, kunde man antage at Fyrst Waldemar bavde deelt Bekostningen af Udmyntningen med Biskoppen i Slesvig, hvilket rigtignok kun er en lös Hypothes. — De andre hidtil ubekjendte Mynter vare fölgende: Adv ⲁ imellem 5 Puncter, Rev. T imellem 5 Puncter, 1 Explr.; Adv. I imellem 2 Halvmaaner, Rev. T imellem 3 Punter, 3 Explr.; Adv. R, Rev. Ω hvorunder en Halvmaane, 2 Explr.; Adv. en Krone, Rev. en Lilie 29 Explr.; Adv. 3 Taarne, hvorunder 2 Puncter, Rev. en Ring hvorom 5 andre Ringe ere satte i Kreds, 5 Explr.; Adv. 3 Taarne paa en Bue, hvorunder en Punct, Rev. et dobbelt Kors med Puncter i Vinklerne, 6 Expl.; Adv. et Taarn med Muurtinde imellem 3 Puncter, Rev. en sexoddet Stjerne med Puncter i Vinklerne, 9 Explr.; Adv. som foregaaende, Rev. et Sværd imellem 2 Halvmaaner, 21 Explr.; Adv. et Sværd imellem 2 Halvmaaner, Rev. et Kors med Puncter i Vinklerne, 18 Explr.; Adv. 3 med Spidsene sammenstillede Sværd med Ringe imellem, Rev. en otteoddet Stjerne, 1 Explr.; Adv. en Spydspids imellem to Halvmaaner, Rev. en sexoddet Stjerne med en Bue paa hver Spids, 1 Explr.; Adv. en Spydspids med en Ring under imellem 4 Halvmaaner, Rev. et Kors med omböiede Arme, 8 Explr.; Adv. et Hjul, Rev. en halv Lilie og en Halvmaane, 13 Explr.; Adv. 2 Klöverblade med en Punct imellem og paa hver Side en Halvmaane, Rev. en sexoddet Stjerne med Puncter i Vinklerne, 7 Explr.; Adv. et Kors med en Bue paa Enden af hver Arm, Rev. lignende men med en Punct i hver Bue, 1 Explr. — Ogsaa fandtes her et Explr. af den i Beskr. Till. t. anden Classe Tab. III Erik Glipping No. 2 mindre heldigt afbildede Mynt med en Bispehue paa Adv. og paa Rev. 2 Nögler med en Punct imellem, og ligeledes et Explr. af den i det ovenciterede Adelby Fund Tab.

I No. 7 afbildede Mynt, der paa Adv. har en Bispehue imellem 3 Puncter, hvilket i Adelby Fundet er afbildet som et Œ, og paa Rev. et Liliekors med en Ring paa Midten. — Mynterne i dette Fund henhöre i Henseende til Gehalt hverken til de bedste eller ringeste af de saakaldte Borgerkrigs Mynter, og man vil neppe feile synderligt ved at antage at de ere prægede i Slutningen af det trettende Aarhundrede. Det hele Fund har en stor Overeensstemmelse med Fundet ved Adelby, og Mynterne ville formodentlig ligesom de der fundne være 2 lödige. Ved at veie dem erfarede man, at 30 Stkr. veie 2 Lod, og altsaa ville 240 Stkr. være udmyntede af den Bruto Mark.

Paa Teglgaarden i Ölst Sogn, Galten Herred, Randers Amt, fandt Bonden Niels Sörensen i Aaret 1846 et Antal af 868 Mynter ved at grave paa et Sted, hvor der efter Sagnet för har staaet en Kirke. De vare alle hidtil bekjendte og ligesom de i foregaaende Fund fra Borgerkrigenes Periode, men af saa slet Gehalt, at de næsten alene bestode af Kobber, hvorfor de maae henföres til förste Halvdeel af det fjortende Aarhundrede.

Huusmændene Sören Rasmussen, Niels Espersen og Hans Petersen, og Indsidder Hans Mikkelsen fandt i 1845 ved Veiarbeide imellem Veile og Kolding 59 Sölvmynter i den saakaldte Alminde Hule, Brusk Herred, Veile Amt. Fundet bestod alene af udenlandske Mynter, nemlig: fra *England:* Edward I (1272-1307) 2 Sterlinge slagne i Canterbury, 2 slagne i Durham, og 11 i London; fra Edward II (1307-27) 1 Sterling slagen i Berwick, 2 i Canterbury, 2 i Durham, 1 i villa Sti Edmundi og 8 i London. — *Nederlandene:* En Sterling slagen af Johan af Böhmen (1310-46) for Luxemburg, som Grote IV No. 294. — *Frankrig:* en gros Tournois fra Ludvig IX, den Hellige (1226-70). Fra Philip IV den Smukke (1285-1314) 26 lignende, der indeholdt 3 Variationer. Fra Hertug Ferri IV af Lothringen (1312-28) en Sterling, der paa Adv. har †FЄRRICVS DЄI GRAS om et kronet Hoved, og paa Rev. LOH TOH RЄHGIЄ om et Kors med 3 Puncter i hver Vinkel. Den er afbildet i de Saulcy: Recherches sur les monnaies des ducs héréditaires de Lorraine, Pl. IV No. 14. Endelig fandtes den her

afbildede Mynt, der ikke för har været kjendt. Det er en Sterling fra Thomas de Bourlemont, Biskop i Toul (1330-1353), og er præget i Staden Liverdun, hvor man allerede langt tidligere har slaget Mynt. Den har paa Adv. †ThOMAS ЄPISCOPVS om et kronet Hoved og paa Rev. LVBЄRDVNЄSIS om et Kors med 3 Puncter i hver Vinkel. Med Hensyn til denne Mynt er det mærkeligt at eftersee C.

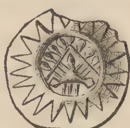
Robert's recherches sur les monnaies des évêques de Toul, hvor der pag. 50. ff meddeles en Forpagtningscontract, dateret 1345 Mandagen för Johannes Baptista's Födselsfest, hvorved ovennævnte Biskop Thomas giver en vis Xaudrin, Sön af Jenin Fulvel, boende i Liverdun, Tilladelse til i et Aar, overalt i Bispedömmet og især i Liverdun og Brixey, i hans Navn at efterpræge alle Slags Guld- og Sölvmynter med Undtagelse af Kongen af Frankrigs og Hertugen af Lothringens. At Xaudrin har benyttet sig heraf sees endvidere af en sammesteds aftrykt Skrivelse fra Biskop Adhémar af Metz, dateret chateau de Vic Anno 1350, hvorved denne höiligen beklager sig derover, og at den her fundne Mynt er en af dem, der ere blevne slagne ifölge ovennævnte Contract, er sandsynligt da den er præget i Liverdun og er en tro Efterligning af de engelske Sterlinge.

Fra Raadmand Hald, som boer paa Vestergaden i Aarhuus, oversendtes et Antal af 70 Mynter og 19 Bracteater, der vare fundne ved at grave i hans derværende Gaard, omtrent halvanden Alen under Jordens Overflade. Ligesom det foregaaende Fund bestod det udelukkende af udenlandske Mynter, nemlig fra *England:* Edward I (1272-1307) en Sterling fra Durham, og 1 fra London. Edward II (1307-27) en Sterling fra Durham, og 5 lignende fra London. Edward III (1327-77) en Sterling fra London. Fra *Hansestæderne:* en Wittenpenning fra Greifswalde; en lignende fra Hamburg; en dobbelt og 15 enkelte lignende af 3 forskjellige Slags fra Lübeck; en fra Parchim; 5 fra Rostock; 29 af 2 forskjellige Slags fra Stralsund; 7 lignende af 2 forskjellige Slags og en $\frac{1}{3}$ Wittenpenning fra Wismar. — Af Bracteater fandtes 4 fra Hamburg, hvoraf de to havde glat Rand og de andre to Straalerand; 2 fra Lübeck med glat Rand; 4 fra Lüneburg med Straalerand; og endelig 9 fra Nordtydskland med et kronet Hoved og Straalerand af den Slags, som tidligere have været tillagt Dronning Margrethe og ere afbildede i Beskr. over danske M. og Med. Tab. XXV Margrethe No. 3-5 og 8-9. — Dette Fund maa være nedlagt betydeligt senere end den yngste af de Mynter, man kan henföre til nogen bestemt Tid, nemlig den fra Kong Edward III i England, og det er derved af Vigtighed at lægge Mærke til, at den dobbelte og den ene af de enkelte Wittenpenninge fra Lübeck have Stadvaabenet, den flakte Örn i et Skjold, saavel paa Adv. som paa Rev. Man veed nemlig, at de sex Hansestæder, Lübeck, Hamburg, Rostock, Stralsund, Wismar og Lüneburg den 6te Februar 1403 vedtoge, at alle deres Wittenpenninge for Fremtiden skulde have Vaabenet baade paa Adv. og Rev., og det er sandsynligt at disse Mynter ere nedlagte kort efter, da vi see at denne Bestemmelse kun er

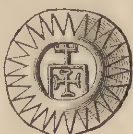
bragt til Udförelse ved et Par af Mynterne fra Lübeck, hvorfra Forordningen udgik, og ikke ved Mynterne fra de andre Stæder, hvor den senere ligeledes blev sat i Kraft.

I Aaret 1845 fandt Huusmand Lars Pedersens Kone paa Tved Mark, Sunds Herred, Svendborg Amt, 1821 hele og 40 halve eller overklippede Bracteater, der vare nedsatte tæt under Jordens Overflade i et Leerkar. Hun bemærkede nemlig, da hun omtrent ved Nytaarstid gik over Marken, noget Skinnende i en Plougfure, og ved nærmere Undersögelse fandtes Bracteaterne tildeels liggende i Stykker af Leerkarret, der rimligviis ved Plöiningen i Efteraaret var skaaret itu. Pastor Suhr til Skaarup og Tved Menigheder sammenbragte med Omhu hvad der saaledes til forskjellig Tid er blevet fundet her, og oversendte det til Cabinettet tilligemed Hanken af Leerkaret, hvilken derfra er overladt til Museet for nordiske Oldsager. Af de her fundne Bracteater maa först nævnes en med et kronet Hoved og glat Rand, hvorpaa korsviis er anbragt 4 Puncter, omtrent som Beskr. Tab. XXV Margrethe No. 10; og 59 lignende men med Straalerand, som Beskr. l. cit. No. 3, 4, 5 og 8. De have alle tidligere været tillagt Dronning Margrethe, men at dette idetmindste ikke er Tilfældet med dem der have Straalerand, hvilke ere ældre og maaskee prægede i Nordtydskland, er viist i dette Tidsskrifts förste Aargang S. 40. Rimeligviis ere ogsaa de med glat Rand ældre og fra Nordtydskland, men man maa overlade til Fremtiden at skaffe bedre Lys i denne Sag.—Til *Holsteen* troe vi at burde henföre de

tvende her afbildede Bracteater, som vel neppe för have været kjendte. Af den förste med det holsteenske Neldeblad indeni en Ring og med glat Rand fandtes 3 Explr., og af den anden med Neldebladet under en Figur, der ligner Gavlen af en Bygning, og med Straalerand, fandtes 7 Explr. Vel kunde den Figur som findes paa sidstnævne Bracteat muligviis forestille Hamburgs Stadvaaben, men den ligner dog dette saa lidet, at der er större Sandsynlighed for at antage, at denne saavelsom den förstnævnte Bracteat ere slagne i Hamburg for en af de holsteenske Grever. Som bekjendt overdroge nemlig Greverne Gerhard, Johan og Adolph af Holsteen ved et aabent Brev af 1325 Staden Hamburg arvelig Myntret og forpligtede sig og Efterkommere til ikke selv at slaae Mynt (Westphalen Monum. ined. T. IV præf. pag. 162). — *Hansestæderne:* fra Hamburg fandtes 61 Bracteater, indeholdende 6 Forskjelligheder, men alle med Neldebladet indeni en Taarnbygning og med glat Rand; 914 lignende med Straalerand og indeholdende 5

Forskjelligheder; og endelig de tre her afbildede hidtil inederede, af hvilke den förste med O over Bygningen fandtes i 9, den anden med en Sjterne over Bygningen i 10, og den tredie med et Kors indeni Bygningen i 3 Explr. Den förste vil upaatvivlelig paa Grund af det derpaa værende O med Tiden blive nærmere bestemt, og er ligesaa mærkelig som den sidste, hvor Korset er traadt i Neldebladets Sted, og som maaskee er fra en nærved Hamburg liggende Stad eller muligen ogsaa er præget for Stadens Domcapitel. Alle disse Bracteater fra Hamburg ere rimeligviis af de saakaldte Vierlinge, hvoraf 4 gik paa en Wittenpenning, hvilken Myntfod omtrent 1420 blev forandret derhen at tre af disse Bracteater, som da bleve kaldte "penninghe", skulde gaae paa en efter en ringere Myntfod udmyntet Wittenpenning eller da saakaldet III Penning. Fra Lübeck fandtes 51 Bracteater med en enkelt Örn med udbredte Vinger og med glat Rand, og paa tvende af dem vare 4 Puncter fordeelte omkring paa Randen; og 3 med en opad flyvende Örn og Straalerand. Det er tvivlsomt om disse tilhöre Lübeck, eller om de bör tillægges Brandenburg, hvis Vaaben ligeledes var en Örn. Fra Lüneburg fandtes 16 Bracteater med en opretstaaende Löve i spidst Skjold og Straalerand; 61 med en gaaende Löve og glat Rand, af tvende forskjellige Slags; og 167 lignende men med Straalerand, af tvende forskjellige Slags. Alle Bracteaterne med en Löve ere her samlede paa eet Sted under Staden Lüneburg, men det er meget muligt at enkelte kunne være danske, og det bör ligeledes erindres at saavel Hertugerne af Braunschweig som denne Stad selv prægede Bracteater med en Löve. Fra Stralsund var kun 1 Bracteat med glat Rand, hvorpaa vare 4 Puncter. Til Wismar have vi henfört 249 Bracteater med et Oxehoved, imellem hvis Horn et V, og med Straalerand, og muligviis höre ogsaa flere af de fölgende med et Oxehoved til denne Stad, hvilket dog trænger til nöiere Beviis. — Fra *Mecklenburg* fandtes 133 Bracteater der alle havde Straalerand; deraf havde 60 et kronet Oxehoved med et Klöverblad imellem Hornene, 3 et Oxehoved med en Stjerne imellem Hornene, 57 vare temmelig utydelige. — Desuden fandtes 72 aldeles utydelige Bracteater og 40 overklippede. At bestemme Tiden naar dette Fund er blevet overantvordet Jorden vil være meget vanskeligt, da intet af de her fundne Stykker lader sig henföre til nogen bestemt Tid, men vi troe ikke at feile meget ved at antage at de ere nedlagte kort efter Midten af det fjortende Aarhundrede.

Ved Eieren af det adelige Gods Oevelgönne i det Oldenburger Godsdistrict i Holsteen, Hr. Kammerjunker Dr. v. Neergaard, overbragtes i 1845 största Delen af et der gjort Fund tilligemed en summarisk Oversigt over Alt, hvoraf det havde bestaaet. Fundet bestod oprindeligen af 924 Stykker, hvoraf Finderen havde tilbageholdt 81 Doubletter og en Mynt fra Markgreve Friderich II af Brandenburg, der nedenfor vil blive beskrevet efter en af Overbringeren medbragt Optegnelse tilligemed den indleverede Deel af Fundet, der bestod af 477 Mynter og 365 Bracteater. Fra *Danmark* fandtes kun eet Stykke, nemlig en Skilling, slagen i Interregnet, 6 Januar—27 September 1448, som Beskrivelsen Tab. XXVII No. 4. — Fra *Brandenburg:* en Groschen fra Churfyrste Friderich II (1440-1471), præget i Staden Brandenburg, som Koehne's Zeitschrift I Tab. VIII No. 1. Den har paa Adv. FRЄDЄRICVS·DЄI·GRA'·MARC' om et stort Kors, i hvis Vinkler ere fire Vaabenskjolde, og paa Rev. GROSSVS·NOVVS·BRA'D'BVR' om den brandenburgske Örn. I Koehne's Zeitschrift I pag. 206 meddeles et Document af 1463, hvorved Churfyrst Friderich II overdrager sin Myntmester, Gyse Brewitz i Brandenburg, at præge brandenburgske Groschen og Pfenninge, og Hr. Koehne mener heraf at kunne slutte, at Groschen först efter dette Aar ere prægede i Brandenburg; men ligesaagodt som Pfenninge, der her nævnes tilligemed Groschen, ifölge Hr. Koehnes eget Udsagn ere udmyntede meget tidligere, ligesaagodt kunne ogsaa Groschen være prægede för denne Tid, og de Udtryk „Groschen brandenburgischer Währung oder Landeswährung", der findes i Documenter för 1463, og som Hr. Koehne l. cit. pag. 204 mener bör forklares ved böhmiske Groschen, hvoraf hver gjaldt 8 brandenburgske Pfenninge, og som paa den Tid gik i Landet, forekomme os ligefrem at tale imod ham. I ethvert Tilfælde er Sagen ikke fyldestgjörende beviist, og seer man hen til dette Fund, hvori den omtvistede Groschen er forekommet, skulde man, ifölge den ovenfor beskrevne danske og alle de andre i Fundet værende Mynter, der synes endnu ældre end denne, næsten antage, at det var nedlagt i Jorden för 1463. — Fra *Braunschweig* fandtes den herved staaende Mynt, som neppe för har været beskrevet. Den har paa Adv. OTTO∘ACЄ∘VRЄDЄR∘DVC·B'·, den braunschweigske Löve i et Skjold; paa Rev. MON· ·NOVA· BODЄNWЄR· ligeledes med den braunschweigske Löve i et Sjold, og er slagen i Staden Bodenwerder i Fyrstendömmet Calenberg for Otto den Quade (†1394), der i nogen Tid var Formynder for Fætte-

ren, Hertug Friderich af Braunschweig (1373-1400), som i 1400 blev udnævnt til tydsk Keiser og samme Aar myrdet. — Fra *Mecklenburg* vare 86 Bracteater, alle med et Oxehoved. — *Hansestæderne:* en dobbelt Wittenpenning fra Greifswalde. Fra Hamburg: en Schilling med †MONETA * NOVA * HAMBVRGENSI om tre Taarne paa Adv. og †GLORIA * LAVS * DEO * PATRI om et Kors med Neldeblade i Vinklerne paa Rev.; 69 lignende men med DOMINVS DEVS BENEDICTVS paa Rev.; 22 utydelige og en samtidig falsk af lignende Slags; og 39 Bracteater med det holsteenske Neldeblad hvorved 2 Taarne som Beskriv. förste Cl. No. 69-71. Fra Lübeck: 106 Schillinge med den dobbelte Örn paa Adv. og et Kors, i hvis Vinkler Klöverblade, paa Rev.; tvende Halvschillinge med Vaabenet baade paa Adv. og Rev., og altsaa slagne efter Hansestædernes ovenomtalte Vedtægt af 6te Februar 1403; og 215 Bracteater med den dobbelte Örn og med Straalerand som Beskr. förste Cl. No. 63. Fra Lüneburg: 113 Schillinge, der paa Adv. have en Bygning med 3 Taarne og i Porten paa det midterste Taarn et Skjold med den lüneburgske Löve, og paa Rev. et Kors; og 25 Bracteater, der have en ved tvende Taarne opretstaaende Löve som Beskr. förste Cl. No. 64. Fra Wismar: 158 Schillinge med Stadens Vaaben paa Adv. og et Kors paa Rev.; og tvende Halvschillinge, der havde Vaabenet baade paa Adv. og Rev., og altsaa ogsaa ligesom de fra Lübeck ere yngre end Aar 1403. Ved at undersöge Vægten af de forskjellige Hansestæders Mynter, bemærkedes at 16 Schillinge eller en Mark fra Hamdurg, Lübeck og Lüneburg veiede $2\frac{1}{2}$ Lod dansk Sölvvægt, hvorimod de fra Wismar kun veiede $2\frac{7}{16}$ Lod, altsaa $\frac{1}{16}$ Lod mindre.

Igjennem det Kgl. Overhofmarskallat indsendtes fra Premier Lieutenant Timm paa Guldsmed Eckermanns Vegne i Segeberg: en Guldgylden fra Arnold Egmond, Hertug af Geldern (1423-65), som Köhlers Duc. Cab. No. 1903. Den var i Aaret 1846 funden ved Markarbeide paa Borgeren Bebnitz's Mark i Nærheden af Kalkbjerget ved Segeberg i Holsteen. Ved et tidligere Fund, som er beskrevet i dette Tidsskrifts förste Aargang S. 41, havde Cabinettet allerede erholdt tvende Explr. af denne Mynt.

Ved constitueret Stiftamtmand Lüttichau oversendtes i 1845 tvende Guldgylden, der begge vare fundne paa Præstegaardens Jorder i Kjölstrup, Bjerge Herred, Odense Amt, af Tjenestekarlen Paul Thygesen. Den ene var præget i Bonn for Landgreve Herman af Hessen, Erkebiskop af Cöln (1478-1508), den anden bar Keiser Friderich III's Navn som romersk Keiser (1440-93) og var præget i Frankfurt am

Main. — Paa det samme Sted var i Aaret 1841 fundet 4 lignende Guldgylden, hvoraf de tvende vare fra den ovennævnte Herman af Cöln, en fra Nördlingen med Keiser Friderich III's Navn, og en af 1506 fra Hertug Albert IV af Bayern.

MYNTER FRA DEN NYERE TID.

Ved i 1845 at grave i en Have, som tilhörer Niels Larsen i Gravholm paa Nisset Mark, Hids Herred, Viborg Amt, fandtes 22 Stykker Skillemynt fra Christian II og Christian III. De yngste vare tvende Skillinge fra 1536.

Ved en i 1845 foretagen Reparation af Kullerup Kirke i Vinding Herred, Svendborg Amt, fandt Opsynsmanden ved Muurarbeidet, Jens Hjort, og Murer Jörgen Clausen 50 Species, der vare opstablede i en lille Huulning i Gavlmuren over Hvælvingen i det nordostlige Hjörne af Choret. Af disse vare tvende danske, slagne 1625 og 1646 for Christian IV; een holsteensk, fra Hertug Justus Hermann af Schauenburg af Aar 1622; og de övrige fra Nederlandene, Braunschweig, Sachsen, Österrig og Ungarn. Den ældste var en ungarsk Species fra 1556, og den yngste en Species, slagen 1649 i Geldern.

Arbeidsmand Lorenz Callesen af Schweilund fandt ved Arbeide paa Hellewad Kirkegaard, Sönder Rangstrup Herred, Apenrade Amt, fölgende 64 Sölvmynter: 11 Kroner, 1 halv Krone, 10 Marker, 1 Tolvskilling, 7 Otteskillinge, 14 Sexskillinge, 1 Fireskilling og 1 Treschilling fra Christan IV; 11 holsteenske $\frac{1}{16}$ Thalere; tvende $\frac{1}{16}$ Thalere fra Erkebiskop Friderich af Bremen (1635-1645); 1 sachsisk Species fra Johan Casimir og Johan Ernst (1572-1633); 1 Species fra Zeeland; og 3 Smaamynter fra Frankfurt, Rostock og Stralsund.

I 1845 fandt Indsidder P. L. Caspersen ved at grave paa Riise Kirkegaard paa Ærö 168 danske, holsteenske og lübeckske Smaamynter, hvoraf den yngste var en Tolvskilling fra Kong Frederik IV, slagen 1717.

De, ved hvis velvillige Gaver Cabinettet i Aarene 1845 og 1846 er blevet forøget, ere fölgende:

HANS MAJESTÆT KONGEN. H. K. H. KRONPRINDS FREDERIK.

Danmark: det Kgl. Academi for de skjönne Kunster; den Kgl. Statsgjælds-Direction; den Kgl. Universitets Direction; Hs. Exc. Geheimeconferentsraad Bornemann, Etatsraad og Decisor i Rentekammeret Brinck-Seidelin, Kammerherre v. Falbe, alle i Kjöbenhavn; Raadmand Hald i Aarhuus; Cand. Herforth i Kjöbenhavn; Proprietair Papp i Jyl-

land; Proprietair Philipsen i Sjælland; Lieutenant i Söetaten v. Roepstorff, og Mag. art. Ussing i Kjöbenhavn.

Udlandene: Hofraad Arneth, Directeur for Mynt- og Antike-Cabinettet i Wien; dansk Consul Dalgas i Livorno; Hs. Exc. Grev v. Dietrichstein, Chef for de K. K. Museer i Wien; og Major v. Keutsch paa St. Croix.

SELSKABETS BIBLIOTHEK.

I de i Aaret 1846 afholdte Møder forelagdes adskillige Selskabet for dets Bibliothek tilsendte Skrifter. Selskabet modtog saaledes fra:

NORDEN. *Den Kongelige Norske Regjerings-Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet*: Norges gamle Love indtil 1387, ifølge offentlig Foranstaltning udgivne af R. Keyser og P. A. Munch. 1 B. Norges Love ældre end Kong Magnus Haakonssöns Regjerings-Tiltrædelse i 1263. Christiania 1846. 4. *Frederiks Universitet i Christiania*: Registrum prædiorum et redituum ad ecclesias dioecesis Bergensis seculo p.C. XIVto pertinentium vulgo dictum „Bergens Kalvskind, Björgynjar Kálfskinn," edidit, annotationibusque illustravit P. A. Munch, Christianiæ 1843. 4. Den ældre Edda, indeholdende Nordens ældste Gude- og Heltesagn. Ved det academiske Collegiums Foranstaltning udgivet efter de ældste og bedste Haandskrifter, og forsynet med fuldstændigt Variant-Apparat af P. A. Munch. Sanscrit og Oldnorsk, en sprogsammenlignende Afhandling af C. A. Holmboe. Christiania 1846. m. fl. *Det Kongl. Norske Videnskabers Selskab*: dets Skrifter i det 19. Aarh. IV, 1. *Rigsarchivar Chr. C. A. Lange og Stipendiat C. R. Unger i Christiania*: Diplomatarium Norvegicum I, 1. *Rigsarchivar Chr. C. A. Lange*: De norske Klosteres Historie, 3 H. og Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur, 1ste H. *Kongl. Vitterhets-, Historie och Antiquitets-Academien i Stockholm*: Anglosachsiska Mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord, ordnade och beskrifna af B. E. Hildebrand, Stockholm. 1846. 4. *Herredshövding C. G. Kröningsvärd i Fahlun*: Diplomatarium Dalekarlicum, 2-3 D. *Hr. J. J. A. Worsaae*: Die nationale Alterthumskunde in Deutchsland. *Fyens litteraire-Selskab i Odense*: Actstykker til Oplysning af Danmarks indre Forhold i ældre Tid. II, 1-2.

RUSLAND. *Provst Sadelin til Hamarland*: Samling af Wapen för grefliga, friherrliga och adeliga ätter, som äro introducerade å Storfurstendömet Finlands Riddarhus, 1840, af G. A. Kajanus. Beskrifning öfver de adeliga ätters sköldemärken, hvilka finnas upptagna å Storfurstendömet Finlands Riddarhus. Helsingfors 1840-43. *Det Finska Litteratur-Sällskapet*: Suomi, Tidskrift i fosterländska ämnen, 1844-45. *Det Keiserlige Selskab for Russisk Historie og Antiquiteter i Moskva* dets paa Russisk udgivne Skrifter, nemlig: Чтенія (Foredrag), indeholdende dets Medlemmers og andre Lærdes Arbeider for hvert Møde i særskilte Hefter, hvis Indhold er bestemt til: 1, Medlemmers og andres Undersøgelser; 2, Materialier fra Fædrelandet; 3, Materialier fra Udlandet, enten i Original eller i Oversættelse; 4, Blandinger af historisk, archæologisk eller lignende Indhold, samt Protocollerne over Selskabets Møder. Nr. 1-7, 1846-1847. Fremdeles Professor Pogodins Undersøgelser, Bemærkninger og Forelæsninger angaaende den russiske Historie. T. I-III, Moskva 1846, indeholdende T. I om

den oldrussiske Histories Kilder, i Særdeleshed om Nestor; II om Varæger-Russernes Herkomst; om Slaverne. III den normanniske Periode. *Selskabet for de Russiske Östersø-Provindsers Historie og Oldkyndighed:* dets Archiv für die Geschichte Liv-, Esth- und Curlands. V. 1-3. 1846-1847.

PREUSSEN. *Det Berlinske Selskab for Tydsk Sprog og Oldkyndighed.* Neues Jahrbuch, herausgegeben d. F. H. von der Hagen 1846. *Det Kongl. Videnskabernes Academie i Berlin:* dets Bericht Juli 1845-Juni 1846. *DHrr. Friherre R. von Stillfried og Dr. T. Märcker* sst: deres Hohenzolleriche Forschungen. T. 1. *Dr. Gumbinner sst:* Handbuch der praktischen Bierbrauerei. 1-2 B. *Videnskabernes Selskab i Görlitz:* Neues Laus. Magazin XXII, 1-4, XXIII, 1. *Den Altmarkske Forening:* 9ter-10ter Jahresbericht. *Prof. Lassen i Bonn* hans Udgave af Rhagavadgita, id est *Θεςπεσιον Μελος* sive Almi Chrisnæ et Arjunæ colloquium de rebus divinis; Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes VII, I. *Bibliothecar Mooyer i Minden:* Wildeshausen in alterthümlicher Hinsicht von G. W. A. Oldenburg und J. P. E. Greverus. *Hofraad Chr. Keferstein:* Ansichten über keltischen Alterthümer m. fl.

SACHSEN, HESSEN, HANNOVER. *Dr. L. Puttrich:* Denkmale der Baukunst des Mittelalters in Sachsen, II 24-30 L. I 15-16 L. *Det hist. Selskab i Altenburg* dets Mittheilungen. 1, 3. *DHrr. Gobelentz og Loebe:* deres Udg. af Ulfilas II, 2. *Rentamtmand Preusker:* Die Stadtbibliothek in Grossenhain. *Foreningen for Hessisk Historie og Landkyndighed:* dens Zeitschrift IV, 3-4 og Regesten der Urkunden zur Landes- und Orts-Geschichte des Grossherzogthums Hessen, bearb. von H. E. Scriba. *Selskabet for Hessisk Historie og Oldkyndighed i Darmstadt* dets Archiv. V 1-2. I Abth. 1847. *Det Kongelige Videnskabers Selskab i Göttingen* dets Nachrichten 1845-1846. *Den historiske Forening for Nedersachen i Hannover* dens Vaterländisches Archiv 1845-1846. 1-2, samt Urkundenbuch 1846.

MECKLENBURG. *Foreningen for Mecklenborgs Historie og Oldkyndighed* dens Jahrbücher und Jahresbericht 10ter Jahrg. 1846.

ÖSTERRIG, BÖHMEN, UNGARN. *Directionen for Museum Francisco-Carolinum i Linz:* dens Beiträge zur Landeskunde für Österreich ob der Enns und Salzburg. 1846. *Det Kongl. Böhmiske Videnskabers Selskab* dets Abhandlungen 5ter Folge IV. *Hr. J. E. Wocel i Prag* Králowna Dagmar. w. Praze 1846. 8. *Selskabet for det Böhmiske Museum:* Casopis ceského Museum XXI, 1, 3. 1847. *Professor G. Wolny i Brünn:* Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch beschrieben. 1-6 B. *Professor Zipser i Neusohl:* Sáros Megye Helyirata. Bartsch Eduárd Sárosmegyi Fö-Orvostól, m. fl.

BAIERN: *Den hist. Forening for Over-Baiern* dens Archiv VIII 2-3 og 9ter Jahresb. 1847. *Den hist. Forening for Over-Franken i Bayreuth* dens Jahresbericht 1844-45 og Archiv III, 1-2. *Den hist. Forening i Bamberg* dens 10ter Bericht 1847. *Den hist. Forening i Würzburg for Neder-Franken og Aschaffenburg* dens Archiv VIII, 2-3, XI, 1-2. *Den hist. Forening i Augsburg for Schwaben og Neuburg* dens Jahresbericht 1844-1845, 1846. *Den hist. Forening i Mellem-Franken* dens 15ter Jahresb. 1846. *Den hist. Forening for Overpfalz og Regensburg* dens Verhandlungen. *Friherre Hans von und zu Aufsess i Nürnberg:* Sendschreiben an die erste allgemeine Versammlung deutscher Rechtsgelehrten, Geschicht- und Sprachforcher zu Frankfurt am Main.

WÜRTEMBERG, BADEN. *Den Würtembergske antiquariske Forening*: Die Heidengräber am Lupfen beschrieben von v. Durrich und W. Menzel. *Det Sinsheimer Selskab for Oldkyndighed, ved Pastor Wilhelmi*, dets 11ter Jahresbericht.

SCHWEITZ. *Selskabet for fædrelandske Oldsager i Basel* dets Mittheilungen II, III, 1845.

ITALIEN. HENDES MAJESTÆT MARIA CHRISTINA ENKEDRONNING AF SARDINIEN: det efter Hendes Majestæts Foranstaltning udgivne Værk: L'antica città di Veii descritta e dimonstrata con i monumenti dal cav. Luigi Canina. Roma 1847. Fol. *Kammerherre, Greve Gråberg de Hemsö i Florens:* hans Notizia intorno alla famosa opera istorica di A'bd-er-rahhman Ibnu Khaldun, filosofo africano del secolo decimoquarto. *Dr. Luigi Frati i Bologna.* Di un Calendario Runico della Pontificia Universita di Bologna. 1841. *Hr. Vitus Capialbi i Neapel*: hans Memorie per servire alla storia della santa Chiesa Miletese m. fl. *Baron d'Eckstein i Savoyen*: hans Recherches historiques sur l'humanité primitive, théogonies et religions des anciens âges.

GRÆKENLAND. *Greve Joseph de Cigalla paa Santorin* hans *Γραμματικη μηθοδικη τῆς ἑλληνικης γλωσσης. Σχεδιασμα κατοπτρου τῆς νεοέλληνικ. φιλολογιας. εν Ερμουπολει* 1846.

NEDERLANDENE. HANS MAJESTÆT KONG WILHELM II. Aegyptische Monumenten van het Nederlandsche Museum van Oudheden te Leyden, uitgegeven en oplast van de hooge regering door Dr. C. Leemans, 9 aflevering. *Hr. L. Ph. C. van den Bergh* i Haag, hans Proeve van een kritisch woordenboek der nederlandsche Mythologie. *Det Utrechtske Selskab for Kunster og Videnskaber*: Geschiedkundig Onderzoek van den Koophandel der Friezen van de vroegste tijden tot aan den dood van karel den grooten, door Jacob Dirks, m. fl. *Dr. J. Dirks i Leeuwarden*: Bijdragen tot de Munt- en Penningkunde van Friesland. II, No. 7-12.

BELGIEN. *Det Kongl. Belgiske Videnskabers Academie* dets Annuaire, 1846, samt dets Bulletins XII, 2. 1845.

FRANKRIG. HANS MAJESTÆT KONG LOUIS PHILIPPE. Voyage en Islande et au Groenland, Atlas 34 livr. Litérature Islandaise I. *Hr. Jomard i Paris:* Note sur une pierre gravée trouvée dans un ancien tumulus américain. *Hr. Depping i Paris:* hans Histoire des expéditions maritimes des Normands et de leur établissement en France au Xme siècle, nouvelle édition entièrement refondue, Paris 1844. *Antiquarernes Selskab i Normandiet* dets Mémoires IV. 2-3. 1845. *Hr. Boucher de Perthes i Abbeville:* De l'industrie primitive ou des arts à leur origine. Paris 1846. *Det Kongl. Selskab sst.*, dets Mémoire 1833-1843 (5 vol.).

STORBRITANNIEN OG IRLAND. *Antiquarernes Selskab i London*, dets Archæologia Vol. XXXI. *Den Britiske Archæologiske Association*, dens Journal Nr. VIII. *Det Numismatiske Selskab sst.* The Numismatic Chronicle. Oct. 1846. Jan. 1847. *Det Kongl. Geographiske Selskab sst.* dets Journal, Vol. XII, 3. *Hr. John Brown:* A voyage towards the South Pole performed in the years 1822-1824, by James Weddell.

Det Irske Archæologiske Selskab, dets Publications for the year 1841. I. Tracts relating to Ireland, vol. 1, containing: 1) The Circuit of Ireland, by Muircheartach Mac Neill, Prince of Aileach, a Poem written in the year 942 by Cormacan Eigeas. 2) A brief description of Ireland, made in the year 1589 by

Robert Payne. II. The Annals of Ireland, by James Grace of Kilkenny. — 1842: I. The Battle of Magh Rath (Moira). II. Tracts relating to Ireland, Vol. II, containing: 1) A Treatice of Ireland by John Dymmok. 2) The Annals of Multifernan. 3) A Statute enacted at a Parliament held at Kilkenny A. D. 1367. 1843: I. An account of de Tribes and Customs of the District of Hy-Many. II. The Book of Obits and Martyrology of the Cathedral of the Holy Trinity, Dublin. — 1844: I. Registrum Ecclesie Omnium Sanctorum juxta Dublin. II. An Account of the Tribes and Customs of the District of Hy Fiachrach. — 1845: A Description of West or H-Iar Connaught, by Roderic O'Flaherty. — 1846: The Miscellany of the I. A. S., Vol. I (I det Hele 10 Bind i 4to). *Dr. E. Hincks i Dublin*: On the first and second kinds of Persepolitan writing.

TYRKIET. *Hr. Alexander Timoni i Constantinopel*, hans Satires, principalement dirigées contre les sophistes de l'école Voltairienne, 1847. 8.

ASIEN. *Capt. Thomas Latter i Bengalen.* A Note on Boodism and the cave temples of India. Calcutta 1844. On the Buddhist Probblem of Architecture.

NORDAMERICA. *Det historiske Selskab i New York*, dets Proceedings 1845, 1846. *Hr. Peter G. Stuyvesant sst.* Memoirs, official and personal; with sketches of travels among the Northern and Southern Indians, by Thomas L. Mc. Kenny, *Hr. H. E. Ludewig sst.* The Literature of American Local History. *Professor Adolph L. Koeppen i Charlottesville i Virginia*: The Knickerbocker. Oct. 1846. *Hr. Increase Allen Lapham i Milwaukee*, hans A geographical and topographical Description of Wisconsin.

SYDAMERICA. *Præsidenten i Republiken Paraguay, Don Carlos Antonio Lopes*: Argentina. Historia del descubrimiento, conquista y poblacion del Rio de la Plata. Escrita por Ruidiaz de Guzman, Conquistador el anno de 1612. Asuncion 1845. *Professor Don Pedro de Angelis i Buenos-Aires:* Mensage del Gobierno de Buenos Aires a la vigesima-cuarta legislatura. Documentos relativos a la mission del hon. Sr. D. Tomas Samuel Hood cerca del Gobierno de Buenos-Aires encargado de los relaciones exteriores de la Confederacion Argentina, Buenos-Aires, 1846. Carta topografica de la Republica Oriental del Uruguay, por Jose Maria Reyes, 1846.

OM ET BRONCEBÆLTE FRA DET SYDLIGE FRANKRIG.

(Jvfr. den vedföiede Tab. 1.)

Vi have ladet dette Bælte eller rettere Brudstykke af et Bælte afbilde, fornemmelig for derved at give andre Leilighed til at yttre sig om dets Bestemmelse og Oprindelse, da vi endnu ikke vide, at noget tilsvarende Stykke opbevares i nogen os bekjendt Samling. Da dets Arbeidsmaade og Smag har Lighed med nordiske Oldsager, kjøbte Kammerraad Reutze i Wien det, for velvillig at skjænke det til Museet for nordiske Oldsager, og man har erholdt den Underretning, at det er fundet i det sydlige Frankrig i Nærheden af Arles; dets hele nuværende Længde fra Yderkanten af Spændet eller den runde rosetformede Zirat, der er hæftet til den ene Ende, er 26 Tommer, dets Brede fra Oversiden af den överste Række af Plader til Undersiden af

den nederste er næsten 3½ Tomme; med de nedhængende Zirater har det en Brede af 6¾ Tomme.

Hele Bæltet er forfærdiget uden Lodning, *Pladerne* ere blot omböiede ved Siderne og Ringene, saavel de större mellem Pladerne som de mindre, der sammenholde de to Rækker Plader, ere omböiede fiirkantede Broncestænger; Pladernes Zirater ere drevne bagfra udad, saa at de ere fremstaaende og bestaae af en fremspringende Bukkel med en Knop paa Spidsen, udenom denne to Ringe og udenom disse igjen en ved begge Sider afbrudt Kreds af fremstaaende Knopper. *Hængeziraterne* (med Ösken 3 T. höie og forneden 2 T. 2 Linier brede) ere tilligemed deres Ösken udskaarne af eet Stykke udhamret Bronce, paa hvis Bagside Hammerslagene ere meget tydelige, de ere hæftede til Bæltet med Ringe af blot sammenbukkede fiirkantede Broncestænger, og de paa deres Forside (Bagsiden er aldeles uden Zirat) anbragte Liniezirater ere alle indgraverede, med Undtagelse af de langs med den convexe Underside anbragte Punkter, der ere fremstaaende runde Knopper, som ere drevne ud fra Bagsiden. — *Den runde Rosette*, der öiensynlig har sluttet Bæltet ved den ene Side og med största Rimelighed maa antages for at have været *Spændet*, som ved de smaa Ringe, der hænge ved den, hæftedes til den nu tabte anden Ende af Bæltet, er heelt stöbt og ganske uden Zirater, paa Bagsiden fladt og paa Forsiden afrundet, men ogsaa de ved dette hængende smaa Ringe ere kun sammenbukkede fiirkantede Broncestænger; dette Spænde er 3 T. i Diameter og 1½ Linie tykt. — Det hele Stykke er overtrukket med ædel Rust.

Skjöndt vi — som ovenfor anfört – fornemmelig önske at erholde Meddelelser, der kunne tjene til at oplyse dette Stykkes Alder, Oprindelse og Bestemmelse, troe vi dog her at burde tilföie nogle Bemærkninger, hentede deels fra andre Gjenstande, der i en eller anden Henseende have nogen Overeensstemmelse med det, deels fra Bæltet selv. Naar vi saaledes först spörge om dets *Alder*, da kunne vi ikke i Ziraterne finde noget, der minder om den romerske Smag i Ornamenter, der i alt fra Middelalderen, selv den tidligste Periode af denne, har efterladt sig Spor, i alle de Lande, hvor den trængte frem. Paa Grund heraf vilde vi allerede antage det for en Levning af den forromerske Cultur i Gallien, og denne Formodning synes end mere at bestyrkes ved at sammenholde det med andre Gjenstande fra den samme, den saakaldte *Broncealderens Cultur*, der som bekjendt var udbredt over den störste Deel af Europa og overalt, skjöndt med store Forskjelligheder, havde samme Grundtypus. Vi have derfor paa Tab. 1 lige under Bæltet ladet afbilde: Fig. 2 en af de Hængezirater, der altid findes paa de i Danmark oftere

fundne Broncelurer eller Krigstrompeter af Bronce, der beviisligt ere fra Broncealderen, og Fig. 3, 4 og 5 tre Pincetter fra samme Periode. Alle Gjenstande fra en yngre Tid, der findes i Danmark, have en ganske anden Charakter i de paa dem anbragte Zirater, hvorimod vi — uagtet vi indrömme den ikke ubetydelige Forskjellighed — troe at finde en sikker Overeensstemmelse i Charakteren mellem Ziraterne paa Bæltets Hængezirater og dem, der ligeledes ere indgraverede paa vore her afbildede Oldsager fra Broncealderen. De paa Bæltets Plader drevne og ophöiede Zirater forekomme ligeledes hyppigt hos os fra den ældre Periode, saasom paa Broncekar, men derimod aldrig paa Gjenstande fra Jernalderen, og som en i Smag analog have vi Fig. 9 ladet afbilde den Zirat, der hyppigt forekommer paa Spænder fra Broncealderen, af hvilke vort Museum allerede besidder en Mængde, men derimod ikke paa yngre Gjenstande. Til Sammenligning med Hængeziraterne have vi endvidere stillet Fig. 6 og 7 ved Siden; disse to Stykker ere afbildede i Caylus Recueil d'antiquités, supplément, tome III, pl. LIII n° I-II og ere tagne derfra; det forekommer os utvivlsomt, at de have været brugte som Hængezirater, enten paa et Bælte som vort eller paa en anden Gjenstand, og at de maae tilhöre samme Periode som dette. Ifölge den i ovennævnte Værk meddelte Beskrivelse var i Öskenen af dem anbragt en Fletning (enlacement, men hvoraf siges ikke), Ziraterne ere indgraverede, Fig. 6 er 2 T. 9 Linier höi foruden Öskenen og 2 T. 8 Linier bred, Fig. 7 er 2 T. 7 Linier höi foruden Öskenen, 2 T. 5 Linier bred, Bredemaalet taget af den nederste Side, der er noget bredere end Oversiden. Hvilken Bestemmelse de end have haft, tör vi bestemt ansee den i Caylus's Værk fremsatte Hypothes for urimelig, at de skulde have været benyttede til at trække ophöiede Striber i blöde Materier gjennem de i Undersiden udskaarne Aabninger.

Til Sammenligning med det stöbte Spænde kan Fig. 10 tjene, det er et stort Broncestykke, der findes i vort Museum og som vi have erholdt fra Ungarn tilligemed flere Broncesager i (jvfr. Antiqvarisk Tidskrift 1843-45 S. 75-81); ogsaa dets Bestemmelse er usikker, men det synes rimeligt at maatte antages for et Slags Spænde, hvorved to adskilte Ender af en Rem eller et Bælte forbandtes. Ligeledes Fig. 8 synes at være et Stykke af lignende Bestemmelse som Spændet i vort Bælte, det er taget fra det ovennævnte Værk af Caylus, hvor det er afbildet Pl. LIX. Fig. 1; det er efter den der meddeelte Beskrivelse 3 T. 4 Linier i Diameter og 3 Linier tykt, om dets Bestemmelse tör Caylus ingen bestemt Mening fremsætte, han sammenligner det med Broncespiralringene, som han antager at have været anbragte paa Skjolde, men

indrömmer selv, at den her afbildede var for aaben og svag til dette Brug, hvorimod han ikke vil gaae ind paa den allerede af andre fremsatte Mening, at det var et Spænde.

Naar vi endelig, skjöndt vi bestemt have udtalt, at dette Stykkes Bestemmelse var uvis, dog bestandigt have benævnt det et *Bælte*, have vi derved kun udtalt, hvad vi antage, at det alene har kunnet været anvendt til. To af de Mænd, der tidligere have været i Besiddelse af det, saavelsom alle, der have seet det i vor Samling, have deelt den samme Mening; man har kun været uenig, om det var et Bælte, der er baaret af Mennesker, eller om det var et Bringebælte til en prægtig udstyret Hest. Rimeligt synes det at have været en Prydelse for et Menneske, det er dertil hverken for bredt eller saa tungt, at det selv for den svageste kunde være en Byrde, og hvor pragtfuldt maa det ikke have været, medens det var nyt og havde Udseende som Guld? Vi antage det derfor for et Bælte for et Menneske, og foranledigede ved de paa det anbragte Hængezirater benytte vi Leiligheden til at fremsætte et Spörgsmaal, som endnu vil kunne besvares med Bestemthed paa mange Steder i Norden og andre Lande, om det Charakteristiske ved Brudens Bælte, det der adskilte dette fra alle andre Bælter, ikke fra Arilds Tid indtil Nutiden, hvor de ældre Skikke have bevaret sig, have været og ere de paa dem anbragte hængende Zirater, hvilket i det mindste i enkelte Egne skal være Tilfældet.

OM EN INDSKRIFTSTEN I KENT I CONNECTICUT, meddelt af C. W. Bradley i et brev til Selskabets Secretair C. C. Rafn.

Neuhaven, Connecticut den 16de marts 1844.

Idet jeg i höi grad interesserer mig ved de herlige resultater, det Kongelige Nordiske-Oldskrift-Selskab har vundet ved sine granskninger, tager jeg mig den frihed at meddele Dem hosföiede copi af en aftegning, som jeg den 4de januar 1838 med omhyggelighed tog af den originale indskrift på den østlige side af den så kaldte Aunt Fischer's Rock i districtet Kent, landskabet Lichtfield her i Connecticut:

Bogstaverne have en længde af 4 tommer. Foruden disse charakterer, som ere meget fuldkomne og sikre, ere der ogsaa andre tegn, som vistnok ere mindre tydelige, men som dog også have en påfaldende lighed med runer. De ere imidlertid således krydsede med de naturlige sprækker i klippen og gjorte ukjendelige ved tidens tand og beskadigelser, at jeg ikke vovede mig til at efterligne dem i en tegning. Det forekom mig, at man ogsaa kunde spore en indskrift på den vestlige side, ligesom ogsaa på klippens overdel; men da disse ere mere udsatte for beskadigelse og derhos en brun mos bedækker disse dele af stenen, er den rimeligviis efterhånden udslettet og nu ulæselig. Imidlertid har jeg foresat mig i forening med Professor Elton af Deres Selskab at foretage end en undersøgelse af dette interessante mindesmærke fra oldtiden, og såfremt vore undersøgelser lede til nogen ny opdagelse, vil jeg strax oversende Dem en beretning desangående.

At denne indskrift er gammel, kan sluttes af flere kjendsgjerninger: — districtet og vistnok hele egnen, i hvilken dette mindesmærke står, har ikke været beboet af Europæerne meget over et århundrede, för hvilken tid det var besat af en stamme af de americanske Indianere, som kaldes Schaghtikoke (udtalt Skattykók), af hvilke få end ere forblevne der til denne dag. De ældste beboere forklarede mig, at deres fædre, som vare de förste europæiske beboere af dette sted, pleiede at tale om dette monument som en indskrift af besynderlig og ubekjendt oprindelse, og havde fortalt dem, at de den gang der levende Indianere ikke vidste, naar eller af hvem denne indskrift var indhugget i klippen — alene det, at traditionen havde bevaret til dem gjennem en lang periode en erindring om dens tilværelse. Det er således klart, at denne stenindskrift må henføres til en tid, som går forud for Englændernes besiddelsestagen af landet; den må derfor rimeligvis føres tilbage til de 10de eller begyndelsen af det 11te århundrede, da Nordboerne besøgte mange steder på Nordamericas østlige kyst. At disse uforsagte sømænd, og ikke Indianerne, have indhugget denne indskrift, derom kan jeg ikke tvivle; — först fordi den er indhugget med et skarpt metalinstrument, og Indianerne ikke kjendte til metallers brug, og dernæst fordi de endnu synlige charakterer og dele af charakterer ere öiensynlig skandinaviske, da derimod vore vilde, som vel bekjendt, alene anvendte hällristningar af billedtegn (*mimetic glyphs*) og endogsaa disse kun sjelden.

Præsten Dr. Ezra Stiles, Præsident for Yale College her i byen (som døde i 1795), tog forskjellige aftegninger af denne indskrift, hvilke han sendte til nogle europæiske universiteter, idet han udbad sig oplysning om denne gjenstand. Såvidt jeg véd, var det eneste tilfredsstillende

svar, han modtog, fra det spanske universitet i Alcala, som formente at indskriften var phønicisk, men at fortolke den vovede imidlertid de lærde professorer viselig ikke. Stenen, almindelig bekjendt under navn af Aunt Ficher's Rock (Moster Fischers Klippe), i hvilken denne indskrift er indhuggen, er en omtrent 12 engelske fod lang, 8 fod bred og 5 fod höi granitklippe og er beliggende på en jordhöining, kaldet Cobble Hill, på den østlige side af Ousatonic eller Housatonic River, fra hvilken å den ligger i en afstand af omtrent 3/4 af en engelsk mil. Der ere andre lignende klippestykker i mængde i den nærmeste omgivelse, men ingen af dem er af naturen så mærkelig, som den der er forsynet med indskriften; den alene har et smukt belte af melkehvid kvarts, som i en lige tykkelse af 4 tommer omgiver klippens øverste del.

De ovenmeldte kjendsgjerninger ere i det væsentlige meddelte i en anmærkning til en udsigt over ANTIQUITATES AMERICANÆ, som jeg i sin tid skrev for New-York-Review og som blev optagen i dette tidsskrift for april 1838, p. 352-371.

NOGLE ORD OM FORANDRINGER I RETSKRIVNING, ISÆR OM BRUGEN AF LATINSK SKRIFT; AF N. M. PETERSEN.

Når man sammenligner den måde, hvorpå man för udgav nordiske oldskrifter med den, hvorpå man nu udgiver dem, så er der i mange henseender foregået en stor forandring. Behandlingen af indholdet er bleven mere korrekt, mere sprogrigtig, mere smagfuld; og hele skriftens ydre har modtaget en forskönnelse, der må anses som en følge af bedre grundsætninger og en mere uddannet smag. Man sammenligne kun, for at overtyde sig derom, de ældre udgaver af de islandske skrifter med de nuværende. *En stor del af disse fordele ligger i valget af de latinske typer.* Da man i vore dage har forsøgt, at göre denne smagfuldere behandling mere almindelig over hele norden, hvilket dog i mange kredse har mødt modstand, så har man fundet det passende at meddele nogle ord om retskrivningen, for om muligt ydermere at fremkalde overbevisningen om, at forbedringer også i denne ere gode og gavnlige.

Man har ofte anstillet betragtninger over de tvende fremskridt i menneskehedens udvikling, at den ved ordet har kunnet forvandle den synlige genstand til noget hørbart, og ved skriften har forvandlet det hørbare til noget synligt. Den greb ordet i sin flugt, og fæstede det på pergamentet; den spiddede den vævre sommerfugl, og gjorde den til et lig, for at det kunde tjene til kundskab for efterslægten. Denne kunst er i sin oprindelse ren natur: som maleri, som fuldstændig billedskrift.

Men fra en vilkårlig forkortning blev den efterhånden til vilkårlige tegn; og det er i den opdagelse, at ordet kan lade sig opløse i monader, og at disse monader lade sig synlig forbinde til varige billeder, menneskeheden har fået det vigtigste middel til sin aldrig hvilende udvikling.

Men glemmes må det aldrig, at denne kunst kun er et middel og aldrig kan blive noget andet, den er altid et middel, og skal altid blive det; den kan aldrig blive til öjemed. Thi den har en gang for alle forladt naturen, og er bleven til kunst. Al afbildende kunst er ikke andet end middel; de redskaber, den bruger, ere i sig selv ligegyldige, deres fuldkommenhed består alene i den lethed og bekvemhed og nöjagtighed, hvormed de kan fastholde den levende tanke; bogstavet selv kommer det aldrig an på, men på det, som ligger deri. At sætte noget nationalt særkende i udøvelsen af denne kunst, at tro, at der i den skulde ligge noget, som er en nation særegent, noget, hvori dens ejendommelige udvikling væsentlig giver sig tilkende, noget, som efterslægten skulde bevare af ærbødighed for en fortid, hvor barbariskt det end i sig selv er, alt det er ikke andet, end dårskab. Ethvert middel, der hemmer nationens udvikling, har derved tilintetgjort sig selv som middel, og bör forkastes.

Som middel er skriften kold; men marmoret er endnu koldere, og dog får det liv ved den fantasi, som billedhuggeren forstår at indpræge deri. Og uden tvivl ligger der også i det kolde bogstav mere endnu, end hvad der i marmor kan skabes: ikke blot digterens naive og følelsesfulde skildring, fantasus med sine brogede vinger; ikke blot den levende fortælling, sagas dybsindige åsyn, fuldt af eftertanke og kløgt; men der ligger tillige deri billedet af alle psyches anelser og drömme, hendes jordiske håb, hendes himmelske åbenbaringer, alt hvad menneskehedens ypperste ånder have fostret: den skarpsindigste forstand, den dybeste visdom, de höjeste idéer. Man kan derfor i en viss henseende kalde bogstavet koldt i modsætning til det levende ord, men på den anden side er ordet flygtigt som livet. Forestillingerne blive mere anskuelige, mere fattelige, mere varige, de præntes dybere ind i sindet ved skriften, end ved den forbifarende tale. Denne vækker gemyttet, men den tilfredsstiller det ikke; thi det er gemyttets natur, ikke at fare let hen over noget, men at dvæle derved, at pönse derpå, og at fordybe sig deri. Hvor koldt derfor bogstavet end er i sit ydre, så indslutter det dog både lys og varme, ikke blot i en snæver nutid, men fra den fjærneste fortid, og de stråler, som udgå derfra, lyse og varme for den fjærneste fremtid.

Overvejer man nu, med hvilken omhu billedhuggeren betragter og sørger for sit marmor, hvor omhyggelig han søger det ud og glatter det og polerer det, med hvilken inderlig kærlighed han sørger for, at der

ingen linie, ingen plet, ingen stribe, ingen fold skal findes, som kan forstyrre det rette udtryk af hans tanke, at enhver form kan få sin rette stilling, sit rette forhold til lys og mörke; så er det påfaldende, hvorfor skribenten er så ligegyldig imod *sit* marmor, imod bogstavet, som skal opfange lyden og give den igen, som skal være et ekko af den stemme, hvori hans inderste tanke får legemligt liv. Det er påfaldende, hvorfor skriften næsten aldrig er en tro, uforfalsket gengivelse af det levende ord, hvorfor den næsten aldrig er et tro aftryk af det hørbare sprog, men i almindelighed et produkt af mange, hinanden krydsende, i tidens løb opståede og ved blind uforstand hævdede, ofte forskruede og unaturlige regler; endskönt ikke blot den enkelte, men det hele folk idelig må overbevise sig om, at denne forsömmelse af en udtryksfuld og smagfuld skrift, denne foragt for at anvende nogen flid på at göre den fuldkomnere, hævner sig selv, og at de ved en uforstandig, ja, man kunde gerne sige, ved en for et tænkende folk usömmelig udtryksmåde skabe en evindelig plage for sig selv og sine börnebörns börn.

Men herimod hører jeg nu fra alle sider en umådelig mængde indvendinger. De surre mig i øret, men de ere aldrig komne ind i mit sind. Hvad skulle vi så göre med hele vor foregående, store, herlige literatur? naturligvis læse den. Det er dog vel lettere at læse to alfabeter, end med lige færdighed at skrive dem. — Men Englænderne bleve forfærdelig satte tilbage i et helt hundrede år, da de skiftede alfabet; en af de lærdeste Englændere har undret sig meget over dette fenomen, som han aldrig har mærket noget til. — Men den engelske retskrivning viser den ikke, at alt sligt i sig selv er ligegyldigt, dette sprog er dog et af de udtryksfuldeste. Er dette alvorlig ment, og er det ingen plage at lære dette sprog i sin retskrivning? Og er måske vor sædvanlige skrivebrug ikke ligeså forvirret, usammenhængende og uforstandig, eller endnu værre? Vanen gör altid mennesket blindt for de fejl, som han hver dag begår. — Men når alle en bys ure gå galt, så er det en klog mand, som sørger for, at hans kan gå ligeså galt. Et fortræffeligt middel til at ordne tidens løb! o. s. v.; thi hvo kan svare på alle indfald.

Dersom nogen vil undersøge, hvorledes dansk skrivebrug var i sprogets middelalder, dersom han ret og i det enkelte vil overbevise sig om, hvorledes den har udviklet sig omtrent fra reformationstiden indtil nu, dersom han vil være ret opmærksom på, hvorledes den nu herskende er fremkommen, ofte ved en blind efterligning uden tilstrækkelig eftertanke, dersom han vil efterse, i hvilke stærke klemmer eftertanken blev lagt, da den begyndte at ytre sig, og i hvilke skæve former den skød ud, uden at have nogen fast grund-sætning levende for öje,

overhovedet hvis han vil studere *Rasks* retskrivningslære: så vil han også indse, at det er på tiden, at vende tilbage til den oprindelige simpelhed og enhed, og at forstand bör anvendes på bogstavernes brug, ligesom på alt andet. Den simple vokallyd må blive, hvad den er, en simpel vokallyd; konsonanten må slutte sig til den i et naturligt forhold; midler til at udtrykke dette forhold med större nöjagtighed end hidtil må iværksættes; det overflødige må skæres bort, den ensidig opfundne, men i naturen ugrundede forskel må tabe sit intetbetydende udtryk; systemet må udgå fra simple grundsætninger, og den forvildede brug føres tilbage til dem. En efterligning er ikke at forkaste, ved hvilken man efterligner det gode; heller ikke den, hvorved man vender tilbage til sig selv. Og dette gode ligger lige for os: vore fædre i middelalderen besade det for en stor del; vore nærmeste naboer besidde det allerede igen i langt höjere grad, end vi. Fuldendelse kan ikke på en gang opnås, men den kan efterhånden erhværves. Det værste af alt er at stå stille; enhver, der står stille, bliver altid tilbage, thi hele verden skrider frem. Og der gives nu, da vi endelig begynde at beskue vor egen fortid og vore naboers udvikling, et simpelt middel til også at forbedre vor skrivebrug; det er, for at sige det ligefrem, at göre den gammeldansk og det er at göre den svensk. Og det vil ske.

Det vil ske, ikke blot fordi det er svenskt (skönt også det er et stort gode, at sprog, der væsentlig ere ens, få et lignende ydre), men fordi det i sig selv er godt. I den svenske retskrivning er netop allerede det optaget, som vi just behøve; når også *vi* optage det, så får vort sprogs ydre form enhed med deres, og vi få begge en god enhed.

Til at befordre dette vil først og fornemmelig tjene anvendelsen af det såkaldte latinske, det almindelig evropæiske, alfabet, thi kun det besidder alle de til fremskridt fornødne midler; men den faste vedhængenhed ved de såkaldte danske (gotiske) bogstaver, og den i sig selv naragtige brug af store begyndelsesbogstaver i substantiver (to ting, hvori man falskelig tror at finde noget ægte danskt) ville uden tvivl blive en stor hindring, nogle härde halse. Og når vi betragte, hvilke folk, der hænge fast i denne brug, hvilke ere de da? Hverken Grækere, eller Latinere, eller Spaniere, Portugisere, Franker, Italienere, Engellændere, Hollændere, Belgier, Polakker, Russer, Svenske, Islændere. Vi alene, og de Tyske, fra hvem vi have det, ligge og ruge over disse bogstaver, som om de vare al verden. Vi kalde disse bogstaver danske (ligesom de Svenske kalde dem svenske); de ere tyske eller om man vil, bøhmiske. Vi tro, at disse store begyndelsesbogstaver ere gammel dansk brug; ingenlunde. Den, der bilder sig det ind, kender

kun den sidste stump af sit modersmåls historie. Vore bibler og psalmebøger (lige indtil bibelen fra 1819) behøvede dem ej, og de ere dog for almuen; ingen almuesmand har fundet noget stødende derved; men de lærde støde sig overalt, når deres lærdom ikke blindt følges; gamle *Holberg* var klogere end de med al deres kløgt.

Da jeg foreslog en forandring i vor skrivebrug, svævede to ting mig for öje: at give vort sprogs ydre udseende lighed med de mest civiliserede nationers i Evropa, og især, hvad billigt og nødvendigt var, at tilvejebringe overensstemmelse med vore sprogbeslægtede naboers, de Svenskes. Lykkeligvis (og ellers vilde jeg næppe have tænkt derpå) faldt dette sammen med den i sig selv naturligste skrivemåde. Midlerne vare simple: anvendelsen af å (et enkelt tegn må man have, og hele Evropa kender dette), ingen vokalfordobling og ingen stumme vokaler (de have frembragt en uendelig forvirring), en hensigtsmæssig, men sparsom, konsonantfordobling, og udeladelsen af je (jod), hvor den naturlige stavning ikke kræver lydens betegnelse. Altsammen svenskt. Fremfor alt latinske typer. Dersom man for fremmede vil göre hvert ords udtale aldeles klar, eller dersom man for enhver læser vil göre en måske tvivlsom udtale tydelig, så kan det på den simpleste måde ske ved dem. Dersom man vil adskille lydene ø og ö, så kan det ske ved dem. Dersom man vil adskille ord med forskellig betoning (der og dèr), så kan det ske ved dem. Dersom man overhovedet vil vide af nogen fremgang at sige, så vil brugen af dem være fornøden. Og vil man frafalde den i ingen ting grundede brug af store begyndelsesbogstaver i substantiver, som alle tænkende folk enten aldrig have haft eller ere i færd med at opgive, så vil begge forandringer lettest foregå på én gang. Vil man endelig se på ungdommens bedste, så er det bedst for den til sit modersmål at have den skrift, som uundgåelig må anvendes ved fremmede sprog. Hvortil to håndskrifter, når én er nok? Og således kunde man vel også spörge med hensyn til hele forandringen: hvortil mange bogstaver, når få kan göre det? hvortil *g-a-a-e-r*, når ordet hedder *g-å-r?* hvortil mange indviklede regler, som næsten ingen kan følge, når nogle få, ganske simple, göre alle andre overflødige? Der var en tid, da man skrev som så: „*hand schall görre alld unndenn deell szom andre pleye attgörre aff arrildtzs tiidt*"; den gang var *det* godt ægte danskt; nu er *arilds* nok og *tid* nok, hvorfor ikke så med hele resten?

For at oplyse, at hvad der her anbefales ingenlunde er noget nyt eller usædvanligt, for at vise, at man også i Tyskland skrider frem i samme retning (*var* det almindelig brug dèr, så vilde det også snart vorde dansk) hensættes her et par udførligere ytringer af tyske for-

fattere, hvilke let kunde forøges med mange flere. Franz Wüllner, der tillod sig adskillige afvigelser fra almindelig brug, ytrer derom: „Wenn man solche änderungen (zumal für ein sprachwissenschaftliches werk) nicht erlauben will, oder gar kleinlich oder lächerlich findet, so sollte man doch wissen, wie sehr durch eine richtige schreibung die anschaulichkeit und das sinnliche leben der sprache bedingt ist, und dass unsere jetzige so genannte orthographie ihre eigenthümlichkeit aus den vereinten grillen der drei letzten jahrhunderte zusammengebracht hat. Alle die mühsam ausgesonnenen regeln, die bei ihrer kindischen grundlosigkeit wirklich oft naiv lauten, vermögen nicht in diesen unsinn verstand zu bringen. Es giebt schwerlich eine zweite sprache der welt" (vort kender han ikke) „die eine so grundlose und ungeschichtliche schreibung hat, als die neuere deutsche. Man glaube auch nicht, alles kämpfen gegen die eingefürten irrthümer sei doch vergebene mühe, und somit müsse man sich ihnen geduldig fügen. Ein alter irrthum kann vor der wahrheit eben so wenig stand halten, als die weltgeschichte ein beispiel aufweiset, dass ungerechtigkeiten auf die dauer ungestraft bleiben. Nur der übermuth des augenblickes mag den wahn hegen, es könne beiden ewiger bestand werden." Dette er ikke blot en enkelt mening, det er en overbevisning, der mere og mere påtrænger sig enhver; for granskerne, også i Tyskland, står den allerede klar, og ere de nogle unyttige væsener i verden, kun skabte til at råbe i ørken uden at blive hørte? Det er forgæves, (så sige disse granskere til deres tid, som ej vil med), stopper eders øren til med vox, hærder eders sind, jo mere hårdnakkede *I* ere, desto mere begerlig lytter den opvoxende slægt.

Med sin sædvanlige klarhed, med fyndig sammentrængte grunde har Jacob Grimm, lovgiveren i det tyske sprogrige, ytret sig om denne sag. (Deutsche grammatik, 1. th. 3. ausg. Göttingen 1840, s. 26-29). Hans ord ere disse:

Man begreift warum den runen etwas heidnisches anklebte und warum sie unter den Christen verschwanden; im norden dauerten sie, weil das heidenthum länger anhielt. Überall wurde sonst von den latein schreibenden und redenden geistlichen lateinische schrift an die stelle der runischen gesetzt; bloss für die eigenthümlichen laute þorn und ven blieb bei den Angelsachsen der runbuchstab in hergebrachtem recht.

Das ganze mittelalter hindurch bis auf den heutigen tag währt die lateinische schrift unter allen völkern deutscher und romanischer zunge, auch bei den meisten Slaven, bei den Letten, Finnen und Ungern; nur dass sich im laufe der jahrhunderte verschiedentlich die schönen run-

den züge der lateinischen minuskel in ecken geschärft, die der majuskel in schnörkel verunstaltet haben. Es geschieht ohne vernünftigen grund, dass man diese verdorbene schrift, wie sie zur zeit der erfundnen druckerei sich gerade gebildet hatte, eine gothische oder deutsche nennt. die Gothen waren längst ausgestorben, und ausser deutschen handschriften und drucken herschte die scharfeckige buchstabenform ebenso in allen lateinischen, französischen, italienischen, slavischen. Nachdem die meisten übrigen nationen in Europa zu der edleren und gefälligeren gestalt der schrift zurückgekehrt sind, hat sich unter uns, zum theil auch noch den Dänen, Schweden, Finnen, Litthauern, Wenden und Böhmen jenes verzerrte alphabet für die schrift und den druck einheimischer sprache im gegensatz zur lateinischen behauptet: es könnte mit gleichem fug z. b. das böhmische wie das deutsche heissen, und darf durchaus nicht für eine organische modification der lateinischen schrift zum behuf der deutschen sprache gelten, da es nirgend eigenthümliche einfache zeichen zu den deutschen lauten eingeführt, sondern alle unsere unbequemen doppelbuchstaben wie ch, sch, sz gelassen hat, und schon das macht sie verwerflich, dass sie nicht alle lautunterscheidungen darzustellen vermag, z. b. in der majuskel fallen ihr I und J zusammen, in der minuskel mangelt æ, œ, ë; accente und circumflexe gewährt sie vollends nicht. Nicht genug dass diese schrift das auge beleidigt, schreiben und druck mühsamer macht, sie hindert auch die verbreitung unsrer literatur im ausland.

Hierzu tritt aber noch etwas anderes. Die hässlichste entstellung ist ohne zweifel der römischen majuskel widerfahren (man halte B P G I zu 𝔅 𝔓 𝔊 ℑ; auf stein als capitalschrift ist solche ungeheuer weder einzuhauen noch zu lesen leicht), deren anwendung unter der minuskel nur sein kann, den beginn der sätze und reihen, dann aber eigennamen hervorzuheben. so wird sie allenthalben in griechischen oder lateinischen büchern, namentlich auch in deutschen handschriften des ganzen mittelalters, und noch in den drucken des 15, zum theil des 16 jh. gebraucht. der majuskel andere ausdehnung einräumen heisst die würde der sprache verletzen, welche der schrift keinen vorrang gestatten, sondern völlige neutralität von ihr fordern darf. wozu sollen substantiva, die in der rede nicht stärker betont sind als adjectiva und verba, vor diesen ausgezeichnet werden? spuren des misbrauchs zeigen sich bis ins 14 und 13 jh. hinauf bei urkundenschreibern, denen geringere sprachkunde beiwohnte als den abschreibern der bücher. im laufe des 16 jh. dringt jedoch in unsere drucke diese schwankende erweiterung des rechts der grossen buchstaben: ausser

den eigennamen verlieh man sie erst den appellativen, allmälich sächlichen und abstracten, endlich allen und jeden substantiven. zur zeit des 16 jh., als unsere sprache wie nimmer niederlag und sank, konnte sich der unfug fester einnisten, gleich als müste deutsche rede, innen bereits um ihre gedrungenheit gebracht, auch äusserlich schleppend dargestellt werden. Dabei gieng jener eigentliche zweck der majuskel ganz verloren, weil es dem überblick nunmehr erschwert statt erleichtert wird, den beginn der sätze und die aufgesuchten, den inhalt lenkende nomina propria unter der menge gleich ausgezeichneter wörter heraus zu finden. Sogar bei heiligen wörtern, die keinen eigennamen enthalten, wie gott, herr, könig scheint das hervorheben nur kleinlich (in geistlichen büchern findet man GOtt, HErr); man hat auch wol in lat. drucken Deus, Dominus, Rex versucht, in griechischen nimmt an *θεός, κύριος, βασιλεύς* keiner anstoss.

Es ist nicht zu spät und leicht genug, einer so peinlichen und unnützen schreibweise zu entsagen, welche sich von uns lediglich Dänen und Litthauer (nicht Letten), haben aufbürden lassen, Schweden und Engländer bald nach den ersten versuchen, in richtigerem tact und gesunderem sprachgefühl, wieder ablegten. selbst in unsrer mitte ist sie nie völlig durchgedrungen; es gab noch im 17 und 18 jh, schriftsteller, die mit verschmähung der neuerung die althergebrachte einfachheit nicht verjähren liessen.[1] augenscheinlich rührt in den ausgaben deutscher dichter das widerwärtige brechen der verse oft her von häufung der gespreizten majuskel.

Wer den namen unsers volks mit T schreibt, sündet wider den sprachgeist; wer die sogenannte deutsche schrift braucht, schreibt barbarisch, wer grosse buchstaben für den anlaut der substantive, schreibt pedantisch.

[1]) Von den meisten ausgaben der heil. schrift und der vielen gesangbücher abgesehen, in welchen das volk nie grosser buchstaben bedurfte, gebe ich hier beispiele. (Herpå anføres en stor del skrifter fra 1672 til 1827).

Hos os brugtes i skrift store og små bogstaver i lang tid aldeles i flæng, således at man endog ofte finder dem store midt i et ord: i tryk kom de store begyndelsesbogstaver i substantiver først ret i brug efter 1700, noget senere end i Tyskland; thi det er en bemærkning, der er så bekendt, at man næppe behøver at gentage den, at al vor udvikling er et efteraberi af Nordtysklands (hvilket man endog lige indtil vore dage har lovprist som et bevis på vore ypperlige fremskridt), så at enhver ting først der i nogen tid må have gjort sig gældende, förend den kan få indgang hos os. Og det er naturligvis igen for en stor del en følge af den trældomsånd, der har hersket i vort undervisningsvæsen.

HID KONUNGLIGA
NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAG.

ÞANN 1. JANUAR 1847.

YFIRLIT YFIR

HINS KONUNGLIGA NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAGS

FASTA SJOD,

MED NAFNASKRA HINNA

STIPTANDI FELAGA.

Skgr. Eptir lögunum skulu standa í öllum ársskýrslum nöfn hinna stiptandi fèlaga, sem hafa greidt til sjóðs fèlagsins 100 rbd. eða meira.

	Silfr Rbd.
H. H. T. FRIDREKR VI*, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. CHRISTJAN VIII, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. OSCAR I, KONUNGR I NORVEGI OK SVIARIKI	300
H. H. T. NIKOLAS I, KEISARI I RUSSLANDI	400
H. H. T. FRIDREKR VILHJALMR IV, KONUNGR I PRUSSALANDI	200
H. H. T. VILHJALMR I*, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	200
H. H. T. KARL ALBERT, KONUNGR I SARDINIU	200
H. H. T. VILHJALMR II, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	100
H. H. T. PETR II, KEISARI I BRASILIU	200
H. H. T. OTTO I, KONUNGR I GRIKKLANDI	150
H. H. T. FRIDREKR AUGUST, KONUNGR I SAXLANDI	100
H. Ks. T. LEOPOLD II, STORHERTOGI I TOSKANA	100
H. K. T. GEORG, STORHERTOGI I MEKLENBORG-STRELIZ	180
H. K. T. FRANZ, STORHERTOGI I MEKLENBORG-SVERIN	180
H. K. T. AUGUST, STORHERTOGI I ALDINBORG	200
H. K. T. LEOPOLD, STORHERTOGI I BADEN	100
H. K. T. FRIDREKR, KONUNGSEFNI DANA	150
H. K. T. KARL, KONUNGSEFNI SVIA OK NORDMANNA	100
H. Ks. T. ALEXANDER, STORFURSTI, KEISARAEFNI I RUSSLANDI . . .	300
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF PRUSSALANDI	100
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF ORANIU	100
H. K. T. FRIDREKR, PRINS AF NIDRLÖNDUM	100
H. K. T. KARL, HERTOGI I LUKKA	250
H. T. VILHJALMR*, HERTOGI I NASSAU	200
H. T. ADOLPH, HERTOGI I NASSAU	100
H. T. ERNST, HERTOGI I SAXA-KOBURG OK GOTHA	100
H. T. PÈTR, PRINS AF ALDINBORG	100
Aall (Jakob)*, járnnáma-eigandi á Nesi, stórþíngismaðr ı Norvegi . . .	100
Ackermann (W. A.), prófessor við gymnasium ok bókavörðr í Lýbiku .	100
Adlerberg (V.), general-lieutenant ok efsti póstdirektor í Pètrsborg . .	100
Ahlefeldt-Laurvig (C. J. F. greifi), kammerherra, at Lángalandi . . .	100

Albinus (J. H. J.), proprietèri at Warmark í Slesvík 300
Almeida e Albuquerque (Don Francisco), ríkisráðgjafi, Rio Janeiro . 100
Amherst (William Pitt, jarl), at Montreal í Kentskíri 100
Andersen (Jannich), kansellíráð ok sættanefndarmaðr, í Oðinsve 450
Araujo-Ribeiro (Don José de), sendiherra Brasilíu-keisara í Parísarborg, 100
Aspinwall (Thomas), norðamerikanskr aðalkonsúl i Lundúnum 100
Beamish (North Ludlow), majór, at Beaumont á Irlandi 100
Berzelius (Jakob, fríherra), prófessor, ritari vísinda-akad. í Stokkhólmi, 100
Bexley (Nikolás, lávarðr), forseti hins kon. bókmenta-fèlags í Lundunum, 200
Bibesco (H. T. fursti Georg), hospódar á Blökkumannalandi 200
Bille-Brahe (Preben, greifi), geh. konf.-ráð, at Brahesminni á Fjóni . 100
Blome (Adolph von), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Lundúnum . . . 100
Blome (Ottó greifi), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Pètrsborg 170
Bludoff (Dmitri), stjórnarherra innanríkis málefna í Pètrsborg 100
Botfield (Beriah, esq.), at Norton-Hall i Northamtúnskiri 200
Bridgham (Hon. Samuel W.), í Providence, Rhode-Islands fylki 100
Brockdorff (Cai L. fríherra)*, ræðismaðr fyrir háskólanum í Kíl . . . 100
Bröndsted (P. O.)*, prófessor við háskólann í Kaupmannahöfn 100
Bülow (Johan von)*, geheime-konferenzráð, at Sanderumgarði á Fjóni, 100
Buturlin (Dmitri P.), ríkisráðgjafi Rússakeisara í Pètrsborg 100
Carlisle (Sir Nicolás), ritari fornfræðínga fèlagins í Lundúnum 300
Casaus (Don F. Ramon), erkibiskup í Guatemala ok biskup í Havanna, 170
Chaudoir (barún Stanislás de), skólaræðismaðr í fylkinu Kieff 100
Christie (Vilhjálmr Frímann Koren), fyrrum stiptamtmaðr í Björgvin . . 100
Cigalla (greifi Jósep), á Santoríney í Grikklandshafi 100
Cooper (Charles Purton, esq.), F.R.S., F.S.A., meistari í heimsp. í Öxnafurðu, 100
Coopmans (E. W.), sendiherra Danakonúngs í Brüxel 100
Daschkoff (Dmitri)*, lögstjórnarherra Rússakeisara í Pètrsborg 100
Daschkoff (G. A.), aðalkonsúl Russakeis. í Moldá ok á Blökkumannalandi, 100
Demidoff (fursti Anathol), greifi at San Donato í Toskana. 200
Dietrichstein (greifi Máriz von), forstjóri hirðbókasafnsins í Vínarborg, 100
Donner (Conrad H.), at Rethswisch, konferenzráð, í Altóna 250
Doudeauville (O. hertogi af)*, jafníngi, forseti landafræðis fèl. i Parísarborg, 100
Ekman (G. H.)*, kommers-ráð, stórkaupmaðr í Gautaborg 100
Ellesmere (Francis lávarðr Egerton, jarl), F.G.S., Hon. D.C.L. í Öxnafurðu, 100
Elphinstone (Hon. Mount-Stuart), fèlagi hins asíatiska fèlags i Lundúnum, 100
Elton (Romeo), prófessor við Browns háskóla í Providence, Rhode Island, 100
Eugenius (H. T.)*, metropólít-erkibiskup í Kieff ok Halicz 100
Fife (James Duff jarl at), fylkisstjóri í Banffskíri á Skotlandi 100
Freymark (C. A. W.), aðal-superintendent ok evangeliskr biskup í Posen, 100
Galítzin (fursti Dmitri), aðal-höfuðsmaðr yfir Moskvafylki 200
Galítzin (fursti Sergius), skóla-ræðismaðr i Moskvafylki 240
Gortschakoff (fursti Pètr), aðal-höfuðsmaðr yfir Vestr-Síberíu 100
Gråberg de Hemsö (greifi J.), kammerherra stórhertogans í Toskana, 100
Gurney (Hudson esq.), varaforseti fornfræðínga fèlagsins í Lundúnum . 100
Hall (Roman), aðmiral, ræðismaðr í Arkhangel 100

Hallam (Henry), varaforseti fornfræðinga-fèlagsins í Lundúnum 100
Hambro (Carl Joaquim), fyrrum norðamerikanskr konsúl, í Lundúnum . 100
Heintze (J. F. E. Baron von), kammerherra ok amtmaðr í Kíl 100
Horsburgh (James)*, hydrograph hins enska verzlunarfèlags í Austrindíum, 150
Ingram (James), forseti í „Trinity College" við háskólann í Öxnafurðu . 100
Jacob (H. H.), biskup í Saratov ok Zarizinsk 100
Jenisch (M. J.), ráðherra í Hamborg 100
Kemble (John M. esq.), M. A., Trinity College í Kampbryggju 100
Kiriakoff (Mikael)*, kollegieráð, í Odessa 120
Klewiz (W. A. von), leyndar-ríkisráðgjafi Prussakonúngs í Berlín 120
Klick (Jóhan Jakob), konsúl Danakonúngs í Buenos-Aires 100
Kold (Peter)*, agent, kaupmaðr í Nípum 600
Kouschelef-Besborodko (greifi A.), rètt statsráð, í Pètrsborg 100
Krabbe-Carisius (Hans)*, stjórnarherra utanríkis málefna, í Kaupmannahöfn, 100
Lamb (William, esq.), á St. Thómas í Vestrindíum 210
Lang (Hugh)*, M. D., í Greenock á Skotlandi 100
Leathes (Philip Hammersley, esq.)*, F.S.A. í Lundúnum 100
Le-Blanc (Thomas, esq.), L.L.D., F.S.A., málafærslumaðr, í Lundúnum . 100
Lee (John, esq.), L.L.D., meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Lerchenfeld (E. barún von)*, leyndar-ríkisráðgjafi, í München 100
Lewis (Martin, esq.), í Baltimore, í Maríulands fylki 100
Lowell (Charles), D.D., sóknarprestr í Boston í Massachusetts fylki . . 100
M'Caul (John), M. A. í Öxnafurðu, brezkr konsúl í Kaupmannahöfn . . 100
Macedo (Don Joaquim da Costa de), ritari vísinda-akademiisins í Lissabon, 100
Macgregor (Francis Coleman), brezkr aðalkonsúl á Kínverjalandi . . . 100
Macleod (Sir Henry G.), ræðismaðr á Trinidad í Vestrindíum 100
Manokjee Cursetjee (Esq.), Parsiskr bókfræðíngr, í Bombay 100
Marquez (J. J.), fyrrum præsident í Nýju-Granada í Suðrameríku . . . 100
Martinez de la Rosa (Don F.), fyrsti stjórnarráðgjafi á Spáni, í Madrid, 100
Mavros (Nicolas de), rètt statsráð, í Búkarest 100
Menschikoff (fursti Alexander) aðmiral, aðal-höfuðsmaðr yfir Finnlandi, 150
Metcalfe (Sir Charles), ræðismaðr yfir Agra í Hindostan 200
Metternich (C. fursti), ríkis-kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg . 100
Miniscalchi (greifi Franz), kammerherra Austrríkis-keisara, í Veróna . 100
Mittrowsky (greifi A. F.)*, efsti kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg 100
Molander (Jóhan)*, T.D., biskup yfir Borgå stipti í Finnlandi 100
Moltke (greifi A. W.), leyndar-ríkisráðgjafi Danakonúngs, í Kaupmannahöfn, 100
Moltke (greifi Karl E.), geheime-konferenzráð, at Agörðum á Sjálandi, 100
Moltke-Hvidtfeldt (greifi A. G.), sendiherra Danakonúngs í Neapel, 100
Montefiore (Sir Moses), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Mülertz (Andreas F.)*, P. D., stjórnari lærdómsskólans í Hrossanesi . . 100
Navarrète (Don Fern.z de)*, forseti hins kon. sögu-acad. í Madríð . . 100
Neophytos (H. T.), metrópólit-erkibiskup á Blökkumannalandi 100
Nordimbralandi (A. P. lávarðr Prudhoe, hertogi af), á Alnvíkkastala . 100
Olfers (J. F. M. von), aðalræðismaðr yfir gripasöfnum Prussa, í Berlín, 100
Orloff (greifi Alexis), general, ríkisráðgjafi Russakeisara í Pètrsborg . 100

Ouseley (Sir Gore), formaðr i hinu asiatiska félagi i Lundúnum 100
Ouseley (Vilhjálmr G.), sendiherra Stóra-Bretlands í Buenos Aires . . . 100
Peterson (John), yfirdómari á St. Vincent í Vestrindíum 100
Petit (Louis Hayes, esq.), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum, 200
Plaskett (Joseph), major, á St. Croix i Vestrindíum 100
Plumer (Vilhjálmr, esq.), í Epping, í Nýja-Hampskíri. 100
Precht (H. W.), ofursti-lieutenant ok staðarhöfuðsmaðr á St. Thomas . 200
Prescott (Henry), fyrrum höfuðsmaðr á Nýfundnalandi 100
Preus (J. C.), sórenskrifari í Vestra Niðarnesi, staðarfógeti í Grimstað . 100
Prieto (Don Joaquim), fyrr. præsident í fríveldinu Chili í Suðrameríku, 100
Pyrker (H. T. J. L.), patriarki-erkibiskup at Erlá í Ungaralandi 100
Rafn (Carl Christján), ritari fèlagsins. 100
Rehling (J.)*, fyrr. aðal-ræðismaðr hinna dönsku Austrindía, i Tranquebar, 100
Reventlow (F. D. greifi af), sendiherra Danakonúngs í Lundúnum . . . 100
Reventlow (D. C. E. greifi af), kammerherra, at Brahetrolleborg á Fjóni, 100
Rumin (N. de), rètt statsráð Rússakeisara í Moskva. 100
Salvandy (N. A. greifi), stjórnarráðgjafi Frakkakonúngs, í Parísarborg, 100
Santa-Cruz (Andreas), verndari hins Perú-Boliviska sambands, í Líma, 160
Scavenius (Jacob Brönnum), hirðveiðameistari, at Bassanesi á Sjálandi, 100
Schack (Ottó Diderik greifi af), at Schackenborg 100
Schindler (Johan), fyrrum forseti stjórnarráðsins í Kraká 100
Schmidt (P. C.), proprietèri at Vindebý ok ráðherra í Tönningen . . . 200
Scholten (P. C. F.), aðal-ræðismaðr hina dönsku Vestrindía, á St. Croix, 100
Schubert (F. H. von), general-lieutenant, í Pètrsborg 100
Sieveking (Karl), Syndicus, í Hamborg 100
Sjögren (A. J.), statsráð ok meðlimr vísinda akademíisins í Pètrsborg. 100
Smith (John Cotton, esq.), í Sharon í Konnektíkuts fylki 100
Smith (Mikael), ræðismaðr við hinn norska land- ok sjóher, í Arendal. . 100
Stenhammar (M.), T. D., prófastr ok sóknapr. at Risingum á Austr-Gautlandi, 100
Stifft (fríherra A. J. v.)*, líflæknir Franz keisara fyrsta, í Vínarborg . 100
Stirbey (Barbo de), stórvornik á Blökkumannalandi 100
Stourdza (H. T. fursti Mikael), hospódar í Moldá. 200
Stroganoff (Gregorius greifi), leyndarráð Russakeisara, í Pètrsborg . . 100
Ströyberg (Christopher)*, kansellíráð, í Alaborg á Jótlandi 600
Swinburne (Sir John E. Bart.), forseti fornfræða-fèlagsins í Nýkastala . 150
Teïmouraz (H. H. Czarevitsj), prins af Georgía, sonr Georgs konúngs xiii, 100
Teleki von Czéh (greifi Jósep), höfuðsmaðr yfir Siebenbürgen 100
Thamsen (Hans Ditleifr)*, rètt statsráð, í Hrossagarði 2,020
Titoff (Valdimar Pálovitsj), sendiherra Rússakeisara í Miklagarði. . . . 100
Toreno (greifi José Maria de), kammerherra Spánardrottningar, Madrid . 100
Tyszkiewicz (greifi Eustacius), forstjóri fyrir skólunum í Borysov . . . 100
Uvaroff (Sergius), leyndar-ríkisráðgjafi Rússakeisara, í Pètrsborg 100
Van Buren (Martin), fyrrum præsident í fríveldum Norðrameríku. . . . 100
Van Deurs (J. F.), general-krigscommissarius, at Frydendal í Sjálandi . 100
Vargas (J. F.), M. D., fyrr. præs. i fríveldinu Venezuela í Suðrameríku, 100
Waldo (Daniel, esq.), Vorcester í Massachusetts fylki 100

Wallén (C.), leyndar-ráðgjafi, ráðherra í Finnlandi, Helsingfors	100
Warschau (greifi Paskévitsj Erivansky, fursti af), landstjóri í Pólinalandi,	150
Webster (Noah), LL. D., New-Haven í Konnektikuts fylki	100
Wellenheim (Leopold Welzl von)*, hirðráð, í Vínarborg	100
Woolsey (þórðr Dwight), prófessor við háskólann í Newhaven, Konnektikut,	100
Werkmester (Martinus), landmælir, í Sveinborg á Fjóni	100
Wilson (Right Rev. Daniel), D. D., biskup í Kalkútta í Bengal	100
Winthrop (Thomas L.), forseti hins vínlenzka fornfræða-fèlags í Boston,	100
Wolanski (Tadeusz Przyiaciel z Wolan), at Pakosc í Brombergsfylki . .	100
Wood (Richard, esq.), brezkr konsúl í Damaskus	100
Rússneskr höfðingi í Pètrsborg	100
Vínlendingr	500
Sjóðr með einkennisnafni „Grænland"	600
Sjóðr með einkennisnafni „Stafángr"	200
Annat vaxtafè, safnat af tillögum sem goldin eru í einu lagi	20,080
Fèlagsins fasti Sjóðr 31. Dec. 1846	47,000

VOTTORD RANNSOKNARMANNA.

Vèr undirskrifaðir, sem kosnir erum af hinu Konúngliga Norræna Fornfræða-Fèlagi til at rannsaka reikmínga ársins 1846, höfum skoðat fèlagsins fasta sjóð til útgáfu íslenzkra fornrita ok eflingar norrænum fornfræðum, at upphæð 47,000 ríkisbánkadalir silfrs í konungligum skuldabrèfum, sem gefa 4 af hundraði í leigu, ok vottum vèr hèrmeð, at fullnægt er þeirri ákvörðun, sem gjörð er í skrá þeirri, er konúngr hefir staðfest, um hinn fasta sjóð fèlagsins, 30 Okt. 1834, 4 gr.

Kaupmannahöfn þann 8 februari 1847.

LÖGSTRUP. H. B. HORNBECH, M. D.

ÖFVERSIGT ÖFVER DE UTGIFNA SKRIFTERNA.

FORNMANNA SÖGUR, *eller historiska sagor om tilldragelser i Norrige, Sverige och Danmark; utgifna på fornspråket efter isländska Handskrifter;* complett i 12 band med 7 facsimiler.

SCRIPTA HISTORICA ISLANDORUM DE REBUS GESTIS VETERUM BOREALIUM, latine reddita et apparatu critico instructa, opera et studio Sveinbiörnis Egilssonii. Vol. I-XII (complett).

OLDNORDISKE SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning; complett i 12 band.

FORNALDAR SÖGUR NORDRLANDA, fullständig samling af mythisk-historiska sagor om tilldragelser i Norden före Islands bebyggande, utgifna på fornspråket af C. C. Rafn, complett i 3 band med 1 facsimile.

NORDISKE FORTIDS SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning af C. C. Rafn, likaledes i 3 band.

KRAKUMAL, SIVE EPICEDIUM RAGNARIS LODBROCI REGIS DANIÆ, utgifvet med inledning och upplysande anmärkningar af C. C. Rafn.

FÆREYINGA SAGA eller FÆRINGARNES HISTORIA på den isländska grundtexten med färöisk och dansk öfversättning, utgifven af C. C. Rafn, med ett facsimile och karta öfver Färöarne.

ISLENDINGA SÖGUR *eller historiska sagor om tilldragelser på Island, utgifna på fornspråket.* 1sta bandet med en karta öfver gamla Island och 4 facsimiler. 2dra bandet med 6 facsimiler.

HISTORISKE FORTÆLLINGER OM ISLÆNDERNES FÆRD UDE OG HJEMME i Bearbeidelse efter de gamle Grundtexter af N. M. Petersen, 1-4 band.

GRÖNLANDS HISTORISKE MINDESMÆRKER, utgifna på fornspråket med dansk öfversättning, inledningar och upplysande anmärkningar, complett i 3 band med 12 kopparstick.

ANTIQUITATES AMERICANÆ SIVE SCRIPTORES SEPTENTRIONALES RERUM ANTE-COLUMBIANARUM IN AMERICA, samling af i Nordens fornskrifter befintliga berättelser om de gamla Nordboarnes upptäcktsresor till Amerika från det 10de till det 14de århundradet; studio et opera Caroli Christiani Rafn; med 18 plancher.

TIDSSKRIFT FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, complett i 2 band med 1 pl.

NORDISK TIDSSKRIFT FOR OLDKYNDIGHED, complett i 3 band med 9 pl.

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, 1836-45 (5 band med 49 plancher).

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED OG HISTORIE, 1846 med 3 pl.

ANTIQUARISK TIDSSKRIFT, 1843-1845 (1sta bandet) med 7 plancher.

MÉMOIRES DE LA SOCIÉTÉ ROYALE DES ANTIQUAIRES DU NORD, 1836-1839, 1840-1844 (Vol. I-II.) med 29 plancher.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

1846.

PROTECTOR

HS. MAJESTÆT KONG CHRISTIAN VIII, aarlig Gave 300

MEDLEMMER

MED DERES I AARET 1846 YDEDE BESTANDIGE ELLER AARLIGE BIDRAG VEDFÖIEDE.*

H. M. OSCAR I, KONGE AF NORGE OG SVERIGE . . . . F.B.B.
H. M. NICOLAUS I, Keiser af Rusland . . . . F.B.B.
H. M. FREDERIK WILHELM IV, Konge af Preussen . . . . F.B.B.
H. M. CARL ALBERT, Konge af Sardinien . . . . F.B.B.
H. M. WILHELM II, Konge af Nederlandene . . . . F.B.B.
H. M. DOM PEDRO II., Keiser af Brasilien . . . . F.B.B.
H. M. OTTO I, Konge af Grækenland . . . . F.B.B.
H. M. FREDERIK AUGUST, Konge af Sachsen . . . . F.B.B.
H. Ks. H. LEOPOLD II, Storhertug af Toscana . . . . F.B.B.
H. Ks. H. ALEXANDER, Storfyrst Thronfölger af Rusland . . . . . . F.B.B.
H. K. H. GEORG, Storhertug af Meklenborg-Strelitz . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK FRANS, Storhertug af Meklenborg-Schwerin . F.B.B.
H. K. H. LEOPOLD, Storhertug af Baden . . . . F.B.B.
H. K. H. AUGUST, Storhertug af Oldenburg . . . . F.B.B.
H. K. H. CARL, Hertug af Lucca . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK, Kronprinds af Danmark . . . . F.B.B.
H. K. H. CARL, Kronprinds af Sverige og Norge . . . . F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Preussen . . . . F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Oranien . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK, Prinds af Nederlandene . . . . F.B.B.
H. H. ADOLPH, Hertug af Nassau . . . . F.B.B.
H. H. ERNST, Hertug af Sachsen-Koburg og Gotha . . . . F.B.B.
H. H. PETER, Prinds af Oldenborg . . . . F.B.B.
H. H. ALEXANDER, Hertug af Anhalt-Bernburg . . . . F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Weimar . . . . F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Meiningen . . . . F.B.B.
H. D. CHRISTIAN, Hertug til S.-H.-S.-Augustenborg . . . . F.B.B.

---

* *Forkortelser:* F.B. ɔ: har forhen erlagt Bidrag for dette Aar; F.B.B. ɔ: forhen bestandigt Bidrag; V.B. videnskabeligt Bidrag; S.B. ved Bidrag til Samlingerne (Selskabets Bioliothek, Museet for nordiske Oldsager, det amerikanske Cabinet etc.) afgjort Bidraget; C.B. ved udförte Commissioner Bidraget afgjort.

Abrahamson (J. N. B.), Kammerh., General-Krigscomm., Odense . . F.B.B.
Bastholm (H.), Sognepræst til Slagelse . . . . F.B.B.
Borring (L. S.), Professor 3
Brorson (C. F.), Professor og Sognepræst ved Garnisons Menighed 5
Egilsson (Sveinbjörn), T. D., Rector ved den lærde Skole i Reykiavik, Island, 3
Engelstoft (L.), Conferentsraad og Professor 4
Estrup (H. F. J.), P. D., Etatsraad, til Kongsdal 15
Ewald (C.), Kammerherre, Gen.-Major og Hs. Majestæts General-Adjutant, 5
Hagemann (J. L.), Kammerherre og Oberst 5
Ingemann (B. S.), Etatsraad og Professor, Director for Academiet i Sorö . . 3
Jacobsen (H. C.), Etatsraad 5
Lund (J. L. G.), Professor og Historiemaler ved Kunst-Academiet 3
Magnusen (Finn), Etatsraad og Geheime-Archivar 5
Oldenburg (F.), Kammerherre 3
Paulsen (C.), Professor ved Universitetet i Kiel . . . . F.B.B.
Rafn (C. C.), Etatsraad og Professor . . . . F.B.B.
Tauber (E. G.), Etatsraad 3
Thomsen (C. J.), Etatsraad, Directeur for Mynt-Cabinettet 3
Werlauff, (E. C.), Conferentsraad, Overbibliothekar og Professor 5
Oehlenschläger (Adam), Etatsraad og Professor 5
Hegermann-Lindencrone (Hs. Excell. J. H.), General-Lieutenant . . . . F.B.
Hvidt (L. N.), Etatsraad og Bank-Directeur 10
Thorarensen (Laurus), Sysselmand, Island 3
Afzelius (A. A.), Hofprædicant, Enköping . . . . V.B.
Bosworth (Joseph), P. D., Sognepræst til Etwell, Derbyshire . . . . . F.B.B.
Geijer (E. G.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . V.B.
Grimm (Jacob), Hofraad og Professor, Berlin . . . . V.B.
Hagen (F. H. von der), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . . . V.B.
Moltke (E. Greve), Kongelig Dansk befuldmægtiget Minister i Paris 3
Petersen (N. M.), Professor i de nordiske Sprog 4
Sommer (C. H.), Oberstlieutenant, Commandant paa Rosenborg 3
Sveinbjörnsson (Thord), Justitiarius i Landsoverretten paa Island 3
With (J. P.), Justitsraad, Herredsfoged, Stjernholm ved Horsens . . F.B.B.
Berg (H.), Etatsraad og Regjeringsraad, St. Thomas . . . . F.B.B.
Falck (N. N.), Etatsraad, Professor ved Universitetet i Kiel . . . . . . F.B.
Scholten (P. C. F.), Gen.-Major, Gen.-Gouv. over dansk Vestindien, F.B.B.
Treschow (F. W.), Conferentsraad . . . . F.B.B.
Velschow (H. M.), Professor 3
Schröder (J. H.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . F.B.B.
Giesebrecht (L.), Professor ved Gymnasiet i Stettin . . . . F.B.B.
Melsted (Paul), Kammerraad, Sysselmand, Island 9
Gråberg af Hemsö (Greve J.), P. D., Kammerherre, Florens . . . . . F.B.B.
Adamson (John), Secretair ved Antiq. Selskab i Newcastle . . . . . . F.B.B.
Dorph (N. V.), Professor 3
Kruse (F.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Dorpat . . . . . . F.B.B.
Lang (Andrew), Major og Over-Veimester, St. Croix . . . . F.B.B.
Aagaard (U. C. F.), Kammerraad, Amtsforvalter i Thisted . . . . F.B.

Brinck-Seidelin, (L. C.) Etatsraad, General-Decisor i Rentekammeret 5
Smith (M.), Sö- og Land-Krigscommissair, Arendal . . . . F.B.B.
Thorlacius, (Arne O.), Kjöbmand, Stikkisholm, Island 3
Adler (J. G.), Geheime-Etatsraad og Kongl. Dansk Cabinets-Secretair . . . 5
Bardenfleth (F. L.), Kammerherre og General-Major 4
Friederichsen (F.), Justitsr., Byfoged i Christiansstæd paa St. Croix . . F.B.B.
Holten (N. A.), Conferentsraad 10
Magnus (J. F.), Kammerraad 3
Jomard (A.), Medlem af det franske Institut, Paris . . . . V.B.
Juel (N.), Justitsraad og Amtsforvalter, Ebeltoft 4
Larsen (J. E.), Professor i Lovkyndigheden 3
Nachtegall (F.), Generalkrigscommissair og Directeur for Gymnastikken . . . 4
Pavels (P.), Provst, Sognepræst til Sandefjord 3
Recke (J. F. von), Statsraad, Director for Museet i Mitau . . . . . . F.B.B.
Schierbeck (F. C.), Justitsraad, Amtsforvalter i Holstebro. . . . . F.B.
Trautvetter (E. C.), Professor ved Gymnasiet i Mitau . . . . F.B.B.
Heath (John), M. A. Cambridge . . . . F.B.B.
Wegener (C. F.), P. D., Professor ved Academiet i Sorö 3
Neergaard (J. F. de), Kammerherre, Amtmand over Præstö Amt 9
Tang (A. E. H.), Justitsraad, til Nörre-Vosborg . . . . F.B.
Betham (Sir William), Ulster King of Arms, Dublin . . . . F.B.B.
Christie (W. F. K.), forhenv. Stiftamtmand, Bergen 100
Irminger (J. H. G.), Major og Adjutant hos H. M. Kongen af Danmark . . . 3
Viollier (L. de), Keis. Russisk Collegieraad og Leg.-Secretair . . . . F.B.B.
Abrahams (N. C. L.), Professor 3
Bille-Brahe (H.E.Preben Greve af), Geh. Confer., til Brahesminde i Fyen . . . 10
Hammeken (L. J.), Legationsraad 3
Preusker (K. B.), Rentamtmand i Grossenhayn. . . . . V.B.
Vedel-Simonsen (L. S.), M. et P. D., Etatsr. og Prof., til Elvedgaard i Fyen, 3
Blache (H. H.), Rector ved Cathedralskolen i Aarhuus 4
Moltke (Hs. Excell. A. W. Greve), Geheime-Statsminister . . . . . F.B.B.
Stemann (C. L.), Kammerherre, Stiftamtmand over Aalborg Stift. 4
Carlisle (Sir Nicholas), Secretair i Antiquarernes Selskab i London . . F.B.B.
Löwenstern (G. H. Baron), Kongl. Dansk bef. Minister i Wien . . . F.B.B.
Sörensen (S.), Provst, Sognepræst til Snoldelöv og Thune 6
Brammer (G. P.), T. D., Biskop over Aarhuus Stift 6
Harhoff (C. J. C.), Justitsraad og Byfoged i Ringsted. . . . . F.B.B.
Knudtzon (Broder L.), Grosserer, Trondhjem . . . . F.B.B.
Seidelin (H. D. Brinck), Commandeur i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Conradt (J.), Stadthauptmand 3
Nielsen (M.), Sognepræst til Nörre- og Sönder-Kongerslev 6
Reutze (M. A.), Cancellieraad, Frederikshavn . . . . F.B.
Schram (C.), Conferentsraad 5
Zahrtmann (C. C.), Comm., Adjut. hos H. M. Kongen og Dir. f. Sökort-Archivet, 4
Bloch (S. N. J.), Etatsraad, Rector ved Cathedralskolen i Roeskilde 3
Drejer (J. L.), M. D., Professor og Hofmedicus 3
Hansen (P.). Etatsraad, fh. Gouverneur, Tranqvebar, Ostindien . . . F.B.B.

Monrad (David), Conferentsraad 5
Mundt (J. H.), Etatsraad og Borgemester 3
Tauber (E.), Etatsraad, Professor og Rector ved Cathedralskolen i Aalborg, 3
Tillisch (F. F.), Kammerherre, Cabinets-Secretair hos H. M. Kongen . . . 6
Van Deurs (J. F.), Kammerherre, til Frydenlund . . . . F.B.B.
Birch (P. L.), Justitsraad og Borgemester i Slagelse 3
Andersen (J.), Cancellieraad og Forligelsescommissair . . . . F.B.B.
Kellner (L. S.), Capitain i Ingenieur-Corpset 3
Knudtzon (P. C.), Grosserer 3
Lögstrup (A. B.) Major 3
Tregder (E. H.), Justitsraad og Revisor 3
Bügel (D. N.), Grosserer, Ringerige 3
Deichmann (A. G.), Major i Artilleri-Corpset 3
Gottschalck (C. F. T.), Sognepræst til Odder og Tvenstrup 4
Schlegel (P. E.), Regimentschirurg, St. Croix, Vestindien . . . . . . F.B.B.
Becker (J. G. Burmann), Philos. Dr. . . . . F.B.
Hansen (P.), Overkrigscommissair, St. Croix, Vestindien . . . . F.B.B.
Knap (N. H.), Major og Branddirecteur, Maribo 3
Koch (J. N. G.), Etatsraad, Altona 5
Mariboe (C.), Professor, Lærer ved den militaire Höiskole 3
Müller (J. C.), M. D., Stabslæge og Professor 3
Warter (Rev. John Wood), Præst, England . . . . F.B.B.
Örnstrup (A.), Kjöbmand, Odense 15
Donner, (C. H.), Conferentsraad, Altona . . . . F.B.B.
Graah (W. A.), Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Lund (C.), Justitsraad, Landinspecteur og Registrator 5
Fahnöe (H. C.), Sognepræst til Pedersker paa Bornholm 3
Klausen (G. E.), Professor, Rector ved Gymnasiet i Altona . . . . C.B.
Larsen (J. H.), T.D., Professor, Sognepræst i Holbek 3
Lerche (C. C. Greve af), til Lerchenborg 10
Nees (C.), Premier-Lieutenant, Proprietair til Emdrupgaard 5
Wheaton (Henry), Nordamericansk bef. Minister i Berlin . . . . F.B.B.
Aas (Gunder), Amtmand over Stavanger Amt . . . . F.B.
Albinus (J. H. J.), Cancellieraad . . . . F.B.B.
Fürst (V. J.), Vice-Consul, Arendal . . . . F.B.B.
Lund (W.), Major, Proprietair til Knapstrup 3
Schmidt (J. D.), Apotheker, Sönderborg . . . . F.B.
Stockfleth (N. V.), Sognepræst til Lebesby i Öst-Finmarken . . . . . . V.B.
Willemoes (J. G.), Sognepræst til Herfölge 9
Castenskjold (C. H. von Grevenkop), Kammerherre, til Frederikslund 3
Hettema (M.), Medlem af det frisiske Ridderskab, Leuwarden . . . . . F.B.
Kjær (T. A.), Capitain, Havnemester paa St. Thomas i Vestindien . . F.B.B.
Pardessus (J. M.), Professor ved Universitetet i Paris . . . . F.B.B.
Petersen (C. B.), Cancellieraad, Regjerings-Secretair, St. Thomas . . . F.B.B.
Rohde (L. J.), Commandeur-Capitain, St. Thomas . . . . F.B.B.
Strandgaard (A. S.), Capitain af Artilleriet, St. Thomas . . . . F.B.B.
Weile (S. R.), Sogneprsæst til Græsted og Maarum 3

Bahnsen (C. A.), Profesor og förste Lærer ved Seminariet i Töndern 3
Cossel (L.), Proprietair til Faareveile . . . . F.B.B.
D'Aquéria (J. L. B. Serène), General-Krigscommissair, til Merringgaard . . . 4
Döderlein (G. M.), Capitain, Toldcasserer, Tönsberg . . . . F.B.B.
Frijs (J. C. Lehnsgreve Juel-Wind), til Frijsenborg . . . . F.B.B.
Fuss (P. H.), Statsraad, Secr. v. d. Keiserl. Vid. Acad. i St. Petersborg, F.B.B.
Herskind (J. S.), Kongl. Storbritannisk Vice-Consul i Aalborg 6
Juel (Hs. Exc. K. F.), General-Lieutenant, til Juelsberg . . . . F.B.B.
M'Caul (John), A.M.Oxon., Kongl.Storbritannisk Consul i Kjöbenhavn. . . . 100
Macgregor (F. C.), Kongel. Storbritannisk Consul i China. . . . . F.B.B.
Nielsen (H. P.), Krigsraad, Proprietair til Oxholm. . . . . F.B.
Reventlow (E. C. D. Greve af), til Pugerup i Skåne . . . . F.B.B.
Rosenörn-Lehn (K. C. Baron af), til Guldborgland 3
Schmidt (C. F.), forhv. Apotheker . . . . F.B.
Seestern-Pauly (F.), Amtmand over Schwarzenbeck Amt 9
Strandgaard (M.), Justitsraad, Toldinspecteur i Aalborg 6
Thejll (C. A.), Justitsraad og Branddirecteur, Svendborg . . . . F.B.
Thorbrögger (S. Th.), Justitsraad, Toldcasserer i Aalborg 6
Thue (Jacob), Kongl. Portugisisk Consul i Arendal. . . . . F.B.B.
Werkmester (M.), geographisk Landmaaler, Svendborg . . . . F.B.B.
Wulff (J.), Kammerraad, Kongelig Forvalter, Björnsholm . . . . F.B.B.
Agerbek (H.), Sognepræst til Österhæsinge 3
Atterbom (P. D. A.), Professor ved Universitetet i Upsala 29
Bille (C. H.), Kammerherre, Kongelig Dansk bef. Minister i Stockholm, C.B.
Blome (Hs. Exc. O. Greve) fh. bef. Minister i St. Petersborg. . . . . F.B.B.
Brunton (Alex.), T.D., Secetair ved Antiqvar. Selskab i Edingburgh . F.B.B.
Castonier (J. F. C.), Kammerjunker, Capitain, St. Croix . . . . F.B.
Dastrup (P.), Sognepræst til Egebjerg i Ods Herred 3
Dirckinck-Holmfeldt (C. Friherre), Amtmand, Schwarzenbeck . . . . F.B.B.
Erdmann (F.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Kasan . . . . . F.B.B.
Fabricius (C. L.), Sorenskriver i Östre-Nedenæs . . . . F.B.B.
Lorenz (W. C.), Kammmerherre, Amtmand over Randers Amt. 9
Preus (J. C.), Sorenskriver i Vestre-Nedenæs. . . . . F.B.B.
Rantzau (Hs. Exc. C. E. Greve af), til Rastorff, Geheime-Conferentsraad . . 10
Rist (J. G.), Conferensraad, Slesvig 3
Rötger (D. H.), Etatsraad og Borgemester i Itzehoe . . . . F.B.B.
Schmidt (D. P. H.), P.D., Sönderborg. . . . . F.B.B.
Sjögren (A. J.), P. D., Collegieraad og Academiker, St. Petersborg . . F.B.B.
Susemihl (J. B.), Etatsraad, Amtmand over Ratzeborg Amt. . . . . . F.B.B.
Söderström (M.), Kongl. Admiralitets- og Stads-Apotheker i Carlscrona 3
Wetlesen (H. J.), General, Chef for den Kongl. norske Ing. Brigade 24
Wilson (Fletcher), Kongelig Dansk General-Consul i London . . . . . F.B.B.
Wolff (A. A.), Præst ved det Mosaiske Troessamfund 3
Ahlefeldt (C. C. Greve af), Kammerherre, til Ascheberg . . . . F.B.B.
Ancher (P. Koefod), Provst og Sognepræst til Östofte paa Lolland 3
Beskow (Bernhard von), Hofmarschal, Stockholm . . . . F.B.B.
Croker (Thomas Crofton, Esq.), F.S.A. London . . . . F.B.B.

Falbe (C. T.), Kammerherre og Commandeur. 3
Gerschau (P. von), Keiserlig Russisk Statsraad og General-Consul 3
Gurney (Hudson, Esq.), Medlem af det Kongelige Selskab i London, F.B.B.
Hviid (H. C.), Stiftsrevisor, Maribo 3
Knudsen (P.), Geheime-Legationsraad, fh. General-Consul i Tripolis 3
Lamb (William, Esq.), London . . . . F.B.B.
Levetzau (Hs. Exc. J. G. von), Kammerherre og Over-Hofmarschal. 3
Moltke (Hs. Exc. G. Greve af), til Moltkenborg, Geh.-Conferentsraad 10
Petit (Louis Hayes, Esq.), Medlem af det Kongl. Selskab i London, F.B.B.
Reventlow-Criminil (Hs. Exc. J. C. Greve), Over-Præsident i Altona, F.B.B.
Sidenius (N.), Sognepræst til Hesselager 3
Tunckll (A. von), Keiserl. Russisk Collegie-Assessor og Vice-Consul, S.B.B.
Vincke (Hs. Exc. L. von), Over-Præsident i Westphalen . . . . F.B.B.
Abel (W. O.), Diaconus, Leonberg i Würtemberg . . . . F.B.B.
Ackermann (W. A.), Professor og Bibliothekar, Lübeck . . . . F.B.B.
Bexley (Nicolas, Lord), D.C.L., F.R.S., F.S.A. London . . . . F.B.B.
Den Tex (C. A.), Professor, Amsterdam 3
Dezoz de la Roquette (J. B. M. A.), fh. Fransk Consul i Christiania, F.B.B.
Dietrichstein (Hs. Exc. Grev M.), Chef for Hofbiblioth. i Wien . . . F.B.B.
Ferguson (William, Esq.), Leith i Skotland . . . . F.B.B.
Halbertsma (J. H.), Sognepræst, Deventer . . . . F.B.
Heintze (J. F. E. Baron von), Kammerh. og Amtmand, Bordesholm, F.B.B.
Hibbert-Coare (Sam., Esq.), M.D., F.R.S. et S.A.Scot., York . . . . F.B.B.
Hill (Lord George), Medlem af det Kgl. Vid. Acad. i Dublin . . . . F.B.B.
Kolowrat-Liebsteinsky (Hs. Exc. A. Greve), Statsminister, Wien . . F.B.B.
Mac-Donald (Alexander, Esq.), F.S.A.Scot., Edinburgh . . . . F.B.B.
Nolsöe (J), Kongelig Handelsforvalter, Thorshavn. 4
Plöyen (C.), Amtmand og Commandant paa Færöerne 3
Posthumus (R. R.), Sognepræst til Waaxen i Öst-Friesland . . . . F.B.
Puttrich (L.), J.U.D., Overrets-Advocat, Leipzig . . . . F.B.B.
Schmidt (P. C.), til Vindeby, Senator i Tönningen . . . . F.B.B.
Schröter (J. H.), Pastor emeritus, Thorshavn, Færöerne. 3
Sternburg (Max von Speck), Friherre til Lutzshena. . . . . F.B.B.
Trevelyan (Walter Calverley, Esq.), M.A. Oxford . . . . F.B.B.
Zober (E. H.), P.D., Gymnasielærer i Stralsund . . . . C.B.
Ampère (J. J.), Professor ved Collège de France i Paris. . . . . F.B.B.
Dal Borgo di Primo (Olinto), Kammerherre, Madrid . . . . F.B.B.
Dithmer (H. H.), Agent, til Rennberg 3
Dondukoff-Korsakoff (Fyrst), Cur.f. Underv.-Dist. St. Petersborg . . F.B.B.
Donnersmark (L. F. W. Greve Henckel v.), Kammerh. og Regjeringsraad, F.B.B.
Freyberg (M. Friherre af), Statsr., Dir. f. Rigs-Archivet i München . . V.B.
Freymark (C. A. W.), T.D., General-Superintendent over Posen . . . F.B.B.
Fritsch (Hs. Exc. C. W. Friherre v.), Statsminister, Weimar . . . . . F.B.B.
Homeyer (C. G.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Humboldt (H. E. Alexander von), Kongl. Preussisk virkelig Geh.-Raad . V.B.
Kriger (M. D.), Cancellie-Secretair og Cancellist 3
Ledebur (L. von), Capitain, Dir. for det Kongl. Kunstkammer i Berlin . . V.B.

Linsén (J. G.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Lützow (Carl von), Kammerherre, Ludwigslust . . . . F.B.B.
Metternich (C. Fyrst), Keiserl. Österrigsk Statscantsler, Wien . . . . F.B.B.
Napiersky (C. A.), P.D., Hofraad, Gouvernem. Skole-Director i Riga. . F.B.B.
Reinhardt (C. G.), Capitain, Slesvig 3
Steenbach (C. M.), Kjöbmand, Vopnefjord, Island . . . . F.B.
Troianski (J. C.), Professor ved Universitetet i Krakau . . . . F.B.B.
Tzchoppe (C. A. von), virkel. Geheime Over-Regjeringsraad, Berlin . . F.B.B.
Uvaroff (Hs. Exc. Sergius), Underviisnings-Minister, St. Petersburg . F.B.B.
Becker (R. von), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Cooper (Charles Purton, Esq.), M.A. Oxford . . . . F.B.B.
D'Ohsson (Friherre C.), Kongl. Norsk og Svensk bef. Minister i Haag. F.B.B.
Ehrenström (J. A.), virkelig Statsraad, Helsingfors . . . . F.B.B.
Ekelund (C. E.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Engelhardt (F. B.), Geheime-Regjeringsraad, Berlin . . . . F.B.B.
Godhe (A.), Historiæ Professor ved Gymnasiet i Götheborg 3
Gyllenkrok (Friherre A. G.), Hofmarschal, Björnstorp i Skåne . . . . F.B.B.
Hedrén (J. J.), T.D., Biskop over Linköping Stift . . . . F.B.B.
Hipping (A. J.), Sognepræst til Wichtis i Finland . . . . F.B.B.
Hård (Carl), General-Major, Upsala . . . . F.B.B.
Joukofsky (Hs. Exc. Basilius), Geheime-Statsraad, St. Petersborg . . . F.B.B.
Lavinsky (Hs. Exc. A.), Gouverneur over Jeniseisk og Irkutz . . . . . F.B.B.
Mussin-Pushkin (Hs. Exc. M.), Cur. for Universitetet i Kasan . . . . F.B.B.
Pipping (F. W.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Qualen (H. B. von), Kammerjunker, til Damp ved Eckernförde . . . . F.B.B.
Rantzau (H. C. W. Greve af), til Hohenhain ved Eckernförde . . . . F.B.B.
Reutz (A. M. T. von), Professor ved Universitetet i Dorpat . . . . . F.B.B.
Riis-Lowzon (A. C.), Justitsraad og Raadmand 3
Schubert (Hs. Exc. F. H.), General-Lieutenant, St. Petersborg . . . . . F.B.B.
Sjöbring (Pehr), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . F.B.B.
Studach (J. L.), Aûmonier for Dronningen af Sverige 9
Tengström (J. J.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . . . F.B.B.
Trolle-Bonde (Hs. Exc. Greve G.), En af Rigets Herrer . . . . F.B.B.
Trolle-Wachtmeister (Hs. Exc. Greve H.), En af Rigets Herrer 3
Vandermaelen (Philip), Geograph, Brüssel . . . . F.B.B.
Wallén (Hs. Exc. C.), Geheimeraad, Medlem af Senatet for Finland . F.B.B.
Wingård (C. F.), T.D., Erke-Biskop over Upsala Stift . . . . F.B.B.
Baggesen (A. H.), Major i Generalstaben 3
Baggesen (C. R.), Sognepræst i Bern 3
Barkow (A. F.), Professor ved Universitetet i Greifswald . . . . F.B.B.
Bille-Brahe (H. Greve af), Kgl. Dansk Chargé d'Affaires i Haag . . . F.B.B.
Blome (A. von), Kammerherre, til Blomsche Wildniss . . . . F.B.B.
Browne (P., Esq.), Kongelig Storbritannisk Legations-Secretair . . . . F.B.B.
Carstensen (J. A. H.), Conferentsraad, General-Consul i Christiania . F.B.B.
De Geer (Hs. Exc. Carl), En af Rigets Herrer, Stockholm . . . . F.B.B.
Hamilton (W. R.), Professor ved Universitetet i Dublin . . . . F.B.B.
Hammer-Purgstall (Jos. Friherre v.), Hofraad og Hoftolk, Wien . . . F.B.B.

Kræmer (R. F. von), Landshövding, Upsala . . . . F.B.B.
Litton (Samuel, Esq.), M.D., Vice-Præs. i det K. Irl. Acad. i Dublin, F.B.B.
Lönrott (E.), M.D., Provincial-Læge, Kajana i Finland . . . . F.B.B.
Mellin (Baron A. G.), Præsident i Senatet for Finland . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. C. E. Greve af), Geheime-Conferentsraad . . . . . F.B.B.
Nicolai (Hs. Exc. Baron Paul de), Keiserlig Russisk bef. Minister. . F.B.B.
Rääf (L. F.), Kammerjunker, til Buhlsjö ved Linköping . . . . F.B.B.
Sadlier (F.), D.D., Vice-Præs. i det Kgl. Irl. Acad. i Dublin . . . . F.B.B.
Saluzzo di Monesiglio (Hs. Exc. Cæsar), General, Turin . . . . F.B.B.
Scharp (C. A.), Grosserer, Stockholm . . . . C.B.
Schulzenheim (David von), Kongelig Svensk Hof-Cantzler . . . . F.B.B.
Singer (J.), D.D., Secretair ved det Kgl. Irlandske Acad. i Dublin. . F.B.B.
Wielogtowsky (K. von), fhv. Præs. i det regjerende Senat i Krakau, F.B.B.
Capponi (Marquis Gino), Medlem af Acad. della Crusca i Florens . . F.B.B.
Gerhard (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Hornbech (H. B.), M.D., Landphysicus, Vestindien. . . . . F.B.B.
Kjellerup (A. A.), Etatsraad, St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Lachmann (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Lagerheim (Friherre Elias), Kgl. Svensk-Norsk bef. Minister i Kbhavn, F.B.B.
Marsh (George P., Esq.), Medlem af Repræsentanthuset i Washington, F.B.B.
Menschikoff (Fyrst Alex.), Admiral, Gen.-Gouverneur over Finland, F.B.B.
Pahlen (Hs. Exc. Baron v. d.). Gen.-Gouv. over Lifl., Estl. og Kurland, F.B.B.
Botfield (Beriah, Esq.), Norton Hall, Northamptonshire . . . . F.B.B.
Chaudoir (S. Baron de), Curator for Underviisningsdistrictet Kiev . . F.B.B.
Disbrowe (Sir Edward C.), Kongelig Britisk bef. Minister i Haag. . . F.B.B.
Justi (K. W.), Theol. Dr., General-Superintendent i Marburg . . . . F.B.B.
Kemble (John M., Esq.), M.A., Trinity College, Cambridge . . . . . . F.B.B.
Minutoli (Hs. Exc. J. H. C. von), General-Lieutenant, Berlin. 6
Rennenkampff (Baron G. von). til Helmet i Lifland . . . . F.B.B.
Smith (Richard B., Esq.) F.S.A., Liverpool . . . . F.B.B.
Sprengtporten (Friherre J. W.), Over-Statholder i Stockholm . . . . . F.B.B.
Cleasby (Richard, Esq.), London . . . . F.B.B.
Deecke (L. H. E.), P. D., Collega ved St. Chatharinæum i Lübeck, F.B.B.
Lutké (F. B. de), Contre-Admiral, St. Petersborg . . . . F.B.B.
Meinhold (W.), Sognepræst til Crummin paa Usedom . . . . F.B.B.
Palmstjerna (Frih. N. F.), Svensk bef. Minister i St. Petersborg . . . F.B.B.
Sothmann (M. N.), Sognepræst til Mildsted ved Husum. . . . . F.B.B.
Ascheraden (Baron Schoulz von), Kongl. Preussisk bef. Minister. . . F.B.B.
Bartlett (John Russell, Esq.), New-York . . . . F.B.B.
Elphinstone (M.), Medlem af det Asiatiske Selskab i London. . . . . F.B.B.
Sabinin (Stephan), Keiserlig Russisk Hofprovst, Weimar. . . . . F.B.B.
Webb (Th. H.), M.D., Secretair ved det Rhode-Islandske Hist. Selskab, F.B.B.
Berzelius (Friherre Jacob), Professor, Sec. ved Vid. Acad. i Stockholm . F.B.B.
Hohbach (B. H. G.), Over-Justits-Assessor, Ulm . . . . F.B.B.
Lowell (C.), D.D., Secretair i Massachusetts Hist. Selskab i Boston, F.B.B.
Möhl (K. E.), Sognepræst til Ölstykke. 3
Osnobischin (D.), Collegieraad, Murom i Gouvern. Vladimir. . . . . . F.B.B.

Phillips (G.), Professor ved Universitetet i München . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Michel), Ridder, Neapel . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Hs. Exc. Nicolas), K. Sic. Indenrigs-Min., Neapel . . F.B.B.
Warnkoenig (L. A.), Professor ved Universitetet i Gent . . . . F.B.B.
Oertzen (M. von), Landsældste, Pr. for Vidensk. Selsk. i Görlitz, . . F.B.B.
Athanasius (Hs. Em.), Erkebiskop i Tobolsk og Siberien . . . . . . F.B.B.
Cappè (Judah, Esq.), St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Fugl (U. N.), Auditeur, Procurator paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Holm (A. J.), Secretair i det Kongelige Raad paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Longfellow (H. W.), Professor ved Univers. i Cambridge i Mass., . F.B.B.
Macedo (Don J. da Costa de), Secr. ved Vid. Acad. i Lissabon . . . F.B.B.
Philarète, (Hs. Em.), Metropolit af Moskou og Kolomna . . . . . . F.B.B.
Raaslöff (Harald Iver Andreas), Cancellist i det K. D. Cancellie, . . F.B.B.
Seraphin (Hs. Em.), Metropolit af Novgorod og St. Petersborg . . . . F.B.B.
Stenersen (A. C. A.), Krigsassessor, St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Tschertkoff (Alexander), Oberst, Moskou . . . . F.B.B.
Tydemann (H. G.), Professor ved Universitetet i Leyden . . . . F.B.B.
Ustrialoff (N. G.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg 50
Baratayeff (Fyrst M.), Gouvernements-Adels-Marschal i Simbirsk, . F.B.B.
Corsini (Prinds Don Neri), Toscansk Indenrigs-Minister, Florens, . . F.B.B.
Lignell (A.), Contracts-Provst, Sognepræst til Kila i Vermeland, . . . F.B.B.
Trigozo (Don F. M. d'Aragão), Præs. i Pairskamm. i Lissabon . . . F.B.B.
Jacob (Hs. Em.), Biskop af Saratov og og Sarizinsk . . . . F.B.B.
Moltke (A. G. Greve), Kammerherre 3
Pogodin (Michel), Professor ved Universitetet i Moskou . . . . F.B.
Innocentius (Hs. Em.), Biskop af Kharkov . . . . F.B.B.
Keyser (Rudolph), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . V.B.
Lewschine (Al. de), Civil-Gouverneur i Odessa . . . . F.B.B.
Quincy (J.), LL.D., Præs. for Harvards Univ. i Cambridge, Mass., . F.B.B.
Cyrillus (Hs. Em.), Erkebiskop af Podolien og Brazlau . . . . F.B.B.
Keyper (L. J. F.), Major og Deputeret i Generalcommissariats-Collegiet . . 3
Vargas (Joseph), M.D., Præsident i Republiken Venezuela . . . . . . F.B.B.
Watts (Francis), Prof. ved Spring-Hill College ved Birmingham, . . F.B.B.
Le Blanc (Th.), LL.D., F.S.A., Advocat, London . . . . F.B.B.
Mourier (K. E.), Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Nielsen (Anders), Justitsraad, Overlæge ved 12 Inf.-Bataillon, Fredericia . . 3
Ouseley (Sir Gore), Baronet, Direct. for det Asiat. Selsk. i London, F.B.B.
Northumberland (A. P. Lord Prudhoe), Hertug af, Alnwick Castle . . F.B.B.
Ahlefeldt-Laurwigen (C. J. F. Greve af), Major, til Langeland . . . F.B.B.
Coke (D'Ewes, Esq.), til Brookhill Hall, Derbyshire . . . . F.B.B.
Fife (J. D. Earl of), K.T., K.F., Lord-Lieutenant of Banffshire . . . . F.B.B.
Swinburne (Sir J. E.), Baronet, Præs. f. Antiq. Selsk. i Newcastle . . F.B.B.
Wilson (Daniel), D.D., Biskop af Calcutta i Bengalen . . . . F.B.B.
Öllgaard (N. E.), Biskop over Viborg Stift 3
Coit (Th. W.), T.D., Præs. f. Transylv. Univ., Lexington, Kentucky, F.B.B.
Gregorius (Hs. Em.), Erkebiskop af Tver og Kaschin . . . . F.B.B.
Leemanns (C.), P.D., Conservator ved Antiquitets-Museet i Leyden . . V.B.

Lindsley (Th.), T.D., Præs. for Univ. i Nashville i Tennessee . . . . F.B.B.
Peterson (John), Overdommer paa St. Vincent i Vestindien . . . . . F.B.B.
Prescott (William H., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Dahl (P. A.), Capitain, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Fleming (G. A. Frih.), Gen-Adjutant, Commandant i Götheborg . . . F.B.B.
Fogtmann (N.), T.D., Biskop over Aalborg Stift 8
Fönss (H. J. R.), Justitsraad, til Örslevkloster 5
Nygaard (M. B.), Justitsraad, Kokkedal 5
Ormerod (T. J.), A.M., Prof. ved Brasennose College, Oxford . . . . F.B.B.
Sparks (Jared), LL.D., Prof. ved Harvards Univ., Cambridge, Mass., F.B.B.
Bardenfleth (Hs. Excell. J. C.), General-Lieutenant, Helsingör . . . F.B.B.
Blicher (H. J.), Overlærer ved Cathedralskolen i Nykjöbing paa Falster . . 3
Brasen (J. A.), Provst, Sognepræst i Skjelskjör 3
Dieterich (U. W.), Conrector ved det Tydske Nat. Lyceum i Stockholm V.B.
Freuchen (O. J.), Provst, Sognepræst til Faxö 3
Fritz (G.), Kammerraad, Raadmand i Roeskilde 3
Goldbech (H. L. J.), Etatsraad, Altona . . . . F.B.B.
Ibsen (S. K.), Justitsraad, Byfoged og Byskriver i Rödby 3
Kendrick (Rev. Asahel C.), Professor, Hamilton, New-York . . . . . F.B.B.
Kielland (J. S.), Keiserlig Russisk Vice-Consul i Stavanger . . . . . F.B.B.
Olsen (C.), Procurator, Randers 9
Plaskett (Joseph), Major, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Quistgaard (C. S.), Consistorialraad, Sognepræst til Gimlinge . . . . F.B.B.
Raben-Levetzau (C. W.), Kammerherre, til Beldringe . . . . F.B.B.
Rosendahl (R. H.), Sognepræst til Rödding og Kreiberg 3
Rudelbach (A. G.), T.D., Consistorialraad, fh. Superintendent 3
Schröder (J.), Major ved 15de Linie-Bataillon, Rendsborg . . . . F.B.
Thestrup (P. M.), Provst, Sognepræst til Töllöse og Aagerup 3
Topsöe (S. C.), Cancellieraad, Byfoged i Skjelskjör 6
Tönder (F. C.), Capitain i den Kongl. Norske Ingenieur Brigade, Christiania 12
Wedell (F.), Baron af Wedelsborg, Hofjægermester . . . . F.B.
Aspinwall (T.), Oberst, Nordamericansk General-Consul i London . F.B.B.
Claudi (J. G.), Overrets-Assessor, Herredsfoged, Teglgaard ved Thisted . . 9
Elton (Romeo), A.M., Prof. ved Browns Universitet i Providence . . F.B.B.
Everett (Hs. Exc. Edw.), LL.D., Gouverneur over Massachusetts . F.B.B.
Grenville (Right Hon. Thomas), London . . . . F.B.B.
Gyllenhaal (Hs. Exc. L. H.), En af Rigets Herrer, Justitsmin., Stockholm, 3
Holmboe (C. A.), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . . . F.B.B.
Krag (M. G.), Sognepræst til Gjeldsted og Rorup 3
Kruse (N. E.), Pastor vicarius til Gimminge og Lem 6
M'Kenzie (John W.), Writer to the Signet, Edinburgh . . . . F.B.B.
Müller (Tage C.), Biskop over Ribe Stift 3
Reventlow (D. C. E. Greve af), Kammerherre, til Brahetrolleborg . F.B.B.
Schiötz (J. A. L.), Krigsraad 3
Schougaard (J.), Procurator, til Mallinggaard ved Skanderborg . . . . F.B.B.
Webster (Noah), LL.D., Newhaven, Connecticut . . . . F.B.B.
Aurelius (D.), A.M., Hist. Lector ved K. Gymnasium i Calmar . . F.B.B.

Beamish (N. L.), F.R.S., Major, til Beaumont ved Cork i Irland . . F.B.B.
Biondelli (Bernardin), Mailand . . . . F.B.B.
Dahl (J. C. C.), Prof. og Landskabsmaler ved Kunstacad. i Dresden, F.B.B.
Lund (P. W.), P.D., Langoa Santa i Brasilien . . . . F.B.B.
Porter (Jacob), M.D., Plainfield, Massachusetts . . . . S.B.B.
Richter (E.), Justitsraad og Kongelig Gods-Inspecteur, Liselund 3
Ryk (J. C.), Kongelig Nederlandsk General-Gouverneur i Surinam. . F.B.B.
Schiötz (Otto M.), Sognepræst til Hasle og Freerslev 3
Foss (L.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Roeskilde 3
M'Caul (John Gordon, Esq.), Planter, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Nordensköld (O. G.), Contre-Admiral, Stockholm . . . . F.B.B.
Plumer (William), Epping i New Hampshire . . . . F.B.B.
Stedmann (William), M.D., St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Wölfferdt (F. C.), Cancellieraad, Byfoged og förste Raadmand i Aalborg . 6
Gaimard (P.), Præs. f. d. K. Franske vid. Expedition t. Isl. og Grönl., S.B.B.
Gaupp (E. Th.), J.U.Dr. og Professor ved Universitetet i Breslau . . F.B.B.
Scavenius (P. B.), Kammerherre og Stænderdeputeret, til Gjörslöv . F.B.B.
Van Buren (Martin), Præs. for de forenede Stater i Nord-America . F.B.B.
Woronzow (Hs. Exc. M.), General, General-Gouverneur, Odessa . . F.B.B.
Yoldi (Hs. Exc. A. Greve af), Hans Majestæts Over-Kammerjunker, F.B.B.
Jones (Michael, Esq.), Advocat, London . . . . F.B.B.
Pyrker (J. L.), Patriarch-Erkebiskop til Erlau i Ungarn . . . . F.B.B.
Radowitz (J. M.), General-Major, Frankfurt a. M. . . . . F.B.B.
Ritter (Carl), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Schinas (C. D.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Athen . . . . V.B.
Schlözer (K. von), Keis. Russisk General-Consul, Lübek . . . . C.B.
Stuyvesant (P. G.), Præsident for det hist. Selskab i New-York . . F.B.B.
Beamish (James Caulfield, Esq.), Penlee Cottage, Devonport . . . . . F.B.B.
Lövenskjold (H. F. Baron af), Kammerherre, til Lövenborg . . . . . F.B.B.
Smith (Joshua Toulmin, Esq.), London . . . . F.B.B.
Benedictsen (Boge), Proprietair til Stadarfell paa Island 3
Boddien (F. G. von), virkelig Regjeringsraad, Aurich . . . . F.B.B.
Colcraft (Henry R., Esq.), New-York . . . . V.B.
De Nully (P), Oberst og Stadthauptmand i Christiansted paa St. Croix . . 50
Lorichs (G. D.), K. Svensk Kammerh. og Chargé d'Affaires i Madrid, F.B.B.
Thortsen (C. A.), P.D., Rector ved den lærde Skole i Randers 9
Ackersdyck (J.), Professor ved Universitetet i Utrecht . . . . F.B.B.
Knesebeck (Baron von dem), Geheime-Justitsraad, Göttingen . . . . F.B.B.
Marquez (J. I.), fh. Præsident i Republiken Ny Grenada . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. O. J. Greve af), Geheime-Conferentsraad 3
Bang (P. G.), J.U.D., Etatsraad og Deputeret i det K. Rentekammer 3
Iverus (J. F.), Brukspatron, Afhulta 3
Kock (Hs. Exc. Baron de), K. Nederl. Indenrigs-Minister, Haag . . F.B.B.
Krohn (F.), Medailleur 3
Scheringson (R.), A.M., fh. Rector Gymnasii i Vesterås 4
Withusen (C. C.), Etatsraad og Professor 3
Araujo-Ribeiro (Hs. Exc. J. de), Ks. Bras. bef. Minister i Paris . . F.B.B.

Bergmann (F.), Professor ved Academiet i Strassborg . . . . F.B.B.
Durbin (P.), Præsident for Dickinson College i Pennsylvanien . . . . F.B.B.
Guldbrand (G.), Provst, Särestad i Sverige 9
Lund (Thomas), Provst, Sognepræst til Dronninglund . . . . F.B.
Löwenörn (F. E. W. de), Geh. Legationsraad, Legations-Secretair, Berlin . . . 6
Sieveking (C.), Syndicus i Hamborg . . . . F.B.B.
Smith (Jerome V. C.), M.D., Quarantainelæge i Havnen ved Boston, F.B.B.
Zipser (E. A.), Professor, Neusohl i Ungarn . . . . S.B.B.
Casaus (Hs. Em. Don F. Ramon), Erkebiskop af Guatemala . . . F.B.B.
Fox (R. W., Esq.), Nordamericansk Consul i Falmouth . . . . F.B.B.
Hanka (W.), Bibliothekar ved det Böhmiske Nat. Museum i Prag . S.B.B.
Jörgensen (J. F.), Sognepræst til Thisted ved Hobro . . . . F.B.B.
Kastner (G.), Hofraad, Professor ved Universitetet i Erlangen . . . . S.B.B.
Pingel (C.), P.D. Overinspecteur ved det Naturhistoriske Museum . . . V.B.
Prescott (Hs. Exc. H.), Gouverneur over Newfoundland . . . . F.B.B.
Salvandy (Hs. Exc. N. A. Greve), Kongl. Fransk Underv.-Minister, Paris . . 100
Schulenburg-Probstey-Salzwedel (Frih. O. v. d.), K. Pr. Landraad . F.B.B.
Sörensen (J. C.), Provst, Sognepræst til Solberg og Sundby 3
Waldo (Daniel), Justitiarius, Worcester, Massachusetts . . . . F.B.B.
Almeida e Albuquerque (Don F. de Paulo), Minister, Rio Janeiro . F.B.B.
Angelis (Don Pedro de), Professor, Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Bardenfleth (C. E.), Kammerh., Stiftamtmand i Fyens Stift . . . . . . F.B.
Knudsen (H.), Registrator i Geheimearchivet . . . . V.B.
Lacrouts (J. B. F.), Præsident i Handels-Tribunalet i Algier . . . . F.B.B.
Lassen (G. F.), Kammerraad 5
Lidén (Jan), M.D., Fahlun 3
Macleod (Hs. Exc. Sir H. G.), Gouverneur over Trinidad . . . . . . F.B.B.
Meisser (C.), Professor ved Universitetet i Brüssel . . . . S.B.B.
Moltke (C. Greve af), til Nütschau, Kammerh., Præs. i det S.-H.-L. Cancellie, 3
Ouseley (Wm. G.), K. Britisk bef. Minister i Buenos-Ayres . . . . . F.B.B.
Ræder (J. T.), Kammerjunker, Major i 10de Linie-Bataillon 3
Schürer von Waldheim (F. A.), Hofjægermester, til Mellingeholm 15
Sigurdsson (Jon), Althingsmand og Stipendiarius Arnæ-Magnæanus . . V.B.
Stenhammar (M.), T.D., Provst, Sognepræst til Risinge . . . . F.B.B.
Venturi (Hs. Exc. Marquis P. Garzoni), Geh.-Statsraad, Florens . . F.B.B.
Westergaard (N. L.), Professor ved Universitetet i Kjöbenhavn 3
Aberg (Lennart), P.D., Götheborg 3
Barcley (Rev. S. V.), Sognepræst til Lerwick, Shetland . . . . F.B.B.
Brown (J. P., Esq.), Secr. og Dragoman ved den Nord-Amer. Leg. i Const., F.B.B.
Cameron-Mouat (W.), Capitain, til Garth paa Bressay, Shetland . . F.B.B.
Chamberlain (M.), Concord, New Hampshire . . . . F.B.B.
Drake (Samuel G., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Ehrenhoff (J. M.), K. Svensk og Norsk General-Consul i Tanger . F.B.B.
Gislason (Konrad), Adjunct ved den lærde Skole i Reikevig 3
Gyllengranat (Friherre C. A.), Commandeur-Capitain i den K. Svenske Flaade, 6
Hamilton (Rev. Z.), Sognepræst til Bressay, Shetland . . . . F.B.B.
Jenisch (M. J.), Senator, Hamborg . . . . F.B.B.

Litchfield (F., Esq.), Nordamericansk Consul i Puerto-Cabello, . . . F.B.B.
Lütticheau (A. C. A. Greve af), Oberst-Lieutenant, Fredericia 5
Martinez de la Rosa (Don F.), Premier-Minister, Madrid . . . . . . F.B.B.
Mynster (J. P.), T.D., Biskop over Sjællands Stift 3
Nielsen (K.), Rector ved Realskolen i Aarhuus 3
Ogilvy (Chas., Esq.), til Seafield, Dansk Consul i Lerwick, Shetland, F.B.B.
Owen (Joseph), Grosserer 3
Reid (William), Gouverneur over Bermuda . . . . F.B.B.
Reventlow (F. D. Greve af), K. Dansk bef. Minister i London . . . F.B.B.
Smith (John Cotton), Sharon, Connecticut . . . . F.B.B.
Sourdeval (Charles Mourin de), Dommer ved Retten i Tours . . . . F.B.B.
Börresen (C. L.), Sognepræst til Næsby og Tjuvelse 3
Cardenas (Greve Laurent de), til Vallegio i Piemont . . . . F.B.B.
Deichmann (J.), Cancellieraad 3
Hetsch (G. F.), Professor ved Kunstacademiet i Kjöbenhavn 3
Jacobsen (V.), Etatsraad, Committeret i Rentekammeret 3
Johansen (Hs. Exc. J.), Vice-Admiral 5
Königsfeldt (J. P. F.), Adjunct ved den lærde Skole i Frederiksborg 3
M'Cauley (Daniel Smith, Esq.), Nordamericansk Consul i Tripolis . . F.B.B.
Müller (C. L.), Lic. Theol., Inspecteur ved Myntcabinettet 3
Neergaard (J. A. Brun de), Kammerherre, til Skjoldenæsholm . . . . F.B.B.
Paulsen (N.), Kongl. Dansk Consul i Valparaiso . . . . F.B.B.
Pollard (Richard, Esq.), Nordameric. Chargé d'Affaires i St. Jago . . F.B.B.
Prieto (Hs. Exc. Don Joaquim), Præsident i Republiken Chili . . . . F.B.B.
Quaade (P. F.), Generalmajor, Chef for Ingenieur-Corpset 3
Segurola (Don Saturnino), Canonicus ved Cathedralen i Buenos-Ayres, F.B.B.
Stein (S. A. W.), Professor ved Universitetet i Kjöbenhavn 3
Thestrup (E. H.), Capitain i 10de Linie-Infanterie-Bataillon 3
Ursin (M. R.), Provst, Sognepræst til Domkirken i Viborg 3
Andersen (C. P.), Adjunct ved den lærde Skole i Slagelse 3
Baastrup (F.), Forstmester, Overförster, Haderslev 3
Baggesen (F. W. M.), Capitain, Postmester i Rudkjöbing 3
Banegas (Don José Leon), Prof. ved Universitetet i Buenos-Ayres . . F.B.B.
Belman (Henrik L.), Kongelig Spansk Consul i Helsingör . . . . C.B.
Benzon (C. F. O.), Kammerherre, til Lönborggaard 6
Bloch (H. C.), Sognepræst til Vigsnæs 6
Bloch (J. V.), Lic. Theol., Sognepræst til Egvad 4
Blom (H. Stoltenberg), Cancellieraad, Birkedommer ved Grevskabet Muckadell . 3
Borgen (P. N.), fh. Adjunct ved den lærde Skole i Kolding . . . . . . F.B.
Brorson (R. B.), Etatsraad, Byskriver i Aalborg 6
Caroc (C.), Justitsraad og Amtsforvalter i Veile 3
Christensen (C.), Capitain, Slesvig 3
Colding (H. P.), Overlærer ved Cathedralskolen i Aalborg 9
Damkjær (J. R.), Lic. Theol., Sognepræst til Kjettrup 3
Danneskjold-Samsöe (Hs. Exc. C. C. S. Greve af), Over-Staldmester 3
Daue (P. H.), Sognepræst til Liunge og Uggelöse 3
Dinesen (A. W.), Capitain i Artilleriet, til Katholm . . . . F.B.

Dorph (L. R.), Adjunct ved den lærde Skole i Randers 9
Elberling (C. W.), Rector ved den lærde Skole i Slagelse 3
Engelbreth (W. F.), Consistorialraad, Sognepræst til Lyderslöv 4
Esbensen (J. R.), Sognepræst til Flemlöse 3
Fleischer (E. C.), Overlærer ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Fleischer (H. A.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Aarhuus 3
Flemmer (H. C.), Sognepræst til Stillinge 4
Gliemann (C. G. A.), Districtschirurg i Nibe og Lögstör 9
Hahn (J. C.), Sognepræst til Braband og Kasted 3
Hallam (Henry, Esq.), M.A., Vice-Præs. i Antiq. Selskab i London, F.B.B.
Hammerich (P. F. A.), A. Mag., res. Capellan ved Trinitatis Kirke 3
Hammond (Charles, Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Holmstedt (S.), Adjunct ved Realskolen i Aarhuus 3
Jacobsen (J.), Sognepræst til Öster Törslöv 3
Jacobsen (J. C.), Sognepræst til Thorning og Lysgaard 9
Kirstein (E. A.), Kammerraad og Landvæsens-Commissair 3
Knudsen (N. J.), Etatsraad og Toldkæmmererer, Helsingör . . . . F.B.
Lauts (U. G.), Professor ved Universitetet i Leyden . . . . F.B.B.
Lemvig (J. P.), Krigsraad, Toldinspecteur i Kjöge . . . . F.B.
Lindholm (H.), Amtmand over Skanderborg Amt 3
Manockjee Cursetjee (Esq.), Parsisk Literator, Bombay . . . . F.B.B.
Mansa (F. W.), M.D., Stabslæge i Sö-Etaten 3
Mellerup (F. D.), Provst, Sognepræst til Greve og Kildebrönde 3
Moges (Greve A. de), Contre-Admiral, Brest . . . . F.B.B.
Mule (U. C.), Sognepræst til Nörre Lyndelse og Höiby 6
Möller (J.), Justitsraad, Byfoged i Præstö 6
Möller (M.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Nykjöbing paa Falster, 3
Neeraae (F. G.), Capitain ved 12te Linie-Infanterie-Bataillon, Fredericia . . 3
Ortved (S. R.), Domprovst, Roeskilde 3
Petersen (H.), Capitain, Landskriver og Dige-Insp. paa Pellworm . . F.B.B.
Pontoppidan (D.), res. Cap. til Domkirken i Ribe og Sognepr. til Semm, S.B.B.
Reck (J. L.), Forstraad, Skovrider i 1ste Kronborgske Skov-District 3
Scavenius (J. B.), Hofjægermester, til Basnæs . . . . F.B.B.
Schack (O. D. Greve af), til Schackenborg . . . . F.B.B.
Sheil (Justin), Oberst, Teheran i Persien . . . . F.B.B.
Simesen (S.), Major, Haderslev . . . . F.B.
Thiele (J. M.), Justitsraad, Kongen af Danmarks Haandbibliothekar 3
Toxwerdt (A. G.), General-Krigscommissair, Faaborg 3
Whitte (H. K.), A.M., Rector ved den lærde Skole i Rönne 3
Wilhjelm (P.), Sognepræst til Snöde 3
Wind (C. A.), Kammerherre, til Bekkeskov og Sanderumgaard 5
Worsaae (J. J. A.), Archæolog 3
Östrup (W.), Sognepræst til Longelse og Fuglsbölle 6
Aarestrup (C. W.), Overkrigs-Commissair, St. Croix . . . . F.B.B.
Brockdorff (H. A. Greve af), Landraad, Amtmand, Neumünster . . . F.B.B.
Clausen (E. T.), Lic. Theol., Sognepræst til Boeslunde . . . . F.B.
Cronstern (G. F. A. v.), Hofjægermester, til Nehmten . . . . F.B.B.

Eckhoff (J. W. M.), M.D., Justitsraad, Itzehoe . . . . F.B.
Erdmann (F.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Dorpat. . . . . F.B.B.
Genty de Bussy (Pierre), Statsraad og Militair-Intendant, Paris . . . F.B.B.
Graae (Christen), Sognepræst til Bödstrup 3
Graae (Christian), Sognepræst til Tranekjær og Tulbölle 3
Hansteen (N. L.), Sognepræst til Traneberg 3
Knuth (E. M. Greve af), Kammerherre, til Knuthenborg . . . . F.B.B.
Kornerup-Borch (S.), Etatsraad, Amtsforvalter, Haderslev 3
Kreuger (J. H.), Contre-Admiral, Stockholm 3
Lerche (C. G. F. von), Kammerherre, Hofjægermester, til Carlsberg 3
Leth (C. F. S.), Kammerjunker, til Egelykke 3
Möller (H. B.), Proprietair til Lysemose 6
Nörgaard (P. M. T.), Sognepræst til Ledreborg 3
Renouard (L. P.), Oberstl., Commandeur for 4de Jæger Corps, Slesvig . . . 3
Ridolfi (Marquis Cosimo), Dir. f. Agerdyrkn. Inst. i Meleto i Toscana, F.B.B.
Saabye (E.), Sognepræst til Lading og Faarup 9
Sadelin (P. U. F.), P.D., Provst, Hammarland paa Åland . . . . . . F.B.B.
Schleppegrell (F. A.), Oberstl., Commandeur for 2det Jæger-Corps, Helsingör, 3
Stockfleth (Hannibal de), Oberst, Veile 3
Stourdza (H. H. Fyrst Michael), Hospodar af Moldau . . . . F.B.B.
Strandgaard (L. W.), Toldinspecteur i Ebeltoft 3
Sörensen (A. A.), Sognepræst til Förslev og Sneslöv . . . . F.B.
Abel (L.), Provst, Sognepræst til Dalum 3
Carlsen (J. F. S.), Sognepræst til Dalbyneder 3
Moltke-Hvidtfeldt (A. C. Greve af), K. Dansk Minister i Neapel . F.B.B.
Monrad (G. H.), Kammerherre, Medlem af General-Postdirectionen 3
Stiesen (Severin), Kongl. Siciliansk Consul i Helsingör . . . . F.B.
Bagger (J. K.), Præst for den lutherske Menighed paa St. Croix. . . F.B.B.
Cigalla (Greve Joseph de), P. D., Santorin af det græske Archipel, . . F.B.B.
Klick (J. J.), Kongl. Dansk Consul i Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Kunzen (C. F.), Regjeringsraad, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Mauduit (A. F.), Correspondent af det Franske Institut, Paris . . . . F.B.B.
Paulsen (Olaf), Sognepræst til Reinevalle paa Island 6
Precht (H. W.), Major og Stadthauptmand paa St. Thomas . . . . . F.B.B.
Rögind (J.), Adjunct ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Scholten (Fr.), Kammerherre, Toldinspecteur paa St. Croix . . . . . F.B.B.
Wood (Richard, Esq.), Kongl. Storbritannisk Consul i Damascus . . F.B.B.
Grez (H. F. de), J.U.D., Breda i Nord-Braband . . . . F.B.B.
Leth (V. Stenersen), til Steensgaard, Kammerjunker 3
Siemsen (C. W.), Bibliothekar ved det Kongl. Bibliothek i Hannover. 3
Sorterup (J. B.), Adjunct ved Metropolitanskolen og Archivsecretair . . V.B.
Arfwedson (C. D.), Nordamericansk Consul i Stockholm 3
Everlöf (F. A.), Kongl. Svensk og Norsk General-Consul i Kjöbenhavn . . 3
Feddersen (B.), Justitsraad og Landretsnotar i Slesvig . . . . F.B.B.
Götzsche (H.), Provst, Sognepræst til Östervelling. 12
Haurowitz (H. V. H.), M.D., Ks. Russ. Statsraad og Livlæge, St. Petersb., F.B.B.
Lunding (H. M. W.), Etatsr., Cabinets-Secr. hos Kronprindsen af Danmark 6

Lützow (G.), Gen. Major, Commandeur for 4de Inf. Brigade, Rendsborg, F.B.
Löwenfeldt (C. F.), Kammerjunker, Capitain i 4de Jæger-Corps, Slesvig, . . 3
Magnusson (Christian), Sysselmand i Dale Syssel paa Island 3
Nissen (N.), Proprietair til Spötterup . . . . F.B.B.
Oxholm (W. T. v.), Kammerh., Hofchef hos Kronprindsen af Danmark . . . 9
Paucker (C. J.), Hôfraad og Gouvernements-Procureur, Reval . . . . F.B.B.
Skalkovski (A.), Hofraad, Conservator ved Museet i Odessa . . . . . F.B.B.
Vithusen (D.), Stadschirurg i Aalborg 12
Adlerberg (V. v.), Ks. Russ. Gen. Lieut. og Gen. Post-Dir., St. Petersb., F.B.B.
Mechlenburg (L. F.), Sognepræst til St. Clemens paa Amrum 6
Miniscalchi (F. Greve), Keis. Österrigsk Kammerherre, Verona . . . F.B.B.
Schirinsky-Schikhmatoff (Fyrst P. A.), Geheimeraad, St. Petersborg . F.B.B.
Warschau (Grev Paskévitsch Erivansky, Fyrste af), Statholder i Polen . F.B.B.
Westfelt (L.), K. Svensk Capitain og Gen.-Stabs Officeer, Stockholm . V.B.
Wetterbergh (C. A.), M.D., Regiments-Læge, Östersund . . . . V.B.
Boutkoff (Hs. Exc. Greve P. G.), Geheimeraad, St. Petersborg . . . F.B.B.
Essen I (Hs. Exc. Greve P. K. von), General, St. Petersborg . . . . F.B.B.
Galitzin (Fyrst Dmitri), General-Gouverneur i Moskou . . . . F.B.B.
Kotzebue (C.), Keiserl. Russisk Consul i Jassy . . . . F.B.B.
Münck-Bellinghausen (E. Frih.), Ks. Österr. Regjeringsraad, Wien . . F.B.B.
Olsoufieff (Hs. Exc. B. D.), Hofmarschal hos Storfyrst Alexander . F.B.B.
Orloff (Hs. Exc. Greve A.), General, Medl. af Statsr., St. Petersborg . . F.B.B.
Rumin (N. de), Keis. Russisk Statsraad og Kammerherre, Moskou . . F.B.B.
Schindler (J.), Præsident for det regjerende Senat i Krakau . . . . . F.B.B.
Schott (A. C.), Professor ved Gymnasiet i Stuttgart 10
Tischkevitch (E. Greve), Curator for Districtet Borysov . . . . F.B.B.
Trepka (J. C. M.), Kammerjunker, Major i 13de Linie-Infanterie-Bataillon . 3
Uhde (Carl A.), til Handschuheim, Godsbesidder i Mexico . . . . . . F.B.B.
Akerman (John Y., Esq.), Secr. ved det numism. Selskab i London, F.B.B.
Amherst (Right Hon. William Pitt, Earl of), til Montreal i Kent . . F.B.B.
Becher (Tyge), A.M., Professor, Archivar 6
Boutourlin (Dmitri Petrovitsch), Medl. af Statsraadet, St. Petersborg, F.B.B.
Demidoff (Fyrst Anathol), Greve til San Donato i Toscana . . . . . . F.B.B.
Dirks (Jacob), J.U.D., Advocat ved den frisiske Overret i Leeuwarden, F.B.B.
Eckhoff (D. F.), M.D., Landphysicus paa Öen Föhr 3
Enochin (J. V.), M.D., virkl. Statsraad, Livchirurg hos Storfyrst Alexander, 50
Gortschakoff II (Fyrst Peter), Gouverneur over Vest-Siberien . . . . F.B.B.
Grote (W. H. C. A. Friherre), Geh. Statsraad og Præsident i Eutin, F.B.B.
Hambro (C. J.), fh. Nordamericansk Consul, London . . . . F.B.B.
Hambro (Joseph), Hofraad, London . . . . C.B.B.
Haughton (Richard, Esq.), Professor i Hindustansk, Addiscombe . . F.B.B.
Hjort (P.), P.D., Professor, Lector ved Academiet i Sorö 3
Jennifer (Daniel, Esq.), Nordamericansk bef. Minister i Wien . . . . F.B.B.
Knezevitsch (D. M.), Geheimeraad, Cur. for Underv. Distr. Odessa, F.B.B.
Koutorga (M. S.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg . . . F.B.B.
Kulakowsky (J.), Curator for Gymnasiet i Bialystok . . . . F.B.B.
Lee (John, Esq.), LL.D., Medlem af det Kongl. Selskab i London . . F.B.B.

Mansel (George), Capitain i den Britiske Marine, London . . . . . . F.B.B.
Middeldorph (H.), Consistorialraad, Prof. ved Universitetet i Breslau, V.B.
Montefiore (Sir Moses), Medlem af det Kongl. Selskab i London . . F.B.B.
Morris (Jacob G., Esq.), Philadelphia . . . . F.B.B.
Obolensky (Fyrst Michel), Statsraad, Moskou . . . . F.B.B.
Philosophoff (Hs. Exc. A.), Ks. Russ. Gen. Adjutant, St. Petersborg, F.B.B.
Shrewsbury (John Talbot Earl of), arvelig Hofmester i Irland . . . . F.B.B.
Stroganoff (Greve G. A.), virkelig Geheimeraad, St. Petersborg . . . F.B.B.
Teïmouraz (H. H. Czarevitsch), Pr. af Georgien, Sön af K. Georg XIII, F.B.B.
Teleki von Széh (Joseph, Greve), Gouverneur over Siebenbürgen . . F.B.B.
Temple (Sir Grenville), Mahlberg i Storhertugdömmet Baden . . . . F.B.B.
Thacher (G. M., Esq.), Kongl. Dansk Consul i Boston . . . . F.B.B.
Cavallin (B. E.), A.M., Collega ved den lærde Skole i Christianstad 3
Cronstedt (A.), Gen.Major, Gouv.over Åbo og Björneborgs Län samt Åland, F.B.B.
Fraenkel (E.), M.D., Medlem af Sundheds-Coll. for Moldau, Jassy . F.B.B.
Haupt (M.), Professor ved Universitetet i Leipzig . . . . F.B.B.
Hällfors (Carl E.), Contracts-Provst, Åland . . . . F.B.B.
Schulz (H. W.), P.D., Director for det K. Antike-Cabinet i Dresden, F.B.B.
Woldsen (J. N.), Kongl. Dansk General-Consul i Amsterdam . . . . F.B.B.
Arneth (J.), Prof. ved Univers. og Director for Antike-Cab. i Wien, F.B.B.
Bibesco (H. H. Fyrst Georg), Hospodar af Valachiet . . . . F.B.B.
Chmel (J.), Director for Geheime Archivet i Wien . . . . F.B.B.
Coopmans (E. W. de), K. D. Kammerh. og Chargé d'Affaires i Brüssel, F.B.B.
Daschkoff (J. A.), Ks. Russ. Statsraad og General-Consul, Bucarest, F.B.B.
Ellesmere (Right Hon. Lord Egerton, Earl of), London . . . . F.B.B.
Grotefend (G.F.), P.D., Director for det Kongl. Lyceum i Hannover . F.B.B.
Helmreichen (V. von), Keis. Österr. Bjergværks-Director, Brasilien, F.B.B.
Mavros (N. de), Statsr., Gen.-Inspect. over Quarantainerne ved Donau, F.B.B.
Neophytos (Hs. Em.), Metropolit af Valachiet, Bucarest . . . . F.B.B.
Schack (H. E. A. R. C. von), Geh.-Raad og Ges. v. Forbundsd. i Frankfurt, F.B.B.
Stirbey (Hs. Exc. B. de), Storvornik af Valachiet, Bucarest . . . . . . F.B.B.
Tamelander (C. G.), Oberstl., Postinspector i Åbo og Björneborgs Län, F.B.B.
Traversay (Hs. Exc. A. J. Marquis de), Gen. og Mil. Gouv. i Archangel, F.B.B.
Witt (H.), Kongelig Dansk General-Consul i Peru, Lima . . . . . . S.B.B.
Wüstenfeld (H. F.), P.D., Professor ved Universitetet i Göttingen . F.B.B.
Burnes (James, Esq.), Vice-Præsident i det Asiatiske Selskab i Bombay, F.B.B.
Ewald (G. H. A.), Professor ved Universitetet i Tübingen . . . . . . F.B.B.
Gibbes (Robert W.), M.D., Columbia i Syd Carolina . . . . F.B.B.
Macaré (C. A. R.), Medl. af General-Staterne for Zeland, Middelburg, F.B.B.
Sehested (N. F. B.), Jægermester, til Stamhuset Broholm 12
Sommer (C. C. L. F.), pract. Læge, Jacobshavn, Grönland 6
Traherne (J. M.), M.A., Oxford, Coedriglan, Cardiff, England . . . . F.B.B.
Wolny (G.), Benedictiner Ordens Præst, Professor, Brünn . . . . . . F.B.B.
Woolsey (T.D.), A.M., Professor ved Yale College, New Haven, Conn. . . . 100
Zoller (H. E. K. Frih. v.), Gen.-Lieut. og Chef f. Art.-Corpset i München, F.B.B.
Appelberg (A.), Oberst, Inspector ved det Finska Cadetcorps, Helsingfors . 3
Campana (G. Pietro), Hofraad, Rom . . . . F.B.B.

Canina (Luigi), Raad i Gen.-Com. f. Antiqvit. og de skjönne Kunster, Rom, F.B.B.
Gille (F. de), Statsraad, Bibliothecar hos H. M. Keiseren af Rusland, F.B.
Kuscheleff-Besborodko (A. G. Greve), virkl. Statsraad, St. Petersborg, F.B.B.
Lund (N. A.), P.D., Lands-Kæmmerer i Åbo og Björneborgs Län 3
Mechelin (G. J.), P.D., Collegieraad, Finland 3
Meyer (G. F. W.), Hofraad og Professor ved Universitetet i Göttingen, F.B.B.
Munk (Friherre R.), General-Major, Director ved det Finska Cadet-Corps . . 3
Schmidt (M. R.), Rustmester ved Arsenalet 3
Wetzer (H. J.), Professor ved Universitetet i Freiburg . . . . F.B.B.
Wolanski (T. P. z. Wolan), Landraad, Pakosc i Storhertugd. Posen, F.B.B.
Wrangel (Baron F. v.), General-Lieutenant, Stettin . . . . F.B.B.
Österblad (J.), P.D., Oberst, Directors Adjoint i det Finska Cadet-Corps, 3
Fowler (W. C.), A.M., Professor ved Amherst College, Massachusetts 50
Frye (William E.), fh. Storbrit. Major af Infanteriet, Paris . . . . F.B.B.
Krag (C. A.), Lieutenant i 13de Linie-Infanterie-Bataillon, Fredericia 3
Thacher (J. S. B.), Assessor i Överste Ret i Staden Mississippi . F.B.B.
Webber (Samuel), M.D., Charlestown i New Hampshire . . . . . . F.B.B.
Westreenen van Tiellandt (W. H. J. Baron van), Chef f. Hofbibl. i Haag, F.B.
Coquebert de Monbret (E.), Paris . . . . F.B.B.
Eschmann (J.), Oberstlieutenant, Ingenieur-Geograph, St. Gallen 50
Huth (Henry, Esq.), Kongl. Dansk General-Consul i Mexico . . . F.B.B.
Titoff (Hs. Exc. V. P. de), Keis. Russisk Minister i Constantinopel 100
Törnstrand (G.), Hofprædicant og Consistorii Notarie, Vesterås 6
Bachiller y Morales (Don Antonio), Havana . . . . V.B.
Briem (J. G. G.), Sognepræst til Kousted og Raasted . . . . F.B.
Horneman (E. C.), Proprietair, Stadsbygden ved Trondhjem . . . . . F.B.
Lange (Chr. C. A.), Chef for det Kongl. Norske Rigsarchiv, Christiania, V.B.
Lewis (Martin, Esq.), Baltimore, Maryland . . . . F.B.B.
Linde (A. C. P.), Auditeur, Fuldmægtig under Universitets-Directionen . . . 3
Mitchell (John M. Esq.), Kongl. Belgisk Consul i Edinburgh 50
Munch (P. A.), Professor ved Frederiks Universitet i Christiania . . . V.B.
Olfers (J. F. M. v.), Geh. Raad, Gen. Director over de K. Preuss. Museer, F.B.B.
Strunk (Adolf), Secretair ved det hist. archæolog. Archiv . . . . V.B.
Unger (C. R.), Stipendiat i nordisk Sprogvidenskab. . . . . V.B.
Lozano (Don Mariano), Buenos Aires 50
Timoni (Alexander), Constantinopel 50
Bradley (Chas. W. Esq.), Hartford, Connecticut. 50
Andresen-Siemens (J.), Raadmand, Helgoland 50

REGNSKAB OVER SELSKABETS PENGEVÆSEN FOR AARET 1846.

INDTÆGTER:

	Rbd.	Sk.
Casse-Beholdning fra 1845 . . . . r. S.	176.	26
Hans Majestæt Kongen af Danmarks aarlige Gave	300.	„
Gaver og bestandige Bidrag fra Medlemmerne[1]	1000.	„
Aarlige Bidrag fra samme[2]	1215.	„
Böger og extraordinaire Tilskud[3]	154.	4
Renter af den faste Fond	1840.	„
	4685.	30

UDGIFTER:

	Rbd.	Sk.
Anvendt til den faste Fonds Forögelse	1033.	51
Scripta historica Islandorum	365.	„
Grönlands historiske Mindesmærker	457.	48
Noregs Konunga Sögur	72.	72
Antiquarisk Tidsskrift	587.	85
Mémoires de la Société	532.	94
Antiquités Russes et Orientales	128.	48
Tegninger samt disses Gravering i Staal, Kobber eller Træ	266.	83
Lithographerede Indskrifter	178.	32
Aftryk af Kort og Kobbere	49.	67
Undersögelser af Oldtids-Mindesmærker i Norge og Sverige	75.	67
Selskabets historisk-archæologiske Archiv og Bibliothek	188.	30
Lovrevision og ny Udgave af Selskabets Love	119.	61
Andre Udgifter til Selskabets Bud, Opvarteren ved Forsamlingerne, Qvitteringsblanketter, ved Diplomers Udfærdigelse, Porto af Breve og Pakker m. v.	521.	31
	4578.	1
Casse-Beholdning den 31te December 1846	107.	29
	4685.	30

Kjöbenhavn, den 31te December 1846. J. F. MAGNUS.

Undertegnede have, som Selskabets for Aaret 1846 valgte Revisorer, revideret foranstaaende Regnskab, og befundet samme aldeles rigtigt. Vi bevidne derhos at have befundet, at Selskabets faste Fond i Aaret 1846 er forøget med det Belöb, som den kongelig confirmerede Fundation af 30te October 1834 § 2 foreskriver at skulle oplægges[4].

Kjöbenhavn, den 8de Februar 1847.

LÖGSTRUP. H. B. HORNBECH, M. D.

1-2) Disse tvende Summer udgjöre Belöbet af Medlemmernes i Aaret 1846 ydede og i den her foran indförte Liste anmeldte Bidrag. 3) Nogle Bidrag fra Udlandene ere erlagte i fremmede Myntsorter, der ere omvexlede. Disses Belöb i Rbd. r. S. ere i det skrevne Regnskab nöiagtig specificerede, ethvert paa sit Sted, men her ere Overskudene af Skillinger, for Pladsens Skyld, henförte samlede under Rubriken „extraordinaire Tilskud". 4) Fundationens § 2 bestemmer nemlig, at alle de bestandige Bidrag af 50 Rbd. og ligeledes de större Donationer skulle anvendes til den faste Fonds successive Forögelse.

HID KONUNGLIGA
NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAG

ÞANN 1. JANUAR 1848.

YFIRLIT YFIR

HINS KONUNGLIGA NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAGS

FASTA SJOD,

MED NAFNASKRA HINNA

STIPTANDI FELAGA.

Skgr. Eptir lögunum skulu standa í öllum ársskýrslum nöfn hinna stiptandi félaga, sem hafa greidt til sjóðs félagsins 100 rbd. eða meira.

	Silfr Rbd.
H. H. T. FRIDREKR VI*, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. CHRISTJAN VIII, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. OSCAR I, KONUNGR I NORVEGI OK SVIARIKI	300
H. H. T. NIKOLAS I, KEISARI I RUSSLANDI	400
H. H. T. FRIDREKR VILHJALMR IV, KONUNGR I PRUSSALANDI . . .	200
H. H. T. VILHJALMR I*, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	200
H. H. T. KARL ALBERT, KONUNGR I SARDINIU	200
H. H. T. VILHJALMR II, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	100
H. H. T. PETR II, KEISARI I BRASILIU	200
H. H. T. OTTO I, KONUNGR I GRIKKLANDI	150
H. H. T. FRIDREKR AUGUST, KONUNGR I SAXLANDI	100
H. Ks. T. LEOPOLD II, STORHERTOGI I TOSKANA	100
H. K. T. GEORG, STORHERTOGI I MEKLENBORG-STRELIZ	180
H. K. T. FRANZ, STORHERTOGI I MEKLENBORG-SVERIN	180
H. K. T. AUGUST, STORHERTOGI I ALDINBORG	200
H. K. T. LEOPOLD, STORHERTOGI I BADEN	100
H. K. T. FRIDREKR, KONUNGSEFNI DANA	150
H. K. T. KARL, KONUNGSEFNI SVIA OK NORDMANNA	100
H. Ks. T. ALEXANDER, STORFURSTI, KEISARAEFNI I RUSSLANDI . . .	300
H. Ks. T. MAXIMILIAN, HERTOGI AF LEUCHTENBERG	200
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF PRUSSALANDI	100
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF ORANIU	100
H. K. T. JOHAN, PRINS AF SAXLANDI	100
H. K. T. FRIDREKR, PRINS AF NIDRLÖNDUM	100
H. K. T. KARL, HERTOGI I LUKKA	250
H. T. VILHJALMR*, HERTOGI I NASSAU	200
H. T. ADOLPH, HERTOGI I NASSAU	100
H. T. ERNST, HERTOGI I SAXA-KOBURG OK GOTHA	100
H. T. PÈTR PRINS AF ALDINBORG	100
Aall (Jacob)*, járnnáma-eigandi á Nesi, stórþíngismaðr í Norvegi . . .	100
Ackermann (W. A.), prófessor við gymnasium ok bókavörðr í Lýbiku .	100

Adlerberg (V.), general-lieutenant ok efsti póstdirektor í Pètrsborg	. .	100
Ahlefeldt-Laurvig (C. J. F. greifi), kammerherra, at Lángalandi	. .	100
Albinus (J. H. J.), proprietèri at Varmörk í Slesvík	. . . .	300
Almeida e Albuquerque (Don Francisco), ríkisráðgjafi, Rio Janeiro	.	100
Amherst (William Pitt, jarl), at Montreal í Kentskíri	. . . .	100
Andersen (Jannich), kansellíráð ok sættanefndarmaðr, í Oðinsve	. . . .	450
Araujo-Ribeiro (Don José de), sendiherra Brasilíu-keisara í Parísarborg.		100
Aspinwall (Thómas), norðamerikanskr aðalkonsúl í Lundúnum	. . . . .	100
Beamish (North Ludlow), majór, at Beaumont á Irlandi	. . . .	100
Berzelius (Jakob, fríherra), professor, ritari vísinda-akad. í Stokkhólmi.		100
Bexley (Nikolás, lávarðr), forseti hins kon. bókmenta-fèlags í Lundúnum.		200
Bibesco (H. T. fursti Georg), hospódar á Blökkumannalandi	. . . .	200
Bille-Brahe (Preben, greifi), geh. konf.-ráð, at Brahesminni á Fjóni	.	100
Blome (Adolph von), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Lundúnum	. .	100
Blome (Ottó greifi), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Pètrsborg	. . . .	170
Bludoff (Dmitri), stjórnarherra innanríkis málefna í Pètrsborg	. . . . .	100
Botfield (Beriah, esq.), at Norton-Hall í Northamtúnskíri	. . . .	200
Bridgham (Hon. Samuel W.), í Providence, Rhode-Islands fylki	. . . .	100
Brockdorff (Cai L. fríherra)*, ræðismaðr fyrir háskólanum í Kíl	. . .	100
Bröndsted (P. O.)*, prófessor við háskólann í Kaupmannahöfn	. . . .	100
Bülow (Jóhan von)*, geheime-konferenzráð, at Sanderumgarði á Fjóni.		100
Buturlin (Dmitri P.), ríkisráðgjafi Rússakeisara í Pètrsborg	. . . .	100
Carlisle (Sir Nicolás), ritari fornfræðínga-fèlagins í Lundúnum	. . . . .	300
Casaus (Don F. Ramon), erkibiskup í Guatemala ok biskup í Havanna.		170
Chaudoir (barún Stanislás de), skólaræðismaðr í fylkinu Kieff	. . . . .	100
Christie (Vilhjálmr Frimann Koren), fyrrum stiptamtmaðr í Björgvin	.	100
Cigalla (greifi Jósep), á Santoriney í Grikklandshafi	. . . .	100
Cooper (Charles Purton, esq.), F.R.S.,F.S.A.,meistari í heimsp. í Öxnafurðu.		100
Coopmans (E. W.), sendiherra Danakonúngs í Brüxel	. . . .	100
Daschkoff (Dmitri)*, lögstjórnarherra Rússakeisara í Pètrsborg	. . . . .	100
Daschkoff (G.A.), aðalkonsúl Russakeis. í Moldá ok á Blökkumannalandi.		100
Davis (Sir Jón F.), sendiherra Bretadrottníngar í Kínverjalandi	. . . . .	100
Demidoff (fursti Anathol), greifi at San Donato i Toskana	. . . .	200
Dietrichstein (greifi Máriz von), forstjóri hirðbókasafnsins í Vínarborg.		100
Donner (Conrad H.), at Rethwisch. konferenzráð, í Altóna	. . . . . .	250
Doudeauville (O. hertogi af)*,jafníngi,forseti landafræðis fèl. í Parísarborg.		100
Ekman (G. H.)*, kommers-ráð, stórkaupmaðr í Gautaborg	. . . .	100
Ellesmere (Francis lávarðr Egerton, jarl), F.G.S., Hon.D.C.L. í Öxnafurðu.		100
Elphinstone (Hon. Mount-Stuart), fèlagi hins asíatiska fèlags í Lundúnum.		100
Elton (Romeo), prófessor við Browns háskóla í Providence, Rhode Island.		100
Eugenius (H. T.)*, metropólít-erkibiskup í Kieff ok Halicz	. . . .	100
Fife (James Duff jarl af), fylkisstjóri í Banffskíri á Skotlandi	. . . . . .	100
Freymark (C. A. W.), aðal-superintendent ok evangeliskr biskup í Posen.		100
Galítzin (fursti Dmitri), aðal-höfuðsmaðr yfir Moskvafylki	. . . .	200
Galítzin (fursti Sergius), skóla-ræðismaðr i Moskvafylki	. . . .	240
Gortschakoff (fursti Pètr), aðal-höfuðsmaðr yfir Vestr-Síberíu	. . . .	100

Gråberg de Hemsö (greifi J.)*, kammerherra stórhertogans í Toskana. 100
Gurney (Hudson esq.), varaforseti fornfræðinga-fèlagsins í Lundúnum . 100
Hall (Roman), aðmíral, aðal-ræðismaðr í Arkhangel 100
Hallam (Henry), varaforseti fornfræðínga-fèlagsins í Lundúnum 100
Hambro (Carl Joaquim), fyrrum norðamerikanskr konsúl, í Lundúnum . 100
Heintze (J. F. E. barún von), kammerherra ok amtmaðr í Kíl 100
Horsburgh (James)*, hydrograph hins enska verzlunarfèlags í Austrindíum. 150
Ingram (James), forseti í „Trinity College" við háskólann í Öxnafurðu . 100
Jacob (H. H.), biskup í Saratov ok Zarizinsk 100
Jenisch (M. J.), ráðherra í Hamborg 100
Kemble (John M. esq.), M. A., Trinity College í Kambryggju 100
Kiriakoff (Mikael)*, kollegieráð, í Odessa 120
Klewiz (W. A. von), leyndar-ríkisráðgjafi Prússakonúngs í Berlín . . . 120
Klick (Jóhan Jakob), konsúl Danakonúngs í Buenos-Aires 100
Kold (Pètr)*, agent, kaupmaðr í Nipum 600
Kouschelef-Besborodko (greifi A.), rètt statsráð, í Petrsborg 100
Krabbe-Carisius (Hans)*, stjórnarherra utanríkis málefna, í Kaupmannahöfn. 100
Lamb (William, esq.), á St. Thómas í Vestrindíum 210
Lang (Hugh)*, M. D., í Greenok á Skotlandi 100
Leathes (Philip Hammersley, esq.)*, F. S. A. í Lundúnum 100
Le-Blanc (Tomas, esq.)*, LL.D., F.S.A., málafærslumaðr, í Lundúnum . 100
Lee (John, esq.) LL.D., meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Lerchenfeld (E. barún von)*, leyndar-ríkisráðgjafi, í München 100
Lewis (Martin, esq.), í Baltimore í Maríulands fylki 100
Lopes (Don Carlos A.), præsident í fríveldinu Paraguay í Suðrameríku. 100
Lowell (Charles), D.D., sóknaprestr í Boston í Massachusetts fylki . . 100
Luynes (Honoré T. P. J. d'Albert hertogi af), í Parísarborg 200
M'Caul (John), M. A. í Öxnafurðu, brezkr konsúl í Kaupmannahöfn . . 100
Macedo (Don Joaquim da Costa de), ritari vísinda-akademíisins í Lissabon. 100
Macgregor (Francis Coleman), brezkr aðalkonsúl á Kínverjalandi . . . 100
Macleod (Sir Henry G.), ræðismaðr á Trinidad í Vestrindíum 100
Manokjee Cursetjee (Esq.), Parsiskr bókfræðíngr, í Bombay 100
Marquez (J. J.), fyrrum præsident í Nýju-Granada í Suðrameríku . . . 100
Martinez de la Rosa (Don F.), fyrsti stjórnarráðgjafi á Spáni, í Madrið. 100
Mavros (Nicolas de), rètt statsráð, í Búkarest 100
Menschikoff (fursti Alexander), aðmíral, aðal-höfuðsmaðr yfir Finnlandi. 150
Metcalfe (Sir Charles), ræðismaðr yfir Agra í Hindostan 200
Metternich (C. fursti), ríkis-kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg . 100
Miniscalchi (greifi Franz), kammerherra Austrríkis-keisara, í Veróna . 100
Mittrovsky (greifi A.F.)*, efsti kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg. 100
Molander (Jóhan)*, T.D., biskup yfir Borgå stipti i Finnlandi 100
Moltke (greifi A. W.), leyndar-ríkisráðgjafi Danakonúngs, í Kaupmannahöfn. 100
Moltke (greifi Karl E.), geheime-konferenzráð, at Agörðum á Sjálandi. 100
Moltke-Hvidtfeldt (greifi A. G.), sendiherra Danakonúngs í Neapel. 100
Montefiore (Sir Moses), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Mülertz (Andreas F.)*, P. D., stjórnari lærdómsskólans í Hrossanesi . 100

Navarrète (Don Fern.z de)*, forseti hins kon. sögu-akad. í Madríð . . 100
Neophytos (H. T.), metrópólit.-erkibiskup á Blökkumannalandi 100
Nordimbralandi (A. P. lávarðr Prudhoe, hertogi af), á Alnvíkkastala. 100
Olfers (J. F. M. von), aðalræðismaðr yfir gripasöfnum Prússa, í Berlín. 100
Orloff (greifi Alexis), general, ríkisráðgjafi Rússakeisara í Pètrsborg . 100
Ouseley (Sir Gore), formaðr í hinu asiatiska fèlagi í Lundúnum 100
Ouseley (Vilhjálmr G.), sendiherra Stóra-Bretlands í Buenos Aires . . . 100
Peterson (John), yfirdómari á St. Vincent í Vestrindíum 100
Petit (Louis Hayes, esq.), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum. 200
Plaskett (Jósep), majór, á St. Croix í Vestrindíum 100
Plumer (Vilhjálmr, esq.), í Epping í Nýja-Hampskíri 100
Precht (H. W.), ofursti-lieutenant ok staðarhöfuðsmaðr á St. Thómas . 200
Prescott (Henry), fyrrum höfuðsmaðr á Nýfundnalandi 100
Preus (J. C.), sórenskrifari í Vestra Niðarnesi, staðarfógeti í Grimstað . 100
Prieto (Don Joaquim), fyrr. præsident í fríveldinu Chili í Suðrameríku. 100
Pyrker (H. T. J. L.), patriarki-erkibiskup at Erlá í Ungaralandi 100
Radakant Radja Bahadur (Esq.), hindverskr bókfræðingr í Bengalalandi. 100
Rafn (Carl Christján), ritari fèlagsins 100
Rehling (J.)*, fyrr. aðal-ræðismaðr hinna dönsku Austrindía, í Tranquebar. 100
Reventlow (F. D. greifi af), sendiherra Danakonúngs í Lundúnum . . 100
Reventlow (D. C. E. greifi af), kammerherra, at Brahetrolleborg á Fjóni. 100
Rumin (N. de), rètt statsráð Rússakeisara, í Moskva 100
Salvandy (N. A. greifi), stjórnarráðgjafi Frakkakonúngs, í Parísarborg. 100
Santa-Cruz (Andreas), verndari hins Perú-Bolivíska sambands, í Líma. 160
Scavenius (Jacob Brönnum), hirðveiðameistari, at Bassanesi á Sjálandi. 100
Schack (Ottó Diderik greifi af), at Schackenborg 100
Schindler (Jóhan), fyrrum forseti stjórnarráðsins í Kraká 100
Schmidt (P. C.), proprietèri at Vindabý ok ráðherra í Tönningen . . . 200
Scholten (P. C. F.), aðal-ræðismaðr hina dönsku Vestrindía, á St. Croix. 100
Schubert (F. H. von), general-lieutenant, í Pètrsborg 100
Sieveking (Karl), Syndicus, í Hamborg 100
Sjögren (A. J.), statsráð ok meðlimr vísinda-akademíisins í Pètrsborg. 100
Smith (John Cotton, esq.), í Sharon í Konnektíkúts fylki 100
Smith (Mikael), ræðismaðr við hinn norska land- ok sjóher, í Arendal. 100
Stenhammar (M.), T. D., prófastr ok sóknapr. at Risingum á Austr-Gautlandi. 100
Stifft (fríherra A. J. v.)*, liflæknir Franz keisara fyrsta, í Vínarborg. 100
Stirbey (Barbo de), stórvornik á Blökkumannalandi 100
Stourdza (H. T. fursti Mikael), hospódar í Moldá 200
Stroganoff (Gregorius greifi), leyndarráð Rússakeisara, í Pètrsborg . . 100
Ströiberg (Christopher)*, kansellíráð, í Alaborg á Jótlandi 600
Sudrlandi (G. G. L. G. hertogi af), Dunrobin kastala í Suðrlandi . . . 100
Swinburne (Sir John E. Bart.), forseti fornfræða-fèlagsins í Nýkastala . 150
Teïmouraz (H. H. Czarevitsj), prins af Georgía, sonr Georgs konúngs xiij. 100
Teleki von Czeh (greifi Jósep), höfuðsmaðr yfir Siebenbürgen 100
Thamsen (Hans Ditleifr)*, rètt statsráð, í Hrossagarði 2,020
Titoff (Valdimar Pálovitsj), sendiherra Rússakeisara í Miklagarði 100

Toreno (greifi José Maria de), kammerherra Spánardrottníngar, Madrid.	100
Tyszkiewicz (greifi Eustacius), forstjóri fyrir skólunum í Borysov . .	100
Uvaroff (Sergius), leyndar-ríkisráðgjafi Rússakeisara, í Pètrsborg . . .	100
Van Buren (Martin), fyrrum præsident í fríveldum Norðrameriku	100
Van Deurs (J. E.), general-krigscommissarius, at Frydendal í Sjálandi .	100
Vargas (J. F.), M. D., fyrr. præs. í fríveldinu Venezuela í Suðrameriku.	100
Waldo (Daniel, esq.), Vorcester í Massachusetts fylki	100
Wallén (C.), leyndar-ráðgjafi, ráðherra í Finnlandi, Helsingfors	100
Warschau (greifi Paskévitsj Erivansky, fursti af), landstjóri í Pólinalandi.	150
Webster (Noah), LL. D., New-Haven í Konnektikúts fylki	100
Wellenheim (Leopold Welzl von)*, hirðráð, í Vinarborg	100
Woolsey (Þórðr Dwight), prófessor við háskólann í Newhaven, Konnektikút.	100
Werkmester (Martinus), landmælari, í Sveinborg á Fjóni	100
Wilson (Right Rev. Daniel), D.D., biskup í Kalkútta í Bengalalandi . .	100
Winthrop (Thomas L.), forseti hins vínlenzka fornfræða-fèlags í Boston.	100
Wolanski (Tadeusz Przyiaciel z Wolan), at Pakosc í Brombergsfylki . .	100
Wood (Richard, esq.), brezkr konsúl í Damaskus	100
Rússneskr höfðíngi í Pètrsborg	100
Ameríkanskr bókfræðingr	500
Sjóðr með einkennisnafni „Grænland”	600
Sjóðr með einkennisnafni „Stafángr”	200
Annat vaxtafè, safnat af tillögum sem goldin eru í einu lagi	20,180
Fèlagsins fasti Sjóðr 31. Dec. 1847	48,000

ERKLÆRING FRA REVISORERNE.

Undertegnede have, som det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskabs for Aaret 1847 valgte Revisorer, efterseet Selskabets faste Fond for islandske Oldskrifters Udgivelse og nordisk Oldkyndigheds Fremme til Belöb 48,000 Rbdlr. Sölv i Kongelige 4 Procents Obligationer og bevidne herved at den Bestemmelse, som den Kongelig confirmerede Fundats for Fonden af 30te October 1834 § 4 foreskriver, er iagttagen.

Kjöbenhavn den 15de Januar 1848.

LÖGSTRUP. H. B. HORNBECH, M. D.

ÖFVERSIGT ÖFVER DE UTGIFNA SKRIFTERNA.

FORNMANNA SÖGUR, *eller historiska sagor om tilldragelser i Norrige, Sverige och Danmark; utgifna på fornspråket efter isländska Handskrifter;* complett i 12 band med 7 facsimiler.

SCRIPTA HISTORICA ISLANDORUM DE REBUS GESTIS VETERUM BOREALIUM, latine reddita et apparatu critico instructa, opera et studio Sveinbiörnis Egilssonii. Vol. I-XII (complett).

OLDNORDISKE SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning; complett i 12 band.

FORNALDAR SÖGUR NORDRLANDA, fuldständig samling af mythisk-historiska sagor om tilldragelser i Norden före Islands bebyggande, utgifna på fornspråket af C. C. Rafn, complett i 3 band med 1 facsimile.

NORDISKE FORTIDS SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning af C. C. Rafn, likaledes i 3 band.

KRAKUMAL, SIVE EPICEDIUM RAGNARIS LODBROCI REGIS DANIÆ, utgifvet med indledning och upplysande anmärkningar af C. C. Rafn.

FÆREYINGA SAGA eller FÆRINGARNES HISTORIA på den isländska grundtexten med färöisk och dansk öfversättning, utgifven af C. C. Rafn, med ett facsimile och karta öfver Færöarne.

ISLENDINGA SÖGUR *eller historiska sagor om tilldragelser på Island, utgifna på fornspråket.* 1sta bandet med en karta öfver gamla Island och 4 facsimiler. 2dra bandet med 6 facsimiler.

HISTORISKE FORTÆLLINGER OM ISLÆNDERNES FÆRD UDE OG HJEMME i Bearbeidelse efter de gamle Grundtexter af N. M. Petersen, 1-4 band.

GRÖNLANDS HISTORISKE MINDESMÆRKER, utgifna på fornspråket med dansk öfversättning, inledningar och upplysande anmärkningar, complett i 3 band med 12 plancher.

ANTIQUITATES AMERICANÆ SIVE SCRIPTORES SEPTENTRIONALES RERUM ANTE-COLUMBIANARUM IN AMERICA, samling af i Nordens fornskrifter befintliga berättelser om de gamla Nordboarnes upptäcktsresor till Amerika fran det 10de till det 14de århundradet; studio et opera Caroli Christiani Rafn; med 18 plancher.

TIDSSKRIFT FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, complett i 2 band med 1 pl.

NORDISK TIDSSKRIFT FOR OLDKYNDIGHED, complett i 3 band med 9 pl.

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, 1836-45 (5 band med 49 plancher.)

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED OG HISTORIE, 1846-47 med 6 pl.

ANTIQUARISK TIDSSKRIFT, 1843-45 (1sta bandet) med 7 plancher.

MÉMOIRES DE LA SOCIÉTÉ ROYALE DES ANTIQUAIRES DU NORD, 1836-1839, 1840-1844 (Vol. I-II.) med 29 plancher.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

AARSBERETNING
1847.

Præsidenten H. K. H. Kronprindsen har under 11te Januar 1848 constitueret i afgangne Etatsraad Finn Magnusens Sted Conferentsraad og Professor E. C. Werlauff som Vice-Præsident, indtil dette Embede paa lovformelig Maade kan i et Möde blive besat.

Mödets Afholdelse var forelöbig bestemt til den 28de Januar, men formedelst Selskabets Protectors, Kong Christian den viii's Hedengang maatte det udsættes.

Bestyrelsen overrakte Selskabets hidtidige Præsident Hans Majestæt Kong Frederik den vii paa Selskabets Stiftelsesdag den 28de Januar en Adresse saalydende:

„Deres Majestæt har ligefra Ungdomsalderen med stor Interesse dvælet ved Fortidens Mindesmærker og virksomt deeltaget i Bestræbelserne for deres Oplysning. Deres Majestæt har, som hidtil ingen af Deres ophöiede Æt, besögt selve det mærkværdige Klippeland fjernt i Nordhavet, hvor den gamle danske Tunge og den nordiske Oldhistories Kildeskrifter frededes og bevaredes gjennem Aarhundreder. Ved at overtage Præsidiet i vort Selskab har Deres Majestæt givet den Virksomhed et nyt Opsving, hvorved det har bestræbt sig for at give hine Mindesmærker og denne vor herlige Oldtidsliteratur den Betydning i og udenfor Europa, hvorpaa de have et saa gyldigt Krav.

Fjernt i Vesten, i den nye Verdensdeel, har man ved Selskabets Arbeider fundet sig foranlediget til, paa *Engelsk* at udgive en islandsk eller olddansk Grammatik, for at studere i selve Grundsproget vore Kildeskrifter til Americas forcolumbiske Historie, og nu har nylig en anseet Lærd udarbeidet paa *Russisk* en udförlig Grammatik i det islandske eller olddanske Sprog, for at de russiske Oldgranskere og Historikere kunne i selve vort Oldsprog studere de islandske Kildeskrifter til Österlandenes ældre Historie, af hvilke en Udgave af vort Selskab forberedes og alt er under Pressen.

Museet for de nordiske Oldsager staaer i en inderlig Forbindelse med Deres Majestæts Nordiske Oldskrift-Selskab, hvis antiqvariske Tidskrift, Annaler og Mémoires ere de Meddelelsesorganer, gjennem

hvilke saavel Efterretninger om vore Samlingers aarlige Tilvæxt, som ogsaa videnskabelige med Afbildninger oplyste Undersögelser om de mærkeligste Fund og Mindesmærker forelægges Granskerne her i Norden og i Udlandene. Denne inderlige Forbindelse har væsentlig bidraget til under Deres Majestæts Præsidium at give vore Bestræbelser et saa frugtbringende Udbytte for Videnskaben og at henlede paa dem en skjönsom Opmærksomhed ogsaa i fjerne Lande, hvorpaa de ovenanförte Kjendsgjerninger afgive saa glædelige Vidnesbyrd.

Efter Deres Majestæts eget Forslag udförtes en Revision af Selskabets Love, hvorved den hidtidige Forfatning i alle væsentlige Punkter bibeholdtes og Selskabets fremtidige Love vedtoges saaledes som de af Deres Majestæt ere underskrevne den 26de November 1846 og senere publicerede. Ved denne Foranstaltning har Selskabet saaledes vundet foröget Fasthed og Betryggelse, da de Vedtægter, med hvilke det har arbeidet sig frem fra en Idee til sit nærværende Standpunkt, og hvis Fortrinlighed ved den vundne Erfaring var godtgjort, nu have vundet Lovskraft for Fremtiden.

Deres Majestæts ophöiede Fader, den elskede Konge, ved hvis Hedengang vi alle ere gjennemtrængte af en dyb Vemod, gav som Selskabets Protector, ved sin levende Interesse for Sagen, dets Virksomhed en foröget Styrke og Betydning, og det vil stedse taknemmeligen bevare hans dyrebare Minde.

Den Deeltagelse og vedvarende Medvirkning, hvormed Deres Majestæt har hædret Selskabet, paalægge os den Pligt, i det vi frembære dets Lykönskning til Deres Majestæts Bestigelse af Deres höie Forfædres Throne, at tolke dets dybt fölte Erkjendtlighed.

Deres Majestæts Nordiske Oldskrift-Selskab vil betragte det som en uskatteerlig Opmuntring til Fortsættelse af det begyndte Værk, om det kan blive saa lykkeligt fremdeles at vedligeholde Deres Majestæts Bifald og Beskyttelse."

Herpaa svarede Kongen ved Rescript af 13de Marts saaledes:

„Vi ville fremdeles som Protector vedblive at have Overbestyrelsen over Selskabets Anliggender og bifalde at der indtil videre ingen Præsident vælges, men at Bestyrelsen af de löbende Forretninger ligesom hidtil overdrages til Vice-Præsidenten. Naar Vor Leilighed tillader det, ville vi allernaadigst selv overtage Præsidiet i Selskabets Möder."

Idet forlöbne Aar 1847 ere af de senest optagne Medlemmer fölgende indtraadte i Classen af de

STIFTENDE MEDLEMMER:

H. Ks. H. MAXIMILIAN, HERTUG AF LEUCHTENBERG.
H. K. H. JOHAN, PRINDS AF SACHSEN.
Davis (Sir John F.), K. Storbrit. befuldmægtiget Minister i China.
Lopes (Don Carlos A.) Præsident i Republiken Paraguay.
Luynes (Honoré T. P. J. d'Albert Hertug af), Paris.
Radhakant Raja Bahadur (Esq.), Hinduisk Literateur, Bengalen.
Sutherland (G. G. L. G. Hertug af), Dunrobin Castle, Sutherland.

Der udgaves i dette Aar af

SELSKABETS ANNALER OG MÉMOIRES:

Af Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie Aargangen eller Bindet for 1847 af fölgende Indhold: 1, De islandske Sagaer i deres Forhold til den russiske Historie, af Osip Ivanovitsj Senkovski, fra Russisk oversat ved L. Keyper. (Af det russiske Bibliothek for Læsning, en Journal for Literatur, Videnskab, Industri, Nyheder og Moder). 2, Om Gunnars Höi ved Hlidarende, af Bjarne Thorarensen. 3, Bidrag til Oplysning af den danske Reformationshistorie, ved H. Knudsen. 4, Om Ridderen og Rigsraaden Hr. Hauk Erlendssön, Islands, Oslo og Gulathings Lagmand, og om hans literaire Virksomhed, ved P. A. Munch (med et Facsimile af Hr. Hauks Haandskrift). 5, Dronning Dagmar, af Johan Erasmus Vocel, fra Böhmisk ved C. Smith. 6, Bonde, bryde og adel, et bidrag til oplysning om de danske stænders kår i middelalderen, af N. M. Petersen. 7, Om Indskriften paa det i Sönder-Jylland 1734 fundne Guldhorn, af P. A. Munch. 8, Nogle Bemærkninger om Völuspá, ved Brynjolf Snorrason. 9, Jernalderens Begyndelse i Danmark, oplyst gjennem Gravfund, af J. J. A. Worsaae (med Afbildning af Tjærebyfundet). 10, Tillægsbemærkninger til Afhandlingen om Rigsraaden Hr. Hauk Erlendssön og til Afhandlingen om Guldhornindskriften, ved P. A. Munch.

Af Mémoires des Antiquaires du Nord et Hefte for Aarene 1845 til 1847, indeholdende: Aarsberetninger paa Fransk for 1843, 1844, 1845 og 1846, ligeledes Beretninger om Fremgangen af forskjellige, den nordiske Oldtidsvidenskab eller Archæologien i Almindelighed vedkommende offentlige Institutioner, navnligen Museet for nordiske Oldsager, Cabinettet for americanske (antecolumbiske) Oldsager, Myntcabinettet, Antikcabinettet, det ethnographiske Cabinet, det historisk-archæologiske Archiv og det historisk-archæologiske Bibliothek. Fremdeles fölgende særskilte Afhandlinger: 1, Om fossile Menneskebeen, fundne i en Hule i Brasilien, af P. W. Lund. 2, For-

bedringer til den russiske Storfyrst Ruriks Stamtavle ved F. Kruse, foranledigede ved Dr. J. H. Bredsdorffs i det forrige Bind af Selskabets Mémoires indförte Bemærkninger, betræffende den ældste russiske Fyrsteslægts Genealogi. 3, Udsigt over Americas arctiske Landes gamle Geographi efter de nordiske Oldskrifter ved C. C. Rafn (med et Kort over Grönlands Östrebygd efter oldnordiske Beretninger).

Derhos af Antiquarisk Tidsskrift Aargangen for 1846.

* * *

I April-Mödet forelæste Secretairen den ovenanförte i Selskabets Annaler for 1846 optagne Afhandling af Professor P. A. Munch i Christiania om Ridderen og Rigsraaden Hr. Hauk Erlendsson, Islands, Oslo og Gulathings Lagmand, og om hans literaire Virksomhed og foreviste adskillige nordiske eller islandske Oldböger, som ere forfattede og for en stor Deel skrevne af denne lærde Islænder omtrent i Aarene 1294 til 1329, ligeledes, i Facsimile, et af ham egenhændig skrevet Diplom af 28de Januar 1302, som nu bevares i Rigsarchivet i Christiania.

Oldsag-Commissionen foreviste adskillige til Museet for nordiske Oldsager senest modtagne Oldsager og Etatsraad Thomsen foredrog Bemærkninger desangaaende.

Juli-Mödet afholdtes i Forbindelse med October-Mödet. I dette Möde anmeldte Secretairen, at han, da det 3die Bind af Selskabets Udgave af Islendínga Sögur var bestemt til at indeholde Egils saga og der af denne befandtes en god Membrancodex i det hertugelige Bibliotek i Wolfenbüttel, som burde afbenyttes ved Selskabets Udgave, havde paa en Reise i Tydskland i Löbet af Sommeren opholdt sig der nogle Dage, for nærmere at undersöge denne Oldbog og, om muligt, gjennem det brunsvigske Ministerium udvirke Tilladelse til at laane den hid til den ovennævnte Afbenyttelse. Hensigten opnaaedes og vi have alt modtaget denne Oldbog hertil, for at kunne benytte den ved den forehavende Textudgave, saavel af Egils saga som ogsaa af Eyrbyggja saga, der ligeledes findes i denne Codex.

I Weimar havde Selskabets Medlem, Hofprovst Stephan Sabinin, foreviist ham en til Pressen fuldstændig færdig oldnordisk eller gammel islandsk Grammatik, som han havde udarbeidet paa Russisk for at lette sine Landsmænd Adgangen til Studiet i selve Grundsproget af de oldnordiske Kildeskrifter til Ruslands ældre Historie, hvis Udgivelse Selskabet har bebudet. Senere havde Academiker Sjögren i St. Petersborg tilmeldt Selskabet, at han ex officio havde afgivet til det keiserlige Videnskabers Academi en Betænkning om Sabinins Arbeide og at

Academiet havde besluttet at foranstalte denne Grammatik udgiven paa sin Bekostning.

I Prag havde Secretairen ved det Böhmiske Museums archæologiske Committee J. E. Wocel overleveret ham for Selskabets Bibliothek et Skrift Králowna Dagmar, hvoraf Uddrag nu er meddeelt i Selskabets Annaler for 1847.

Oldsag-Committeen foreviste Tegninger af de tvende ved Mögeltönder i Sönder Jylland fundne Guldhorn, der vare udarbeidede efter de originale Afbildninger, som endnu haves, og Professor P. A. Munch fra Christiania meddelte for Selskabets Annaler en Afhandling om Indskriften paa det ene af disse.

Dr. philos. H. N. A. Jensen, Sognepræst til Borne, havde oversendt tre med antiquariske Korter oplyste Afhandlinger om Bispedömmet Slesvigs gamle Omfang og Inddeling, om en Deel af Angeln og om Slien.

Fra det academiske Collegium ved Frederiks Universitet i Christiania var modtagen den efter dets Foranstaltning ved P. A. Munch og C. R. Unger besörgede Udgave af Fagrskinna, kortfattet norsk Konge-Saga fra Slutningen af det 12te eller Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, fra Professor Holmboe, hans Skrift: Det oldnorske Verbum, oplyst ved Sammenligning med Sanskrit og andre Sprog af samme Æt, og fra Rigsarchivar Chr. C. A. Lange 1ste Bind af Norsk Tidskrift for Videnskab og Literatur, hvilke forelagdes.

Der forevistes en af det Rhode-Islandske historiske Selskab i Providence til Selskabet oversendt Samling af antecolumbiske Oldsager, hidrörende fra de tvende indianske Stammer Wampanoags og Narragansetts og fundne i Districtet Tiverton i Staten Rhode-Island.

Januar-Mödets Afholdelse var forelöbig bestemt til den 28de i denne Maaned, men maatte af ovenanförte Grund den Gang udsættes og senere formedelst de indtrufne Omstændigheder. Til det forlöbne Aar henhöre endvidere fölgende Meddelelser:

Fra Valentin Müller, Forstander for Brödremissionen i Lichtenau, vare modtagne Berigtigelser betræffende Configurationen af Kysten af Julianehaabs District fra Friederichsthalsfjorden til Agluitsok, med et skizzeret Kort over denne Kyststrækning.

Amtmand Plöyen paa Færöerne afgav nogle fra Pastor emeritus J. H. Schröter i Thorshavn modtagne færöiske Folkesagn, som vare optegnede af Ole Jespersen paa Suderö.

Hr. V. U. Hammershaimb, der for Tiden foretager en Reise paa Færöerne, for at samle Kvæder, Folkesagn, Æventyr, Ordsprog, Gaader o. d. l., som ved mundtlig Overlevering ere bevarede der fra

ældre Tider, havde ved Skrivelse, dateret Skálavík paa Sandö den 12te November, givet en forelöbig Beretning om Fremgangen af hans Bestræbelser for dette Anliggende.

Secretairen i det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem, Overretsassessor Schwach, underrettede om, at Cand. theol. Hansen havde afkjöbt Eieren af Tutteröen Ruinerne af det derværende Kloster og indhegnet dem, for at sikre dem mod videre Ödelæggelse. Med Selskabets Medvirkning har han ogsaa gjennemgravet den Gravhöi, som er lige ved Foden af den naturlige Höi, hvor Frostothinget holdtes, og hvilken Höi han har formaaet Eieren og Naboerne til at indhegne og beplante, hvorefter den, som hidtil i nogle Aar, vil blive den Samlingsplads, hvor Bygdens Mænd feire Norges Friheds Igjenfödelsesdag. Ved denne Gjennemgravning erfaredes, at Höien sandsynligviis har været benyttet baade i Brænd- og Steenalderen, ligesom den indeholdt baade et Slags Gravkammer og tydelige Spor af 3 Baade. De derved fundne Oldsager ere Levninger af Sværde, Öxer og Hjelme samt endeel Skibssöm, alle forrustede og defecte. Kun Spænderne paa en Hjelm vare, som forfærdigede af et bedre Metal, hele, Tornen fraregnet, og i den ene af dem fandtes ubeskadigede Levninger af det vævede linnede Töi, som formodentlig har været en Spænderem.

Amtsforvalteren i Hjörring Amt, Justitsraad N. Juel, meddelte et Circulaire, som han under 25de October 1847 havde udfærdiget til samtlige Sognefogder i Amtet, hvori han opfordrer dem til at yde Bistand til Oldsagers Opbevaring og navnligen til at gjöre Sognenes Beboere opmærksomme paa, hvor vigtig deres Medvirkning er i denne Henseende.

Pastor Jörgensen til Thisted, Binderup og Durup i Aalborg Amt havde indsendt Afrids af en Runesteen, som var funden paa en lille Gravhöi beliggende henved 100 Skridt fra Brastrup Sö tætved en lille Aa i Lille Rörbek By, Ravnkilde Sogn, Aars Herred, og nu er bragt til fremtidig Bevaring i Præstens Have. Den er fuldstændig, omtrent $2^1/_4$ Alen höi, $17^1/_2$ Tomme bred og vel 1 Alen tyk. Indskriften er anbragt i en længere Linie, der omfatter en kortere Midtlinie og lyder saaledes, ×ᚭᛋᚴᚢᛏᛦ : ᛏᚢᚴᚢᛏᛆ×ᛋᚢᚾ×ᚱᛁᛋᚦᛁ×ᛋᛏᛁᚾ ᛁᚠᛏ ᛁᛋᚴᛁ : ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ, Osgutr (Ásgautr) Tuguta (Þórgauta) son risþi stin ift Iski (Æski) bruþur sin.

Professor N.M. Petersen meddelte en Afhandling om Bonde, Bryde og Adel, et Bidrag til Oplysning om de danske Stænders Kaar i Middelalderen, og Inspecteur Worsaae det förste Afsnit af en Afhandling: Jernalderens Begyndelse i Danmark, oplyst gjennem Gravfund, hvilke ere optagne i Selskabets Annaler for 1847.

Professor P. A. Munch meddelte for det næste Bind af Annalerne: Algorismus efter Hr. Hauk Erlendssons Haandskrift (Nr. 544 i 4. af AMagn. Samling) med Indledning og oplysende Anmærkninger.

Lord Egerton Greve af Ellesmere havde paa Engelsk oversat den af Selskabet i 1836 udgivne „Ledetraad til nordisk Oldkyndighed". I Indledningen til denne engelske Udgave „GUIDE TO NORTHERN ARCHÆOLOGY" bemærker Oversætteren, at han som Selskabets Medlem havde modtaget dette Skrift og at han formedelst Værdien af de deri indeholdte Oplysninger havde fundet det önskeligt, at det kunde vinde Udbredelse ogsaa i Englands og de forenede Staters Sprog, hvilket havde bestemt ham til at oversætte det, og derhos at træffe Foranstaltninger, ifölge hvilke denne engelske Udgave sendes som Foræring til Selskabets Velyndere og til de med det i Forbindelse staaende offentlige Instituter i forskjellige Lande, hvor Originaludgaven er mindre tilgængelig.

Kassereren Kammerraad J. F. Magnusen har afsluttet sit Regnskab over Selskabets Pengevæsen for 1847.

Ifölge den af Secretairen meddelte Udsigt havde SELSKABETS FASTE FOND i Aaret 1847 haft en Tilvæxt af 1000 Rbd. Sölv og var saaledes voxet fra 47,000 Rbd. til 48,000 Rbd. Kongl. 4 pCt. Obligationer.

DEN ARNAMAGNÆANSKE COMMISSION.

ARNE MAGNUSSON, den fortjente Stifter at det Arna-Magnæanske Legat, er bleven Læserne nærmere bekjendt ved de i tredie Bind af Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed indförte biographiske Efterretninger om ham ved Jon Olafson fra Grunnavik, med Indledning, Anmærkninger og Tillæg ved E. C. Werlauff, hvortil er föiet en Udsigt over Commissionens Tilstand og Foretagender fra dens Oprettelse 1772 til 1835. I den senere Tid have Forholdene med Hensyn til Commissionens Virksomhedsplan betydelig forandret sig, idet den nordiske Oldtidsvidenskab har modtaget et Opsving ved Stiftelsen af det Nordiske Oldskrift-Selskab. Fra dette Institut, med hvilket Commissionen lige siden dets Stiftelse staaer i nöie Forbindelse i Samvirken til et fælles Maal, udgaves i en Række af over 20 Aar i Gjennemsnit 3 Bind om Aaret af Værker henhörende til dette Fag. Da der saaledes Aar for Aar ved udgivne Skrifter vandtes videnskabeligt Udbytte i denne Retning, behövede Commissionen saa meget mindre at tage i Betænkning at henvende sine Kræfter til större og vanskeligere Foretagender, om disses Resultater end ikke strax fremstillede sig bemærkede af et

större Publicum, men som dog vilde blive til Videnskabens umiskjendelige Fremtarv. Saaledes lod den i Forening med Oldskrift-Selskabet i Sommeren 1841 ved tvende islandske Literatorer foretage en Undersögelse af de i de offentlige Bibliotheker i Stockholm og Upsala værende islandske Haandskrifter, hvorved tilveiebragtes et udförligt raisonnerende Catalog over disse Samlinger. I de senere Aar har Commissionen ladet paabegynde nöiagtige Undersögelser i Legatets egen Haandskrift-Samling og i de i det store Kongelige Bibliothek bevarede, som vedkomme den nordiske Oldtidsvidenskab, hvilke allerede have afgivet ikke uvigtigt Udbytte ved Opdagelsen af flere hidtil ubemærkede eller ukjendte Brudstykker. Et længe savnet udförligt raisonnerende Catalog over de herværende Samlinger vil blive Resultatet af disse Undersögelser og med dette Arbeide har det god Fremgang.

Medens den förste af Legatets to Stipendiarer, Jon Sigurdsson, fornemmelig var sysselsat med dette vidtlöftige og möisommelige Arbeide, lod man den anden Konrad Gislason, i flere Aar saa godt som være aldeles fri for Arbeide i Commissionens Tjeneste, uagtet man ligefuldt tilstod ham Stipendiet, for at han kunde mere udelukkende henvende sin Tid og sine Kræfter paa de af ham paabegyndte grammatiske og lexicographiske Arbeider, der, ihvorvel ikke bestemte til at udgives fra Commissionen, dog ikke ere Legatets Formaal fremmede og give det bedste Haab om at ville blive af betydelig Vigtighed i denne Retning.

Ved Siden af dette Arbeide lod man tage tro Afskrifter og udföre critisk Collationering af flere mærkelige gamle Haandskrifter og Breve, saavel her som i Stockholm og Upsala og ligeledes paa Island, medens enkelte af disse forberedtes til Udgivelse og trende Værker lagdes under Pressen. De to af disse, nemlig Íslenzkir Annálar sive Annales Islandici og Járnsíða eðr Hákonarbók, ere nu færdige.

Det vigtigste hidtidige Savn efter Nutidens billige Fordringer er Offentliggjörelsen af en aarlig Beretning, og dette Savn vil nu blive afhjulpet, eftersom Commissionen har besluttet i sit den 11te April 1848 afholdte Möde, at der paalægges Secretairen den Pligt ved hvert Aars Udgang at meddele en Beretning om Commissionens Status og Foretagender til Offentliggjörelse i Antiquarisk Tidsskrift, i hvilken Beretning navnligen ogsaa Udförelsen af de Stipendiarerne overdragne specielle Hverv blive, forsaavidt de egne sig dertil, at ommelde, hvorved saaledes det Publicum, der interesserer sig for den nordiske Oldtidsvidenskabs Fremme, sættes i Kundskab om Commissionens dertil sigtende successive Bestræbelser.

De forskjellige Retninger af Commissionens Virksomhed i de senest forlöbne Aar og det derved tilveiebragte videnskabelige Udbytte samt Legatets nærværende Status maa her nærmere omtales.

Undersögelse af de islandske Haandskrift-Samlinger i Stockholm og Upsala. Det er bekjendt, med hvilken Energi der i Sverige, især i Tidsrummet fra 1660-1700 blev virket for den nordiske Oldtidsvidenskab. I dette Tidsrum udkom og forberededes der ikke alene ikke faa Skrifter i Oldgranskningsfaget, som, i Forhold til Videnskabens daværende Standpunkt, havde megen Fortjeneste, men der grundlagdes ogsaa i Stockholm og Upsala Samlinger af islandske og norske Haandskrifter, dels erhvervede i Island ved Kjöb eller Gave, dels afskrevne efter de i kjöbenhavnske Samlinger opbevarede Haandskrifter. Da disse svenske Samlinger ere ældre end den arnamagnæanske, kunde man med Grund formode, at de maatte indeholde adskilligt, som kunde supplere den, men man havde her ingen anden Kundskab om deres indre Beskaffenhed, end den man kunde danne sig af de i Sverige udkomne Oldskrift-Udgaver, eller adspredte Optegnelser af Reisende, eller Bemærkninger af Udgivere, som havde benyttet enkelte af dem. Den Förteckning öfver de isländska Handskrifter, hvilka på kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras, som Rigsantiquar Liljegren har udgivet i 1ste Deel af Fornålderns Hjeltesagor S. xxxiv-lviii lover vel en fuldstændig Oplysning om, hvilke forskjellige Stykker der indeholdes i den stockholmske Samling, hvilke Haandskrifter ere paa Membran eller Papir, hvilke der haves hele eller kun stykkeviis, samt om Formatet, men dels ere kun Sagaerne detailleret opgivne, de andre, efter hans Mening mindre vigtige, Stykker kun summarisk anförte og uden nogen bestemt Plan (f. Ex. S. xlvi, lv og lvii), dels bestemmes der ikke det mindste om Haandskrifternes Alder eller indre Beskaffenhed, hvilket er af den allerstörste Vigtighed, dels havde man Grund til at mistænke Fortegnelsens Fuldstændighed, da man sikkert vidste, at enkelte mærkelige Stykker fandtes i Samlingen uden at være anförte i Fortegnelsen (f. Ex. den af Sveinbjörn Egilsson efter Thorgeir Gudmundssons Afskrift som Skoleprogram 1832 udgivne Ólafs drápa Tryggvasonar af Hallfred vandræðaskáld; Drapaen Rekstefja af Hallar-Stein, udgiven af samme i Scripta histor. Island. vol. iii. ogsaa efter Gudmundssons Afskrift, samt hele Ólafs saga ens helga, benyttet ved Udgaven i Fornm. Sögur 4de Bind — og alle disse Stykker i een eneste Codex, den mærkelige saakaldte konúngabók Bergs ábóta). Bedre Oplysning giver Cataloget over den af Magnus Gabriel de la Gardie til Universitetsbibliotheket i Upsala skjenkede, forhen Stephanius tilhörende Haand-

skriftsamling, fornemmelig ved de af Professor Schröder tilföiede Oplysninger, som han forflere Aar siden har meddeelt Oldskrift-Selskabets Secretair til Efterretning, men denne saakaldte delagardiske Samling var ogsaa det eneste, man kjendte, af de til den islandske Literatur hörende Haandskrifter, som dette rige, og ved Professor Schröders Omsorg stedse rigere blivende Universitetsbibliothek er i Besiddelse af. Da nu Oldskrift-Selskabet, efter at have sluttet Udgaven af den Cyclus af islandske Sagaer, som fornemmelig knytte sig til de norske og danske Kongerækker fra Harald haarfager til Magnus Hakonsson, kaldet lagabætir og Knud den sjette (Fornmanna Sögur 1-12 Bind), havde besluttet at udgive den egentlig islandske Saga-Cyclus, og den arnamagnæanske Commission tillige ved Dr. theol. Sveinbjörn Egilsson forbereder en ny med udförlig kritisk Apparat forsynet Udgave af Snorra edda og Skálda, hvoraf et meget gammelt Haandskrift opbevares i den delagardiske Samling i Upsala, forenede de to Stiftelser sig til at bekoste Undersögelsen af de i de to fornemste svenske Bibliotheker opbevarede Haandskrifter vedkommende den islandske Literatur, og overdroge dette Hverv til Legatets förste Stipendiar Jon Sigurdsson og Olaf Pálsson, nu Præst til Stafholt paa Island,

Resultatet af den i denne Anledning foretagne Reise til Sverige, der varede 3 Maaneder (Juni-August) i Sommeren 1841, var i Korthed fölgende:

Der var kun faa Momenter, som kunde angives som Reisens egentlige Formaal, og de Reisende fik derfor ingen egentlig Instruction for deres Virksomhed; kun önskedes, at de skulde optegne hvad der maatte findes af islandske Haandskrifter især i Stockholm, og saavidt muligt collationere de Haandskrifter, som hörte til den islandske Saga-Cyclus, fornemmelig det gamle Membran-Haandskrift af Heiðarvíga saga og Gunnlaugs saga ormstúngu, til den af Oldskrift-Selskabet forberedte Udgave, samt nogle Stykker vedkommende de i Christian den fjerdes Tid foranstaltede Toge til Grönland, som findes i et samtidigt Papirshaandskrift under Signaturen K29, hvilke vare bestemte til Indrykkelse i den 3die Deel af „Grönlands historiske Mindesmærker". I Upsala skulde den gamle Codex af Snorra edda afskrives, ligesom ogsaa en der opbevaret, som man troede meget gammel, Codex af Grettis saga, og, hvis Tiden tillod det, noget af en under Navnet Ljóðabók opbevaret gammel Codex, samt Elis saga, alle i den delagardiske Samling. Tillige skulde Facsimiler besörges tagne af de vigtigste benyttede Haandskrifter.

Strax ved Ankomsten til Stockholm henvendte de Reisende sig til den danske Minister Grev Moltke, dernæst til Rigsantiquar Hilde-

brand og Bibliothekarerne Cancelliraad Wallmark og Arwidsson, til hvilke Anbefalinger havdes. Alle disse viste den mest forekommende Artighed og Interesse for Sagen. Cancelliraad Wallmark indrömmede strax samme Dag et Værelse over Bibliotheksalen, hvorhen man kunde bringe saamange Haandskrifter man önskede, og arbeide til hvilkensomhelst Tid om Dagen; til Hjemlaan kunde han derimod ikke give Tilladelse uden Samtykke fra Bibliothekets Chef, Statsraad S. Grubbe. Da det for Arbeidets Fremme var nödvendigt at faae Tilladelse til Hjemlaan, henvendte man sig paa ny til Grev Moltke, som med den störste Forekommenhed paatog sig at ordne Sagen, idet han gjorde sig selv ansvarlig for, at de udlaante Haandskrifter bleve godt behandlede og ubeskadigede tilbagegivne. Ved hans virksomme Hjelp, som ogsaa ved kraftig Medvirkning af Hofmarschal Bernhard von Beskow, Statsraad Ihre og Rigsantiquar Hildebrand blev Hjemlaanet ogsaa tilladt, uden at nogen Indskrænkning blev gjort med Hensyn til Benyttelsen af det i Bibliotheksbygningen indrömmede Værelse, hvortil man havde uhindret Adgang, ligesom Bibliothekar Arwidsson og de ved Bibliotheket ansatte Amanuenser viste den störste Forekommenhed i alt, hvad der kunde tjene til Arbeidets Fremme, ved Udlaan af Bibliothekets Böger o. s. v.

Ved kun flygtig at gjennemsee Samlingen af de islandske Haandskrifter og sammenligne den af Liljegren udgivne Fortegnelse, befandtes det snart, at det vilde være nödvendigt at gjennemgaae hvert enkelt Haandskrift og optegne, efter en noget vidtlöftigere Maalestok, hvad der maatte findes at fortjene Opmærksomhed eller belyse hvert Haandskrifts Beskaffenhed, Alder, Forhold til andre af samme Indhold o. s. v. — Arbeidet blev derfor saaledes deelt, at Jon Sigurðsson gjennemgik Haandskrifterne og forfattede et Catalog over dem efter samme Plan, som det, hvorefter han har begyndt et udförligt Catalog over den arnamagnæanske Haandskriftsamling, men Olaf Pálsson beskjeftigede sig fornemmelig med Afskrivning af de Stykker, som man önskede at komme i Besiddelse af, hvorpaa begge i Forening collationerede det afskrevne, for at opnaae den störst mulige Sikkerhed og Paalidelighed.

Den stockholmske Samling indeholder, i Skabet Nr. 29 i det nederste Galleri, hvor Hovedsamlingen af de islandske Haandskrifter findes: a, paa Membran 7 Vol. i Folio, 24 i Quart og 5 i Octav, b, paa Papir 100 i Folio, 42 i Quart og 23 i Octav; samt desuden: under Signaturen Fk (Skabet 28) 17 Vol. i Folio og Quart og under Signaturen C (Jónsbók og Kristinrèttir) dels paa Membran dels paa Papir 13 Vol.; tilsammen 231 Vol. Herved maa dog bemærkes: at nogle

af Haandskrifterne ikke kunde findes, hvilke heller ikke anföres af Liljegren, og maa altsaa for en rum Tid siden være bortkomne; at enkelte (men ganske faa) ikke höre til islandsk Literatur og ere derfor forbigaaede, og at de under Signaturen C anförte Haandskrifter ikke kunde gjennemgaaes, da de alle vare udlaante til Lund til Afbenyttelse for Professor Schlyter.

I Upsala bestaaer den delagardiske Samling af 65 Nummere; deriblandt höre til den islandske Literatur 30; af den salanske Samling vedkomme islandsk Literatur 16 Vol., af donationes variorum (deriblandt afgangne Erkebiskop Uno v. Troils) uden Nummer, 7, tilsammen 53.

Det er en Selvfölge, at man under Udarbeidelsen af Cataloget gjennemgik ethvert Haandskrift (især dog Membranerne og de ældste Papirshaandskrifter) Blad for Blad, og sögte ved Ordning af de ubundne og Foliering at bringe hvert Haandskrift saavidt muligt i dets oprindelige Orden, ligesom man ogsaa optegnede ethvert Stykke, de indeholdt, hvor ubetydeligt det end kunde synes. Derved bemærkedes i den stockholmske Samling fölgende Stykker, som ikke ere anförte i Liljegrens Fortegnelse:

1. Sagaer, historiske og romantiske: samt Helgensagaer, Æventyr og Legender: Auðunar þáttr ens vestfirzka, chart. Fol. Nr. 60; Baldvina þáttr Jórsalakonúngs, chart. Fol. Nr. 61; Bergfinns þáttr bóndasonar, chart. Fol. Nr. 64; Clarus saga keisarasonar, membr. Quart Nr. 6, Brudstykke, 8 Blade; Elis saga, membr. Fol. Nr. 7, fuldstændig; Friðþjófs saga ens frækna, membr. Quart. Nr. 20, Brudstykke, 3 Blade (mulig den samme som Liljegren anförer under Membr. Oct. Nr. 4); Gaungu-Hrólfs saga (i svensk Oversættelse) chart. Quart. Nr. 7; Geirbjarnar þáttr, chart. Fol. Nr. 64; Gibbons saga ok Gregá, Octav Nr. 10; Hákonar saga Hákonarsonar, membr. Quart Nr. 20, 11 Membranbrudstykker, 49 Blade; Hákonar saga Sverrissonar, chart. Fol. Nr. 41 (efter AMagn. Nr. 81 Fol.); Hálfs saga ok Hálfsrekka, chart. Fol. Nr. 68, Brudstykke; Hávarðar saga Ísfirðíngs, chart. Oct. Nr. 10; Hrólfs saga Gautrekssonar, membr. Quart. Nr. 20, Brudstykke, 10 Blade; Laxdæla saga, chart. Fol. Nr. 43, urigtig anfört paa Titelen og hos Liljegren som Eyrbyggja saga; Magus saga, med Tillæg om Hrólf skuggafífl, Laes Hinriksson og Vilhjálm Laesson, fuldstændig, skreven 1661, chart. Quart Nr. 6; Nitida saga frægu, membr. Quart. Nr. 20, Brudstykke, 1 Blad; Ólafs saga ens helga: a) den i Fornmanna Sögur trykte Recension membr. Fol. Nr. 1, fuldstændig paa 4 Blade nær, — chart. Fol. Nr. 45, Afskrift af membr. Nr. 1, — paa Omslaget om chart. Quart. Nr. 26, Brudstykke, 1 Blad af en gammel Membrancodex. b) Snorre Sturlusons Recension: membr. Quart Nr. 20, 4 Blade af en gammel Codex i

Folio og 1 Blád af en dito, skreven med samme Haand som Nr. 45 i Folio i den arnam. Samling (codex Frisianus); Ólafs saga Tryggvasonar, oversat efter Odd múnks latinske Bearbeidelse membr. Quart Nr. 20, fuldstændig paa c. 4 Blade nær; Sigurðar biskups þáttr (Episode af Ólafs saga Tryggvasonar) med svensk Oversættelse chart. Fol. Nr. 68; Sigurðar saga þögla, chart. Fol. 32, skreven omtr. 1670; Sigrgarðar saga ok Valbrands, paa Omslaget om chart. Octav Nr. 23, 1 Membranblad i Octav fra det 16de Aarhundrede; Sverris saga, membr. Quart. Nr. 20, 5 Brudstykker, 32 Blade; Víga-Glúms saga chart. Quart Nr. 4; Þorfinns saga karlsefnis, chart. Fol. 35, urigtig anfört af Liljegren som Eiríks saga ens rauða; Þorsteins þáttr ens fróða, chart. Fol. Nr. 66; Þorvarðar þáttr krákunefs, chart. Fol. Nr. 64.

Af de Haandskrifter, som Liljegren anförer, maa man især fremhæve som fortrinlige: Vilkina saga, membr. Folio Nr. 4; Ólafs saga helga, membr. Quart Nr. 2 og 4; Konráðs, Hrólfs Gautrekssonar og Jómsvíkínga saga i Nr. 7 Quart, og Samling af romantiske Sagaer i Nr. 7 Folio og Nr. 6 Quart, indeholdende respective 11 og 12 forskjellige Sagaer.

Af *islandske Helgensagaer*, som især ere meget mærkelige for det gamle Sprogs og Retskrivnings Skyld, er den stockholmske Samling uskatterlig rig; to smukke og gamle Codices i Folio (Nr, 2 og 3), den ene 86, den anden 168 Blade, indeholde tilsammen 51 Helgensagaer. Blandt dem, som Liljegren har opregnet, findes in duplo: Ambrosius saga, Augustinus s., Gregorius s. (denne er toslags: den ene om Pave Gregorius, den anden om en Biskop af samme Navn; begge disse findes i Nr. 3, men i Nr. 2 kun den ene, Liljegren anförer kun een Gregorius saga), Lazarus saga, Nicolaus s., Sixtus s., Stephanus s. og Silvesters s. Desuden haves her, foruden de af Liljegren (S. XLVI) opregnede: i Nr. 2, Agnesar saga, Fragment, Lúcíu saga, fuldstændíg, Mauricius jarls s. ok fèlaga hans, Fragment, Páls saga heremitæ, fuldstændig, Frú Sophíu s. ok dætra hennar, Fragment; i Nr. 3 Georgius s., fuldstændig, og den ene Gregorius s., ligeledes fuldstændig. Den under Titelen „de Tyro et Sidone" hos Liljegren anförte Legende er den som sædvanlig kaldes flagellatio crucis in Berytho. I andre Haandskrifter fandtes fölgende af Liljegren ubemærkede Helgensagaer: Barbaru saga, chart. Fol. Nr. 64; Barlaams saga, to Brudstykker af en gammel Membrancodex paa Omslaget om chart. Oct. Nr. 3 og 10, tilsammen 3 Blade; Maríu saga, Membr. Oct. Nr. 1, Brudstykke; Thómas Saga erkibiskups, membr. Quart Nr. 17 (fattes 9 Blade); Þorláks biskups saga, membr. Fol. Nr. 5 (dens Afskrift i cod. chart.

Nr. 2 i Folio, anföres af Liljegren) fuldstændig. Som beslægtet hermed kan og anföres: Saga Krists ok kristninnar fram á daga Neró keisara, smuk Membrancodex, ældre end 1450, membr. Quart. Nr. 19. Desuden findes en Mængde mindre Æventyr og Legender, som her blev for vidtlöftigt at anföre; i Nr. 66 i Fol. er den störste Samling af disse (32), og i Nr. 64 i Fol. ikke faa Stykker. Blandt disse mindre Stykker maa dog anföres: Placidius æfintýri (Legende), hvorover et gammelt islandsk Digt haves, udgivet af Egilsson som Skoleprogram 1833, det findes fuldstændigt i chart. Oct. Nr. 8; Legende om Vitus og flere Legender i samme Nr.; Brudstykke af Adams bók, om Seths Reise til Paradis, jfr. AMagn. Nr. 544, 4to, i chart. Oct. Nr. 4; Æventyr om konúngsson, hertogason ok jarlsson, og om markgreifa Gautýr i chart. Fol. Nr. 47 og chart. Quart. Nr. 22a, og Stjörnu-Odda draumr i chart. Fol. Nr. 66.

Brudstykker af Sagaer, som ikke under Optegnelsen kunde bestemmes, forefandtes: 1, I chart. Oct. Nr. 4 Brudstykke af en Fortælling om en Konge, som nævnes Hjerandi; der forekommer Navnet Þorkell hinn þunni og (hans?) Dronning, Datter af Ásmundr hinn mikli í Refshalalandi, 1¼ Side. 2, Som Omslag om Nr. 23 chart. Oct. to Membranblade af en Codex i Quart fra 16de Aarhundrede, indeholde Brudstykke af en romantisk Saga, som nævner Quinatus konúng og hans Datter Porsila. 3, Brudstykke, 2 Blade, af en Legende om Biskop Bonus Optagelse ved Maria mater dei i de Helliges Samfund; i dette Brudstykke nævnes ogsaa Michael höfuðengill, i membr. Oct. Nr. 2 (formodentlig af Mikaels saga höfuðengils).

I Liljegrens Fortegnelse blandes dels grundforskjellige Recensioner sammen, dels Sagaer, hvis Hovedpersoner have samme Navn; saaledes findes sammenblandede hos Liljegren: Af Olafs saga Tryggvasonar 3 Recensioner: a, Odds múnks membr. Quart. Nr. 20, og chart. Fol. Nr. 13. b, Bergs ábóta, membr. fol. Nr. 1, chart. Quart. Nr. 11 og 12. c, Flatöbogens Recension, chart. Fol. Nr. 10. Af Egils saga a, den ægte, Brudstykke i membr. Quart. Nr. 7. b, den forfalskede, chart. Fol. Nr. 15a. Af Alexanders saga ens mikla. a, den gamle Recension, membr. Quart. 24 (Liljegren Nr. 8). b, den nyere Recension, chart. Fol. Nr. 1. Af Trojumanna saga: a, den ældre, chart. Fol. 58, Quart. Nr. 29. b, den yngre, chart. Fol. Nr. 1. Af Sigrgárðar saga. a, Sigrgarðar saga, Högna ok Sigmundar, chart. Fol. Nr. 1, 66; Quart. Nr. 17, 27; og Oct. Nr. 6. b, Sigrgarðar saga ok Valbrands, chart. 8vo Nr. 8, 23. Ved en Feiltagelse har Liljegren anfört et Membranbrudstykke af Bárðar saga snæfellsás, som skulde findes i membr. Quart. Nr. 18; Membranbrudstykke af den Saga var

ikke at træffe i hele Samlingen, og kan ikke have været i Nr. 18, med mindre det har ligget löst og derved er bortkommet.

2. Af Rímur haves, foruden de af Liljegren optegnede: Andra rímur (ældre end 1639) membr. Quart. Nr. 23, Brudst. i chart. Oct. Nr. 2 og i chart. Oct. Nr. 1; Drauma-Jóns rímur, i chart. Oct. Nr. 21; Egils rímur einhenta, Brudstykke i chart. Quart. Nr. 1; Flóres rímur ok Leó, Brudstykke i chart. Oct. Nr. 21; Flóres rímur ok sona hans, chart. Quart. Nr. 18; Geiplur, Brudstykke i chart. Quart Nr. 1; Grettis rímur (fra 1658), chart. Oct. Nr. 9, og Brudstykke chart. Fol. Nr. 64; Jallmanns rímur, Brudstykke i chart. Quart. Nr. 1; rímur af Ill, Verra ok Verst, Brudstykke i membr. Quart. Nr. 22; Landres rímur, Brudstykke i chart. Quart. Nr. 1; Mabils rímur (de förste 10) i chart. Oct. Nr. 21; Mirmanns rímur, i chart. Oct. Nr. 21 og Brudstykke i chart. Quart. Nr. 1; Ólafs ríma Haraldssonar, chart. Quart. Nr. 9; Olafs rímur dito (af Rauðúlfs þáttr), Brudstykke membr. Quart. Nr. 23; Otuels rímur (?), chart. Quart. Nr. 1; Perseus rímur (de 5 förste), chart. Oct. Nr. 21; Pontus rímur (de förste 13), chart. Oct. Nr. 10; Rollants rímur, Brudstykke, chart. Quart. Nr. 1; Saulus rímur ok Nikanors, Brudstykke, chart. Quart. Nr. 1; Sedrus rímur ok Billeró (fra c. 1660), chart. Quart. Nr. 28; Sjö-meistara rímur, Brudstykke fra omtrent 1660, chart. Oct. Nr. 1; Skáld-Helga rímur, 2 Membranbrudstykker, 6¼ Blad, membr. Quart. Nr. 22; Skikkju rímur, noget defect, chart. Quart. Nr. 15; Vilhjálms rímur sjóðs, Brudstykke, chart. Quart. Nr. 18; Vilmundar rímur viðutan (ældre end 1639), chart. Oct. Nr. 2 og Brudstykke (4de-18de) chart. Oct. Nr. 21; Virgilius rímur, membr. Quart. Nr. 23; þóris rímur háleggs, Brudst., ældre end 1639, chart. Oct. Nr. 2; þorsteins rímur Víkíngssonar, Brudst. membr. Quart. Nr. 23, og chart. Quart. Nr. 1.

3. Af islandske og norske Skrifter udenfor Saga- og Rimu-Literaturen ere fölgende de vigtigste: Konúngs skuggsjá, membr. Quart Nr. 9; af Rímbegla, membr. Quart. Nr. 9 og membr. Octav Nr. 5, begge opfört af Liljegren under „åtskilliga andelige Skrifter;" kort Geographi over Europa og Asien og Afrika, som det synes efter et gammelt Haandskrift, skreven 1673, chart. Oct. Nr. 3; Krukksspá, chart. Fol. Nr. 64; Annal fra Christi Födsel til 1563, membr. Oct. Nr. 5 (hos Liljegr. under: åtsk. andel. Skrifter); Brudstykke af den islandske Lovbog Jónsbók, af en gammel Membrancodex, paa Omslaget om chart. Quart Nr. 28; ligeledes (yngre) membr. Quart. Nr. 5; Búalög, membr. Quart Nr. 5; dito Oct. Nr. 3; Althingsböger, (tildeels fuldstændige) i Afskrift, for 1631, 1633, 1635-43, 1645-47,

1650, 1652-55, 1657, 1660-62, chart. Fol. Nr. 100, for 1663, chart. Quart Nr. 34; Afskrifter af Kongebreve, Domme og andre historiske Documenter Island vedkommende, samt juridiske Formularer, chart. Fol. Nr. 75, 80, 100, o. fl. St. En Bog med sermones sancti, en ikke ganske complet Membrancodex, nu bestaaende af 100 Blade imperial Octav-Format; denne Codex indeholder en Art Prædikener paa forskjellige af Aarets catholske Festdage, og er saavel med Hensyn til Sproget som for den islandske Palæographi af udmærket Værd, da den hörer til de ældste skrevne Sprogmonumenter fra Island, der nu kjendes, og bruger de selvsamme Sprog- og Skriftformer, som man nu kun finder i enkelte Brudstykker og i de levnede Afskrifter af Are frodes Islendíngabók; paa Grund af dens Vidtlöftighed, og da den kun havde Interesse ved at afskrives med aldeles uforandret Sprog- og Skriftform, men Indholdet som saadant ikke er af stor Interesse, indskrænkede man sig til at optage Pröver af dens mest charakteristiske Steder i et temmelig vidtlöftigt Excerpt. Liljegren har meget vildledende kaldt den „Pontificum et episcoporum constitutiones, quemadmodum sermones festis diebus legentur," membr. Quart. Nr. 15. En Pröve af dette Haandskrift er meddelt i Íslendínga Sögur (1843), I, 385-387. Prædikener af Præsten Halfdan Rafnsson til Undirfell, chart. Oct. Nr. 19; Diarium christianum af den som islandsk Psalmedigter berömte Præst Hallgrim Pètursson, skrevet 1660, chart. Oct. Nr. 18; Brudstykker paa Membran af en islandsk Oversættelse af Samuelis Böger og Jesu Syrachs Bog fra Reformationstiden (forfattet af den förste evangeliske Biskop i Island Gissur Einarsson) paa Omslag om Haandskrifterne chart. Quart Nr. 24 og 25, og chart. Oct. Nr. 9 (foruden flere mindre Stykker af theologisk Indhold); Br. Svenonii „Islandiæ nova descriptio", chart. Fol. Nr. 8; Björn á Skarðsá „samantektir um skilníng á eddu", forfattet 1641, og „um dymm fámæli lögbókar Íslendínga", chart. Fol. Nr. 38; Sú nýja Grænlandsreisa 1606, chart. Fol. Nr. 64.

4. Gamle og nyere mindre Digte. Lilja, en Drapa til Christi og Marias Ære, fra 14de Aarhundrede; Rekstefja, Drapa af Hallar-Stein om Kong Olaf Tryggvason, fra 11te Aarhundrede; Ólafs drápa Tryggvasonar af Hallfred vandræðaskáld; alle disse 3 i den saakaldte Bergs ábóta bók, membr. Fol. Nr. 1. Grottasaungr med Indledning, af Snorra edda, chart. Oct. Nr. 15. Sonar-torrek af Egil Skallagrímsson, chart. Quart Nr 64. „Gömul rúnaljóð" i samme Haandskrift. Endvidere findes en Mængde nyere mindre Digte i membr. Qvart. Nr. 22 og 23, chart. Fol. Nr. 15b, 18, 57 (16 „Fornkvæði" af Kæmpevise-Art), 60, 64 (over 20 forskjellige af religiöst Indhold); chart. Quart

Nr. 5, 25, 32, 33, og chart. Oct. Nr. 1, 9, 16, 19, 20, 21, 23. Det vilde her blive for vidtlöftigt at anmærke de Steder, hvor Tallene hos Liljegren ved Uagtsomhed ere blevne urigtige, eller hvor han har anført Fragmenter for fuldstændige Sagaer og, skjöndt sjeldnere, omvendt.

I Upsala blev Universitets-Bibliotheket paa den mest forekommende Maade aabnet af Oldskrift-Selskabets Medlem, Bibliothekaren Professor J. H. Schröder, og den samme frie Afbenyttelse af dets Forraad af islandske Sager tilladt som i Stockholm; Professor Schröder bragte endog denne Sag det Offer, at han, uagtet han ellers som oftest pleier at foretage en Reise under Sommerferien til sin Vederkvægelse og Opmuntring, i denne Sommer undlod dette, og var selv hele Tiden tilstede for at lette Bibliothekets Afbenyttelse. Han forsikkrede gjentagne Gange at der ikke fandtes flere islandske Haandskrifter blandt Bibliothekets Samlinger, og det er meget sandsynligt at saadanne, af nogen betydelig Interesse, neppe ville findes der. En Bönnebog, skreven paa Membran, men ikke ældre end 1560-70, blev dog funden, efter at den optagne Fortegnelse over Haandskrifterne var sluttet; skulde der opdages flere Haandskrifter vil Bibliothekaren sikkert ikke undlade at meddele Selskabet eller Commissionen Underretning derom.

Af de islandske Haandskrifter, som Upsala Universitet besidder, ere de stephaniske eller delagardiske uden Sammenligning de vigtigste, og blandt disse fortjene i Særdeleshed at bemærkes:

Nr. 4-7, Membrancodex i Folio, meget elegant skreven i det 13de Aarhundredes sidste Decennier, desværre noget defect, bestaaende af 44 Blade; derpaa staaer: 1, et lidet Brudstykke af den islandske Oversættelse af Odd munks saga om Ólaf Tryggvason; 2, et af Stephanius saakaldet *δράμα ἐρωτικὸν* i Prosa (Dialog mellem to Elskende, Pamphilus og Galathea, og Gudinden Venus), Brudstykke; 3, Slutningen af en Dialog mellem Mod og Feighed (hugrekki ok æðra, haves i et Haandskrift fra c. 1320-30 i den arnamagnæanske Samling Nr. 544, 4to; 4, Elis saga, med en Lacun paa 2 Blade i 20de og fölgende Capitler; 5, Ljóðabók (saaledes kaldet i selve Haandskriftet), indeholdende ialt 19 Æventyr i en prosaisk Paraphrase af bretske eller vælske Sange, forfattet, som det hedder, paa Kong Hakons Foranstaltning. Nogle af Æventyrene ere nu defecte paa Grund af tabte Blade, ligesom ogsaa Slutningen af Codex, uvist hvormange Blade, paa samme Maade er tabt.

Nr. 8, en gammel Codex, 98 Membran- og 11 Papirs-Blade (senere tilsatte), hvorpaa staaer: 1) Magnus lagabætis Frostoþíngslög, defect (senere for en Deel completeret paa de indskudte Papirsblade); 2) en fra de andre bekjendte Recensioner af Olaf den Helliges Saga

meget forskjellig Recension (meget kort og holdende sig stærkt til Miraklerne). Codex synes ikke at være yngre end 14de Aarhundredes første Decennier.

Nr. 9, Membrancodex, 178 Quartblade, indeholdende islandske Retsformularer, Jónsbók, Afskrifter af en Mængde Retterbøder, Althingsdomme og Althingsbeslutninger, samt flere historiske Documenter Island vedkommende; Haandskriftet er ikke ældre end henved 1570 og tildels yngre (indtil 1604), men er skrevet med Omhu, sandsynligviis tildels paa Præst Sigurd Jonssons til Grenjadarstad Foranstaltning, hvis Genealogi med senere Tillæg ogsaa findes i Codex, Fol. 177.

Nr. 10, Grettis saga, noget defect, hörer til samme Recension som det i den arnamagnæanske Samling under Nr. 551, 4to opbevarede Membranhaandskrift, men er meget slettere end dette, og som det synes skrevet i det 15de Aarhundrede. To Papirsafskrifter af denne Membran, begge af Reenhjelm, haves i Upsala (den ene i Universitets-Bibliotheket, den anden i Professor Schröders private Eie) men begge uden mindste Værd og derfor ikke optagne i Haandskriftfortegnelsen.

Nr. 11, Snorra edda, en gammel Codex, skreven omtrent 1300; Mellem Afsnittet om Ása ok Ými (efter selve Oldbogens Inddeling) og Skáldskaparmál indskydes med samme Haand: a, Skáldatal, nemlig Fortegnelse over de i Island bekjendte Skalde, som havde digtet om Konger, Jarler og andre Hövdinger i Sverige, Norge og Danmark indtil Eirek Eireksson og Birger Jarl i Sverige, Eirek Magnússon (Hákon Magnússon og Magnús Eireksson ere satte til med senere Haand) i Norge og Valdemar i Danmark; b, Genealogi til „Sturlu í Hvammi, föður *Snorra* ok Sighvats ok Þórðar, ok Helgu, móður þeirra Egils ok Gyðu"; c, Lögsögumannatal eller Fortegnelse over de islandske Lagsigemænd fra Ulfljót til „Snorri Sturluson í annat sinn". En mærkelig Codex (skjöndt ufuldendt) og kun for en Deel benyttet af Rask, men dog paafaldende urigtig skreven, især i Viserne. Af denne Codex findes upaalidelige Afskrifter af Rugmann (Salan. Nr. 28 Fol.) og af Stechau og Sotberg (af sidste Deel) blandt Donationes variorum.

Nr. 21, Björns fra Skarðsá „Grænlands annáll", samtidigt Papirshaandskrift.

Nr. 34-36, indeholde, blandt andet Island uvedkommende, Afskrift af en gammel islandsk Annal, efter et Pargaments-Haandskrift.

Forövrigt findes i Upsala-Bibliothek fölgende Haandskrifter paa Papir: af Sæmunds edda: Völuspá ok Rúnakapítuli, skrevet omtrent 1671, Salan. Nr. 22, Fol.; Völundarkviða, Sinfjötlalok ok Grípisspá, Salan.

Nr. 69, 4to; Sigurdrífumál med Pastor Magnus Olafssons Commentar, Salan. Nr. 81, 4to; 11 af Sæmundar eddas Digte i upaalidelig Afskrift blandt Donationes variorum. Höfuðlausn Egils Skallagrímssonar med Björn Jónssons Commentar, „exsc. Reenhjelm 1666", Salan. Nr. 24, Fol.; Háttalykill Rögnvaldar jarls med mange Lacuner og kun 41 Stropher (Resten fattes), som det synes med Rugmanns (heller end Verelius's) Haand, Salan. Nr. 28, Fol.; Háttalykill Lopts Guttormssonar, med Rugmanns Haand, 74 Stropher, Salan. Nr. 28 Fol. og Nr. 66, 4to; Krákumál, med Commentar af Præsten M. Olafsson til Laufás, Salan. Nr. 81, 4to; Kr. Friis drápa, om Cantzler Chr. Friis til Borreby, med Forklaring, cod. delagard. Nr. 19-20, 4to; Vinavísur, skrevne omtr. 1650, Salan. Nr. 80, 8vo.; — Bandamanna saga, skreven 1661, Salan. Nr. 68, 4to; Blómstrvalla saga, skreven s. A., Salan. Nr. 68, 4to; Egils saga Skallagrímssonar, skreven s. A., Salan. Nr. 78, 4to; Eyrbyggja saga, skreven s. A., Salan. 68, 4to; Finnboga saga ens ramma, Salan. Nr. 30 Fol. (Slutningen mangler); Grettis saga (uden þáttr af Önundi trèfót), Salan. Nr. 30, Fol. og 78, 4to; Hálfdanar saga Brönufóstra (c. 1690), Salan. Nr. 74, 4to; Hávarðar saga Ísfirðíngs, skreven 1661, Salan. Nr. 68, 4to; af Heimskríngla Snorra Sturlus. (Slutn. af Ýnglínga s. og saga Hálfdanar svarta) Salan. Nr. 72, 4to; Hektors saga, skreven 1661, Salan. Nr. 68, 4to; Herrauðar saga ok Bósa, skreven omtr. 1650, Salan. Nr. 80, 8vo; samme i latinsk Oversættelse, Salan. Nr. 71, 4to; Hervarar saga, skreven omtrent 1650, Salan. Nr. 80, 8vo; Hjálmters saga ok Ölvis, skreven c. 1680, Salan. Nr. 69, 4to; Hrafnkels saga, skreven 1661, Salan. 68, 4to; Knytlínga saga (Uddrag af Pastor Magnús Ólafsson til Laufás), Salan. Nr. 81, 4to; Sörla saga ens sterka, skreven c. 1690, Salan. Nr. 73, 4to; Trojomanna saga (den ældre), skreven 1680-85, Salan. Nr. 72, 4to; Úlfs saga Uggasonar, skreven c. 1650, Salan. Nr. 80, 8vo; Þorsteins saga Víkíngssonar, skreven c. 1640-50, Salan. Nr. 79, 8vo; lat. Oversætt. af samme Salan. Nr. 71, 4to; Æfintýri, Salan. Nr. 79, 8vo; — Bárðar rímur Snæfellsáss ok Gests Bárðarsonar, fra omtr. 1700, Salan. Nr. 54, 12°; Fortunatus eller Andolosia ríma, sammesteds; Hálfdanar rímur Eysteinssonar i samme Haandskrift; — Jónsbók paa Papir i 12° fra 17de Aarhundredes Begyndelse, blandt Donationes variorum; Joh. Arnæi episc. Scalholtensis vocabularium islandico-latinum, afskrevet af E. M. Fant 1774 efter et af Troil fra Island medbragt Exemplar, i Folio; et Haandskrift paa Papir, i Folio, skjenket Bibliotheket af P. Boling, indeholder: 1, Sparvenfeldts Afskrift af Ýnglínga saga, tagen 1682 (ex mss. bibl. Hafn. dato a Brostrup Gedde Norvego 1655 mense

7*

Septembris". Codex synes at have været gammel, men Afskriften er upaalidelig. 2, „Fragmenta antiquitatum islandicarum vetustissim., ex rullis et membranis excerpta": Annal om de nordiske Begivenheder fra 830 (Regnerus lodbrok occupavit regnum Daniæ) til 1587 (Gislavus episcopus obiit) 2³/₄ Side meget tæt skrevet. 3, Grönlandiæ civitates, en kort Fortegnelse paa Dansk over Grönlands Kirker, Fjorde, Sunde, Vige, Næs, Havne og Fjelde. Stykkerne 2 og 3 ere ikke med Sparvenfeldts Haand. — To Haandskrifter i Quart paa Papir fra 17de Aarhundrede, det ene skjenket af afgangne Ærkebiskop Uno v. Troil, og udentvivl af ham erhvervet paa hans Reise i Island. Disse Haandskrifter indeholde Copier og Uddrag af Kongebreve, for det meste Althings og Herreds-Domme, samt Althingsbeslutninger, især fra 15de og 16de Aarh., ialt over 300 forkjellige, i Fortegnelsen specificerede Stykker.

Det fra Sverige medbragte Udbytte, foruden det anförte Catalog, er Afskrifter af fölgende:

Heiðarvíga saga, Brudstykke (Begyndelsen er tabt, og en Side i selve Sagaen er kun for en Deel læselig), skreven efter en fortræffelig gammel Membrancodex i Stockholm, membr. Quart Nr. 18; med 2 calquerede Facsimiler. Denne Afskrift er lagt til Grund for Texten i Íslendínga Sögur (1847), 2, S.320-394, og Facsimilerne (Tab. III og V).

Ólafs saga Tryggvasonar efter Munken Odd Snorrason, efter en gammel Membr. i Stockholm Nr. 20, 4to. Denne Recension er af stor Interesse, som hidtil ukjendt Sidestykke til de allerede udgivne Brudstykker af Odd Munks Recension.

Jóns saga Hólabiskups, efter cod. membr. i Folio Nr. 5 i Stockholm.

Af Olafs saga ens helga efter Snorre, 2 Brudstykker, efter gamle Membranblade i Nr. 20, 4to; begge afskrevne med Forkortninger som Facsimile. Det ene Brudstykke er af stor Interesse, da det öiensynlig er skrevet med samme Haand som codex Frisianus i den arnamagn. Samling (Nr. 45 Fol.), og saaledes viser, at Olaf den helliges Saga ogsaa i sin Tid har hört til denne Codex, uagtet den i længere Tid ikke har været der.

Grettis saga, efter cod. membr. Nr. 10 i den delagardiske Samling i Upsala, samt Slutningen af samme Saga efter Nr. 30 i Folio af den salanske Samling sammesteds.

Elis saga og Ljóðabók, samt Brudstykkerne af δράμα ἐρωτικὸν og Dialogen mellem Mod og Feighed, efter den udmærkede Codex Nr. 4-7 i dela Gardies Samling i Upsala; med 2 calquerede Facsimiler.

Snorra-edda med de indskudte Stykker: Skáldatal, ættartala og Lögsögumannatal, skrevet med Forkortninger og Linie om Linie, Side om

Side som Codex Nr. 11 i den delagardiske Samling, med calqueret Facsimile af en Side i Texten og nogle faa Tegninger paa 7 Steder i Codex.

Af Eyrbyggja saga, det sidste Capitel efter Salan. Nr. 68, 4to i Upsala.

Af Guðmundar saga ens góða: Islands Beskrivelse efter Fortalen, samt alle Viserne og en Drápa af Broder Arngrim, efter cod. membr. Nr. 5 i Folio i Stockholm.

Olafs drápa Tryggvasonar af Hallfred vandræðaskáld; Rekstefja af Hallarstein; Geisli af Einar Skúlason, hvorved Digtet fuldstændiggjöres med eet stefjamál, som man hidtil ikke har kjendt; Lilja af Broder Eystein; alle efter cod. membr. Nr. 1 i Folio i Stockholm.

Háttalykill Rögnvaldar jarls, efter cod. chart. Salan. Nr. 28 i Fol i Universitets-Bibliotheket i Upsala.

Háttalykill Lopts Guttormssonar, efter cod. membr. Quart Nr. 23 i Stockholm.

Kristjáns Frís drápa (fra 17de Aarhundrede) efter cod. chart. delagard. Nr. 19-20 i Upsala.

Syv mindre Digte, efter cod. membr. Nr. 22 og 23 i Stockholm.

En islandsk Annal fra Christi Födsel til 1563, af cod. membr. Nr. 5 i 8vo i Stockholm, antages at være forfattet eller fortsat af Gottskálk Jónsson, Præst til Glaumbæ i Skagafjorden i 16de Aarhundrede.

En kort Dito fra 227 e. Chr. til 1295, efter to Afskrifter af en Membrancodex, meddeelt Stephanius af Biskop Brynjolf Sveinsson i de la Gard. Samling Nr. 25-29 og 34-36, Fol.; stemmer temmelig nöie med de saakaldte annales Reseniani.

Et lidet Annalbrudstykke af cod. membr. delagard. Nr. 9, 4to.

Obituarium islandicum efter to Haandskrifter: cod. chart. delagard. Upsal. 34-36, Fol. og cod. chart. Holmiens., Nr. 76 Fol., begge sandsynligviis skrevne efter Membranexemplarer.

Af Jónsbók Brudstykke efter 4 Membranblade af en gammel Codex, hidtil benyttede som Omslag om cod. chart. Nr. 28, 4to i Stockholm (Kvennagiptíngar cap. III-VI, Erfðatal og Arfatökur til cap. XXIII).

Optegnelser om islandske Biskopper, Abbeder og Abbedisser; Biskopper og Erkebiskopper i Nidaros (og Throndhjem), samt Biskopper i Oslo, Selja, Bergen, Stavanger, Færöerne, Orkenöerne og Grönland; ligeledes om de forskjellige geistlige Functioner i den catholske Kirke (ostiarius, lector, exorcista, acolitus, subdiaconus, diaconus, prestr, episcopus, papa) af cod. membr. i Fol. Nr. 5 i Stockholm, skreven omtrent 1350.

Slægtregister til den sidste catholske Biskop i Island Jon Arason og hans Sön Sigurd, af cod. membr. delagard Nr. 9, 4to, i Upsala.

Fortegnelse over Munkethveraa-Klosters Strandrettigheder (reka ítök), af et Membranblad uden Datum, sandsynligviis fra 15de Aarh., nu benyttet som Omslag om cod. chart. Nr. 27 i Quart, i Stockholm.

Tre Fortegnelser over Helgastad Kirkes (i Thingö Syssel) Inventarier fra 15de og Begyndelsen af 16de Aarhundrede, skrevet paa Smudsbladene for og bag i en Nikolás Saga paa Membran, som har tilhört Kirken, men nu findes i Stockholm under membr. Quart Nr. 16.

Femten forskjellige Forordninger eller saakaldte Retterböder, vedkommende Island, af de norske Konger Erik Præstehader, Hakon Magnusson og Magnus smek, samt Dronning Margrethe. Ligeledes Varianter til de bagved den islandske Udgave af Jonsbogen trykte Retterböder, alt efter cod. membr. delagard. Nr. 9 i Upsala.

Tretten juridiske Formularer, hvoriblandt for Althingets Aabning og Ajournering, samt for Markeders Aabning (saakaldet kaupsetníng, forskjellig fra den af Finn Magnusen i Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed 2, 146 meddelte kaupsetníng fra Vestmannöerne, og meget interessant) af samme cod. membr. delagard. Nr. 9.

Syv Actstykker fra 15de, 16de og 17de Aarhundrede, vedkommende Island (Domme, Althingsbeslutninger, et Skiftebrev efter Lopt Guttormsson, kaldet den rige, 1412, og et Mageskiftebrev fra 16de Aarhundrede) af samme cod. membr. delagard. Nr. 9, cod. chart. i Stockholm Nr. 34, 4to og cod. membr. sammesteds i Nr. 16, 4to, samt et Papirshaandskrift i Upsala.

Optegnelser og Actstykker vedkommende Grönland: disse findes fornemmelig i et Papirshaandskrift i Quart i det kongelige Bibliothek i Stockholm, under Signaturen K29 (Skabet Nr. 28). Oldskrift-Selskabet havde för erholdt Beskrivelse over dette Haandskrift, hvoraf sees, at de Artikler om Grönland, det indeholder, ere for det meste Ivar Bardssons Beskrivelse med forskjellige Modificationer og Tilsætninger af liden Værd (i de la Gardies Samling findes ogsaa i Nr. 30 en Afskrift af Ivar Bardssons Beskrivelse). Det vigtigste er to Reisejournaler fra to Expeditioner til Grönland, den ene med Overskrift: „Sanndferdigh Berettningh om thenn Groenlannder reise som konngl. Mayt 3 Skiff giorde Anno 1605 — Alexander Leyell" (aftrykt i Grönlands historiske Mindesmærker 3, 679-686); denne Reise-Journal gaaer fra 2den Mai til 10de August 1605. Den anden Journal er kortere, og gaaer fra 27de Mai til 4de October (Aaret anföres ikke), paa Expedition med Skibene Löven, Trost, Gillebrand og Pincken eller Örnen, uden Overskrift og Forfatter-Navn (aftrykt sammesteds 3, 692-696). Den Afskrift af disse Journaler, som Selskabet för havde erholdt af

Mag. Cavallius, Amanuensis ved det kongelige Bibliothek i Stockholm, blev nu paa ny collationeret, og et andet Stykke af samme Bind: „De Grönlandher gestalt, som komme fra Grönlandh" (aftrykt i Grönl. hist. Mindesm. 3, 687-689), tillige afskrevet, samt en Calque taget af et i dette Haandskrift opbevaret Sökort fra denne Tidsalder, som har Grönlands Kyster, med nogle Stedsnavne fra den Tid. Desuden har man afskrevet en Beretning paa Islandsk om en Expedition til Grönland 1606 (synes, ifölge Indholdet at være den samme som den för omtalte 1605) i 6 Capitler efter cod. chart. Nr. 64 i Stockholm. Endvidere Notitser om Grönland af cod. delagard. Nr. 24, skreven omtrent 1581 i Bergen og kaldet: Norges, Islands og Grönlands Beskrivelse etc., samt den för anförte Optegnelse om „Grönlandiæ civitates", foruden enkelte mindre Excerpter.

Collationering til fölgende Sagaer er medbragt: til Bandamanna saga, efter cod. chart. Nr. 6 og 27 i Quart i Stockholm; til Bjarnar s. Hitdælakappa, efter cod. chart. Nr. 38 i Fol. i Stockholm; til Droplaugarsona saga, efter cod. chart. Nr. 35 i Folio i Stockholm; til Egils saga Skallagrímssonar, efter et Brudstyske i cod. membr. Nr. 7 i Quart i Stockholm; til Finnboga s. ens ramma efter cod. chart. Nr. 15, 4to; til Gunnlaugs saga ormstúngu, nöiagtig sammenholdt med og rettet efter cod. membr. Nr. 18 i 4to i Stockholm; af Codex er medbragt et calqueret Facsimile; [dette Haandskrifts Text er lagt til Grund for Udgaven af denne Saga i Íslendínga Sögur (1847) 2. B. S. 187-286; Facsimilet fölger samme Bind som Nr. vi]; Hávarðar saga Ísfirðíngs, efter cod. chart. Nr. 68 i Quart af den salanske Samling i Upsala. Harðar saga, efter cod. chart. Quart Nr. 4 i Stockholm, [udgivet i Íslendínga Sögur (1847), 2. B. S. 1-118]; Krókarefs saga, efter et Membranbrudstykke i Quart Nr. 8 i Stockholm; Þórðar saga hreðu, efter et noget defect Exemplar i den nysnævnte Codex Nr. 8.

Undersögelse af de islandske Haandskriftsamlinger i Kjöbenhavn. Som bekjendt findes der i Kjöbenhavn især to Samlinger af disse Haandskrifter: den ene, der i alle Henseende er den störste og vigtigste, er den arnamagnæanske, bestaaende af henved 2000 Nummere, foruden „Additamenta" og Diplomsamlingerne, den anden udgjör en Deel af de rige Haandskriftskatte, der opbevares i det store kongelige Bibliothek, og bestaaer især af: *a*, flere höist udmærkede Haandskrifter, som Biskop Brynjolf Sveinsson i sin Tid har sendt som Foræring til Kong Frederik den tredie, de ældste og bedste Codices af begge Eddaerne, den ældste Codex af Grágás, (at denne Codex virkelig er sendt hertil af Brynjolf Sveinsson kan utvivlsomt bevises af et hans egne i Ny kongl. Saml.

Nr. 1392 i Fol. opbevarede Breve), den mærkelige Flateyjarbók, en Codex med Ragnars saga loðbrókar og Krákumál, de gamle og fortrinlige saakaldte Annales regii, o. m. flere); b, de betydelige Samlinger af Afskrifter og ældre og nyere Originaler, tilveiebragte af Thott og Suhm, og c, flere Haandskrifter, som ere erhvervede enkeltviis fra forskjellige Eiere.

Over begge disse Samlinger har man vel Cataloger, der i det Hele taget indeholde temmelig rigtige Angivelser af de störste og vigtigste af de der opbevarede Stykker, men mange Omstændigheder gjöre det mere og mere paatrængende nödvendigt at erholde en fuldstændig og nöiagtig Fortegnelse over Samlingerne, der maatte give alle de nödvendige og önskelige Oplysninger om ethvert större eller mindre Stykke, som findes i ethvert enkelt Haandskrift, forsaavidt som dette kan opnaaes ved de forhaanden værende Hjelpemidler.

Over den arnamagnæanske Haandskrift-Samling har man et Catalog, udarbeidet kort efter Arne Magnussons Död, af hans mangeaarige Amanuensis Jon Olafsson (fra Grunnavík); men foruden at det oprindelig er meget kortfattet og med Hensyn til de mindre bekjendte Skrifter og Brudstykker meget ufuldstændigt, har det tillige, ved de i over hundrede Aar uundgaaelige Forandringer, og navnlig ved Omflytning af Samlingen under Kjöbenhavns Bombardement, og derefter en ny Opstilling, tabt ikke ubetydeligt i Paalidelighed med Hensyn til Samlingens nuværende Opstilling. — Af Arne Magnusson selv har man ligeledes en „Catalogus codicum pergamenorum, quos a. 1707-27 possedit A. Magnæus", opbevaret blandt Haandkrifterne under Nr. 435, 4, en Samling, der vel indeholder fortræffelige Bidrag til flere Haandskrifters Beskrivelse, men desværre kun indbefatter 147 Nummere, der kun er en ringe Deel af Samlingens Masse. Arne Magnussons Notitser, der, oprindelig paa löse Blade, ere vedföiede næsten ethvert Nummer i Samlingen, ere ligeledes af stor Interesse, men maa ofte benyttes med Varsomhed, paa Grund af at de ved ikke faa Leiligheder ere faldne ud af det rette Haandskrift og have fundet Plads i et andet, hvor de ikke höre hjemme.

Commissionen har foresat sig at lade et udförligt og nöiagtigt Catalog forfatte over hele Samlingen, som kunde give Oplysning om Haandskrifternes Indhold, Störrelse, Beskaffenhed, Oprindelse, Alder, indbyrdes Forhold og Benyttelse ved Udgaverne, samt iövrigt saadanne Bemærkninger, hvortil en nöiagtig Undersögelse og Sammenligning af Haandskrifterne kunde give Anledning. Dette Arbeide er i stadig Fremgang og har allerede givet et godt Udbytte.

Med Hensyn til Indholdet er der i Cataloget specificeret saavel de hele Sagaer eller þættir i ethvert Nummer, som de mindre Brudstykker, med nöiagtig Angivelse af, hvor bemeldte Brudstykker höre hen i Udgaverne, eller de bedre Afskrifter, hvor Udgaver ikke haves, hvilken Angivelse tillige er skrevet paa de löse Brudstykker selv. Hvor mindre Stykker, Diplom-afskrifter, Afhandlinger eller deslige forekomme, angives deres Indhold i Almindelighed, samt den Tidsalder hvortil de höre. Herved ere flere hidtil i Cataloget ikke bemærkede Stykker komne for Dagen, andre nærmere og rigtigere bestemte, og med Hensyn til enkelte, som man savnede, er man kommen til Kundskab om at de under andre Nummere opbevares enten i Samlingen selv, eller blandt Additamenta, eller endelig i det kongelige Bibliotheks Haandskriftsamlinger. Vi ville som Exempler anföre: I Nr. 1 Aβ i Fol. er fundet et Membranbrudstykke af Snorra edda; i 75 e Membranbrudstykke af þáttr af Ólafi digrbein, þáttr af Isleifi biskupi, og af Fóstbræðra saga; i 122 B Membranbrudstykke af Saga Guðmundar hins góða; i 140, et Exemplar af Flóamanna saga; i flere Nummere Afskrifter af þáttr af Gesti Bárðarsyni og þáttr af Jökli Búasyni i Fölge med Bárðar saga og Kjalnesínga saga; i 162 to mærkelige Membranblade af Droplaugarsona saga og Vopnfirðínga saga, samt mærkelige ældre islandske Slægtregistre (trykte i Tillægene til Íslendínga Sögur 1843, 1. Bind); ligeledes et interessant Brudstykke af den yngre Kristinrèttr; i 237 to Brudstykker, det ene af Andreas saga postula, det andet af Basilius saga, forhen begge urigtig henförte til Barlaams saga; af Basilius saga paa Islandsk har man hidtil ikke kjendt noget Exemplar.

Endvidere ere fundne blandt Additamenta Brudstykker paa Membran, som oprindelig tilhörte Samlingen, af Laxdæla saga, Eyrbyggja saga, Þórðar saga hreðu, Vígaglúms saga, Harðar saga Grímkelssonar (see Íslendínga Sögur 2 B. 1847 blandt Tillæggene), Landnámabók, (et særdeles interessant Brudstykke af den gamle Melabók, med gamle islandske Genealogier, trykt i Íslendínga Sögur 1 B. 1843).

Det vigtige Brudstykke af Olaf den helliges Saga, som i Cataloget anföres under Nr. 68 i Fol., men siden er anseet for tabt, er befundet at være tilstede under Nr. 75 d. Et Exemplar af Gunnlaugs saga ormstúngu o. fl., som opföres under Nr. 157 i Fol., er fundet blandt Additamenterne som Nr. 4 i Fol. (jfr. Íslendínga Sögur 2 B., Fort. S. XXVI).

Haandskrifternes Beskaffenhed og indre Værd er for en stor Deel afhængigt af deres Oprindelse og Alder; dette er derfor undersögt og bestemt, med Hensyn til Membranerne efter Bogstavformernes og Retskrivningens Kjendemærker, med Hensyn til Papirs-Afskrifterne dels

efter Sproget, dels efter de af Arne Magnusson selv i de fleste Nummere efterladte Notitser og Udgivernes Iagttagelser. Her blive de af forskjellige Eiere eller Ihændehavere skrevne Navne, Sententser o. s. v., som saa hyppig forekomme i Membranerne, ofte af megen Interesse og Vigtighed, man har derfor allevegne været opmærksom paa saadanne og antegnet dem nöiagtigen, da de fortrinligen oplyse Bögernes Skjæbne og Vandringer, og dette igjen leder til sikkert eller efter Sandsynlighed at udfinde deres Slægtregister. Endog Læsemaadernes Værd kan ofte bestemmes efter saadanne Oplysninger, ligesom de ogsaa ere et fortrinligt Hjelpemiddel til at oplyse det hele islandske Bogvæsen igjennem den senere Middelalder, lede til at udfinde flere enkelte Mænds Samlinger o. s. v. — Foruden og ved Siden af disse Notater i selve Haandskrifterne har man et fortrinligt Hjelpemiddel i det forhen anförte Nr, 435, 4to. Ved Hjelp af disse Arne Magnussons egenhændige Optegnelser har man saaledes kunnet, nöiagtigere end hidtil er skeet, classificere Haandskrifterne af Olaf den helliges Saga, især ved den deri indeholdte nöiagtige Efterretning om Membr. Nr. 75 d i Fol., de vise, at i Udgaven af Egils saga er en heel Classe Haandskrifter urigtigen bleven kaldt „Kalfalækenses", efter Membr. 132 Fol., som, rimeligvlis formedelst en Forvirring i Fortalen til Olavii Udgave af Njála, antoges at være fra Kálfalæk. Endvidere indeholdes i dette Bind interessante Optegnelser om Membranen Nr. 544, 4, den Orden hvorefter den bör pagineres, dens Skjæbne i senere Tider, o. s. v. — Ogsaa Haandskrifternes Marginalier ere i flere Henseender af Vigtighed, hvor de forefindes, saaledes er det fornemmelig ved Marginalierne i de nyere Afskrifter af Landnámabók indlysende godtgjort, at der i Jon Erlendssons Afskrifter af de to ældste Recensioner har fundet en Ombytning Sted af det förste Afsnit (see Íslendínga Sögur 1843, 1 B., Fortalen S. xvi-xxii),

Haandskrifternes indbyrdes Forhold kan være af forskjellig Art. Saaledes haves Duplicat-Afskrifter (som de fleste af Asgeir), eller flere uafhængige Afskrifter af een Original med Tillæg (som Nr. 77 A, Fol.) Rettelser eller Interpolationer af en anden, og selvstændig bearbeidede eller interpolerede Afskrifter (saaledes de ældre Haandskrifter og flere Papirs-Afskrifter af Sturlúnga saga). Dette Forhold er saavidt muligt undersögt og oplyst, og har paa flere Steder fört til en nærmere Bestemmelse, end man hidtil havde, (f. Exempel ved Nr. 72, 74, 77 a, 114-122 o. fl).

Haandskrifterne ere nu paa denne Maade gjennemgaaede og det raisonnerende Catalog fuldfört indtil Nr. 240, Fol. Den Ubekvemhed, som fölger af Samlingens Opstilling, vil bortfalde, ved i sin Tid at tilföie det nye Catalog et ordnet Register, hvorpaa man allerede er betænkt, samt til-

lige at udarbeide et kort og let overskueligt Catalog til daglig Afbenyttelse.

I det Kongelige Bibliotheks Haandskriftsamlinger er man bleven opmærksom paa flere meget interessante, hidtil ubemærkede Stykker, og det var ligesaa meget at önske, at disse Samlinger kunde nöiagtig gjennemgaaes, som den arnamagnæanske. Saaledes maa man bemærke:

Gamle Kongl. Saml. Nr. 1348, 4, membr., med Algorismus paa latinske Vers, hvis Indhold stemmer ganske med den i samme Samling 1812, 4, og AMagn. 544, 4, opbevarede Afhandling „om Algorismus". De her anförte Vers stemme med de af Halliwell i „Rara mathematica" (London 1839, 8) udgivne Vers de Algorismo, forfattede af Alexander de villa dei; den berömte Johannes de Sacrobosco citeres ogsaa paa et Sted i Haandskriftet 1812.

Nr. 1812, 4, der indeholder meget mærkelige og særdeles gamle Stykker, især af computistisk Indhold, et Planiglob, ligeledes meget gammelt, en Fortegnelse over de fornemste Præster paa Island af indenlandske Slægter i Aaret 1143 (trykt med Facsimile i Tillægene til Íslendínga Sögur 1. B. 1843).

Nr. 1392 i Fol., indeholdende Samling af flere mærkelige Breve af Brynjolf Sveinsson (Svenonius), der oprindelig have hört ind i hans i den arnamagnæanske Samling opbevarede Brevböger.

Ny Kongelige (Suhms o. fl.) Samling Nr. 1147 i Fol., en rigtignok ikke meget gammel Membran, indeholdende Landnámabók og flere Sagaer; Nr. 1265, 4to, hvori findes Brudstykker paa Membran af Adonius saga og om den hellige Margrèt m. v.

Nr. 1737, 4to, indeholdende et Exemplar af Egils saga, der för har hört til Arne Magnussons Samling som Nr. 456, 4to.

Nr. 1837, 4to, hvori findes et Membranstykke af Parcevals saga.

Nr. 1939, 4to, indeholdende en betydelig Samling ret gode Afskrifter af ældre og yngre Breve, Domme og Actstykker vedkommende Island.

Nr. 211, 8, indeholdende blandt andet 8 islandske fornkvæði (Kæmpeviser).

Thottske Samling Nr. 1284-1296 i Fol., en fuldstændig Samling af det islandske Althings Acta fra 1631 til 1770 incl., afskrevet paa Foranstaltning af Skule Magnusson, Landfoged i Island, og tildels med hans egen Haand.

Foruden disse er man tillige bleven opmærksom paa flere höist mærkelige og interessante Stykker, henhörende til den nyere islandske Literatur, Beskrivelser og Betænkninger over Landets Tilstand, Beretninger om vulkanske Udbrud og andre Begivenheder, forskjellige Afhandlinger o.s.v.

Afskrifter af Oldbøger og Oldbreve. I Fundatsen for Arnæ

Magnæi Stiftelse er der bestemt, at gode og nöiagtige Afskrifter skulle tages af de vigtigste og bedste Haandskrifter, dels til Opbevaring, dels til Brug ved Udgivelsen. Denne Bestemmelses Forskrift har Commissionen stadig haft for Öie, og saaledes ere i de senere Aar flere Afskrifter bragte tilveie, (foruden de ovenanförte fra Sveriges Haandskriftsamlinger) for störste Delen efter Membraner, og til nogle af disse er föiet kritiske Noter og Varianter som Forberedelse til deres Udgave i Trykken, saasnart Midler og Leilighed dertil haves. Blandt de saaledes afskrevne Stykker kunne her anföres:

1. Den smukke og mærkelige Codex Nr. 544 i 4to, der, foruden at den indeholder flere ellers ubekjendte Stykker, ogsaa frembyder den Mærkelighed, at man ikke alene kan bestemt eftervise dens Alder, men endogsaa Personen, med hvis Haand den for störste Delen er skreven; den har endnu i det 17de Aarhundrede været almindelig bekjendt i Island under Navnet Hauksbók, og er under dette Navn excerperet af Björn Jónsson fra Skarðsá, der bestemt angiver Laugmand Hauk Erlendsson (†1334) som dens Samler og tildels Forfatter. Den Vished, som denne Angivelse kunde synes at erholde ved Slutningen af den af Hauk bearbeidede Recension af Landnámabók, hvor der staaer: „en þessa bók ritaða (ek) Haukr Erlendsson", svækkedes noget ved, at man i den eneste Afskrift af denne Recension, som nu haves, da dens störste Deel er forkommet i Mellemtiden mellem Björn fra Skarðsá og Arne Magnússon (i det 17de Aarhundrede), maatte enten supplere Ordet *ek*, eller ogsaa antage *ritaða* for Afskriverfeil istedenfor *ritaði*. Men ved et i Norge opdaget Oldbrev, der uimodsigelig viser sig at være skrevet med samme Haand, og tillige netop er skrevet egenhændig af Hauk Erlendsson, der tildels som Embedsmand hyppig opholdt sig i Norge, er det tilfulde godtgjort, at den störste Deel af Haandskriftet og de dertil hörende Stykker, som findes i Samlingen, er egenhændig skreven af ham. See herom videre Professor P. A. Munchs Afhandling om Ridderen og Rigsraaden, Hr. Hauk Erlendsson, Islands, Oslo og Gulathings Lagmand, og om hans literaire Virksomhed" i Selskabets Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie 1847, S. 214-216, 388-389 og Facsimilet Tab. I.

I Arne Magnussons „Catalogus librorum pergamenorum" (Nr. 435, 4) findes nogle Optegnelser, der indeholde saavel en Fortegnelse over dette mærkelige Haandskrifts Indhold, i den Tid, det kom i Arne Magnussons Eie, som ogsaa om dets foregaaende Skjæbne; disse Optegnelser meddeles her uddragsviis, da de dels nærmere oplyse det som andre Steder findes anfört om dette Haandskrifts Beskaffenhed og

Skjæbne[1], dels tilkjendegive, hvilken höi Priis Arne Magnusson har sat paa dette Haandskrifts Levninger. Den paa bemeldte Sted anförte Indholdsfortegnelse lyder saaledes: „Ur *landnámabók*[2] og *kristindóms sögu* fragmenta nokkur. *Geographica* quædam et *physica*. Theologica quædam ex sermonibus Augustini. Varia, atque inter ea astronomica quædam. Theologica quædam, videntur esse úr Adams bók. Delineatio urbis Hierosolymorum. Völuspá[3]. Trojomanna saga. De

---

[1]) See f. Ex. Grönlands hist. Mindesmærker 1, 33-39, 343-346; 2, 255; Antiquitates Americanæ 79-80. Íslendínga Sögur I. B. (1843), Fort. S. XIX, XX, XXIV; Fornaldar Sögur Norðrlanda I, Fort. S. XX-XXII. Facsimiler findes ved Langeb. Scr. rer. Dan. II., Antiquitates Americanæ (III og IV) og ved Íslendínga Sögur I. B. (1843).

[2]) „Landnamu bókar blöð þessi, og hin úr Kristindómssögu hefi eg flestöll fengið frá sira Ólafi Jónssyni, en faðir sira Ólafs (sira Jón Torfason á Stað í Súgandafirði) fékk þessi blöð hjá bónda einum þar í Staðar sókn (*over Linien:* þar vestra nærri sér, *som Rettelse*) og tók þau til fulls í sundr hvert frá öðru, utanum kver. Nokkur af þessum landnámu blöðum hefi eg fengið annarstaðar að en frá sira Ólafi. Eg sá að þessi blöð áttu framanvið þetta volumen, og hafa þar óefað til forna innbundin verið, og því lagði eg þau þángað, svo volumen skyldi halda sér svo vítt; en sjálft volumen (fráteknum þessum Landnámu og Kristindóms sögu blöðum) fékk eg (ef mig rètt minnir) frá Gaulverjabæ í Flóa, og hefir það án efa þángað borizt eptir Mag. Brynjólf andaðan. Mag. Brynjólfr hefir og eptir þessari landnámu og Kristnisögu skrifa látið, og mun þá bókin hafa haldið sèr.

Kristnisögu, sem standi í Hauksbók, citerar Jón lærði einhverstaðar; það er óefað þessi, og mun Jón þar í lesið hafa, kannske áðr en Mag. Brynjólfr hefir handhafi orðið að bókinni. Líkast bókin sè í fyrstu af Vestfjörðum komin, og hafi sá eignarmaðr er Mag. Brynjólfi lèði, aptr heimtað Landnámu vestr, en hitt blifið syðra, nema Landnáma hafi allareiðu burt úr volumine verið, þá Mag. Brynjólfr þetta handlèk, og hann svo bókina haft í 2 pörtum. Björn á Skarðsá hefir og haft þetta exemplar eða copie þaraf, og kallar hann það á spatium sinnar compilationis Landnámabókar: Hauksbók.

Hvort bókin öll, svosem hún nú er, hafi verið í höndum Jóns lærða, eða ei nema Landnáma og Kristnisaga, er ei rètt víst; eg skyldi þó þenkja hið fyrra, og kynni hann hèðan hafa það er hann drabbar um Seths reisu. [Um ferð Seths er líka kveðið í Krossvísum gömlu, og gæti Jón lærði hafa tekið það þaðan, en að hann vísar í Kristnisögu er óbrigðulara merki].

Landnámu blöðin, er Sira Ólafr sendi mèr til Kaupenhafnar, fèkk hann hjá föður sínum sira Jóni Torfasyni, presti að Stað í Súgandafirði, hafði þetta fragment eða bókarslitr verið hjá einum bónda þar í Staðar sókn í Súgandafirði, hvort sira Jón eignaðist og tók það allt í sundr utanum smá kver. (*Relatio sira Ólafs Jónssonar, quam denuo confirmavit, eodem modo rem referens, anno* **1703**). — 4 blöð af þessum fragmentis hefi eg fengið á ymsum stöðum á Íslandi post 1702". Arne Magnussons Bemærkninger.

[3]) Denne Recension af Völuspá er aftrykt i Commissionens Udgave af Sæmundar edda, vol. III. S. 191-208.

gemmis nonnulla. Breta sögur, víða ólæsar[1]. Viðræða líkams ok sálar[2]. Aptan af Hemíngs sögu, þar í um Líka-Loðin[3]. Saga Heiðreks konúngs ens vitra, vantar við endann[4]. Aptan af sögu Þorgeirs Hávarssonar ok Þormóðar kolbrúnarskálds[5]. Algorismus (er de arithmetica)[6]. Saga Þorfinns karlsefnis og Snorra Þorbrandssonar[7]. Saga skálda Haralds konúngs hárfagra[8]. Af niðjum Ragnars loðbrókar, fragment[9]. Lucidarium. Bókin er í quarto".

Naar vi sammenholde og forene de Træk, som vi dels finde i Arne Magnussons Optegnelser, dels vide andensteds fra, kunne vi med temmelig Nöiagtighed forfölge dette Haandskrifts Skjæbne i en længere Tid. Flere Data tale for, at Haandskriftets egentlige Hjem har været i Vestfjordene, derhen synes det at vende tilbage, saavel fra Nordlandet som Sydlandet, som til dets virkelige Eiere, der er ogsaa Brudstykket af Landnámabók tilsidst blevet adsplittet. Det er værd at bemærke, at Hauk Erlendssons Bopæl og Eiendomme vare netop i de samme Egne, da hans Kone, Steinunn Óladóttir, som hörte til de fornemste Slæg-

---

[1]) „Í þessum Breta sögum er víða dregið í stafina með nýju bleki, segir Sigurðr Björnsson lögmaðr það gjört hafa Sigurð Jónsson lögmann, sem bókina brúkað hafi". — „Merlínusspá in membrana í bók (— það er bókin sem eg nú á, in quarto —) sendi Mag. Brynjólfr Sigurði Jónssyni lögmanni, og bað hann, svo vel lesandi mann, að draga í þá óskíru stafina; það gjörði lögmaðr að samverkanda Sigurði Björnssyni lögmanni, sem þá átti heima í Einarsnesi post 1664, en áðr en hann varð landskrifari. (*Relatio Sigurðar Björnssonar lögmanns* ***1707.***)"

[2]) Paa en lös Seddel henviser A. Magn. med Hensyn til dette Afsnit til „Cave s. Philippus solitarius." I Caves Historia liter. Scriptorum eccless. S. 638 hedder det om Philippus: „Claruit anno 1105 — scripsit . . . . ad Callinicum socium suum opus, *Dioptram* dictum, seu regulam rei christianæ libris seu sermonibus IV, in quibus animus et corpus disputant". Denne „Dioptra" er trykt i Biblioth. Patrum, tom. XXI, p. 553 sqq., og ved at sammenligne den med det her anförte Stykke, og de ovenfor anförte „physica" (um náttúru manns ok af blóði) synes Skriftet „Dioptra" at kunne være benyttet til fri Bearbeidelse af samme Gjenstand.

[3]) Med Hensyn til dette Stykke, der i Begyndelsen af 17de Aarhundrede synes at have været fuldstændigt, og excerperet af Björn fra Skarðsá i hans Grænlands annálar, maa vi nærmere henvise til Grönl. hist. Mindesm. 2, 653-669.

[4]) udgivet i Fornaldar Sögur Norðrlanda 1. B, S. 513-533.

[5]) udgivet for störste Delen i Grönlands hist. Mindesm. 2. B, S. 250 sqq.

[6]) Denne interessante Afhandling, der indeholder flere arithmetiske Kunstord, findes ogsaa, som ovenfor anfört, i det gamle Haandskrift 1812, 4, i det Kongel. Bibliotheks gamle kongl. Samling.

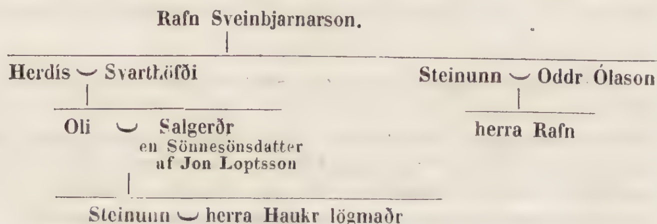
[7]) udg. i Grönlands historiske Mindesmærker 3, 281-494.

[8]) udg. i Fornmanna Sögur 3, 65-88. jfr. Egilssons Oversættelse i Scripta historica Islandorum, vol. III, 67-86.

[9]) udg. i Langebek Scr. rer. Dan. II, 266 og i Fornaldar Sögur Norðrlanda 1, 343-360; og þáttr af Upplendínga konúngum i Scr. rer. Dan. paa anf. St. og i Fornaldar Sögur Norðrlanda 2, 101-107.

ter sammesteds, der i forskjellige Led hidförte deres Herkomst fra Kong Harald Guldskæg i Sogn, Harald haarfager, Ladejarlen Grjotgard, Jarlen Atle hin mjove (smækkre), Kong Magnus Barfod, Ulf Staller og flere af de ypperste norske og islandske Mænd[1], nödvendigviis maa have været Eier af flere betydelige Gaarde i disse Egne, hvor vi navnlig finde Gaarden Hól i Bolúngarvík, en anseet Hovedgaard, at have hört til Familiens Arveodel i en længere Tid. Naar vi antage, at Haandskriftet bestandig har været beroende der i Egnen og blandt Hauks Efterkommere, er det let forklarligt at Sagnet om Bogens Oprindelse og dens Forfatter med Sikkerhed kunde forplante sig gjennem mange Generationer. I Begyndelsen af 17de Aarhundrede har selve Haandskriftet Mærker af, at man dengang har forsögt at læse det, navnlig Breta sögur, men som det synes med lidet Held, derom vidner en Paaskrift i Margen: „hèr eru augun fullreynd"; og paa et andet Sted af samme Haand: „hèr er eg enn reyndr. 1616". Kort efter denne Tid finde vi Haandskriftet benyttet af Björn fra Skarðsá, navnlig ved Udarbeidelsen af hans Grænlands annálar, hans Recension af Landnámabók (der ligger til Grund for den skalholtske og de to ældre kjöbenhavnske Udgaver), o. fl. Skrifter. I denne Periode har derfor Haandskriftet været paa Nordlandet i nogle Aar, efter Arngrim Jonssons Sigende i Specimen Island. historicum S. 154 udlaant til ham ifölge den kongelige Befaling (af 17de April 1596, Magn. Ketilss. 2, 206) af Biskop Gudbrands Svigersön Are Magnusson til Ögr i Isafjarðar Syssel. Det er sandsynligt, at Jon Guðmundsson, kaldet den lærde, der, skjöndt uden lærd Dannelse og meget overtroisk, var i Besiddelse af megen Læsning og Kundskaber i Oldkyndighed, Runologi o. s. v., hvorved han paadrog sig en heftig og langvarig Forfölgelse kunde have gjort Arngrim Jonsson opmærksom paa dette Haandskrift. Denne Jon Guðmundsson kom netop til Holum i Aaret 1616, forjaget fra sin Födestavn i Isafjarðar Syssel formedelst Mistanke for Troldkyndighed, og da han i sine Skrifter netop

[1]) See Landnámabók II, 27, conf. II, 25 og V, 1. 9. Slægtskabet mellem Fru Steinunn og Hierarchiets kraftigste Modstander i Island, herra Rafn Oddsson var saaledes:

citerer de i dette Haandskrift forekommende Stykker, navnlig Kristnisaga, er det meget sandsynligt, at han i sin Hjemstavn har kjendt og studeret dette Haandskrift og siden berettet derom til Nordlandet, navnlig til Biskop Gudbrand, Arngrim Jónsson og Björn fra Skarðsá, for hvilke især Efterretningerne om Grönland maatte være nye og særdeles interessante. Det er klart af Björns Excerpter, at flere Stykker af Haandskriftet have dengang været fuldstændigere end nu, navnlig þáttr om Heming Aslaksson med Beretningerne om Líka-Loðin, Landnámabók og som det synes flere smaa Optegnelser om Grönland; derimod have flere Steder allerede dengang været dunkle og ulæselige, især Breta sögur. Efter nogle Aar finde vi Haandskriftet igjen hos Biskop Brynjolf Sveinsson, og at han ikke har faaet det fra Nordlandet men netop fra sine Födeegne i Vestfjordene, bliver temmelig vist deraf, at vi senere finde netop de Stykker, han har ladet afskrive, i disse Egne[1]. Biskoppen har ladet Præsten Jon Erlendsson til Villingaholt afskrive Landnámabók og Kristnisaga, hvoraf den förste til den Tid allerede har været defect. Derpaa synes han, omtrent 1650, at have sendt den afskrevne Deel af Haandskriftet tilbage til Eieren, en vis Indriði i Skálavík, men beholdt de andre Dele, som han endnu ikke havde faaet afskrevne. Breta sögur synes især at have forvoldt Vanskelighed, og for at dechiffrere dem, har Biskoppen sögt Hjelp hos Laugmand Sigurd Jonsson til Einarsnes (i Borgarfjorden), der har været bekjendt som den der var mest vant til at læse gamle Skrifter. Her er uden Tvivl opstaaet den Afskrift af Breta sögur, som findes i AMagn. Samling under Nr. 597 b i 4., muligen ogsaa Afskriften 281, 4. Imidlertid har dette Læsningsforsög gjort mere Skade end Gavn, idet man nu med Lethed kan læse det meste af Oldskriftet, hvor det dengang har været anseet for ganske ulæseligt, men hvor man har meent at kunne læse, og derfor med stærkt og sort Blæk har villet opfriske Skriften, ere enkelte Steder öiensynligen forvanskede og kunne enten ikke eller med stor Vanskelighed rettes. Efter Biskop Brynjolfs Död er denne Deel af Haandskriftet kommet med hans Bibliothek til Gaulverjabæ, og derfra igjen til Arne Magnusson; derimod har fornævnte Eier af de tilbagesendte Blade udentvivl bortkastet endeel af

---

[1]) Det maa bemærkes, at Biskop Brynjolf meget tog sig af den för nævnte Jon Guðmundsson, og, saavidt det lod sig gjöre, beskyttede ham mod Forfölgelse; i mange Spörgsmaal vedkommende Oldkyndighed og Runologi har han forespurgt sig hos ham, og sit Skrift „um Íslands aðskiljanlegar náttúrur" har Jon Guðmundsson dediceret Biskoppen som sin Velynder. Muligen har derfor netop Jon Guðmundsson ogsaa gjort ham opmærksom paa Haandskriftet.

dem, men Resten har en Sön af ham, ved Navn Bjarne, erholdt og derpaa foræret til Præsten Jon Torfason til Stað i Súgandafjord, der har benyttet nogle af dem til Bogomslag, andre derimod har hans Sön, Præst Olaf Jonsson til Grunnavík (Fader til Jon Olafson den ældre) faaet i Hænde og sendt til Kjöbenhavn til Arne Magnusson, vel henved Aar 1700. Nogle Blade har Arne Magnusson erhvervet paa forskjellige Steder under hans Ophold paa Matriculationsreiserne i Island i Aaret 1703.

Efter at Arne Magnusson efterhaanden er begyndt at gjennemgaae sine rige Samlinger, har han samlet paa eet Sted Brudstykkerne af dette Haandskrift, og for om muligt at erhverve det tabte, har han skrevet Præsten Olaf Jonsson til Stað í Grunnavík fölgende Brev, dateret „Dominica palmarum 1707", hvoraf vi see, saavel hvor stor Priis Arne Magnusson har sat paa dette Haandskrift, som ogsaa med hvor stor Nöiagtighed han har sögt at samle ethvert Spor, hvorved man kunde opdage större eller mindre Brudstykker af gamle og sjeldne Haandskrifter. Brevet er saaledes lydende:

„Framar munu þèr minnast, að þèr fyrir nokkrum árum voruð svo góðir að gefa mèr býsna mörg pergaments blöð úr bók í aflaungu 4to, er verið hafði Lándnáma saga og Kristindóms saga; gáfuð þèr mèr með þessum blöðum þá notitiam, að þèr þau fengið hefðuð af yðar góða föður, en hann hjá einum bónda þar nærri sèr, í Súgandafirði; minnir mig þèr segðuð, að það hefði þá verið svosem bókar slitr, en faðir yðar hefði það í sundr tekið utanum smá kver; er það og á sumum blöðunum auðsèð, að þau hafa verið brúkuð til kápu utanum bundnar oktav-bækr, og stúngið spennlunum í gegnum. Nú þykir mèr mig vanta í þessa notitiam þetta eptirskrifað:

1. Hvað þessi bóndi hèt, og á hverjum bæ hann bjó þar í sveitinni.

2. Fyri hvað mörgum árum circiter sira Jón Torfason þetta bókarslitr eignaðist.

3. Hvernig það út sá, nefnilega hvort það var í lausum blöðum eða saman fest í arka tali, og ef svo var, þá hvort sú ligatura, sem um það var, var gömul eða nýlega utanum það lögð.

4. Hversu þykt það muni verið hafa, þá sira Jón Torfason það eignaðist, hvar af eg læra kynni, hversu mikið circiter af því glatað væri síðan, það sem ekki er í mínar hendr komið. Blöðin sem eg af yðr fengið hefi, eru 14, og 4 af sama slagi hefi eg annarstaðar að öðlazt.

5. Hafi nú fragmentið, er sira Jón Torfason öðlaðist, stærra verið en þetta, svo að á nokkru ríði; hvar þá muni af orðin þau blöðin, er burtu eru, og hvort engin ráð muni til vera, yfir þau að komast, *quippe quorum minutissima particula mihi auro carior esset.*

6. Hafi sira Jón ekki meira, eða ekki stóru meira öðlazt, en til mín er komið; item hafi þetta fragment þá í lausum blöðum verið, þá vantar mig að vita, hvernig það hefir út sèð, þá bóndinn það eignaðist, einsog um getr § 3. Item hversu stórt það hafi þá verið, ut supra § 4. Item hvar *resten* muni fyri bóndanum fargazt hafa og á hvern máta, ut s. § 5.

7. Hvar bóndinn þetta fragment, quocunque modo conditionerað, eignazt hafi, og hvar hans formaðr, og hvar þess, svo lángt tilbaka sem menn hið ítarlegasta upp spurt gætu.

8. Hvort enginn vissi að það hefði þá eðr þá stærra verið, item þar eða þar, sub illo vel illo possessore, úr því slæðzt svo eðr svo mikið item hvort enginn vita kunni, að það hafi í bók innbundið verið með öðrum einumhverjum tractatibus.

Allt hvað nú hèr af upp rifjast kynni sannlega, usque ad minutissimas minutias, þá væri mèr stór þægð í; skrifa eg því svo ýtarlega hèr um, að þetta fragmentum er inter pretiosissima eorum, quæ mihi sunt, og er eg þó ósnauðr orðinn af svoddan hlutum, og vilda eg með dýru verði kaupa, ef til væru, þau blöðin, er mig þar af vantar, að sönnu ótæpt betala (eptir sínu verði)[1] sèrhvert einstaka blað þar af eða geira. Vil eg nú, með yðar leyfi, enn nú einusinni committera yðr þetta til beztu expeditionis, þá hentugleika til sjáið og tækifæri, þar um nokkuð að fiska, en ekki vænti eg svars hèr uppá hin fyrstu misseri, og ekki vilda eg gjarnan það kæmi svo fljótt, því það vildi vel ekki bringja mèr nema þá tvo óþægu bókstafi n. l. [2]."

Præsten Sira Ólafr, som har haft en stor Interesse for Oldskrifterne og skaffet Arne Magnusson flere kostbare Levninger af saadanne, henvendte sig til Faderen (Sr. Jón Torfason til Stad i Sugandafjord), der ikke synes at have deelt Sönnens Interesse, men tvertimod netop adsplittet og ödelagt en Deel idetmindste af dette Haandskrift. Han synes da heller ikke at have gjort sig den Uleilighed at undersöge og opspörge de adsplittede Blade, og i Anledning deraf efter Arne Magnussons Önske vente med Svaret, men den 28de December 1707 skrev han Arne Magnusson selv til, da hans Sön var afgaaet ved Döden i den store Koppe-Epidemi (stóra-bóla) samme Aar. Brevet indeholder postviis denne korte Besked: 1, Bladene havde han faaet af en Bjarni Indriðason i Skálavík. 2, Han fik dem saavidt erindres for næsten 40 Aar siden. 3, De vare snarere heftede end löse, saavidt erindres, sammenheftede i Ryggen hist og her med Traad, snarere i ældre end

---

[1]) sic omnia. [2]) non liquet.

nyere Tid; Bladene havde sjelden været aabnede, og klæbede sammen af Fugtighed. 4, Det hele var ikke större end svarende til de 14 Blade A. M. havde faaet[1]. 5, Han troer ikke at Fragmentet har været större, da han aldrig har truffet noget Blad deraf i sine Papirer, og ikke bortskjenket det til nogen, saavidt han kan erindre. 6, Det forekommer ham, at den Mand (Bjarni Indriðason), der gav ham Bladene, havde sagt, at det var det Hele han fik, hvorfor han troer at det er forgjeves at söge Resten. 7, Bemeldte Bjarne havde sagt, at han havde faaet eller fundet disse Blade hos hans Fader, dengang gammel og knap istand til at læse, ligesom han hverken vidste Bladenes Indhold eller huskede, hvorfra han havde faaet dem. Den hele Familie skulde, efter Præstens Udsagn, have været blandt den laveste Classe i Henseende saavel til Forstand som Dannelse, og var desuden nu næsten uddöd, hvorfor han ogsaa raader Arne Magnusson til at lade den hele Undersögelse fare.

Naar vi sammenligne Haandskriftets nuværende Indhold med det ovenfor angivne, see vi at der fattes: 1, Fragmenterne af Landnámabók og Kristnisaga, men disse ere forlængst adskilte fra Hovedhaandskriftet og opförte som Nr. 371, 4. 2, Geographica quædam et physica. 3, Theologica quædam ex sermonibus Augustini. 4, Varia, atque inter ea astronomica quædam og 5) Lucidarium.

Hvor disse sidstnævnte Brudstykker nu ere hensatte, kan ikke siges med Vished, men med Hensyn til Lucidarium kunde det være sandsynligt, at den er det under Nr. 675, 4, opförte Exemplar, da Formatet temmelig nöie passer til dette Haandskrift.

Det er værd at bemærke, at den gamle og smukke Annal Nr. 415, 4, der gaaer fra Christi Födsel til Aar 1313, og tillige indeholder Stykker af Rímbegla, Fortegnelse over Fjordene i Island, Fylkerne i Norge, Kongerækkerne for de nordiske Riger o. s. v., er skreven med en Haand, som ganske ligner Hauk Erlendssons, ligesom ogsaa dette Haandskrifts Format passer temmelig nöie til dette, men om det skulde være det under Nr. 4 opförte Afsnit (varia, atque inter ea astronomica quædam), tör vi ikke afgjöre[2].

Ved den af Jon Sigurðsson tagne Afskrift af denne Codex har man vundet en næsten ganske fuldstændig og correct Text af den ældste Trójumanna saga og Breta sögur, der hidtil have været anseete som

[1]) Dette maa have været Hukommelsesfeil, thi A. M. har forhen vidst, at han havde brugt Bladene til Bogomslag, kvilket Sönnen udentvivl har erindret.

[2]) jlr. „Íslenzkir annálar" Commiss. Udg. 1847. Descriptio codicum. p. XVIII -XX, og P.A. Munchs ovenanförte Afhandling, Annaler f. nord. Oldk. 1847, S. 199.

ulæselige, idet man har anvendt Reagentier, hvoraf især Galæbletinctur har været af en særdeles god Virkning. I denne Recension er optaget Merlínus spá, der bestaaer af to temmelig lange Digte, som ifölge selve dette Haandskrift og andre gamle Vidnesbyrd, især den vidtlöftigere Recension af Breta sögur i Membr. 573, 4, ere forfattede af Munken Gunlaug Leifsson á Þíngeyrum, den samme som, tilligemed Munken Odd, angives som Forfatter til een eller to Recensioner af Olaf Tryggvasons saga. Af disse Digte, der i flere Henseender ere mærkværdige og höist interessante, har man nu ogsaa en næsten fuldstændig Text, istedenfor at man forhen kun kjendte meget forvanskede og ufuldstændige Brudstykker, alle udsprungne fra dette Haandskrift.

Endvidere toges ved flere i Henhold til Fundatsens Bestemmelser antagne Haandskrivere Afskrifter af efterfölgende Oldskrifter, der alle, forsaavidt ikke andet er bemærket, ere af den arnamagnæanske Samling: 2. Harðar saga Grímkelssonar ok Geirs, efter Skindbogen 556 A i 4, fra 15de Aarhundrede, nu udgiven i Íslendínga Sögur 2, S. 1-118; 3. Hænsa-Þóris saga, efter Papirs-Haandskriftet Nr. 501 i 4 med Asgeir Jónssons Haand, nu udgiven anf. St. S. 119-186. 4. Kjalnesínga saga, efter Skindbogen Nr. 471, 4, fra 15de Aarhundrede, udgiven anf. St. S. 395-460. 5. Egils saga Skallagrímssonar, efter Skindbogen Nr. 132 i Fol. fra 14de Aarhundrede. 6. Bjarnar saga Hitdælakappa, efter Papirs-Haandskrifterne Nr. 3A Fol. blandt „Additamenta Bibl. Univ. Hafn." og AM. Nr. 157B i Fol. 7. Saga af Bárði Snæfellsás ok Gesti Bárðarsyni, efter Skindb. Nr. 489, 4, fra 15de Aarhundrede, og Papirshaandskriftet Nr. 158 i Fol. 8. Sagan af Þorgrími prúða ok Víglundi væna, efter Skindbögerne Nr. 551A og 510 i 4, fra 15de Aarhundrede. 9. Króka-Refs saga, efter Skindb. Nr. 471 i 4, (jfr. ovenf. Nr. 4). 10. Gísla saga Súrssonar, efter Skindbogen Nr. 556A, i 4 (jfr. ovenfor Nr. 2). 11. Hávarðar saga Ísfirðíngs, efter Papirshaandskrifterne Nr. 160 i Fol. og 502 i 4., den förste med Jón Erlendssons Haand. 12. Saga Ófeigs bragðakarls (Bandamanna saga) efter Skindb. Nr. 132 i Fol. (jfr. Nr. 5). 13. Saga af Þórði hreðu, efter Skindb. Nr. 152 i Fol. fra 15de Aarhundrede. 14. Grettis saga Ásmundarsonar, efter Skindb. 551A i 4 (jfr. Nr. 8). 15. Vatnsdæla saga, efter Papirs-Haandskriftet Nr. 559 i 4, med Asgeir Jónssons Haand. 16. Hallfreðar saga vandræðaskálds, efter Skindb. Nr. 132 i Fol. (jfr. Nr. 5 og 12). 17-19. Finnboga saga ens ramma, Droplaugarsona saga (den kortere) og Ölkofra þáttr efter Skindb. Nr. 132 i Fol. (jfr. Nr. 5, 12 og 16). 20. Arons saga Hjörleifs-

sonar, efter Skindb. 551 D i 4 fra 15de Aarhundrede samt Papirshaandskriftet Nr. 212 i Fol. med Jon Erlendssons Haand. 21. Kristni saga efter Hauksbók's Brudstykke Nr. 371 i 4 og sammes Afskrift med Jón Erlendssons Haand i Nr. 107 i Fol. Hertil kan ogsaa henföres: 22. Laxdæla saga, hvis trykte Udgave er heelt igjennem nöiagtig confereret med Skindbogen Nr. 132 i Fol., og Rettelserne tilföiede som Correctur, samt i Margen Afvigelser efter de gode Membranbrudstykker af denne Saga, som findes i Nr. 162 Fol. og Nr. 20 Fol. blandt Additamenta. Endvidere maa her anföres, at i forrige Sommer er den i Wolfenbüttel opbevarede islandske Skindbog fra 14de Aarhundrede, indeholdende *Eyrbyggja saga* og *Egils saga*, ved Oldskrift-Selskabets Foranstaltning laant hertil og dens ved Asgeir Jonsson tagne Afskrifter Nr. 450A og 461 i 4 nöie rettede efter Membranen af Jon Sigurðsson.

Af *Riddersagaer* har man ladet tage fölgende Afskrifter: 1-5. Ívents saga Artus kappa, Parcevals saga, Valvers þáttr, Mírmanns saga, Möttuls saga, alle efter Papirshaandskriftet Nr. 179 i Fol., der er med Jón Erlendssons Haand. 6. Samsonar saga hins fagra, efter Skindbogen Nr. 343 i 4, sandsynligviis fra 15de Aarh. 6-7. Saga af Tristram ok Ísönd efter Skindbogen Nr. 489, i 4, ligeledes en udförligere Recension efter Membranbrudstykket 567, 4 fra 15de Aarhundrede og Papirshaandskriftet 543, 4to. 8. Saga af Sigurði þögla, efter Skindbogen Nr. 152 i Fol. fra 15de Aarh. 9. Saga af Flóvent Frakkakonúngi, efter samme. 10. Saga Karlamagnús keisara ok kappa hans, efter 180 i Fol. (dog ei endnu fuldendt). 11. Elis saga, efter Skindbogen Nr. 533 i 4 fra 15de Aarh. 12. Flóres saga ok Blankiflúr, efter Skindb. Nr. 489, 4. 13. Mágus saga med tilhörende þættir, efter Skindbogen Nr. 152 i Fol. 14. Flóres konúngs saga ok sona hans, efter Skindbögerne Nr. 343 og 586 i 4. 15. Saga af Ektor ok köppum hans, efter Skindbogen Nr. 152 i Fol. 16-18. Saulus saga ok Nikanors, sagan af Meistara Perus, og saga af Vilhjálmi sjóð efter Skindbogen Nr 343 i 4. 19. Partalopa saga, efter Skindbogen Nr. 533 i 4. 20. Saga af Huld tröllkonu hinni ríku, efter en George Stephens i Stockholm tilhörende Afskrift. Nogle af disse Afskrifter bleve for flere Aar tilbage tagne af den anden Stipendiar Konrad Gislason, de övrige, som ovenfor bemærket, af islandske Studiosi, hvem i Henhold til Fundatsens Bestemmelser dette Hverv var overdraget.

Blandt Arne Magnussons colossale Forarbeider til Oplysning og Udgivelse af den oldnordiske Literaturs forskjellige Mindesmærker har Forberedelsen af et Diplomatarium ikke optaget den ringeste Plads. Vi finde saaledes tre Classer originale Breve og Diplomer: islandske,

norske og danske, registrerede hver i et Bind for sig. Desuden forefindes en stor Masse Afskrifter, tildels collationerede, Aftegninger af Sigiller og löse Optegnelser, for störste Delen samlede af Arne Magnusson. At bringe Orden i disse store Samlinger, og saaledes forberede Udgivelsen af et Diplomatarium, har længe været Commissionens Önske, og til den Ende ere Registranderne heelt igjennem blevne confererede med Documenterne, en Registration paabegyndt over de löse Copier og nogle af Samlingens vigtige diplomatariske Haandskrifter, hvoriblandt især maa fremhæves den holumske Biskop Jon Vilhjálmssons originale Brevbog fra Aarene 1429-1434, der indeholder ikke faa Breve og Actstykker af Interesse; fremdeles en gammel Brevebog, samlet i 16de Aarhundrede, der især indeholder Copier af det gamle Vidö Klosters Breve, Lensmand (hirðstjóri) Thorvard Erlendssons Breve, mange gamle islandske Domme o. s. v. — Dette Haandskrift har Arne Magnusson kaldt „liber Bessastadensis" og med Rette skattet höit. Endvidere en Jordebog, forfattet af de kongelige Lensmænd i Island i Tidsrummet 1550-1579, hvori de secülariserede islandske Klostergodser, de betydelige seqvestrerede Godser efter de sidste katholske Biskopper, Ögmund Pálsson og Jon Arason, samt den sidstnævntes Sönner, og de övrige Krongodser i Island fuldstændigen ere specificerede, og deres fulde Afgifter anförte.

Samlingen af de norske Originalbreve var forhen gjennemseet af Stipendiar Thorsteinn Helgason; Registranden over de danske Breve er omarbeidet i kortere Udtog, derefter jevnfört med Documenterne og rettet af Registrator i Geheimearchivet Hans Knudsen, hvorpaa Registranden er reenskreven af anden Stipendiar Konrad Gislason.

Til Udgave af et ISLANDSK DIPLOMATARIUM har Jon Sigurðsson samlet et ikke ubetydeligt Materiale, dels under Arbeidet ved Regesta Diplomatica historiæ Danicæ, dels ved efterhaanden at gjennemgaae de i Geheime-Archivet og i Cancelliets Archiv opbevarede ældre Protocoller, hvorved mange nye, Island vedkommende, Documenter for Tidsrummet fra 1400-1660, ere fundne og afskrevne. Under hans Ophold i Island i 1845 og 1847 har han ligeledes optaget en Fortegnelse over de i Bispe-Archivet opbevarede Originalbreve, samt afskrevet flere ældre originale Kongebreve, som findes i Stiftsamts-Archivet, ligesom ogsaa flere originale Rapporter og Actstykker, som findes sammesteds vedkommende den i Aarene 1725-1734 foretagne Opmaaling af Island, udfört af Ingenieur-Officererne Magnus Arason og Knopf. Paa enkelte andre Steder i Landet har han ogsaa fundet og enten optegnet eller afskrevet nogle originale Breve og andre Actstykker fra ældre Tid.

Den anden Stipendiars særskilte Arbeider. Det er med en sand Tilfredsstillelse vi her nærmere omtale Konrad Gislasons værdifulde Arbeider til den oldnordiske Sprogvidenskabs Berigelse, som han i sine aarlige Indberetninger til Commissionen tidligere har ommeldt og som denne holdt sig forvisset om vilde afgive fortrinligt Udbytte for vort Oldsprogs Grammatik og Lexicographi og derfor at have særeget Krav paa at fremmes.

I Aaret 1846 udgav han, efter Foranstaltning af det islandske literaire Selskab en oldislandsk Lyd- eller Elementarlære: Um frumparta íslenzkrar túngu í fornöld (cxii og 242 S. i 8), hvor han især sögte at fremhæve de enten aldeles ikke paaagtede, eller kun sporadisk og leilighedsviis bemærkede Lydovergange, der vare meget hyppige i Island i den ældste Periode, hvorfra Haandskrifter haves, og som ere dobbelt mærkværdige ved deres paafaldende Overeensstemmelse med de Afvigelser i Lyden, der finde Sted paa den ene Side imellem Oldsproget og de nyere nordiske Dialecter (Sprog), paa den anden Side imellem disse selv indbyrdes. Forövrigt har han deri ved Benyttelse af selve Haandskrifterne, navnlig de ældste blandt disse, givet nye Bidrag ogsaa til Bestemmelsen af adskilligt i den oldislandske Udtale. Bemærkninger om den oldnorske Udtale forekomme kun i saadanne Tilfælde, hvor den bestemt antoges at være forskjellig fra den oldislandske. Bogen er bleven fordelagtig bedömt saavel af Dr. Sveinbjörn Egilsson i Nordisk Literaturtidende af 8de Marts 1846 som af Professor P. A. Munch i (Norsk) Literaturtidende af 12te Aug. 1846 (Nr. 18), hvis Anmeldelse iövrigt fremkaldte nogle Bemærkninger af Forfatteren i „Kjöbenhavnsposten" af 30te Oct. 1846 samt Modbemærkninger af hin i den norske Literaturtidende.

I Vinteren 1839-1840 foreslog Englænderen Richard Cleasby Gislason at udarbeide i Forening med ham en oldnordisk-engelsk Ordbog, som han agtede at udgive. Efterat en forelöbig Plan var bleven udkastet, lagde han, i Mai Maaned 1840, Haand paa Værket i Forening med en Landsmand og Ven, der med varm Interesse for sit Modersmaal forbinder en klar Opfatning af dets Eiendommeligheder og en levende Sands for dets Reenhed. Först samledes alle de enkelte Ord, der findes i de Udgaverne af Oldskrifterne vedföiede Ordregistre, samt alle de, der findes i Björn Haldorssons Lexicon Islandico latino-danicum (Kbhavn 1814) saavelsom i Rask's haandskrevne Tillæg til samme, forsaavidtsom Ordene i begge de sidstnævnte ikke öiensynlig vare af en nyere Oprindelse. Hvor man kun nærede Tvivl om et Ords Ægthed, blev det uden videre optaget, for senere at udelades, naar

det ikke fandtes i nogen gammel Bog, ældre end Aar 1400; det var nemlig denne Grændse, man satte for Ordbogens Udstrækning ned i Tiden, idet man havde til Hensigt at optage saa meget som muligt af den Prosa, der er ældre end hint Tidspunkt. Paa Poesien behövede man ikke at tænke, da man vidste at nuværende Rector ved den lærde Skole i Reykiavik, Dr. theol. Sveinbjörn Egilsson, hvis overordentlige Fortrolighed med og dybe Indsigt i den mörke og forvanskede oldnordiske Poesi er bekjendt, efter Richard Cleasby's Opfordring allerede næsten havde fuldendt en Ordbog over samme. Nu kunde man vel indvende, at der havde lige saa lidt været Grund til at tænke paa en prosaisk Ordbog over Oldsproget, da det var ligesaa bekjendt at Dr. philos. Scheving i en lang Række af Aar havde arbeidet paa en Ordbog over den islandske Prosa; men i den Henseende maa man lægge Mærke til, dels at Dr. Scheving arbeidede efter en anden og langt mere omfattende Plan, da hans store Samlinger ikke blot indbefatte den gamle Prosa, men ogsaa det nyere islandske Bog- og Talesprog, dels at det ikke var bekjendt, hvor vidt han allerede betragtede sit Værk som nær ved dets Fuldendelse, dels endelig at den af Richard Cleasby paatænkte Ordbog, langt fra at blive ved Dr. Schevings overflödig, meget snarere vilde i adskillige Henseender tjene til at supplere samme, der er udarbeidet under et Afsavn, af de vigtigste Haandskrifter, paa hvilket Forfatterens Lærdom og skarpsindige Kritik naturligviis blot har kunnet böde i de Tilfælde, hvor paalidelige Copier deraf, enten som Udgaver eller som Afskrifter, havdes i Island. Med Hensyn altsaa til den hele Stilling af Dr. Schevings lexicalske Arbeider blev Planen til Cleasby's Ordbog lagt saaledes at den, næst efter at afhjelpe Savnet af et almindeligere Hjelpemiddel til at forstaae de allerede udgivne Oldskrifter, især skulde söge at gjöre sig fortjent ved Benyttelsen af de fortræffeligste blandt de haandskrevne Oldskrifter, der opbevares i Kjöbenhavn. I de förste Aar deeltog Gislason i dette Arbeide ved at gjennemgaae en Deel saavel trykte som utrykte Oldskrifter, for at samle Materialier til Ordbogen; men fra den Tid af, da Samlingerne vare opvoxede til en betydelig Masse, indskrænkede han sin Deeltagelse til, dels at gjennemgaae de vanskeligste Punkter, hvoraf dog meget endnu venter paa Forklaring, dels at ordne de vigtigste Artikler, navnlig Forholdsordene og de almindeligste Gjerningsord, altsammen i Forening med Cleasby selv, hvis Iver og Udholdenhed, selv under legemlige Lidelser, vare lige udmærkede og, understöttede af en fiin Opfatningsevne og et forberedende almindeligt Studium af de gotiske Sprog, satte ham i Stand til i en forholdsviis meget kort Tid at trænge ind i det old-

nordisk-islandske Sprogliv, hvis Bevægelser han i de fleste Tilfælde formaaede at opfatte med en Indfödts nöiagtige Bestemthed, hvilket ikke lidet bidrog til at forhöie hans Interesse for Sagen, en Interesse der, som han flere Gange yttrede, desuden fandt en særegen Næring i de mangfoldige Beröringer imellem Islandsk og Dialecten i det nordlige England.

Med Finantsernes Understöttelse udarbeider Gislason en dansk-islandsk Ordbog, hvoraf en Fjerdedeel er trykt, og som slutter sig til Molbechs danske Ordbog (Kbhavn. 1833), dog saaledes at der paa den ene Side ere udeladte endeel sjelden forekommende, især sammensatte eller afledte Ord, saavelsom en stor Deel af de af Forfatterne hentede Exempler, forsaavidt disse savne det almindelige Præg af hyppigt tilbagevendende Udtryksmaader, medens paa den anden Side meget maatte tilföies; hertil regnes ikke saa meget enkelte sædvanlige Ord og Udtryk, der af forskjellige Grunde ikke findes i hin danske Ordbog, som en Mængde fremmede Ord, der af practiske Hensyn ikke kunde forbigaaes. Disse fremmede Ord ere imidlertid overalt kjendeliggjorde, med Undtagelse af saadanne, der aldeles ere blevne hjemmehörende i Dansk, som *Alter*, *Præst* og lignende. Hovedopgaven ved en saadan Ordbog var naturligviis Forklaringen og Oversættelsen; hin maatte gjöres saa nöiagtig, denne saa træffende som muligt; hin skulde navnlig give Bogen Brugbarhed i theoretisk, denne i practisk Henseende. Uagtet han har sparet Oversættelsen ved saadanne Exempler, hvor han af en eller anden Grund troede at den kunde undværes, saa forholder den dansk-islandske Ordbog sig dog, hvad Störrelsen angaaer, til den danske omtrent som 8 til 9. Dette Arbeide fortjener her at omtales saavel formedelst dets Betydning for den islandske Sprogvidenskab i Almindelighed som ogsaa fordi mangfoldige deri forekommende Ord og Udtryk ere hentede og maatte nödvendig hentes, fra gamle Haandskrifter, hvoraf de fleste tilhöre Legatets Haandskrift-Samling.

Fra Commissionen udgaves i 1847 efterfölgende Skrifter:

ÍSLENZKIR ANNALAR sive Annales Islandici ab anno Christi 803 ad annum 1430. Ex Legati Arna-Magnæani et magnæ bibliothecæ regiæ hafniensis melioris notæ codicibus membranaceis et chartaceis, cum interpretatione latina, variis lectionibus, prolegomenis, nec non indice personarum, locorum et rerum. Hafniæ 1847. L og 478 S. in 4to.

Der gives mange Grunde, som kunne tale for at den islandske Historieskrivning er begyndt med annalistiske Optegnelser om mærkelige Personer og Begivenheder i Landet selv og i de övrige nordiske Lande, især i Moderlandet Norge. En saadan Virksomhed var passende

for en Tid, da Culturen og den borgerlige Forfatning endnu var i sin Barndom; dertil udfordredes et ringere Apparat af Skrivematerialier og den kunde tænkes ved en lavere Grad af lærd Dannelse. Jevnsides med Nedskrivelse og Bearbeidelse af Sagaerne fortsattes de annalistiske Arbeider; mangt et mindre bekjendt Træk af aldeles local eller temporair Interesse, hvorfor der ei var Plads i Sagaens ofte episke eller dramatiske Fremstilling, kunde her opbevares; her vare chronologiske Bestemmelser paa deres Plads, som næsten altid mangle i de ældre Sagaer; her kunde Erindringen om historiske Facta bringes i Forbindelse med Calendervæsen og Computistik, for hvilke Studier Islænderne tidlig nærede megen Interesse.

Ligesom den nordiske Digtning udsprang den islandske Saga af Folkelivet og svævede længe paa den mundtlige Traditions Vinger, inden den betroedes Pergamentet. Ved de ældste og fortrinligste Sagaer kan derfor ei være Spörgsmaal om nogen egentlig Forfatter; selv de mest berömte Navne i Islands ældre historiske Literatur ere maaskee nærmest at ansee som Redacteurer eller senere Bearbeidere af et gjennem Aarhundreder overleveret historisk Stof. Men naar de fleste af de Arbeider, i hvilke vi maa beundre den mesterlige Characteristik af Personerne, Begivenhedernes dramatiske Fremstilling og overhoved en eiendommelig historisk Kunst, ere komne til Efterslægten uden nogen bestemt Forfatters Navn, fordi ingen enkelt kunde tilegne sig Æren derfor, kunne vi end mindre vente at opdage Navnene paa de Mænd, der i Klostre eller paa deres egne Gaarde efterhaanden optegnede Begivenheder, som vare eller af dem ansaaes for mærkelige, i annalistiske Arbeider, der — saa fortjenstfulde og umistelige for den nordiske Historie de end altid ville blive — dog kun vare Frembringelser af mechanisk Flid.

Imidlertid er det ikke usandsynligt, at de ældste islandske Annaler, ogsaa skyldes den islandske Historiographis Fader Are frode, da dennes Frænder og Personer, som kjendes fra hans Íslendíngabók, fortrinligen omtales i Annalerne ligetil hans Dödsaar 1148. At Ares Samtidige Sæmund frode skal have begyndt den saakaldte Odda-Annáll, som igjen blev fortsat af hans Efterkommere (Oddaverjar), er af flere nyere antaget, men denne Formodning grunder sig vel nærmest paa tilfældige Omstændigheder, saasom at han beviisligen har efterladt sig flere Skrifter af historisk Indhold og at han paa et enkelt Sted paaberaabes som Hjemmelsmand. Den eneste Forfatter, hvem nogen af de ældre islandske Annaler med nogen Sikkerhed kan tillægges, bliver uden Tvivl Præsten Einar Haflidason (födt 1307, † 1393), hvis Levnetsomstændigheder udförligen ere omtalte i Annalerne og som ansees som

Forfatter af den saa kaldte Lögmanns-Annáll. Ogsaa tör man antage at Forfatteren til Flateyjar-Annáll ifölge den Haandskriftet forudskikkede Efterretning om dets Redacteurer var Præsten Magnus Thorhallason, om hvem imidlertid intet nærmere vides. Ei længe efter denne Tid, eller omtrent fra det 15de Aarhundredes Begyndelse, kan man vel antage at Rækken af de ældre islandske Annaler er ophört. Ere nu saaledes de fleste gamle islandske Annalister ubekjendte med Hensyn til Navnene, saa maa to Ting dog ansees for afgjort, nemlig at de fleste af disse Annaler have haft flere successive Forfattere og at en stor Deel skyldes Geistlige; det förste fremgaaer af Originalernes forskjellige Haandskrift og Skrivemaade og af deres indbyrdes Sammenligning, det andet kan sluttes af det Bekjendtskab med Middelalderens Calendervæsen og Computistik, som de röbe, af den universalhistoriske Oversigt, tildels paa Latin, hvormed flere af dem begynde (f. Ex. Annales regii), ei at tale om de hyppigen forekommende latinske Udtryk og Perioder.

Hvad enkelte Annaler have optegnet af Universalhistorien för den christelige Tidsregning eller i de förste Aarhundreder af denne, er for os kun af Betydenhed, forsaavidt det lader os kaste et Blik paa Islændernes lærde Dannelse i Almindelighed og deres Bekjendtskab med den fremmede Literaturs Frembringelser. Hvad her forekommer af de nordiske Rigers Historie indtil Udgangen af det 11te Aarhundrede er heller ikke meget belærende, da det meste deraf skyldes Adam af Bremen (Brimabók), Saxo, ja endog Albert Crantz eller endnu existerende islandske Sagaer, og denne Deel af Annalerne, baade hvad Aarstal, Navne og Begivenheder angaaer, laborerer af mange Feil og Misforstaaelser.

De islandske Annaler kunne altsaa kun ansees som historiske Kildeskrifter, först og fornemmelig hvad Island selv med dets umiddelbare og middelbare Colonier Grönland og Vinland, dernæst hvad de tre nordiske Riger Norge, Danmark og Sverrig angaaer, forsaavidt de nemlig enten herfra have opbevaret Begivenheder, som ellers vilde være ubekjendte, eller kunne tjene til at bekræfte enkelte Facta eller nöiere fastsatte Aarstal. I enhver af disse Henseender have disse Kildeskrifter en eiendommelig Værd og Betydning, som fortjener nöiere at udvikles.

Det er naturligt at Annalerne maa være de indholdsrigeste og mest paalidelige Kilder med Hensyn til indenlandske eller de islandske Forhold. Forfatterne nedskreve, hvad de selv havde seet, erfaret eller deeltaget i og hvad der var foregaaet i deres nærmeste Kreds. De ere her altsaa at ansee som aldeles troværdige Vidner, der have opbevaret mange tildels interessante Træk, som de egentlige Sagaer enten have forbigaaet eller ikke henfört til noget bestemt Aar, ei at tale om at de,

hvor Sagaerne i Almindelighed ophöre, i en vis Henseende kunne siges at erstatte eller fortsætte disse. Vi lære saaledes at kjende Begivenheder, som have Interesse med Hensyn til Islands politiske Forhold, f. Ex. Bispers, Laugmænds og andre geistlige og verdslige Embedsmænds Födsel, Död, Reiser, Forflyttelser m. m., Naturphænomener, dels saadanne som vare fælles for flere Lande, f. Ex. Sol- og Maaneformörkelser, Cometer m. m., dels saadanne som indskrænkede sig til Öen selv, f. Ex. Jordbrand, vulcaniske Udbrud, strænge eller milde Vintre, Uaar, pestagtige Sygdomme blandt Mennesker eller Dyr m. m., Begivenheder af Vigtighed med Hensyn til Communicationen med fremmede Lande, f. Ex. Skibes Afgang og Ankomst, Skibbrud m. m., endelig forskjellige Træk af Folkelivet og Folketro, saasom Forbrydelser, Drömme, Sagn om Spögelser m. m.

Kilden til de egentlige islandske Beretninger har undertiden været Sagaer fra en senere Periode, f. Ex. Laurentius biskups saga, Árna biskups saga; Vers, f. Ex. et ved Aaret 1362 citeret af Sneolf; Documenter, f. Ex et Pavebrev ved 1357; men fornemmelig maa dog antages, at de islandske Begivenheder ere meddelte efter Forfatternes egne Iagttagelser og Erindringer. Da disse Begivenheder paa den Tid og i den Egn, i hvilken de foregik, som oftest kunde forudsættes at være almindelig bekjendte, da Forfatteren maaskee undertiden blot vilde vedligeholde Erindringen om en eller anden Tildragelse af hans eget private Liv eller nærmeste Kreds, saa antydedes saadant hist og her ved et enkelt Ord eller en enkelt staaende afbrudt Sætning, hvis Betydning ei sjelden er tabt for os og som derfor maa ansees for Gaader, om hvis rette Mening vi i vor Tid kun kunne fremsætte Gisninger; om saadanne dunkle Steder meddeles Bemærkninger i Udgaven.

Da den ældste europæiske Coloni paa Grönland fra först af var udgaaet fra Island, da den siden, ligesom Moderlandet, kom under den norske Konges Overherredömme og da der under den hele Tilværelse vedligeholdtes, dels ved Handel, dels paa andre Maader en uafbrudt Forbindelse mellem begge Lande, er det ikke at omtvivle at alle Grönland vedkommende i Annalerne opbevarede Efterretninger maa hidröre fra umiddelbart Referat af Samtidige og i Begivenhederne selv Deelagtige; (jfr. Grönlands historiske Mindesmærker 3, S. 47, 463).

Ligesom Islændernes historiske Virksomhed, næst deres eget Lands Historie, mest bevægede sig om Moderlandet Norges, saaledes indeholde Annalerne ogsaa vigtige Bidrag til Oplysning af denne, fornemmelig fra det Tidspunct, da Rækken af de norske Kongesagaer ophörer. Fra nu af blive Diplomer og Annaler næsten de eneste Kilder; muligen

kan en eller anden Annal endog have benyttet den fuldstændige Magnus lagabæters Saga af Sturla Thordson, hvoraf nu kun existerer et Brudstykke. Ved det Baand, som Handelen, de kirkelige Forhold og islandske Skjaldes og Videnskabsmænds jevnlige Besög i Norge havde vedligeholdt mellem dette Rige og dets fordums Coloni, længe för begge Lande kom i et nærmere politisk Forhold, kunde Islænderne aldrig savne Underretning om, hvad mærkeligt og vigtigt der foregik i Norge; og fra den Tid Öen kom under norsk Herredömme, maatte alt saadant for dem beholde en foröget Interesse.

Ved de mangehaande Berörelser mellem Norge og de to övrige nordiske Riger, Sverrig og Danmark, var der Anledning for de islandske Annalister til ogsaa at optage Begivenheder fra disse Lande, ligesom de heller ikke i denne Henseende kunde savne fornödne Efterretninger, dels ved mundtlige Fortællinger, dels endog ved skrevne Hjælpemidler. Imidlertid er det let forklarligt, at der i Beretningerne om danske og svenske Forhold lettere maatte indlöbe Urigtigheder end i det som nærmest vedkom Island eller Norge.

Det er naturligt at de islandske Annaler maa udgjöre en Hovedkilde for de nyere Værker, som omfatte Islands ældre Historie, saasom Arngrim Jonssons og især Finn Jonssons; ogsaa Torfæus har flittigen benyttet nogle af de vigtigste saavel i hans Historia Norvegiæ som i hans Arbeider til de norske Skatlandes Historie. Det kan heller ikke have undgaaet nogen, som er bekjendt med det store og omfattende Magazin for Nordens Historie, Suhms Historie af Danmark, hvor flittig Brug her er gjort af islandske saavel udgivne, som dengang endnu utrykte Annaler, skjöndt ikke altid efter de paalideligste Afskrifter eller med den fornødne Critik. Men foruden saadanne Værker af en almindelig Tendents ere ogsaa i Skrifter og Afhandlinger af specielt Indhold, som staae i nærmere eller fjernere Forbindelse med de islandske Forhold, mange af Annalerne fortrinligen benyttede og enkelte Momenter af disse derved tillige oplyste. Af saadanne kunne nævnes: 1. Um mannfæckun af hallærum á Íslandi af Hannes Finnsson (Hins íslenzka lærdómslista-fèlags rit 14, p. 30-226). 2. Fuldstændige Efterretninger om de udi Island ildsprudende Bjerge, deres Beliggende og de Virkninger, som ved Jordbrandene paa adskillige Tider ere foraarsagede, (af Haldór Jakobsson) Kbhavn. 1757. 3. Antiquitates Americanæ sive Scriptores Septentrionales rerum ante-columbianarum in America; her meddeles p. 255-65 Excerpta ex Annalibus Islandorum, af hvilke 8 forskjellige Recensioner characteriseres, angaaende Seilads til America fra Island og Grönland i Tidsrummet fra Aar 1121 til 1347. 4. Grönlands historiske Mindes-

mærker 3die Bind; her meddeles under Nr. XXVII (S. 1-65) Uddrag af Middelalderens islandske Annaler vedkommende Grönlands Historie fra Aar 986 til 1412.

Af de ældste Annaler, som kunne ansees for Originaler, vare tidligere kun to udgivne: a. Annales Islandorum vetustissimi (Arna-Magn. Nr. 415 i 4, trykt i Scriptores rerum Danicarum 2, p. 177-199 med latinsk Version af Hannes Finnsson; b. Annales Islandorum regii (af en Codex i det store kongelige Bibliothek) med latinsk Version af Jon Olafsson den yngre, samme Værk 3, p. 1-239.

For en Deel ere de ældre Annaler benyttede eller lagte til Grund i fölgende to nyere Værker: 1. Annálar Björns á Skarðsá sive Annales Björnonis de Skardsa; ex manuscriptis inter se collatis cum interpretatione latina, variantibus lectionibus, notis et indice T. I-II. Hrappseyæ in Islandia 1774-75. 4to; disse Annaler begynde med 1400 og ende med A. 1645; Forfatteren, en ustuderet, men i sit Fædrelands Historie vel bevandret islandsk Bonde, var födt paa Nordlandet 1574 og döde 1656. 2. Islands Árbækur í söguformi, af Jóni Espólín, 1-10 deild. Kaupmannahöfn 1821-1843, 4to; förste Deel begynder med Islands Underkastelse under den norske Krone og naaer til 1405; sidste Deel gaaer til 1770; Værket er ledsaget af et Registur yfir öll mannanöfn, sem finnast í árbókum Íslands ásamt öðru yfir hina markverðustu tilburði ok hluti í sömu bókum og udgivet af det islandske literaire Selskab.

De i Scriptores rerum Danicarum udgivne islandske Annaler kunde ikke andet end vække Önsket om en Bearbeidelse af samtlige Kildeskrifter af denne Art til en fuldstændig Harmoni, men de Vanskeligheder, som vilde være forbundne med et saadant Arbeide, erkjendtes af flere Sagkyndige, navnligen af Langebek, Finn Johnsen og Halfdan Einarsson. Endelig besluttede den af Nordens Historie udödelig fortjente Lærde, engang den arnamagnæanske Commissions Medlem P. F. Suhm, hvem Udgaver af flere Mindesmærker af Islands gamle Literatur skyldes, ogsaa at skjenke de heromtalte vigtige Kildeskrifter sin Opmærksomhed. Dette Foretagende bebudedes allerförst i hans Critiske Historie af Danmark, (IV, 1781, Fortalen S. XXXIV). Senere maa Suhm imidlertid have formaaet Commissionen til at overtage og fuldföre dette Arbeide, hvis Udgivelse dens Medlem A. Kall paatog sig. Haandskrifternes Afskrivning og Collation, Oversættelsen m. m. besörgedes af A. Kall tildels ved Hjælp af Legatets Stipendiarer, blandt andre Stephan Björnsson. Der begyndtes paa Trykningen, og 1793 vare allerede 11 Ark færdige fra Pressen. Men Kjöbenhavns Ildebrand 1795 og andre Hindringer standsede Tryk-

ningen, og kun af de 12 förste Ark haves et Exemplar tilovers. Dette saavelsom det forhaanden værende Manuscript besluttede Commissionen, fornemmeligen efter dens afdöde Medlem, Biskop P. E. Müllers Tilskyndelse at benytte til en harmonisk Udgave af de islandske Annaler indtil 1430. Dette Arbeide besörgedes af Legatets Stipendiarer Thorgeir Gudmundsen, nu Sognepræst til Gloslunde og Græshauge i Laaland, og Haldor Einarsson, siden Sysselmand for Borgarfjords Syssel i Islands Sönderamt. Trykningen var allerede næsten fuldfört, inden de nævnte Stipendiarer forlode Kjöbenhavn og Gudmundsen gjorde tillige det förste Udkast til Person- og Stedregisteret. Efter deres Afgang bidrog den 1ste Stipendiar Jon Sigurðsson til Udgavens Fuldförelse ved omhyggelig Correctur, ved Meddelelse af flere vigtige Bemærkninger og ved Udarbeidelse af Sagregisteret og endelig ved en kritisk Beskrivelse af de til Udgaven benyttede Haandskrifter.

Disse Uddrag af den af Commissionens Medlem E. C. Werlauff udarbeidede Fortale ville tjene til at gjöre nærmere bekjendt med dette nu fuldförte Værk og det tör ikke betvivles, at den nordiske Histories Forskere ville finde sig tilfredse ved at modtage paa eet Sted det store Forraad af vigtige og interessante historiske Noticer, som tidligere dels maatte söges i forskjellige nyere Forfatteres Arbeider, dels endnu skjulte sig i Haandskrifter.

Foruden den af Jon Sigurðsson meddelte Beskrivelse over de for Udgaven benyttede Oldböger, föies til Fortalen flere Tillæg og Bemærkninger, blandt hvilke tvende fortjene en særskilt Opmærksomhed: om de i Annalerne omtalte Sol- og Maaneformörkelser og om de Cometer, disse have antegnet. Da nemlig disse Phænomeners Chronologi er sikker ifölge astronomiske Iagttagelser og Udregninger, frembyde de Hjælpemidler, saavel til i enkelte Tilfælde at udfinde det rigtige Aar for andre Begivenheder hos Annalisten, som overhoved til at bedömme dennes Paalidelighed. Hvad Formörkelserne angaaer, sammenholdes Annalernes Optegnelser med den chronologiske Fortegnelse paa alle i Europa, Asien og den Romerne bekjendte Deel af Afrika fra Krebsens Vendekreds i Afrika indtil Lapland synlige Formörkelser fra Christi Födsel af, som findes i Edv. Brinckmeiers praktisches Handbuch der historischen Chronologie aller Zeiten und Völker besonders des Mittelalters, Leipzig 1843, p, 364-84; og med Hensyn til de i Annalerne forekommende Noticer om Cometer anstilles en Sammenligning med Hovedværket over disse Himmellegemer Stan. de Lubienitz Theatrum cometicum, hvis pars 2da s. historia Cometarum a diluvio ad

a. Chr. 1665 synopsin quandam continens, Amstelod. 1667 indeholder en historisk Chronologi af de til den Tid bekjendte Cometer.

Resultatet af denne Sammenligning bliver fölgende:

1066. *Sèn kómeta á páschum.* Lubienitz, som bringer denne Comet i Forbindelse med Harald Godvinsons Fald og Englands Erobring ved Wilhelm af Normandiet, anförer ligeledes: „1066 cometes in festo paschali XIV noctibus effulsit."

1222. *Sèn kómeta.* Lubienitz: „variis prodigiis insignis annus fuit; stella crinita visa."

1240. *Sèn kómeta.* Lubienitz: „Cometes circa polum septentrionalem conspectus est."

1273. *Sèn kómeta í Noregi.* Lubien.: „Mense Julii-Augusti stella quædam apparuit, quæ a se miræ magnitudinis radios emittebat."

1298. *Sèn kómeta.* Lub.: „Apparuit cometa miræ magnitudinis et vagus."

1301. *Sèn kómeta um allt Island ok í Noregi ... Cómeta var sèn af kaupmönnum í hafi mikkjálsmessu, sýndist hún þeim meiri ok dökkvari en aðrar stjörnur, ok var á kleppr niðr, ok fór hvern aptan, er þeir sá hana, öfugt fra landnorðri til norðrs. Fyrir sunnan land var sèn kómeta hálfan mánuð nær vetrnóttum.* Lubien.: „Cometes in coelo apparuit."

1302. *Kómeta var sèn í Björgyn móti lángaföstu, en í Rómi fyrir páska.* Lubienitz omtaler Cometer ved 1302 og 1303.

1316 eller 1317 *sást kómeta á himni á Islandi optliga fra fyrstu jólanótt allt til purificationem beatæ Mariæ.* Lubienitz omtaler Cometer ved 1315 og 1318.

1375. *Sèn kómeta undir Eyjafjöllum.* Lubienitz omtaler en Comet ved dette Aar, men anseer det dog for en Misforstaaelse af ældre Skribenter.

1385. *Sèn kómeta.* Lub. 1382 „Cometa per 14 dies flagrans apparuit."

JARNSIDA. Hin forna lögbók Íslendínga sem nefnist JÁRNSÍÐA eðr HÁKONARBÓK. Codex juris Islandorum antiquus, qui nominatur Jarnsiða seu Liber Haconis. Ex manuscripto pergameno (quod solum superest) legati Arna-Magnæani editus, cum interpretatione latina, lectionibus variis, indicibus vocum et rerum p. p., præmisso historico in hujus juris origines et fata tentamine a Th. Sveinbjörnsson conscripto. Hafniæ 1847. X, XXXIV og 291 S. (med et Facsimile af Codex).

Efter at den arnamagnæanske Commission havde foranstaltet en Udgave af den gamle islandske Lov Grágás, henvendte den strax sin Opmærksomhed paa den Lovbog, som i Island danner etslags Mellemled imellem den anförte Lov og Jónsbók, den saakaldte Járnsíða eller Hákonarbók. Saavel med Hensyn til dens egen indre Beskaffenhed, som med Hensyn til dens Historie, frembyder Járnsíða mange inter-

essante Sider; selve dens Navn og dets Oprindelse har givet ikke mindre Anledning til Tvivl og skarpsindige Formodninger end Graagaasens; endog af den Grund maatte man ansee dens Udgivelse for særdeles önskelig, at den kun opbevaredes i eet eneste Haandskrift af betydeligt Værd, det samme nemlig som indeholder den til Grund for Graagaasens Udgave lagte Recension, opbevaret i den arnamagnæanske Samling under Nr. 334 i Folio; dens særegne Vigtighed i Henseende til de norske Loves Forklaring og Berigtigelse er allerede anerkjendt af Udgiverne af „Norges gamle Love indtil 1387", i hvilken Samling den er indrykket som Anhang til den gamle Frostoþings Lov (1 B. Christiania 1846, p. 259-300).

Vi finde i Járnsíða paa flere Steder de smukke og interessante Træk, som udmærke vore Forfædres Lovarbeider: den dybe Agtelse for Lov og Ret, der endog aabenbarer sig i den höieste Ærefrygt for de Steder, hvor Retfærdigheden haandhæves; den korte Fyndighed, hvormed Lovens og Rettighedernes Grundsætninger udtales, hvis Form (Alliteration) og Indhold lige meget gjör dem skikkede til at indprentes og opbevares i ethvert Individs Hukommelse, hvorfor vi ogsaa see at de for störste Delen endnu i Dag holde sig i Folkebevidstheden i Form af Ordsprog; saaledes f. Ex. með lögum skal land byggja en ólögum eyða; eptir gögnum ok vitnum skal hvert mál dæma; dóms er hver verðr fyrir sínu; eitt vitni sem ekkert, tvö sem tíu; í salti liggr sök, ef sækendr duga; garðr er granna sættir o. s. frd.[1]. Undertiden træffe vi den interessante Naivitet, som indlader sig paa at motivere Lovbud, hvis Overholdelse kunde befrygtes i visse Tilfælde at komme altfor meget i Strid med den opvakte ubændige Lidenskab, men opfinder Motiver, som synes intet mindre end skikkede til at löse den foresatte vigtige Oppave.

Bearbeideren, Justitiarius Thord Sveinbjörnsson, har i en forudskikket Afhandling undersögt denne Lovbogs Historie og anfört de bekjendte Steder af forskjellige Skrifter, der vedkomme denne Gjenstand. Men mange herhen hörende Punkter ere tvivlsomme og kunne maaskee vanskelig föres til Evidents. Naar man holder sig til Kilderne, finder man Navnet Járnsíða först brugt i de gamle saakaldte annales Reseniani, der naa til Aar 1295, og antages af Arne Magnusson (der först i den senere Tid gjorde opmærksom paa dette Lovbogens gamle Navn) at være skrevne af en Samtidig. Lovbogens Sendelse til Island henföres af alle de gamle Annaler eenstemmig til Aar 1271[2], derimod have

---

[1]) Jfr. Samling af islandske Ordsprog (orðskviðasafn), udgivet af det islandske literaire Selskab. Kjöbenhavn 1830. 8.

[2]) Íslenzkir annálar, S. 140, jfr. Finni Johannæi Hist. Eccl. Island. II, 5.

nogle nyere Forfattere henfört dens Udfærdigelse til 1262, andre, som f.Ex. Páll Vídalín, til 1265. For at forene de forskjellige Meninger og Angivelser har Afhandlingens Forfatter antaget, at Lovbogen er forfattet i Kong Hakon Hakonsons Tid, maaskee Aar 1258 eller 1259, ved Gizur Thorvaldssons Udnævnelse til Jarl, sendt til Island 1265, men ikke antaget, dels paa Grund af dens haarde Bestemmelser om höie Mulkter i adskillige Tilfælde (hvoraf den skulde have faaet Navnet Járnsíða, d. e. Jernside), dels paa Grund af Islændernes Fastholden ved deres ældre Love, hvis fremtidige Gyldighed var dem tilsikkret ved Foreningstractaten med Norge; den skulde da være bleven sendt tilbage, paa ny revideret, forandret i adskillige Punkter, foröget med nye Bestemmelser m. m. og derpaa anden Gang opsendt i Aaret 1271, i hvilket Aar og de nærmest fölgende Kongen har opnaaet dens successive Antagelse, navnlig ved Biskop Arne Thorlakssons store Indflydelse. Imidlertid kan der af de gamle Kilders Vidnesbyrd ikke med Sikkerhed[1] udledes, at bemeldte Lovbogs Udkast er sendt til Island för end i Aaret 1271, og naar man tager i Betragtning, at der i Islands Foreningstractat med Norge er betinget Landet Nydelsen af dets egne Love, bliver det sandsynligt, at idetmindste nogle Aar maatte hengaae, inden der prövedes paa at tilintetgjöre denne Bestemmelse, ligesom det ogsaa bliver naturligt, at der behövedes en kraftig Understöttelse af det overmægtige Hierarchi til at sætte det igjennem. Paa den anden Side er det forklarligt, at den Mening kunde opstaae hos det 17de Aarhundredes Forfattere, hvis Beretninger og Opfatning af de herhenhörende Facta udelukkende ligger til Grund for de senere Fremstillinger, at der ved Landets Forening med Norge nödvendigviis maatte foregaae en öieblikkelig gjennemgribende Forandring i hele Lovgivningen, og ved at fastholde det Tidspunkt, da Foreningen kom istand, samt ved at forbinde dette med det dengang brugelige, men iövrigt med Hensyn til dets Oprindelse uvisse Navn Hákonarbók[1], kunde de

[1]) Stedet i Sturlúnga saga 3, 307 synes vel at pege hen paa, at Sturla Thordsson var kommen med en Lovbog til Island 1265, men da Sagaen her kun beskjeftiger sig med Sturlas personelle Historie og opregner alt hvad der kunde regnes til hans Ære eller Fortjeneste, kan Chronologien her være mindre nöie iagttaget; paa dette Sted finder desuden en betydelig Vaklen Sted i Sturlunga-Haandskrifternes Anordning. Sammenligningen med Arna biskups saga 9de Cap. viser tydelig at der kun kan være Tale om Sturlas Deeltagelse i Forhandlingen om Járnsíðas Antagelse 1271 og 1272, ellers vilde der naturligviis ikke være forsömt at tale om den dobbelte Sendelse.

[2]) Vel staa Ordene „lögbók Hákonar kóngs" etsteds i den överste Margen i den gamle Membran, men med en Haand som ikke er ældre end 16de Aarhundredes Slutning, sandsynligviis endog yngre.

let komme til at sætte Aaret 1265 som Járnsíðas Datum. Derfor begrunder Páll Vídalín dette Aarstal netop paa den Bemærkning: Björn Jónsson kalder Lovbogen Hákonarbók, og ansætter dens Sendelse til Island til 1271; men saa kan den jo ikke med Rette hedde Hákonarbók; altsaa maa der findes et Aar, hvor den passende kan faae dette Navn, og det er netop ved 1265. At undersöge Oprindelsen til selve Navnet Hákonarbók, faldt ikke Vídalín ind, da det dengang synes at have været det brugeligste. — Om man ligefuldt kan antage, at en saadan Lovbog allerede har været færdig udarbeidet i Kong Hakons Tid, og været af ham bestemt for Island, i den visse Forudsætning af Landets Underkastelse, hvilket i sig selv ikke er noget usandsynligt, kan, paa Grund af Kildernes Taushed, vel neppe bevises.

Texten er heelt igjennem under Correcturen nöiagtigen sammenholdt med det til Grund liggende Haandskrift, der med Sikkerhed kan antages at være skrevet i det 14de Aarhundredes förste Decennier, og den er ledsaget med latinsk Oversættelse af Sveinbjörnsson, der ligeledes har udarbeidet et Glossarium, efter samme Plan som det der ledsager Udgaven af Grágás, samt et Realregister og en Oversigt over Kilderne til ethvert Capitel i Loven, forsaavidt disse kunde paavises i norske og islandske ældre Lovböger. Et Register over Egennavne er ligeledes tilföiet, samt Facsimile af næsten en heel Spalte i Haandskriftet, der giver et nöiagtigt Begreb om det smukke Haandskrifts Beskaffenhed.

I Löbet af 1848 ventes fremdeles udgivet det förste Bind af SNORRA EDDA ASAMT SKALDU. Efter at have fuldendt Udgaven af den under Navn af Sæmundar Edda bekjendte Samling af oldnordiske Digte, var det naturligt at Commissionen snart henvendte sin Opmærksomhed paa den for den nordiske Mythologi, Poetik og Sprogkundskab ikke mindre vigtige prosaiske Edda, som ifölge ældre Vidnesbyrd, der endog kunne föres op til trettende Aarhundredes Slutning, skylder den berömte Snorre Sturlason, dels som Samler, dels som Forfatter, idetmindste en stor Deel af dens mythologiske og poetiske Indhold. Har man end med Grund gjort opmærksom paa flere Ufuldkommenheder i dette Oldskrifts Plan og Udförelse i det enkelte, navnlig i de til vor Tid opbevarede fuldstændigste Haandskrifter, maa det af alle erkjendes, at dette Skrift, eller rettere, denne Samling, indeholder den fuldstændigste og mest alsidige Underretning, som vi nu kjende, om Forfædrenes hele Troeslære, deres eiendommelige, berömte og righoldige Digtekunst, og deres Undersögelser om vort Oldsprogs förste Elementer, dets Lyd og Lyd-Udtrykket, saavel i Tale som i Skrift. Uden den vilde vi kun lidet kjende til Forfædrenes Religion, selv Nav-

nene paa de nordiske Guder og Gudinder i Hedenold vilde for endeel være os ubekjendte; uden den vilde en stor Deel af Forfædrenes Digtekunst for evig været indhyllet i Mörke. Om den nordiske Digtekunsts Theori indeholder Skáldkaparmál (*Skálda*) de eneste Optegnelser, vi have fra Forfædrenes Haand, og uden den vilde Oprindelsen og den egentlige Betydning af utallige af de poetiske Benævnelser og Omskrivninger, Navnene paa de mange metriske Former, og Lovene for den hele Versebygning forlængst være tabt eller for en stor Deel uvis. Uden denne Kundskab vilde endvidere den angelsaxiske og oldtydske Poesies Indretning og dens Love sandsynligviis aldrig være fuldstændig udfundne. (Rasks Udgave af Snorra edda, Fortalen S. 7.). N. M. Petersen og P. A. Munch have blandt andre i lærde og interessante Skrifter viist, hvor vigtige Vink til Oplysning om Oldtidens Geographi denne Samling indeholder. Selv med Hensyn til det gamle Kalendervæsen indeholder den vigtige Oplysninger, ved dens Angivelse af Aarstidernes Inddeling og Maanedernes Navne. De sproglige Afhandlinger ere mærkelige paa Grund af deres fine Iagttagelser om Lydene og deres indbyrdes Forskjellighed, og ved Dannelsen af flere af Sprogets egen Grund hentede fortræffelige lingvistiske Kunstord, skjöndt Forfatterne hist og her have ladet sig altfor meget paavirke af latinske Forbilleder (Rask, anf. Sted).

Efter at Commissionen havde ved Stipendiar Jon Sigurðsson ladet de nödvendige Forarbeider udföre, navnlig ved paany at afskrive og nöiagtigen collationere den fortræffelige Oldbog, codex regius, som i sin Tid er skjenket Kong Frederik den tredie af den skalholtske Biskop Brynjólf Sveinsson og nu opbevares i det store kongelige Bibliothek (Nr. 2367 i 4.), ligeledes den saakaldte codex Wormianus, skjenket til Professor Ole Worm af Arngrim Jónsson og senere erhvervet af Arne Magnusson, i hvis Haandskriftsamling den nu opbevares (Nr. 242 i Fol.), samt endvidere afskrive flere af Rask ukjendte og ubenyttede Membranbrudstykker, formaaede den Rector Sveinbjörn Egilsson til at paatage sig Udarbeidelsen af en latinsk Oversættelse af hele Værket, hvilken han ogsaa har fuldfört og ved Siden deraf givet en Mængde skarpsindige og höist vigtige Bemærkninger til Behandling af flere vanskelige Steder, foruden en temmelig udförlig Commentar til alle de forekommende Viser og Digte. Efter den lagte Plan vil nu den hele Samling udkomme i to stærke Octavbind, hvoraf det förste, paa henved 44 Ark snart er færdigt fra Pressen. Dette förste Bind indeholder den egentlige Edda (Formáli, Gylfaginníng, Bragaræður, Skáldskaparmál eller Skálda, og Snorres Háttatal eller hans tre Drapaer til Ære for Kong Hakon Hakonsson og Hertug Skule), ledsaget af latinsk

Oversættelse og kritisk Apparat. Den anden Deel vil derimod indeholde de i den wormianske Codex og nogle gamle Membranbrudstykker opbevarede Sprog-Afhandlinger (som Rask har kaldt Figúrur ræðunni og málfræðinnar grundvöllr, men som der af flere Aarsager ere mindre fyldestgjörende udgivne), det upsalske Haandskrifts Text, hvoraf man nu har en fuldstændig Afskrift (see ovenfor i Beretningen om Undersögelsen af Haandskrifter i Sverige), Brudstykket 748 i 4. af den arnamagnæanske Samling, der er meget gammelt og af udmærket Værd, og Dr. Egilssons Commentar over Viser og Digte i Snorra Edda, samt muligen flere Brudstykker af Oldskrifter, som enten ligefrem höre til Samlingen eller i fortrinlig Grad oplyse den ældre Digtekunsts Historie, hvorved man især maa tænke paa den i Upsala-Haandskriftet opbevarede Fortegnelse over Oldtidens Skjalde fra den ældste Tid indtil 13de Aarhundrede. Det er en Selvfölge at der ogsaa her vil blive leveret de fornödne Registre til det samlede Værk og en Oversigt over de ved Udgaven brugte Hjelpemidler.

Legatets Regnskabsvæsen og Fond. Den ene af Legatets tvende Ephorer fungerer som Regnskabsförer og den anden gjennemseer og medunderskriver Aarsregnskaberne. Disse ere for de foregaaende Aar i Henhold til de bestaaende Anordninger behörig reviderede og Revisionen decideret af Universitets-Directionen. Efter Regnskabsprotocollen meddeles her en Udsigt over Legatets Regnskabsvæsen for de sidst forlöbne 10 Aar 1838 til 1847. Legatets i Universitets-Qvæsturen indestaaende Capital, som den 11te December 1834 androg 23,765 Rbd. (jfr. Nord. Tidskr. f. Oldk. 3, S. 166), forögedes i de paafölgende Aar, saa at den ved Udgangen af 1847 udgjör 27,373 Rbd. 89 Sk. Sölv, hvortil Commissionen har besluttet i Juni Termin 1848 endvidere at föie 126 Rbd. 7 Sk., saa at den kan komme til at udgjöre et rundt Belöb 27,500 Rbd. Cassebeholdningen den 31te December 1837 var 1,001 Rbd. 27 Sk. Renterne af Capitalen er den vigtigste Indtægtspost; Indtægterne ved solgte Exemplarer af Legatets Oplagsskrifter havde i de sidst forlöbne 10 Aar været tilsammen 265 Rbd. 53 Sk. Af Udgiftsposterne vare i de samme 10 Aar 1838 til 1847: til Papir, Trykning, Indbinding og Indheftning samt Honorar (nemlig til Sveinbjörnsson for Bearbeidelsen af Járnsíða og til Egilsson for Oversættelsen af Snorra edda) 1,847 Rbd. 83 Sk., foruden det Belöb, der af Stipendierne kan anslaaes som Honorar for præsterede Arbeider ved Skrifternes Udgivelse; til Afskrivning ved islandske Haandskrivere efter Fundatsens § 4, 419 Rbd. 32 Sk.; til Ordning af Legatets danske Diplomer 60 Rbd.; til Udgiverne af Rafnkelssaga 60 Rbd.; til

to islandske Literatorers Reise til Sverrig i 1841, for der at undersöge og afskrive islandske Oldböger, 300 Rbd.; til Bibliothekar Thorsen i Forskud paa tilbudte literaire Præstationer 200 Rbd.; iövrigt de ordinaire staaende Udgifter for hvert Aar, nemlig de tvende Stipendier 150 Rbd. og 100 Rbd. og det i Henhold til Fundatsen § 4 bestemte Tillæg til Stipendierne af 150 Rbd. og 100 Rbd. for eventuelle Extraarbeider mere end de til de ordinaire Stipendier efter den vedtagne Beregning svarende; til begge Ephorerne efter Fundatsens § 5 tilsammen 50 Rbd.; til Bibliothekaren 20 Rbd., og med Hensyn til Extraarbeider et interimistisk Tillæg af 20 Rbd., til Budet 25 Rbd.

Den arnamagnæanske Haandskriftsamling har siden 1830 haft en betydelig Tilvæxt af værdifulde Haandskrifter, især hörende til den islandske Literatur, hvilket dog her kun i Almindelighed kan anföres, medens særskilte Fortegnelser over de erhvervede Haandskrifter ere opbevarede ved Samlingens Hovedcatalog.

1, Rasks Samling, bestaaende af dels ældre, dels nyere for störste Delen til den islandske Literatur hörende Haandskrifter, samlede af Professor R. K. Rask for störste Delen paa hans Reise i Island, og efter hans Död overladt Commissionen af hans Broder, Pastor H. K. Rask til Nidlöse for den særdeles moderate Sum af 150 Rbd. Samlingen indeholder flere unique Stykker, hörende til den nyere islandske Literatur, Autographer af de bedste islandske Digtere fra nyere Tid, egenhændige Afskrifter af Rask af de bedste nyere Digte, o. s. v. Denne Samling bestaaer af ialt 118 Numere, iberegnede nogle af Professor Rasks egne lingvistiske Arbeider, med hans egenhændige haandskrevne Tilsætninger, forærede af Pastor Rask ved Samlingens Overdragelse til Commissionen.

2, Den Stephensenske Samling, især bestaaende af Haandskrifter og Samlinger, henhörende til den norske og islandske ældre Lovkyndighed, samt Islands nyere Lovkyndighed og Historie, tilhörende Conferentsraad Magnus Stephensen, forhen Justitiarius i den islandske Landsoverret. Denne Samling er efter Eierens Död (1833) afkjöbt hans Arvinger af Commissionen for 100 Rbd., og bestaaer af 78 Numere, hvoriblandt flere, især hörende til Islands Historie i forrige Aarhundrede ere unique og af megen Værd.

3, En Samling af 8 Bind eller Numere, især bestaaende af Forordninger, Domme og andre Actstykker, hörende til Islands nyere Lovgivning og Historie. Samleren Stephán Eiríksson, en juridisk Student fra Island, som döde under sit Ophold ved Universitetet i Kjöbenhavn i Aaret 1837, havde för sin Död mundtlig bestemt disse Haandskrifter

som Gave til Commissionens Samlinger, og hans Fader Eirík Bjarnason, Præst til Staðarbakka i Island, bekræftede senere denne Bestemmelse.

4, Haandskrifter, tilhörende forrige Stiftamtmand i Island, senere Stiftamtmand i Aalborg L. A. Krieger, og efter hans Död overladte Commissionen igjennem sammes Medlem, Conferentsraad Kolderup-Rosenvinge ved Executor testamenti i Boet, Overauditeur Holck i Aalborg. Disse Haandskrifter, der bestaae af 4 Numere, indeholde Grágás, Kristinrèttr, Bjarkeyjarrèttr, Samlinger af Documenter vedkommende Islands Historie i 15de og 16de Aarhundrede og nogle Althings-Acta fra 17de Aarhundrede.

5, To Haandskrifter, tilsendte Commissionen som Gave fra den lærde Forfatter Robert Jamieson i Edinborg, de indeholde begge Afskrifter af Sturlúnga saga, og ere, skjöndt fra nyere Tid, ret mærkelige og interessante.

6, Fra Legatets forrige Stipendiar, Pastor Thorgeir Gudmundsen til Gloslunde og Græshauge er modtaget som Gave til Samlingen Dr. Martin Luthers Levnet, udarbeidet af den som Forfatter og Oldgransker bekjendte Præst Eyjólf Jónsson til Völlum i Svarfaðardal omtrent 1730, i 2 Quartbind.

7, I Aaret 1841 er erhvervet til Samlingen et Haandskrift af den som Forfatter og Udgiver af flere Skrifter bekjendte Sysselmand i Dala Syssel i Island, Magnus Ketilsson, under Titel „Adversaria Eddica", skrevet i Aaret 1785.

8, Fræðimannatal, et islandsk Forfatterlexicon, udarbeidet af Einar Bjarnason paa Mælifell i Island, en Mand af Bondestanden, der er bekjendt som en ivrig Samler og Afskriver af ældre og nyere islandsk Literatur; dette Skrift er for nogle Aar siden tilsendt Commissionen af Forfatteren, og udgjör i Haandskrift et temmelig tykt Quartbind.

Commissionens Medlemmer, som have underskrevet Fortalen til de senest udgivne Bind, ere: A. S. Örsted, E. C. Werlauff, L. Engelstoft, Finn Magnusen, C. C. Rafn og J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Som Ephorer fungerede tillige E. C. Werlauff og L. Engelstoft, og som Secretair siden 1829 Finn Magnusen. Efter hans Hedengang den 24de December 1847 valgtes Archivar ved det historisk-archæologiske Archivs oldnordisk-islandske Afdeling Jon Sigurdsson til Secretair og under 2den Juni 1848 beskikkedes Lector i Oldnordisk og Islandsk ved Universitetet Konrad Gislason til Medlem af Commissionen. Istedenfor disse tvende hidtidige Stipendiarer valgtes i Commissionens Möde den 13de Juli Brynjulf Snorrason til 1ste og Gisle Brynjulfsson til 2den Stipendiar.

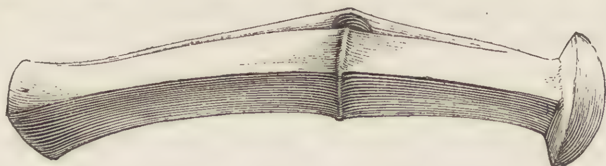
MUSEET FOR NORDISKE OLDSAGER

har i Aaret 1847 erholdt 149 Sendelser, der ere blevne optagne i dets Registreringsprotocol under 367 Numere. Da det for Museet efter H. M. Kongens Bestemmelse udvidede Locale först erholdtes i Aarets sidste Maaned, er i Löbet af dette Aar intet afleveret fra Kunstmuseet. — Torsdag Formiddag Kl. 11-1 og fra 1ste Mai til 1ste October desuden Mandag Eftermiddag Kl. 5-7 er Adgangen fri for enhver til denne Samling. Af Tilvæxten i dette Aar fremhæves fölgende

GJENSTANDE FRA HEDENOLD.

Fra Steenalderen eller Hedenolds ældste Periode ere kun faa större mærkelige *Fund* i afvigte Aar komne til Museet, men flere höist mærkelige enkelte Stykker. Af Fund der kunne have geologisk- og naturhistorisk-antiqvarisk Interesse erholdtes dog et ved Pastor Möhl i Ölstykke fra Hr. J. Börgesen til Övre-Værebro Mölle; det bestod af tre Steenöxer, med ikke fuldstændigt udborede Skafthuller, og Forberedelsen til en Smalmeisel af en meget sjelden Form, med huul Eg, som alt fandtes under en stor Steen i Vibemose, nord for Værebro paa Gundsömagle Mark i Nærheden af et Sted, hvor der for 2 Aar siden *i 22 Törvs Dybde* fandtes *en Hjortetak*, *et Stykke af en Fyrretræs Aare og en Deel Nödder* liggende samlede *i et grönagtigt Muldlag.* Et andet Fund af lignende Interesse foræredes til Samlingen af Justitsraad og Herredsfoged Hvass paa Nörgaard, nemlig: en 7 Tommer lang Öxhammer eller *Hakke af Elsdyrhorn* med et Skafthul af en Tommes Diameter og en overordentlig stor *Vildsvinetand*, 6 T. lang. Disse to Stykker vare kun Pröver af en Mængde lignende Vildsvinetænder og Hamre eller Hakker, der fandtes samlede paa eet Sted tilligemed *Menneskebeen* og, saavidt Giveren erindrede, *Östersskaller* paa Herregaarden Havnös Mark, Visborg Sogn ved Mariagerfjord. Af enkelte Stykker fortjene fölgende at nævnes: Ved en Auction over Oldsager her i Staden indkjöbtes to Steenkiler ikke af Flint, 7 og 5 Tommer lange, begge af eens Form, som hidtil ikke fandtes i Samlingen, nemlig kiledannede til begge Ender med en *udvidet til Siderne skarp fremspringende Eg*; den större skal være funden ved Birkeröd, den mindre, der er gjennemboret paa tvers i den Eggen modsatte Ende, i Kirkesyv Sogn ved Roeskilde. Endvidere: en kun raat tilhuggen Forberedelse til en Huulmeisel af Flint med rund, ophöiet Overside, en flad blot tilhuggen Meisel af Flint, 7 T. lang, af en hidtil ukjendt Form, og et Flintredskab af Form som de saakaldte Rasper, men uden Udtakning paa Siderne. Af H.

M. vor nu regjerende Konge foræredes to af de störste og bedst conserverede Flintkiler, man kjender, begge kiledannede til begge Ender, den ene raat tilhuggen, 14 T. lang, den anden sleben paa alle Sider og med en finere Tilslibning mod Eggen, 13 T. lang, en usædvanlig tyk, næsten rund Flintkile med spids Nakke, og i Særdeleshed maa fremhæves en stor, 13 T. lang Steenhammer af en hidtil ukjendt Form:

som hosstaaende Afbilding viser, er midt i Over- og Undersiden en dyb Rende indhuggen, de to andre Sider ere skarpe og rundt om Hammeren gaaer en ophöiet Stribe, der overskjæres af Skafthullet; dette Stykke skal være fundet i Söen Venern i Sverrig.

Fra H. M. Kongen erholdtes ogsaa en Steenöxe med fiirkantet Bane, paa hvilken Skafthullets Boring kun er begyndt fra den ene Side; men hvad der maaskee tör være særdeles mærkeligt er, at i Forbindelse med den fandtes en til den ene Side tilspidset Steencylinder, som med Rimelighed kan antages at have været brugt *til Indslibningen af Skafthullet;* der findes nemlig paa denne Cylinder flere Ringe af Slid, som synes at være fremkomne ved, at den tidligere har været anvendt til at indslibe og udvide Skafthuller paa andre Öxer.

Hvorledes man i Oldtiden har sögt at undgaae det besværlige Arbeide at tildanne nye Steensager, naar man paa nogen Maade endnu kunde benytte de ældre, har man allerede mange Beviser for; men hidtil har Museet ikke eiet nogen *i Skafthullet afbrudt Öxe*, i hvis Sider *derpaa ere indhugne Furer*, saa at den kunde indsættes i et Skaft; et saadant Stykke erholdtes 1847 ved Stud. theol. Refslund fra Gaardmand Laurits Möller i Galsted, Agerskov Sogn, Haderslev Amt. — Af Kammerraad Müller til Overberggaarden indsendtes den förste raa Begyndelse til en *Flintkile*, 11 T. lang, i hvilken der sidder *en lös Echinit*, som först er kommen tilsyne ved Tilhugningen; hvor ofte har vel ikke den Tids Arbeidere maattet opgive et halvt fuldendt Arbeide som ubrugeligt, enten paa Grund af Feil i Stenen eller foranlediget ved et eneste Feilhug, der dog var saa let muligt især ved de finere Gjenstande som Knive, Pilespidser o. desl.

Fra Broncealderen haves saa mange Beviser paa, at Ligene ere blevne brændte og de ved Heden forkalkede Been nedlagte i Urner eller

i smaa Rum af fire sammenstillede Stene, at vi med Bestemthed tör kalde Broncealderen for den egentlige Brændalder paa de danske Öer og i Jylland; men flere og flere Undtagelser fra denne Begravelsesmaade blive dog iagttagne, der bör henlede en almindeligere Opmærksomhed paa Broncealderens Grave, for at det efterhaanden kunde oplyses, om disse Undtagelser enten tilhöre Broncealderens Overgangsperioder fra Steenalderen og til Jernalderen, eller om de alene eller hyppigst forekomme i enkelte bestemte Provindser eller Districter, det er med andre Ord: om disse Undtagelser hentyde paa en Vedholden ved det Gamle, en Begyndelse til det Nye i Almindelighed eller paa forskjellige Begravelsesmaader, der ere anvendte paa samme Tid i de forskjellige Egne. Fölgende Fund fra det forlöbne Aar kunne maaskee tjene som Bidrag i denne Henseende: Gaardmand Niels Nielsen af Nederskov i Aasted Sogn gravede efter Steen til Veiarbeide tæt östen for lille Hovendal i en Höi, hvori han fandt 7 Begravelser, 6 mindre af det sædvanlige Slags fra Broncealderen, indeholdende Urner med brændte Been og smaa Gjenstande af Bronce, og i Midten en större steensat Kiste, 4 Alen lang, heelt udfyldt med et mandligt *Skelet* af usædvanlig Störrelse. Her var altsaa et ubrændt Lig, hvis Tidsalder bestemtes derved, at der langs med Skelettets Bryst laa en vel conserveret og smukt forarbeidet *Bronceklinge*, af hvilken kun Grebet mangler. Dette Broncesværd indsendtes fra Finderen af Amtmanden Kammerherre Baron Holsteen i Hjörring.

Et lignende, men dog meget forskjelligt Fund gjordes i en ikke meget höi Bakke nær Stranden paa Losserup Mark af Gaardmand Jens Christensen; ved Plöining bragtes et fuldstændigt *Skelet*, der altsaa laa meget nær Overfladen, i Uorden af Plovjernet; gjort opmærksom ved de opplöiede Been, undersögte han Stedet og fandt ved Liget to runde *Broncepladér* med smaa Ösker paa Bagsiden, og hvad der synes at angive Tidsalderen: Fragmenter af en krum stöbt *Bronceknív*. Ifölge Finderens Beretning, der tilligemed disse Broncesager indsendtes af Pastor Koch i Udby, laa dette ubrændte Lig *ikke i nogensomhelst Steenkiste*, *men umiddelbart paa en stor flad Steen*, der ved nöiere Undersögelse viste sig at være *Dækstenen* over et steensat Gravkammer, der maa være fra Steenalderen, 6½ Alen langt, 1⅓ Alen bredt og 1 Alen höit, hvori laae to hele Skeletter, det ene med Hovedet vendt mod Vest, det andet mod Öst, det förste af en usædvanlig Længde. — To andre Fund, men med mindre detaillerede Oplysninger fra Finderne, indsendtes af Justitsraad By- og Herredsfoged Rummelhoff i Nykjöbing paa Maarsö: det ene indeholdt et særdeles vel con-

serveret *Broncespænde*, to *Haandledsringe* og to *Spiralfingerringe* af Bronce, nedlagte i et steensat Gravkammer, hvori forresten kun laae nogle næsten aldeles hensmuldrede Been; det fandtes ved at slöife en Höi paa Solberg Mark, af Gaardmand Joseph Filtenborg; Gravkammerets Dæksteen var belagt med Blaaleer og derover et tyndt Lag Sand; — det andet Fund bestod kun af en fuldstændig *Broncekniv* med omböiet Haandtag, ganske uden Zirater, funden af samme Mand i en anden Höi i et Gravkammer, hvori foruden Kniven kun fandtes nogle hensmuldrede Been, om brændte eller ubrændte, var ikke angivet.

Parcellist Hans Pedersen og Lars Jensen i Veiby udgravede og tildeels bortförte en rund Gravhöi paa förstnævntes Lod; i Höiens Centrum lige med den omgivende Jord laa en Hob Kampe-Haandstene og midt i denne Hob to store, flade Kampestene, under hvilke en Huulhed, hvori fandtes fölgende ikke ubetydelige Sager fra Broncealderen: en dobbelt *Spiralarmring*, en lignende af mindre Diameter, der synes for stor til en Finger, for lille til en Arm, og en enkelt *Spiralfingerring* alle af Guld, et *Hængekar af Bronce* med spids Bund og Dæksel, en stor *Tutulus* eller Skjoldknap, en *Spiralarmring af Bronce*, ufuldstændig, men dog endnu bestaaende af 10 Omgange, og 2 *Haarringe af Bronce* af det saakaldte vredne Arbeide; hvilke sidste altsaa ligesaa sikkert som de andre Gjenstande tilhöre Broncealderen.

En for Samlingen interessant *Paalstav* indsendte Provst Birch i Storehedinge, den er kun lille, meget smal og *af reent Kobber*, altsaa rimeligviis fra Begyndelsen af Broncealderen og allerede af den Grund sjelden, men endnu större Værdi har den ved at den öiensynlig ikke er færdig, Eggen er ikke fuldstændig tildannet og langs Siderne sidde Stöberandene endnu; saaledes halvfærdig kunne vi ikke antage den indfört fra fremmede Lande, altsaa maa man allerede, da den forfærdigedes, selv have stöbt Bronce her i Landet. — Ved Amtmanden i Svendborg Amt Kammerherre Sporon indsendtes fra Kammerherre Baron C. Juel-Brockdorff til Skelenborg og Thorseng en meget mærkelig *Guldarmring eller Haandledsring*, forfærdiget paa en ganske egen Maade öiensynlig i den Hensigt at gjöre den stor og bred med den störst mulige Besparelse af Guld: den bestaaer nemlig af en temmelig *tynd Guldplade*, der er udhamret og *omböiet over en Kobberplade*, hvoraf endnu nogle Rester ere tilbage; Enderne af Ringen ere lige afskaarne og kun böiede mod hinanden, de have indgraverede Stribezirater. I Museet fandtes forud kun en eneste Armring, forarbeidet paa samme sparsommelige Maade, der dog er meget forskjellig fra Oldtidens Forgyldning, som bestod i en Overlægning af en endnu langt tyndere Guld-

plade. Dette Armbaand fandtes af en Möllersvend Knud Nielsen Olsen i Staus Mölle i en Hob Jord, som blev udkjört paa Marken fra den saakaldte Staus Höi, en Gravhöi i Nærheden af Möllen; i samme Gravhöi fandtes Fragmenter af to Broncesværd, en lille Broncekniv i Form som en Landse med indgraverede Zirater paa Haandtaget og Fragmenter af en bred Broncekniv med indgraverede Zirater paa den ene Side, altsaa Gjenstande, der bestemt tilhöre Broncealderen; ogsaa disse Sager medfulgte.

Naale med Öie, der da altid er langt og anbragt paa Midten, höre endnu stedse til de sjeldne Oldsager fra denne Periode; en overordentlig ziirlig *Beennaal* med et langagtigt Öie som en Trækkenaal, og med indskaarne Zirater paa den överste Ende, foræredes til Museet af Forvalter Friis paa Juelsberg tilligemed flere Fragmenter af Knive, Naale og Pincetter af Bronce, fundne med Naalen ved Plöining i en lille Knold paa Niels Larsens Mark ved Landsbyen Bovense i Nærheden af Nyborg. — Ligeledes höre *massive Bronceöxer* til de sjeldnere forekommende Oldsager, Museet eiede hidtil kun sex saadanne; afvigte Aar erholdt det tvende til som Gave af H. K. H. Kronprindsen. Af Kammerraad Müller til Overberggaard foræredes en Celt af en ganske ualmindelig Störrelse, 6 T. lang, og af skjönt Arbeide, ziret paa Overkanten og Siderne med indslaaede fine Zirater som de, der findes paa Broncealderens skjönneste Oldsager; og en smuk *Broncekam*, dog ikke fuldstændig, med Ringzirater paa Forsiden foræredes af Pastor Appeldorn, den var funden i en Eng. Vi maa fremdeles her nævne et Smykke af Bronce af en hidtil aldeles ukjendt Form, bestaaende af et Broncebaand, som er opvundet i to til modsat Side gaaende Spiraler, 3½ T. langt; dette Stykke skjenkedes til Museet af Enkefru Mülertz tilligemed en Deel andre Oldsager, der fandtes efter hendes afdöde Mand, Rector ved Horsens lærde Skole Dr. A. F. Mülertz. — Endelig har Museets comparative Samling for Steen- og Broncealderen erholdt en Tilvæxt af flere *Flintflækker og Paalstave* fra Tydskland, indsendte af Dr. Gustav Klemm i Dresden.

Fra Jernalderen gjordes i Aaret 1847 fölgende större Fund, der rimeligviis antyde ligesaa mange Begravelsesteder.

Sognefoged Hans Olsen i Tjæreby under Kjöbenhavns Amt indmeldte, at man ved at grave i en Bakke i denne By havde fundet Levninger af 5 ubrændte Lig og fölgende Gjenstande af Guld, Sölv og Bronce, som han indsendte: en *Berlok* af Electrum med paaloddede Zirater i Form af S og med en Böile eller Ösken af flettet Guldtraad, 1 T. 2 Linier lang, vog ¾ Qvintin; en udmærket *Haarnaal* af Sölv,

5½ T. lang, med et Hoved, der ender i en spids Knap med indgraverede Zirater, Knappen bestaaer af flere Afdelinger, af hvilke den nederste er bred og fiirkantet og dannes af et fladt, gjennembrudt Kors; to aldeles eens *Sölvfibulaer* (den ene var sönderbrudt, men er istandsat) med indslaaede Zirater, der tildels have Lighed med flettet Arbeide; de have en opstaaende Kam, der er belagt med en Fletning af Electrum; et Fragment af en *Broncefibula*; en meget smuk og ypperligt conserveret *Sax af Bronce*, af Form som Nutidens Uldsaxe, med indgraverede Zirater og med to gjennembrudte Aabninger paa hvert af Bladene, 5 T. lang, og endelig *Dele af Broncebeslaget til to Drikkehorn*; dette Beslag bestaaer af to flade Ringe, der med Sölvnagler have været befæstede til Hornenes brede Ender; om Overranden have været anbragte overfaldende Bronceringe, ganske som de, der ofte findes om Kanten paa Hedenolds Træspande; fremdeles nogle lange, smalle Broncezirater (Stænger), som paa Grund af deres krummede Form maae antages at have været befæstede paa Hornets Sider med Broncenagler, der endnu findes i dem og hvis runde Hoveder ere belagte med tynde Sölvplader; og endelig to Broncestykker, hvert bestaaende af en flad, rund Knap paa Enden af et mangesidet (tikantet) Broncerör, i hvilke der endnu ved nöiagtig Undersögelse fandtes Enderne af Hornene, saa at de altsaa beviisligt have været Endeknapper paa Drikkehorn. Dette var i og for sig höist interessant, da vi ved dette Fund bleve istand til at beslaae et Drikkehorn som det har været brugt i Oldtiden, men for Museet havde det desuden den særlige Interesse, et tre lignende Stykker, om hvis Bestemmelse man hidtil intet vidste, bleve bestemte. To af disse med et fiirkantet Rör paa en flad rund Knap ere allerede i Aaret 1811 ifölge kongelig Resolution afleverede til Museet fra det kongelige Kunstmuseum tilligemed en ziirlig Guldberlok, to Guldfingerringe, to runde Guldknapper, en böiet Guldtraad, en lille Zirat af Sölv, en Broncesi og flere Broncefragmenter, alt fundet samlet af Capellan Maalöe i en Gravhöi paa Gaarden Lökken, Raade Sogn, Moss Fogderi; det tredie er af Jern, rundt og meget oxyderet, hvor det er fundet, vides ikke. Man har lovet at være særdeles opmærksom ved fremtidig Gravning i denne Bakke i Tjæreby, i hvilken sikkert gjemmes et rigere Udbytte for Oldtidsvidenskaben.

Fra Pastor Teilmann i Taastrup, fra hvem Museet ogsaa i Aaret 1846 modtog flere værdifulde Oldsager fra denne Periode, fundne i en Mergelbakke tilligemed flere ubrændte Lig, erholdtes Underretning om, at Huusmand Niels Christophersen i Ordrup ved at grave Mergel i

en Bakke paa Ordrups Mark, 3 Alen under Jordens Overflade, havde troet at finde Spor af, at et nu aldeles oplöst Sværd havde været nedlagt og ved dette laa en *Fingerring af sölvblandet Guld*, der synes at være stöbt og derpaa sleben, og tre smaa *Fragmenter af Bronce*, af hvilke der paa det ene er en lille *Sölvindlægning*; disse Gjenstande indsendtes tilligemed Beretningen. — Regimentschirurg Wengel indsendte fra Proprietair A. v. Hedemann paa Langeland to brede, men korte *Sölvfibulaer* og en meget stor *Perle* som en Skive af *mörkeblaat* næsten sort *Glas med gule Striber* indlagte paa den ene Side, fundne samlede ved Gruusgravning af Proprietair Hedemanns Karl.

I Jylland, navnlig i den nordlige Deel, ere för fundne Begravelser fra Hedenolds sidste Periode, over hvilke der findes smaa runde Höie af Störrelse omtrent som Nutidens over vore Grave opkastede Jordhöie; lignende, men dog forskjellige, findes paa Bornholm, men neppe ellers i nogen af de andre danske Provindser. Efter de Indberetninger, der ere komne til Museet, findes disse smaa hedenske Grave ikke enkelte som de ældre Höie, men i Mængde samlede, som Kirkegaarde, i Analogi med de saa ofte forekommende fælles Begravelsespladse i Gruusbakker fra samme Periode overalt i Landet. Det vilde være i höi Grad önskeligt, om en större Opmærksomhed kunde henledes paa disse smaa Grave og derved noget nyt Resultat vindes for Videnskaben; vi kunne her nævne et Sted, hvor de forekomme, nemlig paa et Stykke Hedejord, kaldet „lave Skovjorden", der hörer til Viveterp By, Rostrup Sogn, Aalborg Amt. I afvigte Aar indsendte Stiftamtmanden Kammerherre Stemann en ganske glat Guldstang, der var forböiet, men nu er bragt tilbage i den Form, den oprindelig har haft som et *Spiralarmbaand*, der veier 12¹/8 Lod og maa saavel paa Grund af dets Vægt som dets Overeensstemmelse med andre i Museet værende Stykker henföres til Jernalderen, og dette Stykke er fundet 1846 af Drengen Christen Sörensen af Viveterp ved at plöie paa ovennævnte Hedejord, der ligger til hans afdöde Faders Gaard, i en saadan lille Forhöining eller Grav, hvoraf der paa samme Sted findes flere spredte. Stykket blev först nu indsendt, fordi Finderen ansaa det for Messingtraad, indtil Hr. Wegener paa Svanholmsminde, hos hvem han kom i Tjeneste den 1ste Mai 1847, gjorde ham opmærksom paa dets Værdi, der udbetaltes med 203 Rbd.

Oldtidsvidenskaben behöver endnu saa meget Lys, at vi maa være enhver særdeles forbundne, der ved locale Undersögelser söger at bringe for Lyset, hvad der hidtil er dunkelt, usikkert eller ukjendt, men vi gjentage, hvad der ofte er udtalt: det er Uret og Skade for

Videnskaben at ödelægge og forstyrre Oldtidens mere og mere forsvindende Gravhöie. Hvad de i Almindelighed indeholde er altid eet og det samme, vi kjende det tilstrækkeligt af mange ældre Exempler (og aarlig komme nye til paa Grund af udvidet Agerbrug) til at kunne slutte deraf, hvad Videnskaben paa sit nuværende Standpunkt kan optage; men vore Efterkommere ville nödvendig komme langt videre end vi, de ville maaskee see i det Indre af en Höi langt mere, end vi endnu kunne opdage, og i alt Fald begaae vi en Uret mod dem ved at beröve dem de stolte nationale Mindesmærker, der endnu i temmelig Mængde ere bevarede til vor Tid. De Oldsager, vi mest behöve til videnskabelig Oplysning, findes næsten ene i Gruus- og Mergelbakker, i Moser og Enge, hvor der för har været Vand; netop paa de samme Steder findes ogsaa i Reglen de Gjenstande, der have störst Metalværdi; det vil altsaa baade i videnskabelig og pecuniær Henseende betale sig bedst at söge der. Vi have ovenfor omtalt nogle Fund fra Gruus- og Mergelbakker, hertil ville vi endnu föie et, der baade er meget vigtigt for Videnskaben og af betydelig Metalværdi: Tjenestekarl Johan Frederik Thomsen fandt ved Mergelgravning paa Skolelærer Andersens Lod i Svindinge, under Stamhuset Moltkenborg, et Spademaal under Jordens Overflade *to Haandledsringe af Guld*, der höre til de skjönneste og bedst forarbeidede vi kjende fra Oldtiden, og veie tilsammen 17¾ Lod, til en Værdi af 310 Rbd., der udbetaltes Finderen. De ere aldeles eens og bestaae hver af to Cylindre, afdeelte i flere Afdelinger ved fremstaaende Ringe, af hvilke hver anden er stor, rund og glat, hveranden er mindre og bestaaer af to glatte Ringe, hvorimellem er lagt en fiin Guldfletning. De to Cylindre sammenholdes ved en tyk Guldtraad, der er böiet i Zigzag med skarpe Vinkler og ved Lodning befæstet til Cylinderens större glatte Ringe, i hver af Guldtraadens Vinkler er som Zirat indlagt en lille fiin vreden Guldtraad. Undersiden er huul, flad paa den indvendige Side og deles paa Midten ved et Baand i to Afdelinger, den er befæstet til Oversiden ved et Hængsel og er aaben i Enden, i hvilken Aabning en Tap, der ligeledes ved et Hængsel hænger ved Oversiden, stikkes ind, naar Ringen skal lukkes. — Den ene af disse Ringe var sönderbrudt, men er nu istandsat.

Af Fund fra *Moser og Engbund*, hvor för har været Vand, erholdtes flere i Aaret 1847, de vigtigste vare: en *Guldhaandledsring*, dannet af en sexkantet, udhamret Guldstang, tyndere mod Enderne, der ere viklede om hinanden; den veier 2³⁄₁₆ Lod (Værdi 37 Rbd. 80 Sk.), fandtes af Gaardfæster Peter Jeppesen ved Plöining paa den laveste og sidste Deel af hans Jord i Neble, Boeslunde Sogn, og indsendtes

af Skolelærer Rasmussen i Boeslunde. — Tjenestekarl Niels Jensen hos Gaardmand Sören Jensen i Overhornbek, Sönderlyng Herred, fandt ved Törveskjæring i en Törvemose nær ved Nöraa paa Overhornbek Bys Mark i den 7de Törv fra oven en prægtig *Guldbracteat* med en sammenslynget Slangefigur, en stor *Perle af Glasmosaik*, *en blaa Glasperle*, en lille rödbrun *Perle af brændt Leer* og en næsten fuldstændig stor *Sölvfibula*, brudt i to Stykker, af fortrinligt, tildeels gjennembrudt Arbeide med Slange- og Dragezirater, paa hvilke tre fremstaaende Slangehoveder ere anbragte. Overdelen er langagtig firkantet og har været befæstet til den nederste Deel, som ender i en Spids, ved en Böile, der er tabt, som det synes ved gammelt Brud. Flere af Ziraterne have endnu Levninger af Forgyldning, og man seer, at flere Zirater have været anbragte, som ere tabte. Denne Fibula er den skjönneste, Museet endnu eier af denne Art. Det hele Fund indsendtes ved Justitsraad Amtsforvalter Wilde i Randers gjennem Stiftamtmanden Kammerherre Baron Bretton. — En Deel af et interessant Fund indsendtes fremdeles af Pastor Appeldorn til Bakkendrup ved Cand. phil. H. Fraas til Philipsdal fra Finderen Gaardmand Jens Rasmussen i Tystrup, nemlig *tre Figurer af Kobber*, forestillende *Svaner*, der bide sig i de paa Ryggen over hinanden lagte Vinger; paa dem ere indgraverede vilkaarlige Slangesnoninger, og de have i det Hele stor Lighed med de Fuglefigurer, der ere fundne ved Möllemosegaard og afbildede i Nordisk Tidsskrift for Oldk. 1 B. Tab. 1. Fig. 1, ligesom og med dem, der fandtes i Thyra Danebods Grav, men de ere större end disse; ved dem ere endnu store Fragmenter af runde Jernringe tilbage, hvorpaa de have været befæstede. De fandtes i et Engdrag, kaldet Skjellebæk, under en stor Steen tilligemed fire langagtig firkantede Plader med lignende indgraverede Zirater, men disse sidste ere desværre bortkomne.

Fra denne Periode har Museet faaet mange enkelte Stykker, der fortjene at fremhæves: af Urtekræmmer J. L. Schouboe indleveredes fra Kjöbmand Frederik Kolvig en *Guldhaandledsring*, dannet af en firsidet Guldstang, hvis Ender ere lige afhugne og lagte over hinanden, funden ved Kjærböl i Nærheden af Ribe; af Grev Frijs til Frijsenborg indsendtes en glat *Spiral-Guldfingerring*, hvoraf et lille Stykke er afhugget, den bestaaer kun af 4 Omgange, men er saa massiv, at den veier $4^{13}/_{16}$ Lod, funden af Smeden Jens Pedersens Kone paa Naarup Bys Mark, Gjern Herred, paa et Stykke nyplöiet Jord ved Foden af en Gravhöi. Ved Guldarbeider Bolund i Faaborg erholdtes en yderst prægtig *Guldfingerring med oval Plade*, *hvori er indfattet röde og hvide*

Glasflusse saaledes, som der ere fundne ved Norderndorf og andre Steder fra Hedenolds sidste Periode, og med en indgraveret Zirat paa hver Side, lignende en Palmette; denne sjeldne Rings Findested er ubekjendt, men den er kjöbt af en Bonde fra Egnen om Trolleborg og rimeligviis funden i Jorden.

Af *Guldbracteater* erholdtes tre: en med Slangefigurer og Ösken fandtes af Gaardmand Claus Andersen i Thorning ved at grave Hedetörv paa Overfladen af Heden, omtrent paa samme Sted, hvor han to Gange tidligere har fundet lignende (see Aarsberetn. 1842. S. 16. Ant. Tidsskr. 1843-1845. S. 132); den anden med to sammensnoede Slanger blev kjöbt paa Auction over Welzl von Wellenheims Mynter i Wien; den tredie, der er en meget mærkelig Slags Efterligning af en kufisk Mynt, kjöbtes i Berlin, men vides bestemt at være funden 1822 paa Gulland, da den tidligere er bragt igjennem Kjöbenhavn, hvor der toges en nöiagtig Tegning af den. — Et Stykke, der har været brugt aldeles som Guldbracteaterne, kjöbtes endelig i Rom; det er af raat barbarisk Guldsmedarbeide og bestaaer af en rund Plade, udskaaren af Guldblik med en Spids, som er omböiet for at danne en Ösken, i denne Plade er indslaaet i Midten som Centrum et stort Punkt og derom to Kredse og en Rad af smaa Punkter.

GJENSTANDE FRA DEN CHRISTELIGE TID.

Af Gjenstande, henhörende til Kirken og den katholske Gudstjeneste erholdtes kun meget faa, af hvilke vi ville nævne: en *Altertavle* med to Flöie, hvorpaa Malerier, og i Midten i Billedhuggerarbeide Marias Himmelkroning, indsendt af Grev Brockenhuus-Schack til Giesegaard ved H. Exc. Justitiarius i Höiesteret Lowzow; en lille Reliqvieæske af Bly med den Steen af Serpentino verde antico, hvormed den var dækket, funden i Alterbordet i Blidstrup Kirke og indsendt af Proprietair C. Riis til Blidstrup paa Maarsö; og endelig en meget lille Sölvkalk og Disk og et Alterklæde (med nunnusaum), hvorpaa i 12 Feldter er forestillet en Helgenindes Lidelser og Död, fra Svalbards Kirke paa Svalbardstrand og nedsendt af Sognepræsten Daniel Haldorsson til Glæsibœ-Pastorat ved Öfjord.

Af Smykker fra denne Periode indsendte Grev C. Wedel til Vedelsborg et lille *Crucifix af Guld* med en riflet Ring til at bæres i (fra den senere Middelalder), fundet af Avlskarl Jörgen Pedersen paa Billeskov Hovedgaards Mark; af Pastor Thomsen i Nibe indsendtes en *Guldfingerring*, hvorpaa i gjennembrudt Arbeide en stor Rose, hvorom er böiet en Green, med flere mindre Roser, funden af Peder

Christian Pedersen, Sön af en Udflyttergaardmand fra Gjelstrup i Vogslev Sogn, Hornum Herred, ved at plöie en Kartoffelager. En anden *Guldfingerring* fra Middelalderen, som skal være funden i Jorden og erholdtes i afvigte Aar, er i Form af et Baand med en lille Hund i Relief ovenpaa og fölgende Indskrift med Munkebogstaver: **ich: gewinn al: mit: stedehet.** — Et lille rundt og fladt *Guldspænde* med fölgende gammel-franske Indskrift: — JE SVI SEEL DAMOR LEEL, d. e. jeg er Tegnet for oprigtig Kjærlighed, indsendtes af Pastor Jacobsen til Thorning som fundet ved Plöining paa Kjærholms Mark af en Tjenestekarl; og endelig kjöbtes et *Brystspænde af Sölv, forgyldt*, fra Island, paa hvis Torn er anbragt en lille siddende Figur af den kronede St. Olaf, oprækkende den ene Haand og holdende sin Öxe i den anden; om Spændets Kant ere 6 ophöiede, runde Dopper anbragte hver med et Christushoved og et Kors og mellem disse 6 Gange en kronet Fruentimmerbüste med Glorie, formodentlig Jomfru Maria. I Kunstmuseet findes et meget lignende saakaldet St. Olafsbælte, som iaar vil blive afgivet til Museet for nordiske Oldsager.

Af *Vaaben fra Riddertiden* haves endnu kun en höist ufuldstændig Samling, og da der ved en offentlig Auction her i Byen 1847 bortsolgtes endeel saadanne, benyttedes Leiligheden til at indkjöbe en udmærket *Fodbue* af Træ, indlagt med Been, med den dertil hörende Dunkraft, to smukke *Hornbuer*, en *Laasbue* med Laas og Snellert, en lille *Barnebue*, en *större Bue* med Spænder, Visir og forlænget Rör, en ældre og en yngre *Hjelm*, en *Jern-Pikkelhue* og fremdeles et *Gevær med Luntelaas* af det yngste Slags med Aftrækker istedenfor Svanehals.

Af GJENSTANDE YNGRE END REFORMATIONEN erholdtes især nogle gamle *Meubler* fra Island (fra Tömmermester Briem paa Grund i Öfjord), endeel *Bondesmykker* fra Amager og en smuk *Guldfingerring* fra det 17de Aarhundrede, hvori er indfattet en flad gjennemboret Granatperle, funden ved at grave i en Have af Gaardmand Christen Jeppesen i Riislöv. — Til Slutning ville vi endnu kun fremhæve som Beviis paa, hvorlænge Overtroen har bevaret sig her i Landet, at der i den allerede omtalte efter Rector Mülertz erholdte Samling fandtes en lille *Hestesko*, slaaet paa den ældre Maade uden Rille og med 5 Sömhuller, hvormed fulgte fölgende Optegnelse: Denne Sko er brugt som Tryllemiddel og fremlagdes i Aaret 1782 (altsaa kun for 66 Aar siden) som Actstykke i en Sag, hvori en Kone beskyldtes for Hexeri og angaves for at have ladet Skoen slaae i Fandens Navn tre Torsdage. Den Anklagede tilstod, at hendes Fader havde ladet den slaae hos Smeden i Gjerning

og brugt den under Kjernen, naar der ikke vilde komme Smör, og fundet, at det havde hjulpet. Hun maatte aflevere Skoen og Sagen hævedes med en passende Erindring til Parterne, et Beviis paa at dog Övrigheden ikke mere delte Almuens Overtro.

De, ved hvis Gaver og Bistand Museet fik sin Tilvæxt i Aaret 1847, vare:

H. M. KONG CHRISTIAN DEN OTTENDE og H. K. H. Kronprindsen, H. M. VOR NU REGJERENDE KONGE.

SJÆLLAND. Kjöbenhavn: Professor Abrahams, Politidirecteur, Conferentsraad Bræstrup, Professor Dorph, Capitain, Bogholder Groth, Hr. Gudmann, Assessor pharmaciæ Knudsen, Cand. phil. Knudsen, D. Exc. Overhofmarskal Levetzau, Justitiarius i Höiesteret Geheimeconferentsraad Lowzow og Geheime-Stats- og Finantsminister Grev A. W. Moltke til Bregentved, Dr. Pingel, Overinspecteur ved det naturhistoriske Museum, Stud. theol. Refslund, Rustmester Schmidt, Contoirist E. Schmidt, Hr. Schröder, Urtekræmmer J. L. Schouboe, Etatsraad Brinck-Seidelin, Fru C. Sjersleff og Archivsecretair A. Strunk.

Kjöbenhavns Amt: Huusmand Peder Andersen af Kirkeskendsved, Herredsfoged Blume i Roeskilde, Hr. Busck paa Benzonseie, Kammerraad, Stiftsskriver C. Hansen i Roeskilde, Erik Hansen, Eier af Hvidegaarden ved Lyngby, Maler Hjort i Kjöge, Opsynsmand Jörgensen i Frederiksberghave, Gaardmand Niels Nielsen Kruse i Ry, Höker P. D. Nielsen og praktiserende Læge Schiötz i Roeskilde, Gaardmand Niels Svendsen af Mosede, Karlslunde Sogn og Slotsgartner Wolff paa Frederiksberg.

Frederiksborg Amt: Forstraad Björnsen paa Valdemarslund, Hr. J. Börgesen til Övre-Værebro Mölle, Hr. Callisen, Forstander for Agerdyrkningsinstitutet i Hjörlunde, Parcellist Lars Jensen i Veiby, Gaardmændene Lars Jörgensen i Melöse og Lars Jörgensen i Udleire, Kammerraad Müller til Overberggaard, Pastor Möhl til Ölstykke, Huusmand Jens Nielsen i Riisby, Sognefoged Hans Olsen i Tjæreby, Parcellist Hans Pedersen i Veiby og Pastor Rosen til lille Lyndby.

Holbek Amt. Pastor Appeldorn til Gjerlöv og Bakkendrup, Forpagter Hofmann-Bang paa Aggersvold, Gaardmand Jens Christensen i Losserup, Huusmand Niels Christophersen i Odrup, Forpagter Dons paa Holbeks Slots Ladegaard, Cand. phil. H. Fraas til Philipsdal, Justitsraad Herredsfoged Gude i Kalundborg, Indsidder Christen Henningsen i Langröd, Pastor Koch til Udby, Hr. Kruse paa Samsö, Dr. theol. & phil. Larsen, Sognepræst i Holbek, Muurmester Möller paa Lövenborg, Huusmand Anders Nielsen i Höiby, Justitsraad Petersen, Inspecteur over de kongelige Godser i Odsherred, Gaardmand Jens Rasmussen i Tystrup og Pastor Teilmann til Taastrup og Uggerlöse.

Sorö Amt. Gaardmand Mads Jensen i Menstrup, Marvede Sogn, Gaardfæster Peder Jeppesen i Neble, Skolelærer Rasmussen i Boeslunde, Hofjægermester Grev Brockenhuus-Schack til Giesegaard og Pastor C. S. Tryde til Kvislemark og Fjurendal.

Præstö Amt. Sognepræsterne Pastor Balle til Aversi og Thestrup, Provst Birch til Storeheddinge og Höirup, Pastor Dorph til Öster-Egitsborg og Consistorialraad Engelbreth til Lydersley og Frörslev, Gaardmændene Peder Henningsen

i store Linde cg Christen Jeppesen i Riislöv, Justitsraad Manthey, By- og Herredsfoged i Præstö, Huusmand Niels Rasmussen af Phanefjord paa Möen og practiserende Læge O. Ström i Vordingborg.

FALSTER. Justitsraad Stampe til Skjörringe.

FYEN. Odense Amt. Stiftamtmand Kammerherre Bardenfleth, Amtmand over Odense Amt, Justitsraad Buchwald, By- og Herredsfoged i Assens, Gaardmand Hans Hansen i Eilby, Avlskarl Jörgen Pedersen paa Billeskov, Pastor Sidenius og Kammerherre Grev Wedel til Vedelsborg.

Svendborg Amt. Skolelærer Andersen i Svindinge, Guldarbeider Bolund i Faaborg, Kammerherre Baron C. Juel-Brockdorff til Thorseng og Skelenborg, Pastor Brown til Sönder-Höirup, Pastor Engelbreth til Örbek, Forvalter Friis paa Juelsberg, Proprietair A. v. Hedemann paa Langeland, Markopsynsmand Höyby i Nyborg, Bonden Hans Nielsen i Snöde paa Langeland, Möllersvend Knud Nielsen Olsen i Staus Mölle, Gaardmand Jens Christian Rasmussen i Pederstrup, Amtmanden Kammerherre Sporon, Tjenestekarl Johan Frederik Thomsen i Svindinge, Möllersvend Mikkel Thomsen i Staus Mölle og Regimentschirurg N. A. Wengel paa Langeland.

JYLLAND. Hjörring Amt. Gaardmand Morten Andersen i Emb, Christen Christensen af Skjærhedehuus, Ugilt Sogn, Strandtoldopsynsbetjent W. Holstein i Lönstrup, Amtmanden Kammerherre Baron Holsteen, Huusmand Niels Jensen i Vreilev, Huusmand Christen Nielsen af Hammerholt, Hörmested Sogn og Gaardmand Niels Nielsen af Nederskov i Aasted Sogn.

Thisted Amt. Gaardmand Joseph Filtenborg i Solberg, Proprietair C. Riis til Blidstrup og Justitsraad By- og Herredsfoged J. C. H. Rummelhoff i Nykjöbing, alle paa Maarsö.

Aalborg Amt. Pastor Brorson til Veggerby og Bislöv, Herredsfogden i Hindested og Hellum Herreder Justitsraad Hvass paa Nörgaard, Peder Christian Pedersen, Sön af en Udflyttergaardmand fra Gjeldstrup i Vogslöv Sogn, Amtmanden Stiftamtmand Kammerherre Stemann, Drengen Christen Sörensen af Viveterp, Rostrup Sogn, Pastor Thomsen, Sognepræst i Nibe og Vogslöv, Herredsfogden i Kjær Herred Overauditeur Timm og Hr. Wegener til Svaneholmsminde.

Viborg Amt. Stiftamtmanden Kammerherre Baron Bretton, Gaardmand Jens Christensen Brunsgaard af Sönderhede i Lime Sogn, Hr. Bruun fra Asmildkloster, Herredsfogden i Nörlyng og Fjends Herreder Overretsassessor Eberlin, Herredsfogden i Lysgaard og Hids Herreder Kammerjunker Haxthausen, Tjenestekarl Niels Jensen i Overhornbek, Sönderlyng Herred, Gaardmand Niels Jensens Sön Christen i Gaarsdal, Ravnstrup Sogn, Gaardmændene Peder Jensen i Skalts, Sören Jensen i Overhornbek og Peder Jensen Nabe af Overlund, Sönderlyng Herred, Christen Nielsen, Sören Christian Nielsen, Anders Poulsen og Peder Pedersen, alle af Funder, og By- og Herredsfoged, Kammerjunker F. E. Willemoes i Skive.

Randers Amt. Gaardmand Claus Andersen i Torning, Pastor Briem til Kousted og Raasted, Pastor Jacobsen til Torning og Lysgaard, Pastor Schmidt, Capellan til Feldballe og Nödager, Kjöbmand Schou og Amtsforvalter Justitsraad Wilde i Randers.

Aarhuus Amt. Gjæstgiver Falling i Aarhuus.

Skanderborg Amt. Herredsfogden i Voer og Nim Herreder Justitsraad Bernth, Grev Frijs til Frijsenborg, Enkefru Mülertz i Horsens og Smeden Jens Pedersens Kone i Naarup, Gjern Herred.

Veile Amt. Amtmanden Stiftamtmand Kammerherre Hoppe, Pastor Schousboe i Ringgive og Landmaaler Thyregods Enke paa Rörbæk i Vester Sogn.

Ringkjöbing Amt. Huusmand Niels Knudsen Elkjærhuus i Hadderup Sogn, Fru J. Koed i Ringkjöbing og Justitsraad C. N. Petersen, Herredsfoged i Hjerm og Ginding Herreder (nu Byfoged i Hjörring).

Ribe Amt. Pastor Brandt til Ölgod og Streluf, Kjöbmand Frederik Kolvig i Ribe, Huusmand Hans Nielsen i Agensnap, Ölgod Sogn, Byfoged Overauditeur Stricker og Vognmand Terkel Terkelsens Hustru i Ribe og Kammerraad Thorlacius i Varde.

SÖNDERJYLLAND. Haderslev Amt. Gaardmand Lauritz Möller i Galsted, Agerskov Sogn.

ISLAND. Pastor Stephan Arnason til Valthjofsstad, Herredsprovst i Nordre-Mule Provsti, Tömmermester C. G. Briem paa Grund i Öfjord og Pastor Daniel Haldorsson til Glæsibœ Pastorat ved Öfjord.

UDLANDENE. Dr. Gustav Klemm i Dresden, Grev M. Stenbock til Thorsjö i Skåne.

CABINETTET FOR AMERICANSKE OLDSAGER

erholdt ogsaa i det afvigte Aar, ligesom i de nærmest foregaaende, Forögelse til fölgende af dets Afdelinger:

Af eskimoiske Oldsager fra Grönland foræredes af Kjöbmand J. N. Möller paa Colonien Holsteinsborg: to 10 Tommer lange Harpunspidser af Been, den ene med Skruegænger til at skrues fast, en dito meget stor og svær, skjöndt kun 8 T. lang, et Par Örenberlokker af Been, fire Perler af Glas og Porcellain, en oval Beenring efter Opgivende til en gammel Baleartromme, to Steenpilespidser, en meget gammel 4 T. lang Skee af Been med gjennembrudt Skaft og et Beeninstrument, hvorpaa Grönlænderinderne ophænge deres Syringe ved Lamperne, for at Börnene ikke skulle komme til dem, alt fundet i og ved gamle eskimoiske Grave. — C. Jacobsen, Assistent ved Colonien Rittenbenk, forærede fölgende Gjenstande, fundne ved Rudera af Huse og paa Steder, hvor Söen aarlig bortskyller en Deel af Grunden: tre Pilespidser, en lille Hvæssesteen til at bære hængende, en Harpunspidse af eet Stykke Been, flere Fragmenter af Beenredskaber og *en temmelig smal Kam af Been*, 4 T. lang og 2 T. bred, med 7 Tænder og med to Ringe foroven, formodentlig til at binde Haaret i. — Ved Dr. Pingel erholdtes endelig fra Colonibestyrer O. V. Kielsen paa Julianehaab: en stor, langagtig og femsidet Chalcedonperle, en stor Mosaikperle af en usædvanlig Art og en Deel Perler dels af Glas dels af en porcellainagtig Masse, alle fundne af Jacob Lund i en grönlandsk Grav Akornek i Julianehaabs District. Medens de sidstnævnte Perler höre til dem, der dels af Hollænderne dels i en endnu nyere Tid ere indförte i Grönland, ere de förste derimod mærkelige og synes at maatte antages for Levninger fra de gamle Nordboer, der ere fundne

og benyttede af Eskimoerne; man har i det mindste paa Island fundet lignende Perler af Chalcedon i hedenske Grave, og hvad der ogsaa taler noget for denne Formodning er, at de ere meget slidte, skjöndt af en haardere Masse end de andre, der ere saa godt som nye. Hermed fulgte et lille trekantet Stykke Klokkemetal, altsaa fra Nordmændenes Tid, og en ny hollandsk Skuemynt, funden i en grönlandsk Grav i Igalikkofjorden.

Af nordamericanske Oldsager modtoges fra det Rhode-Islandske historiske Selskab i Providence en Samling af Steensager, mærkelige ved deres Overeensstemmelse med vore nordiske, nemlig en stor, aflang Sænkesteen med en Rille indhuggen om Midten, en meget stor og svær Öxe med en omlöbende Rille til at indsættes i et klöftet Skaft, to mindre Öxer af samme Art, tre slebne Kiler aldeles som vore nordiske, kun ikke af Flint, en Huulmeisel, Fragmenter af en Vegsteenskjedel aldeles som de grönlandske, tre flade Spydspidser, en hjerteformet Pilespidse og tre dito med Tap; alle fundne i Tiverton. Endvidere medfulgte en meget nöiagtig tilhuggen Stöder af Steen til at knuse indian corn og nogle Perler, de saakaldte wampum-peag, der bruges af Indianerne som Penge og som oftest gjöres af Glas eller hollandske Kridtpibestilke, istedenfor at wampum oprindelig forfærdigedes af en Muslingeskal eller et Sneglehuus.

INSPECTORATET OVER DE ANTIQUARISKE MINDESMÆRKER.

Bestræbelserne hos os for at samle de mindre og rörlige Levninger fra Oldtiden og Middelalderen i et offentligt Museum har ved Publicums levende Interesse for denne Sag haft en Fremgang, der nogenlunde har tilfredsstillet billige Fordringer. Derimod har Bevaringen af de större til et bestemt Sted knyttede Mindesmærker, som findes spredte omkring i Landet, ladet meget tilbage at önske. Man har ikke formaaet at virke ogsaa i denne Retning, saaledes som man gjerne havde villet, men maa aabent bekjende at Evnen stod kun altfor langt tilbage for Villien. Lang Erfaring har viist, at de sædvanlige Fredninger og Opsynet med Monumenters Restauration eller ved Udförelse af Bygningsarbeide ved ældre Bygninger ingenlunde har svaret til de Fordringer, man billigen kan have i denne Henseende. Ved den blotte Skriven eller ved at henvende sig til Autoriteter, der heri ingen Erfaring eller Sagkundskab have, udrettes meget lidet. Man antog at et vigtigt Skridt til at bevare Mnnumenterne vilde skee, naar en yngre dertil skikket Mand ansattes som Inspecteur over de antiquariske Mindesmærker omkring i Landet. En saadan Mand vilde ikke alene under-

söge de Forhandlinger, der have fundet Sted for at frede Monumenter, men, hvad der var endnu langt vigtigere, han vilde kunne begive sig til de Steder, hvor Gravhöie bleve aabnede eller Borgsteder undersögte, Reparationer foretoges ved Kirker eller andre gamle Bygninger og overalt ved sin Nærværelse og Control kunne virke ganske anderledes, end naar man maatte stole paa Beretninger af Personer, der tildels vare interesserede i, at man ikke skulde finde at noget fra Videnskabens Standpunkt feilagtigt var udfört. Naar en saadan Mand havde sat sig ind i Forholdene, vilde han paa bekvemme Tider kunne bereise en Deel af Landet, for med egne Öine at overbevise sig om, hvorledes man overholdt hvad der var bestemt, og om ikke noget, som var undgaaet de mindre Kyndiges Opmærksomhed, fortjente at bevares. Det var nödvendigt dertil at vælge en Mand, der havde Interesse for Sagen og som ikke ved andre Ansættelser var forhindret fra at gjöre Reiser omkring i Landet. Ogsaa maatte der gives ham en saadan Myndighed, at han kunde indvirke kraftigt i alle mindre vigtige Sager. Kun naar almindelige Foranstaltninger skulde træffes eller betydelige Arbeider foretages, maatte han indhente Betænkning og Samtykke af Commissionen for Oldsagernes Opbevaring og andre offentlige Autoriteter. Efter en af Commissionen nedlagt Forestilling, der var stöttet paa de her fremsatte Grunde, har Kong Christian den Ottende under 22de December 1847 ansat J. J. A. Worsaae som Inspecteur over de antiquariske Mindesmærker i Danmark, hvorhos vor nuværende Konge Frederik den Syvende har under 20de Marts 1848 allernaadigst meddeelt ham nedenstaaende Instrux:

Vi Frederik den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg,

Gjöre vitterligt: at Vi allernaadigst have meddeelt Medlem af Commissionen for Oldsagernes Opbevaring *J. J. A. Worsaae* som Inspecteur over de antiquariske Mindesmærker i Danmark nedenstaaende Instrux:

1. Har han at foranstalte og i Fremtiden at vaage over Fredningen og Bevaringen af de vigtigste antiquariske Mindesmærker i Vort Kongerige og i Vore Hertugdömmer, saasom Steensætninger, Steendysser, Jættestuer, Gravhöie, Runestene, Voldsteder, Borg- og Slotsruiner, gamle Kirker og lignende architektoniske Mindesmærker samt andre mærkelige Levninger fra ældre Tider.
2. Til den Ende har han efterhaanden med en Tegner at foretage

Undersögelsesreiser omkring i Landet, for at optage Kort og Tegninger baade over de vigtigste Mindesmærker, der enten allerede ere eller for Fremtiden maatte önskes fredede, og desuden over de mindre betydelige, som det vilde blive for vidtlöftigt at frede, men som dog i een eller anden Henseende kunne antages at have videnskabelig Værd.

3. For at frede de paagjeldende Mindesmærker paa den sikkreste Maade har han, saavidt muligt, at foranstalte dem overdragne det Offentlige ved lovformelig tinglæste Skjöder, eller i Tilfælde af at Sligt maatte stride mod testamentariske, fideicommissariske og lignende indskrænkende Dispositioner over Eiendommene, da ved betryggende Clausuler i de vedkommende Fæstebreve, Arvefæsteskjöder og andre Overdragelsesdocumenter; derhos har han i de respective Sogne at opfordre Sogneforstanderskaberne og i Kjöbstæderne Communalbestyrelserne til i Forening med vedkommende Embedsmænd at före stadigt Tilsyn med Tilstedeblivelsen af de saaledes fredede Mindesmærker.

4. Paa vore Domainer og Godser har han snarest muligt at optage Lister over de derværende antiquariske Mindesmærker, for at alle mærkelige blandt disse kunne blive fredede ved at forbeholdes det Offentlige i de Arvefæsteskjöder, som efterhaanden ville blive at udstæde der, eller paa anden betryggende Maade. Ligeledes har han nærmere at foranstalte Fredningen af de vigtigste Oldtidsminder i Vore Skove.

5. Det skal være ham magtpaaliggende, saavidt skee kan, uden Ophold at foretage Undersögelsesreiser til Steder, hvor nye Fund af vigtige Oldsager og Oldtidsminder maatte blive gjorte, for at indhente nöiagtige Oplysninger desangaaende samt foranstalte det videre Fornödne; ligesom han ogsaa ved alle forestaaende större Reparationer og andre Arbeider ved Kirker og mærkelige gamle Bygninger, hvorom vedkommende Autoriteter itide have at meddele fornöden Underretning, paa lignende Maade uopholdelig har at sörge for, at deri indeholdte interessante Levninger fra ældre Tider blive forskaanede for Ödelæggelse.

6. Særligt bemyndige vi ham allernaadigst til at frede de Levninger fra den katholske Tid og de övrige antiquariske Mindesmærker af Værd, som maatte findes i eller ved de Os tilhörende Kirker. Desuden har han, forsaavidt muligt, at drage Omsorg for Fredning af lignende i de övrige Kirker.

7. Efterhaanden som Mindesmærkerne i et District paa behörig

Maade ere fredede, har han ved Trykken at besörge dette bragt til offentlig Kundskab, deels ved særskilt aftrykte Lister, hvilke ville være at tilstille de vedkommende Sogneforstanderskaber, Communalbestyrelser, Præster og andre af Vore Embedsmænd, af hvem vi forvente, at de af al Magt ville være behjelpelige med at værne om de fædrelandske Mindesmærkers Bevaring.

8. De Oldsager saavelsom de Beretninger om og Tegninger af antiquariske Mindesmærker, som han paa indbemeldte sine Reiser maatte erhverve, ville være at afgive til de ved Commissionen for Oldsagernes Opbevaring oprettede archæologiske Samlinger. Skjöder og andre Overdragelser af antiquariske Mindesmærker blive derimod at opbevare umiddelbart ved Commissionen.
9. Angaaende de Udgifter, som ville medgaae til nævnte Reiser omkring i Landet, saavelsom muligviis til Fredningen og Bevaringen af antiquariske Mindesmærker, har han i Forbindelse med den nysnævnte Commission for Oldsagernes Opbevaring at indkomme med nærmere allerunderdanigste Forestillinger.
10. Ligesom han overeensstemmende med Vor Höistelskede Kjære Herr Faders, Höisalig Kong Christian den Ottendes Resolution af 22de Decbr. forrige Aar „paa indbemeldte sine Reiser har at handle i ovennævnte Commissions Navn", saaledes have Vi ved Vor allerhöieste Resolution af 16de Februar sidstleden lige allernaadigst tilladt ham i samme Commissions Navn at expedere alle de under dens Virksomhed henhörende löbende Forretninger af mindre Vigtighed, som angaae de antiquariske Mindesmærkers Undersögelse og Bevaring.

Givet paa Vort Slot Christiansborg, den 20de Marts 1848.

Frederik R.

J. G. v. Levetzau. *Werlauff.* *Thomsen.* *Rafn.*

J. B. Sorterup.

Instrux for Medlem af Commissionen for Oldsagernes Opbevaring *J. J. A. Worsaae* som Inspecteur over de antiquariske Mindesmærker i Danmark.

DET HISTORISK-ARCHÆOLOGISKE ARCHIV.

Efterat det Archivet indrömmede Locale paa Christiansborg Slot nu er erholdt, har man paabegyndt Ordningen af Archivets Samlinger, og ville vi her omtale hver for sig dets tvende Afdelinger, den OLDNORDISK-ISLANDSKE og den ANTIQUARISK-TOPOGRAPHISKE, og, ligesom i Beret-

ningen for forrige Aar, af de ovenfor S. 39 anförte Grunde, affatte paa Islandsk den Deel af Udsigten over den förstnævnte Afdeling, som angaaer Meddelelser fra Island og vedkommende den islandske Literatur og Historie samt Geographie og Archæologie.

DEN OLDNORDISK-ISLANDSKE AFDELING.

Íslenzk deild. Um fornrita-skýrslur og fornsögur. Síðan vèr rituðum hina fyrstu skýrslu um safn þetta (*Antiquarisk Tidsskrift* 1846 -1848. bls. 39-44) hefir það eigi alllítið auðgazt að íslenzkum handritum og ymsum skýrslum, sem lúta að þeim þrem flokkum, er vèr höfum talið aðalflokka í safninu: *fornrit*, *staðalýsíngar* og *alþýðleg fornfræði*.

I. Fornrit. Hinu Konúnglega Norræna Fornfræða Fèlagi höfðu smámsaman aflazt nokkur handrit, og eru þau nú komin í safn þetta, þau eru:

1. Stór sögubók í arkarbroti, hèrumbil 900 blaðsíður, rituð með skýrri snarhönd að framan en fljótaskript aptantil, hèrumbil 1764, af Þ. Sigurðssyni á Ökrum (bls. 350); bók þessa hefir átt Jón sýslumaðr Árnason í Snæfellssýslu, og seinna Byrgir prófessor Thorlacius, og eru á henni þessar sögur: a, Ljósvetnínga saga eða Reykdæla, vantar aptanvið sem í öðrum handritum. b, Valla-Ljóts saga. c, Svarfdæla saga, með eyðum einsog önnur handrit þau sem til eru af sögu þessari. d, Flóamanna saga með ættartölu til Jóns Hákonarsonar í Víðidalstúngu, þess er Flateyjarbók er rituð fyrir. e, Þáttr af Gunnari keldugnúpsfífli. f, Finnboga saga ens ramma. g, Brandkrossa þáttr. h, Brodd-helga saga eða Vápnfirðínga saga, með eyðu á sama stað og önnur handrit; eru þessar tvær ritaðar eptir handriti Jóns prófasts Halldórssonar í Hitardal. i, Hrómundar saga Greipssonar. k, Áns saga bogsveigis. l, Bragða-Ölvis þáttr. m, Mírmants saga. n, Kirjalax saga keisara, vantar í og við endann. o, Hálfdanar saga Eysteinssonar. p, Elis saga. q, Fertrams saga og Plató. r, Friðþjófs saga ens frækna. s, Ulfs saga Uggasonar. t, Hervarar saga og Heiðreks konúngs, hin nýjari. u, Álaflekks saga. v, Klarus saga keisarasonar. x, Parcevals saga riddara. y, Ívents saga Artuskappa.

2, Sögubók í arkarbroti, með hendi Guðmundar Magnússonar (Magnæi) frá Hallormstað († 1798), þar er á: a, Mágus saga með þáttum, eptir skinnbók 533 í 4. í Árna Magnússonar safni. b, Þorsteins saga bæjarbarns (bæjarmagns), eptir skinnbók 510 í 4. sama safni. c, Drauma-Jóns saga eptir sömu bók. d, Þorgríms saga hins prúða, líklega eptir sömu bók.

3, Sögubók, í 4 blaða broti, rituð 1753 og 1754 með skýrri settletrs-hendi, þar er á: a, Gunnlaugs saga ormstúngu; b, Eiríks saga

ens rauða og c, Bjarnar saga hitdælakappa; þessa bók hefir fyrrum átta Jón Eiríksson konferenzráð.

4, Sögubók með nýrri snarhendi, þar er á: a, sagan af Hálfdani gamla ok sonum hans; b, sagan af Hálfi konúngi ok Hálfsrekkum; c, þáttr af Tóka Tókasyni og d, saga af Starkaði enum gamla, rituð eptir tveim handritum, og að nokkru leyti samanborin við Björners útgáfu af Hrólfs sögu Gautrekssonar; aptast er dregin upp svínfylkíng Hríngs konúngs á Brávelli.

5, Hallfreðar saga vandræðaskálds, á 52 bls. í arkarbroti, rituð af Guðmundi Magnússyni eptir skinnbókinni 132 í arkarbr. í Árna Magnússonar safni. 6, Gullþóris saga, á 67 bls. í arkarbroti, með sömu hendi og með mörgum eyðum. 7, Eireks saga ens rauða, á 41 bls. í arkarbroti, virðist einnig vera með sömu hendi; þar fylgir orðamunr annarra handrita, svo sem þetta hafi verið til prentunar ætlað. 8, Flóamanna saga, á 92 bls. í arkarbroti, með sömu hendi, og hefir bók þessi verið í eigu Gerh. Schönings, þess er átti þátt í útgáfu á konúngasögum Snorra Sturlusonar. 9, Svarfdæla saga, rituð með fornaldarlegri stafsetníng um miðja 18. öld; hún er með sömu eyðum og venjulegt er. 10, Flóamanna saga, í fjögra blaða broti, rituð með smárri hálfsettri hendi ár 1685. 11, Auðunar þáttr vestfirzka, með latínskri útleggíngu eptir Bjarna Jónsson, skólameistara í Skálholti, allt ritað með gisinni latínuhönd á seinni hluta 18. aldar. 12, Grettis saga Ásmundarsonar, rituð með þèttri en þó greinilegri fljótaskriptarhendi fyrir 1730; sagan byrjar á Ásmundi hæruláng, eins og þau handrit sem fella undan fyrra hluta sögunnar, þann er sum handrit kalla „þátt af Önundi trèfót". 13, Hafrs-grið með latínskri þýðíngu, rituð á 18. öld eptir Resens formála við orðabók Guðmundar Andrèssonar, en þar áttu þau að vera tekin eptir staklega góðri bók, sem Ole Worm eða Magnús prestr Ólafsson í Laufási hafði haft undir höndum. Griðsetníngin er hèr orðrètt að kalla samhljóða þeirri, sem prentuð er í Íslendínga sögum (1847). 2 B. bls. 484. 14, Vatnsdæla saga, rituð með skýrri settletrs hendi hèrumbil 1750. 15, Þórðar saga hreðu, rituð með góðri snarhönd á ofanverðri 18. öld; upphaf sögunnar er ólíkt hinum venjulegu: er þar sagt um Ulfljót og lög þau er hann setti á Íslandi, og síðan um Bárek Brenneyjafaxa og einvígi hans við Þórð Hörðakárason, hefnd eptir Þórð og fall Báreks, o. s. frv. 16, Þórðar saga hreðu, með skýrri fljótaskriptarhendi, rituð á 18. öld; sagan er hèr einsog hún er almennast í handritum. 17, Saga af Gunnari keldugnúpsfífli, rituð með gisinni snarhönd á ofanverðri 18. öld. 18, Ármanns saga, með skýrri settaskript og forneskjulegri stafsetníng, rituð

af Eiríki presti Bjarnasyni (á Staðarbakka) eptir handriti, sem átti að vera ritað eptir skinnbók.

19, Hervarar saga ok Heiðreks konúngs, hin lengri, nýlega rituð eptir pappírshandriti Nr. 192 í arkarbroti í safni Árna Magnússonar. 20, Saga af Gauta konúngi hinum milda eðr Gjafa-Refs saga, og Hrólfs saga Gautrekssonar, nýlega ritaðar eptir skinnbók Nr. 152 í arkar broti í safni Árna Magnússonar. 21, Illuga saga Gríðarfóstra, nýlega rituð eptir 363 í 4. í sama safni. 22, Ásmundar saga kappabana, nýlega rituð eptir skinnbók Nr. 7 í 4 í safni íslenzkra handrita í Stokkhólmi. 23, Þáttr af Helga ok Ulfi hinum illa, með hendi Guðmundar Magnússonar, og þar með 24, saga Játvarðar ens helga, Engla konúngs, hvorttveggja eptir Flateyjarbók. 25, Sagan af Starkaði enum gamla, sömu tegundar og það er áðr var lýst (Nr. 4), hefir verið eign Þorsteins bónda Gíslasonar á Stokkahlöðum í Eyjafirði. 26, Sagan af Starkaði enum gamla, samhljóða hinum, sem áðr eru nefndar, nýtt handrit.

27. Annálshandrit, með fljótaskriptarhendi frá fyrra hluta 18. aldar; þar er á: 1, lítið ágrip úr annálum Bjarnar á Skarðsá, tveir kaflar á fáeinum blöðum. 2, ágrip úr annálabók Benedikts prests Pètrssonar á Hesti í Borgarfirði, frá 1665-1718, einnig á fám blöðum. 3, sakargiptir við Jón biskup Arason og sonu hans, og ættartala Jóns biskups. 4, stuttr annáll frá 860 til 1727, með viðbæti um Grundar bardaga. 5, Um skólann í Skálholti og skólameistara þar, samið í fyrstu af Jóni prófasti Haldórssyni í Hitardal, eru þar nöfn og æfisögur 39 skólameistara og endar með Þorleifi Arasyni, er druknaði 1727.

28, Kristinrèttr Árna biskups, ritaðr með góðri settaskriptarhendi snemma á 18. öld; framanvið er rituð grein nokkur eptir Árna Magnússon, til sönnunar því, að kristinrèttr Árna biskups hafi verið gild lög á Íslandi. 29, Brot af „hirðskrá", með latínskri útleggíngu Bjarna skólameistara og með sömu hendi og Nr. 9 hèr að framan. 30, Fornyrði Páls Vídalíns á þykkri bók í fjögra blaða broti, rituð sumstaðar með hendi Guðmundar Magnússonar; handrit þetta hefir fyrrum átt Kofod-Ancher, hinn frægi lögvitríngr, en síðan Benedikt Gröndal; orðasafn þetta hefir að eins hèrumbil 50 orð; þar er á einum stað festr ritlíngr Páls Vídalíns um eyktamörk. 31, Bók í fjögra blaða broti, þar er á: 1, þriðji þáttr af ritgjörð Arngríms Þorkelssonar Vídalíns, skólameistara í Hnakkaskógi á Láglandi, um Grænland að fornu og nýju, einkum um byggíngu þess að nýju; ritgjörðin er á dönsku og er samin ár 1703, sama árið sem höfundrinn andaðist. 2, Lýsíng Pètrs Krogs, biskups í Niðarósi, á Moskeyjar-röst á Hálogalandi; bók þessa hefir átt Bredsdorff, kennari við Sóreyjar háskóla.

Nefnd Árna Magnússonar hefir á seinni árum látið skrifa upp margar sögur eptir hinum beztu handritum sem til voru; hún hefir einnig, ásamt fornfræða-fèlaginu, látið rannsaka íslenzk og norræn handrit í Svíþjóðu, og skrifa upp sumt af þeim; þetta safn hefir nú nefndin ákveðið að skyldi hverfa híngað, og þaraðauki safn af brèfum, þeim er frumrit eðr aðrar afskriptir væri til í safni nefndarinnar, og ekki væri tilfært í registri safnsins; er það samkvæmt tilætlan konúngsins, þegar safn þetta var á stofn sett, að þar yrði geymdar afskriptir af fornritum, svo þær lægi ekki á sömu stöðum og frumritin sjálf, ef háski bæri að höndum. Safni voru hefir á þenna hátt bætzt: 1, Landnámabók Sturlu Þórðarsonar, rituð eptir handriti Jóns prests Erlendssonar, sem nú er eitt til af riti þessu, A. Magn. safn, Nr. 107 í arkarbr. 2, Landnámabók Hauks lögmanns Erlendsonnar, eptir handriti Jóns prests Erlendssonar (A. Magn. Nr. 105 í arkarbr.) og skinnblöðum úr Hauksbók (A. M. 371. 4). 3, Kristnisaga, eptir sömu handritum. 4, Harðar saga Grímkelssonar ok Geirs, eptir skinnbók 556 A í 4 í A. M. safni. 5, Hænsa-Þóris saga, eptir pappírshandriti 501. í 4. í sama safni. 6, Gunnlaugs saga ormstúngu ok Skáld-Rafns eptir gamalli skinnbók í Stokkhólmi, Nr. 18 í 4. 7, Víga-Styrs og Heiðarvíga saga, eptir sama handriti. 8, Kjalnesínga saga, efter skinnbók Nr. 471 í 4. í safni Árna Magnússonar. 9, Jökuls þáttr Búasonar, eptir pappírshandriti Nr. 504 í 4. í sama safni. 10, Egils saga Skallagrímssonar, eptir hinni ágætu skinnbók Nr. 132 í fol. í sama safni. 11, Bjarnar saga hitdælakappa, eptir pappírshandritum, 3 A í arkarbr. meðal „additamenta bibliothecæ Hafniensis", og 157 B í arkarbr. í safni Árna Magnússonar. 12, Þorgríms saga hins prúða, eptir skinnbókum Nr. 551 A og 510 í 4. í sama safni. 13, Bárðar saga snæfellsáss ok Gests Bárðarsonar, eptir pappírshandriti 158 í arkarbr. og skinnbók 489 í 4. 14, Laxdæla saga, eptir skinnbókinni Nr. 132 í arkarbr., og fleirum skinnbókabrotum. 15, Króka-Refs saga, eptir skinnbók, 471 í 4. 16, Gísla saga Súrssonar, eptir skinnbók, 556 A í 4. 17, Hávarðar saga Ísfirðíngs, eptir pappírshandritum Nr. 160 í arkarbr. og 502 í 4. 18, Fóstbræðra saga, eptir Hauksbók, Nr. 544 í 4. 19, Arons saga Hjörleifssonar, eptir skinnbók 551 D í 4 og pappírshandriti með hendi Jóns prests Erlendssonar Nr. 212 í arkarbr. 20, Ófeigs saga bragðakarls (Bandamanna saga), eptir skinnbók Nr. 132 í arkarbr. 21, Þórðar saga hreðu, eptir skinnbók Nr. 152 í arkarbr. 22, Grettis saga Ásmundarsonar, eptir skinnbók 551 A í 4. 23, Grettis saga eptir skinnbók í dela-Gardies safni í Uppsölum Nr. 10 í 4; þar er með niðrlag sögunnar eptir merkilegu pappírshandriti Nr. 30 í 4 í Salans handritum í Uppsöl-

um. 24, Finnboga saga hins ramma, eptir skinnbók Nr. 132 í arkarbr. í safni Árna Magnússonar. 25, Hallfreðar saga vandræðaskálds, eptir sömu skinnbók. 26, Vatnsdæla saga, eptir pappírshandriti Nr. 559 í 4. í sama safni. 27, Þorfinns saga karlsefnis ok Snorra Þorbrandssonar eptir Hauksbók, Nr. 544 í 4. 28, Droplaugarsona saga hin styttri, eptir skinnbók Nr. 132 í arkarbr. 29, Ölkofra saga, eptir sömu bók. 30, Jóns biskups saga ens helga, Ögmundarsonar, eptir ágætri skinnbók í Stokkhólmi, Nr. 5 í arkarbr. 31, Ólafs saga Tryggvasonar eptir Odd múnk Snorrason, rituð eptir ágætri skinnbók Nr. 20 í 4. í Stokkhólmi. 32, brot af Ólafs sögu helga eptir Snorra, úr sama bindini; eru það að eins nokkur blöð, en þó forn og merkileg. 33, Þáttr af Haraldi grenska, eptir Flateyjarbók. 34, sögubrotið. „Svâ segir í Hamborgar ystoria" o. s. frv., eptir Flateyjarbók. 35, saga skálda Haralds konúngs hárfagra, eptir skinnbókinni Nr. 544 í 4. 36, Hemíngs þáttr Áslákssonar, brot, eptir sömu skinnbók. 37, Trójumanna saga ok Breta sögur, eptir sömu bók. 38, Tristrams saga ok Ísöndar (hin lengri), eptir skinnbók Nr. 567 í 4. og pappírsbók Nr. 543 í 4. 39, Tristrams saga hin styttri, eptir skinnbók 489, 4. 40, Samsonar saga ens fagra, eptir skinnbók Nr. 343 í 4. 41, Ivents saga Artuskappa, eptir pappírsbók með hendi Jóns prests Erlendssonar, í safni Árna Magnússonar Nr. 179 í arkarbr. 42, Parcevals saga, eptir sömu bók. 43, Valvers þáttr, einnig eptir sömu bók. 44, Mírmans saga, sömuleiðis. 45, Möttuls saga, sömuleiðis. 46, Karlamagnús saga keisara, ok kappa hans, brot, eptir skinnbók Nr. 180 í arkarbr. 47, Flóvents saga Frakkakonúngs, eptir skinnbók, Nr. 152 í arkarbr. 48, Flóres saga ok Blankiflúr, eptir skinnbók Nr. 489, 4. 49, Sigurðar saga þögla, eptir skinnbók Nr. 152 í arkarbr. 50, Mágus saga (Bragða-Máus), með þáttum, eptir sömu skinnbók. 51, Ektors saga ok kappa hans, eptir sömu bók. 52, Flóres saga ok sona hans, eptir skinnbókum Nr. 343 og 586 í 4. 53, Sálus saga ok Nikanors, eptir skinnbók Nr. 343 í 4. 54, saga af meistara Perus, eptir sömu bók. 55, Vilhjálms saga sjóðs, eptir sömu bók. 56, Partalopa saga, eptir skinnbók Nr. 533 í 4. 57, Elis saga, eptir sömu bók. 58, Elis saga (önnur) eptir ágætri skinnbók Nr. 4-7 meðal hinna dela-Gardisku handrita í Uppsölum. 59, safn af brezkum æfintýrum, sem kallast „Ljóðabók", eptir sama handriti. 60, saga af Huld tröllkonu, hinni ríku, eptir pappírsbók, með fljótaskriptarhendi; af sögu þessari þekkjum vèr einúngis ný handrit, og vantar við öll, væri það því óskanda, að menn leituðust fyrir, ef finnast kynni af henni fullkomnari handrit. 61, „sú nýa Grænlands reisa til Skrælíngja frá Danmörk anno 1606",

er snúið á íslenzku eptir dönsku kvæði Lyschanders, en ritað hèr eptir pappírsbók í Stokkhólmi, Nr. 64 í arkarbr. 62, afskript af fornu handriti, Nr. 1812 í 4 í hinu stóra bókasafni konúngs, þar er á ritgjörðir um rím, svipað Rímbeglu, brot sama efnis, sem kallað er þar „bókarbót", brot af almanaki, með ártíðardögum nokkurra íslenzkra og norskra manna, einnig prestatal íslenzkt fra dögum Ara prests ens fróða (prentað í Islend. Sögum 1 B. bls. 384), jarðarkríngla, dregin upp, með árituðum landanöfnum, o. fl. 63, Viðræða líkams ok sálar, fornt rit, eptir Hauksbók Nr. 544 í 4. í safni Árna Magnússonar. 64, Um Adam og son hans Seth, eptir sömu bók. 65, samræða milli Venus, Pamphilus ok Galathea, eptir skinnbók í dela Gardies safni í Uppsölum, brot.

Eptir Abrahamson ofursta voru keypt til safnsins nokkur handrit: 1, sögubók lítil í fjögra blaða broti, með fljótaskriptar hendi frá ofanverðri 18 öld; þar er á: a, Gullþóris saga, eins og hinar venjulegu; b, Huldar saga tröllkonu ennar ríku, sömuleiðis eins og venjulegt er. 2, Grænlendínga þáttr, eða þáttr af Einari Sokkasyni, eptir Flateyjarbók, með hendi Guðmundar Magnússonar; þar er og biskupatal og kirknatal á Grænlandi. 3, Bók med hendi Jóns Ólafssonar frá Grunnavík, og er á henni ritað: a, „Heimskrínglunnar hegðunar-blómstr", þ. e. einskonar eðlislýsíng veraldarinnar, snarað á íslenzku með breytíngum og viðraukum eptir Hans Nansens compendio cosmographico, sem prentað er í Kaupmannahöfn ár 1646; b, „Heimskrínglunnar landablómstr", þ. e. lýsíng jarðarinnar og landaskipan. c, „Bartholdi Feindes cosmographia, þ. e. alheimsfræði, eðr fróðleiksbók um himin og jörð, í tvo parta samantekin, inniheldr hinn fyrri stjörnulistina, hinn síðari jarðríkisins útskýríng"; ritgjörð þessari hefir Jón Ólafsson snúið úr þýzku 1727, en hin þýzka bók var prentuð í Hamborg 1694; uppdrættir, allsæmilega gjörðir, standa hèr og hvar, og ritgjörðin sjálf er merkileg að því leyti, sem þar eru íslenzk nöfn hvervetna með hinum latínsku. d, „Dagstímatal" eptir Pál lögmann Vídalín, og þar á eptir nokkrar greinir um gáng himintúngla í Víðidalstúngu, þar sem Páll bjó, til aðsýna hversu norðarlega þar sè á hnettinum. e, átta rós (*compas*) með latínskum nöfnum vindanna. f, aðferð „að vita með vinstri hendinni hvað deginum líðr þá sólina sèr", með því móti, að mæla af skugga strás, er maðr heldr milli fíngra sèr. 4, Ritgjörð Bjarna sýslumanns Halldórssonar „um hundrað silfrs", með nýrri hendi. 5, Rígsþáttr eða Rígsmál, ritaðr eptir afskript með hendi Guðmundar Andrèssonar, frá 17du öld, með allnýrri hendi, en mun annars vera sprottinn frá Ormseddu. 6) Rímnabók, sem a er: a, rímur af Þóri hálegg

og Ögmundi syni hans, sem áttu að vera úr Naumudal, á dögum Ólafs konúngs Tryggvasonar og Eiríks jarls; en þetta er upphaf rímnanna:

Vil eg því ekki vandan hátt mèr hefir laungum launað smátt
virðum færa að sinni: lindin Ása minni.

Rímur þessar eru 10 að tölu, en vantar í mestan hluta 7du rímu; þær eru með elztu rímum og eru til á skinnbók í Stokkhólmi, en í safni Árna Magnússonar eru þær til heilar á tveim allgömlum pappírsbókum (616 B. í 4. og 146 í 8.); sumstaðar er seinasta ríman talin sèr, og kölluð „ríma af Ögmundi akraspilli", og svo er í Stokkhólmsbókinni. b, Arnar rímur, útaf dygðum og ágæti arnarins, með smásögum hèr og hvar og andlegum hugleiðíngum og líkíngum; rímur þessar eru 3 að tölu, og virðast vera ekki allgamlar, en upphaf þeirra er þetta:

Kynni eg brugga Boðnar vín fram úr skugga mætust mín
berlíngs duggan skyldi fín með sundugga ná til þín.

I Fræðimanna-tali Einars Bjarnasonar frá Mælifelli eru Arngrími enum lærða á Mel eignaðar Arnar rímur, og má vera það sè leidt út af því sem Hálfdan Einarsson segir, að Arngrímr hafi ort um örninn (*carmina aliquot de aquila*) og litið til orðtaks þess sem hann hafði valið sèr og dregið var af trúfesti arnarins (*fides instar aquilæ*), sbr. Sciagraphia Hist. Liter. Island. bls. 65. c, Ormars rímur, um Ormar Framarsson, sem sótti sverðið Birtíng í haug til föður síns, drap Bjarkmar risa og átti að síðustu Ásu, dóttur Hríngs konúngs á Grikklandi: þessar rímur eru 4 og byrja þannig:

Brúði færi eg berlíngs fley gildan ætla eg gríðar þey
beint í mínum (með nýum) óði, gjalda úr vizku sjóði.

Rímur þessar eru meðal hinna elztu, og eru til heilar á gamalli skinnbók í Arna Magnússonar safni (604 í 4.) og á pappírsbók frá 17. öld með hendi Jóns Finnssonar í Flatey vestra (146. 8). d, Agnars rímur og Sörkvis; Agnar var son Þèttmars konúngs á Humlúngalandi en Sörkver son Bjarmakonúngs; þeir fengu ríki í Sikiley og Kapadosía; rímur þessar eru 6, og byrja þannig:

Frosta vilda eg fleyta skeið mín þótt ei sè mærðin greið
fram úr vörum sagna, mæta að gleðja bragna.

Í seinustu rímu bindr skáldið nafn sitt í málrúnum á þessa leið:

Akur-vökvinn ávöxt ber hastur kostur hrellíng lèr,
orðinn forði líka þver harður skerðist ís við sker.

Hálfdán Einarsson nefnir sögu Agnars og Sörkvis, (Sciagr. bls. 100), en ekki er hana að finna í handritasöfnum hèr eða í Svíþjóðu. e) Landres rímur, sonar Hugions hertoga af Englandi og Olífar, systur Karla-

magnús keisara; þessar rímur eru hèr 9 að tölu, en munu þó ekki vera allar, þær byrja á þessa leið:

Skýrra tel eg það skálda hátt
skötnum gaman að veita,
mèr er svo til mansaungs fátt
að má þess enginn leita.

I mansaung fyrstu rímu segir skáldið frá, hversu sagan sè til hans komin, í þessum vísum:

Bjarni Erlendsson[1] blíðr og hýr
bezta kunni fræði,
sá hefir í Bjargkiep[2] seima týr
setið með frægðar æði.
Gjörði af mætum meistaradóm
meiðir Hrúngnis þilja
það sem mætti ferðin fróm
fræðið allvel skilja.
Má hann því jafnan hljóta heiðr
af hverjum örva sendi:
að í norrænu örva meiðr
ensku máli vendi.

þessar rímur eru einnig meðal hinna elztu og er til brot af þeim á skinnbók í Arna Magnússonar safni. Öll þessi rímnabók er með skýrri fljótaskriptar hendi, ekki allgamalli. 7, Pílatus rímur, eptir Guðmund prest Erlendsson á Felli í Slèttuhlíð (✝ 1670); þessar rímur eru 5 að tölu, og byrja svo:

Yggjar þröstur ofan snýr
elsku lands úr hlíðum,
og um stund sèr bæli býr
á Boðnar firði víðum.

seinasta vísan segir til hvar rímurnar sè ortar:

Kvaks í hlíð var kvæða smíð
kveikt af Hörga-mútu,
þar byggíng fríð var fyrri í tíð
og fínt er að lenda skútu.

Rímur þessar eru með nýrri latínuhendi.

Frá Íslandi hefir safninu bætzt einna minnst merkilegt til þessa flokks, en miklu meira til hinna tveggja sem eptir fylgja, kemr það bæði af því, að mjög er orðið snaudt af því sem markvert þykir, og að margir eru fastir á því, sem til er; mætti menn þó hugleiða, að meiri skaði er ef slík rituð fornfræði fúna niðr og tapast með öllu, en að þau kæmist annaðhvort í þetta safn eðr í stiptisbókasafnið á Íslandi; sýnist oss það helzt vel til fallið, að handrit sem fengizt af sögum og rímum væri híngað send, þareð þau með því móti gæti helzt að notum orðið, en allt það sem snertir hina nýjari sögu Íslands ætti menn eigi síðr að hirða, og sjá um að það kæmizt á þá staði, þar sem líklegt væri að það geymdizt bezt, annaðhvort hèr eða á Íslandi. Nú skulum vèr telja það sem vèr höfum fengið af þessum flokki:

Síra Einar Brynjólfsson Sivertsen á þaunglabakka hefir sent oss æfintýr af Markólfi, ritað ekki alls fyrir laungu, og máldaga þaunglabakka kirkju, sem kallaðr er Auðunar máldagi, frá 1318, er hann

[1]) á að vera Erlíngsson. [2]) á að vera Bjarkey.

ritaðr á skinn með hendi síra Eiríks þorleifssonar, sem var prestr á þaunglabakka (1804-1812), og að líkindum samanlesinn af honum.

Síra Jón Íngjaldsson á Nesi í Aðalreykjadal hefir ritað oss skýrslu um fornrit nokkur, sem hann á eða veit til vera, og ýmislegt annað: er merkilegast af því safn af 530 alþíngisdómum frá 1400-1700, sem þórðr sýslumaðr Björnsson hefir átt.

Síra Benedikt þórarinsson á Ási í Fellum hefir sent oss afskript af Bergþórs statútu svonefndri, einnig skýrslu um sögubók eina og um handrit af Skíðarímu, sem rituð er eptir manni í Víðidal á Fjöllum, er kunni rímuna, einnig um fornkvæði nokkur og þulur, sem þar eru til og sumar fáheyrðar.

Síra Sigurðr Gunnarsson á Desjarmýri hefir sent oss skýrslu um handrit nokkur, er þar helzt merkilegt: „Vísdómsbók" Páls prófasts Björnssonar í Selárdal í 38 kapítulum; lækníngabók Jóns Guðmundssonar lærða; rit Guðmundar prófasts Einarssonar á Staðastað móti Fjandafælu Jóns lærða; brèf Guttorms úr Vestmannaeyjum, sem hann skrifaði frá Algier. Hann kvezt og sjálfr eiga Gulaþíngslög, sem hann lýsir þannig: „Gulaþíngslög, á fremsta blaðinu stendr skrifað með rauðu bleki mæta vel: „„hèr eru skrifuð Gulaþíngslög hin fornu, eptir sæmilegu exemplari með fínri orþógrafíu, uppskrifuð á ný í Sauðlauksdal árið eptir Krists burd M. d. LX. IX. [1]"", síðast er „„sactal hit nýja, þat es Bjarni Marðarson scipaði VI mörcom gulls"". Skriftin er skýr og mjög vönduð, lítið bundin, stafagjörðin mjög fornleg". Á lýsíngu þessari er að sjá sem Gulaþíngsbók þessi hafi 316 kapp. en vanti það sem þar er fyrir aptan (sbr. útgáfuna í „*gamle norske Love*" bls. 104), þar sem útgáfan endar í upphafi „trygðamála" í 320. kapítula.

Síra Brynjólfr Árnason í Lángholti í Meðallandi hefir sent oss nokkur kvæði uppskrifuð, og eru sum þeirra fáheyrð og merkileg; þau eru þessi:

1, Enska vísan hún er svo laung, og skrifuð upp á einn lilju kvist:
hún er tekin af organs saung, hvernig sá úngi hofmann hefir
hún er kveðin af meistara list sína unnustu mist.

kvæðið er hèr 15 erindi, en vantar nokkuð við; í safni Árna Magnússonar er til brot af kvæði þessu á skinnbók frá 16du öld (A. Magn. Nr. 622. 4.); það brot er 10 erindi og byrjar svo: „Suenska (sú enska?) vísan hún er laung"; til eru afskriptir, þar sem kvæði þetta er 18 erindi. Í af-

[1]) Vèr ímyndum oss, að þetta kynni á einhvern hátt að vera ritvilla, í stað ártals 1769, væri þá bók þessi ein af þeim sem Eggert lögmaðr Ólafsson og Björn prófastr Haldórsson lèt rita; gizkum vèr því á það, að vèr vitum að fornbækr voru um það skeið ritaðar í Sauðlauksdal með tilgreindu bæjarnafni og ártali.

skript þessari er sumstaðar merkilegr orðamunr, og seinasta vísan öðruvísi en annarstaðar.

2. Kóngrinn spurði dóttur klár viltu giptast í ár?
þegar á úngum aldri *lifi eg enn og leik eg mèr aldri.*
(viðkvæði)

þetta fornkvæði er hèr í 26 erindum, og er mjög merkilegt og ólíkt því sem til er í handritum Árna Magnússonar, svo efnið eitt er áþekkt; þar er það kallað Ólufar kvæði og byrjar þannig:

Ungan leit eg hofmann *skal eg í hljóði dilla þeim eg*
í harðla fögrum runni. *unni.*

kvæði eru til í Svíþjóð og á Skotlandi, sem líkjast þessu.

3, Kvæði sem heitir „Herramaðrinn og Doktorinn", í 7 erindum, og er þetta upphaf:

Hèr skal, heldr en þegja,
hefja stirðan óð,
en þótt engin meyja
óbreytt girnist ljóð;
maðrinn einn þá er
opt ver fellur hèr,
þó ljóð sè stirð en röddin rám
að raula að gamni sèr,
„þögn opt særir sinni"
svo fer hyggju minni.

4, „Öfugmæli" í 15 vísum, en vantar þó nokkrar; sumar af vísum þessum eru alkunnar, t. a. m. „sèð hef eg köttinn sýngja' á bók" o. s. frv., en hvergi höfum vèr sèð fleiri en hèr.

Síra Jón Sigurðsson á Heiði í Reynisþíngum hefir sent oss rit Jóns Guðmundssonar lærða „um Íslands aðskiljanlegar náttúrur", er það frá tímum höfundarins, ef ekki hans eigin handar rit, með hvalamyndum og öðrum, en nú lasið og í blöðum; brot úr lækníngabók, eptir sama höfund, einnig með gamalli hendi. Hann hefir og sent oss brot af pappírsbók, er þar á hið helzta Gnýs æfintýri og kvæði nokkur, t. a. m. Agnesar kvæði, Annálskvæði, Veroniku kvæði, kvæði af Alexander blinda, nokkur ljóðmæli eptir síra Hallgrím Pètursson, sem öll eru meðal hinna prentuðu, Andrèsar óðr, Kaupmannabragr, Engildiktr („Eg hefi sèð á einni bók", o. s. frv.) sem eignaðr er í kvæðinu sjálfu Gunnlaugi presti. Nokkuð af þessu hafði prestrinn fengið hjá Þorsteini bónda Jónssyni á Hvammi í Mýrdal. Hann hefir einnig sent oss skýrslu um bók, sem hann veit til vera í Reynishjáleigu, eru þar á kvæði mörg, og sum allmerkileg og fáheyrð, t. a. m. Skáldatal íslenzkt (54 erindi), Stúdentaspegill, Hellraspegill, Baulukvæði, Snókaljóð og kvæði móti Snókaljóðum, Meyjadans, Háttalykill Þorláks Guðbrandssonar og gátnasafn. Skýrt hefir hann og frá, að Þorsteinn bóndi í Hvammi eigi bók með gömlum dómum og rèttarbótum.

Síra Björn Jónsson í Stóradal hefir sent oss nokkrar greinir, sem hann hefir dregið út úr íslenzkum fornsögum og öðrum fornritum.

Síra Jóhann Briem í Hruna hefir skýrt frá, að hann eigi bók með hendi Eyjólfs prests hins lærða á Völlum; bókin er kölluð *Iclis* (líklega af því þar er á dómr um Iclis hinn þýzka, sem getið er um í árbókum Espólíns IV, 13); þar er á 1, um siglíngar til Grænlands, Frobishers og annara síðan; 2, ferðasaga Ólafs prests Egilssonar úr Vestmannaeyjum. 3, dómar og ýmisleg skjöl frá 14., 15. og 16. öld, sem hann hefir lofað að lýsa nákvæmlegar. Hann hefir einnig sent oss gamla afskript (frá 1605) 1, af kaupmála brèfi milli Páls Jónssonar frá Svalbarði (Staðarhóls-Páls) og Helgu Aradóttur lögmanns, Jónssonar biskups, Arasonar, dagsettu á Grund í Eyjafirði sunnudaginn næstan eptir áttadag jóla 1558, en rituðu á Grenjaðarstöðum 12 dögum síðar; taldi hvort þeirra eignir sínar vel 4 hundruð hundraða, en eignir Ara lögmanns voru taldar vel 20 hundruð hundraða. 2) af kaupmála gjörníngi milli Bjarnar Benediktssonar og Elínar, dóttur Staðarhóls-Páls og Helgu: er honum talið 4 hundruð hundraða, en henni tvö; brèfið er dagsett á Möðruvöllum í Hörgárdal 21 jan., en staðfest á Reykjahólum 6. febr. 1586. 3, af kaupmálabrèfi milli hinna sömu, dags. Möðruvöllum í Hörgárdal sunnud. næstan eptir tveggja postula messu Philippi et Jacobi 1586. 4, staðfestíng Helgu Aradóttur á kaupmála Elínar dóttur sinnar, dags. Múkaþverá 28 apríl 1586. 5, af alþíngisdómi 6 manna, að þeir dæma kaupmálabrèf Bjarnar Benediktssonar og Elínar Pálsdóttur fullgilt í alla staði; dags. á almennilegu Öxarárþíngi 1. júlí 1598. 6, heitbrèf Eyfirðínga, 1477.

Jústizíaríus Þórðr Sveinbjarnarson í Nesi hefir sent oss lýsíng á handritasafni sínu, að því leyti sem snertir sögur og lagafræði; eru það 29 handrit, sem hann telr upp þess efnis, og eru þaraf 8 með sögum, en hin flestu eru uppskriftir af Grágás, Járnsíðu, Jónsbók, kristinrèttum, nokkrum norskum lögum og sjálenzku lögum enum nýju; mart er þar og af ritgjörðum frá 17du öld um ymsar lögfræðisgreinir, sumt merkilegt og fágætt. Í nýjari íslenzkri sagnafræði er hið helzta: Ættatölubók Ólafs Snóksdalíns, og þar með júbilkennara tal í Hóla stipti, hirðstjóratal, presta æfi í Hólastipti, prófasta röð í sama stipti, biskupatal og lögmanna á Íslandi. Ættatölubók Guðbrands prests Jónssonar í Vatnsfirði, 1688. — Æfi Hólabiskupa fram að siðaskiptum eptir „hjáverkum" (horæ subsecivæ) Jóns prófasts Halldórssonar í Hitardal. Hirðstjóra annáll sama höfundar. Lögmannatal eptir síra Vigfús Jónsson í Hitardal, með athugasemdum ymsra. Skólameistara tal, á bók eptir Pál Jakobsson. Í nokkrum af handritunum eru brèfa-

söfn og dóma, t. a. m. brèf Páls Stígssonar um kirkjusiði, synodalia og dómar Brynjólfs biskups; alþíngisbóka safn mikið, sem byrjar 1622. Af öðru er helzt að geta: Blöndu, með gamalli hendi á 20 blöðum í 4. á bók eptir Pál Jakobsson, og brèfs Bjarna Pálssonar um læknaskipunina á Islandi 23. júlí 1774.

Stúdent Jón Árnason í Reykjavík hefir um nokkra hríð safnað seinni alda ljóðmælum, og fengið þegar allmikið safn, sem hann heldr áfram og eykr; frá honum höfum vèr fengið afskript af „Hellismanna sögu" og margar af lausavísum Páls Vídalíns, og vonum að fá frá honum skýrslur smámsaman. — Arnljótr Ólafsson, skólapiltr, hefir sent oss uppskript af 5 kvæðum og er eitt af þeim Sets kvæði („Ótti drottins upphaf er") í 52 erindum. — Stúdent Magnús Grímsson hefir sent oss lýsíng á stórri kvæðabók, sem hann hefir um stund haft undir hendi, og er bók þessi rituð 1796 af Ólafi nokkrum Jónssyni, þá gömlum manni á áttræðis aldri. Á bók þessari eru mörg pápisk kvæði: Geisli (einúngis 68 erindi, sem í Fornmanna sögum), Lilja, Maríuvísur margar, Maríulykill, Maríugrátr, Gratiavísur margar, Gimsteinn, Nikulásdrápa, Barbarudiktr („Fyrir Dístal rèði drengr heiðinn" og með viðkvæði: „heilög meyjan Barbara"), Agnesar diktr („Hæstur guð með heiðri skapti"), annar en Agnesarkvæði; þar eru og á mörg seinni alda kvæði, mest eptir skáld á 16. og 17. öld. Bókin er í tveim bindum, og er alls 460 bls. Í síðara bindinu eru ýmisleg kvæði, eptir síra Stephán Ólafsson, síra Hallgrím Pètursson, Pál Vídalín, Þorvald Magnússon; eitt af fáheyrðari kvæðum eru Skafarabálkr og Skoðunarspegill, eptir Jón Eggertsson á Ökrum í Skagafirði um Jón Eyjólfsson (nál. 1680), en annars er bókin án efa þess verð, að hún væri borin saman við önnur handrit. — Jón Þórðarson frá Klaustrhólum, skólapiltr, hefir sent afskriptir af tveim fornkvæðum: 1, Systrakvæði, 27 erindi, og er þetta upphaf:

Þorkell átti sèr dætr tvær, lángt á morna sváfu þær.
leikaradýr (*leika dýr?*) *í skógi* (viðkvæði) *frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.* (viðkvæði.)

2, Stjúpmóður kvæði, 15 erindi, og er það ólíkt öðrum, einkum að því, að fyrsta erindi er hèr framyfir það sem aðrir hafa, og er þannig:

Stjúpmóðir gekk til brunna (brúða?) vakti upp mey svo prúða:
mín liljan fríð
um sumar-lánga tíð (viðkv.) *fagurt sýngur svanrinn.*

Síra Þorleifr Jónsson prófastr í Hvammi í Hvammssveit hefir sent registr yfir kvæðabók, ritaða með hendi Jóns bónda Egilssonar á Vatnshorni í Haukadal, ár 1768; bók þessi er nærfellt 700 blss. í 4 blaða broti, og eru þar á 75 kvæði, sum allmerkileg og fáheyrð, en sum alkunnug,

og nokkur prentuð. Prófastrinn hefir einnig getið nokkurra annarra handrita sem hann hefir þekkt. — Íngimundr hreppstjóri Grímsson á Miðhúsum í Reykhóla sveit hefir sent uppskrifað kvæði eitt eptir Bjarna Jónsson, kallaðan skálda, sem heitir „vitnisburðr áttanna" og er ort 1754, ritað orðrètt eptir eiginhandar riti höfundarins. — Gísli hreppstjóri Sigurðsson í Bæ á Selströnd hefir sent oss nokkur kaupbrèf og byggíngabrèf jarða í Stranda sýslu.

Gísli bóndi Konráðsson á Húsabökkum í Skagafirði hefir sent oss uppskriftir af nokkrum fornkvæðum: 1, Ólafs kvæði („Ólafr reið með björgum fram"), sem er alkunnugt víða á Íslandi; kvæðið er hèr 22 erindi, og er að nokkru leyti ólíkt því sem aðrir kveða. 2, Stjúpmóður kvæði, 14 erindi, er það að mestu orðrètt samhljóða því sem áðr var tilfært, en fyrsta erindið vantar. 3, Gunnfríðar kvæði, ritað eptir gamalli konu, sem það kunni, það er 24 erindi og er þetta upphaf:

Prestsdóttir í Óðinsey
hún er sig svo rík:
hún vill engan eiga
nema hann Odd í Danavík.
Gengr hún herleg á skóginn þunna.
(viðkvæði).

4, Þrá, eða Märsljóð, í 6 erindum og vantar niðrlag hins fimta; efnið er harmr stúlku eptir unnusta sinn, og er það ritað eptir hinni sömu konu og nú var getið, en þetta er upphaf:

Opt sit eg ein undir eiki
eins föl og nárinn bleiki,
ein verð eg sútum samna,
vilja mèr fáir gamna,
hugr minn hvarflar víða,
það eykr mèr kvíða,
verð eg um það að þegja,
það má eg engum segja.

þetta kvæði er oss ekki kunnugt að finnist í handritum. 5, Taflkvæði, í 22 erindum, eptir sömu konu; þar er upphafið:

Júngfrúin sitr í hægu lǫpti[1]
um sumarið
tefldi hún bæði títt og opt,
þar allir fuglar súngu vel.

kvæði þetta hittist í handritum fornkvæða. — Ólafr Briem, timbrmeistari, á Grund í Eyjafirði, hefir sent brot af Krukksspá, skrifað 1766 eptir handriti í safni Árna Magnússonar, en það átti aptr að vera ritað eptir skinnbók norðr á Slèttu.

Hèr í Kaupmannahöfn höfum vèr fengið til safnsins býsna stórt og merkilegt brèfasafn frá ymsum merkismönnum á Íslandi til Gríms Thorkelíns, sem fyrrum var leyndar-skjalavörðr konúngs. Brèf þessi lágu í leyndarskjalasafninu í reiðileysi, og eru komin híngað fyrir tilstyrk herra Knúdsens, sem er registrator þar við safnið; þau eru í mörgum

[1]) Þ. e. á dönsku: Höjeloft.

atriðum merkileg, til að lýsa því sem við bar á Íslandi um þá tíð sem brèfin eru rituð, og helztu mönnum landsins, þeim sem þá voru uppi.

Vèr viljum geta þess hèr, að vèr æskjum eins þeirra ritgjörða sem merkilegar eru, þó þær sè áðr kunnar, eða til í söfnunum, því þær geta samt sem áðr verið sprottnar af ymsum rótum, en þess biðjum vèr að nákvæmlega verði gætt, að gefin verði um sèrhvað sem nákvæmust skýrsla, hvaðan það sè tekið, og uppruni þess frá handritum eða munnlegri frásögn rakinn svo greinilega sem verðr; vèr ítrekum einnig þá ósk vora, að hver ritlíngr sè sèrílagi, svo framarlega sem því verðr við komið.

II. Stadalýsíng. Í þessari grein höfum vèr fengið allmerkilegt safn, þar sem híngað eru komnar allar skýrslur þær, sem prestar á Íslandi hafa sent fornleifanefndinni, fyrst eptir boðsbrèfi 1817 og síðan við og við; má þó sjá á þeim, þegar borið er saman við ýmislegt það sem einstakir menn hafa ritað um einstök atriði í þessu efni, hversu mart er ótiltínt af því sem til þessa efnis heyrir, þareð nærfellt hvert örnefni á víðahvar sína sögu, sem breytast á ymsan hátt; er oss einkar kær skýrsla um sèrhvert atriði sem hèr að lýtr, og vèr höfum einnig fengið frá einstaka mönnum nokkuð þar að lútandi, sem vèr nú skulum telja.

Prófastr síra Stephán Árnason á Valþjófstað hefir sent fornt rúmtjald til forngripasafnsins, og í brèfi skýrt frá, að kirkjuhurðin á Valþjófstað sè með skurðsmíði, og sè frá skála þeim enum forna, sem sagt er að Þórðr hreða hafi smíðað; í skálanum voru lokrekkjur, allar með áþekku skurðsmíði og hurð þessi; hurðinni er lýst nokkuð, en þó ekki greinilega að sögn prófastsins, i „Antiquariske Annaler 4de B., 363"; vonum vèr nú nákvæmari lýsíngar á henni og öðrum fornmenjum þar í grend.

Prestrinn síra Benedikt Þórarinsson á Ási í Fellum hefir sent lýsíng hríngs þess, sem er í kirkjuhurðinni að Ási, með uppdrætti; á hríngnum standa nöfn guðspjallamannanna. Hann lýsir einnig fornu skírnarfati úr látúni, og er þar á syndafallið, en þessir stafir í hríng utanum, kríngum botninn: RATHEWISThNBI, fjórum sinnum ítrekaðir. Áþekkt letr hefir Byrgir Prófessor Thorlacius fundið á þremr skírnarfötum, tveimr í Danmörk og einu úr Norvegi, og gizkað á að letrið þýddi: *rathe wis thn bi*, þ. e. „ráddu (gettu) hver th. n. er!", en th. n. ætti þá að vera skammstafað nafn smiðsins (sbr. Antiquariske Annaler 3, 198). Prestrinn hefir einnig skýrt frá rökum þeim sem eru til að bænhús hafi verið á Ormarstöðum og í Meðalnesi, einnig um hauga, einkum Ormarshaug á Ormarstöðum; úr Desjarmýrar sóknum hefir hann ritað sögu um krossinn helga, sem stendr í Njarðvíkr-skriðum enn í dag (sbr. Olavii ferðabók bls. 451).

Síra Sigurðr Gunnarsson á Desjarmýri hefir sent nokkrar skýrslur og sögur um staði og örnefni í Borgarfirði og Njarðvík, hann segir frá stórum tóptum norðan við Fjarðarárós, niðr frá Bakka, eru sumar 5 faðma á lengd og 2-2½ faðmar á breidd, og sumar líkastar naustum; þar er mælt að Hamborgarmenn hafi áðr haft búðir og kaupstefnu; í hólmanum fyrir Hafnarlandi í Borgarfirði eru einnig, segir hann, margar tóptir og stórar, og er sögn manna að Hamborgarmenn hafi haft þar verzlun um mörg ár. Á Hofströnd segja menn hof hafa staðið í heiðni og er þar tóptarbrot, 6 faðma á lengd og 6 á breidd, sem menn segja hofið hafa verið. Hann segir einnig frá sögu um flutníng kirkjunnar á Desjarmýri, og um Björn skafinn og ættbálk hans í Njarðvík.

Prestarnir að Klyppstað, síra Guðmundr Erlendsson og síra Jón Austfjörð, hafa sent oss prestatal á Klyppstað frá því eptir siðaskiptin; þeir hafa og ritað oss sögu um örnefnið Orustukamb á Kækjuskörðum (sem sumir kalla Krækjuskörð), sem á að vera komið frá Loðmundi hinum gamla; þeir segja einnig söguna um ferð Loðmundar úr Loðmundarfirði, nokkuð öðruvísi en Landnámabók (IV, 5).

Síra Brynjólfr Árnason á Lángholti hefir sent oss prestatal í Meðallands þíngum, mest eptir því sem stendr í mínisterial-bók Lángholts kirkju; má það heita ágæt regla, ef prestar gjörði það víða, að rita hver fram af öðrum prestatal á hverjum stað, einkum ef þar með fylgði áreiðanleg æfiágrip og ættatölur, bygð á áreiðanlegum skjölum; slík söfn hafa menn sumstaðar erlendis, og heldr því fram hver prestr eptir annan.

Oddr bóndi Erlendsson á Þúfu í Rángárvalla sýslu hefir sent oss uppdrátt af fornu koparskapti, sem hann ætlar vera af matstíng (gaffli), það hefir fundizt 1846 á Flagveltu í Landmannahrepp; það er með letri á og krotað með rósum, og virðist vera smíðað á Íslandi 1608. Hann lýsir einnig mynd, sem fundizt hefir í Hvammi á Landi: það er brjóstmynd af manni, úr eiri gjör, sem virðist hafa verið gyllt að framan; hún er liðugra 2 þumlúnga há, búkrinn íhvolfðr og 2 göt á, sem munu hafa verið ætluð til að negla hana; myndin er heldr krínglulleit, með þykt nef, meðallagi hátt, ennisbreið, höfuðbúníngr enginn, ekkert hár og engin eyru, augun stór og víðar augnatóptir, heldr frammynnt, en hakan lítil og ekkert skegg; fyrir höndum mótar ekkert, en svo er sem kápa sè lögð yfir herðarnar. Víða er gler greypt inn í myndina, er blá glertala fyrir hægra augað en svört fyrir hið vinstra, 2 listar af bláu gleri eru greyptir inn í báðar síður og snúa upp og niðr, á ofanverðu brjóstinu er lítill listi af blágrænu gleri hægramegin, innantil við hina og snýr eins; á miðju brjóstinu neðarlega er afláng-þríhyrndr listi

af hvítu gleri, lagðr á ská, og annar litlu neðar af rauðu gleri, eins lagaðr; allstaðar sèst til gyllíngar milli glerstykkjanna.

Arnljótr Ólafsson skólapiltr hefir sent oss afskript af hinni svo nefndu „fornu alþíngis katastasis", eðr búðaskipun á alþíngi í fornöld, eptir því sem sagnir manna hafa verið í upphafi 18du aldar. Hann hefir einnig sent oss nokkur atriði til staðalýsíngar í Húnavatns sýslu, þar á meðal um hoftópt á Móbergi í Lángadal (Landnámabók III, 11 nefnir Blót-Má at Móbergi), sem er 5 faðmar á breidd og jafnt að lengd, snýr í austr og vestr og eru dyr að vestan; garðr er umhverfis, krínglóttr, 11 faðmar að þvermáli; hoftóptin er mjög fallin, en er þó sumstaðar 2½ álnar á hæð og víðast frá 1¾ til 2 álna. Fyrir fimmtíu árum sýndu menn þar blóthellu í miðjum dyrum, og var hún þá gengin mjög í jörð.

Prófastr síra Ólafr Sivertsen í Flatey á Breiðafirði hefir sent oss sögu af Árum-Kára í Selárdal í Arnarfirði, og er þar getið uppruna nokkurra örnefna þar í grend.

Gísli bóndi Konráðsson á Húsabökkum í Skagafirði hefir sent oss frásagnir um nokkur örnefni í Skagafirði, í Húnavatnssýslu og Stranda sýslu.

III. Alþýdleg fornfræði. Svo lítr út, sem nokkuð hafi vaknað eptirtekt manna á þeim greinum sem hèr að lúta, og mun það leiða til þess að mart safnist smámsaman, þó menn telji almennt að mart sè undir lok liðið. Hið helzta safn, sem vèr þekkjum til, er það sem Magnús stúdent Grímsson hefir safnað sèr, er þar á býsna mikið af allskonar smásögum og þesskonar reglum eða vítum, sem menn hafa haft trú á. Ólafr stúdent Ólafsson á Hvammi í Hjaltadal hefir einnig skýrt frá safni af álfasögum, sem hann hafi undir hendi. En þetta hefir oss verið sent sem nú skal segja.

Síra Sigurðr Gunnarsson á Desjarmýri hefir sent oss frásögur um Björn skafinn og syni hans, og viðreign þeirra við óvættinn Nadda, einnig fleiri sögur um þá lángfeðga í Njarðvík.

Nokkur atriði úr Njarðvíkínga sögum hefir síra Benedikt Þórarinsson á Ási í Fellum sent oss, þar sem hann skýrir frá krossinum helga, svosem áðr var getið. Frá honum höfum vèr einnig fengið viðbót til lýsíngar á hinum svonefnda íslenzka vefstað (sbr. Ólavii ferðabók bls. 630) og lýsíng á floslár eða flosstóli[1].

[1]) Bóndi nokkur úr Færeyjum, Páll Jónsson frá Eiðe úr Austreyjar sýslu, hefir flutt híngað sjálfr og gefið til forngripasafnsins gamlan færeyskan vefstað með öllum þeim áhöldum sem þar eru kunnug að höfð hafi verið til vefnaðarins og synishorni af vefnum sjálfum, uppfestum; vefstaðr þessi er hèrumbil öldúngis eins og

Prestarnir á Klyppstað hafa sent oss söguna af Seleyjar-Árna, sem sumir kalla „Álfa-Árna", eins og hún er sögð þar í grend.

Síra Brynjólfr Árnason á Lángholti hefir sent oss afskriptir af: 1, Grýlukvæði, sem hann byrjar svo: „Jeg þekki Grýlu, jeg hef hana sèð", það er brot af laungu grýlukvæði austfirzku, sem sumir kunna, en vèr höfum ekki enn fengið heilt. 2, Leppalúða kvæði („Hèr kemur hann Leppalúði lángur og stór"), 20 erindi, en sýnist vanta í. 3, kvæði um hrafn og tóu („Mart hafa dýrir meistarar forðum" o. s. frv.), 14 erindi, en vantar nokkuð í. 4, Þórnaldar þulu, nokkuð öðruvísi en almennt er. 5, gátur nokkrar. Það lítr svo út, einsog líkindi eru til í sjálfu sèr, að í Skaptafells sýslum muni fólk kunna utanað einna mest af fornkvæðum og sögum, sem ekki hefir enn verið safnað.

Guðmundr Sigurðsson á Ljótstöðum í Árnes sýslu hefir sent oss uppskrifaðar sögur nokkrar um útilegumenn, álfa o. s. frv., þulur, gátur og tóukvæði eptir dæmisögu Esóps: „Töa tölti um stræti", ekki öldúngis fullkomið; hann hefir einnig sent afskript af hinu svonefnda sunnudaga brèfi. Karlamagnúsar bæn og róðukrossi með Krists innsigli, er þar sagt í formála, að þetta hafi borið á sèr Ólafr konúngr Tryggvason, Sæmundr fróði, Ari prestr hinn fróði, Snorri Sturluson o. fl.

Jón Þórðarson skólapiltr hefir sent oss afskript af nokkrum þulum og af Titlíngskvæði: „Titlíngur í mýri" o. s. frv.; mun þessu vera safnað í Árnes sýslu.

Arnljótr Ólafsson skólapiltr: nokkrar sögur um drauga, nykra, tilbera o. s. frv., sem líklega er safnað í Húnavatns sýslu.

Íngimundr hreppstjóri Grímsson á Miðhúsum á Reykjanesi hefir gefið til safnsins allgamla uppskript á brèfi, því sem sagt er að engill hafi fært Leóni páfa handa Karlamagnúsi keisara, eru þar í nöfn Krists og á brèf þetta að vera til verndar móti öllu illu, þeim sem bera það á sèr; þar er einnig með Arons vöndr, sem menn hafa haft trúnað á; hann hefir og sent afskript af Þórnaldar þulu og nokkrum öðrum þulum.

Síra Guðmundr Einarsson í Skáleyjum hefir sent uppskrift af „útskýríngu túnglaldrs", þ. e. merki, dregin af aldri túngls, helzt um sjúkdóma, drauma, blóðtökur og fæðíngar, áþekkt því sem finnst í mörgum gömlum lækníngabókum og spásagnar bókum. Hann hefir einnig sent oss greinilega og vel samda skýrslu um leiki, þá sem honum eru kunnugir, með nokkrum þulum eða formálum sem þar við hafa tíðkazt. Þriðja lagi hefir hann sent frásagnir nokkrar um huldufólk.

---

hinn íslenzki, en þó mundi þykja allmerkilegt að fá híngað fullkominn íslenzkan vefstað með öllum áhöldum, einsog sèrhvað það sem heyrir til fornra handiðna, sem nú eru aflagðar.

Gísli hreppstjóri Sigurðsson í Bæ á Selströnd hefir sent oss „Brynjubæn" með innsigli Krists, og hafa menn haft trú á að bera það á sèr til varnar mót öllum voða; hann hefir einnig sent oss stutt „ágrip" um drauga, galdramenn, álfa o. fl., einnig um illfiska, sem menn hafa þókzt sjá fyrir Ströndum.

Gísli bóndi Konráðsson á Húsabökkum hefir með mikilli alúð safnað sögum og skipt þeim í þessa flokka, jafnframt og hann hefir tilgreint eptir hverjum sögurnar sè hafðar: 1, sagnir um tröll og bergbúa. 2, um álfa. 3, sagnir um fjölkýngi og drauga, er þar helzt að geta sagnanna um Hálfdán prest í Felli, sem eru í mörgu áþekkar sögunum frá Sæmundi fróða og síra Eiríki í Vogsósum; nokkrar sögur um Þormóð í Gvendareyjum, Galdra-Brand, síra Eirík í Vogsósum o. fl. 4, Um sjóskrímsli og nykra. 5, um vatna skrímsli, sjódrauga og illfiska. 6, frá nafnkendum mönnum.

Ólafr Briem, timbrmeistari, á Grund í Eyjafirði, hefir sent til safnsins: 1, brèf og skoðunargjörð um „tilbera", útaf orðrómi þeim, að hann væri alinn á Björk í Sölvadal; skjöl þessi eru frá 1804, og er það bónarbrèf bóndans til sýslumanns með áskript prestsins, að skoðunargjörðin megi fram fara, brèf sýslumanns, sem tilnefnir tvo menn og ljósmóður til að skoða á Björk, og að síðustu skoðunargjörðin sjálf, sem sýnir að „tilberinn" hafi ekki orðið fundinn. 2, sögu ágrip um Þorgeirs-bola eða Fnjóskadals-bola.

Síra Jón Jónsson í Grímsey hefir sent uppskrifaðar allmargar gátur, og eru sumar af þeim fáheyrðar.

Síra Jón Íngjaldsson á Nesi í Aðalreykjadal (nú í Húsavík) hefir skýrt oss brèflega frá ymsum atriðum alþýðlegra fornfræða, og er þar getið margs þess, sem vèr höfum ekki enn fengið. Í þessari grein er þaraðauki svo mikill munr á, hversu kvæði, þulur, gátur og sèrhvað eina er haft í ymsum hèruðum og af ymsum mönnum sem það kunna, og geta menn þessvegna því að eins áttað sig í sumu af því, að menn hafi margar uppskriptir þess úr ymsum stöðum, til að bera saman hvað við annað; viljum vèr því gjarnan mælast til, að þeir sem góðfúslega takast á hendr að safna og senda oss láti ekki letjast af því, þó þeir sjái að einhverir hafi sent áðr það sem þeir ætluðu að senda, nema því að eins, að þeir viti fyrir fullan sann, að hvorttveggja sè öldúngis hið sama.

Vèr vonum að fróðleiksvinir á Íslandi muni eigi letjast að styðja það fyrirtæki sem safn þetta miðar til, að gjöra allskonar þjóðlegan

fróðleik, þann sem nú leynir sèr hèr og hvar á landinu, þjóðkunnan, og styrkja til að hann geymist og falli eigi niðr, eins og mart af forfeðranna snildarverkum er tapað og að engu orðið fyrir vanhyggju eptirkomendanna; en þessu getr eigi orðið framgengt nema með aðstoð margra, og er það þessvegna enn á ný bæn vor, að sèrhver, sem þess á kost, sendi híngað þær skýrslur, eða sèrhvað annað, sem nefnt er í boðsbrèfi fornleifanefndarinnar 28da apríl 1846; óskum vèr sem fyrr, að skýrslurnar verði á íslenzku, og má senda þær með póstum og rita á þær „*konúnglegt eyrindi*", með utanáskript annáðhvort „*til hinnar konunglegu fornleifanefndar í Kaupmannahöfn. Kronprindsensgade Nr. 40*", eða „*til Jóns Sigurðssonar, skjalavarðar við fornskjala-safnið. Klareboderne Nr. 4.*"

Betræffende Meddelelser fra Færøerne henvise vi til den Udsigt, som Selskabets Medlem V. U. Hammershaimb her vil meddele over den Reise han i 1847-1848 har foretaget paa selve Öerne, for at samle Bidrag i denne Retning, navnligen Kväjir og Folkesagn.

DEN ANTIQUARISK-TOPOGRAPHISKE AFDELING.

A. Kort, Grundtegninger, Planer, Prospecter o. desl. Af de *skizzerede Sognekort* med Angivelse af alle antiquariske Mindesmærker, hvilke Archivet efterhaanden vil söge at erholde fra hele Landet, forærede Cand. A. Schow fire saadanne, nemlig over Hjörlunde, Græse, Ude- og Oppesundby Sogne; Sognepræsten til Kousted og Raasted Menigheder J. G. G. Briem indsendte ogsaa saadanne Kort over sine to Sogne, ledsagede med antiquariske Bemærkninger, der nedenfor ville blive nærmere omtalte, ligesom et antiquarisk Kort over Maarsö med Bemærkninger, indsendt af Skolelærer Henriksen i Flade[1]. — Ved Gave erholdtes en Deel *General-* og *Specialkort*, *Grundtegninger*, *Planer* o. s. v., af hvilke de vigtigste ville blive anförte hver paa sit Sted nedenfor, nogle andre erholdtes ved Kjöb; en værdifuld Gave modtoges fra Hr. F. S. Bang i London, bestaaende af: et gammelt Prospect (Træsnit) af Staden Ribe med Riberhuus, formodentlig hörende til et Værk, men hvilket vides endnu ikke (til Terpager hörer det ikke); et engelsk Kort over Danmark (Kobberstik) fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, og udentvivl hörende til et engelsk geographisk Værk, da der paa Bagsiden er trykket en Beskrivelse over Kongeriget Danmark; om Kortet er en kobberstukken Ramme, afdeelt i 19 Dele, hvori findes

---

[1]) En Deel skizzerede Sognekort ere sendte til Udfyldning til forskjellige Steder, men de ere endnu ikke komne udfyldte tilbage.

Prospecter af de sex störste danske Stæder, det danske Vaaben, Portraiter af Kong Christian IV og hans Sön (Kronprinds, udvalgt Konge) Christian V og 10 af Datidens eiendommelige Dragter for danske Provindser og Stænder. Foruden disse to meget sjeldne Blade indeholdt denne Sendelse 20 af de Planer og Kort over danske Steder, Dahlberg optog under Carl Gustavs Krig mod Danmark, og som ere stukne til Puffendorfs Vita et res gestæ Caroli Gustavi. I Beretningen om denne Archivafdelings Tilvæxt i Aaret 1846 (see ovenfor S. 48) omtaltes tvende gamle Kort over Danmark af Marcus Jordanus og Cornelius Antoniades, om hvilke man ikke vidste, til hvilket Værk de hörte. Man har senere fundet, at de höre sammen og ere to Blade af Ortelii theatrum orbis terrarum, hvori forekommer fölgende for den danske Korthistorie interessante Notitser om deres Forfattere: Marcus Jordanus, Holsatus, mathematicus (under Kong Christan III i Kjöbenhavn) Daniæ regni typum Hafniæ apud Johannem Vinitorem 1552; idem Holsatie, Slesvig &c. Hamburgi apud Joachim Leoninum 1559, et typum corographicum itinerum D. Pauli, Abrahami Patriarchæ etc. Wittenbergæ apud Joannem Cratonem 1562. Idem Jutiæ peninsulæ tabulam conscripsit, cujus autographum apud me (ɔ: Ortelium) est. Cornelius Antonii, Regionum orientalium tabulam, uti titulus habet (continet autem Daniæ Regnum et circumjacentes regiones) excusam Amstelodami. Idem descripsit Europam, editam Francoforti ad Moenam.

B. Indberetninger, Diplomer o. desl. 1. *Af almindeligt Indhold*, erholdtes fra Inspecteur Worsaae: en i det 16de Aarhundrede tagen Afskrift af Thor Degns Artikler; Justitsraad Borgemester Petersen i Holbek indsendte en gammel Afskrift af Kong Hanses Stadsret (uden Aarstal og Titel). Endvidere erholdtes en i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede tagen Afskrift af Kong Christopher af Baierns Stadsret. Dr. theol. et phil. J. H. Larsen, Sognepræst i Holbek, forærede et Originaldocument paa Pergament, indeholdende et Mageskifte mellem Kong Frederik II og Brödrene Rentemester Anders Dresselberg og Kongens Secretair Vilhelm Dresselberg, hvorved disse for forskjelligt Strögods i Sjælland erholdt andet, især en Deel samlet i Skåne; dateret den 12te April 1581. Et andet Magelag, udstædt paa stemplet Pergament den 31te Marts 1675 mellem Kong Christian V og den afdöde Borgemester i Roeskilde Herman Schröders Arvinger, indleveredes af Snedkermester Möller fra Skolelærer Larsen i Klovby. 2. Af *Indberetninger og Diplomer* vedkommende enkelte Steder, modtoges fölgende:

Kjøbenhavns Amt. Kjöbenhavn: et kongeligt Skjöde paa en Gaard i Laxegade, dateret 30te April 1675, original, foræret af Apotheker Seidelin

i Frederikssund. Roeskilde: fire originale Pergamentsdocumenter, nl. Gavebrev af 1511, hvorved Raadmand Peder Nielsen i Roeskilde skjenker nogen Jord til St. Antonii Alter i vor Frue Kapel i Roeskilde Domkirke; og tre Arvefæsteskjöder, det ene af 1491, de to andre af 1642 paa forskjellige Domkirken tilhörende Eiendomme. Ishöi: fra Skolelærer Mengel erholdtes en Beretning om nogle Frescomalerier fra den katholske Tid, der ved en Reparation af Kirken vare blevne opdagede i Hvælvingerne; de vare charakteristiske og interessante, men altfor ödelagte til at kunne restaureres, de ere derfor igjen blevne overmalede. Indberetningen indeholdt tillige flere Bidrag til denne Kirkes Beskrivelse.

Frederiksborg Amt. Frederiksborg: til Slottets ældre Historie erholdtes en Inventarieprotocol, forfattet i Aaret 1705; og til Lehnets Historie: 263 originale kongelige Rescripter til Lehnsmændene fra Aar 1593 til Aar 1652; disse ere atter afleverede til det kongelige Geheimearchiv. Helsingör: Etatsraad, Borgemester Stenfeldt indsendte en Afskrift af Kong Erik af Pommerns Privilegier for Örekrog, daterede den 2den Juni 1426 in castro nostro Vordingborg; Originalen opbevares i Byens Archiv. Senere erholdtes Helsingör Bys Skifteprotocol for Aarene 1571-1585, som indeholder flere for Datidens indre Historie interessante Specialia. Slangerup: fölgende originale Documenter: 1, Kong Christopher af Baierns Confirmation paa Kjöbstaden Slangerups Privilegier, dateret Kjöbenhavn crastino circumcisionis dni nostri 1441. 2, Kong Frederik I's ditto, dateret ibid. vor Frue Dag assumptionis 1525. 3, Kong Christian III's ditto, dateret ibid. St. Hans Midsommersdag 1547. 4, Kong Frederik II's ditto, dateret Frederiksborg den 21de Decbr. 1573. 5, Kong Christian IV's ditto, dat. ibid. den 5te Juni 1598. 6-8, tre Skjöder paa Eiendomme i Slangerup fra 1552, 1565 og 1617; de to sidste foræredes af Apotheker Seidelin i Frederiksund.

Holbek Amt. Holbek. Sognepræsten Dr. phil. et theol. J. H. Larsen skjenkede til Archivet et af ham selv samlet og skrevet Hefte paa 13 tætskrevne Ark, betitlet: „Bidrag til Kundskab om Holbeks Kjöbstad i ældre og nyere Tid"; dette er efter Anlæget en fuldstændig historisk-topographisk Beskrivelse over denne By, og saa indholdsrigt, at det maa blive et ypperligt Fundament for en saadan. Justitsraad Borgemester Petersen indsendte fra Byens Archiv fölgende 24, med Undtagelse af Nr. 3, originale Documenter, vedkommende Byens Historie: 1-2, to Breve fra Prioren i Sortebrödreklostret i Holbek, hvori han oplader samme Kloster for Borgemester og Raad, det ene uden Datum, det andet dateret St. Mathie apostoli Dag 1535; 3, en seen og ikke fuldkommen paalidelig Afskrift paa Papir af Kong Christopher af Baierns

Privilegier for Holbek, dateret Kjöbenhavn (Datum uforstaaelig) 1443. 4, Kong Christian I's ditto, dateret Kalundborg feria quarta post dominicam esto mihi 1454; 5, sammes aabne Brev: at Borgerne i Holbek maae indhegne, nyde og bruge vor og Kronens Mark „Lowsöre" udenfor Byen, dat. ibid. beati Egidii abbatis 1454; 6, otte sammenheftede Pergamentsblade in quarto min., indeholdende en af Roeskilde Borgemester, Raad og Menighed udfærdiget Afskrift af de dem af Kong Christopher af Baiern (1441), Christian I (1455 og 1472) og Hans (1486) givne Privilegier, dat. Ugen næst for Midfaste Söndag 1506, hvortil er föiet et Stadfæstelsesbrev af Kong Hans, dat. Kjöbenhavn Torsdagen næst efter St. Marci evangelistæ Dag 1506, hvorved han skjenker og under Holbek Kjöbstad og Borgere de samme Privilegier, (Confirmationen med en anden Haandskrift end Afskriften af Privilegierne); 7, Kong Frederik I's Confirmation paa disse Kong Hans's Privilegier, dat. Kjöbenhavn St. Laurentii martyris Aften 1524; 8, Grev Christopher af Oldenborgs Privilegier, at der er givet Holbeks Borgemester, Raad og menige Borgere den Frihed, at de herefter ligge til Kongens Fadebuur og give did deres aarlige Byskat o. s. v., som og at de herefter skulde være fri for alle Sporefogder og andre kongelige Fogder, dateret Kjöge Tirsdagen næst St. Hans Baptistæ Dag 1534; 9, Kong Christian III's Beskyttelsesbrev for Holbek, dat. Ringsted Fredagen næst efter St. Knuds Konnings Dag 1535; 10, sammes Gavebrev, dat. Mandagen efter Söndagen exaudi 1536, hvori han skjenker til Byen Sortebrödre klosters Bygning med det deri værende Seierværk, imod at dette holdes vedlige; 11, sammes Confirmation paa Byens Privilegier, dateret Kjöbenhavn Löverdagen næst efter St. Botulphi abbatis Dag 1550; 12, sammes Forbud mod Landprang til Skade for Holbek, dat. Kjöbenhavn 26de Februar 1557; 13, Kong Frederik II's Confirmation paa Byens Privilegier, dat. Kjöbenhavn 10de Marts 1562; 14, sammes aabne Brev, at Meerlöse Herredsting skal flyttes til Holbek, dat. Affuensö 21de Juli 1580; 15, sammes aabne Brev, at ubekjendte og omstrippende Personer ikke maae forundes Borgerskab, dat. Kronborg 17de April 1585; 16, Kong Christian IV's aabne Brev om ulovlige Havne og Handel, dat. Kjöbenhavn 30te Juni 1589; 17, sammes Confirmation paa Holbeks Privilegier, dat. Kjöbenhavn 7de Juli 1598; 18, sammes Brev med Forsikring, at den udvalgte Prinds Christian i sin Tid skal stadfæste Kjöbstædernes Privilegier, dat. Kbnhvn. 25de Mai 1608; 19, aabent Brev af Frederik III som udvalgt Konge, med samme Forsikkring, dat. Kbhvn. 8de Mai 1648; 20, Kong Frederik III's Confirmation paa Holbeks Privilegier, dat. Kbhvn. 30te Novbr. 1648; 21, Kong Christian V's ditto, dat.

Kbhvn. 28de Novbr. 1672; 22, Kong Frederik IV's ditto, dat. Kbhvn. 4de Septbr. 1714; 23, Long Christian VI's ditto, dat. Kbhvn. 17de April 1731; 24, Kong Frederik V's ditto, dat. Kbhvn. 29de Novbr. 1746. Saaledes erholdtes her den fuldstændige Række af Holbek Bys Privilegier og disses Confirmationer fra Kong Christopher af Baiern indtil Kong Christian VII. Af Skolelærer Olsen i Tudse indsendtes Beretning om formeentlige Fundamenter af en Bygning eller Levninger af Muur, fundne paa Gaardmand Hans Jensens Lod i Tudse, ledsaget med et Kort over denne Lod. — Om Mindesmærkerne i Drösselberg Sogn, Löve Herred, erholdtes en detailleret Beretning fra Proprietair van Deurs til Bödstrupgaard, med Prospect af den söndre Ende af den störste af disse, den af Almuen saakaldte „Langepeders Begravelse" paa Mullerup Bys Mark, omtrent en halv Fjerdingvei fra Storebelt. Denne Steensætning er 90 Alen lang, 16 Alen bred, med 27 Stene, 2 Alen höie over Jorden, paa hver Side og for hver Ende 4 tre Alen höie Stene. Af de andre endnu bevarede mærkes: Barnehöi, Gaardhöi, Barnet og Gaasebjerg; flere, nu tilintetgjorte, ere angivne, hvoriblandt Fladhöi ved Bödstrupgaard synes at have været den störste. I Kanten af den store Bödstrup eller Maglemose, tæt N. O. for Gaarden, er umiddelbart under Jordfladen funden en Bro af Stene, 6 Alen bred og omtrent 40 Alen lang ud i Mosen, hvilken Bro Indsenderen, under Forudsætning af, at Mosen har været Sö, gisner at have været en Landingsbro. Den var bedækket med Törvejord og i Niveau med den övrige Mose. Fra samme erholdtes en kort Beretning om Mindesmærkerne i Helsinge Sogn, Löve Herred, med nöiere Underretning om Halvöen Reersö, hvis Beboeres særegne Privilegier ifölge Sagnet have deres Oprindelse fra, at Dronning Margrethe her engang led Skibbrud og frelstes ved Beboernes Iver og Raskhed.

Sorö Amt: Slagelse Herred. Om Kirkestillinge Sogns antiquariske Mindesmærker erholdtes fra samme (Proprietair van Deurs) en Indberetning, hvori især fremhæves de, der findes paa den saakaldte „Bildsö Lyng". Hyllinge Sogn, Österflakkebjerg Herred. Krigsraad Schjötz meddeelte tvende Originalskjöder paa Pergament paa Eiendomme i dette Sogn; det ene paa en Gaard i Jenstrup, udstedt i Kjöbenhavn den 30te August 1618 af Ridder Christian Friis til Krarup til Werner Pasberg til Sandbygaard; det andet udstedt paa Herredstinget den 13de Marts 1634, hvorved Frederik Pareberg tilskjöder Niels Lykke Jacobsön paa Trudsholm Harnstedgaard (i Hyllinge Sogn) med alt Tilliggende og Herlighed, som specificeres.

FYEN. Odense Amt. Gjelsted og Rörup Sogne; over disse Sogne erholdtes en med störste Omhu udarbeidet höist værdifuld histo-

risk-statistisk Topographi af Sognepræsten Hr. M. G. Krag. Dette Arbeide, der kan betragtes som et Mönster for saadanne Samlinger, erholdtes forelöbig dog kun tillaans til Excerpering og Afskrivning. Det bestaaer af 114 tætskrevne Foliosider og er ledsaget af 16 særdeles vel udförte Tegninger, af Kirkerne, 2 i Annexet liggende Hovedgaarde o. s. v.

Laaland. Fra Kammerherre Wichfeld til Stamhuset Ingestofte modtoges en interessant Meddelelse om de Forandringer, denne Ö har undergaaet, og dens Begyndelse.

Falster. Fra Sognepræst Mag. artium J. Chr. Lindberg erholdtes 4 temmelig omfattende og indholdsrige Meddelelser, nemlig: a, historiske Sagn fra Tingsted Sogn om Oprindelsen til Navnet paa tvende Træer, der kaldes Kongeegen og Præstekonen; b, Folkemeninger i Tingsted Sogn om aandelige Væsener, som ikke staae i Forbindelse med Christen-Tro; c, Forklaring af nogle Steders Navne paa Falster og d, Udtryk og Talemaader, som enten ere særegne for Falster eller der bruges i en eiendommelig Betydning, 1ste Hefte (med Löfte om Fortsættelse).

Aalborg Amt. Af Aalborg By erholdtes ved Kjöb en Grundtegning fra Aar 1805, tegnet af Artillerilieutenant Moltke. Over Nörre-Sundby og Hvorup Pastorat indsendte Catechet Flindt i Grenaa en antiquarisk-historisk Beskrivelse, indeholdende Efterretninger om Sundsholmens locale Forandringer i Oldtiden og Beskrivelse af Kirkerne med series pastorum fra 1648.

Thisted Amt. Maarsø. Fra Skolelærer Henriksen i Flade indsendte Justitsraad Herredsfoged Rummelhoff et antiquarisk Kort over denne Ö, hvorpaa deels de antiquarisk mærkelige Punkter ere afsatte, deels og fornemmelig Öens ældste formeentlige Udseende angivet, idet Indsenderen ved nöiagtige locale Undersögelser af Mose- og Engbund mener at have fundet Limfjordens ældre meget betydelige Forgreninger ind i Landet. Dette meget interessante Kort er ledsaget med oplysende Bemærkninger; og med det fulgte flere Bidrag til Öens antiquariske Beskrivelse, med Tegninger, Meddelelser om locale Sprogmonumenter og Beskrivelser af flere Mindesmærker i Thy og Vendsyssel, blandt hvilke ogsaa det i Heltborg fredede.

Viborg Amt. Fra Proprietair Kieldsen paa Lynderupgaard indsendtes af Overretsassessor, Herredsfoged Eberlin: Afskrift af en Række Retsacter (Thingsvidner og Forlig) angaaende Fiskerettigheden i lille Vedelaa eller Sönderaa ved Laastrup i Rinds Herred. Det ældste af disse er en excerperet dansk Oversættelse af et latinsk Brev, udstedt 1390 af Niels Ebbesens Efterleverske Fru Kirstine og hans Sönner Jens og Christen, at de af Biskop Ib og Viborg Capitel have erholdt

denne Fiskerettighed ved venskabelig Overeenskomst efter sanddru Mænds Randsagelse. Dersom den her nævnte Niels Ebbesen er den berömte danske Helt, der dræbte Grev Geert, vil dette Brev maaskee kunne veilede til at söge en ham tilhörende Eiendom i denne Egn.

Randers Amt. Randers By vedkommende erholdtes en haandskreven Foliant, indeholdende först en Afskrift af Kong Christopher af Baierns Stadret og dernæst Randers Bys af Borgemester og Raad 1609 vedtagne Vilkaar og Artikler, original, med Raadets Voxsigil i Kapsel. Over Kousted og Raasted Sogne indsendte Sognepræsten, Hr. Briem, antiquariske Kort med Angivelse af alle endnu værende og i Mands Minde slöifede Höie, med deres Navne, Ruiner o. desl. Paa Raasted Mark har Indsenderen angivet Stedet, hvor en af de Kirker laa, der lagdes öde ved den sorte Död og hvis Stene Valdemar benyttede til Slotsbygningen i Randers; först 1785 eller 1786 blev Ringmuren og Grunden til denne Kirke afbrudt og Pladsen jevnet[1] af en Mand, Niels Flade, der först döde 1840. — Paa Kousted Mark vest for Byen, tæt ved Bjerregravs Sognegrændse og lige ved Sydspidsen af Kousted Mose, har Pastor Briem angivet Stedet for den i Kæmpevisen om Ridder Rimorsen omtalte Steensgaard, der i den ældste Tid har hedt Gurre og senere Veggergaard og Aastrup, hvorimod han anseer det for urigtigt at antage, at Kæmpevisens Steensgaard har ligget, hvor Kousted Bys nordvestligste Gaard, der nu har dette Navn, er beliggende.

Grenaa. Catechet Flindt indsendte Bidrag til denne Bys Beskrivelse, indeholdende om Byens Situation og Landets Forandringer her, om Navnet og dets Oprindelse, Beskrivelse af Byen som den nu er og Kirken med series pastorum. Hermed fulgte Aftryk i Lak af to ældre Bysegl, af hvilke det ældste, over 2½ T. i Diameter, er meget slet skaaret og har til Omskrift: SIGILLUM : CIVITATIS : GRVNDIGh.

Ringkjöbing Amt. Ved de af Generalstaben i denne Egn foretagne Arbeider optog daværende Capitain Læssöe af Generalstaben over Sognene Nörre Vium, Borris, Sönder Felding, Assing, Skarild, Hoven, Sönder Omme og en Deel af Arnborg Sogn et antiquarisk Oversigtskort, hvorpaa med störste Nöiagtighed og Fuldstændighed alle Oldtidsmindesmærker ere ansatte. Dette Kort indsendtes fra Chefen for Stabens

---

[1]) De övrige af disse Kirker, hvis Rudera og navnlig Ringmure og Dödningebeen i Kirkegaarden — efter Pastor Briems Indberetning — lige til vore Dage ere paaviste, ere: 1, Bjergby i Borup Sogn; 2, Meilby, Menigheden fordeelt mellem Harritslev og Linde; 3, Jennum i Spentrup; 4, Dyrby i Gassum; 5, Handest og 6, Karleby, begge i Glenstrup Sogn og endelig den ottende i Vive, Oue og Valsgaard Pastorat.

topographiske Section, Major v. Olsen, ledsaget med skriftlige Oplysninger dertil og en Beskrivelse af Döbefonterne i Nörre Snede og Eistrup Kirker og om nogle Stene med Dyrefigurer, indmurede i Nörre Snede Kirke med tre Blade Tegninger, alt udfört af Capitain Læssöe. Fra Stabens topographiske Section modtoges alt tidligere (jfr. ovenf. S. 48) værdifulde Meddelelser for Archivet og er givet Haab om yderligere Medvirkning.

Om Ringgive, Gadberg og Linnerballe Sogne oversendte Sognepræsten, Hr. Schousboe, tre antiquarisk-topographiske Indberetninger.

Ribe Amt. Af en Ubenævnt indleveredes: Aftegning af Indskriften paa den saakaldte svenske Klokke i Kolding og af Indskriften paa et Döbefad i Harth Kirke. Om Lunde og Outrup Sogne erholdtes historisk-topographiske Meddelelser fra Sognepræsten, M. P. Teisen, indeholdende series pastorum fra Reformationen med biographiske Notitser, korte Beskrivelser over Kirkerne og nogle Notitser om det i Hofmans Fundatser 4de Bind S. 594 omtalte Barfred.

Slutteligen maa her nævnes en Række korte, jydske Sagn, der indsendtes af nu afdöde Pastor Sten Stensen Blicher.

Sönderjylland eller Hertugdömmet Slesvig; derfra erholdtes tre værdifulde Bidrag fra Dr. phil. H. N. A. Jensen, Sognepræst i Borne (Forfatter til Kirchliche Statistik des Herzogthums Schleswigs, og: Angeln zunächst für die Angler m. m.), nemlig: om Bispedömmet Slesvigs Omfang og Inddeling för Reformationen og to antiquariske Kort, det ene over Slien, det andet over en Deel af Angeln, ledsagede med oplysende Bemærkninger, hvilke tre Afhandlinger ville blive trykte in extenso i Annaler for nordisk Oldkyndighed. Skjöndt den lærde Forfatter ene er tydsk dannet, er han ved Studium af Kilderne kommen til Resultater med Hensyn til dette Lands nu saa meget omstridte ældre historiske Forhold, der ligge Sandheden saa nær, som denne synes for Öieblikket at kunne udfindes. Fra samme modtoges ogsaa nogle höist værdifulde Bemærkninger over det historisk-archæologiske Archiv, navnlig indeholdende Anviisninger med Hensyn til Hertugdömmet Slesvig.

Fra C. R. L. v. Kindt, da Major ved 16de Infanteribataillon, modtoges to Afhandlinger af temmelig betydeligt Omfang[1]. Den ene „*om det gamle Danevirke*" indeholder nærmest paa locale Undersögelser grundede Berigtigelser og Bemærkninger til Ulrich Petersens Afhand-

[1]) Disse tvende Afhandlinger har Hr. Kindt allerede for nogle Aar siden tilsendt Archivar, nu Pastor Sorterup med Anmodning at revidere dem og ved Leighed benytte dem til Offentliggjörelse; hertil syntes de dog ikke skikkede, hvorimod de netop maatte betragtes som særdeles velkomne Bidrag til Archivet, i hvilket de derfor indlemmedes.

ling herom. Til den anden (paa 9½ Ark) „*Forsög paa at forklare de i Omegnen af Slesvig forekommende Stednavne*" er Forfatterens Indledning fölgende: „N. M. Petersen har i Nordisk Tidsskrift for Oldk. 2det Bind med saa megen Lykke bearbeidet denne Videnskab, at derved ogsaa hos mig Lysten er opstaaet til at pröve noget lignende. Omegnen om Slesvig er det Territorium, hvor det danske og tydske Sprog nu allerede i Aarhundreder have stredet om Herredömmet og tildeels ere blevne blandede. Har det tydske Sprog gjort nogle Fremskridt her paa det danskes Bekostning, saa synes det især ved tilfældige Omstændigheder at være blevet begunstiget". J. Schröder, da Major i 15de Infanteribataillon, indsendte: 1, Beschreibung und Geschichte des Schlosses Gottorp mit 7 Zeichnungen (nemlig: Lapides in magna Gottorp 1722, Kort over den Ö, hvorpaa det gamle Gottorp laa, efter en Tegning fra 1722, og 5 Prospecter af Slottet fra 1584, 1618, 1667, 1778 og 1834). 2, Tegning af Façaden af det saakaldte „graue Kloster" (Graabrödrekloster) i Slesvig, opbygget 1234 af Franciskanermunke, men siden ofte forandret. Til det stöder en ligeledes aftegnet Bygning med Aarstallet 1667 paa Gavlen, der fordum var en Franciskanerkirke og 1528 blev forandret til Raadhuus. 3, Tegning af Façaden af St. Johanniskloster ved Slesvig. 4, Prospect af Haddeby Kirke, som den var 1722, altsaa ikke med det nyere Taarn, den nu har; og 5, Tegning af et Sigil for Gymnasiet i Slesvig, der stiftedes af Hertug Adolph 1566 og ophörte ved Stifterens Död 1586. Endnu maa her nævnes: Böhndels Værk over Brüggemanns berömte Altertavle fra Begyndelsen af det 16de Aarhundrede i Domkirken i Slesvig, som underhaanden erhvervedes for Archivet.

Af *Documenter* vedkommende Sönderjylland erholdtes flere som private Gaver, af hvilke vi lade fölgende, som indsendtes af Apotheker Seidelin i Frederiksund, heelt aftrykke, navnlig fordi det klarlig beviser, at det saakaldte Lö-, Leu- eller Loherreds oprindelige Navn er *Løveherred:*

Wy Cristoffer mz gudhs nathe Danmarcks Swerrighis Norghis Wendis oc godis konig palatzgrefuæ vpa riin oc hertugh j bæyern göre wicterlight alle mæn at wy aff sönderligh gwnst oc nathe haue wnt oc giuet alle löwehær'tz inbygger' j synder-jutland en löwe at haue j thörre hær'tz jncighlæ swo at the swodant inciglæ mwe oc schulæ nyde brughe oc haue till euigh tiidh i things widne rætte domæ som sides vpa thörr' hær'tzthing oc i allæ andre rætferdighe sagher sō menæ hær'th vpa rörer thy bethe wy alle wo" foghede oc æmbitzmæn oc alle andre at the swodant incighle for fullæ taghe oc wedh fuld macht holde wdē alt hinder eller gensielse. Datum jn flensborgh die beate scolastice virginis anno dnj m c dxl septimo nostro sub Secreto presentibus appenso. (Sigillet fattes).

Fra ovennævnte Major v. Kindt erholdtes endvidere 9 originale Documenter paa Pergament, vedkommende Lygomkloster, angaaende Legater, Thingsvidner og eet Skjöde; det ældste fra Aar 1400, et Testament af Hr. Henrik Soniksön er affattet paa Latin, af de fölgende (Thingsvidner og Skjöder) ere fire fra 1482, 1486, 1491 og 1496 affattede paa Dansk, de andre fra 1491, 1492 og tvende fra 1539 paa Plattydsk.

Lauenborg. Derfra indsendte Huusfoged i Steinhorst Amt, Hr. F. C. Gleiss Efterretninger om Voldpladsen og Ruinerne af det gamle Slot Linau i dette Amt, ledsaget med en Oversigt over dette mærkelige Steds Historie i Middelalderen.

Til Norges historiske Topographi erholdtes en værdifuld Samling af Bidrag, samlede af afdöde Stiftsprovst Engelhardt og ordnede sogneviis i 27 heftede Bind og flere löse i Pakker sammenbundne Blade. Over denne Samling, der foræredes til Archivet af Samlerens Enke, vil blive udarbeidet en særegen Registrand.

Selskabets historisk-archæologiske Bibliothek har ogsaa i 1847 haft god Tilvæxt, og forbeholder man sig at give en Meddelelse derom i Forbindelse med den om Tilvæxten i Aaret 1848.

SJØRINGVOLDES BESKRIVELSE OG HISTORIE

ved A. C. Fabricius.

(Jfr. vedföiede Kort over Sjøringvolde, Tab. II).

I antiquarisk Henseende er Sjöring Sogn den mærkeligste Egn i Thy. Dets Beliggenhed i Landets Midte maatte i de Tider, da enkelte Provindser beherskedes af Smaakonger, gjöre det til Centralpunktet, ligesom ogsaa Naturen var særdeles gunstig for Befæstning. Landet var bakket og bölgeformigt; större og mindre Söer gjennemskare det, som dengang udentvivl stode i langt större Forbindelse saavel med hinanden, som med Havet paa den ene og Fjorden paa den anden Side. Nu derimod have de draget sig tilbage i deres Leier, have ingen Forbindelse med Havet, hvorfra Sandklitterne adskille dem, og ikkun ubetydelige Aaer forbinde nogle af dem med Fjorden.

En Miil vesten for Thisted ved den sydostre Vig af Söen, som her skjærer sig ind mod Syd, ligger de saakaldte Sjöringvolde eller Sjöringborg. Denne dens Beliggenhed ved Söens Ende er efter alle Nyeres Mening Anledningen til og Betydningen af Navnet, hvilket ogsaa tydelig viser sig, naar man forfölger dette i Historien. I Knytlinga Saga [1], hvor det först forekommer, kaldes Stedet „Sævarendi", hvilket ligefrem

[1]) Fornmanna Sögur, 11te Bind, S. 255, 257, 261.

maa udledes af det olddanske eller islandske *sjár* (eller *sjór*) gen.: „*sjáfar*", „*sæfar*" eller den blödere Form: *sævar*, Söens, og *endi*, Ende. Det har altsaa sit Navn af sin Beliggenhed „*at sævarenda*", ved Söens Ende. I Valdemar den 2dens Jordebog[1] kaldes det „*Sjorendæ*", en rigtig gammeldansk Form, og som senere naturlige Overgange forekomme i gamle Documenter: *Sjorændi*, *Syørynd* og endelig *Sjørind*[2], hvilken Form med urigtig Endelse er i den nyere Tid gaaet over til Sjøring og *Sjörring*. Endnu udtaler Almuen den rigtigere Form Sjørind med langtudtrukken Betoning paa förste Stavelse. Saaledes forklarer ogsaa Langebek[3] Navnet netop med Hensyn til Knytlinga, men bestemmer det, besynderlig nok, uden al Nödvendighed og mindre rigtigen ved „finis *maris*", hvorpaa her neppe er at tænke. Nöiagtigst er Petersen[4], der anförer det som Exempel paa, at det sammensatte Stednavn tillige indeholder Stedets Beskrivelse. Ligesaa det geographiske Register til Fornmanna Sögur[5] og Vedel Simonsen[6], som imidlertid har urigtige oldnordiske eller gammeldanske Navneformer (*Sjørand*, *Sjørande*, *Sjøfarande*).

Oprindelsen og Betydningen af Stedets Navn synes altsaa at være saa sikker, at den ikke kan tillade nogen anden Udledning. Dog har P. V. Becker i sin Afhandling om Vensyssel og Thy[7], for at fremme sin Hypothese om Sjörring Sö, som en Deel af et Sund, der forbandt Fjorden med Havet, fastholdt Betydningen af den urigtig dannede sidste Stavelse „ring", og villet forklare Navnet omringet, omgivet af Sö. At dette strider mod den historiske Udledning, er allerede viist, men det strider ogsaa mod den logiske Sammenhæng i hans Fremstilling; thi denne Forklaring beviser jo netop, at Vandet var en Sö, hvilket Becker netop ikke vil have; thi vi kunne dog ikke antage om vore Forfædre, at de have kaldt en Sö, hvad der ikke var en Sö, men et Sund eller en Fjord. Ligesaa vilkaarlig er Udledningen af Rostrup som det Sted, hvortil der kan roes, og Sperring som indspærret af Vand; det sidste vilde ogsaa, da „ring" jo nödvendig maatte tages i samme Betydning som i Sjörring, indeholde en tautologisk Gjentagelse. Et Almuesagn[8] endelig gaaer ogsaa ud fra Endelsen ring, dog i ligefrem Betydning, og fortæller, at Halvdelen af en Jernring, som sad paa Siden af en

---

[1]) Langebek, Script. R. D. VII, 530. — [2]) Pontopp. Atl. V, 450. Langebek Script. III, 358. (Note u til Ælnoth). — [3]) Note u til Ælnoth, Script. III, 358. — [4]) Gammelnordisk Geogr. 160. — [5]) 12, Artiklen Sævarenði. — [6]) Borgruiner 2det Hefte S. 35. (Besynderlig nok, anfører han kort efter (S. 51) Sjøring netop som Beviis for, at Endelsen ring betyder *Borg*, altsaa her ring i ligefrem Bemærkelse). — [7]) Molbek, nordisk Tidsskrift, IV, 261. — [8]) Pontopp. Atlas V, 51. Thura, Beskriv. over Aalborg Stift 459 (Manuscript), Thieles Folkesagn.

Kiste, fuld af Guld, der var bleven dragen op af Söen til Kanten af Baaden, men atter faldt ud, da en af Mændene uforsigtig udstödte en Ed, alene blev tilbage i den stærke Mands Haand, medens Kisten og Skatten gik tilbunds for stedse. Den halve Ring vises i den indre Kirkedör, og af den skulde efter Sagnet Byens Navn være kommet, nemlig af Ringen fra Söen. Dette Sagn har naturligviis ingen historisk Betydning, allermindst, da det aabenbar er en nyere Fiction, idetmindste yngre end den Tid, da Navnets Endelse paa „ring" blev almindelig; thi medens Stedet kaldtes almindelig Sjørind og skreves saaledes, kunde Sagnet om Navnet paa ring umuligt opstaa.

Voldene ligge Sydvest for Kirken; paa den östre Side slynger Landeveien sig saa tæt forbi dem, at den endogsaa har skaaret et Stykke af den östre Voldbakke. Iövrigt ere de uforstyrrede og henhöre til de bedst bevarede Mindesmærker fra Oldtiden. De egentlige Volde bestaae af tre adskilte Stykker, hvoraf det nordlige og östlige, der omtrent danne en Bue, er langt det höieste og længste; imellem det og det vestlige, som gaaer fra Nord mod Syd næsten uden Krumning, er Indlöbet fra Söen, altsaa paa den nordvestlige Side af det Hele; det sydlige Stykke gaaer omtrent lige fra Vest mod Öst. Gravene ere skarpt betegnede, og Overgangen fra Randen af Voldene til dem er meget pludselig; de have en frodig Græsvext og have gjerne noget Vand; kun i meget törre Somre kan man gaae over dem. Indløbet er smalere end Gravene indenfor. I Midten ligger Höien, hvorpaa et Slot eller Taarn udentvivl har staaet. Den er næsten af lige Höide med de höieste Punkter af den nordlige Voldbakke.

At der har været et Indlöb fra Söen mod Nordvest, og et Udlöb mod Sydvest, er ganske tydeligt; men om den tredie Afbrydelse af Voldene mod Sydost har været et Udlöb, er meget tvivlsomt. Den östre Vold er ingenlunde pludselig afbrudt, men bliver aabenbar smallere og lavere mod den söndre Ende, og bærer tydelige Spor af, at en Deel af dens Jord og Gruus er bleven bortfört, hvilket uden Tvivl er bleven anvendt til Landeveien. Denne gaaer saa tæt ind paa den östre Vold, at den nödvendig maatte bortskjære den Deel af Volden, som vi ville tænke os, har forenet de nu adskilte östre og söndre Stykker. At denne Deel virkelig har været, vinder ogsaa Bekræftelse gjennem Grundens Beskaffenhed. Denne ligner ikke de to Udlöb, men har en lille skarp Rand indvendig mod Gravene, der begrændser disse, og denne Rand forener netop den östre og söndre Volds indvendige nedre Kant. Man maa altsaa höist rimelig betragte disse to Volde som oprindelig sammenhængende, saa at her neppe har været nogen Udgang.

Suhm antager[1], at disse Levninger ere maaskee de ældste af noget dansk Slot. At det har en betydelig Ælde, og udentvivl har sin Oprindelse i Hedenold, er rimeligt, da de blotte Jordvolde anvendtes, för Middelalderens Stenmure kom i Brug. Sjöringvolde bestaae af Grus og Smaasten, og hverken paa Voldene eller Höien i Midten findes i Grunden det mindste Spor til Muur. Den förste Stenmuur opförtes af Erik Lam omkring Lund 1134[2]. För opkastedes blot Jordvolde[3], især af den af Gravene opkastede Jord, og disse forsynedes da med et Bolværk af Træ, saaledes Danevirke 989, hvis Taarne og Forsvarsværker da bleve opbrændte. Sjöringvolde have vistnok ogsaa haft Bolværk af Træ paa Ydervoldene, og et Castel eller Taarn, ligeledes af Træ, paa Höien.

Afdöde Amtmand, Conferentsraad Faye, indsendte til Commissionen for Oldsagers Bevaring en Beretning om Sjøringborg, hvoraf vi ville uddrage fölgende: „Borgens överste Flade udgjör 1240 ☐ Alen, saa at altsaa en betydelig Bygning til Beboelse derpaa kunde have været opfört; men i dette Tilfælde maatte Borggarden have været beliggende udenfor Voldene, og man maatte da enten have brugt Baade eller Vindebroer, for at komme over Gravene, hvortil aldeles intet Spor findes. Desaarsag synes det rimeligt, at Sjöringborg maaskee har tjent til en Havn for Skibene, hvis Eier kan have boet paa den höie Grund, hvor Brogaard nu ligger. Den hele Borg er altsaa at betragte som et Vaabenhuus, og Voldene synes opförte for at beskytte Skibene mod Storme og fjendtligt Overfald".

„Borgen er opfört paa en lav Landtunge ved Bredden af, samt lidt ud i Söen, der dengang har været en Fjord, ligesom ogsaa Sjöring Eng paa hiin Tid stod ganske under Vand, idet Sjöring og Spering Söer vare forenede. Mærkeligt er det ogsaa, at Borgens vestlige Vold er meget lavere, end den nordlige og östlige, eftersom det paa den Tid — især formedelst de store Skove, Thy dengang havde — var mindre nödvendigt, at beskytte sig mod vestlige, end mod nordvestlige og östlige Vinde."

Denne Beretning er ingenlunde tilfredsstillende. Forfatteren antager, at Borgen har tilhört en privat Mand, der boede hvor nu Brogaard ligger, ligesom nu dens Volde tilhöre den Bonde, der boer i Brogaard. (Denne maa imidlertid kun benytte dem til Græsning, og et Forsög for 15 à 16 Aar siden paa at opdyrke den vestre Vold blev standset paa höiere Befaling). Dette Antagende strider imidlertid lige

[1]) Hist. af Danm. IV, 681. — [2]) Suhm, Hist. af Danm. V, 431 og 583.
[3]) Vedel Simonsen, de danske Slottes Hist. 14 og 15.

mod de faa historiske Efterretninger, vi besidde, navnlig Knytlinga[1], der ligefrem siger, at her var en Kongsgaard (konúngsbú). At der maa have været Vindebroer saavel over Indlöbene, som fra Voldene til Höien, hvor Træcastellet har ligget (thi en större Bygning tör vi ikke sætte her), er aldeles naturligt og Sagen kan ikke tænkes anderledes; og det er ingen gyldig Indvending, at der efter 800 Aar ingen Spor findes af disse Træbroer. Den egentlige Kongsgaard har udentvivl ligget udenfor Voldene paa den höiere Grund, hvor nu Brogaard ligger, som Forfatteren anförer, og ligeledes maa man med ham antage, at Sjöring og Spering Söer have været forenede, altsaa hele Brogaard Eng helt op under Kirkebakken og Hovekjær, som gaaer mellem begge Söer, været under Vand[2]. Igjennem denne Mose, som paa begge Sider omgives af höiere Land og Bakker, forener nu en lille Aa eller Canal, udgravet i den törre Sommer 1826, de to Söer. Borgen maa da tænkes paa de tre Sider, Vest, Syd og Öst, at have været omgivet af Vand, der tillige fyldte Gravene. Men mod Syd har Vandet været ganske smalt, da Landet her strax hæver sig igjen, og Borgen kan saaledes have haft en meget let Forbindelse med Landet paa denne Side, maaskee ved en Bro. Paa Nordsiden derimod var Borgen sammenhængende med Landet, der her hæver sig ikke ubetydeligt, og dette er den aldeles naturlige Grund til, at Volden paa denne Side er og har maattet være betydelig höiere end paa de andre, hvorimod den udvendig fra ikke hæver sig meget over Landet, og her er let at bestige. Man behöver altsaa ikke at tænke paa visse Vinde og Skove som Aarsag. At Borgen er opfört lidt ud i Söen, passer ikke nu, da den sydostre Vig af Söen har draget sig 30 Alen tilbage fra den vestlige Vold, og bestandig tilvoxer mere og mere med Gröde og Siv. Den Mening, at Söen fordum har været en Fjord, er efter al Rimelighed urigtig, thi om der endog har været nogen Forbindelse med Havet (efter Sagnet gjennem en Aa eller Canal), som Flyvesandet kan have tilintetgjort, er en Forbindelse mellem disse Söer og Liimfjorden at antage for usandsynlig. Den Aa, som paa Mansas forresten fortræffelige Kort löber gjennem Sjöring By ned mod Fjorden, existerer ikke, og Spering Sö er mod Syd omgivet af Hedebakker, og har ingen Heldning mod Fjorden eller den mindste Forbindelse dermed.

Saameget var at bemærke, med Hensyn til en Beretning, hvis videnskabelige Værd herved haabes at være afgjort. Ogsaa Becker, der nu engang vil lade[3] Knud den Hellige have i Sinde at före sin Flaade herigjennem til Havet, antager ikke alene, at her har været et Skatkammer,

[1]) S. 261. — [2]) See Kortet, Tab. II. — [3]) Molbek, Nord. Tidssk. IV, 283.

men ogsaa Station for en Deel af Kongens Flaade. Det förste er udentvivl efter Langebeks Note til Ælnoth[1], hvor han, læggende formeget ind i Knytlinga, siger om Sjöringborg: „ubi rex arcem aliquam sive curiam regiam, *ærarium* ac *gazarum* custodem habuit, ad quam, se recreandi ac cum populo tractandi causâ, jam ao. 1086 devertit."

Vi ville imidlertid nu veie de historiske Vidnesbyrd om Sjöringborg; de ere faa og tarvelige, og hvad værre er, dunkle og utydelige; men vi ville söge at finde de svage historiske Spor, og af Sagnene — thi med andet have vi ei her at gjöre — see at udhamre den historiske Malm, som maatte findes i dem.

Intet med Vished vides hverken om Borgens Oprindelse eller Ophör. Efter en gammel Kæmpevise skal her have boet en Kong Nilaus, hvis Dronning Paris bortförte. Denne Kong Nilaus sætter Suhm[2] i Forbindelse med Niding, Navnet paa en gammel Konge i Thy, hvilken Vedel Simonsen[3], der fölger Suhms Hypothese, sætter i det 6te Aarhundrede og gjör til Konge baade over Thy og Vensyssel, da han i Vensyssel eiede Brattingsborg[4] (i Brovst Sogn) og Aggersborg, i hvis Nærhed findes en Kilde, der bærer Navn af Nilai Kilde[5], og i Thy eiede Sjöringborg[6] og Fersborg eller Færgegaardsborg, som laae paa en Holm i den vestre Deel af Sjöring Sö, hvor Voldene endnu kunne sees[7]. Vedel Simonsen opkaster endvidere den Formodning, at hans egentlige Navn har været Laus, som kan være sammensmeltet med Tilnavnet Niding til Nid-laus og Nilaus[8]. Fremdeles gjör Suhm[9] ham til den Nilaus, som omtales i de gamle Kæmpeviser i Forening med Sigurd Snarensvend, Didrik (af Bern) etc. Alt dette er meget upaalideligt, og her er samlet til een Personlighed, hvad der udentvivl gaaer paa flere, og endelig forvirrer Suhm[10] det Hele, ved at bringe Sagnet om Dronningens Bortförelse (i det 6te Aarhundrede) i Forbindelse med Kong Niels (i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede), fordi Saxo fortæller, at hans anden Gemalinde Ulfhild, blev bortfört af den svenske Kong Sverker[11]. Imellem disse to Personer, adskilte ved 600 Aar, kan naturligviis ingen Sammenhæng finde Sted; og hvad den sidste Kong Niels angaaer, da gives intet Spor, som kunde give nogen Rimelighed for at antage, at Kong Niels eller hans Gemalinde har resideret paa Sjöringborg, som heller ikke paa nogen Maade synes at have været

[1]) Script. R. D. III, 358. — [2]) Hist. af Danm. V, 452. — [3]) Borgruiner 2det Hefte 34 og 35. — [4]) Suhm, krit. Hist. II, 59. 351. Pontopp. Atl. V, 312. 338. — [5]) Pontopp. Atl. V, 308. — [6]) Pontopp. Atl. V, 452. Suhm krit. Hist. III, 71. Hist. af Danm. V, 452. — [7]) Pontopp. Atl. V, 454 og 457. Suhm, krit. Hist. V, 19. — [8]) Borgruiuer 2det Hefte S. 34. — [9]) Hist. af Danm. V, 452. — [10]) Hist. af Danm. V, 452. Pontopp. Atl. V, 452. — [11]) Saxo XIII, pag. 651.

indrettet til Residens. Ville vi uddrage noget historisk Resultat, og antage Nilaus for en historisk Personlighed, da bliver han at sætte som en Fylkekonge[1] i en meget tidlig Tid, maaskee i det 6te Aarhundrede. Han var altsaa en Landkonge, i Modsætning til Sö- og Næssekongerne. For saadanne maatte det ogsaa være vigtigt i hine urolige Tider at have et fast Punkt i Midten af deres Landskab, hvor de kunde forsvare sig mod pludselige Overfald. Kæmpevisen med sin Beretning om den Grav, der kastedes mellem Sjöringsö og Vesterhav, har naturligviis ingen historisk Betydning, men forekommer mig at være en aabenbar Efterligning af Helenes Bortförelse af den trojanske Prinds Paris, hvilket hele Begivenheden og det unordiske Navn Paris bekræfter. At saaledes græske og österlandske Tildragelser og Ideer ere blevne Stof for nordiske Folkesange, er ingenlunde uden andre Exempler; saaledes den danske og svenske Folkesang om den unge Hr. Peder[2], hvor aabenbar Ideen om Jonas og hans Skjæbne gaaer igjen; ligeledes den yndige svenske Folkesang om „de två ädla konungabarn”, en Gjentagelse af Hero og Leanders romantisk sörgelige Skjæbne[3]. Saadanne Sanges Fremstaaen maa söges hos de mere Dannede i Middelalderen, hvorfra de ere komne ned blandt Almuen og ere blevne opbevarede af denne, der vilkaarlig kan have localiseret dem.

Sagnet opgiver imidlertid ikke vor Nilaus, men fölger ham til hans Död, og fortæller, at hans Grav findes ved Jannerup Kirke paa den östre Side[4]. Den skal have været 10 Fod lang og omsat med Kampestene, men deraf er nu intet Spor tilbage.

Om en Islænder, Ref Steinarson, der for sin List fik Tilnavnet Kroka-Ref, og kom fra Norge til Danmark under Svend Estridsens Regjering med endeel sjeldne Varer, fortælles, at han overvandt en vis Erik, hvis Broder han havde dræbt, og som var udsendt af den norske Kong Harald Haardraade med 60 Mand for at fange Ref, med hans Mandskab ved Sjófarfar. Dette Sted, som angives at have været i Jylland, mener Suhm[5] at kunne være det samme som Sævarende, men uden tilstrækkelig Hjemmel, da Antagelsen alene grunder sig paa Ligheden mellem den förste Halvdeel og Navnene.

At Thy derimod paa samme Tid blev meget plaget af Harald Haard-

[1]) Vedel Simonsen, Borgruiner 2det H. 32, hvor han under Fylkekongernes Residenser (S. 35) anförer Sjöringborg. — [2]) Syv Part. III No. 2. Nyerup II, 220 (Jon Rimaardsöns Skriftemaal). Geijer og Afzelius, svenska Folkvisor II, 31. 35. Arvidsson, svenska Fornsånger II, No. 67 (Hr. Peders sjöresa). — [3]) Geijer og Afz. I, pag. 106. Arwidsson II, No. 115. Nyerup I, S. 47. — [4]) Pontopp. Atl. V, 457 og derefter Vedel Simonsen Borgruiner 2det Hefte 35. — [5]) Hist. af Danm. IV, 476.

raades Plyndringer, er vist og berettes aldeles overeenstemmende af de bedste og paalideligste af de gamle nordiske Forfattere. De fortælle at de Norske fore med Hærskjold over Landet, brændte Bygderne og dræbte Mændene[1]. At disse Hærjninger have maattet beröre Sjøringborg, der laae saa nær Havet og Fjorden, er rimeligt, men vi mangle Efterretninger derom. Borgen synes netop dengang at have været temmelig anseelig, efter hvad vi kunne slutte af Knytlinga.

Vi komme nu til den Begivenhed, som denne Saga fortæller os, og som er den mærkeligste af de Erindringer fra Oldtiden, der ere knyttede til Sjøringborg, ligesom den ogsaa har det meest historiske Præg. Dog er Antagelsen af dens historiske Paalidelighed ingenlunde fri for Vanskelighed; vi ville derfor undersöge nöiere, hvad Sagaen beretter, og hvorvidt dette kan ansees som fuldkommen troværdigt.

Kong Knud den Hellige skal have opholdt sig her, medens han ved Udsendinge sögte at afgjöre Sagen med Vendelboerne. Disse, fortæller Sagaen[2] „spurðu þau tíðindi, at Knútr konúngr var eigi þaðan lángt í burt at veizlu, þar sem heitir at Sævarenda, þat er í innanverðum Limafirði"; dernæst i Begyndelsen af næste Cap.[3]: „Knútr konúngr var á veizlu á Sævarenda, sem fyrr var sagt"; fremdeles[4]: „Konúngr var þá búinn af veizlunni á Sævarenda" og endelig[5]: „Eptir þetta (Toles Fald) hèldu þeir Þórðr fram ferð sinni, þartil er þeir komu til Sævarenda á veizlu, þar sem Knútr konúngr hafði verit; þar var eitt ríkt konúngsbú, ok rèð þar fyrir ármaðr konúngs; þeir drápu ármanninn, ok ræntu fè öllu".

Uagtet Knytlinga Saga saaledes kun kortelig omtaler Sævarendi, indeholder den dog vigtige Efterretninger. Vi see, at denne Borg, der havde tilhört Fylkekonger eller Underkonger, efter disses Ophör, som ogsaa naturligt var, var gaaet over i Kongens Eie, og bleven en Kongsgaard (*konúngsbú*), der endog beskrives som anselig (*ríkt*). Den bestyredes, som de andre Kongsgaarde, af en Forvalter eller Slotsfoged (*ármaðr*, hvilket Suhm[6] forklarer egentlig at betyde „Afgrödens Mand" og vil have til at være det samme som Kongens Brydie). Men heri ligger ingenlunde, at man med Langebek[7] behöver at antage ham for „gazarum custos", eller at der har været noget „ærarium" her, hvilket i det Hele ingenlunde er sandsynligt. Endnu mindre gaaer det an, med Becker[8] at antage, at her har været en Station

[1]) Fornm. VI, 258 (Harald Haardraades S. cap. 51. Snorre, Har. Haardr. c. 34. Fagrskinna cap. 183. — [2]) Knytl. c. 46 pag. 255. — [3]) cap. 47. pag. 255. — [4]) samme Cap. pag. 257. — [5]) cap. 49. pag. 261. — [6]) Hist. af Danm. V, 688 Nota a. — [7]) i den anförte Note til Ælnoth. [8]) Molbek, Nord. Tidskrift IV, 2det H. pag. 283.

for en Deel af Kongens Flaade, hvilket strider mod det allerede Godtgjorte, at en Forbindelse med Fjorden her ikke har fundet Sted, ligesom denne Hypothese ikke har den allerringeste Hjemmel. De Skibe desuden, som vilde have kunnet ligge her i det indskrænkede Rum imellem Voldene, kan just heller ikke have været synderlig mange.

Der fortælles alle fire Steder, at Kongen var „á veizlu" paa Sævarende. Veizla betyder ethvert Gilde, især Drikkegilde. Her kunne vi vel bedst oversætte det ved „Gjæsteri", naturligviis ikke i den Forstand, hvori senere danske Konger vare paa Gjæsteri hos deres Lensmænd[1], thi om disse kan endnu ikke være Talen, men blot om den Modtagelse, Kongen og hans Fölge fik paa hans egen Kongsgaard, og den der nydte Beværtning. Kongen opholdt sig her i flere Dage, medens hans Sendebud droge til Vensyssel.

Flere Spörgsmaal blive imidlertid at besvare.

Er dette af Islænderen omtalte Sted Sævarendi med Paalidelighed at antage for det samme som Sjöringborg? Dette maa antages for afgjort, thi Navnet er jo, som vi have viist, aldeles det samme, som blot har været underkastet de almindelige Sprogovergange, og tillige passer Beskrivelsen af Beliggenheden særdeles vel paa Sjöring. Det var „ikke langt borte" fra Vendelboernes Forsamling, der sandsynlig blev holdt i den sydvestre Deel af Vensyssel, altsaa den Deel, der grændsede ned mod Thy; endvidere laae det i „innanverðum Limafirði", hvilket ogsaa kan passe godt paa Sjöring; thi dette Udtryk indeholder ingenlunde, at Punktet laae umiddelbar ved Limfjorden, men blot i Egnen omkring den indre Deel af Limfjorden, hvilket Udtryk jo er fuldkommen passende om Sjöring.

Mere omfattende bliver derimod Spörgsmaalet, om man kan tillægge hele Fortællingen historisk Gyldighed. Herimod kunne vægtige Indvendinger gjöres.

Ingen anden Kilde fra Middelalderen nævner Knuds Ophold paa Sjöringborg, hverken Svend Aagesen, Saxo, eller efter ham Skaren af Middelalderens Skribenter omtale det, hvilket synes mistænkeligt, især da Saxo, som levede 100 Aar efter, her burde ansees for en paalidelig Kilde og at kunne berette fuldstændigen. Knytlinga Saga staaer altsaa aldeles ene, og hvilken Autoritet tör vi tillægge den? Denne Saga er, som det eneste islandske Forsög paa dansk Historieskrivning, meget anseet, men er ingenlunde i sine Enkeltheder nöiagtig, og maa

---

[1]) Jacobsen om de kgl. Nathold, Borgeleier og Gjæsteri, Molbek, hist. Tidsskrift. II, p. 8.

benyttes varsomt og med Kritik. Hvad Dalhmann[1] bemærker om Fremstillingen af Knud den Stores Historie, at Knytlingas Forfatter kun i ringe Grad har hyldet historisk Sandhed, gjælder for en stor Deel ogsaa om Kong Knud den Helliges, som unægtelig, især i den sidste Deel, synes at have meget tilfælles med Fremstillingen i den historiske Roman. Ælnoth, som levede næsten samtidig med Knud, og som havde opholdt sig 24 Aar i Danmark, en af de paalideligste af Middelalderens Historikere[2], omtaler aldeles ikke Sævarendi, men derimod Akersburgh[3] som det Sted, hvor Kongen opholdt sig. Alle disse Indvendinger synes at maatte omstyrte Tilliden til Knytlinga, men denne ville vi dog ikke opgive, da vi væsentlig kunne fjerne disse Vanskeligheder. Svend Aagesen er saa kortfattet, at vi ikke kunne forundre os over, at han ikke omtaler en saadan Enkelthed; og Saxo er ingenlunde nöiagtig med sine Stedsangivelser, især i Jylland, som han ofte behandler stedmoderligt. Han nævner[4] saaledes her i Knuds Historie ikke et eneste Sted i Jylland. Ælnoth lader sig vel forene med Knytlinga, naar vi antage, at Knud har besögt Sævarendi, för han kom til Aggersborg, hvilket ogsaa Suhm[5] og Langebek[6] antage, som begge holde paa Knytlinga. Ælnoths Fremstilling er her mindre sandsynlig, da han fortæller, at Kongen var i Börglum, altsaa midt iblandt sine uforsonlige Fjender — thi netop i denne Egn maa vi sætte Oprörets Begyndelse — hvilke neppe havde ladet ham undslippe. At Kongen skulde have taget fra Aggersborg til Sævarende er neppe troligt, da det vilde have været en Omvei, hvorved han let kunde være bleven afskaaren af den hurtigt udrustede Bondehær. Der synes derfor at blive bedst Sammenhæng, naar vi antage, at Kongen först kom til Sævarendi, og derfra underhandlede i nogle Dage; derpaa drog til Aggersborg, hvor han maaskee vilde söge Raad og Bistand hos Biskop Henrik, der har været ham særdeles hengiven[7]; herfra kunde han bedre iagttage Opröret i Nærheden, og dog let slippe bort over Fjorden, hvis det blev farligt. Reisen til Börglum ansees rimeligst for usandsynlig, hvilket Langebek, besynderligt nok, ikke bemærker[8], men hvorom Suhm efter sin hele Fremstilling synes at tvivle[9]. Kongen flygter nu efter Ælnoth[10] til Viborg, derfra til Slesvig[11] og tilsöes til Fyen,

[1]) Danmarks Hist. I, 121. (dansk Oversætt.). — [2]) Langebek Script. III, 326 og 327 (Indledning til Ælnoth). — [3]) ibidem pag. 358. — [4]) Saxo (ed. Müller) p. 587 og 588. — [5]) Hist. af Danm. IV, 681. — [6]) Script. III, 358, Note u. p. 355 Note x. — [7]) Langebek, Script. III, 358 og 359. — [8]) Noterne til Ælnoth l. c. — [9]) Hist. af Danm. IV, 680. — [10]) Langebek Script. III, 361. — [11]) l. c. p. 362.

hvilket godt lader sig forene med Knytlinga, der uden at indlade sig paa de mellemliggende Enkeltheder, blot beretter, at Kongen drog til Fyn[1].

De oprörske Bönder udplyndrede nu Kongsgaardene, hvoraf Ælnoth nævner Aggersborg[2] og fortæller[3], at de „catervatim *regias curias* invadere, rerumque *provisores* ibidem ædibus exturbare, omnia investigantibus oculis avaris inspicere, manibus quam proxima diripere, regalium stipendiorum reliquias, quas vorando deglutire nequiverant, pedibus conculcando proterere, et universa, porcorum more, *subvertere*". Dette stemmer indtil de enkelte Udtryk med Knytlinga[4], der imidlertid kun nævner Sævarendes Plyndring, hvilken Borg altsaa maa regnes blandt Ælnoths „regias curias". At antage, at den hele Bondehær drog mod Sævarende, er usandsynligt, da det jo vilde have været at opgive at forfölge Kongen, derfor mener Suhm[5] ogsaa med Grund, at kun en Deel af Hæren har vendt sig til Siden mod Sævarende.

Vi fölge saaledes Knytlinga Saga, som lader sig forene med Ælnoth, den eneste Forfatter, hvormed vi kunne sammenstille den. Ogsaa maa bemærkes om Knytlinga, at om den ogsaa romantisk udsmykker de enkelte Begivenheder, undgaaer den dog de groveste Vildfarelser, röber en vis Tragten efter Historie, og stötter sig heeltigjennem paa skriftlige Optegnelser[6]. Den er i det Hele nöiagtig med Hensyn til Navne baade paa Personer og Steder. Sævarendi nævnes med afgjort Vished ikke een, men fire Gange. Det vilde ogsaa blive uforklarligt, hvorledes Islænderen skulde nævne et Sted, som udentvivl har været ham aldeles ubekjendt, hvis han ikke havde haft skriftlig Beretning derom.

Dette er den sidste historiske Efterretning vi have om Sjöringborg; fra nu af tier baade Sagnet og Historien. Tiden for Borgens egentlige Ophör eller Ödelæggelse bliver altsaa umulig at bestemme, saafremt vi ville sætte den i en senere Tid, end den, vi nylig have omtalt. Unægtelig tale mange Grunde for at antage, at den egentlige Befæstning er bleven forstyrret af Bondehæren, og ikke siden fornyet. Det lod sig let gjöre, da den var af Træ. At den ikke senere blev istandsat, viser den totale Mangel paa Muurværk[7], som der ellers vilde have været Spor af, og kan have sin naturlige Grund i, at under een Konges Regjering behövedes ikke en saadan Befæstning i en afsides liggende Deel af Riget, som ikke let blev angrebet. Vel fortæller Knytlinga ikke udtrykkelig Borgens Ödelæggelse, men blot dens Ud-

---

[1]) Knytlinga, c. 49, S. 261 og 262. — [2]) Langeb. III, 359. — [3]) l. c. p. 358. — [4]) Begynd. af Cap. 49, p. 261. — [5]) Hist. af Danm. IV, 687. — [6]) Dahlmann Danmarks Hist. I, 121 Note. — [7]) jfr. ovenfor S. 184.

plyndring og Drabet af Fogden; imidlertid udelukker den den ikke, hvilket bestyrkes ved Ælnoths meget stærke Udtryk „omnia subvertere"[1]. Det Sandsynlige bliver altsaa, at Borgen har udspillet sin Rolle i Historien med dens vigtigste Minde.

At Sjörendæ omtales i Valdemars Jordebog[2], strider ingenlunde herimod, da her efter al Rimelighed er Tale om Kongsgaarden, der jo vistnok er bleven opbygget igjen, og ingenlunde om Befæstningen.

Vi have nu fulgt de sparsomme Beretninger, Fortiden har levnet os om Sjöringvolde, og viist at de höre til de ældste Oldtidsminder, ja, at rimeligviis henved 800 Aar ligge imellem Fæstningens Ophör og vore Dage. Men endnu kneise Voldene som stolte Minder om Fædrenes Daad, Kraft og Virksomhed (curiosis spectantium oculis ad huc obvia sunt[3]).

Angivelserne af Maalet paa Voldenes Udstrækning og Höide ere höist forskjelligt ansatte. Pontoppidan[4] sætter Jordbanken i Midten 24 Fod höi, ovenpaa 30 Skridt, nederst 60 Skridt i Diameter, Graven 18 Skridt bred, Volden i sin Grundplan 12 Skridt, Volden 24 Fod höi. Suhm[5] har fulgt Pontoppidan i Talangivelserne, men har taget sig den Frihed at forandre Skridt overalt til Fod. Den Tegning han leverer af Voldene, er höist ufuldkommen og urigtig, uagtet den, som han fortæller[6], er taget af „den ypperlige Samling af danske Monumenter, som Archiv-Tegnemester Abildgaard har aftegnet under Bestyrelse af vor udödelige Langebek, og som nu forvares paa det kongelige Bibliotheque". Aagaard[7] angiver Graven at være 15 Skridt bred. Forhöiningen i Midten 15 Alen höi, og dens Omkreds ved Grunden 170 Skridt. Efter den Udmaaling, Forfatteren denne Sommer lod anstille, er Omkredsen af „Höien i Midten" ved Foden 464 Fod; dens Höide over Graven 21 Fod. Den kan betragtes som en Quadrat med en Side af 50 Fod, altsaa Grundfladens Indhold henved 2500 □ Fod. Hele Voldens Omkreds er, maalt paa Höiderne, 980 Fod. Den nordre og östre Vold er 504 Fod lang; den nordre er 52 Fod i Gjennemsnit og har det höieste Punkt af Voldene (24 Fod 1 Tomme). Den söndre Vold er 120 Fod lang; Afbrudet mellem denne og den östre 60 Fod. Den vestre er 260 Fod lang, og 60 Fod fra Söbreden. Det nordvestlige Indlöb er 36, det sydvestlige 20 Fod bredt. Gravbunden hæver sig ialmindelighed 3 Fod 4 Tommer over Söens Overflade.

---

[1]) jfr. ovenfor S. 191. — [2]) Langebek Scr. VII, 530. — [3]) Aagaard, Thya illustranda pag. 12. — [4]) Atlas V, 452. — [5]) Hist. af Danm. V, 452. — [6]) Hist. af Danm. IV, 681. — [7]) Beskrivelse over Thy p. 146.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

1847.

PROTECTOR

HS. MAJESTÆT KONG CHRISTIAN VIII, aarlig Gave 300

MEDLEMMER

MED DERES I AARET 1847 YDEDE BESTANDIGE ELLER AARLIGE BIDRAG VEDFÖIEDE*

H. M. OSCAR I, KONGE AF NORGE OG SVERIGE . . . . . . F.B.B.
H. M. NICOLAUS I, Keiser af Rusland . . . . F.B.B.
H. M. FREDERIK WILHELM IV, Konge af Preussen . . . . F.B.B.
H. M. CARL ALBERT. Konge af Sardinien . . . . F.B.B.
H. M. WILHELM II, Konge af Nederlandene . . . . F.B.B.
H. M. DON PEDRO II, Keiser af Brasilien . . . . F.B.B.
H. M. OTTO I, Konge af Grækenland . . . . F.B.B.
H. M. FREDERIK AUGUST, Konge af Sachsen . . . . F.B.B.
H. Ks. H. LEOPOLD II, Storhertug af Toscana . . . . F.B.B.
H. Ks. H. ALEXANDER, Storfyrst Thronfölger af Rusland . . . . . F.B.B.
H. Ks. H. MAXIMILIAN, Hertug af Leuchtenberg 200
H. K. H. GEORG, Storhertug af Meklenborg-Strelitz . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK FRANTS, Storhertug af Meklenborg-Schwerin F.B.B.
H. K. H. LEOPOLD, Storhertug af Baden . . . . F.B.B.
H. K. H. AUGUST, Storhertug af Oldenborg . . . . F.B.B.
H. K. H. CARL, Hertug af Lucca . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK, Kronprinds af Danmark . . . . F.B.B.
H. K. H. CARL, Kronprinds af Sverige og Norge . . . . F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Preussen . . . . F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Oranien . . . . F.B.B.
H. K. H. FREDERIK, Prinds af Nederlandene . . . . F.B.B.
H. K. H. JOHAN, Prinds af Sachsen 100
H. H. ADOLPH, Hertug af Nassau . . . . F.B.B.
H. H. ERNST, Hertug af Sachsen-Koburg og Gotha . . . . F.B.B.
H. H. PETER, Prinds af Oldenborg . . . . F.B.B.
H. H. ALEXANDER, Hertug af Anhalt-Bernburg . . . . F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Weimar . . . . F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Meiningen . . . . F.B.B.

---

* *Forkortelser:* F.B. ɔ: har forhen erlagt Bidrag for dette Aar; F.B.B. ɔ: forhen bestandigt Bidrag; V.B. videnskabeligt Bidrag; S.B. ved Bidrag til Samlingerne (Selskabets Bibliothek, Museet for nordiske Oldsager, det amerikanske Cabinet etc.) afgjort Bidraget; C.B. ved udförte Commissioner Bidraget afgjort.

Bastholm, (H.), Pastor emeritus . . . . F.B.B.
Borring, (L. S.), Professor 3
Egilsson (Sveinbjörn), T. D., Rector ved den lærde Skole i Reykiavik, Island, 3
Engelstoft, (L.), Conferentsraad og Professor 4
Ewald (C.), Kammerherre, Gen.-Maj. og Hs. Majestæts General-Adjutant, 5
Hagemann, (J. L.), Kammerherre og Oberst 5
Ingemann (B. S.), Etatsraad og Professor, Director for Academiet i Sorö . . 3
Jacobsen, (H. C.), Etatsraad 5
Lund (J. L. G.), Professor og Historiemaler ved Kunst-Academiet 3
Magnusen (Finn), Etatsraad og Geheime-Archivar 5
Oldenburg (F.), Kammerherre 3
Paulsen (C.), Professor ved Universitetet i Kiel . . . . F.B.B.
Rafn (C. C.), Etatsraad og Professor . . . . F.B.B.
Schouw (H. J. P.), Oberstlieutenant, Veile 3
Tauber (E. G.), Etatsraad 3
Thomsen (C. J.), Etatsraad, Directeur ved Mynt-Cabinettet 3
Werlauff (E. C.), Conferentsraad, Overbibliothekar og Professor 5
Oehlenschläger (Adam), Conferentsraad og Professor 5
Hegermann-Lindencrone (Hs. Excell. J. H.), General-Lieutenant 12
Hvidt (L. N.), Etatsraad og Bank-Directeur 10
Afzelius (A. A.), Hofprædikant, Enköping . . . . V.B.
Bosworth (Joseph), P. D., Sognepræst til Etwell, Derbyshire . . . . F.B.B.
Grimm (Jacob), Hofraad og Professor, Berlin . . . . V.B
Hagen (F. H. von der), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . . . V.B.
Moltke (H. E. Greve E.), Kongelig Dansk befuldmægtiget Minister i Paris 3
Petersen (N. M.), Professor i de nordiske Sprog 4
Sommer (C. H.), Oberstlieutenant, Commandant paa Rosenborg 3
Sveinbjörnsson (Thord), Justitiarius i Landsoverretten paa Island 3
With (J. P.) Justitsraad, Herredsfoged, Stjernholm ved Horsens . . F.B.B.
Berg (H.), Etatsraad og Regjeringsraad, St. Thomas . . . . F.B.B.
Falck (N. N.), Etatsraad, Professor ved Universitetet i Kiel 3
Scholten (P. C. F.), Gen.-Maj., Gen.-Gouv. over dansk Vestindien F.B.B.
Treschow (F. W.), Conferentsraad . . . . F.B.B.
Velschow (H. M.), Professor 3
Schröder (J. H.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . F.B.B.
Giesebrecht (L.), Professor ved Gymnasiet i Stettin . . . . F.B.B.
Melsted (Paul), Kammeraad, Sysselmand, Island 3
Gråberg af Hemsö (Greve J.), P. D., Kammerherre, Florens . . . . F.B.B.
Adamson (John), Secretair ved Antiqvarernes Selskab i Newcastle . F.B.B.
Dorph (N. V.), Professor 3
Kruse (F.) Etatsraad, Professor ved Universitetet i Dorpat . . . . . F.B.B.
Lang, (Andrew), Major og Over-Veimester, St. Croix . . . . F.B.B.
Brinck-Seidelin, (L. C.), Etatsraad, General-Decisor i Rentekammeret . . 5
Smith (M.), Sö- og Land-Krigscommissair, Arendal . . . . F.B.B.
Thorlacius (Arne O.), Kjöbmand, Stikkisholm, Island 3
Adler (J. G.), Geheime-Etatsraad og Kongl. Dansk Cabinets-Secretair . . 5
Bardenfleth (F. L.), Kammerherre og General-Major 4

Friederichsen (F.), Justitsr., Byfoged i Christiansstæd paa St. Croix F.B.B.
Holten (Hs. Excell. N. A.), Geheime Conferentsraad 10
Magnusen (J. F.), Kammerraad 3
Jomard (A.), Medlem af det franske Institut, Paris . . . . V.B.
Juel (N.), Justitsraad og Amtsforvalter, Hjörring 4
Larsen (J. E.), Professor i Lovkyndigheden 3
Pavels (P.), Provst, Sognepræst til Sandefjord 3
Recke (J. F. von), Statsraad, Director for Museet i Mitau . . . . . F.B.B.
Schierbeck (F. C.), Justitsraad, Amtsforvalter i Holstébro . . . . . . F.B.
Trautvetter (E. C.), Professor ved Gymnasiet i Mitau . . . . F.B.B.
Heath (John), M. A. Cambridge . . . . F.B.B.
Wegener (C. F.), P.D., Kgl. Historiograph, Professor ved Academiet i Sorö 3
Tang (A. E. H.), Justitsraad, til Nörre-Vosborg . . . . F.B.
Betham (Sir William), Ulster King of Arms, Dublin . . . . F.B.B.
Christie (W. F. K.), forhenv. Stiftamtmand, Bergen . . . . F.B.B.
Irminger (J. H. G.), Major og Adjutant hos H. M. Kongen af Danmark . . 3
Viollier (L. de), Keis. Russisk Collegieraad og Leg.-Secretair . . . F.B.B.
Abrahams (N. C. L.), Professor 3
Bille-Brahe (H. E. Preben Greve af), Geh. Confer., til Brahesminde i Fyen 10
Hammeken (L. J.), Legationsraad 3
Preusker (K. B.), Rentamtmand, Grossenhayn i Sachsen . . . . V.B.
Vedel-Simonsen (L. S.), M. et P. D., Etatsr., og Prof., til Elvedgaard i Fyen . . 3
Blache (H. H.), Rector ved Cathedralskolen i Aarhuus 4
Moltke (Hs. Excell. A. W. Greve), Geheime Statsminister, ... F.B.B.
Stemann (C. L.). Kammerherre, Stiftamtmand over Aalborg Stift . . . F.B.
Löwenstern (G. H. Baron), Kongl. Dansk bef. Minister i Wien . . F.B.B.
Seidelin (D.), Assessor Pharm., Apotheker i Skanderborg 6
Voigt (J.), Professor ved Universitetet i Königsberg . . . . V.B.
Brammer (G. P.), T.D., Biskop over Aarhuus Stift 3
Harhoff (C. J. C.), Justitsraad og Byfoged i Ringsted . . . . F.B.B.
Knudtzon (Broder L.), Grosserer, Trondhjem . . . . F.B.B.
Seidelin (H. D. Brinck), Commandeur i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Gaarder (P. F.), Provst, Sognepræst til Alstahoug 19
Conradt (J.), Stadthauptmand 3
Reutze (M. A.), Cancellieraad, Frederikshavn, ... 6
Zahrtmann (C. C.), Comm., Adjut. hos H. M. Kongen, og Dir. f. Sökort-Archivet 4
Bloch (S. N. J.), Etatsr. og Prof., Rector ved Cathedralskolen i Roeskilde 3
Dreier (J. L.), M.D., Professor og Hofmedicus 3
Hansen (P.), Etatsraad, fh. Gouverneur, Tranqvebar, Ostindien . . F.B.B.
Mundt (J. H.), Etatsraad og Borgemester, ... 3
Tillisch (F. F.), Kammerherre, Cabinets-Secretair hos H. M. Kongen . . . 3
Van Deurs (J. F.), Kammerh. og Generalkrigscommissair, til Frydendal, F.B.B.
Birch (P. L.), Justitsraad og Borgemester i Slagelse 3
Andersen (J.), Cancellieraad, og Forligelsescommissair . . . . F.B.B.
Kellner (L. S.), Capitain i Ingenieur-Corpset 3
Knudtzon (P. C.), Grosserer 3
Lögstrup (A. B.), Major 3

Tregder (E. H.), Etatsraad 3
Bügel (D. N.), Grosserer, Ringerige 3
Deichmann (A. G.), Major i Artilleri-Corpset 3
Gottschalck (C. F. T.), Sognepræst til Odder og Tvenstrup 4
Schlegel (P. E.), Regimentschirurg, St. Croix, Vestindien . . . . . F.B.B.
Becher (J. G. Burmann), Philos. Dr. . . . . F.B.
Hansen (P.), Overkrigscommissair, St. Croix, Vestindien . . . . . . F.B.B.
Knap (N. H.), Major og Branddirecteur, Maribo 3
Koch (J. N. G.), Etatsraad, Altona 5
Müller (J. C.), M.D., Stabslæge og Professor 3
Nagel (C. F.), M.D. og Professor, Etatsraad, Altona 6
Warter (Rev. John Wood), Præst, England . . . . F.B.B.
Wilde (T.), Commandeur-Capitain, Toldinspecteur i Nyborg 6
Donner (C. H.), Conferentsraad, Altona . . . . F.B.B.
Graah (W. A.), Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Lund (C.), Justitsraad, Landinspecteur og Registrator 5
Fahnöe (H. C.), Sognepræst til Pedersker paa Bornholm 3
Fasting (L.), Major, fh. Inspecteur i Nord-Grönland 3
Klausen (G. E.), Etatsraad og Professor, Altona . . . . C.B.
Larsen (J. H.), T.D., Professor, Sognepræst i Holbeck 3
Lerche (Hs. Excell. C. C. Greve af), Geh. Conferentsr., til Lerchenborg . . 10
Mylius (J. C.), Kammerherre, til Lystrup 6
Nees (C.), Premier-Lieutenant, Proprietair til Emdrupgaard . . . . . . F.B.
Wheaton (Henry), Nordamerikansk bef. Minister i Berlin . . . . F.B.B.
Aas (Gunder), Amtmand over Stavanger Amt . . . . F.B.
Albinus (J. H. J.), Cancellieraad . . . . F.B.B.
Fürst (V. J.), Viceconsul, Arendal . . . . F.B.B.
Lunn (W.), Major, Proprietair til Knapstrup 3
Schmidt (J. D.), Senator, Sönderborg 4
Stockfleth (N. V.), Sognepræst til Lebesby i Öst-Finmarken . . . . V.B.
Castenskjold (C. H. von Grevenkop), Kammerherre, til Frederikslund . . . 3
Hettema (M.), Medlem af det frisiske Ridderskab, Leuwarden . . . . . F.B.
Holst (J. F.), Sognepræst til Finnaas ved Bergen 18
Jensen (J.), Præsident i den S.-H.-L. Overappellationsret, Kiel 3
Kjær (T. A.), Capitain, Havnemester paa St. Thomas i Vestindien F.B.B.
Pardessus (J. M.), Professor ved Universitetet i Paris . . . . F.B.B.
Petersen (C. B.), Cancelliraad, Regjerings-Secretair, St. Thomas . . F.B.B.
Rohde (L. J.), Commandeur-Capitain, St. Thomas . . . . F.B.B.
Strandgaard (A. S.), Capitain af Artilleriet, St. Thomas . . . . . . F.B.B.
Weile (S. R.), Sognepræst til Græsted og Maarum 3
Bahnsen (C. A.), Professor og förste Lærer ved Seminariet i Töndern . . . 3
Cossel (L.), Proprietair til Faareveile . . . . F.B.B.
D'Aquéria (J. L. B. Serène), General-Krigscommissair, til Merringgaard . . . 4
Döderlein (G. M.), Capitain, Toldcasserer, Tönsberg . . . . F.B.B.
Frijs (J. C. Lehnsgreve Juel-Wind), Kammerherre, til Frijsenborg . F.B.B.
Fuss (P. H.), Statsraad, Secr. v. d. Keiserl. Vid. Acad. i St. Petersburg . F.B.B.
Knudsen (J.), Sognepræst til Hagenberg paa Als 3

M'Caul (John), A.M. Oxon., Kongl. Storbritannisk Consul i Kjöbenhavn . F.B.B.
Macgregor (F. C.), Kongl. Storbritannisk Consul i China, Canton, . . . F.B.B.
Möller (A. C.), Districtschirurg i Arendal 12
Nielsen (H. P.), Krigsraad, Proprietair til Oxholm . . . . F.B.
Reventlow (E. C. D. Greve af), til Pugerup i Skåne . . . . F.B.B.
Rorenörn-Lehn (H. C., Baron af), til Guldborgland 3
Seestern-Pauly (F.), Amtmand over Schwarzenbeck Amt . . . . F.B.
Thue (Jacob), Kongelig Portugisisk Consul i Arendal . . . . F.B.B.
Werkmester (M.), geographisk Landmaaler, Svendborg . . . . F.B.B.
Wulff (J.), Kammerraad, Kongelig Forvalter, Björnsholm . . . . . . F.B.B.
Atterbom (P. D. A.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . . F.B.B.
Aubert (F. M. d'), Kammerjunker, Borgemester i Oldenborg 6
Bille (C. H.), Kammerherre, Kongel. Dansk bef. Minister i Stockholm . . C.B.
Blome (Hs. Exc. O. Greve) fh. bef. Minister i St. Petersborg . . . F.B.B.
Brunton (Alex.), T. D., Secretair ved Antiqvar. Selskab i Edinburgh F.B.B.
Dastrup (P.), Sognepræst til Egebjerg i Ods Herred 3
Dirckinck-Holmfeldt (C. Friherre), Amtmand, Schwarzenbeck . . . F.B.B.
Eggers (J. H. C.), P.D., Director for Gymnasiet i Altona 6
Erdmann (F.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Kasan . . . . F.B.B.
Fabricius (C. L.), Sorenskriver i Östre-Nedenæs . . . . F.B.B.
Foltmar (F. W.), Oberstl., Sø- og Landkrigscommissair, Itzehoe 9
Freund (J. F.), Justitsraad, Altona 6
Jakhelln (C. A.), Kjöbmand i Bodø 15
Preus (J. C.), Sorenskriver i Vestre-Nedenæs . . . . F.B.B.
Rantzau (Hs. Exc. C. E. Greve af), til Rastorff, Geheime-Conferentsraad . . 10
Rantzau (F. Greve af), Kammerherre, Landraad, Plöen 12
Bötger (D. H.), Etatsraad og Borgemester i Itzehoe . . . . F.B.B.
Schmidt (D. P. H.), P.D., Sönderborg . . . . F.B.B.
Schumacher (H. C.), Conferentsraad, Altona 6
Sjögren (A. J.), P. D., Collegieraad og Academiker, St. Petersborg F.B.B.
Susemihl (J. B.), Etatsraad, Amtmand over Ratzeborg Amt . . . . . F.B.B.
Söderström (M.), Kongl. Admiralitets- og Stads-Apotheker i Carlscrona 3
Tönsen (M.), J.U.D., Etatsraad, Professor ved Universitetet i Kiel 6
Wilson (Fletcher), Kongl. Dansk General-Consul i London . . . . . F.B.B.
Wolff (A. A.), P. P., Præst ved det Mosaiske Troessamfund 3
Ahlefeldt (C. C. Greve af), Kammerherre, til Ascheberg . . . . . F.B.B.
Beskow (Bernhard von), Hofmarschal, Stockholm . . . . F.B.B.
Croker (Thomas Crofton, Esq.), F.S.A. London . . . . F.B.B.
Falbe (C. T.), Kammerherre og Commandeur 3
Gerschau (P. von), Keiserlig Russisk Statsraad og General-Consul 3
Gurnet (Hudson, Esq.), Medlem af det Kongl. Selskab i London . F.B.B.
Knudsen (P.), Geheime-Legationsraad), fh. General-Consul i Tripolis . . . 3
Lamb (William, Esq.), London . . . . F.B.B.
Levetzau (Hs. Exc. J. G. von), Kammerherre og Overhofmarschal 3
Moltke (Hs. Exc. G. Greve af), til Moltkenborg, Geh. Conferentsraad . . . 10
Petit (Louis Hayes, Esq.), Medlem af det Kgl. Selskab i London, F.B.B.
Reventlov-Criminil (Hs. Exc. J. C. Greve), Over-Præsident i Altona, F.B.B.

Sidenius (N.), Sognepræst til Hesselager 3
Tunckll (A. von), Keiserl. Russisk Collegie-Assessor og Vice-Consul, F.B.B.
Vincke (Hs. Exc. L. von), Overpræsident i Westphalen . . . . F.B.B.
Abel (W. O.), Diaconus, Leonberg i Würtemberg . . . . F.B.B.
Ackermann (W. A.). Professor og Bibliothekar, Lübeck . . . . F.B.B.
Bexley (Nicolas, Lord) D.C.L., F.R.S., F.S.A. London . . . . F.B.B.
Den Tex (C. A.), Professor, Amsterdam 3
Dezoz de la Roquette (J. B. M. A.), fh. Fransk Consul, Paris . . F.B.B.
Dietrichstein (Hs. Exc. Grev M.), Chef for Hofbibliotheket i Wien, F.B.B.
Ferguson (William, Esq.), Leith i Skotland . . . . F.B.B.
Heintze (J. F. F. Baron von), Kammerh. og Amtmand, Bordesholm, F.B.B.
Hibbert-Coare (Sam., Esq.), M.D., F.R.S. et S.A.Scot., York . . F.B.B.
Hill (Lord George), Medlem af det Kgl. Vid. Acad. i Dublin . . . F.B.B.
Kalkar (C. H. A.), Theol. Dr., Sognepræst til Gladsaxe og Herløv 15
Kolowrat-Liebsteinsky (Hs. Exc. A. Greve), Statsminister, Wien F.B.B.
Mac-Donald (Alexander, Esq.), F.S.A.Scot., Edinburgh . . . . . . F.B.B.
Munthe af Morgenstjerne (J.W.), Kammerherre, forh. Chargé d'Affaires i Haag 21
Nolsöe (J.), Kongelig Handelsforvalter, Thorshavn 4
Plöyen (C.), Amtmand og Commandant paa Færøerne 3
Puttrich (L.), J.U.D., Overrets-Advocat, Leipzig . . . . F.B.B.
Schmidt (P. C.), til Vindeby, Senator i Tönningen . . . . F.B.B.
Schröter (J. H.), Pastor emeritus, Thorshavn, Færøerne 3
Sternburg (Max von Speck), Friherre, til Lutzschena . . . . F.B.B.
Trevelyan (Walter Calverley, Esq.), M.A. Oxford . . . . F.B.B.
Zober (E. H.), P.D., Gymnasielærer i Stralsund . . . . C.B.
Ampère (J. J.), Professor ved Collège de France i Paris . . . . . . F.B.B.
Dal Borgo di Primo (Olinto), Kammerherre, Madrid . . . . F.B.B.
Dithmer (H. H.), Agent, til Rennberg 3
Dondukoff-Korsakoff (Fyrst), Cur. f. Underv.-Dist. St. Petersborg . . F.B.B.
Donnersmark (L.F.W. Greve Henkel v.), Kammerh. og Regjeringsraad . F.B.B.
Freyberg (M. Friherre af), Statsr., Dir. f. Rigs-Archivet i München V.B.
Freymark (C. A. W.), T.D., General-Superintendent over Posen . . F.B.B.
Fritsch (Hs. Exc. C. W. Friherre v.), Statsminister, Weimar . . . F.B.B.
Gynther (S. W.), Admiralitets-Kammerraad, Expeditionschef, Stockholm . 6
Homeyer (C. G.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Humboldt (H. E. Alexander von), Kgl. Preussisk virkelig Geh.-Raad . V.B.
Ketelsen (Boy), Etatsraad, Præsident i Friederichstadt 6
Kriger (M. D.), Cancelli-Secretair og Contoirchef 3
Ledebur (L. von), Capitain, Dir. for det Kongl. Kunstkammer i Berlin . . V.B.
Linsén (J. G.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Lützow (Carl von), Kammerherre, Ludwigslust . . . . F.B.B.
Metternich (C. Fyrst), Keiserl. Österrigk Statscantsler, Wien . . . F.B.B.
Napiersky (C. A.), P.D., Hofraad, Gouvernem. Skole-Director i Riga. . F.B.B.
Reinhardt (C. G.), Capitain, Slesvig 3
Trojanski (J. C.), Professor ved Universitetet i Krakau . . . . F.B.B.
Tzschoppe (G. A. von), virkel. Geheime-Over-Regjeringsraad, Berlin F.B.B.
Uvaroff (Hs. Exc. Sergius), Underviisningsminister, St. Petersborg . . F.B.B.

Becker (R. von), P.D., Professor ved Universitetet i Helsingfors . . F.B.B.
Carlmark (J.P.), Lector og Domkirke Sysselmand i Skara 6
Cooper (Charles Purton, Fsq.), M.A. Oxford . . . . F.B.B.
D'Ohsson (Friherre C.), Kongl. Norsk og Svensk bef. Minister i Haag. F.B.B.
Ehrenström (J. A.), virkelig Statsraad, Helsingfors . . . . F.B.B.
Ekelund (C. E.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . . . F.B.B.
Engelhardt (F. B.), Geheime-Regjeringsraad, Berlin . . . . F.B.B.
Godhe (A.), Historiæ Professor ved Gymnasiet i Götheborg 3
Gyllenkrok (Friherre A. G.), Hofmarschal, Björnstorp i Skåne . . . F.B.B.
Hedrén (J. J.), T.D., Biskop over Linköping Stift . . . . F.B.B.
Hipping (A. J.), Sognepræst til Wichtis i Finland . . . . F.B.B.
Hohenhausen (M. S. v.), Gen.-Adjutant, Commandant paa Gotland 5
Hård (Carl), General-Major, Upsala . . . . F.B.B.
Joukofsky (Hs. Exc. Basilius), Geheime-Statsraad, St. Petersborg . F.B.B.
Lavinsky (Hs. Exc. A.), Gouverneur over Jeniseisk og Irkutz . . . F.B.B.
Mussin-Pushkin (Hs. Exc. M.), Cur. for Universitetet i Kasan . . . F.B.B.
Pipping (F. W.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . . F.B.B.
Qualen (H. B. von), Kammerjunker, til Damp ved Eckernförde . . F.B.B.
Rantzau (H. C. W. Greve af), til Hohenhain ved Eckernförde . . . F.B.B.
Reutz (A. M. T. von), Professor ved Universitetet i Dorpat . . . . F.B.B.
Riis-Lowzon (A. C.), Etatsraad 3
Schubert (Hs. Exc. F. H.), General-Lieutenant, St. Petersborg . . F.B.B.
Sjöbring (Pehr), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . F.B.B.
Tengström (J. J.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Trolle-Bonde (Hs. Exc. Greve G.), En af Rigets Herrer, Stockholm F.B.B.
Trolle-Wachtmeister (Hs. Exc. Greve H.), En af Rigets Herrer 3
Vandermaelen (Philip), Geograph, Brüssel . . . . F.B.B.
Wallén (Hs. Exc. C.), Geheimeraad, Medlem af Senatet for Finland, F.B.B.
Wingård (C. F. af), T.D., Erkebiskop over Upsala Stift . . . . F.B.B.
Baggesen (August H.), Major i Generalstaben 3
Baggesen (C. R.), Sognepræst i Bern 3
Barkow (A. F.), Professor ved Universitetet i Greifswald . . . . . . F.B.B.
Bille-Brahe (H. Greve af), Kongl. Dansk bef. Minister i Wien . . F.B.B.
Blome (A.), Kammerherre, til Blomsche Wildniss . . . . F.B.B.
Browne (P. Esq.), Kongelig Storbritannisk Legations-Secretair . . . F.B.B.
Carstensen (J. A. H.), Conferentsraad, General-Consul i Christiania F.B.B.
De Geer (Hs. Exc. Carl), En af Rigets Herrer, Stockholm . . . . . F.B.B.
Hamilton (W. R.), Professor ved Universitetet i Dublin . . . . F.B.B.
Hammer-Purgstall (Jos. Friherre v.), Hofraad og Hoftolk, Wien . . F.B.B.
Kræmer (R. F. von), Landshövding, Upsala . . . . F.B.B.
Litton (Samuel, Esq.), M.D., Vice-Præs. i det Kgl. Irl. Acad. i Dublin . F.B.B.
Lönnrot (E.), M.D., Provincial-Læge, Kajana i Finland . . . . F.B.B.
Mellin (Baron A. G.), Præsident i Senatet for Finland . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. C. E. Greve af), Geheime-Conferentsraad . . . . F.B.B.
Nicolai (Hs. Exc. Baron Paul de), Ks. Russisk bef. Minister . . . F.B.B.
Rääf (L. F.), Kammerjunker, til Buhlsjö ved Linköping . . . . F.B.B.
Sadlier (F.), D.D., Vice-Præs. i det Kgl. Irl. Acad. i Dublin . . . F.B.B.

Saluzzo di Monesiglio (Hs. Exc. Cæsar), General, Turin . . . . . . F.B.B.
Scharp (Carl A.), Grosserer, Stockholm . . . . F.B B.
Schulzenheim (David von), Kongelig Svensk Hof-Cantzler . . . . . . F.B.B.
Singer (J.), D.D., Secretair ved det Kgl. Irlandske Acad. i Dublin . F.B.B.
Wielogstowsky (K. von), fhv. Præs. i det regjerende Senat i Krakau . . F.B.B.
Capponi (Marquis Gino), Medlem af Acad. della Crusca i Florens . F.B.B.
Gerhard (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Hornbech (H. B.), M.D., Landphysicus, Vestindien . . . . F.B.B.
Kjellerup (A. A.), Etatsraad, St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Lachmann (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Lagerheim (Friherre Elias), Kgl. Svensk-Norsk bef. Minister i Kbhavn, F.B.B.
Marsh (George P., Esq.), Medlem af Repræsentanthuset i Washington, F.B.B.
Mazar de la Garde (A. A. B.), Cancellieraad, Postmester i Helsingör 3
Menschikoff (Fyrst Alex.), Admiral, Gen.-Gouverneur over Finland . . F.B.B.
Pahlen (Hs. Exc. Baron v. d.), Gen.-Gouv. over Lifl., Estland og Kurland, F.B.B.
Botfield (Beriah, Esq.), Norton Hall, Northamptonshire . . . . F.B.B.
Chaudoir (S. Baron de), Curator for Underviisningsdistrictet Kiev . . F.B.B.
Disbrowe (Sir Edward C.), Kongelig Britisk bef. Minister i Haag . F.B.B.
Justi (K. W.), Theol. Dr., Generalsuperintendent i Marburg . . . . F.B.B.
Kemble (John M. Esq.), M.A., Trinity Colege, Cambridge . . . . . . F.B.B.
Rennenkampff (Baron G. von), til Helmet i Lifland . . . . F.B.B.
Smith (Richard B., Esq.) F.S.A., Liverpool . . . . F.B.B.
Sparre (P. G. Greve), Oberst, Carlskrona 3
Sprengtporten (Friherre J. W.), Over-Statholder i Stockholm . . . F.B.B.
Cleasby (Richard, Esq.), London . . . . F.B.B.
Deecke (L. H. E.), P.D., Collega ved St. Catharinæum i Lübeck . . F.B.B.
Lutké (F. B. de), Contre-Admiral, St. Petersborg . . . . F.B.B.
Meinhold (W.), Sognepræst til Crummin paa Usedom . . . . F.B.B.
Palmstjerna (Frih. N. F.), Svensk bef. Minister i St. Petersborg . . F.B.B.
Ratjen (H.), J. U. Dr. og Professor ved Universitetet i Kiel 6
Sohlberg (L. G.), Feltprovst, Odinsvi 6
Sothmann (M. N.), Sognepræst til Mildsted ved Husum . . . . F.B.B.
Ascheraden (Baron Schoulz von), Kongl. Preussisk bef. Minister . . F.B.B.
Bartlett (John Russell, Esq.), New-York . . . . F.B.B.
Elphinstone (M.), Medlem af det Asiatiske Selskab i London . . . . F.B.B.
Sabinin (Stephan), Keiserlig Russisk Hofprovst, Weimar . . . . . . F.B.B.
Webb (Th. H.), M.D., Secretair ved det Rhode-Islandske Hist. Selskab, F.B.B.
Berzelius (Friherre Jacob), Professor, Sec. ved Vid. Acad. i Stockholm . F.B.B.
Hohbach (B. H. G.), Over-Justits-Assessor, Ulm . . . . F.B.B.
Lowell (C.), D. D., Secretair i Massachusetts Hist. Selskab i Boston, F.B.B.
Madelung (J. H.), Sognepræst til Vang og Thorup 12
Möhl (K. E.), Sognepræst til Ölstykke 3
Osnobischin (D.), Collegieraad, Murom i Gouvernem. Vladimir . . . F.B.B.
Phillips (G.), Professor ved Universitetet i München . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Michel), Ridder, Neapel . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Hs. Exc. Nicolas), K. Sic. Indenrigsmin., Neapel . . . F.B.B.
Warnkoenig (L. A.), Professor ved Universitetet i Gent . . . . F.B.B.

Oertzen (M. von), Landsældste, Præs. for Vidensk. Selsk. i Görlitz, F.B.B.
Athanasius (Hs. Em.), Erkebiskop i Tobolsk og Siberien . . . . F.B.B.
Cappé (Judah, Esq.), St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Fugl (U. N.), Auditeur, Procurator paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Holm (A. J.), Secretair i det Kongelige Raad paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Longfellow (H. W.), Professor ved Univers. i Cambridge i Mass., . F.B.B.
Macedo (Don J. da Costa de), Secr. ved Vid. Acad. i Lissabon . . . F.B.B.
Philarète (Hs. Em.), Metropolit af Moskou og Kolomna . . . . . . F.B.B.
Raaslöff (Harald I. A.), Assessor i Criminal- og Politiretten . . . . F.B.B.
Seraphin (Hs. Em.), Metropolit af Novgorod og St. Petersborg . . . F.B.B.
Stenersen (A. C. A.), Krigsassessor, St. Thomas i Vestindien . . . F.B.B.
Tscertkoff (Alexander), Oberst, Moskou . . . . F.B.B.
Tydemann (H. G.), Professor ved Universitetet i Leyden . . . . F.B.B.
Ustrialoff (N. G.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg . . . F.B.B.
Baratayeff (Fyrst M.), Gouvernements-Adels-Marschal i Simbirk, . F.B.B.
Lignell (A.), Contracts-Provst, Sognepræst til Kila i Vermeland . . . F.B.B.
Trigoso (Don F. M. d'Aragao), Præs. i Pairskamm. i Lissabon . . . F.B.B.
Jacob (Hs. Em.), Biskop af Saratov og Sarizinsk . . . . F.B.B.
Moltke (A. G. Greve), Kammerherre 3
Pogodin (Michel), Professor ved Universitetet i Moskou . . . . V.B.
Innocentius (Hs. Em.), Biskop af Kharkov . . . . F.B.B.
Keyser (Rudolph), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . V.B.
Lewschine (Al. de), Civil-Gouverneur i Odessa . . . . F.B.B.
Quincy (J.), LL.D., Præs. for Harvards Univ. i Cambridge, Mass., . F.B.B.
Cyrillus (Hs. Em.), Erkebiskop af Podolien og Brazlau . . . . F.B.B.
Keyper (L. J. F.), Major og Deputeret i Generalcommissariats-Collegiet . . . 3
Watts (Francis), Prof. ved Spring-Hill College ved Birmingham . . . F.B.B.
Le Blanc (Th.), LL.D., F.S.A., Advocat, London . . . . F.B.B.
Mourier (K. E.), Commandeur-Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Nielsen (Anders), Justitsraad, Overlæge ved 12 Inf.-Bataillon, Fredericia . . 3
Ouseley (Sir Gore), Baronet, Direct. for det Asiat. Selsk. i London, F.B.B.
Northumberland (A. P. Lord Prudhoe), Hertug af, Alnwick Castle . . F.B.B.
Ahlefeldt-Laurwigen (C. J. F. Greve af), Oberstlieut, til Langeland, F.B.B.
Coke (D'Ewes, Esq.), til Brookhill Hall, Derbyshire . . . . F.B.B.
Fife (J. D. Earl of), K.T., K.F., Lord-Lieutenant of Banffshire . . . F.B.B.
Stenfeldt, (J. A.), Etatsraad og Borgemester i Helsingør 3
Swinburne (Sir J. E.), Baronet, Præs. f. Antiq. Selsk. i Newcastle . F.B.B.
Wilson (Daniel), D.D., Biskop af Calcutta i Bengalen . . . . F.B.B.
Coit (Th. W.), T.D., Præs. f. Transylv. Univ., Lexington, Kentucky, F.B.B.
Gregorius (Hs. Em.), Erkebiskop af Tver og Kaschin . . . . F.B.B.
Leemanns (C.), P.D., Conservator ved Antiquitets-Museet i Leyden . . V.B.
Lindsley (Th.), T.D., Præs. for Univ. i Nashville i Tennessee . . . . F.B.B.
Peterson (John), Overdommer paa St. Vincent i Vestindien . . . . . F.B.B.
Prescott (William H., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Dahl (P. A.), Capitain, St. Croix i Vestindien . . . . B.B.B.
Dalsgaard (J.), Proprietair til Krabbesholm 6
Fleming (G. A. Frih.), Gen.-Adjutant, Commandant i Götheborg . . . F.B.B.

Fönss (H. J. R.), Justitsraad, til Örslevkloster . . . . F.B.
Nygaard (M. B.), Justitsraad, Kokkedal 5
Ormerod (T. J.), A.M., Prof. ved Brasennose College, Oxford . . . . F.B.B.
Seidelin (V.P.), Consistorialraad, Provst, Sognepræst til Dreslette 3
Sparks (Jared), LL.D., Prof. ved Harvards Univ., Cambridge, Mass., F.B.B.
Bardenfleth (Hs. Excell. J. C.), General-Lieutenant, Helsingör . . . F.B.B.
Brasen (J. A.), Provst, Sognepræst i Skjelskjör 3
Dieterich (U. W.), Conrector ved det Tydske Nat. Lyceum i Stockholm V.B.
Fasting (H. C.), Kammerraad, Amtsforvalter for Kronborg District 6
Fasting (L. G.), Justitsraad, og Borgemester i Nakskov 12
Freuchen (O. J.), Provst, Sognepræst til Faxö 3
Fritz (G.), Kammerraad, Raadmand i Roeskilde 3
Goldbech (H. L. J.), Etatsraad, Altona . . . . F.B.B.
Ibsen (S. K.), Justitsraad, Byfoged og Byskriver i Rödby 3
Kendrick (Rev. Asahel C.), Professor, Hamilton, New-York . . . . . F.B.B.
Kielland (J. S.), Keiserlig Russisk Vice-Consul i Stavanger . . . . . F.B.B.
Möller (T. H.), P.D., Conrector ved den lærde Skole i Plöen 12
Plaskett (Joseph), Major, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Quistgaard (C. S.), Consistorialraad, Sognepræst til Gimlinge . . . . F.B.B.
Raben-Levetzau (C. W.), Kammerherre, til Beldringe . . . . F.B.B.
Rudelbach (A. G.), T.D., Consistorialraad, fh. Superintendent 3
Thestrup (P. M.), Provst, Sognepræst til Töllöse og Aagerup . . . . . . F.B.
Wedell (F. Baron af Vedelsborg), Hofjægermester 10
Aspinwall (T.), Oberst, Nordamericansk General-Consul i London . F.B.B.
Elton (Romeo), A.M., Prof. ved Browns Universitet i Providence . . F.B.B.
Everett (Hs. Exc. Edw.), LL.D., Gouverneur over Massachusetts . F.B.B.
Grenville (Rigth Hon. Thomas), London . . . . F.B.B.
Holmboe (C. A.), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . F.B.B.
Krag (M. G.), Sognepræst til Gjeldsted og Rorup 3
M'Kenzie (John W.), Writer to the Signet, Edinburgh . . . . F.B.B.
Müller (Tage C.), Biskop over Ribe Stift 3
Neuber (A. W.), M.D., Aabenraa. 3
Nyegaard (C. W.), Capitain, Altona 3
Reventlow (D. C. E. Greve af), Kammerherre, til Brahetrolleborg . . F.B.B.
Schiötz (J. A. L.), Krigsraad 3
Schougaard (J.), Procurator, til Mallinggaard ved Skanderborg . . . . F.B.B.
Webster (Noah), LL.D., Newhaven, Connecticut . . . . F.B.B.
Aurelius (D.), A.M., Hist. Lector ved K. Gymnasium i Calmar . . . F.B.B.
Beamish (N. L), F.R.S., Major, til Beaumont ved Cork i Irland . . . F.B.B.
Biondelli (Bernardin), Mailand . . . . F.B.B.
Dahl (J. C. C.), Prof. og Landskabsmaler ved Kunstacad. i Dresden, F.B.B.
Lund (P. W.), P.D. og Professor, Lagoa Santa i Brasilien . . . . . . F.B.B.
Porter (Jacob), M.D., Plainfield, Massachusetts . . . . S.B.B.
Ryk (J. C.), Kongelig Nederlandsk General-Gouverneur i Surinam . . F.B.B.
Schiötz (Otto M.), Sognepræst til Hasle og Freerslev 3
Anjou (N. J.) T.D., Provst, Sognepræst i Norrköping 3
Carlsson (C. A.), Provst, Wenersborg 3

Foss (L.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Roeskilde 3
M'Caul (John Gordon, Esq.), Planter, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Nordensköld (O. G.), Contre-Admiral, Stockholm . . . . F.B.B.
Plumer (William), Epping i New Hampshire . . . . F.B.B.
Stedmann (William), M.D., St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Gaimard (P.), Præs. f. d. Franske vid. Expedition t. Island og Grönl., S.B.B.
Gaupp (E. Th.), J.U.Dr. og Professor ved Universitetet i Breslau . . F.B.B.
Scavenius (P. B.), Kammerherre og Stænderdeputeret, til Gjörslöv . . F.B.B.
Van Buren (Martin), Præs. for de forenede Stater i Nord-America . F.B.B.
Wallencrona (G.), Capitain, Carlstad 3
Voronzow (Fyrst M.), General, General-Gouverneur, Caucasien . . . F.B.B.
Yoldi (Hs. Exc. A. Greve af), Hans Majestæts Over-Kammerjunker . F.B.B.
Jones (Michael, Esq.), Advocat, London . . . . F.B.B.
Pyrker (J. L.), Patriarch-Erkebiskop til Erlau i Ungarn . . . . F.B.B.
Radowitz (J. M.), General-Major, Frankfurt a. M. . . . . F.B.B.
Ritter (Carl), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Schinas (C. D.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Athen . . . . V.B.
Schlözer (K. von), Keis. Russisk General-Consul, Lübek . . . . C.B.
Stuyvesant (P. G.), Præsident for det hist. Selskab i New-York . . F.B.B.
Beamish (James Caulfield, Esq.), Penlee Cottage, Devonport . . . . . F.B.B.
Lövenskjold (H. F. Baron af), Kammerherre, til Lövenborg . . . . . F.B.B.
Smith (Joshua Toulmin, Esq.), London . . . . F.B.B.
Benedictsen (Boge), Proprietair til Stadarfell paa Island 3
Boddien (F. G. von), virkelig Regjeringsraad, Aurich . . . . F.B.B.
Schoolcraft (Henry R., Esq.), New-York . . . . V.B.
De Nully (P.), Oberst og Stadthauptmand i Christiansted paa St. Croix F.B.B.
Lorichs (G. D.), K. Svensk Kammerh. og Chargé d'Affaires i Madrid, F.B.B.
Söderbergh (G. C. A.) Conrector ved Lærdoms Skolen i Norrköping 18
Ackersdyck (J.), Professor ved Universitetet i Utrecht . . . . F.B.B.
Knesebeck (Baron von dem), Geheime-Justitsraad, Göttingen . . . . . F.B.B.
Marquez (J. I.), fh. Præsident i Republiken Ny Grenada . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. Otto Greve af), Geheime-Conferentsraad 3
Bang (P. G.), J.U.D., Etatsraad og Deputeret i det K. Rentekammer 3
Iverus (J. F.), Brukspatron, Afhulta . . . . F.B.
Krohn (F.), Medailleur 3
Scheringson (R.), A.M., fh. Rector Gymnasii i Vesterås . . . . F.B.
Withusen (C. C.), Conferentsraad og Professor 3
Araujo-Ribeiro (Hs. Exc. J. de), Ks. Bras. bef. Minister i Paris . . F.B.B.
Bergmann (F.), Professor ved Academiet i Strassborg . . . . F.B.B.
Durbin (P.), Præsident for Dickinson College i Pennsylvanien . . . . F.B.B.
Guldbrand (G.), Provst, Särestad i Sverige 3
Löwenörn (F. E. W. de), Geh. Legationsr., Minister-Resident, Hamborg . . 3
Smith (Jerome V. C.), M.D., Quarantainelæge i Havnen ved Boston, F.B.B.
Zipzer (E. A.), Professor, Neusohl i Ungarn . . . . S.B.B.
Bellander (O. R.), Hofprædikant, Provst og Sognepræst i Köping 6
Casaus (Hs. Em. Don F. Ramon), Erkebiskop af Guatemala . . . . . F.B.B.
Fox (R. W., Esq.), Nordamericansk Consul i Falmouth . . . . F.B.B.

Hanka (W.), Bibliothekar ved det Böhmiske Nat. Museum i Prag . . S.B.B.
Jörgensen (J. F.), Sognepræst til Thisted ved Hobro . . . . F.B.B.
Kastner (G.), Hofraad, Professor ved Universitetet i Erlangen . . . . S.B.B.
Pingel (C.), P.D., Overinspecteur ved det Naturhistoriske Museum . . . V.B.
Prescott (Hs. Exc. H.), Gouverneur over Newfoundland . . . . F.B.B.
Salvandy (Hs. Exc. N. A. Greve), Kongl. Fransk Underv.-Minister . F.B.B.
Schulenburg-Probstey-Salzwedel (Frih. O. v. d.), K. Pr. Landraad . F.B.B.
Waldo (Daniel), Justitiarius, Worcester, Massachusetts . . . . F.B.B.
Almeida e Albuquerque (Don F. de Paulo), Minister, Rio Janeiro . F.B.B.
Angelis (Don Pedro de), Professor, Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Bardenfleth (Hs. Exc. C. E.), Geh. Statsminister, Præsid. i det K. D. Cancelli F.B.
Knudsen (Hans), const. Geheimearchivar . . . . V.B.
Lacrouts (J. B. F.), Præsident i Handels-Tribunalet i Algier . . . . F.B.B.
Lassen (G. F.), Kammerraad 5
Macleod (Hs. Exc. Sir H. G.), Gouverneur over Trinidad . . . . . . F.B.B.
Meisser (C.), Professor ved Universitetet i Brüssel . . . . S.B.B.
Moltke (Hs. Exc. C. Greve af), Geh. Statsminister, Præs. i det S.H.L. Cancelli, 3
Ouseley (Wm. G.), K. Britisk bef. Minister i Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Ræder (J. T.), Kammerjunker, Major i 10de Linie-Bataillon 3
Sigurdsson (Jon), Archivar ved det hist.-archæologiske Archiv . . . . . V.B.
Stenhammar (M.), T.D., Provst, Sognepræst til Risinge . . . . F.B.B.
Venturi (Hs. Exc. Marquis P. Garzoni), Geh.-Statsraad, Florens . . F.B.B.
Westergaard (N. L.), Professor 3
Åberg (Lennart), P.D., Götheborg 3
Barcley (Rev. S. V.), Sognepræst til Lerwick, Shetland . . . . F.B.B.
Brown (J. P., Esq.), Secr. ved den Nord-Amer. Leg. i Constantinopel, F.B.B.
Cameron-Mouat (W.), Capitain, til Garth paa Bressay, hetland . . . F.B.B.
Chamberlain (M.), Concord, New Hampshire . . . . F.B B.
Drake (Samuel G., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Ehrenhoff (J. M.), K. Svensk og Norsk General-Consul i Tanger . . F.B.B.
Gislason (Konrad), Adjunct ved den lærde kole i Reikiavik 3
Hamilton (Rev. Z.), Sognepræst til Bressay, Shetland . . . . F.B.B.
Jenisch (M. J.), Senator, Hamborg . . . . F.B.B.
Lichtfield (F.. Esq.), Nordamericansk Consul i Puerto-Cabello, . . . F.B.B.
Lütichau (A. C. A. Greve af), Oberst-Lieutenant, Christiansfeldt 5
Martinez de la rosa (Don F.), forhen Premier-Minister, Madrid . . F.B.B.
Mynster (J. P.), T.D., Biskop over Sjællands Stift 3
Nielsen (K.), Rector ved Realskolen i Aarhuus 3
Ogilvy (Chas., Esq.), til Seafield, Dansk Consul i Lerwick. Shetland, F.B.B.
Owen (Joseph), Grosserer 3
Palmstjerna (Friherre C. O.), Landshövding i Öster Götlands Län 6
Reid (William), Gouverneur over Bermuda . . . . F.B.B.
Reventlow (F. D. Greve af), K. Dansk bef. Minister i London . . . F.B.B.
Smith (John Cotton), Sharon, Connecticut . . . . F.B.B.
Sourdeval (Charles Mourin de), Dommer ved Retten i Tours . . . . F.B.B.
Aschling (A. R.), Capitain i det K. Svenske Artilleri, Stockholm 3
Börresen (C. L.), Sognepræst til Næsby og Tjuvelse 3

Cardenas (Greve Laurent de), til Vallegio i Piemont . . . . F.B.B.
Deichmann (J), Cancellieraad 3
Hetsch (G. F.), Professor ved Kunstacademiet i Kjöbenhavn 3
Jacobsen (V.), Etatsraad, Committeret i Rentekammeret 3
Königsfeldt (J. P. F.), Adjunct ved den lærde Skole i Frederiksborg . . . 3
M'Cauley (Daniel Smith, Esq.), Nordamericansk Consul i Tripolis . . F.B.B.
Müller (C. L.), Lic. Theol., Inspecteur ved Myntcabinettet 3
Neergaard (J. A. Brun de), Kammerherre, til Skjoldenæsholm . . . F.B.B.
Paulsen (N.), Kongl. Dansk Consul i Valparaiso . . . . F.B.B.
Pollard (Richard, Esq.), Nordameric. Chargé d'Affaires i St. Jago . . F.B.B.
Prieto (Hs. Exc. Don Joaquim), Præsident i Republiken Chili . . . F.B.B.
Quaade (P. F.), Generalmajor, Chef for Ingenieur-Corpset 3
Segurola (Don Staturnino), Canconicus ved Cathedralen i Buenos-Ayres, F.B.B.
Stein (S. A. W.), M. D., Professor og Overchirurg 3
Ursin (M. R.), Provst, Sognepræst til Domkirken i Viborg 3
Andersen (C. P.), Adjunct ved den lærde Skole i Slagelse 3
Baastrup (F.), Forstmester, Overförster, Haderslev 3
Baggesen (F. W. M.), Capitain, Postmester i Rudkjöbing 3
Banegas (Don José Leon), Prof. ved Universitetet i Buenos-Ayres . . F.B.B.
Belman (Henrik L.), Kongelig Spansk Consul i Helsingör . . . . C.B.
Benzon (C. F. O.). Kammerherre, til Lönborggaard 6
Bloch (J. V.), Lic. Theol., Sognepræst til Egvad 6
Blom (H. Stoltenberg), Cancellieraad, Birkedommer ved Grevskabet Muckadell 3
Borgen (P. N.), forhen. Adjunct ved den lærde Skole i Kolding 6
Caroc (C.), Justitsraad og Amtsforvalter i Veile 3
Christensen (C.), Capitain, Slesvig 3
Damkjær (J. R.), Lic. Theol., Sognepræst til Kjettrup 3
Danneskjold-Samsöe (Hs. Exc. C. C. S. Greve af), Over-Staldmester 3
Daue (P. H.), Sognepræst til Ljunge og Uggelöse 3
Elberling (C. W.), Rector ved den lærde Skole i Slagelse 3
Engelbreth (W. F.), Consistorialraad, Sognepræst til Lyderslöv 4
Esbensen (J. R.), Sognepræst til Flemlöse 3
Falsen (J. C. de), Commandeur, til Söbysögaard 3
Fiedler (V.), til Sevedögaard 12
Fleischer (E. C.). Overlærer ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Flemmer (H. C.), Sognepræst til Stillinge . . . . F.B.
Götzsche (H. C.) Sognepræst til Finderup 6
Hahn (J. C.), Sognepræst til Braband og Kasted 3
Hallam (Henry, Esq.), M.A.. Vice-Præs. i Antiq. Selskab i London, F.B.B.
Hammerich (P. F. A.), A. Mag., res. Capellan ved Trinitatis Kirke 3
Hammond (Charles, Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Holmstedt (S.), Adjunct ved Realskolen i Aarhuus 3
Höpp (J. P.). Præsident i den S. H. L. Overappellationsret, Kiel 3
Jacobsen (J.), Sognepræst til Öster Törslöv 3
Kirstein (E. A.). Kammerraad og Landvæsens-Commissair 3
Knudsen (N. J.), Etatsraad og Toldkæmmererer, Helsingör 6
Lauts (U. G.) Professor ved Universitetet i Leyden . . . . F.B.B.

Lemmich (J. C. H.). Capitain-Vagtmester, Kronborg 3
Lindholm (H.), Amtmand over Skanderborg Amt 3
Manockjee Cursetjee (Esq.), Parsisk Literator, Bombay . . . . F.B.B.
Malling (C.), Etatsraad, Toldinspecteur i Holbek 6
Mansa (F. W.), M.D., Stabslæge i Sö-Etaten 3
Moges (Greve A. de), Kongl. Fransk Contre-Admiral, Brest . . . . . F.B.B.
Möller (M.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Nykjöbing paa Falster, 3
Neraae (F. G.), Capitain ved 12te Linie-Infanteri Bataillon, Fredericia . . . 3
Nielsen (C.), Provst, Sognepræst til Kallehauge 6
Ortved (S. R.), Domprovst, Roeskilde 3
Petersen (H.), Capitain, Landskriver og Dige-Insp. paa Pellworm . . F.B.B.
Petersen (Th.), Over-Auditeur, Horsens 3
Plesner (M.), Provst, Sognepræst til Glud 6
Pontoppidan (D.), res. Cap. til Domkirken i Ribe og Sognepr. til Semm, S.B.B.
Qvistgaard (C. W.), Cancellieraad, Herredsfoged, Kolding 6
Reck (J. L.), Forstraad, Skovrider i 1ste Kronborgske Skov-District 3
Ræder (N. D. A.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Horsens 3
Scavenius (J. B.), Hofjægermester, til Basnæs . . . . F.B.B.
Schack (O. D. Greve af), til Schackenborg . . . . F.B.B.
Schwensen (J.), Cancellieraad, Byfoged i Nysted 9
Sheil (Justin), Oberst, Teheran i Persien . . . . F.B.B.
Simesen (S.), Major, Haderslev 12
Thiele (J. M.), Justitsraad, Kongen af Danmarks Haandbibliothekar 3
Toxwerdt (A. G.), General-Krigscommissair, Faaborg 3
Whitte (H. K.), A.M., Rector ved den lærde Skole i Rönne 3
Wilhjelm (P.), Sognepræst til Snøde 3
Wind (C. A.), Kammerherre, til Bekkeskov og Sanderumgaard . . . . . F.B.
Worsaae (J. J. A.), Inspecteur over de antiqvariske Mindesmærker 3
Östrup (W.), Sognepræst til Longelse og Fuglsbølle 6
Aarestrup (C. W.), Overkrigs-Commissair, St. Croix . . . . F.B.B.
Brockdorff (H. A. Greve af), Landraad, Amtmand, Neumünster . . . F.B.B.
Cronstern (G. F. A. v.), Hofjægermester, til Nehmten . . . . F.B.B.
Genty de Bussy (Pierre), Statsraad og Militair-Intendant, Paris . . . F.B.B.
Graae (Christen), Sognepræst til Bödstrup 3
Graae (Christian), Sognepræst til Tranekjær og Tulbølle 3
Hansteen (N. L.), Sognepræst til Traneberg 3
Knuth (F. M. Greve af), Kammerherre, til Knuthenborg . . . . F.B.B.
Kornerup-Borch (S.), Etatsraad, Amtsforvalter, Haderslev 3
Lerche (C. G. F. von), Kammerherre, Hofjægermester, til Carlsberg 3
Leth (C. F. S.), Kammerjunker, til Egelykke 3
Renouard (L. P.), Oberstl., Commandeur for 4de Jæger Corps, Slesvig . . . 3
Ridolfi (Marquis Cosimo), Dir. f. Agerdyrkn. Inst. i Meleto i Toscana, F.B.B.
Saabye (E.), Sognepræst til Lading og Faarup 3
Sadelin (P. U. F.), P.D., Provst, Hammarland paa Åland . . . . . . F.B.B.
Schrader (L. F. G.), Etatsraad, Raadmand i Altona 6
Stockfleth (Hannibal de), Oberst, Veile 3
Stourdza (H. H. Fyrst Michael), Hospodar af Moldau . . . . F.B.B.

STRANDGAARD (L. W.), Toldinspecteur i Ebeltoft 3
SÖRENSEN (A. A.), Sognepræst til Førslev og Sneslev 3
CARLSEN (J. F. S.), Sognepræst til Dalbyneder 3
MOLTKE-HVIDTFELDT (A. C. Greve af), K. Dansk Minister i Neapel . F.B.B.
MONRAD (G. H.), Kammerherre, Medlem af General-Postdirectionen 3
STIESEN (Severin), Kongl. Siciliansk Consul i Helsingör 8
BAGGER (J. K.), Præst for den lutherske Menighed paa St. Croix . . . F.B.B.
CIGALLA (Greve Joseph de), P.D., Santorin af det græske Archipel . . F.B.B.
KLICK (J. J.), Kongl. Dansk Consul i Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
KUNZEN (C. F.), Regjeringsraad, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
MAUDUIT (A. F.), Correspondent af det Franske Institut, Paris . . . F.B.B.
PRECHT (H. W.), Major og Stadthauptmand paa St. Thomas . . . . . F.B.B.
RÖGIND (J.), Adjunct ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
SCHOLTEN (Fr.), Kammerherre, Toldinspecteur paa St. Croix . . . . . F.B.B.
WOOD (Richard, Esq.), Kongl. Storbritannisk Consul i Damascus . . . F.B.B.
GREZ (H. F. de), J.U.D., Breda i Nord-Braband . . . . F.B.B.
LETH (V. Steensen), til Steensgaard, Kammerjunker 3
SIEMSEN (C. W.), Bibliothekar ved det Kongl. Bibliothek i Hannover 3
SORTERUP (J. B.), Archivar ved det historisk-archæologiske Archiv . . . V.B.
DROYSEN (J. G. B.), P.D., Professor ved Universitetet i Kiel 6
EVERLÖF (F. A.), Kongl. Svensk og Norsk General-Consul i Kjöbenhavn . . 3
FEDDERSEN (B.), Justitsraad og Landretsnotar i Slesvig . . . . F.B.B.
HAUROWITZ (H. V. H.), M.D., Ks. Russ. Statsraad og Livlæge, St. Petersb., F.B.B.
HEGEWISCH (F. H.), M.D., Etatsraad, Professor ved Universitetet i Kiel . . . 6
LASSEN (G. F.), Justitsraad, Haderslev 6
LUNDING (H. M. W.), Etatsr., Cabinets-Secr. hos H. M. Kongen af Danmark 3
LÜTZOW (G.), Gen. Major, Commandeur for 4de Infanteri Brigade, Slesvig . 10
LÖWENFELDT (C. F.), Kammerjunker, Capitain i 4de Jæger-Corps, Slesvig . . 3
NISSEN (N.), Proprietair til Spötterup . . . . F.B.B.
OXHOLM (W. T. v.), Kammerherre og Major, til Taarnborg . . . . F.B.
PAUCKER (C. J.), Hofraad og Gouvernements-Procureur, Reval . . . . F.B.B.
SCHOW (G. H. L.), Borgemester og Byfoged i Aabenraa 3
SKALKOVSKI (A.), Hofraad, Conservator ved Museet i Odessa . . . . . F.B.B.
WENCK (H. C.), Capitain, Kirchspielvogt for Raumort og Jevenstädt, Rendsborg 6
ADLERBERG (V. v.), Ks. Russ. Gen. Lieut. og Gen. Post-Dir., St. Petersb., F.B.B.
MINISCALCHI (F. Greve), Keis. Österrigsk Kammerherre, Verona . . . F.B.B.
SCHIRINSKY-SCHIKHMATOFF (Fyrst P. A.), Geheimeraad, St. Petersborg . F.B.B.
WARSCHAU (Grev Paskévitsch Erivansky, Fyrste af), Statholder i Polen . F.B.B.
WAITZ (G.), P.D., Professor ved Universitetet i Kiel 6
WESTFELT (L.), K. Svensk Capitain og Gen.-Stabs Officeer, Stockholm . V.B.
WETTERBERGH (C. A.), M.D., Regiments-Læge, Östersund . . . . V.B.
BOUTKOFF (Hs. Exc. Greve P. G.), Geheimeraad, St. Petersborg . . . F.B.B.
ESSEN I (Hs. Exc. Greve P. K. von), General, St. Petersborg . . . . F.B.B.
GALÍTZIN (Fyrst Dmitri), General-Gouverneur i Moskou . . . . F.B.B.
KNUDSEN (H. J. E.), Provst, Sognepræst til Gislev og Ellested 3
KOTZEBUE (C.), Keiserl. Russisk Consul i Jassy . . . . F.B.B.
MÜNCH-BELLINGHAUSEN (E. Frih.), Ks. Österr. Regjeringsraad, Wien . F.B.B.

Olsoufieff (Hs. Exc. B. D.), Hofmarschal hos Storfyrst Alexander . F.B.B.
Orloff (Hs. Exc. Greve A.), General, Medl. af Statsr., St. Petersborg . F.B.B.
Rumin (N. de), Keis. Russisk Statsraad og Kammerherre, Moskou . . F.B.B.
Schindler (J.), Præsident for det regjerende Senat i Krakau . . . . . F.B.B.
Schott (A. C.), Professor ved Gymnasiet i Stuttgart 10
Tischkévitch (E. Greve), Curator for Districtet Borysov . . . . F.B.B.
Trepka (J. C. M.), Kammerjunker, Major i 13de Linie-Infanterie-Bataillon . 3
Uhde (Carl A.), til Handschuheim, Godsbesidder i Mexico . . . . . . F.B.B.
Akerman (John Y., Esq.), Secr. ved det numism. Selskab i London, F.B.B.
Amherst (Right Hon. William Pitt, Earl of), til Montreal i Kent . . F.B.B.
Becher (Tyge), A.M., Professor, Archivar ved det hist. genealogiske Archiv, 3
Boutourlin (Dmitri Petrovitsch), Medl. af Statsraadet, St. Petersborg, F.B.B.
Demidoff (Fyrst Anathol), Greve til San Donato i Toscana . . . . . . F.B.B.
Dirks (Jacob), J.U.D., Advocat ved den frisiske Overret i Leeuwarden, F.B.B.
Eckhoff (D. F.), M.D., Landphysicus paa Öen Føhr 3
Enochin (J. V.), M.D., virkl. Statsr., Livchirurg hos Storfyrst Alexander, F.B.B.
Gortschakoff II (Fyrst Peter), Gouverneur over Vest-Siberien . . . . F.B.B.
Grote (W. H. C. A. Friherre), Geh. Statsraad og Præsident i Eutin, F.B.B.
Hambro (C. J.), forhen Nordamericansk Consul, London . . . . F.B.B.
Hambro (Joseph), Hofraad, London . . . . C.B.B.
Haughton (Richard, Esq.), Professor i Hindustansk, Addiscombe . . F.B.B.
Hjort (P.). P.D., Professor, Lector ved Academiet i Sorø 3
Jennifer (Daniel, Esq.), Nordamericansk bef. Minister i Wien . . . F.B.B.
Knesevitsch (D. M.), Geheimeraad, Cur. for Underv. Distr. Odessa, F.B.B.
Koutorga (M. S.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg . . . F.B.B.
Kulakowsky (J.), Curator for Gymnasiet i Bialystok . . . . F.B.B.
Lee (John, Esq.), LL.D., Medlem af det Kongl. Selskab i London . F.B.B.
Mansel (George), Capitain i den Britiske Marine, London . . . . . . F.B.B.
Middeldorph (H.), Consistorialraad, Prof. ved Universitetet i Breslau . V.B.
Montefiore (Sir Moses), Medlem af det Kongl. Selskab i London . F.B.B.
Morris (Jacob G., Esq.), Philadelphia . . . . F.B.B.
Obolensky (Fyrst Michel), Ks. Russ. Statsraad, Moskou . . . . F.B.B.
Philosophoff (Hs. Exc. A.), Ks. Russ. Gen. Adjutant, St. Petersborg, F.B.B.
Shrewsbury (John Talbot Earl of), arvelig Hofmester i Irland . . . . F.B.B.
Stroganoff (Greve G. A.), virkelig Geheimeraad, St. Petersborg . . . F.B.B.
Teïmouraz (H. H. Czarevitsch), Pr. af Georgien, Sön af K. Georg XIII, F.B.B.
Teleki von Széh (Joseph, Greve), Gouverneur over Siebenbürgen . . F.B.B.
Temple (Sir Grenville), Mahlberg i Storhertugdømmet Baden . . . . . F.B.B.
Thacher (G. M., Esq.), Kongl. Dansk Consul i Boston . . . . F.B.B.
Cronstedt (A.), Gen. Major, Gouv. over Åbo og Björneborgs Län samt Åland, F.B.B.
Fraenkel (E.), M.D., Medlem af Sundheds-Coll. for Moldau, Jassy . F.B.B.
Haupt (M.), Professor ved Universitetet i Leipzig . . . . F.B.B.
Hällfors (Carl E.), Contracts-Provst, Åland . . . . F.B.B.
Koch (G.) Provst, Sognepræst til Döstrup 9
Schulz (H. W.), P.D., Director for det K. Antike-Cabinet i Dresden, F.B.B.
Woldsen (J. N.), Kongl. Dansk General-Consul i Amsterdam . . . . F.B.B.
Arneth (J.), Prof. ved Univers. og Director for Antike-Cab. i Wien, F.B.B.

Bibesco (H. H. Fyrst Georg), Hospodar af Valachiet . . . . F.B.B.
Chmel (J.), Director for Geheime-Archivet i Wien . . . . F.B.B.
Coopmans (E. W. de), K. D. Kammerh. og Chargé d'Affaires i Brüssel, F.B.B.
Daschkoff (J. A.), Ks. Russ. Statsraad og General-Consul, Bucarest, F.B.B.
Ellesmere (Right Hon. Lord Egerton, Earl of), London . . . . F.B.B.
Flügel (J. G.), P.D., Nordamericansk Consul i Leipzig 50
Grotefend (G. F.), P.D., Director for det Kongl. Lyceum i Hannover, F.B.B.
Helmreichen (V. von), Keis. Österr. Bjergværks-Director, Brasilien, F.B.B.
Mavros (N. de), Statsr., Gen.-Inspect. over Quarantainerne ved Donau, F.B.B.
Neophytos (Hs. Em.), Metropolit af Valachiet, Bucarest. . . . . F.B.B.
Schack (H. E. A. R. C. von), Geh.-Raad og Ges. v. Forbundsd. i Frankfurt, F.B.B.
Stirbey (Hs. Exc. B. de), Storvornik af Valachiet, Bucarest . . . . . F.B.B.
Tamelander (C. G.), Oberstl., Postinspector i Åbo og Björneborgs Län, F.B.B.
Traversay (Hs. Ex. A. J. Marquis de), Gen. og Mil. Gouv. i Arckangel, F.B.B.
Witt (H.), Kongelig Dansk General-Consul i Peru, Lima . . . . . . S.B.B.
Wüstenfeld (H. F.), P.D., Professor ved Universitetet i Göttingen . F.B.B.
Burnes (James, Esq.), Vice-Præsident i det Asiatiske Selskab i Bombay, F.B.B.
Ewald (G. H. A.), Professor ved Universitetet i Tübingen . . . . . . F.B.B.
Gibbes (Robert W.), M.D., Columbia i Syd Carolina . . . . F.B.B.
Macaré (C. A. R.), Medl. af General-Staterne for Zeland, Middelburg, F.B.B.
Sehested (N. F. B.), Jægermester, til Stamhuset Broholm 6
Sommer (C. C. L. F.), pract. Læge, Jacobshavn, Grönland 3
Traherne (J. M.), M.A. Oxford, Coedriglan, Cardiff, England . . . . F.B.B.
Wolny (G.), Benedictiner-Ordens Præst, Professor, Brünn . . . . . . F.B.B.
Woolsey (T.D.), A.M., Professor ved Yale College, New Haven, Conn. F.B.B.
Zoller (H. E. K. Frih. v.), Gen.-Lieut. og Chef f. Art.-Corpset i München, F.B.B.
Campana (G. Pietro), Hofraad, Rom . . . . F.B.B.
Canina (Luigi), Raad i Gen.-Com. f. Antiqvit. og de skjönne Kunster, Rom, F.B.B.
Gille (F. de), Statsraad, Bibliothecar hos H. M. Keiseren af Rusland 25
Kuscheleff-Besborodko (A. G. Greve), virkl. Statsraad, St. Petersborg, F.B.B.
Meyer (G. F. W.), Hofraad og Professor ved Universitetet i Göttingen, F.B.B.
Schmidt (M. R.), Rustmester ved Arsenalet 3
Sutherland (G. G. L. G. Hertug af), Marquis af Stafford 100
Wetzer (H. J.), Professor ved Universitetet i Freiburg . . . . F.B.B.
Wolanski (T. P. z. Wolan), Landraad, Pakosc i Storhertugd. Posen, F.B.B.
Wrangel (Baron F. v.), General-Lieutenant, Stettin . . . . F.B.B.
Fowler (W. C.), A. M., Professor ved Amherst College, Massachusetts, F.B.B.
Frye (William E.), fh. Storbrit. Major af Infanteriet, Paris . . . . . F.B.B.
Krag (C. A.), Lieutenant i 13de Linie-Infanteri-Bataillon Fredericia 3
Thacher (J. S. B.), Assessor i Överste Ret i Staten Mississippi . . F.B.B.
Webber (Samuel), M.D., Charlestown i New Hampshire . . . . F.B.B.
Westreenen van Tiellandt (W. H. J. Baron van), Chef f. Hofbibl. i Haag, ... 7
Coquebert de Monbret (E.), Paris . . . . F.B.B.
Eschmann (J.), Oberstlieutenant, Ingenieur-Geograph, St. Gallen . . . F.B.B.
Herbst (C. F.), Archivar ved det historisk-archæologiske Archiv . . . . V.B.
Huth (Henry, Esq.), Kongl. Dansk General-Consul i Mexico . . . . . F.B.B.
Köhne (B.), P.D., Keis. Russisk Collegii Assessor, St. Petersborg 6

Titoff (Hs. Exc. V. P. de), Keis. Russisk Minister i Constantinopel F.B.B.
Bachiller y Morales (Don Antonio), Havana . . . . V.B.
Briem (J. G. G.), Sognepræst til Kousted og Raasted . . . . F.B.
Dahl (T. C.), Landsoverretsprocurator, til Margaard 6
Horneman (E. C.), Proprietair, Stadsbygden ved Trondhjem . . . . . F.B.
Lange (Chr. C. A.), Chef for det Kongl. Norske Rigsarchiv, Christiania, V.B.
Lewis (Martin, Esq.), Baltimore, Maryland . . . . F.B.B.
Linde (A. C. P.), Auditeur, Fuldmægtig under Universitets-Directionen . . . 3
Mitchell (John M. Esq.), Kongl. Belgisk Consul i Edinburgh . . . . F.B.B.
Munch (P. A.), Professor ved Frederiks Universitet i Christiania . . . . V.B.
Olfers (J. F. M. v.), Geh. Raad, Gen. Director over de K. Preuss. Museer, F.B.B.
Strunk (Adolf), Secretair ved det historisk-archæologiske Archiv . . . V.B.
Unger (C. R.), Stipendiat i nordisk Sprogvidenskab, Christiania . . . V.B.
Lozano (Don Mariano), Buenos Aires . . . . F.B.B.
Timoni (Alexander), Constantinopel . . . . F.B.B.
Bradley (Chas. W. Esq.), Hartford, Connecticut . . . . F.B.B.
Luynes (Honoré Theodosie P. J. d'Albert Hertug af), Paris 200
Radhakant Raja Bahadoor (Esq.), hinduisk Literateur, Calcutta 100
Andresen-Siemens (J.), Raadmand, Helgoland . . . . F.B.B.
Davis (Hs. Exc. Sir J. F.), K. Storbritannisk befuldm. Minister i China . . 100
Lopes (Hs. Exc. Don Carlos A.), Præsident for Republiken Paraguay 100
Raasløff (V. R.), Premierlieutenant af Artilleriet 3
Regenburg (T. A. J.), Cancellist i det K. Danske Cancelli 50
Ring (L.), Cancelliraad, Lands Overrets- samt og Hof- og Stadsrets Procurator 3
Wichfeld (J. de), Kammerherre til Engestofte og Ulriksdal 3
Hammershaimb (V. U), Thorshavn, Færøerne 3
Krieger (A. F.), Lic. juris, Professor 3
Olsen (O. N.), Oberstlieutenant i Generalstaben 3
Wiborg (K. F.), A.M., Sognepræst til Rynkeby og Revninge 12

REGNSKAB OVER SELSKABETS PENGEVÆSEN FOR AARET 1847.

INDTÆGTER:

		Rbd.	Sk.
Casse-Beholdning fra 1846	r.S.	107.	29
Hans Majestæt Kongen af Danmarks aarlige Gave		300.	„
Gaver og bestandige Bidrag fra Medlemmerne[1]		1000.	„
Aarlige Bidrag fra samme[2]		1265.	„
Bøger og extraordinaire Tilskud[3]		26.	14
Renter af den faste Fond		1880.	„
		4578.	43

UDGIFTER:

	Rbd.	Sk.
Anvendt til den faste Fonds Forögelse	1041.	68
Scripta historica Islandorum	369.	72
Islendinga Sögur	436.	64
Noregs Konúnga Sögur	108.	72
Annaler for Nordisk Oldkyndighed og Historie	258.	„
Antiquarisk Tidsskrift	332.	28
Mémoires des Antiquaires du Nord	226.	75
Antiquités Russes et Orientales	366.	72
Tegninger samt disses Gravering i Staal, Kobber eller Træ	559.	72
Lithographerede Fascimiler og Aftryk af Kort og Kobbere	251.	22
Selskabets historisk-archæologiske Archiv og Bibliothek	116.	8
Ny Udgave af Selskabets Love	89.	75
Andre Udgifter til Selskabets Bud, Opvarteren ved Forsamlingerne, Qvitteringsblanketter, ved Diplomers Udfærdigelse, Porto af Breve og Pakker m. v.	364.	14
	4521.	66
Casse-Beholdning den 31te December 1847	56.	73
	4578.	43

Kjöbenhavn, den 31te December 1847. J. F. MAGNUSEN.

Undertegnede have, som det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskabs for Aaret 1847 valgte Revisorer, revideret foranstaaende Regnskab, og befundet samme aldeles rigtigt; ligesom og, at Selskabets faste Fond i Aaret 1847 er forøget med det Belöb, som den kongelig confirmerede Fundation af 30te October 1834 § 2 foreskriver at skulle oplægges[4].

Kjöbenhavn, den 20de Januar 1848.

LÖGSTRUP. H. B. HORNBECH, M. D.

1-2) Disse tvende Summer udgjöre Belöbet af Medlemmernes i Aaret 1847 ydede og i den her foran indförte Liste anmeldte Bidrag. 3) Nogle Bidrag fra Udlandet ere erlagte i fremmede Myntsorter, der ere omvexlede. Disses Belöb i Rbd. r. S. ere i det skrevne Regnskab nöiagtig specificerede, ethvert paa sit Sted, men her ere Overskudene af Skillinger, for Pladsens Skyld, henförte samlede under Rubriken „extraordinaire Tilskud". 4) Fundationens § 2 bestemmer nemlig, at alle de bestandige Bidrag af 50 Rbd. og ligeledes de större Donationer skulle anvendes til den faste Fonds successive Forögelse.

HID KONUNGLIGA
NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAG

ÞANN 1. JANUAR 1849.

YFIRLIT YFIR

HINS KONUNGLIGA NORRÆNA FORNFRÆDA-FELAGS

FASTA SJOD,

MED NAFNASKRA HINNA

STIPTANDI FELAGA.

SKGR. Eptir lögunum skulu standa í öllum ársskýrslum nöfn hinna STIPTANDI FÈLAGA, sem hafa greidt til sjóðs fèlagsins 100 rbd. eða meira.

	Silfr Rbd.
H. H. T. FRIDREKR VI*, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. CHRISTJAN VIII*, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. FRIDREKR VII, KONUNGR I DANMÖRKU	300
H. H. T. OSCAR I, KONUNGR I NORVEGI OK SVIARIKI	300
H. H. T. NIKOLAS I, KEISARI I RUSSLANDI	400
H. H. T. FRIDREKR VILHJALMR IV, KONUNGR I PRUSSALANDI . . .	200
H. H. T. VILHJALMR I*, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	200
H. H. T. KARL ALBERT, KONUNGR I SARDINIU	200
H. H. T. VILHJALMR II, KONUNGR I NIDRLÖNDUM	100
H. H. T. PETR II, KEISARI I BRASILIU	200
H. H. T. OTTO I, KONUNGR I GRIKKLANDI	150
H. H. T. FRIDREKR AUGUST, KONUNGR I SAXLANDI	100
H. H. T. MOHAMMED SHAH, SHAHEN SHAH, KONUNGR I PERSIDALANDI	400
H. Ks. T. LEOPOLD II, STORHERTOGI I TOSKANA	100
H. K. T. GEORG, STORHERTOGI I MEKLENBORG-STRELIZ	180
H. K. T. FRANZ, STORHERTOGI I MEKLENBORG-SVERIN	180
H. K. T. AUGUST, STORHERTOGI I ALDINBORG	200
H. K. T. LEOPOLD, STORHERTOGI I BADEN	100
H. K. T. KARL, KONUNGSEFNI SVIA OK NORDMANNA	100
H. Ks. T. ALEXANDER, STORFURSTI, KEISARAEFNI I RUSSLANDI . . .	300
H. Ks. T. MAXIMILIAN, HERTOGI AF LEUCHTENBERG	200
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF PRUSSALANDI	100
H. K. T. VILHJALMR, PRINS AF ORANIU	100
H. K. T. JÓHAN, PRINS AF SAXLANDI	100
H. K. T. FRIDREKR, PRINS AF NIDRLÖNDUM	100
H. K. T. KARL, HERTOGI I LUKKA	250
H. T. EUGENIUS, PRINS AF SAVOYEN-KARIGNAN	100
H. T. VILHJALMR*, HERTOGI I NASSAU	200
H. T. ADOLPH, HERTOGI I NASSAU	100
H. T. ERNST, HERTOGI I SAXA-KOBURG OK GOTHA	100
H. T. PÈTR PRINS AF ALDINBORG	100

Aall (Jacob)*, járnnáma-eigandi á Nesi, stórþíngismaðr í Norvegi . . . 100
Ackermann (W. A.), prófessor við gymnasium ok bókavörðr í Lýbiku . 100
Adlerberg (V.), general-lieutenant ok efsti póstdirektor í Pètrsborg . . 100
Ahlefeldt-Laurvig (C. J. F. greifi), kammerherra, at Lángalandi . . 100
Albinus (J. H. J.), proprietèri at Varmörk í Slesvík 300
Almeida e Albuquerque (Don Francisco), ríkisráðgjafi, Rio Janeiro . 100
Amherst (William Pitt, jarl), at Montreal í Kentskíri 100
Andersen (Jannich), kansellíráð ok sættanefndarmaðr, í Oðinsve 450
Araujo-Ribeiro (Don José de), sendiherra Brasilíu-keisara í Parísarborg. 100
Aspinwall (Thómas), norðamerikanskr aðalkonsúl í Lundúnum 100
Beamish (North Ludlow), majór, at Beaumont á Irlandi 100
Berzelius (Jakob, fríherra)*, professor, ritari vísinda-akad. í Stokkhólmi. 100
Bexley (Nikolás, lávarðr), forseti hins kon. bókmenta-fèlags í Lundúnum. 200
Bibesco (H. T. fursti Georg), hospódar á Blökkumannalandi 200
Bille-Brahe (Preben, greifi), geh. konf.-ráð, at Brahesminni á Fjóni . 100
Blome (Adolph von), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Lundúnum . . 100
Blome (Ottó greifi), fyrrum sendiherra Danakonúngs í Pètrsborg 170
Bludoff (Dmitri), stjórnarherra innanríkis málefna í Pètrsborg 100
Botfield (Beriah, esq), at Norton-Hall í Northamtúnskíri 200
Boucher de Perthes (J.), forseti vísinda-fèlagsins í Abbeville 100
Bridgham (Hon. Samuel W.), í Providence, Rhode-Islands fylki 100
Brockdorff (Cai L. fríherra)*, ræðismaðr fyrir háskólanum í Kíl . . . 100
Bröndsted (P. O.)*, prófessor við háskólann í Kaupmannahöfn 100
Bülow (Jóhan von)*, geheime-konferenzráð, at Sanderumgarði á Fjóni. 100
Buturlin (Dmitri P.), ríkisráðgjafi Rússakeisara í Pètrsborg 100
Carlisle (Sir Nicolás), ritari fornfræðínga-fèlagsins í Lundúnum 300
Casaus (Don F. Ramon), erkibiskup í Guatemala ok biskup í Havanna. 170
Chaudoir (barún Stanislás de), skólaræðismaðr í fylkinu Kieff 100
Christie (Vilhjálmr Frimann Koren), fyrrum stiptamtmaðr í Björgvin . 100
Cigalla (greifi Jósep), á Santoriney í Grikklandshafi 100
Cooper (Charles Purton, esq.), F.R.S.,F.S.A.,meistari í heimsp. í Öxnafurðu. 100
Coopmans (E. W.), sendiherra Danakonúngs í Greifahaga 100
Daschkoff (Dmitri)*, lögstjórnarherra Rússakeisara í Pètrsborg 100
Daschkoff (G.A.), aðalkonsúl Russakeis. í Moldá ok á Blökkumannalandi. 100
Davis (Sir Jón F.), sendiherra Brètadrottníngar í Kínverjalandi 100
Demidoff (fursti Anathol), greifi at San Donato í Toskana 200
Dietrichstein (greifi Máriz von), forstjóri hirðbókasafnsins í Vínarborg. 100
Donner (Conrad H.), at Rethwisch, konferenzráð, í Altóna 250
Doudeauville (O. hertogi af)*, jafníngi, forseti landafræðis fèl. í Parísarborg. 100
Ekman (G. H.)*, kommers-ráð, stórkaupmaðr í Gautaborg 100
Ellesmere (Francis lávarðr Egerton, jarl), F.G.S., Hon.D.C.L. í Öxnafurðu. 100
Elphinstone (Hon. Mount-Stuart), fèlagi hins asíatiska fèlags í Lundúnum. 100
Elton (Romeo), prófessor við Browns háskóla í Providence, Rhode Island. 100
Eugenius (H. T.)*, metropólít-erkibiskup í Kieff ok Halicz 100
Fife (James Duff jarl af), fylkisstjóri í Banffskíri á Skotlandi 100
Freymark (C. A. W.), aðal-superintendent ok evangeliskr biskup í Posen. 100

Galítzin (fursti Dmitri), aðal-höfuðsmaðr yfir Moskvafylki 200
Galítzin (fursti Sergius), skóla-ræðismaðr i Moskvafylki 240
Gortschakoff (fursti Pètr), aðal-höfuðsmaðr yfir Vestr-Síberíu 100
Gråberg de Hemsö (greifi J.)*, kammerherra stórhertogans í Toskana. 100
Gurney (Hudson esq.), varaforseti fornfræðinga-fèlagsins í Lundúnum . 100
Hall (Roman), aðmíral, aðal-ræðismaðr í Arkhangel 100
Hallam (Henry), varaforseti fornfræðínga-fèlagsins í Lundúnum 100
Hambro (Carl Joaquim), fyrrum norðamerikanskr konsúl, í Lundúnum . 100
Heintze (J. F. E. barún von), kammerherra ok amtmaðr í Kíl 100
Horsburgh (James)*, hydrograph hins enska verzlunarfèlags í Austrindíum. 150
Ingram (James), forseti í „Trinity College" við háskólann í Öxnafurðu . 100
Jacob (H. H.), biskup í Saratov ok Zarizinsk 100
Jenisch (M. J.), ráðherra í Hamborg 100
Kemble (John M. esq.), M. A., Trinity College í Kambryggju 100
Kiriakoff (Mikael)*, kollegieráð, í Odessa 120
Klewiz (W. A. von), leyndar-ríkisráðgjafi Prússakonúngs í Berlín . . . 120
Klick (Jóhan Jakob), konsúl Danakonúngs í Buenos-Aires 100
Kold (Pètr)*, agent, kaupmaðr í Nipum 600
Kouschelef-Besborodko (greifi A.), rètt statsráð, í Petrsborg 100
Krabbe-Carisius(Hans)*, stjórnarherra utanríkis málefna, í Kaupmannahöfn. 100
Lamb (William, esq.), á St. Thómas í Vestrindium 210
Lang (Hugh)*, M. D., í Greenok á Skotlandi 100
Leathes (Philip Hammersley, esq.)*, F. S. A. í Lundúnum 100
Le-Blanc (Tomas, esq.)*, LL.D., F.S.A., málafærslumaðr, í Lundúnum . 100
Lee (John, esq.) LL.D., meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Lerchenfeld (E. barún von), leyndar-ríkisráðgjafi, í München 100
Lewis (Martin, esq.), í Baltimore i Maríulands fylki 100
Lopes (Don Carlos A.), præsident í fríveldinu Paraguay í Suðrameriku. 100
Lowell (Charles), D.D., sóknaprestr í Boston í Massachusetts fylki . . 100
Luynes (Honoré T. P. J. d'Albert hertogi af), í Parísarborg 200
M'Caul (John), M. A. í Öxnafurðu, brezkr konsúl í Kaupmannahöfn . . 100
Macedo (Don Joaquim da Costa de), ritari vísinda-akademíisins í Lissabon. 100
Macgregor (Francis Coleman), brezkr aðalkonsúl á Kínvèrjalandi . . . 100
Macleod (Sir Henry G.), ræðismaðr á Trinidad í Vestrindíum 100
Manokjee Cursetjee (Esq.), Parsiskr bókfræðíngr, í Bombay 100
Marquez (J. J.), fyrrum præsident í Nýju-Granada í Suðrameríku . . . 100
Martinez de la Rosa (Don F.), fyrsti stjórnarráðgjafi á Spáni, í Madrið. 100
Mavros (Nicolas de), rètt statsráð, í Búkarest 100
Menschikoff (fursti Alexander), aðmiral, aðal-höfuðsmaðr yfir Finnlandi. 150
Metcalfe (Sir Charles), ræðismaðr yfir Agra í Hindostan 200
Metternich (C. fursti), ríkis-kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg . 100
Miniscalchi (greifi Franz), kammerherra Austrríkis-keisara, í Veróna . 100
Mittrovsky (greifi A.F.)*, efsti kanseler Austrríkis-keisara, í Vínarborg. 100
Molander (Jóhan)*, T.D., biskup yfir Borgá stipti í Finnlandi 100
Moltke (greifi A. W.), stjórnarráðs-forseti Danakonúngs, í Kaupmannahöfn. 100
Moltke (greifi Karl E.), geheime-konferenzráð, at Agörðum á Sjálandi. 100

Moltke-Hvidtfeldt (greifi A. G.), sendiherra Danakonúngs í Neapel. 100
Montefiore (Sir Moses), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum . 100
Mülertz (Andreas F.)*, P. D., stjórnari lærdómsskólans í Hrossanesi . 100
Navarrète (Don Fern.z de)*, forseti hins kon. sögu-akad. í Madríð . . 100
Neophytos (H. T.), metrópólit.-erkibiskup á Blökkumannalandi 100
Norðimbralandi (A. P. lávarðr Prudhoe, hertogi af), á Alnvikkastala. 100
Olfers (J. F. M. von), aðalræðismaðr yfir gripasöfnum Prússa, í Berlín. 100
Orloff (greifi Alexis), general, ríkisráðgjafi Rússakeisara í Pètrsborg . 100
Ouseley (Sir Gore), formaðr í hinu asiatiska fèlagi í Lundúnum 100
Ouseley (Vilhjálmr G.), sendiherra Stóra-Bretlands í Buenos Aires . . . 100
Peterson (John), yfirdómari á St. Vincent í Vestrindíum 100
Petit (Louis Hayes, esq.), meðlimr hins konúngliga fèlags í Lundúnum. 200
Plaskett (Jósep), majór, á St. Croix í Vestrindíum 100
Plumer (Vilhjálmr, esq.), í Epping í Nýja-Hampskíri 100
Precht (H. W.), ofursti-lieutenant ok staðarhöfuðsmaðr á St. Thómas . 200
Prescott (Henry), fyrrum höfuðsmaðr á Nýfundnalandi 100
Preus (J. C.), sórenskrifari í Vestra Niðarnesi, staðarfógeti í Grimstað . 100
Prieto (Don Joaquim), fyrr. præsident í fríveldinu Chili í Suðramerríku. 100
Pyrker (H. T. J. L.)*, patriarki-erkibiskup at Erlá í Ungaralandi . . . 100
Radakant Radja Bahadur (Esq.), hindverskr bókfræðingr í Bengalalandi. 100
Rafn (Carl Christján), ritari fèlagsins 100
Rehling (J.)*, fyrr. aðal-ræðismaðr hinna dönsku Austrindía, í Tranquebar. 100
Reventlow (F. D. greifi af), sendiherra Danakonúngs í Lundúnum . . 100
Reventlow (D. C. E. greifi af), kammerherra, at Brahetrolleborg á Fjóni. 100
Rumin (N. de), rètt statsráð Rússakeisara, í Moskva 100
Salvandy (N. A. greifi), f. stjórnarráðgjafi Frakkakonúngs, í Parísarborg. 100
Santa-Cruz (Andreas), verndari hins Perú-Boliviska sambands, í Líma. 160
Scavenius (Jacob Brönnum), hirðveiðameistari, at Bassanesi á Sjálandi. 100
Schack (Ottó Diderik greifi af), at Schackenborg 100
Schindler (Jóhan), fyrrum forseti stjórnarráðsins í Kraká 100
Schmidt (P. C.), proprietèri at Vindabý ok ráðherra í Tönningen . . . 200
Scholten (P. C. F.), aðal-ræðismaðr hina dönsku Vestrindía, á St. Croix. 100
Schubert (F. H. von), general-lieutenant, í Pètrsborg 100
Sieveking (Karl),* Syndicus, í Hamborg 100
Sjögren (A. J.), statsráð ok meðlimr vísinda-akademíisins í Pètrsborg. 100
Smith (John Cotton, esq.), í Sharon í Konnektíkúts fylki 100
Smith (Mikael), ræðismaðr við hinn norska land- ok sjóher, í Arendal. 100
Stenhammar (M.), T. D., prófastr ok sóknapr. at Risingum á Austr-Gautlandi. 100
Stifft (fríherra A. J. v.)*, líflæknir Franz keisara fyrsta, í Vínarborg. 100
Stirbey (Barbo de), stórvornik á Blökkumannalandi 100
Stourdza (H. T. fursti Mikael), hospódar í Moldá 200
Stroganoff (Gregorius greifi), leyndarráð Rússakeisara, í Pètrsborg . . 100
Ströiberg (Christopher)*, kansellíráð, í Alaborg á Jótlandi 600
Suðrlandi (G. G. L. G. hertogi af), Dunrobin kastala í Suðrlandi . . . 100
Swinburne (Sir John E. Bart.), forseti fornfræða-fèlagsins í Nýkastala . 150
Teimouraz (H. H. Czarevitsj), prins af Georgía, sonr Georgs konúngs xiij. 100

Teleki von Czeh (greifi Jósep), höfuðsmaðr yfir Siebenbürgen	100
Thamsen (Hans Ditleifr)*, rètt statsráð, í Hrossagarði	2,020
Titoff (Valdimar Pálovitsj), sendiherra Rússakeisara í Miklagarði	100
Toreno (greifi José Maria de), kammerherra Spánardrottníngar, Madrid.	100
Tyszkiewicz (greifi Eustacius), forstjóri fyrir skólunum í Borysov . .	100
Uvaroff (Sergius), leyndar-ríkisráðgjafi Rússakeisara, í Pètrsborg . . .	100
Van Buren (Martin), fyrrum præsident í fríveldum Norðrameriku	100
Van Deurs (J. E.), general-krigscommissarius, at Frydendal í Sjálandi .	100
Vargas (J. F.), M. D., fyrr. præs. í fríveldinu Venezuela í Suðrameriku.	100
Waldo (Daniel, esq.), í Vorcester í Massachusetts fylki	100
Wallén (C.), leyndar-ráðgjafi, ráðherra í Finnlandi, Helsingfors	100
Warschau (greifi Paskévitsj Erivansky, fursti af)*, landstjóri í Pólinalandi.	150
Webster (Noah), LL. D., New-Haven í Konnektikúts fylki	100
Wellenheim (Leopold Welzl von)*, hirðráð, í Vínarborg	100
Woolsey (Þórðr Dwight), prófessor við háskólann í Newhaven, Konnektikút.	100
Werkmester (Martinus), landmælari, í Sveinborg á Fjóni	100
Wilson (Right Rev. Daniel), D.D., biskup í Kalkútta í Bengalalandi . .	100
Winthrop (Thomas L.), forseti hins vínlenzka fornfræða-fèlags í Boston.	100
Wolanski (Tadeusz Przyiaciel z Wolan), at Pakosc í Brombergsfylki . .	100
Wood (Richard, esq.), brezkr konsúl í Damaskus	100
Rússneskr höfðíngi í Pètrsborg	100
Ameríkanskr bókfræðingr	500
Sjóðr með einkennisnafni „Grænland"	600
Sjóðr með einkennisnafni „Stafángr"	200
Annat vaxtafè, safnat af tillögum sem goldin eru í einu lagi	20,430
Fèlagsins fasti Sjóðr 31. Dec. 1848	49,000

ERKLÆRING FRA REVISORERNE.

Undertegnede have, som det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskabs for Aaret 1848 valgte Revisorer, efterseet Selskabets faste Fond for islandske Oldskrifters Udgivelse og nordisk Oldkyndigheds Fremme til Belöb 49,000 Rbdlr. Sölv i Kongelige 4 Procents Obligationer og bevidne herved at den Bestemmelse, som den Kongelig confirmerede Fundats for Fonden af 30te October 1834 § 4 foreskriver, er iagttagen.

Kjöbenhavn den 4de Februar 1848.

A. KIELLERUP. P. KNUDSEN.

ÖFVERSIGT ÖFVER DE UTGIFNA SKRIFTERNA.

FORNMANNA SÖGUR, *eller historiska sagor om tilldragelser i Norrige, Sverige och Danmark; utgifna på fornspråket efter isländska Handskrifter;* complett i 12 band med 7 facsimiler.

SCRIPTA HISTORICA ISLANDORUM DE REBUS GESTIS VETERUM BOREALIUM, latine reddita et apparatu critico instructa, opera et studio Sveinbiörnis Egilssonii. Vol. I-XII (complett).

OLDNORDISKE SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning; complett i 12 band.

FORNALDAR SÖGUR NORDRLANDA, fuldständig samling af mythisk-historiska sagor om tilldragelser i Norden före Islands bebyggande, utgifna på fornspråket af C. C. Rafn, complett i 3 band med 1 facsimile.

NORDISKE FORTIDS SAGAER, samma sagor i dansk öfversättning af C. C. Rafn, likaledes i 3 band.

KRAKUMAL, SIVE EPICEDIUM RAGNARIS LODBROCI REGIS DANIÆ, utgifvet med indledning och upplysande anmärkningar af C. C. Rafn.

FÆREYINGA SAGA eller FÆRINGARNES HISTORIA på den isländska grundtexten med färöisk och dansk öfversättning, utgifven af C. C. Rafn, med ett facsimile och karta öfver Færöarne.

ISLENDINGA SÖGUR *eller historiska sagor om tilldragelser på Island, utgifna på fornspråket.* 1sta bandet med en karta öfver gamla Island och 4 facsimiler. 2dra bandet med 6 facsimiler.

HISTORISKE FORTÆLLINGER OM ISLÆNDERNES FÆRD UDE OG HJEMME i Bearbeidelse efter de gamle Grundtexter af N. M. Petersen, 1-4 band.

GRÖNLANDS HISTORISKE MINDESMÆRKER, utgifna på fornspråket med dansk öfversättning, inledningar och upplysande anmärkningar, complett i 3 band med 12 plancher.

ANTIQUITATES AMERICANÆ SIVE SCRIPTORES SEPTENTRIONALES RERUM ANTE-COLUMBIANARUM IN AMERICA, samling af i Nordens fornskrifter befintliga berättelser om de gamla Nordboarnes upptäcktsresor till Amerika fran det 10de till det 14de århundradet; studio et opera Caroli Christiani Rafn; med 18 plancher.

TIDSSKRIFT FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, complett i 2 band med 1 pl.

NORDISK TIDSSKRIFT FOR OLDKYNDIGHED, complett i 3 band med 9 pl.

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED, 1836-45 (5 band med 49 plancher.)

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED OG HISTORIE, 1846-48 med 11 pl.

ANTIQUARISK TIDSSKRIFT, 1843-45 (1sta bandet) med 7 plancher.

MÉMOIRES DE LA SOCIÉTÉ ROYALE DES ANTIQUAIRES DU NORD, 1836-1839, 1840-1844 (Vol. I-II.) med 29 plancher; 1845-1847 med 1 pl.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

AARSBERETNING

1848.

Aarsmöde den 29de Januar 1849.

Der meddeeltes en almindelig Udsigt over Selskabets Tilstand og Foretagender i Aaret 1848, i hvilket af de senest optagne Medlemmer fölgende vare indtraadte i Classen af de

STIFTENDE MEDLEMMER:

H. M. MOHAMMED SHÁH, SHAHEN SHAH, KONGE AF PERSIEN.
H. H. EUGEN, PRINDS AF SAVOYEN-CARIGNAN.
BOUCHER DE PERTHES (J.), Præsident for Videnskabernes Selskab i Abbeville.

I dette Aar udgaves af

SELSKABETS ANNALER OG MÉMOIRES

ANNALER FOR NORDISK OLDKYNDIGHED OG HISTORIE, Aargangen eller Bindet for 1848 af fölgende Indhold: 1, Trójumanna saga og Breta sögur, Trojamændenes og Britternes Sagaer, efter Hauksbók (Lagmand Hr. Hauk Erlendssons Haandskrift Nr. 544 qv. af den arnamagnæanske Samling) med dansk Oversættelse af Jon Sigurdsson, (förste Afsnit). 2, Undersögelse angaaende Danmarks ethnographiske Forhold i de ældste Tider og om Eensartetheden i Danmarks Befolkning, af P. A. Munch. 3, Hvidegaardsfundet, fra Broncealderen, ved C. F. Herbst, oplyst ved Afbildninger paa 5 staalstukne Plancher. 4, Algorismus, eller Anvisning til at kjende og anvende de saakaldte arabiske Tal, efter Hr. Hauk Erlendssons ovenmeldte Codex meddeelt og ledsaget med Oversættelse af P. A. Munch.

Derhos af ANTIQUARISK TIDSSKRIFT Aargangen for 1847.

Det tredie Bind af ÍSLENDÍNGA SÖGUR er bestemt til at indeholde EGILS SAGA SKALLAGRÍMSSONAR, hvis Bearbeidelse nu er paabegyndt og er navnligen den fra det hertugelige Bibliothek i Wolfenbüttel hertil laante gode Membrancodex (jfr. ovenfor S. 84) fuldstændig collationeret.

Arbeiderne til Værket ANTIQUITÉS RUSSES ET ORIENTALES vare uafbrudt fortsatte. Fra Professor P. A. Munch i Christiania vare flere Bidrag modtagne i Særdeleshed af geographisk-ethnographisk Indhold. Af vol. I var omtrent Hælften trykt.

Da det ansaaes magtpaaliggende at forskaffe til det historisk-archæo-

logiske Archivs oldnordisk-islandske Afdeling en paalidelig Afskrift og Facsimile af den Membrancodex af Kong Valdemars Jordebog, som bevares i Rigsarchivet i Stockholm, er det ved tvende i Stockholm boende Medlemmers gode Foranstaltning blevet tilladt at laane denne Oldbog hid til Kjøbenhavn paa nogle Maaneder til den tilsigtede Afbenyttelse. Et Afsnit af denne Jordebog vil blive udgivet i ovennævnte Værk og har Registrator i Geheimearchivet H. Knudsen paataget sig dette Afsnits Bearbeidelse.

Den Arnamagnæanske Commission forelagde de af samme forrige Aar udgivne tvende Værker Íslenzkir Annálar sive Annales Islandici ab anno Christi 803 ad annum 1430, samt Hin forna lögbók Íslendínga sem nefnist Járnsida eðr Hákonarbók (jfr. ovenfor S. 121 - 131).

Professor Chr. Hansteen i Christiania havde meddeelt for Selskabets Annaler en med Afbildninger ledsaget Afhandling om Rokkestene paa Hovlandsfjeld i Modums Præstegjeld i Norge.

Professor P. A. Munch gjorde opmærksom paa et Citat af Krugs Afhandlinger til den russiske Historie S. 665: et Brev fra Pave Leo x af 16de Sept. 1519 til Vasilij Ivanovitsch, hvor han omtaler en „fratrem Zachariam episcopum *Gardiensem* prælatum domesticum et referendarium secretum nuncium nostrum", hvilken han agter at sende som Gesandt til Rusland. Krug opkaster her, vistnok med Rette, det Spörgsmaal: „Skulde ikke dette være en Titulairbiskop in partibus, af det grönlandske Garde"? — Isaafald kunde den i Grönlands historiske Mindesmærker opstillede Række her modtage en Fuldstændiggjörelse.

Inspecteur Worsaae forelagde en fra Baron Dmitry von Schoeppingk i Moskou modtagen med Afbildninger oplyst Opsats russisk Archæologi vedkommende, navnligen om adskillige hidtil lidet bekjendte Statuer eller Gudebilleder, som findes omkring paa Stepperne i Lille-Rusland eller Ny-Rusland.

Kassereren Kammerraad J. F. Magnusen har afsluttet sit Regnskab over Selskabets Pengevæsen for 1848.

Ifölge den af Secretairen meddeelte Udsigt havde Selskabets faste Fond i Aaret 1848 haft en Tilvæxt af 1000 Rbd. Sölv og var saaledes voxet fra 48,000 Rbd. til 49,000 Rbd. i kgl. 4 pCts. Obligationer.

Der foretoges Valg paa Embedsmænd for de næstfölgende tre Aar. Den i afgangne Finn Magnusens Sted som Vice-Præsident midlertidigen constituerede Conferentsraad Werlauff forklarede, forinden Valghandlingen foretoges, at han formedelst sin fremrykkede Alder ikke kunde vedblive denne Function. Der valgtes til Vice-Præsident Geheimearchivar og Kongl. Historiograph, Professor C. F. Wegener. De övrige Embedsmænd gjenvalgtes. Til Revisorer af Cassererens Regnskab for 1848 valgtes Etatsraad A. A. Kiellerup og Geheime-Legationsraad A. P. Knudsen.

DEN ARNAMAGNÆANSKE COMMISSION.

Efter den udförlige Beretning, som ovenfor, S. 87-135, er givet om Commissionens Arbeider i den senere Tid, hvorved den nordiske Literaturs Velyndere ere satte istand til at gjöre sig et tydeligt Begreb om den Maade, hvorpaa Commissionen i de senere Aar har sögt at udföre det den paalagte Hverv, skulle vi her i Korthed anföre, hvad der i Aaret 1848 er udrettet, og omtale Legatets Stilling ved Udgangen af samme Aar.

SNORRA EDDA. Af dette Værk er nu förste Bind, 45½ Ark stort, færdigt fra Pressen og udkommet. Dette Bind indeholder den egentlige Edda, nemlig: *Formáli*, *Gylfaginníng*, *Bragarœður*, *Skáldskaparmál* (*Skálda*) og *Háttatal* (jevnf. den ovenfor anförte Beretning S. 131-133); i Fortalen gives en kort Oversigt over de brugte Haandskrifter. Trykningen af andet Bind er allerede paabegyndt, og vil indeholde de sproglige Afhandlinger, som i nogle af Haandskrifterne findes at være forenede med den egentlige Edda, og som af Rask indbefattes under de tre Hovedafsnit: 1, *um latinu stafrofit;* 2, *málfræðinnar grundvöllr* og 3, *figúrur í ræðunni,* men egentlig bestaae af fem Opsatser, rimeligviis af ligesaa mange Forfattere, fra 12te og 13de Aarhundrede. Fremdeles ville i dette Bind blive optagne, som forhen bemærket: Upsala-Haandskriftets Text, et Brudstykke, som findes i det wormske Haandskrift, Brudstykket 748 i 4 og maaskee flere, foruden *Skáldatal* efter det upsalske Haandskrift og Dr. Egilssons Commentar over Viserne. Endelig ville der blive tilföiede udförligere Beskrivelse over de bekjendte Haandskrifter af Snorra-Edda samt Registre og Facsimiler. De fornödne Afskrivninger besörges af Legatets förste Stipendiar, Revision af Haandskriftet under Trykken samt Correcturen af Secretairen. Da det meste af Materialet til dette Bind nu haves færdigt, kan Trykningen skride jevnt fremad, i Forhold til hvad Legatets Midler og de övrige Arbeiders Fremgang tillader.

Efter den Plan, som hidindtil er fulgt i de paa Legatets Bekostning besörgede Udgaver, og som er grundet paa Legatets Fundats, kræver Forberedelsen af ethvert Skrift til Trykken betydeligt Forarbeide, især naar de valgte Skrifter höre til de vigtigste og vanskeligste af den gamle Literatur, hvilke Fundatsen (§ 17) naturligviis giver Fortrinet fremfor andre. — Det er derfor nödvendigt, naar ikke altfor lange Mellemrum skulle finde Sted mellem saadanne Skrifters Udgivelse, at man itide er betænkt paa Forberedelsen af Udgaver af de Værker, som man anseer fortrinlig skikkede til at udgives paa Legatets Bekostning. Saadanne Værker, som Commissionen nu især har sin Opmærksomhed henvendt paa, ere: 1, en Udgave af den islandske Lov Jónsbók, og

2, Udgave af et ISLANDSK DIPLOMATARIUM; imidlertid ere disse Foretagender endnu ikke saa vidt fremskredne, at man troer det passende for Öieblikket at give derom en udförligere Beretning.

UNDERSÖGELSEN AF DE ISLANDSKE HAANDSKRIFTSAMLINGER I KJÖBENHAVN, som er af megen Vigtighed, ikke alene for Kundskaben om den ældre Literatur overhovedet, men endogsaa hyppig for de enkelte videnskabelige Arbeider i dette Fag, hvis Antal stedse foröges; fortsættes stadig, især af Legatets anden Stipendiar, og saavidt muligt af Secretairen.

Det er i foregaaende Beretning anfört, at Afsætningen af de af Commissionen udgivne Skrifter kun er ubetydelig, og at saaledes en betydelig Beholdning af nogle af disse befandtes at være tilstede. Da man ikke kunde vente, at Afsætningen i Fremtiden vilde blive synderlig större, og man dog vidste, at mange videnskabelige Samlinger og Instituter önskede at komme i Besiddelse af disse Skrifter, besluttede Commissionen at fölge den i Fundatsen § 23 givne Tilladelse, og at skjenke et större Antal Exemplarer til forskjellige videnskabelige Instituter og enkelte lærde Mænd, især blandt Oldliteraturens Dyrkere. Saaledes ere af fölgende af de ældre Skrifter: Grágás, Gulaþíngslög, Laxdæla saga, Kórmaks saga, Gunnlaugs saga ormstúngu, Kristni saga, Njáls saga, saavel den islandske som den latinske, samt det norske Anecdoton, historiam Sverreris illustrans, forærede til udenlandske Bibliotheker 28 Exemplarer af hver, ialt 280 Bind, og af de sidst udkomne Skrifter, Íslenzkir Annálar og Járnsíða, til offentlige Bibliotheker og enkelte Videnskabsmænd, saavel her som i Udlandet respective 126 og 124 Exemplarer eller 250 Bind. — Commissionen troer herved at have bidraget, endog maaskee ikke ubetydeligt, til Udbredelsen af en almindeligere Interesse for Nordens gamle Literatur.

Legatets trykte Skrifter opbevaredes hidtil paa flere forskjellige Steder, deels nemlig i Universitetsbibliothekets Locale, deels i Geheimearchivet, deels endelig hos Bogtrykkeren. Med Consistorii Tilladelse er nu et særskilt til Bevaring særdeles skikket Locale indrettet paa Universitets-Bygningens Loft, og den hele forhaanden værende Beholdning af Legatets Oplagsskrifter fört derhen.

En Udsigt over Legatets Regnskabsvæsen, for 1848 vil findes bag i nærværende Bind. Det bemærkes her alene at Legatets Fond nu andrager 27,500 Rbdlr.

MUSEET FOR NORDISKE OLDSAGER

har i Aaret 1848 mere end nogensinde för modtaget et umiskjendeligt Beviis paa den Interesse, det har vundet hos alle Klasser af Samfundet,

idet de mindre gunstige Forhold, hvori Fædrelandet i dette Aar har været indviklet, ikke i ringeste Maade have svækket den Velvillie, som baade Regjering og Folk hidtil have vist denne nationale Samling, saa at den, ligesom för, har modtaget mange og vigtige Berigelser. Der er saaledes i dette Aar indkommet til Museet 126 Sendelser, der ere indförte i dets Registrerings-Protocol under 695 Numere. Af dette Antal er imidlertid 272 Numere indkomne fra Kunstmuseet, efterhaanden som de behövedes for at indordnes i Samlingens Suiter i det udvidede Locale. Den egentlige Tilvæxt har altsaa været 423 Numere, medens den i 1847 kun var 367. Ligesaa meget vidnede de talrige Besög paa de til offentlig Adgang bestemte Tider (Torsdag Form. Kl. 11-1 og fra 1ste Mai til 1ste Octbr. tillige Mandag Efterm. Kl. 5-7) om Publicums Interesse for den.

Vi ville som sædvanlig give en kort Oversigt over de vigtigste og interessanteste af de i det forlöbne Aar tilkomne Oldsager:

SAGER FRA HEDENOLD.

Fra Steenalderen, eller Hedenolds ældste Periode, har Museet, ligesom i de foregaaende Aar, modtaget en Mængde Gjenstande, hvoraf flere ved Sammenligning med de för erhvervede have tjent til nöiere at bestemme disses Anvendelse og Forarbeidelsesmaade; men da intet Fund har fört til nye væsentlige, hidtil ubekjendte Opdagelser, indskrænke vi os til at nævne de Enkeltheder, der i en eller anden Henseende synes at fortjene en særdeles Opmærksomhed. Blandt saadanne ville vi först omtale en paa Katrineberg Hovmark i Sengelöse Sogn ved Roeskilde fundden *hjerteformet Pilespids af Flint*; den er af den mest udmærkede Udarbeidning; langs Kanterne er den fiint udtakket, og den Deel, der har tjent som Modhage, er udarbeidet i en skraa, spids Retning; dette Stykke, som foræredes af Bonden Jens Mortensen, er paa Grund af dets sjeldne Form og udmærkede Forarbeidning af særdeles Interesse for Samlingen. Hermed fulgte en Steenöxe, der ved Slid og bestandig Fornyelse af Eggen havde faaet en usædvanlig kort Form.

Under en stor Steen paa et Hovedparcellen af Refsgaard i Vadum Sogn, Kjær Herred, tilhörende og norden for Gaarden liggende uopgravet Kjær eller Overdrev fandtes adskillige Steenoldsager, af hvilke 7 indsendtes; disse Sager, der foræredes af Eieren af Refsgaard, forhenværende Skolelærer Iver Henriksen, bestaae af 3 Flintknive uden Zirater, 2 Harpunspidser, hvoraf den ene næsten er færdig, den anden derimod kun paabegyndt, 3 halvmaaneformede Flintredskaber, uden Tænder, hvoraf det ene ikke er ganske færdigt; de synes alle at være udhuggede af en og samme Flint, der er af en meget usædvanlig rödagtig Farve. Ved Törvegravning i Nærheden af Udby i Sjælland fandtes

en *Beenmeisel* af meget usædvanlig Störrelse; Benet, hvoraf den er dannet, antages at være Laarpiben af en Uroxe; Eggen er dannet ved at man har overskaaret det tykke Been paa skraa og tilslebet det; den Eggen modsatte Ende, synes, som paa en Celt, at have været indrettet til deri at indsætte et Skaft; dette sjeldne Stykke, hvortil ikke fandtes Mage i Samlingen, foræredes af Cancellist F. C. Bech.

I en Törvemose, som hörer til Byen Meisling i Jerlev Sogn omtrent en Miil sönden for Veile gjordes et mærkeligt Fund, bestaaende af 130 *Ravstykker* af ulige Störrelse, hvoraf nogle blot ere gjennemborede, andre med to Huller i Midten; 4 ere gjennemborede paa tværs med flere Huller, hvoraf sees at de have været Mellemstykker i et Halsbaand; 64 ere langagtige Perler, udarbeidede paa fri Haand og Hullerne deri tragtformede fra begge Ender og engere mod Midten; i et Par af dem spores Levninger af den Traad, hvorpaa de have været optrukne; alle disse Ravstykker fandtes samlede i en lille Hob omtrent 1 Alen under Jordfladen af Gaardmand Sören Pedersen i Meisling ved at grave Törv. Dette Fund, som indsendtes af Herredsfoged Stockfleth, stemmer nöiagtig med det store, som i Aaret 1838 erholdtes fra Læsten ved Randers og som er beskrevet og afbildet i Selskabets Aarsberetning for samme Aar S. 24-25. En ny Bekræftelse om, til hvilken Tidsalder disse og lignende Ravsager höre, afgav et Fund i en med Flyvesand bedækket Gravhöi paa Huusmand Anders Hansens Mark i Pirup; det bestod af en 7 T. lang, meget nöiagtigen forarbeidet Steenhammer af Form som Nord. Tidsskr. for Oldk. 1. B. Tab. IV, Fig. 41; to Flintknive, uden kjendeligt Haandtag, 10 og 7 T. lange; 9 langagtige Ravperler tilligemed nogle Fragmenter af Ravstykker, hvoriblandt et i Oxeform, hvilke Sager indsendtes af Amtmanden i Hjörring, Baron Holsten, fra Herredsfoged Ammitzböll.

Fra det Kongelige Irske Academi i Dublin har Museet ved Inspecteur J. J. A. Worsaae, imod at afgive nordiske Oldsager af Museets Doubletter, erholdt en Suite af *i Irland fundne Oldsager* til Sammenligning med vore. Blandt disse vare 17 Steenoldsager, bestaaende af Pile og Landsespidser af Flint, Slyngestene (slingstones), Perler af Rav og Steenkul; disse Stykker ere et ikke uvigtigt Bidrag til at bestemme Forskjellen imellem de irske og de nordiske Oldsager.

Fra Broncealderen eller Hedenolds anden Periode har Museet erholdt flere interessante Gjenstande, hvoraf vi her ville fremhæve fölgende:

I en Mose ved Lummelöv i Nörre-Kirkeby Sogn paa Falster gjordes i 1836 et mærkeligt Fund af betydelige Fragmenter af to Broncelurer og to Broncesværd samt en halvmaaneformet Flintkniv, hvilket Fund vi ovenfor S. 20 have nöiere beskrevet. I samme Mose, kun 12

Alen fra det Sted, hvor disse Sager optoges, fandtes en Alen under Jordfladen et fuldstændigt rundt *Bronceskjold*, 1 Al. 3 T. i Diameter, bestaaende af en eneste Bronceplade, som er udhulet paa Midten, og opbanket i en Umbo, der danner en Halvkugle; det har sex ophöiede Kredse, i hvilke som Zirater Pyramider af runde Knapper ere opslaaede, Kanten er omböiet og inden i denne Omböining er der, for at styrke den, indlagt en Broncetraad dannet af en bred Strimmel af Bronce, der er snoet op som et Baand; Tverstangen, hvori Skjoldet er blevet holdt, er ikke massiv, men dannet af en Plade, der er omböiet og fastnittet; foruden de to Nitter, hvormed Böilen er fastgjort, fandtes endnu indsat i den anden Rad to löse, hvormed formodentlig paa Bagsiden har været fæstet en Rem eller et Baand, hvori Skjoldet har kunnet bæres; i det hele taget seer man at der er anvendt megen Umage paa at spare Metal og forene Lethed med Styrke. Tæt ved Skjoldet, som indsendtes af Justitsraad Stampe til Skjörringgaard, fandtes Nederdelen af en temmelig tyk Urne af sort Leer. Hvad der især gjör dette Fund mærkeligt for Samlingen, er, at det er det förste Bronceskjold, man med Sikkerhed kan opgive at være fundet i vore Egne, og dette er saa meget vigtigere, som det tjener til at bestyrke den Formodning, at de tre lignende Bronceskjolde, som tidligere erholdtes fra Kunstmuseet, men om hvis Oprindelse alle Efterretninger savnes, ogsaa ere fundne i vore Moser, en Formodning, som end ydermere bestyrkes ved den paa disse Skjolde værende Irskal. Som et Erkjendtlighedstegn for den Umage, Finderen Selveiergaardmand Peder Madsen af Lummelöv havde gjort sig for at optage dette sjeldne Stykke heelt og hans Nöiagtighed i at indsende selv de mindste Stykker, som henhörte dertil, sendtes ham et Sölvbæger.

Seierslöv Sogn i Nörre Herred paa Maarsö udmærker sig ved mange Gravhöie, blandt hvilke en paa den flade Fæggeklint beliggende i Folkesagnet tillægges en Kong Fægge, en anden, Skarrehöi benævnt, hvorfra en med Kampesteen brolagt Vei, nu dybt under Jordens Overflade, gaaer til den nærliggende Skarresö, antages at skylde sit Navn til en i Oldtiden der residerende og der begraven Kong Skarre. I en af de i dette Sogn værende Gravhöie, hvis Navn og Beliggenhed dog ikke ere

nöiere opgivne, fandtes forrige Aar nogle Broncesager (jfr. ovenfor S. 139) og nu ved gjentagen Gravning en meget lille men usædvanlig *Urne af Leer*, kun 3 T. höi og 2 T. i Mundingen, opimod hvilken den er lidt indkneben; den paa foregaaende Side vedföiede Afbildning viser dens Udseende. Den har to Ørcr, og mellem disse paa den ene Side 4 paa den anden 3 udstaaende Knopper, som ere gjennemborede og synes at være saaledes indrettede til derigjennem at trække Snorer, hvorved Urnen kunde bæres.

H. K. H. Kronprindsen, vor nærværende Konge, skjenkede til Museet Fragmenter af et *Broncesværd*, mærkeligt derved, at med samme fulgte Levninger af Skeden, hvori det havde været nedlagt; denne har været af Træ, overtrukken med Læder, hvorpaa Haarene synes at have siddet. Disse Fragmenter ere fundne af Gaardmand Christen Pedersen i en nu næsten udjevnet Höi paa Rödövre Mark. Ved Baron Holsten, Amtmand i Hjörring Amt, indsendtes en Broncedaggert, der efter Finderens Beretning var indstukket i en huul Stok, omvundet med et Stykke Hud og noget rödt Uldtöi, som dog smuldrede aldeles hen ved Berörelsen; den blev funden af Huusmand Christen Pedersen af Lögtvedholt i en Gravhöi paa hans Mark.

Her egner sig ogsaa til Omtale et Fund, bestaaende af Fragmenter af et 24 T. langt Broncesværd med Haandtag og ophöiet Stribe med Rande paa Midten af Klingen, et brilleformet Spænde af Bronce, hvis Naal ender sig i en Skive med et Hul i Midten, samt et mindre, ligeledes brilleformet Broncespænde med Böiler; disse Stykker ere fundne af Gaardmand Sören Laursen i Klokkerholm, Vistofte Sogn, Mols Herred, to Miil vesten for Ebeltoft, i en Steenkiste i den söndre Side af en Höi, 2 Alen under Jordens Overflade; i Steenkisten, der var omtrent $1\frac{1}{2}$ Alen lang og næsten ligesaa bred, sporedes nogle Been, som hensmuldrede ved Beröringen.

Consul G. Hage i Stege forærede Fragmenter af en temmelig stor krum *Broncekniv*, der formedelst sin usædvanlige Form er særdeles interessant for Samlingen; den har haft en med indgravede Zirater smykket Ryg; Bladet har med en Spids været befæstet til Haandtaget, som ligeledes har været af Bronce; den Spidsen modsatte Ende af Haandtaget har endt sig i en Zirat, af Form som et fiirdeelt Hjul; dette sjeldne Stykke blev tilligemed en anden Broncekniv af det almindelige Slags og et Broncesværd med Grebspidse og ophöiet Stribe paa Midten, fundet i en Höi i en lille Steenkiste paa Jörgen Rasmussens Mark i Frenderup ved Stege.

Pastor Sorterup til Langaa og Øxendrup indsendte en meget stor *Broncecelt* af en aldeles usædvanlig Form; paa det Sted, hvor Skaftet

indsattes, er den firkantet; lidt nedenfor dette er den indkneben og rund, og ved Siden er en stor Øsken, 4 T. lang; en Paalstav af den Form, man sædvanlig finder dem i Tydskland, nemlig med fladt udslaaede Sider, som have været böiede om Træskaftet, og, ligesom Celterne, med Øsken paa den ene Side; disse to Stykker ere fundne af en Tjenestepige i Øxendrup ved Nyborg paa en Mark, der nylig var belagt med Mergel, tagen fra et Mosehul; de ere altsaa rimeligviis tilbragte med Mergelen. Pastor Boegh til Skamstrup indleverede som en Foræring fra Bolsmand Lars Larsen paa Benneby Mark, to Broncecelter af det almindelige Slags, hvoraf den ene, der er meget sönderbrudt, fandtes i en Gruusgrav ved Kummerödgaarden siddende i Revnen af en Steen, som vi imidlertid maa beklage at Finderen undlod at indsende.

Endelig har Museets comparative Samling af Gjenstande fra Broncealderen i dette Aar erholdt en betydelig Tilvæxt af *irske og skotske Oldsager*, erhvervede ved Tilbytning deels fra det Kongelige Irske Academi i Dublin, deels fra Antiquarernes Selskab i Edinburgh. Af disse Sager ville vi fremhæve fölgende: et Broncesværd med Grebtunge, hvorpaa med 4 Nitter har været fastgjort et nu tabt Haandtag af Træ eller anden Materie; Bladet, der udvider sig henimod Spidsen, er kun 16 T. langt og Grebtungen $3\frac{1}{2}$ T.; en bred, kort Dolk, hvoraf Spidsen mangler, aldeles som vore, den har været fæstet til Haandtaget, som nu er tabt, med store Nitter, af hvilke de to endnu ere paa deres Plads; Fragment af en Landsespids af en ubekjendt Form, der, for at spare Metal, er gjennembrudt paa begge Sider paa den bredeste Deel; den har oprindelig været meget höi, men hele Nederdelen mangler, saa at den nu er kun 6 T. lang; tre sammenhængende Bronceringe af $\frac{1}{2}$ T.s Diameter; en huul Ring af Bronce, som er stöbt over en Kjærne af Leer, den er gjennemboret paa et Sted, hvor den udvider sig i en fremadstaaende Tap; tre Broncenaale, hvoraf de to med rundt Hoved, den tredie med en Ring, som hænger i en Böile og kan lægges ned paa Siden; af denne sidste Art, der ikke findes hos os, forekomme mange i Irland, og paa nogle af dem ere Ringene smykkede med Slyngninger og Zirater. De ovennævnte Gjenstande ere alle ved Bytning erhvervede fra det Kongelige Irske Academi i Dublin. Fra Antiquarernes Selskab i Edinburgh tilbyttedes derimod fölgende: En Landsespidse af Bronce, $4\frac{3}{4}$ T. lang, der adskiller sig fra vore ved 2 paa Siderne anbragte Øskener, som her ere blevne sammentrykte; 2 Paalstave med Afsats, noget forskjellige fra vore; et Facsimile i Metal af et Broncesværd, fundet i Skotland, der fuldkommen ligner de irske. Endelig forærede Sir Charles Ferguson, Baronet, til Samlingen 4 Celter af

Bronce, fundne, tilligemed en heel Deel lignende Celter, Fragmenter af Ringe og andre Broncesager, som antages at have udgjort en Metalarbeiders Forraad, ved Kilkerran i Ayrshire i Skotland. Disse Celter ere Typer for Hovedformerne af de i Skotland forekommende Celter og kunne antages saaledes at have været samtidige; de have alle Øskener paa Siderne; to af dem have fiirkantede Skafthuller og den ene af disse er paa hver Side prydet med tre Striber.

Fra Jernalderen, eller Hedenolds sidste Periode, har Museet erholdt fölgende större Fund:

Fra H. M. vor nuværende Konge modtoges et meget mærkeligt Fund, bestaaende af to *Leerurner* af meget uregelmæssigt Arbeide, fyldte med brændte Been; oven paa disse fandtes Fragmenter af et 2 T. bredt *Jernsværd*, der bærer tydelige Spor af at være brændt, *böiet med Vold og sönderbrudt*, inden det blev nedlagt; Odden findes, derimod er Haandtaget saa medtaget at dets Form kan vanskelig sees; Beslag eller Dopsko af et meget stort Spyd; to Stykker af Jern, det ene mere, det andet mindre forrustet, af Form som et Slags Fyrstaal og have formodentlig haft denne Bestemmelse; Fragment af et Jernspænde, formodentlig til Gehænget; en meget stor Kam af Been, bestaaende af 8 Beenstykker, der holdes sammen af to overlagte Beenskinner udvendig prydede med smaa Cirkler; Skinnerne have oprindelig været 7 T. lange og holdte sammen af Jernnagler; de af Skinnerne sammenholdte 8 Beenstykker danne foroven en Bue, men forneden udgjöre de Tænder af omtrent $^3/_4$ T.'s Længde. Lignende Kamme har man, ifölge Dr. Lindensmiths Vidnesbyrd, fundet ved ubrændte Liig i aabnede Grave i Nærheden af Mainz, som han antager for germaniske; de have öiensynlig været baarne ikke i Haaret men i en Lomme ved Beltet. Disse Sager ere fundne paa Föhr, hvorfra man i Aaret 1843 erholdt et Fund, som har megen Overeensstemmelse med dette, navnlig deri, at Vaabnene ikke som sædvanlig ere nedlagte hele, adskilt fra Gravurnerne, men ere brændte, rimeligviis med Liget, og sönderbrudte för Nedlæggelsen, som det synes i den dobbelte Hensigt derved paa een Gang at gjöre dem bedre skikkede til at lægges over de Urner, hvori Eierens Aske var nedlagt og tillige ubrugelige for andre (jfr. Antiquarisk Tidsskrift 1843 - 1845, S. 13 - 14).

Ved Understed i gamle Börglum, nu Dronninglund Herred, gjordes i en paa Jordbruger Hans Jensens Mark liggende Gruusbanke et Fund, bestaaende af 8 *Öxer af Jern*, der alle ere omtrent af samme Störrelse og Form, nemlig ikke meget brede men lange og ligne saaledes Hakker; Skafthullet er stort og udvidet og Banen fiirkantet med en ud-

staaende Knop. I Forbindelse med disse Øxer fandtes et Jerninstrument af ubekjendt Bestemmelse; det er 11 T. langt og ligner en meget stor Celt.

Mellem Næsbyhoved Broby og Allesö i Fyen ligger en Mose, hvor man ofte har fundet Menneskebeen og hvorfra Museet tidligere ved H. M. Kongen har faaet nogle Oldsager; den ligger i en Lavning, der gaaer lige ned til Stranden, men den synes dog ikke oprindelig at have staaet i Forbindelse med Havet, idet den er begrændset af et Höidedrag, som nu er gjennemskaaret af en dyb Gröft; denne Mose er deelt i to Lodder, hvoraf den ene tilhörer Broby-, den anden Allesö-Sogn. Paa Brobylodden, tæt ved Skjellinien mellem begge Sognes Moselodder, er der ved Törvegravning i en Rende af næsten 6 Favnes Længde, omtrent 1 Al. under Jordens Overflade, efterhaanden fundet en Deel Oldsager, bestaaende af *Jernsværd*, der dog forholdsviis ere faa og for det meste i Fragmenter, Dopskoer af forskjellig Slags til Sværdbalgen, nogle af Been, andre af Metal, Skjoldbukler af Jern, Landse- og Spydspidse af Jern, adskillige Beslag af Metal, som antages at have været anbragte paa Sværdskederne, Jerncelter, Fragmenter af Jernknive, Glasdopper og en Kam, sammensat af Beenstykker. Vaabnenes Form tyder hen paa en temmelig höi Ælde og stemmer meget overeens med dem, som ere fundne ved Stiklastad; de formodes at hidröre fra Folk, som i et Slag ere trængte ud i Mosen og omkomne der. Da de ovennævnte Sager, som sagt, ere fundne lige ved Skjellet af begge Sognes Moselodder, og man flere Gange, ved at stöde Spadebladet lige ned i selve Skjellinien, har truffet paa Spydskafter og andet deslige, er det utvivlsomt at lignende Sager ogsaa ville findes i den Deel af Mosen, som hörer til Nabosognet Allesö. Finderne af ovennævnte Sager erholdt en Douceur af 25 Rbd. som Opmuntring til Opmærksomhed ved fremtidige Gravninger.

Et af Skovfoged Lund paa Dueaasen ved Rönne indsendt særdeles mærkværdigt Fund, ville vi her kun nævne forelöbig, da en udförligere Beskrivelse deraf vil blive meddeelt.

Af enkelte Stykker fra denne Periode ville vi indskrænke os til at fremhæve et ved Candidat H. C. Refslund fra Gaardmand Niels Andersen i Forballum indleveret Metalkar; det ligner en Kop med omböiet Munding og er overalt, saavel udvendig som indvendig overdraget med en tynd Sölvplade som en Slags Plettering; dette ualmindelige Stykke fandtes inden i et stort, vaseformet Kar af Metal i en Kæmpehöi i Nærheden af Forballum, der ligger ved Vesterhavet, omtrent midt imellem Töndern og Ribe. Da det optoges, skal der i Sölvkarrets Bund være funden en brun, klæbrig Materie, som man med megen Möie fik oplöst.

Af *Guldbracteater* har Museet i dette Aar erholdt 5, hvoraf Stiftamtmand, Baron Bretton i Viborg, indsendte de 4; af disse ere de to af hidtil ubekjendt Slags; til de to andre, som ere eens, haves derimod tilsvarende i Museet. Paa den ene af de förstnævnte er forestillet et Profilhoved med Diadembaand; under Hovedet findes 4 Runer; Kanten dannes af to Slanger, som böie deres Hoveder ud over Profilhovedet; i denne Kant findes en Indskrift af 26 Runer. Paa den anden Bracteat forestilles paa Midten et Profilhoved over et fiirföddet Dyr; foran Hovedet findes det saakaldte Thorstegn og en Spiral; i Kanten, der, ligesom paa den förste, dannes af Slanger, findes en Omskrift bestaaende af 20 Runer; Runerne paa begge ere af samme Slags som i Guldhornindskriften. Disse 4 Guldbracteater ere, tilligemed 2 Perler af porcelainagtig Masse, fundne i Törv fra en Mose, hvor man forrige Aar fandt en Guldbracteat og en Sölvfibula. Den femte Guldbracteat indsendtes ved Kammerherre Amtmand Sporon fra Hr. S. L. Petersen til Rynkebygaard. Paa denne, der er forsynet med Rand og Øsken, forestilles paa sædvanlig Maade en Ridende, kun med den Forskjel, at man her seer en Deel af Kroppen tilligemed Armen og Haanden. Foran Hesten, der foruden Ører endnu har to Horn, findes en Fugl. Paa den modsatte Side staae Runerne ᚢᛉᛟᚦᛚ. I Forbindelse med denne Guldbracteat fandtes 5 byzantinske Guldmynter af sædvanligt Slags; af disse er en af Keiser Placidius Valentinianus, en af Marcianus, og tre, hvoraf den ene er forsynet med en Øsken, af Keiser Leo; De ere altsaa prægede i Aarene 425-474; — en Spiralring af tyk hamret Guldtraad og en lille Barre af Electrum eller sölvblandet Guld. Disse Sager fandtes ved Törvegravning, alle samlede, omtrent 1 Fod under Jordens Overflade ved Rynkebygaard i Ringe Sogn, Gudme Herred, i Fyen og dette Fund afgiver en ny Bekræftelse af Formodningen om Tiden, til hvilken disse og lignende Oldsager henhöre.

Foruden en Deel *irske* og *skotske Oldsager* fra denne Periode, som Museet har erhvervet ved Tilbytning fra det Kongelige Irske Academi i Dublin og Antiquarernes Selskab i Edinburgh, har Samlingen, ved Tilbytning, fra det förstnævnte erholdt en Suite Sager, der uden Tvivl ere af nordisk Oprindelse, uagtet de ere fundne i Irland. Disse Sager, der bestaae af to forskjellige Sværd, en Skjoldbukkel, Landse- og Pilespidse, alt af Jern, ovale skaalformede Spænder og Beendopper, de sidste blot i Afstöbninger, ere, tilligemed en heel Deel lignende, som nu tildeels opbevares i Academiets Samling i Dublin, fundne ved Anlægget af en Jernbane ved Kilmainham tæt udenfor Dublin. Ved at sammenligne disse Sager med de nordiske og dem, der ellers findes

i Irland fra samme Tidsalder, bliver det tydeligt at de ere af nordisk Oprindelse, og da man paa det samme Sted fandt en heel Deel menneskelige Skeletter, er det sandsynligt, at de Norske eller Danske her have haft en Begravelsesplads. Foruden Afstöbning af flere mærkelige irske Oldsager medfulgte ogsaa til Sammenligning 12 store Blade med Aftegninger i naturlig Störrelse af de interessanteste Oldsager, som findes i Academiets Samling i Dublin.

GJENSTANDE FRA DEN CHRISTELIGE TID.

Da de Værelser vare færdige, hvori den Afdeling af Museet skulde opstilles, som indbefatter Middelalderen fra det 14de Aarhundrede til Reformationen, afgaves, ifölge den tidligere kongelige Resolution, Kunstmuseets Sager fra denne Periode til Samlingen og indordnedes efterhaanden i dens Suiter. Desuden har Museet, ligesom för, fra andre Steder erholdt flere vigtige Sager hörende til denne Afdeling, der saaledes har modtaget en overordentlig stor Tilvæxt. Vi ville her henlede Opmærksomheden paa fölgende Stykker:

Af Gjenstande henhörende til Kirken og den katholske Cultus erholdt Samlingen fra Kunstmuseet: Et Altare portatile, udarbeidet af Been eller Hvalrostand, der er indfattet i en Træramme og indrettet til at lukke sammen, som en Bog; paa Ydersiden af Bindet findes paa den ene Side Christus paa Korset, tilligemed Maria og Johannes; paa den anden Side, den kronede Maria med Christusbarnet, holdende en Blomsterstængel i Haanden; paa den indvendige Tavle findes paa hver Side 9 Felter med Forestillinger i gjennembrudt Reliefarbeide af Hvalrostand, som ere lagte paa et Underlag af Folie. Paa den förste Side ere fölgende Forestillinger: 1, Mariæ Bebudelse; 2, Christi Födsel; 3, de hellige tre Konger; 4, Fremstillingen i Templet; 5, Christus med Seiersfanen, stigende ud af Graven; 6, Marias Himmelkroning; 7, en kronet Helgeninde (Maria?), som kommer til en Sovende; 8, samme, som giver en Syg Die; 9, samme, som giver Munke Die. Paa de Baand, som ere anbragte mellem disse Stykker, findes Jesu Monogram, og over de to midterste, mellem to Skorpioner, et andet Monogram AC, der formodentlig er Forfærdigerens eller Eierens Mærke. Paa den anden Tavle forestilles i ni Felter St. Olafs Forherligelse og Mirakler: 1, St. Olaf holder et brændende Lys op til sin Haand uden at denne beskadiges af Ilden; 2, St. Olaf, siddende paa en Throne, krones af to knælende Munke; over ham den velsignende Haand; 3, en liggende Figur, som har anraabt St. Olaf om Hjælp for nogle, som ere stedte i Havsnöd; den hellige Konge redder Skibet af Faren; 4, St. Olaf, ridende over en nedslaaet

Kornmark, hvorved Sæden bringes til at reise sig; 5, Kongen heldbreder en Enkes Sön i Rusland, som led af en Halsbyld (*kverkasull*); 6, Kongen til Hest i et Slag; 7, Kong Olaf skaffer en Blind Synet; 8, Kongen til Hest med en Øxe i Haanden; i det 9de og sidste Felt forestilles Kongens Martyrdöd i Slaget ved Stiklastad den 29de Juli 1030. Paa Baandet foroven findes i Midten et Christushoved og ved Siderne Evangelisternes Symboler; Engelen holder en Seddel, hvorpaa er indskaaret: AK. Forneden sees paa en lignende Liste Johannes den Döbers Hoved paa et Fad tilligemed 4 Helgenhoveder. Paa den ene af Siderne findes anbragte 3 Helgeninder. Under den förste af disse findes med store Bogstaver Navnet MARIA, og da hun forestilles med Salvekrukken er det uden Tvivl Maria Magdalene; under den næste, der er forestillet med Hjul og Sværd, KATERI, og under den tredie, som er kronet, SUNIF, en berömt norsk Helgeninde. Paa den anden Side have der uden Tvivl oprindelig været tilsvarende Forestillinger, men som nu ere tabte og det manglende er udfyldt ved en ny Paamaling med Oliefarve. Paa Ydersiden af denne Tavle er med temmelig ny Skrift paamalet: Denne Altartafle haffer Paffven forærit S. och höyloflig ihukommelse konning Christiern den förste aar 1474 der hans kongl. Maiest. foer til Rom at besöge S. Poffvels och S. Peders Kirker, som var brug i de Dage. Uagtet denne Indskrift, kan der dog ingen Tvivl være om, at dette er den Tavle, som Kong Christian den 1ste under sit Ophold i Rom i Aaret 1474 forærede til Pave Sixtus den 4de, men som Innocentius den 13de i Aaret 1694 atter forærede til Kong Frederik den 4de, da han som Kronprinds var i Italien.

En Altertavle af Træ, henhörende til den ældre Middelalder, 1 Al. 17 T. bred og 1 Al. 13 T. höi, hvorpaa i Maleri med Gummifarve er forestillet: i Midten Kong Olaf staaende med en Krone paa Hovedet, Øxe i höire og Rigsæble i venstre Haand under en architectonisk Bue, der ender sig foroven i en Gavl. Kongen er ifört en blaa, med Skind foret Kappe. Tvers over Tavlen sees de 4 Evangelisters Symboler, hvorved Tavlen deles i 4 Dele. I det överste Felt til venstre forestilles St. Olafs Dröm, el. Kongen, som sovende seer en Stige gaae fra Jorden til Christus i Himmelen, der vinker ham; ved Kongens Side staa 4 Drabanter iförte Ringbrynier. I Feltet under dette sees Kongen til Hest levere en Geistlig en Pung med Penge; han er omgiven af sine Drabanter og synes færdig til at drage i Strid. I det underste Felt tilhöire forestilles Kongens Död i Slaget ved Stiklastad; han er allerede segnet til Jorden; ved ham ligger hans Skjold og Sværd; med et Spyd saares han i Brystet, med et Sværd hugges han i Skulderen

og med en Øxe i Knæet. I det överste Felt forestilles, hvorledes Kongen skriinlægges; han sees liggende med en Krone paa Hovedet, og de tre Saar, han havde faaet, ere kjendelige; hans Haar og Skjæg sees at have voxet. En Biskop stænker Liget med en Vievandskost, en anden udhelder Vievand over det; Biskoppen er ledsaget af 4 Munke. Rammen omkring Tavlen er malet saaledes, som det skulde forestille, at deri vare indfattede Ædelstene, hvilket formodentlig har været Tilfældet med Originalen, hvoraf denne er en Slags Efterligning. Arbeidet er meget gammelt og ligner de Afbildninger som findes i gamle Codices, især de engelske. Contureerne ere indridsede. Man har ansect den at være fra Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, da den architectoniske spidse Bue, hvortil her sees en Begyndelse, næppe har været anvendt tidligere her i Norden. Dette Stykke er i Aaret 1691 kommet til Kunstmuseet.

Af *Helgenbilleder* erholdtes: Den hellige Kong Olafs Billede af Træ i en siddende Stilling, omtrent 2 Alen höi; han har en Krone paa Hovedet og er iført en röd Kappe med blaat Underfoer. Underklædningen har, ligesom Kongens Skjæg og Haar, været forgyldt. I den höire Haand holder han Øxen, som dog synes at være en nyere Tilsætning, i den venstre Rigsæblet. Denne Figur er, efter Konstmuseets ældre Inventarier, i Aaret 1698 kommen til dette.

Endvidere: En Figur af Elfenbeen, forestillende den hellige Christopher, som bærer Christus paa Skuldrene igjennem Vandet; dette Stykke, paa hvilket Overdelen af Christusfiguren mangler, har oprindelig haft forgyldt Haar og rödmalet Mund. En Gruppe af Elfenbeen, bestaaende af to, 6 T. höie, Figurer, som skulle forestille Apostle eller Helgener, af hvilke den ene holder en Rulle i Haanden; dette synes at være en Deel af en större Gruppe-Samling; en lille Helgenfigur af Bronce, forestillende en Biskop, som holder en Bog i den ene Haand. Det er uvist om denne Figur er nordisk, men det er sikkert, at den er fra Middelalderen; et Madonnabillede af brændt Leer; Madonna bærer Christus paa Armen, har en Krone paa Hovedet og meget langt, udslaaet Haar.

Et udmærket Crucifix erhvervedes ved Bytning; det bestaaer af emaillerede og forgyldte Kobberplader, anbragte paa et Træunderlag; det er 1 Al. langt og 14 T. bredt; Christusbilledet, som er af ophöiet Arbeide, forestilles med en Krone paa Hovedet og med Födderne lagte ovenpaa, men ikke ved Siden af hinanden; Öinene ere indlagte med Perler; over Christusfiguren staaer: X. p̄. S., derover en Engel og derover igjen Sol og Maane. Ved Christi Födder er anbragt et Dödningehoved; under dette har været en heel Figur, som nu er aldeles

tabt, og derunder igjen en Drage. Dette Kors bærer i det hele taget alle Kjendetegn paa at være meget gammelt, maaskee fra det 12te eller 13de Aarhundrede. Man veed at det er kommet fra en gammel Bonde i Leireegnen.

Fra Kunstmuseet erholdtes 4 Monstranser af Kobber, af hvilke en især udmærker sig ved sin Störrelse og Form; den er $1\frac{1}{2}$ Al. höi og i Form som en Taarnbygning i gothisk Smag; Foden er, som de ældre Kirkekar, ziret med indgravet Lövværk. Den store Taarnbygning i Midten ender sig i en Knap, oven over hvilken er et Kors, hvis Arme ere gjorte i Form af nedböiede Slanger, og derpaa den korsfæstede Christus.

Af Kirkekar overleveredes flere meget værdifulde, bestaaende af Røgelsekar af Metal, Vievandskjedler, Kalke af Guld, Sölv, og endelig en meget kunstig Kalk af brændt Leer af bruun Farve; den er 11 T. höi, Foden er prydet med gothiske Zirater af gjennembrudt Arbeide; paa det nederste Fodstykke findes fölgende Omskrift med Minuskel: Christe, fili dei vivi, miserere nobis. Fra Fodstykket udgaae 6 halve Figurer, der synes at have Hentydning til Himmeltegnene, eller Vandmanden, Löven, Steenbukken, Væderen, Tyren o. s. v. Kalken selv er dannet som et Söæble, med mange udstaaende Pigge. Om Mundingen, som er beklædt med en forgyldt Messingrand, findes fölgende Indskrift med store latinske Bogstaver: JHESUS AVTEM TRANSIENS PER MEDIVM ILLORVM IBAT. Det er ikke usandsynligt at denne Kalk er et Pottemager-Mesterstykke, forfærdiget i Middelalderen.

Af de indkomne *præstelige Prydelser* ville vi fremhæve: en prægtig Bispestav, 3 Al. höi, sammensat af forskjelligt Metalarbeide; der, hvor Stavens Krumning begynder, er oventil anbragt 6 architectoniske Buer, der igjen hver deles i to. Her findes ogsaa paa en emailleret Grund forgyldte Forestillinger af 12 Helgener. Stavens spiralformede Overdeel er prydet med meget ziirligt udarbeidede Blade og Rosetter, og i selve Krumningen er anbragt Lammet med Seiersfanen. Paa Siderne af Krumningen er i blaa Emaille anbragt fölgende Indskrift med gyldne Munkebogstaver: Agnus dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis, dona nobis pacem; og paa den anden Side: non dominantes in cleros et forma facti gregis ex animo. Man har för antaget, at den henhörte til de af Absalon efterladte Sager, men Bogstavernes Form og de spidse Buer over Portalerne vise at den er fra en noget senere Tid. Et Pragtspænde til at sammenholde en Bispekaabe med, udarbeidet i den skjönneste gothiske Smag af Kobber, stærkt forgyldt; i Midten forestilles under en gothisk udziret Baldachin St. Knud i kongelig Dragt, og derunder i en Bue en knælende Munk; ved Siden deraf forestilles

St. Petrus og St. Paulus, og yderst to Engle, hvoraf den ene spiller paa en Luth, den anden paa et nu tabt Instrument. Begge disse Stykker erholdtes fra Kunstmuseet.

Af Primstave og Kalendere erholdtes fölgende: En Primstav af oval Form, hvorpaa Ugedagene, istedenfor Runer, blot ere mærkede med Streger. St. Olafsdag er mærket med 2 Øxer; den er altsaa sandsynligviis norsk. Paa Kanten findes Aarstallet 1411 indskaaret; — en rund Stok, hvorpaa er indskaaret en Primstav med Runer; — en flad Primstav med Runer, sammensat af to Stykker, af hvilke det ene er kun halft; — en lang, flad Primstav, hvorpaa Dagene angives med Runer; paa Haandtaget er indskaaret de 7 förste Runer i Runerækken og derpaa Maanecyclens Tegn i Runer; paa de smallere Sider findes endvidere, foruden nogle Mærker paa Helligdagene, indskaaret I. T. S. og Aarstallet 1615, hvilket imidlertid synes yngre end det övrige; — en ottekantet Primstav med Runer og et Haandtag, der ligeledes er ottekantet, hvorpaa Runeraden og Gyldentallet. De fire sidstnævnte Primstave ere rimeligviis danske, eller idetmindste ikke norske, da St. Olafs Fest, der i Norge feiredes en heel Uge, og derfor betegnedes med to Øxer, en ved Festens Begyndelse og en ved Slutningen, paa dem alle betegnes kun ved een Øxe. — En Runekalender, bestaaende af 6 flade Træskiver eller Blade, hvert af 5 T. Længde; de to yderste have lidt meget og Stykker deraf ere afbrudte. Paa det yderste findes de 7 förste Runer og Gyldentallet og indvendig er, som det synes, senere indskaaret et Bomærke og Aarstallet 1604; — en Runekalender af Been, bestaaende af 3 korte Beenskiver, hvori Runerne og Helligdagsmærkerne ere indridsede, og Indridsningerne udfyldte med sort Farve; de 7 förste Runer ere anbragte som Dagmærker; paa hver Side er indskaaret en Maaned, saa at Kalenderen altsaa omfatter Hælften af Aaret. Helligdagsmærkerne ere meget forskjellige fra de sædvanlige. — En Munkekalender paa Pergament, afdeelt i 6 Afdelinger, hver indeholdende to Maaneder; Dagene angives ved de 7 förste Bogstaver med Minuskelskrift; over Helligdagene findes deels halve Figurer, deels Mærker. At den er dansk, sees af flere Indskrifter, saasom: *Adams Aller*, *Verdens Aller*, *Adam var i Hollede* o. s. v.; den har i sin Tid tilhørt Paulus Carisius Jonæ filius.

Museets Vaabensamling fra denne Periode har i afvigte Aar erholdt en meget stor Tilvæxt, idet en Mængde af næsten alle Middelalderens Vaabenarter ere overleverede dertil fra Kunstmuseet. Da imidlertid en stor Deel deraf hörer til de mere bekjendte, ville vi her indskrænke os til at nævne følgende:

Foruden en Ringbrynje, der antages at være af orientalsk Oprindelse og et Slags Skjört, eller Deel af en Ringbrynje, erholdtes en meget prægtig Pantserhose, forarbeidet af Skjælstykker af Staal (lorica hamata). Dens hele Vidde er to Alen og dens störste Længde een Alen. Skjællene ere som Striber og forbundne med hinanden med Ringe; hele Brynjen bestaaer saaledes af 21 Skjælstriber, af hvilke stedse hveranden er blaa anlöben og indlagt med Guldzirater. For at spænde Rustningen ere skjönt forarbeidede Sölvspænder og ziirlige Remme, broderede med Sölv- og Guldtraad, anbragte paa den. Denne udmærkede Pragtbrynje er i de ældre Inventarier udgiven for at have været Valdemar den andens. Efter Ornamenterne at dömme synes den imidlertid at være af orientalsk Oprindelse og næppe af saa höi Ælde. Ved Korstogene kom nemlig forskjellige udmærkede orientalske Rustninger til Europa og rimeligviis ogsaa til Danmark. Muligen finder i de ældre Angivelser en Forvexling Sted af Valdemar II og IV. — Af de indkomne forskjellige Stridshuer ville vi fremhæve en Staalhue, der er af det mest udmærkede Arbeide. Den er udslaaet i Rifler og ovenpaa den er lagt 12 gjennembrudte, forgyldte Sölvstykker med Lövværkszirater; mellem disse ere anbragte 12 andre, snoede Sölvstykker; foroven findes adskillige Hoveder omgivne af Krandse; forneden 10 smaa, stöbte Medaillons med Hovederne af romerske Keisere, deriblandt Keiser Karl V. Fortil er anbragt en Pibe, hvori Fjederbusken indsattes; i den er indfattet en stor Saphir, 8 smaa Rubiner og 2 ægte Perler. Paa den er flere Steder indslaaet en Lilie som Guldsmedarbeide, og paa Piben desuden et H. Denne Hjælm, der af Kunstkammerets ucritiske Beskrivere er udgiven for Biskop Absalons Stridshue, er formodentlig forfærdiget i Florents omtrent i Kong Christian II's Tid og ligner de ungarske og polske Pragtstridshuer. Af Skjolde fortjene særskilt at nævnes: Et Langskjold af en meget kunstig Sammensætning, bestaaende af forskjellige Lag Træspaaner og Lærred, indvendig og udvendig overtrukket med Læder. Det er i Forhold til sin Störrelse ($1^1/_2$ Alen langt og 1 Alen bredt) meget let; det er ziret med Messingsöm, og paa Midten findes en sexoddet, forgyldt Stjerne, og i denne atter en Messingzirat af gjennembrudt Arbeide. Indvendig findes Levninger af Stropper til at bære den og Læderremme, der dog ere noget beskadigede; — endvidere: Et rundt Parerskjold, 20 T. i Gjennemsnit, indvendig og udvendig overtrukket med Læder og omgivet med en Jernrand; paa Midten er der anbragt Skjoldknapper og paa Forsiden over denne en fritstaaende Jernring, som paa den indre Side er forsynet med smaa Takker; denne Ring har været bestemt til der-

ved at opfange Modstanderens Sværd og bryde det; nedenfor Ringen findes en Jernhage, hvori der to Gange er indslaaet et Mærke. Om dette Stykke berettes i de ældre Inventarier, at det 1729 er nedsendt fra Norge, og tillige at det er fundet i en Gravhöi med Urner og Aske, hvilket sidste aabenbart ikke kan være Tilfældet.

Af de indkomne Angrebsvaaben fra denne Periode ville vi kun nævne: Et stort Pragtspyd, hvis Blad er i Form som en Partisan og omtrent 1 Al. langt. Spydstagen, som er den oprindelige, har været heelt overdraget med grönt Flöiel. Det har været ombundet i Rudeform med Baand, som have været fastgjorte med Messingsöm. At det har været brugt, sees af flere svære Hug i Spydstagen. Det skal have tilhört en Konge.

En gammel Muskedonner, hvis Löb er meget svært og heelt af Metal; bagtil har den et Slags Stræber, som er stöbt sammen med Löbet. Den er indrettet til at afskydes med en Lunte, som föres til Fænghullet ved en saakaldet Svanehals. Dette Stykke er en stor Sjeldenhed.

Af Ridningen vedkommende Sager maa vi nævne: Tre Sporer af Jern, hvoraf den ene, der er til höire Fod, udgives for at være Valdemar den IVes, hvilket synes at bekræftes derved, at paa den findes anbragt flere 𝔴 med en Krone over. Paa den anden, der er 8 T. lang, og har et Hjul, bestaaende af 12 store Spidser, er anbragt som Zirater et 𝔢 med Krone over, aldeles saaledes som de findes paa Erik af Pommerns Mynter, hvorfor den ogsaa ikke uden Grund udgives for at have tilhört denne Konge. Den har tidligere været i det Wormske Museum. Den tredie ligner den foregaaende, men har et 𝔥 med en Krone over som Mærke. Laurentius, hos hvem saavel den som de 2 foregaaende findes stukne, udgiver den for at have tilhørt Kong Harald eller Kong Hans. Men formedelst dens store Lighed med de to foregaaende maa den antages at være samtidig med disse, og da vilde man med störste Sandsynlighed kunne antage, at den havde tilhört Kong Hakon VI af Norge.

Af Huusgeraad ville vi fremhæve: Et fra Kunstmuseet indkommet Drikkehorn i meget gammel Smag, uagtet det er fra Reformationstiden; paa det er udskaaret Christus som Verdens Frelser, Arabesker med Dyr og med Munkebogstaver: *Verbum domini manet in eternum*, hvoraf sees, at det er fra den ovenanførte Periode. — En Sölvskee af Middelalderens mest udmærkede Arbeide. Haandtaget ender sig foroven i en Knop, som dannes af 6 Kroner, og er forestillet som omviklet med et Baand, hvorpaa en kort Indskrift med Munkebogstaver. Paa selve Skeebladet er indgravet: St. Olaf trædende paa en kvindelig, kronet Dragefigur,

som han gjennemstikker med Skaftet af sin Øxe. Om denne Figur er ved Skeens Kant indgravet et Baand, hvorpaa en, nu tildeels ulæselig, latinsk Indskrift. Paa Bagsiden af Skeebladet er indgravet et Vaabenskjold, hvori en skraatliggende Øxe i et Felt, som er opfyldt med Arabesker. Den er funden *alene* i en Jordforhöining nær ved Þórukot i Vididal i Húnavatnssyssel, og foræret til Museet af Sira Daniel Halldorsson, Sognepræst til Glæsibæ i Øfjordssyssel, der kjöbte den af en Guldsmed, til hvem den var overgiven for at smeltes.

Dannebrogsmand Poul Jonsson fra Eide paa Østerö af Færöerne medbragte selv hertil og forærede til Museet en ældgammel færöisk Væv med alle dertil hörende Redskaber; denne Gaves Værdi foröges endnu mere ved, at deri er blevet anbragt et Stykke Töi, som er vævet paa den gamle Maade, hvoraf hele Fremgangsmaaden ved Vævningen sees tydeligere end af nogensomhelst Beskrivelse. Den er indrettet til at væve staaende ved, og bestaaer af 2 Opstandere af Træ, som kaldes *leinar* (hleinar) paa Færöisk. Paa den överste Deel af disse ere anbragte to Trækroge og deri indlagt en Vindestang, som paa Færöerne kaldes *rivur* (rifr), og hvortil Töiet er fastgjort ved den saakaldte *rivtráður*. Den överste Snor, hvorpaa Rendegarnet sidder foroven, kaldes *vartein* (vartán) og den tilsvarende nedentil *fitian* (fit). En Stang, der tjener til at spænde Væven op, og hviler paa to Udholdere, kaldes *skaftið*, Udholderne *skaftillin.* Traadene, der fastholde Renningen til Skaftet, kaldes *hövöld* (hövöld). Spændepindene, som ere af Been, kaldes *tiglar*, og de derved siddende Baand *tiglabond.* Stenene, som tjene til at give Rendegarnet den nödvendige Stivhed, og ere af betydelig Vægt, kaldes *kligjasteinar* (kljásteinar) og Baandene, hvormed de fæstes til Væven, *Kligjabond.* Rendegarnet heder *gadn* (d. e. garn) og Islætten *veftur.* Det store Redskab, der bruges til at drive Isletten op med, og som er gjort af Hvalfiskebeen og meget glat, kaldes *skeiðin* (skeiðin). Det lille Beenstykke, hvormed Garnet skilles, naar Skaftet flyttes, kaldes *rælurin.* Denne Væv er næsten aldeles overeensstemmende med den paa Island saakaldte *gamle* eller *islandske vefstaðr*, hvoraf Olavius giver en med Beskrivelse ledsaget Afbildning (Oeconom. Reise i Island ved Olaus Olavius S. 630). I den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede var den endnu almindelig i Island (jfr. Olavii Reise S. 156) og dens Brug er endnu ikke overalt ganske fortrængt af den langt bekvemmere nye Væv, uagtet denne alt længe har været almindelig paa Island.

Förend vi forlade denne Tidsalder ville vi endnu nævne: En Guldfingerring, oversendt af Skolelærer Christensen i Sal ved Viborg. Ringen, hvori er indfattet en Granat, er riflet heelt over, og i hver Riffel

er anbragt et Bogstav med en temmelig gammel Skrift. Indskriftens Indhold er Begyndelsen af den gamle Hymne, som endnu afsynges af Ordinator ved Bispevielserne, og som begynder saaledes: Veni sancte spiritus, reple tuorum corda fidelium! Den er funden af Gaardmand Sören Jensen ved at høste Rug paa en vesten for Sal imellem denne By og Gudenaa paa Salhede værende Mark. — Endvidere: en ældgammel Skakbrikke af Been, forestillende en Biskop, der i de ældre Skakspil indtog den nuværende Löbers Plads; Biskoppen forestilles siddende; Bispestaven ender sig foroven i et Slags Blad; i den ene Haand holder han Evangeliebogen; Öinene have formodentlig været dannede af to Perler, som nu ere udfaldne, men nu ere kun dybe Huller tilbage, hvor de have siddet. Dette sjeldne Stykke er fundet ved Gravning i Riserup Præstegaards Have, og foræret til Museet af Frode Jürgensen, en Sön af Provst Jürgensen i Riserup.

GJENSTANDE YNGRE END REFORMATIONEN.

Foruden de för omtalte Kalendere, der høre til Middelalderen, har Museet endnu erholdt to andre, som begge kunne henføres til denne Periode. Den ene af disse er, saavidt vides, den ældste trykte danske Kalender, af samme Form og Indretning som de föromtalte Munkekalendere; den er paa Pergament og alle Figurerne ere forestillede i Træsnit; den ender med følgende Vers:

Wiltu wyde med lidet vmag
første ny effter kyndelmissedag
første onsdag neest effter kommer
tha haffver thu faste med kyld oc hunger
therfore kan ingen siig ney
hwad heller er skodaar eller ey.
Tusent femhundret oc xxx.

Dette sjeldne Stykke, hvoraf man nu kun kjender dette ene Exemplar, har Prof. Nyerup beskrevet i en egen Afhandling i det Skandinaviske Literat. Selsk. Skrifter. Den anden er en islandsk Kalender i Rulleform, 4 Al. 3 T. lang og 3 T. bred, der foruden Dagene indeholder mange Notitser om Aarets, Maanedernes og Maaneskifternes Beregning og Beskaffenhed. Paa Fouteralet, der er af Messing, findes paa den ene Ende Aarstallet MDCXV og paa den anden en Indskrift med den nyere Tids Runer.

Af Vaaben fra denne Periode ville vi kun nævne: En Stridshammer af Staal af særdeles Udarbeidning; den er i Form af en Øxe. Skaftet, der ligeledes er af Staal, er huult og tjener som Löb for en

Hjullaas, som er anbragt nede ved Haandtaget paa den ene Side. Haandtaget selv er omvundet med Messingtraad. Det hele Stykke er ætset med Arabesker i samme Smag som de Vaaben, der have været forfærdigede for Hertug Henrik Julius af Brunsvig, hvis Sön var gift med Christian IVes Söster. — En Pragtdolk af det skjönneste og mest udmærkede Renaissancearbeide. Skeden, som er af massivt Sölv er udarbeidet med Reliefer (deriblandt St. Jörgen, som slaaes med Dragen). Paa selve Dolken er indslaaet som et Vaabensmedsmærke et S. I Skeden er indsat 2 Stykker, nemlig en Kniv med Sölvbeslag paa Skaftet og en Jagtnaal. Laurentius, hos hvem dette Stykke findes afbildet tab. II, lit. 9, udgiver det feilagtigen for at være af tyrkisk Oprindelse, og höre til de Vaaben, som Cort Adeler fratog Ibrahim Pascha. — En meget kunstig Dolk, saaledes indrettet, at, naar man trykker paa en Fjeder, udspringe paa een Gang af dens Sider to Dolke og en Kniv, hvilken sidste ved en egen Mechanisme kan böies til Siderne. — En bred Daggert, som synes at være af venetiansk Oprindelse. Den er 20 T. lang, foruden Hæftet som er 5 T. I Fæstet, som er af Elfenbeen, har været indfattet forskjelligt, som nu er tabt. Paa Bladet ere forskjellige Forestillinger, der for det meste synes at være Badescener. Dette Stykke blev foræret til Kunstmuseet af afd. Biskop Birch i Aarhuus, der i Aaret 1824 havde tilkjöbt sig det paa en Auction paa Brahesborg i Fyen, hvor det igjennem Aarhundreder havde været gjemt som et Sideværge, der havde tilhört den berömte Helt Johan Rantzau, fra hvem de daværende Besiddere af Brahesborg nedstammede i en Sidelinie.

Da Bondesmykkerne ordnedes og alt, hvad man i de senere Aar havde erholdt, tilföiedes, overleveredes ogsaa fra Kunstmuseet, hvad denne Samling havde af dette Slags Sager. Af disse ere følgende de mærkeligste: — En saakaldet *Skildthue* af rødt Flöiel, paa hvis Overdeel er anbragt en forgyldt Sölvplade, overlagt med Filigranarbeide, hvorfra udgaae mange Böiler med smaa Blade. Om den skraa Rand, som er bestemt til at gaae ned mod Hovedet, er anbragt 7 runde Plader eller Skildte, hvoraf de 6 ere lige store, medens den 7de, som er lige over Panden, er noget större; paa hver af dem forestilles Korsfæstelsen, og paa den sidstnævnte desuden to Knælende i det 16de Aarhundreds Kostume. Dette Stykke, der i sit Slags er meget sjeldent, skal være kommet fra Island, hvor saadanne Skildthuer i ældre Tider brugtes af fornemme Kvinder. — Et Belte, bestaaende af 11 langagtig firkantede Sölvplader af gjennembrudt Arbeide. Paa disse Plader, der alle ere eens, forestilles en siddende Figur, holdende i Haanden en Skaal og en Urne og omgivet af Arabesker. Pladen med Hægten er

prydet med en gothisk Zirat, som forestiller Korsfæstelsen. Dette Stykke skal ligeledes være kommet fra Island. — En forgyldt Sölvkjæde, hvori hænger et, ligeledes forgyldt Antoniuskors, hvorpaa er graveret Arabesker. Da man i den senere Tid har erholdt mange lignende Kjæder fra Sverige, er det höist sandsynligt, at denne ogsaa hidrører derfra. — En dobbelt Sölvkjæde, hvori hænger et foroven halvrundt Smykke; paa dets ene Side forestilles i graveret Arbeide Christus stigende op af Graven, paa den anden en Engel med et Skjold paa Armen og holdende i Haanden en nedadvendt Piil. — Et huult, forgyldt Sølvkors, hvis Arme ende sig i et Klöverblad, hvorpaa er anbragt et Seraphhoved. Paa dets Forside forestilles paa Midten i ophöiet Arbeide den korsfæstede Christus tilligemed Maria og Johannes; paa Bagsiden er indgravet Christus paa Korset. — To Sölv-Fingerringe, hvoraf den ene ligner meget dem, som endnu bruges af Almuen i Finmarken; paa dens Overside er en udpresset Plade med et Liliekors, i hvis Vinkler et Hjerte er anbragt; ovenpaa den ere tre, i Øskener hængende Ringe, af hvilke dog den ene er afbrudt. Den anden, der er forgyldt og af meget zirligt, gjennembrudt Arbeide, har paa Forsiden et, i en Krands af Roser anbragt Hjerte i en Presse.

Ved Kammerraad Ørum, Birkedommer paa Læssö, erholdt Museet en Suite Sölvsmykker, af det Slags som Almuen paa denne Ø tildeels endnu bruger dem, deriblandt: En paa Læssö saakaldet *Lene* eller *Læhne*, d. e. et Belte, bestaaende af langagtig fiirkantede Sölvstykker, forbundne med flade Ringe; paa den ene Side er en Böile, bestemt til at hænge noget i; Beltet lukkes ved en Tap, som indstikkes i en huul Cylinder. Denne Pynt, der bæres hæftet over Lænderne, bruges kun af velhavende Almueskoner ved höitidelige Leiligheder. — En saakaldet *Sprøde* eller rundt Spænde, som paa Forsiden har en Rad af Roser, dannet af Sölvtraad; den anbringes paa det Linned, som bæres nærmest under en sort Flöielströie. — Et Par Broscher af forgyldt, gjennembrudt Arbeide, bestemte til at sammenhægte den sorte Flöielströie og en stor Sölv-Halsknap af Filigranarbeide. Alle disse Smykker ere udarbeidede i en ældre Smag, og have megen Lighed med andre nordiske Almuesmykker.

Fra den samme Mand, hvem Museet skylder den för omtalte mærkelige Væv, erholdtes en paa Færöerne saakaldet *gadnsnalda* (d. e. garnsnælda), et Slags Haandteen til at spinde paa, bestaaende af en Pind, hvis överste Ende er forsynet med en Krog, og en derpaa anbragt, rund Træskive. — En saakaldet *fjallstavur*, som Færingerne betjene sig af til at springe over Elve og Bjergklöfter; det er en temmelig tyk Stav

af Fyrretræ, $1^1/_2$ T. i Diameter, forneden beslaaet med en Pig og nogle udstaaende Böiler; den överste Deel er udskaaren eller dreiet. — Et Par gamle Hægler, *kambar* kaldede, forfærdigede deels af Been, deels af Træ, de have kun een Rad lange Tænder af Jern, saa at de virkelig ligne en paa et Skaft anbragt Kam. Hermed fulgte endvidere Pröver af uldent Töi, vævet i gammel Smag, samt en Glasklump, som i gamle Dage brugtes paa Færöerne istedenfor Strygejern, især til at glatte Hovedtöi.

De, ved hvis Gaver og Medvirkning Museet i det forlöbne Aar vandt sin Tilvæxt, vare:

H. M. KONG FREDERIK DEN SYVENDE.

SJÆLLAND. Kjöbenhavn: Cancellist F. C. Bech, Professor, Dr. Bendz, Hs. Durchlaucht. Prinds Ernst af Hessen-Philipsthal, Herr Gudmann junior, Archivsekretair Jon Sigurdsson, Dr. juris Joh. Chr. Kall, Kammerherre Krieger, Professor Liebmann, Fuldmægtig Nielsen, Hr. d'Origny, Cand. H. C. Refslund, Particulier C. C. Rhodin, Contoirist E. Schmidt, Kammerjunker Thestrup, Frivillig Militair og Dannebrogsmand Hr. Voss, Inspecteur Worsaae og Garver Wulff.

Kjöbenhavns Amt. Anders Nielsen i Bröndbyöster, Jens Morten af Vrislösemagle, Jens Mortensen paa Catrinebjerg Hovmark, Kjöbmand Lassen i Roeskilde, Huusmand Peder Jensen i Baldersbrönde.

Frederiksborg Amt. Pastor Krarup til Gjerlöv og Draaby, Godsbestyrer Larsen paa Overdrup ved Esrum, Gaardmand Lars Andersen af Skiby.

Holbek Amt. Pastor Boegh til Skamstrup, Bolsmand Lars Larsen paa Bennebomark, Justitsraad Petersen, Forvalter ved de kongelige Godser i Odsherred.

Sorö Amt. Justitsraad, By- og Herredsfoged Harhoff i Ringsted, Fæstegaardmand Lars Hansen af Haugbyr, Pastor Qvistgaard til Gimlinge.

Præstö-Amt. Consul G. Hage i Stege, Bolsmand Jens Hansen af lille Knapstrup, Sognefoged Lars Larsen i Sageby, Meren Sogn, Justitsraad Manthey i Præstö, Kjöbmand Chr. Schröder i Vordingborg, Forpagter Valentiner paa Söholm.

BORNHOLM. Pastor Bruun til Østerlarsker og Gudhjem, Overauditeur Gether i Nexö, Hr. Koefod, Eier af Baggaarden i Clementskersogn, Overlærer Lefolii i Rönne, Skovfoged Lund paa Ducaas ved Rönne, Pastor Mossin til Aaker, Gaardmand Peter Alexandersen Tranberg.

FALSTER. Justitsraad Stampe til Skjörringe, Hr. Frode Jürgensen, Sön af Provst Heiberg Jürgensen i Riserup, Selveiergaardmand Peder Madsen af Lummelöv, Skovfoged Thue i Dannemose.

LAALAND. Kammeraad Möller, Forvalter paa Baadesgaards Gods, Pastor Möller i Dannemare, Skolelærer Ross i Maribo.

FYEN. Odense Amt. Herredsfoged, Etatsraad Knudsen i Odense, Stænderdeputeret, Möller Clausen af Paarup-Mölle i Østoftesogn, Overlærer, Dr. Paludan-Müller i Odense, Tjenestekarlene Christen og Anders Rasmussen paa Brobymark.

Svendborg Amt. Pastor Gede, Sognepræst i Lindelse paa Langeland, Proprietair S. L. Petersen, Eier af Rynkebygaard, Huusmand Rasmus Frederiksen af Fodslette paa Langeland, Pastor Sorterup til Langaa og Øxendrup, Kammerherre, Amtmand Sporon, Amtmand over Svendborg Amt.

JYLLAND. Hjörring Amt. Hofjægermester Grev Frijs til Sæbygaard, Herredsfoged Gad i Sæby, Kammerherre, Baron Holsteen, Amtmaud over Hjörring Amt, Smed Christen Jensen i Tolstrup Sogn, Justitsraad, By- og Herredsfoged C. N. Petersen i Hjörring.

Thisted Amt. Justitsraad Rummelhoff i Nykjöbing paa Maarsö.

Aalborg Amt. Henricksen, Eier af Refsgaarden i Vadum Sogn, Huusmand Lars Jensen paa Torpethede, Pastor Langhorn til Bælum, Kammerherre, Amtmand Stemann, Overauditeur Timm.

Viborg Amt. Kammerherre, Baron Bretton, Amtmand over Viborg Amt, Skolelærer Christensen i Sal, Gaardmand Claus Andersen i Torning, Pastor Jacobsen til Torning, Kammerraad, Birkedommer Ørum paa Læssö.

Randers Amt. Huusmand Hans Andersen i Hörning, Pastor Jacobsens Enke i Østertorslöv, Christen Johansen i Giessing Mölle, Pastor Kjær til Skjödstrup, Mads Nielsen i Balle, Peder Brorup og Simon Rasmussen i Nielstrup, Rud Sogn, Tjenestekarl Rasmus Andersen i Raastad, Rasmus Knudsen i Budderup-Holt, Hofjægermester, Lehnsbaron Rosenkrantz til Rosenholm, Gaardmand Sören Laursen i Klokkerholm, Vitofte Sogn, Justitsraad Wilde i Randers.

Veile Amt. Godsforvalter Busch paa Bygholm, Kammerjunker, Herredsfoged Holck i Fredericia, Pastor Schousboe i Ringgive, Overauditeur Stockfleth, Herredsfoged i Nörvang og Törild Herreder.

Ringkjöbing Amt. Kammerherre, Grev Schulin, Amtmand over Ringkjöbing Amt, Pastor Sveistrup til Rind og Herning.

Ribe Amt. Pastor C. W. Hansen til Gjörding og Veirup, Kammerherre, Grev Sponneck, Stiftamtmand over Ribe Stift og Amtmand over Ribe Amt.

FÆRØERNE. Bonde og Dannebrogsmand Poul Jonsson paa Eide i Østerö.

ISLAND. Pastor Daniel Halldorsson til Glæsibæ ved Øfjord.

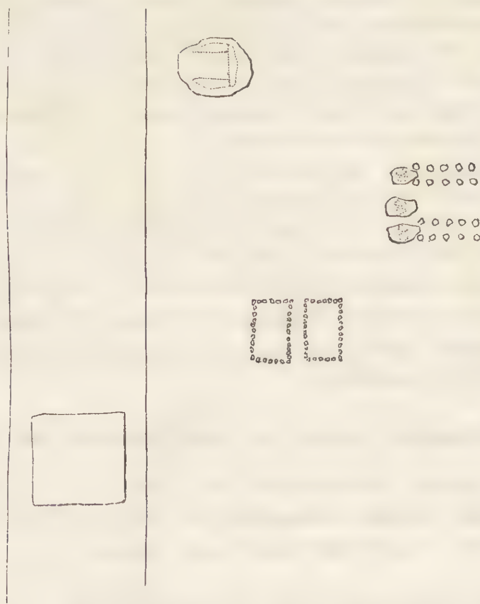
UDLANDENE. Sir Charles Ferguson, Baronet, J. Hubard Smidt Esq. i Dublin, Hertugen af Sutherland.

Fra INSPECTORATET OVER DE ANTIQUARISKE MINDESMÆRKER vil i næste Aargang blive meddeelt en Udsigt over de siden dets Oprettelse i denne Retning trufne Foranstaltninger. En did henhörende Meddelelse ville vi imidlertid denne Gang optage.

OM TVENDE GRAVHÖIE FRA STEENALDEREN i UDBY SOGN, ARTS HERRED, HOLBEK AMT.

Den Vig af Havet, der nu skjærer sig ind i Sjællands nordvestlige Hjörne under Navn af Kallundborgfjord, har fordum haft en större Udstrækning og skjöndt kun smal skaaret sig *idetmindste* henved 3 Mile længere ind i Landet imod Sydost ned til Udby Sogns Grændse, hvor der strækker sig en Höideryg fra Nordost mod Sydvest henimod Store-

belt; Nordsiden af den gamle Fjord betegnes af en anden Höideryg, der strækker sig henimod Kallundborg; de mellemliggende lave Enge og selve Landsbyernes Navne Kjærby og Rörby, som maa have deres Oprindelse fra ældre locale Forhold, vise endmere, hvor rimelig denne Antagelse er. Paa begge de omtalte Höiderygge seer man saa langt Öiet rækker den ene Gravhöi ved Siden af den anden og en Mængde Steensætninger, af hvilke flere ere særdeles vel conserverede og fortjene en særegen Opmærksomhed, som talende Vidnesbyrd om, hvor beboet denne Egn har været allerede i Danmarks ældste Bebyggelsestid. — Et meget mærkeligt Punkt findes paa den sydligere Höideryg, hvorfra der er en viid Udsigt til Veirhöi, Kattegat, Refsnæs, Asnæs, Kallundborgfjord og Beltet, medens Tiissöen ligger tæt op dertil paa den anden Side; her ligger en stor, sammensat Steensætning og 10 Skridt sydvest for denne to mindre, alle særdeles regelmæssige og vel conserverede; de have fölgende Form og Beliggenhed

I Steensætningen mod Øst ere 3 colossale Steensætninger, hver med 2 Underliggere og en uhyre stor Overligger; fra hver af de to yderste gaae mod Øst en dobbelt Række af meget regelmæssigt og parallelt stillede Stene, der staae $1^1/_2$ Alen fra hverandre, mellem disse to Steenrækker er et aabent Rum af omtrent 3 Alens Brede. Neppe 10 Skridt derfra mod Sydvest ligge tvende rectangulære Steensætninger

lige ved Siden af hinanden, omsatte regelmæssigt med Stene, der staae $1^1/_2$ Qvarteer over Jorden, uden at der findes en eneste Steen indenfor disse Rum. Omtrent 20 Skridt fra disse ligge endnu Levningerne af en fjerde Steensætning, der dannes af tre opret staaende, paa den indvendige Side fladt klövede Stene, stillede saaledes, at de danne en mod Vest aaben Rectangel, med en Overligger, der var den næststörste Steen i hele Egnen, 6 Alen lang paa Oversiden, men som nu er sprængt og anvendt til Grundsteen ved Aagerup Bro. Ligesom Stedet allerede er mærkeligt ved de her omtalte Steensætninger, saaledes bliver det endnu mærkeligere derved, at der tæt ved i Retning mod Sydvest nede i Dalen, hvor Vandet för har skyllet ind, hæver sig en betydelig Höide, der fuldkommen danner en Qvadrat med steile Sider og en aldeles flad Overflade, stor nok til at rumme omtrent 400 Mennesker foruden Plads for et Par Kæmper til bekvemt at tumle sig i en Tvekamp mellem den forsamlede Mængde. Om dette Sted, der kaldes *Uggelöse-Byr*, og over hvilket förste Gang Ploven gik 1844 i Efteraaret, gaae mellem Bönderne forskjellige Sagn, deels at det har været en Fæstning deels at derunder skulde findes Begravelser, men Cand. Chr. Römer, der selv har besögt Stedet og meddeelt de her benyttede Oplysninger, mener, at det har været en Holm for Holmgang, og at det er aabenbart, at denne Byr er opkastet ved Kunst.

Efterat have meddeelt disse Bemærkninger om den ovenomtalte sydlige Höideryg, gaae vi over til at omtale Udgravningen af tvende paa den beliggende Gravhöie; Beretningen om den förste Höis Udgravning skylde vi Provst Beck, Sognepræst i Udby, om den andens ovennævnte Cand. C. Römer.

Den förste Gravhöi, paa Udby Præstegaards Mark, hörer i Störrelse og Udseende til de almindelige i denne Egn, dens Diameter i Grunden er 33 Alen, altsaa Peripherien omtrent 100 Alen, dens Höide omtrent 10 Alen; den saae udvendig aldeles uforstyrret og urört ud. At undersöge denne Höi besluttede man i Aaret 1843 og begyndte Undersögelsen med at grave i Toppen; i en Dybde af omtrent 2 Alen stödte man paa en Hvælving, opsat af Kampestene for det meste af uregelmæssig trekantet Form, hvori stod en rundbuget Urne (som Ann. f. nord. Oldk. 1844-1845 tab. VII, fig. 48) af en usædvanlig Störrelse, tæt ompakket lige til Hvælvingens Sider med et Lag Tang af omtrent 9 Tommers Tykkelse. Urnen, der gik itu ved Optagelsen, var af raat, unöiagtigt Arbeide med et indfalset Laag af Form som en omvendt Skaal, den indeholdt brændte Been og mellem disse laae i selve Urnen fölgende Broncesager: en Kniv af det Slags, man har kaldet

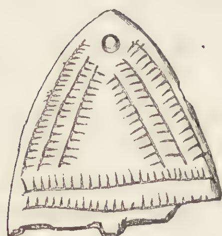
symbolske Efterligninger af Sværd, med to Böiler paa Enden af Haandtaget med en ganske lille og fiin Ring af Guldtraad i hver, af hvilke den ene tabtes; en Kniv eller Pilespidse af de saakaldte symbolske Landsespidser, en Pincette af aldeles usædvanlig Form med en fremspringende Zirat i Spiralform, paa hver af de brede Sider og endelig en af de almindelig forekommende Bronceknive med et omböiet fiint og lille Haandtag. Med dette förste Fund, der bestemt tilhörer Broncealderen, endtes denne förste Undersögelse, der först fortsattes i Foraaret 1845.

For nu fuldstændig at undersöge denne Höi, begyndte man at grave ved Foden af den paa dens sydlige Side og fandt her vexelviis et Lag Kampestene (Haandstene) og et Lag Jord, hvori rundt omkring smaa Urner vare hensatte, fyldte med brændte Been og saa skröbelige, at de gik i Stykker ved den mindste Beröring. I disse Lag paa Höiens sydlige Side stödte man ogsaa paa tre Skeletter af eet voxent Menneske og to Börn, der vare lagte i Blaaleer med Hovedet vendt mod Vest og Benene mod Øst; ogsaa disse Skeletter vare saa oplöste, at de ved enhver Beröring gik i smaa Stykker. Gravningen paa dette Sted i den nederste Halvdeel af Höien fortsattes noget, men da intet fandtes, der antydede, at her var et Gravkammer, gravedes höiere oppe paa samme Side i Höien, og her stödte man snart paa et Lag hvide Flintstene, som vare sammenpakkede udenom nogle store Stene, der senere opdagedes at være Dækstenene over det sydlige Hjörne af Gravkammeret. Imellem to store af disse var indkilet en mindre trekantet, der ikke var större, end at den med Lethed kunde brækkes ud med en Jernstang; denne blev borttagen og gjennem den derved fremkomne Aabning saaes Gravkammerets aabne Rum; en Dreng kröb med Besværlighed ned i dette og saae ved et Lys Kammerets Störrelse, at det var langagtigt og at Indgangen var midt paa det imod Øst.

Man begyndte derfor paany at grave ved Höiens Fod men mod Øst og stödte snart paa Indgangen, der dannedes af to Rader ikke meget store Stene, var $1^1/_4$ Alen bred og $8^1/_2$ Alen lang i det Hele. Denne Gang var deelt i to Afdelinger, som adskiltes ved to fremspringende Stene, mod hvilke der var lagt en flad Steen; paa samme Maade var Udgangen lukket. I begge Gangens Afdelinger laae Skeletter og Oldsager af Steen og Been. Indad ender Gangen i en Portal, $1^1/_4$ Alen bred, 2 Alen 2 Tommer höi og omtrent 2 Alen dyb, der er den egentlige Indgang til Gravkammeret, med meget regelmæssige lige Sider og dækket af to meget glat flækkede Overliggere. Gravkammeret selv er 8 Alen langt fra Syd til Nord, $3^3/_4$ Alen bredt fra Øst til Vest og 2

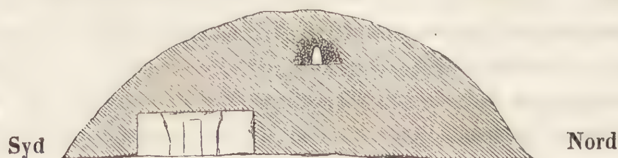
Alen 15 Tommer höit, dog lidet lavere i den sydlige Ende, hvor det ogsaa er lidt smallere; det er sat af store lige klövede Stene, som ere sammenkilede med mindre Stene og Fliser. Loftet dækkes af 3 store og 2 mindre Stene. De to Trediedele af dette Kammer, hvis hele Bund var belagt med et 4 T. tykt Lag af hvide (calcinerede) Flintstene, var opfyldt indtil omtrent $1^1/_2$ Alen fra Loftet, den sydlige, lavere Trediedeel heelt op imod Overliggeren med Muld, hvori fandtes en saa stor Masse af Skeletter, at man efter Craniernes Antal kan anslaae Tallet paa de i Kammeret, i Gangen og i Höiens sydlige Side fundne Skeletter i alt til henved 50. Ved Udrensningen af Gravkammeret var det umuligt at faae noget Skelet heelt ud, fordi Muldet var saa fast sammensjunket om dem og alle Benene saa skjöre, at de gik sönder ved Beröring; af Laarbenenes Længde kunde man derimod slutte, at de her begravede Lig have været Mennesker af vor Tids almindelige Middelstörrelse. Alle Benene med den Muld, hvori de laae, bleve nedgravede og tildækkede i den sydlige Side af Höien, hvor man först havde gravet forgjeves. Ved Cranierne bemærkedes, at de i Almindelighed havde lave Pander og dybe Indsnit ved Roden af Næsen.

Imellem Ligene i Gravkammeret fandtes et lille Hængekar af brændt Leer af sædvanlig Form og med Spor af den hvide Masse saavel indvendig som udvendig, der sædvanlig forekommer paa Kar fra Steenalderen, derimod opdagedes ikke det ellers til Hængekar af denne Art hörende Laag; foruden dette stode rundtom flere större Gravkar deels af sort, deels af rödt brændt Leer med indtrykte Stregezirater, alle kun fyldte med Jord og Muld, saa at man ei kunde opdage, hvad de havde indeholdt, ingen af disse fik man hele ud af Graven, en syntes endog at være sönderbrudt för Gravens Aabning. Endvidere fandtes mellem Ligene en Deel Øxer uden Skafthul (Kiler), en Smalmeisel og 12 Knive, alle af Flint. Knivene vare alle uden bestemt Haandtag og ligesom indstukne i Jorden bagved Skeletterne. Foruden disse Steensager fandtes fremdeles en Deel Meisler af Been, af hvilke en er gjennemboret foroven, et Beenstykke (Kastespydspidse?), tilspidset som en Skrivepen og endelig nogle interessante Hængesmykker af Been og en Ravperle af Øxeform. Beensmykkerne bestode af 3 Hjörnetænder af Sviin og en Hjörnetand af en stor Hund, gjennemborede ved Roden, en Prydelse, der som bekjendt endnu bæres blandt alle vilde Nationer ligesom blandt nogle Vilde Tænder af overvundne og fældede Fjender; men et Hængesmykke af en hidtil ubekjendt Art fandtes i Gangen, hvilket vi her have ladet afbilde i naturlig Störrelse.

Dette Stykke er desværre Fragment, nu 2 ¹/₄ T. langt og paa det bredeste 2¹/₄ T. bredt; det er fladt og Bagsiden ganske ru og raa; at det har været en Prydelse, synes rimeligst at antage, som og at det er blevet baaret hængende i det Hul, der er anbragt i den överste afrundede Ende; men hvorledes det har endt forneden, vide vi ikke: de to Tapper, der lade slutte til en tredie i det andet Hjörne, ere afbrudte og til denne Side har Stykket altsaa været længere. De paa Forsiden anbragte, her afbildede Stregezirater ere indskaarne med et skarpt og spidst Redskab. — Alle de fundne Oldsager indsendtes og ere henlagte samlede i en Montre i Museet.

Ved Undersögelsen af denne Gravhöi har man saaledes allerede i den fundet: paa Bunden *et stort Gravkammer fra Steenalderen,* uden Spor af Metal, og som hörer til Höien oprindelig; ovenover dette en steensat Hvælving med det brændte Lig nedlagt i en Urne med lutter Broncesager, altsaa *en yngre Begravelse fra Broncealderen*, hvortil man har benyttet den ældre Steenalders Höi og endelig i den sydlige Yderkant: *en Deel Begravelser fra Broncealderen*, ligesom stukne ind i Höien, og *tre hele Skeletter*, *nedlagte i Blaaleer*, hvis Tidsalder ikke med samme Bestemthed kan fastsættes, da ingen Oldsag fandtes ved dem, men som med Rimelighed kunne antages for at tilhöre enten Broncealderens Begyndelse, da Forbrænding af Liget endnu ikke var bleven almindelig eller dens Slutning, da den samme Skik begyndte at gaae af Brug; dog maae vi udtrykkelig tilföie, at dette kun er en løs Gisning, da de tre sidstnævnte Lig kunne være nedlagte i hvilkensomhelst Periode, kun efter Steenalderen, i hvilken Höien blev opkastet. Og alle disse nævnte Begravelser ere kun i en Deel af Höien, hvilket tydelig vil sees af hosstaaende Afbildning af et Gjennemsnit af Höien:

Foroven sees den Hvælving fra Broncealderen, hvori den rundbugede Urne var indsat, forneden Gravkammeret fra Steenalderen med dets Indgang; at dette ligger heelt i den ene Halvdeel af Höien viser ogsaa denne Afbildning, og deraf troe vi i Analogi med andre bekjendte

Jættestuer at turde slutte, at der, ved Siden af dette ligger et endnu ikke fundet Gravkammer af samme Art og rimeligviis omtrent af samme Dimension og Construction.

Den anden Höi er beliggende paa samme Höideryg omtrent $^1/_4$ Miil baade fra den först omtalte og fra det store Belt, det Sted, hvorpaa den ligger, kaldes Dysselodden. Her skulde Huusmand Lars Eriksen i Begyndelsen af Sommeren 1845 bygge et Huus og for at faae Grundstene til dette, gav han sig til at grave i Höien, der er 50 Favne i Omkreds og omtrent 7 Alen höi; han borttog et Lag Jord af en Alens Dybde rundt om den og fandt da, at den var heelt steensat (med Undtagelse af 2 Stykker, hvert af 2 Alens Brede, mod Øst og Vest), og over Steensætningen et heelt Lag af Haandstene. Ved at borttage nogle af disse traf han tilfældig netop Indgangen, der vender mod Syd, er 9 Alen lang, $1^1/_4$ Alen bred, $2^3/_4$ Alen höi og ved fremspringende flade Stene er deelt i tre Afdelinger, hver lukket med en stor flad Steen. For Indgangen til Gravkammeret laa en stor Steen; da den borttoges, kom man ind i dette, der er et med höi Grad af Omhyggelighed udfört ovalt Rum eller Kammer, 4 Alen höit, 6 Alen 15 T. langt (fra Øst til Vest) og 4 Alen bredt fra Syd til Nord. Væggene dannes af 9 store, lige klövede Stene, Loftet af to lignende foruden en mindre, der ligger over Indgangen; men hvad der gjör dette Kammer mærkværdigt, er som sagt den Nöiagtighed og Regelmæssighed, hvormed det er opfört, og som hverken kan beskrives eller afbildes.

Af Oldsager fandtes intet af Betydenhed, naturligviis kun Been af ubrændte Lig og Gjenstande fra Steenalderen: i Gangen laae mange löse Menneskebeen og Flintredskaber og selve Gravkammeret var opfyldt en Alen höit fra Gulvet med Sand, Flintstene og en sort, muldagtig Masse, i hvilken fandtes tre urtepotteformede Gravkar af brændt Leer, fyldte med samme sorte Masse, og flere Flintredskaber af almindelig Art. Efter Beretningen fandtes endelig i det vestlige Hjörne *frit liggende ovenpaa Opfyldningen* et Par Laarbeen og en Hjerneskal af et Menneske under Middelstörrelse, og disse vare de eneste Been i Gravkammeret. — Efter de ovenfor angivne Maal vil enhver see, at ogsaa denne Stue kun indtager en ringe Deel af Höien, i hvilken der derfor maaskee endnu findes en lignende; dersom der i Broncealderen ere indsatte smaa Steenkister i Höiens Top og Sider, ere disse derimod rimeligviis allerede forstyrrede ved tidligere Gravninger, hvoraf der ere tydelige Spor og som endog i den nyere Tid - saa sagdes der - ere foretagne af en Biskop.

DET HISTORISK - ARCHÆOLOGISKE ARCHIV.

Som et Tillæg til Beretningen for forrige Aar ville vi her indföre den ovenfor S. 177 omtalte Meddelelse fra Kammerherre Wichfeld til Stamhuset Engestofte om de Forandringer Laaland har undergaaet.

„Der er en egen Deel af Laaland, som vel fortjener Oldgrandskerens Opmærksomhed, hvad enten han vil henvende samme paa den Forandring, Landets Skikkelse har undergaaet gjennem Aartusinder, eller paa de Spor, svundne Slægters Ophold i disse Egne har efterladt: det er den Række af deels udtörrede, deels endnu udfyldte Vandbækkener, der „uden egentlig Afbrydelse" strækker sig i Landets Midte fra Sydost mod Nordvest, fra den Höideryg der krones af Bregninge, ovenfor store Musse til Hands-Aaens Udspring, gjennem hvilken de udtömme sig ved Bandholm i Havvigen norden for Laaland, og som, naar vi fölge samme Retning, benævnes Musse Törvemose, Gaassö, Heirede Sö, Maribo söndre og nörre Sö. Den överste Deel, Musse Törvemose er nu tör, Gaassö meget nær ved at groe til, og först de fölgende vestlige Bækkener ere endnu opfyldte med Vand, skjöndt Omgivelserne vise, at Vandstanden tidligere har været langt höiere, ligesom den ogsaa i de senere törre Aar stadig har været i Aftagende. Denne gradvise Udtörren fra Sydost mod Nordvest synes at være et sikkert Beviis paa, at den sydostlige Deel af Landet efterhaanden har hævet sig mere over Havfladen end den tilgrændsende nordvestlige, hvorved Söernes oprindelige vandrette Gjennemsnitsflade er forandret til en Skraaplan, ad hvilken deres Indhold efterhaanden vil glide i Havets Skjöd. Ogsaa af længst forsvundne Slægters Færd bærer denne Egn tydelige Spor. Langs om Kysterne af Musse Törvemose ligge flere Gravhöie fra Steenalderen, hvoraf een temmelig bevaret, paa Karleby Mark; omkring Heirede Sö findes mange Gravhöie fra Broncealderen, hvoraf især een meget udmærket Samling af omtrent 20 til 30 i Tallet, stödende umiddelbart til hinanden ved sammes östre Ende; i Söen ligge tvende Holme, Herrens- og Qvindeholmen - lord & queen - kaldet, af hvilke hiin paa sin yderste Spids imod Vandet bærer tydelige Spor af et lidet Taarn, og mod Landet er befæstet med en halvmaaneformig Vold og Grav. Fra Söens söndre Side gaaer en særdeles interessant, omtrent 800 Alen lang, Befæstning, en Vold med Taarnplads og Grav, paa den östre Side, over til den sönden for liggende Rögbölle Sö, hvilken Befæstning, i Forbindelse med Söerne har givet den nordre Deel af Landet et meget godt Værn mod Angreb fra Syd og Sydost. Paa et Vadested imellem Heirede og Maribo söndre Sö, kaldet Sömode, fandtes for faa Aar siden et skjönt Tvehaands-Sværd (fra det 12te Aarhundrede?). I Maribo

söndre Sö ligger Borgö, hvorpaa betydelige Levninger af en Borg med Volde og Grave. Naar vi nu endelig bemærke, at ved det skovklædte Skjel mellem Maribo söndre og nörre Sö Maribo Kloster opförtes i det 15de Aarhundrede, og at i Lysemose Skov ved Nörre Sö findes Rudera af en stærk Borg opfört af brændte Steen, da ledes vi til den Slutning, at Landets Cultur i sin Tidsfölge har rettet sig efter den Orden, i hvilken Jordsmonnet har hævet sig op af Havet; paa den Deel, som först höinede sig, findes Grave fra Steenalderen, længere nede fra Broncealderen; efter disse Befæstninger af Jordarbeide, og længst nede Klosteret og Borge af brændte Steen. Denne Rækkefölge henleder ogsaa Tanken paa et andet gribende Træk: yngre Slægter opsögte de yndigste Pladser til deres Borge og Klostre, til de Boliger, hvor de vilde leve og nyde; de gamle Fædre udvalgte de skjönneste Steder, der beherskede den videste Udsigt, til hæderlig Hvileplads efter Kampens Möie; Heltens Gravhöi skulde skues langtfra, Fædrenes Grave hilse Sönnerne, der fra Vikingetog stævnede hjemad mod Julekveld. Hine stræbte at gjöre sig Livet saa hyggeligt som muligt; disse qvad: mens Livet lider, ville vi stræbe at kunne döe med Ære.

MYNT- OG MEDAILLE-CABINETTET.

Som Fortsættelse af den foran i nærværende Bind S. 49-65 meddelte Udsigt over de i 1845 og 1846 gjorte Myntfund vil der her blive givet en Beretning om de Mynter, som ere fundne i Aarene 1847 og 1848. Foruden den Forögelse som Cabinettet har erholdt paa denne Maade saavelsom ved *Gaver*, *Bytninger* og *Kjöb*, fortjener her fremfor Alt at nævnes en særdeles betydelig Tilvæxt, som det har erholdt ved en testamentarisk Disposition af den i Januar 1847 afdöde Cancelliraad O. Devegge, der som Inspecteur var ansat ved Samlingen. Han havde gjennem en lang Aarrække med store Opoffrelser og en utrættelig Iver og Omhyggelighed erhvervet sig en meget betydelig Mynt- og Medaille-Samling, der uden Undtagelse omfattede alle Numismatikens Grene, og af denne havde han bestemt at Cabinettet efter hans Död ei alene kunde udtage Alt hvad det manglede og ombytte de af dets Mynter og Medailler, som maatte forefindes bedre prægede eller vedligeholdte i hans Samling, men at det endog kunde udtage af hans Samling de udenlandske Medailler af Sölv og Bronce, som i Cabinettet havdes i Guld, for at disse sidste efter indhentet Tilladelse kunde bortbyttes eller afhændes til den kongl. Samlings hensigtsmæssigere Forögelse. Hans Gave har saaledes været af stor Værdi og Vigtighed for Cabinettet, hvis Suiter derved ere blevne forbedrede i alle Retninger, og fremfor Alt har Samlingen af de

udenlandske Mynter fra Middelalderen og den nyere Tid, der tidligere kun var svagt repræsenteret, derved erholdt en Opkomst, der ellers meget vanskeligt og langsomt vilde være opnaaet. — Som sædvanlig stod Samlingen aaben for Publicum hver Mandag i Sommermaanederne fra Kl. 12-2.

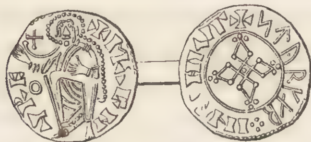
Af ANTIKE MYNTER vides ingen at være fundne her i Landet i disse 2 Aar; men derimod indeholdt de fleste Fund

MYNTER FRA MIDDELALDEREN.

BYZANTINSKE Mynter. Huusfæsterne Hans Jensen og Niels Christiansen fandt i 1848 ved Törveskjæring i den under Rynkebygaard, Gudme Herred, Svendborg Amt, hörende Teglværksmose fölgende 5 Guldmynter: een fra Placidius Valentinianus (425-455), som Eckhel's catalogus mus. cæs. Vindob. vol. II, pag. 525, No. 4; een fra Marcianus (450-457) som Eckhel l. c. p. 526 No. 5; og tre fra Leo I (457-474), nemlig een som Eckhel p. 527 No. 2 og to som Eckhel ibid. No. 5; af disse sidste var den ene forsynet med Øsken. Tilligemed disse Mynter fandtes en af en tyk Guldstang dannet Spiral-Fingerring, en lille Barre af Electrum og en Guldbracteat (see ovf. S. 204), hvilke Sager indlemmedes i Museet for Oldsagerne tilligemed de 4 Mynter fra Placidius Valentinianus og Leo, der tidligere fandtes i Cabinettet.

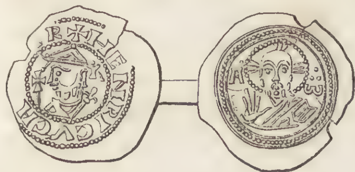
Intet af de fölgende Fund indeholdt KUFISKE Mynter, men derimod kun OCCIDENTALSKE.

I 1847 erholdtes fölgende tvende paa Bornholm fundne Mynter, hvoraf ingen, saavidt vides, hidtil har været bekjendt, og som derfor afbildes her. Den förste er fra den danske Konge Magnus den Gode (1042-1047) og har paa Adv. MAGNV REX om en siddende Helgenfigur og paa Rev. +ᛋᛏᚢᚱᚴᛆᚱ .:. INΓINIVΓ om et ziirligt Kors. Det förste med Runer skrevne Ord af Omskriften paa Rev.

indeholder Myntmesterens Navn, der ligefrem maa læses Styrkar, et da ikke ualmindeligt Navn; men de derefter fölgende 8 latinske Bogstaver, hvoraf nogle ere meget utydelige, er det endnu ikke lykkedes at fortolke. Hvad der maa forekomme besynderligt, er at Myntmesteren paa Rev. kun har benyttet Runer til sit eget Navn, og at derimod den övrige Deel af Indskriften er med latinske Bogstaver; dette er imidlertid ikke noget Nyt, thi det samme er Tilfældet paa en anden tidligere bekjendt Mynt fra denne Konge, der er i Etatsraad Thomsens Samling og hvorpaa Omskriften er +ᚦᚮᚱᚴᚢᛏᚱ : NLVXI ΓT :, en Indskrift, hvis sidste Halvdeel heller ikke letteligen lader sig forklare fyldestgjörende. Brugen af den stungne Rune ᚤ i Myntmesterens Navn er interessant, men dog

ikke paafaldende, da man finder saavel ᚼ som ᛒ og ᚴ benyttede til Indskrifter paa andre af denne Konges Runemynter. Den anden her afbildede Mynt har paa Adv. +HENRICV CA(ESA)R om Keiserens kronede Brystbillede og paa Rev. Christi Brystbillede imellem A og ω. Efter Myntens Udseende og Forarbeidelse at dömme vil man neppe feile ved at tillægge den Keiser Heinrich III (1039-1056).

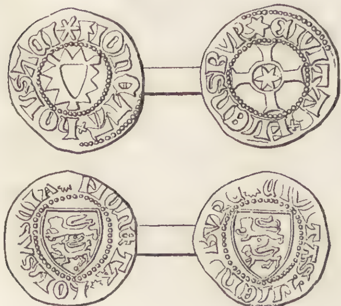

I det nyligt udkomne tredie Bind af Koehne's Mémoires de la société d'archéologie et de numismatique er tab. VIII No. 12 afbildet en Mynt, der har megen Overeensstemmelse med den her fundne. Forklaringen over den kommer imidlertid först i et fölgende Hefte.

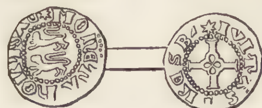
Gjennem Overhofmarskallatet indsendtes i 1847 fra Pr.-Lieutenant Timm i Plöen en Mynt fra Kong Abel (1250-1252), der er som Beskrivelsen II Cl. t. XVIII No. 4 med Undtagelse af at der paa Rev. er en Punct imellem 2 af Stjernens Straaler. Den var funden ved Plöining i Nærheden af St. Jörgen, tæt Nord for Slesvig.

Fra Samme indsendtes ligeledes i 1847 en i Nærheden af Plöen funden Guldgylden fra Johannes I, Erkebiskop af Mainz (1371-1373). Den er præget i Staden Bingen og er omtrent som Köhlers D. Cab. No. 830.

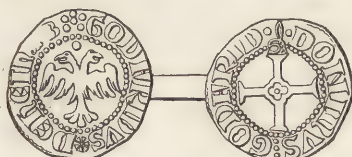
Fra Stiftsprovst Ursin i Viborg indsendtes 150 Sölvmynter, der i 1847 vare fundne af en Dagleier under Viborg Latinskoles Gymnastiksal, hvorhos det bemærkedes, at der efter Finderens Udsagn blev en stor Deel Mynter tilbage i Jorden, som ikke bleve optagne. De indsendte Mynter vare fölgende: Af *danske* fandtes kun en af de större og bedre Mynter fra Wisby, omtrent som Beskr. t. XXIV No. 28. Af *slesvigske* og *holsteenske* Stædemynter: et Explr. af den sjældne Mynt fra Oldesloe, der er afbildet i Grotes Blätter für Münzkunde I tab. 21 No. 267; 2 Explr. af den sammesteds No. 270 afbildede Mynt fra Flensborg, fra hvilken Stad desuden fandtes de tre her afbildede Mynter. Den förste har paa Adv. *MONETA HOLSACI om det holsteenske Neldeblad og paa Rev. *CIVITAS*FLENSBVR om et stort Kors, paa hvis Midte er en med en Cirkel omgiven Stjerne; af den fandtes kun eet Expl. Den anden, af hvilken der fandtes 4 Expl., har paa Adv. *MONETA*HOLSASCIA om et Skjold, hvori de 2 slesvigske Löver, og paa

Rev. ƐIVITΛS:TLƐnSBVRƐ ligeledes om et Skjold med de slesvigske Löver. Den tredie, hvoraf kun fandtes eet Expl., og som er udmyntet til at gjælde som $^1/_8$ af de foregaaende, har paa Adv. *MOnƐTΛ hOLTSΛƐ om de 2 slesvigske Löver og paa Rev. *IVITΛS FLƐSB' om et stort Kors. —

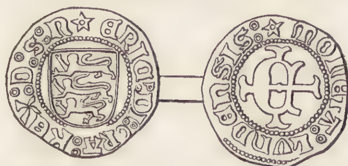

Fra *Hansestæderne:* 4 Wittenpenninge fra Anclam; 3 dito fra Greifswalde; 2 dito og 5 Stk. $^1/_3$ Wittenpenninge fra Güstrow; 2 hele og en $^1/_3$ Wittenp. fra Hamburg; en dobbelt og 18 enkelte Wittenp. fra Lübeck; en dobbelt og 10 enkelte Wittenp. fra Lüneburg; en heel og to $^1/_3$ Wittenp. fra Parchim; 15 hele og en $^1/_3$ Wittenp. fra Rostock; en Wittenp. fra Stettin; 47 dito fra Stralsund; 11 hele og 5 Stkr. $^1/_3$ Wittenp. fra Wismar. — Fra Bispedömmet *Dorpat* fandtes en Mynt fra Biskop Johan II (1357-1377) og 5 fra Dietrich II (1378-1400). — Fra den *lieflandske Ordens* Hærmestere: 3 Schillinge prægede i Reval. Endelig fandtes den her afbildede hidtil ubekjendte Mynt fra Gotfried III, Herre til Heinsberg i Westphalen, der levede i Midten af det fjortende Aarhundrede. Den har paa Adv. ❀ƓODFRIDVS*DƐ hƐInSB om en dobbelt Ørn, og paa Rev. (en halv Lilie) ·DONInVS:ƓODFRID· om et stort Kors.

De yngste af de her fundne Mynter ere upaatvivlelig nogle af Wittenpenningene, nemlig 1 dobbelt og 17 enkelte fra Lübeck, en enkelt fra Lüneburg, og en $^1/_3$ Wittenp. fra Rostock, der alle have Vaabenet baade paa Adv. og Rev. og altsaa ere udmyntede efter den imellem 6 af Hansestæderne sluttede Myntforening af 6te Febr. 1403, der er omtalt i nærværende Bind S. 59. Da Antallet af denne Slags Wittenpenninge kun er ringe i Forhold til de övrige her fundne, maa det antages at Mynterne ere nedlagte i Jorden kort efter 1403.

Paa Refsnæs, Nord for Kallundborg, fandtes i 1847 den her afbildede, i Lund prægede Mynt fra Erik af Pommern (1412-1439). Den har paa Adv. * ƐRIƐ'°DI°ƓRΛ°RƐX°D°S°n om et Skjold, hvori de tre danske Löver, og paa Rev. *mOnƐTΛ° LVnDƐnSIS° om et stort paa et Kors lagt Ɛ. Af denne Mynt, som ikke för har været beskrevet, har man hidtil kun kjendt eet Expl., der opbevares i det kongl. svenske Myntcabinet. Dette er af den saa ofte

omtalte gode Mynt, som Dronning Philippa lod slaae; af de saakaldte Söslinge (halve lybske Skillinge), der omtales og beskrives i den Söndagen för St. Dionysii Dag (9 October) 1424 oprettede Myntforening imellem Dronning Philippa og Hansestæderne Lübeck, Hamburg, Lüneburg og Wismar, hvilken findes aftrykt i det Kjöbenhavnske Selskabs Skrifter IX S. 703-705. Myntens Udseende beskrives der saaledes: „Item desse nygge penning vnde munte, de me nv slande wert in *Dennemarken*, alse vorscreuen is, des schal de *sosling* hebben to teken *dre Lebaren* vppe der enen syde, vnde en *Cruse* vnde en *ee* vppe der anderen syde, mit namen, alse dar to hort, o. s. v."

Forstraad Björnsen paa Valdemarslund indsendte, som fundne i samme Aar, tvende Kobbermynter fra Erik af Pommern, prægede i Lund og Nestved. De vare fundne i Dyndet, som optoges af Graven om Gurre Slots Ruiner.

Hs. Exc. Overhofmarskal v. Levetzau forærede til Cabinettet en dobbelt Guldgylden fra Ludvig af Bourbon, udvalgt Biskop af Lüttich (1456-1482), der er omtrent som Köhlers D. C. No. 1614. Den blev i Sommeren 1847 funden paa Hallingen Gröde, en af Øerne ved Slesvigs Vestkyst, i et saakaldet Værft, d. e. en af de opkastede Höie, hvorpaa Husene pleie at bygges paa Hallingerne.

Fra Pr. Lieutenant Timm indsendtes en Guldgylden, der i 1847 fandtes i Nærheden af Plöen. Den er slagen af Johann Greve af Horn, som Biskop af Lüttich (1484-1505), og er som Köhlers D. C. No. 1618.

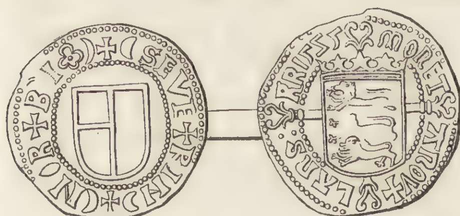
Paa en Fæstegaardmand Jörgen Koch i Kirchs-Waabs, Schwansener District i Slesvig, tilhörende Eng blev af Tjenestekarl Fred. Chr. Christophersen og Tjenestedreng Jörgen Fred. Vogt ved Gröftegravning i 1848 fundet, af den Förstnævnte 18 og af den Sidstnævnte 16 Guldgylden. De laae 3 til 6 Tommer under Grönsværet og bleve opdagede ved at udsprede den af Gröften opkastede Jord paa Engen, men det bemærkedes ikke at de havde været nedlagte i Noget. De saaledes fundne 34 Guldmynter vare: fra Kong Johannes af *Danmark* en Guldgylden, som Beskr. Till. t. III Classe No. 1 med Undtagelse af at denne paa Adv. har IOhES og at Kongens Figur er anderledes. Fra Hertug Albert IV af *Baiern* († 1508) en 1506 præget Guldgylden, som Köhlers D. C. No. 2046. Fra Erkebiskop Heinrich II af *Bremen* (1463-1496) tvende Guldgylden som Soothe's Duc. Cab. No. 732 og en lignende men med BREMENSI; og fra hans Efterfölger Johan III Rode (1496-1511) en Guldgylden som Köhl. D. C. No. 1495. Fra *Brandenburg*: Churfyrste Albert III Achilles (1471-1476) en i Schwabach præget Guldgylden som Köhl. D. C. No. 1064; Markgreverne Joachim

og Albert (1498-1513) en i Berlin præget Guldgylden, som er af samme Typ som foregaaende og har paa Adv. IOᵒCNᵒALB' MARᵒBRA* paa Rev. ✠MONE*NO AVR*BERLINENSIS; Markgreverne Friderich († 1536) og Sigismund († 1495) en altsaa för 1495 i Schwabach præget Guldgylden, som Köhl. D. C. No. 1715; Markgreve Friderich († 1536) trende i Schwabach prægede Guldg. fra 1499, 1500 og 1510, som Köhl. D. C. No. 1716. Fra Hertug Johan II af *Cleve* (1481-1521) en i Staden Emmerich præget Guldg., der er af Typ som Köhl. D. C. No. 1897, og har paa Adv. IOhS'*DVX*CLIVE*Z*CO'M' paa Rev. MONE' NOVA AVRE' EMRI'. Fra Erkebiskopperne af *Cöln*: Theoderich II (1414-1463) en i Rile præget Guldg. som Köhl. D. C. No. 915; Ruprecht (1463-1478) trende Guldg., hvoraf den förste har paa Adv. ROPERT'ELCCONF'COL' om den siddende St. Petrus, hvorunder Cölns Vaabenskjold, og paa Rev. +*MONE'NOVA* AVREA*RILEN'* om et forziret Kors, i hvis Vinkler Pfalz's, Mainz's Trier's og Cöln's Vaabener; den anden er af samme Typ som Köhl. D. C. No. 923, men har paa Adv. *ROPERTVS ARCPI' CO og paa Rev. +MONE' NOVA*AVREA* RILEN'; den tredie er af samme Typ og har samme Omskrift paa Adv. som foregaaende, men har paa Rev. +*MONE' NOVA*AVREA*BVNNE*; Hermann IV (1478-1508) 4 i Bonn prægede Guldg. som Köhl. D. C. No. 925. Fra Hertug Wilhelm X af *Jülich og Berg* (1475-1511) en i Mühlhausen præget Guldg. fra 1501, som Köhl. D. C. No. 1964. Fra Erkebiskop Johann II af *Trier* (1456-1503) en i Staden Wesel præget Guldg., der har paa Adv. *IOhIS'ARChIEPI'TR'* om den siddende St. Petrus, hvorunder Triers Vaabenskjold og paa Rev. +*MONE' NOVA*AVREA*WESALI' om et ziirligt Kors, i hvis Vinkler Pfalz's Mainz's, Cöln's og Trier's Vaabener. Fra Erkehertug Sigismund af Østerrig (1439-1496) en for *Tyrol* præget Guldg. som Köhl. D. C. No. 1998. Fra Hertug Ulrich af *Würtemberg* (1503-1520) en i Stutgard præget Guldg. som Köhl. D. C. No. 2282. Fra Staden *Frankfurt:* en for Keiser Sigismund som romersk Konge (1411-1437) præget Guldg., som Köhl. D. C. No. 2837; og 4 for Keiser Friderich III (1440-1493) slagne Guldg., nemlig een fra 1493, omtrent som Köhl. D. C. No. 2841, og 3 lidet forskjellige uden Aar, af Typ som Köhl. D. C. No. 2839. Fra Staden *Lüneburg:* en for Keiser Friderich III (1440-1493) slagen Guldg. som Köhl. D. C. No. 2966. Fra Staden *Nördlingen:* en ligeledes for Keiser Friderich III præget Guldg., omtrent som Köhl. D. C. No. 3000. — Den Mynt i dette Fund, der har det yngste Aar, er den for Markgreve Friderich af

Brandenburg i 1510 prægede Guldgylden; men det er muligt at enkelte af de andre ere prægede endnu nogle faa Aar senere.

MYNTER FRA DEN NYERE TID.

Efter den i dette Tidsskrifts förste Bind (1843-1845) S. 38 opgivne Inddeling af Myntfundene henföres fölgende i 1525 prægede Mynt til denne Afdeling, skjöndt den efter sin hele Characteer nok saa rigtigen turde regnes til Middelalderen. Det er den herved afbildede mærkelige Mynt, der ved Bytning erhvervedes for Cabinettet i 1847, og som angives at være funden i Nærheden af Roeskilde. Den er slagen i Landskrona for den Kong Christian den II's Sag saa hengivne Admiral

Severin Norby og har paa Adv. +(SEVE+RIN)+(NOR+BI*) om Norby's Vaabenskjold, og paa Rev. MONETΛ NOV+LΛNS:KR15Σ5 om et kronet Skjold med de tre danske Löver, der er lagt paa et forziret Kors, hvis Arme dele Omskriften i fire Dele. Det er klart, at vi her have et Minde om den korte Tid, da S. Norby i 1525 blev beleiret i Landskrona af Johan Rantzau, og Myntens slette Gehalt tyder paa, at den er bleven slagen som Nödmynt.

Ved at grave i den Have, der i 1847 anlagdes ved Stænderhuset i Viborg, fandtes og indsendtes af en Landsoldat en Species fra Erkehertug Ferdinand af Østerrig (1564-1595), der er præget for Grevskabet Virt i Tyrol.

Huusmand Jens Nielsen fandt i 1847 ved at grave i sin Have paa Aas Mark, Sövind Sogn ved Horsens, et Antal af 841 mindre Sölvmynter. Af dem vare fra *Danmark*: 6 Stkr. fra Christian III; 76 Stkr. fra Frederik II; og 197 Stkr. fra Christian IV. *Slesvig og Holsteen*: fra Kong Christian III 3 Stkr. og fra Kong Frederik II 20 Stykker Skillemynter, der alle ere prægede for Hertugdömmerne; fra Hertug Johan Adolph af Gottorp 55 Stkr.; fra Friderich III af Gottorp 3 Stkr.; og fra Hertug Johan af Sönderborg 1 Stk. *Mecklenburg*: fra Hertug Albert (1503-1547) en i Güstrow præget Mynt; fra Heinrich (1503-1552) 3 i Grevesmühlen prægede Smaamynter; fra Adolph Friderich af Schwerin (1592-1658) 1 Stk.; fra Ulrich af Güstrow (1547-1603) 12 Stkr.; og fra Joh. Albrecht II af Güstrow (1592-1636) 48 Stkr. Fra Biskop Christopher II af *Ratzeburg* (1554-1592) 1 Stk. *Tydske Stædemynter:* fra Halberstadt 1 Stk.; fra

Hamburg 85 Stkr.; fra Lübeck 49 Stkr.; fra Lüneburg 27 Stkr.; fra Rostock 153 Stkr.; fra Stralsund 56 Stkr.; og fra Wismar 43 Stkr. — I nöie Forbindelse hermed staaer et Fund af 7 Smaamynter, der ligeledes indsendtes i 1847, og som for længere Tid siden vare fundne i samme Have af Husets forrige Eier, Niels Hansen. De vare alle fra Christian IV, og de yngste vare to i 1629 prægede Sexskillinge. — De ældste Mynter i begge disse Fund ere 3 wismarske Wittenpenninge fra 1537, og de yngste ere de to i det sidste Fund omtalte Sexskillinge fra Christian IV, der ere prægede 1629. Da Jylland endnu i Begyndelsen af dette Aar var besat af de keiserlige Tropper under Wallenstein, der först römmede Landet efter Freden til Lübeck d. 12 Mai 1629, er det rimeligt at Mynterne i denne Anledning ere blevne nedlagte i Jorden, og man kan af disse Fund see, hvorledes Jylland da har været oversvömmet med fremmede Mynter, idet ikke engang Halvparten af dem ere fra Danmark.

Gaardmand Jörgen Larsen af Freltofte, Aasum Herred, Odense Amt, fandt i 1847 ved Plöining paa en ham tilhörende Lökke, Skavrelökke kaldet, fölgende 54 större Sölvmynter: *Danske:* 18 Kroner og 1 Species fra Christian IV. *Hollandske:* 3 hele og 1 halv Species fra Geldern; 2 Species fra Utrecht; 4 Species fra Westfriesland; og 1 Species fra Holland. *Tydske:* 3 Species fra Keiser Rudolph II og 2 Species fra Keiser Ferdinand II; 3 Specier fra Erkehertug Ferdinand II af Østerrig, 2 Species fra Erkehertug Leopold og 2 Species fra Erkehertug Maximilian som tydsk Ordensmester; 1 heel og 1 halv Species fra Churfyrste Joh. Georg I af Sachsen, og 1 Species fra August af Sachsen; 1 Species fra Hertug Frid. Ulrich af Braunschweig; 1 Species fra Biskop August af Ratzeburg; 1 Species fra Markgreve Joachim Ernst og 1 Species fra Markgreve Georg Wilhelm af Brandenburg; 1 Species fra Erkebiskop Marcus Sittich og 1 Species fra Erkebiskop Paris af Salzburg; 3 Species fra Dortmund, Nürnberg og Thorn. — Den ældste af disse Mynter er en Species fra Keiser Rudolph II af 1582 og de yngste ere Species fra Geldern og Westfriesland fra 1655. At dömme efter dette sidste Aar, er det muligt at Mynterne ere blevne nedlagte i Jorden i de urolige Aar 1657-1659, da de Svenske under Kong Carl X Gustav droge over Isen fra Jylland til Fyen og Sjælland, og da Fyen blev tilbageerobret af de Danske og de fremmede Hjælpetropper.

Ved at nedbryde et gammelt Huus i Agri By, Mols Herred, fandtes en Krukke med en stor Mængde danske Skillemynter indmuret i Husets Skorsteen. Mynterne vare af den almindelige Slags, som för Krigen 1807 vare gangbare her i Landet, og de udgjorde et Belöb af 105

Rbdlr. 73 Skilling. Den ældste Mynt var en Toskilling fra 1611 og den yngste en Toskilling fra 1788. Da denne Slags Courantmynter imidlertid ikke bleve udprægede senere end dette sidste Aar, er det muligt at Mynterne ere blevne indmurede flere Aar senere, og man har formodet, at dette er skeet i Krigsaarene 1807-1815 af Husets daværende Eier, en gammel Invalid, der ernærede sig som Spillemand.

De, ved hvis velvillige Gaver Cabinettet er blevet forøget i Aarene 1847 og 1848, ere fölgende:

Danmark: Det kgl. General-Toldkammer og Commerce-Collegium i Kjöbenhavn; Hr. Alsing, Controlleur ved Mynten i Altona; Forstraad Björnsen paa Valdemarslund; Guldsmed Bolund i Faaborg; Justitsraad Freund, Myntmester i Altona; Frue Hage i Stege paa Möen; Fuldmægtig Th. Hornbech og Mægler Hoskjær i Kjöbenhavn; Rigsdagsmand Jacobsen, Gaardmand i Lundby i Svendborg Amt; Baron du Jardin, belgisk Gesandt i Kjöbenhavn; Cand. pharm. Junior i Sundby Færgegaard paa Laaland; Hs. Exc. Overhofmarskal v. Levetzau og Collegieraad Meyer i Kjöbenhavn; Rector Mülertz's Enke i Horsens; Amtmand Plöyen paa Færöerne; Premier-Lieutenant Timm, Toldcontrolleur i Plöen; Gaardmand Chr. Hansen Tranberg paa Bornholm; Lector Wilkens og Ritmester Wulff i Kjöbenhavn.

Udlandene: Agent Bravo i Rom; Kammerjunker Castenskjold, Chargé d'affaires i Lissabon; Advocat J. Dirks i Leeuwarden; Hr. Ferdinand Drlik, Præst i Niwnitz i Mähren; Professor Luigi Grillo, Præst paa den sardinske Fregat Beroldo; Gouvernementssecretair Möller i Tranquebar; Hr. Joh. Schiötz i det danske Consulat i Danzig; og Hr. Fr. Soret i Genf.

SELSKABETS BIBLIOTHEK.

I de i 1847 og 1848 afholdte Möder forelagdes adskillige Selskabet for dets Bibliothek tilsendte Skrifter. Selskabet modtog saaledes fra:

NORDEN. *Den kongl. norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet:* Norges gamle Love indtil 1387, efter offentlig Foranstaltning udgivne ved R. Keyser og P. A. Munch, 2de Bind. Lovgivningen under Kong Magnus Haakonssons Regjeringstid fra 1263 til 1280. Christiania 1848. 4. *Det academiske Collegium af det kongelige Norske Frederiks-Universitet i Christiania:* den efter dets Foranstaltning ved P. A. Munch og C. R. Unger udgivne Fagrskinna, kortfattet norsk Konge-Saga fra Slutningen af det 12te eller Begyndelsen af det 13de Aarhundrede; Speculum Regale, Konúngs-skuggsjá. Kongespeilet, et philosophisk-didactisk Skrift, forfattet i Norge mod Slutningen af det 12te Aarhundrede. Tillige med et samtidigt Skrift om den norske Kirkes Stilling til Staten, Christiania 1848. 8.; samt det Oldnorske Verbum, oplyst ved Sammenligning med Sanskrit og andre Sprog af samme Æt, ved C. A. Holmboe. *Rigsarchivar Chr. C. A. Lange:* det af ham udgivne Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur, 1ste B., samt De norske Klosteres Historie i Middelalderen, bearbeidet især efter utrykte Kilder 4 H. *Directionen for Museet i Bergen:* Urda 3 B. 1 H. *Pastor Stockfleth i Finmarken: hans* Bidrag til Kundskab om Finnerne i Norge, *og* Bidrag til Kundskab om Qvænerne i Norge. Christiania 1842. 12. *Major A. v. Baggesen:* Der dänische Staat oder

das Königreich Dänemark mit dessen Nebenländern und den Herzogthümern Schleswig, Holstein und Lauenburg, 2 Bd. *Det Slesvig-holsteen-lauenborgske Selskab for fædrelandsk Historie*, Nordalbingiske Studien III, 1-2, II, 1-2. *Professor og Archivar ved det historisk-genealogiske Archiv Tyge A. Becker:* Historisk Museum eller Tidsskrift for utrykte historiske Kildeskrifter især Danmark vedkommende, 1 B. 1. H. *Det Svenska Fornskrift-Sällskapet dets* utgifna Samlingar 6 d. *Admiralitets Kammerraad* og *Expeditionschef S. W. Gynther i Stockholm hans* Blekings historia och beskrifning. *Provst A. Lignell i Kila* om Kyrko- och Prestegodsen i Carlstad Stift.

RUSLAND. Hans Majestæt Keiser Nicolaus I *ved Underviisnings-Ministeren Sergius Uvaroff*: i Fortsættelse de i 1846-1848 udkomne Bind af Журналъ Министерства надроднаго Просвѣщенія, det keiserlige Underviisnings Ministerii Journal. *Det Keiserlige Videnskabers Academie i St. Petersborg, dets* Mémoires, VI série, VII 4-6., Recueil des actes de la séance tenue le 29 déc. 1845. *Det Keiserlige Selskab for Russisk Historie og Antiquiteter i Moskou dets* paa Russisk udgivne Skrifter nemlig Чтенія (Foredrag) i Fortsættelse, (see ovenfor S. 65) 1847, 8, 9 Bd. *Selskabet for Archæologie og Numismatik i St. Petersborg* ved Collegieassessor Dr. B. de Köhne *dets* Mémoires I-II, 1847. *Statsraad Sjögren hans* Ossetische Studien mit besonderer Rücksicht auf die Indo-europäischen Sprachen. *Hr. J. Sabatier hans* Iconographie d'une collection choisie de cinq mille médailles romains, byzantines et celtibériennes m. fl. *Provst Sadelin* paa Aland: Kongl. Vetenskaps Academ. Handl. 1739-1764 vol. I-XXV. *Hr. J. A. Lindström i Åbo hans Skrifter* om Finska Folkvandringar enligt grekiska, romerska och andra källon, Åbo 1848; Forkök att visa grammatikaliska Formers uppkomst i Finska språken, Bibliotheca hodierna Fenniæ, utg. af J. W. Lillja. *Dr. Napiersky i Riga* Monumenta Livoniæ ant. V. *Statsraad og Akademiker, Dr. J. Hamel i St. Petersborg:* Tradescant der ältere 1618 in Rusland. Der Handelsverkehr zwischen England und Rusland in seiner Entstehung. Rückblik auf einige älteren Reisen im Norden. *Hr. J. de Bartholomaei sst. hans* Notice sur les Médailles des Diodotes, rois de la Bactriane. *Baron Dmitry de Schoeppingk hans* Lettre sur une fouille faite dans le gouvernement de Voronège. *Statsraad F. Kruse i Dorpat hans* Urgeschichte des esthnischen Volkstammes und der Kaiserlich Russischen Ostseeprovinzen Livland, Esthland und Curland überhaupt, bis zur Einführung der christlichen Religion. *Det Estlandske literaire Selskab:* Die geschichtliche Literatur der Ostseeprovinzen Russlands seit dem Jahre 1836 von Julius Paucker. *Landraad Thadeus von Wolanski til Pakosc hans* Briefe über slavische Alterthümer, zweite Sammlung, Gnesen 1847.

BÖHMEN. *Selskabet for det Böhmiske Museum:* Casopis ceského Museum 1847. *Bibliothecar W. Hanka* flere böhmiske Skrifter.

PREUSSEN. *Det Kongelige Videnskabernes Academie i Berlin dets* Monatsbericht 1846 Juli-December, 1847 Januar-Juni. *Hofraad og Professor Jacob Grimm i Berlin hans Skrift* über das pedantische in der deutschen Sprache. *Professor E. Gerhard sst. hans Skrift* über die Gottheiten der Etrusker. *Selskabet for Pommersk Historie og Oldkyndighed:* Baltische Studien XIII, 1—2. *Det Westphalske Selskab for fædrelandsk Culturs Befordring:* Westphälische Provinzialblätter III, 3-4; IV, 1. *Dr. J. G. Lüdde i Magdeburg:* Zeitschrift für Erdkunde in Verbindung mit J. G. Kohl und Th. Freiherrn von Liechtenstern herausgegeben V, 1-6. *Den Wetzlarske Forening for Historie og Oldkyndighed:* Wetzlarsche Beiträge für Geschichte und Rechts-

alterthümer III, 1. *Prof. Chr. Lassen i Bonn hans* Indische Alterthumskunde I, 2. *Det Overlausitske Videnskabernes Selskab i Görlitz:* Neues Lausitzisches Magazin XXIII, 3-4. *Det Slesiske Selskab for fædrelandsk Cultur:* Übersicht der Arbeiten und Veränderungen im Jahre 1846.

SACHSEN, HESSEN, HANNOVER. *Den Kongl. Sachsiske Forening for Oldkyndighed i Dresden dens* Mittheilungen 4 H. *Professor Dahl sst.:* Kurze Geschichte der Bergkirche unsers Erlösers zu Wang bei Brückenberg im Schlesischen Riesengebirge. Hirschberg (med Afbildning af denne fra Norge bragte Trækirke. *Dr. Puttrich i Leipzig hans* Denkmale der Baukunst des Mittelalters in Sachsen, zweite Abtheil. 31-32 Lief. m. fl. *Den historiske Forening for Nedersachsen dens* Archiv 1847 1 H. *Den Hennebergske Forening for Oldkyndighed:* Hennebergisches Urkundenbuch II.

MECKLENBURG, HAMBURG. *Foreningen for Meklenborgsk Historie og Oldkyndighed dens* Jahrbücher und Jahresbericht 12ter Jahrgang. *Forningen for Hamborgs Historie dens* Zeitschrift II 4.

BAIERN. *Det Kongelige Videnskabers Academie i München dets* Abhandlungen der philosophisch-philologischen Classe IV, 3; V, 1; der mathematisch-physikalischen IV, 3; V, 1; der historischen IV, 3; Monumenta Boica vol. XXXV, Index vol. I-XIV; Bulletin 1846 No. 4-77, m. fl. *Den historiske Forening for Overbaiern dens* Archiv IX, 1-2. *Den historiske Forening for Overpfalz og Regensburg dens* Verhandlungen XI.

ITALIEN. *Accademia Aretina di scienze, lettre ed arti dets* Atti III-IV.

NEDERLANDENE. HANS MAJESTÆT KONG WILHELM II: *Fortsættelse af* Aegyptische Monumenten van het nederlandsche Museum van oudheden te Leyden, uitgegeven door C. Leemans, 9 afl. *Dr. Janssen:* Romansche, germansche, en gallische oudheden in Nederland, Belgie etc., door Reuvens, Leemans en Janssen.

BELGIEN. *Det Kongelige Videnskabernes Selskab i Brüssel dets* Bulletin XV, og Annuaire 1848.

FRANKRIG. *Antiquarernes Selskab i Paris dets* Mémoires tome XVIII. *Det geographiske Selskab sst. dets* Bulletin III série t. IX. *Det ethnologiske Selskab sst. dets* Mémoires I-II. *Academiet i Reims dets* Mémoires vol. I-II; Séances et travaux 1-4; *Academiet i Toulouse dets* Annuaire 1848.

STORBRITANNIEN OG IRLAND. *De engelske Antiquarers Selskab:* Archæologia, vol. XXXII. *Den Britiske archæologiske Forening i London dens* Journal No. XXXII. *Det numismatiske Selskab sst.* Numismatic chronicle no. XXXVII-XXXVIII. *Det Kongelige geographiske Selskab dets* Journal XVII, 1. XVIII. *Wiliam J. Thoms Esq. i London:* Some observations on the white horse of Berkshire. *Det Kongl. Irske Academie dets* Transactions vol. XXI P. II. *Rev. Richard Butler i Dublin* Annals of Ireland from the year 793 to the year 940, from the Scriptores Hiberniæ of the Rev. Dr. C. O'Connor tranlated. *Sir William Betham sst.* Transactions of the Iberno-Celtic Society for 1820, I, 1. The origin and history of the constitution of England and of the early Parliement of Ireland.

NORDAMERICA. *Det historiske Selskab i New-York dets* Proceedings 1846, Jan.-Mai 1847. *Hr. John Russell Bartlett sst. hans Skrift:* The Progress of Ethnology, 1847 m. fl. americanske Skrifter.

ASIEN. *Dr. John Wilson i Bombay hans Skrift:* The Lands of the Bible visited and described, vol. I-II, Edinburgh 1847. *The Madras Literary Society and Auxiliary of the Royal Asiatic Society dets* Journal of Literature and Science, Vol. I-XIV, Madras 1834—1847.

DET NORSKE FOLKESPROGS GRAMMATIK,

VED IVAR ÅSEN, ANMELDT AF N. K. F. DYRLUND.

Det er en länge følt Trang til en „fuldständig Udvikling" af det norske Bondesprogs grammatikalske Egenheder ved en Mand, der med levende Kundskab om Almuesmålene forbandt Indsigt i det gamle nordiske Sprog[1], som det foreliggende Värk, der er udgivet på det kongelige Norske Videnskabsselskabs Bekostning, Kristiania 1848, har rådet Bod på. At henlede en ikke altfor flygtig Opmärksomhed på dette er Öjemedet med närvärende Anmäldelse.

Forfatteren bemärker i sin Indledning, at de nuvärende norske Almuesmål kunne anses som udsprungne af det *gamle Norske*, hvilket vi kende af adskillige Skrifter isär fra det 13de og 14de Hundredår; skönt det er rimeligt, at der allerede dengang gaves forskellige Dialekter med större eller mindre Afvigelse fra Skriftsproget. Han godtgör, hvilken *inderlig Forbindelse* der finder Sted mellem „Bygdemålene", så at de indbyrdes tjene til at oplyse og udfylde hverandre; og fremhäver, hvor fornødent det er *netop nu* at indhente det Forsömte med Hensyn til Kundskaben om Folkesproget, eftersom ved den stigende Kultur *Påvirkningen af det moderne Sprog* bliver jo länger jo stärkere. Endvidere giver han ikke utydeligt at forstå, hvorledes det af ham samlede Stof kunde benyttes til at *danne et nyt Skriftsprog*, men mener dog, at dette Spörgsmål ikke vel kan afgöres, för den lovede *Ordbog*[2] er udkommen; hvorfor vi heller ikke her skulle gå närmere ind derpå.

I FØRSTE AFDELING fremstilles Sprogets „LYDFORRÅD og Lydforholde". Hvad angår *Vokalerne*, så har det norske Folkesprog vel de sädvanlige ti Hovedlyde; men det forsikres, at de „fleste og bedste Dialekter" desuden „*tydelig*"[3] adskille de fem Mellemlyde: *åbent* e, i, y, o, u, der beskrives som dannede ved en längere Fremskydning af „Stødepunktet" og en större Indtrykning af Munden end ä, e, ø, å, o,

---

[1]) N. M. Petersens norske Sproghistorie § 38. [2]) Til denne er Grammatikken, (hvortil man også kan vente sig endel Tilläg), egenlig at betragte som en „Indledning eller Forberedelse". [3]) Fra et *rent dansk* Standpunkt må derfor følgende Udtryk stemples som unöjagtige: „det *åbne i* udtales som den korte Vokal i Ordet *til* (*mit* og *disse* have i-Lyd, *närmer sig altså til* det lukte e; det *åbne y* som i *flytte (Byg* har y-Lyd), *närmer sig altså meget til ø*; det *åbne u* som i *Skum*, *närmer sig altså* det lukte o"; ti vi have netop her aldeles tydelige *e*-, *ø*- og *o*-Lyde, og intet Andet. Også hedder det, at *åbent e* udtales *omtrent* som i *Hest*, *sätte*, og *åbent o omtrent* som i *Flok*.

hvilke de dog komme närmere end til det simple, „lukte" e, i, y, o, u. Som Eksempel til Sammenligning anføres det „lukte o" i *Stolen*, det „åbne o" i *stolen* („*næsten* som stålen") d. e. *stjålen*.

Hine Mellemlyde, der bedst egne sig for korte Stavelser, svare til det Oldnordiskes enkelte, uforlängede Vokaler[1], og ved dem stiger Antallet af Norskens Selvlyde til 15, foruden 3 „*ägte*" *Tvelyde*, „der nästen kunne anses for en Sammensmältning af hver sin Vokalräkke", eller vel egenlig af Yderpunkterne i samme, nl. *au* (af å og u, udtalt *öw*) *öy* (af ö og y) og *ei* (af ä og i). Kun själden gå de to første over til ø og den sidste til e, som i Dansk og Svensk. — Os forekommer det temmelig nødvendigt, at et Skriftbillede af Dialekterne, der gjorde Fordring på at ligne sin Genstand, särskilt udhävede ej alene Mellemlydene, (hvilket dog vel lettest sker i Overensstemmelse med Islandsken; Åsen S. 9), men også de vigtigste af de andre stedfindende Lydafskygninger. Imidlertid lade måske de fleste afvigende „Udtaleformer" af Vokalerne sig nogenlunde afmale ved en Sammenstilling af flere Selvlydstegn: således det guldbrandsdalske a forved ll og nn, der närmest lyder som ä, „med en vis Bilyd af i"[2] (§ 15 og 364); fremdeles de bredgjorte *i*, *y* og *u*, der nästen høres som e=i, e=y og e=u; å udtales i Sogn, Voss og Hardanger „som en Tvelyd eller sammensat Vokal", der lettest betegnes med *ao*[3]. Derimod kunde man näppe undgå at tillempe et eget Tegn for den Mellemlyd af l og r, som omtales i § 32 og 33; for de nordlige Distrikters *ll* og *nn*, (der på sine Steder udtales dl, ja dd, og dn; ligesom rl og rn blive enten til ll og nn eller til dl og dn), i hvilke et j (eller i) ligesom er indslynget; endelig for den i samme Egne herskende Udtale af det sydvestlige Norges *tl*, (der i det Østenfjäldske går over i Formen *sl*), hvilken skildres som ikke let betegnelig med Bogstaver, „men som ellers närmer sig til *ltj* eller *lsj*" (§ 36 og 91).

Det kan bemærkes, at i den almindelige norsk-islandske Udtale bliver *r* ikke Gane- (eller Strube-) Bogstav som i Danskerens og Skåningens Mund, men snarere Tunge- eller Tand-) Bogstav som i de fleste evropäiske Sprog".[4] Vi Ødanske pleje at sige, at Jyderne snurre paa r'et.

---

[1]) Munch og Unger „Norrønasprogets Grammatik" (med tilhørende Läsebog), Kristiania 1847, S. 4 o. f. 118 o. ff. [2]) Formodentlig Sidestykke til det vesterjydske „*stjålne i*" foran ld, lt, nd, nt: J. V. Bloch „om den vesterj. Dialekt" 1837, S. 21. [3]) Jf. „Norrønasprogets Grammatik" S. 3. [4]) Dås „Udsigt over det svenske Sprogs Grammatik" § 7; Åsen § 32; jf. f. E. Abrahams „Fransk Sprogläre" 1845 S. 28. Bestemmelserne hos Rask, Retskrivningsl. § 62, ere vel mindre heldige.

Af de 2 islandske beåndede Tungebogstaver findes få eller ingen Spor, idet þ — som i Skriftsproget — enten er ombyttet med *t* eller (i et bestemt Tilfälde) med *d*; og ð (i Enden af Stavelser) nästen overalt bortfalder, (som tildels det åndende g), f. E. *Bla'*, *Klä'e* d. e. *Blað*, *Kläð-e* (§ 31 og 81).[1]

H er tabt foran r, l og n; hvormed det står i Forbindelse, at *k* stundom mangler forved n i Forlyden (f. E. i *Niv* for Kniv), da en Mellemform (*Hniv*) med h for k kan tänkes her at have banet Vejen.[2]

For *Hv* høres snart kun *v*, som i Skriftsproget, (*verken*), snart blot *h*, der dog plejer at ombyttes med *k*, (*hå*, *kå* d. e. kva, hvad), men almindeligt *kv*, (*Kval* d. e. Hval, *kvem* = Lat. qvem, Färøsk *kvör*[3]), hvilke i en Del af Tellemarken lyde som *gv*, (*gvor* d. e. kvor, hvor), og adskilles fra det oprindelige kv (i *Kvist*).

Hj er almindelig blevet til j, men i et Par Ord til h (*helpa*), i andre til *kj* (*Kjelm* for Hjelm), — der også regelret träder i Stedet for *tj* som *kjukt* d. e. tjukt, — og endelig sammesteds til *sj* (*Sjärne* for Hjärne); sml. Latinernes s for den gräske spiritus asper.

Normändenes Taleredskaber kunne lige så lidt komme tilrette med den sammensatte Forlyd *vr*, som vores med *vl*; de sige nästen Alle *rang* for vrang o. desl. (sml. Dansk *Vrist*, Tydsk *Rist*, Engelsk *Wrist*, Håndled, udt. *Rist*). Ligeledes bortfalder v ofte foran *o* og *u* (y), som: *ont* for vont (ondt) isl. vánt. — Til Oplysning af dette Fänomens historiske Sammenhäng tjener, at medens Forbindelserne *vr* (vl), *vo* og *vu* have hjemme i det *Gotiske*[4], og Spor af den første forekomme i den äldste nordiske *Runeskrift*[5], så er hin ganske forsvunden, og de andre usädvanlige, i *Islandsk*, endelig alle fremmede i *Oldnorsk*, men genfundne i *Oldsvensk* og *Olddansk*[6].

Efterlyden *vn* (på Islandsk skreven *fn*) går i de fleste Sprogarter (som i senere Svensk) over til *mn*, (i nogle Egne til *bn*), hvilket tilskrives *angelsaksisk* Indflydelse[7].

Det norske Folkesprog er, (som nogle danske Dialekter), temmelig ubekendt med det i Forlyden indskudte j f. E. i *Själ*, *stjäle*, *sjette*, *gjaldt*, *jeg*. Derimod beholdes gärne det islandske j i Efterlyden:

---

1) Lignende Bortkastelse går tildels for sig i Jydsk (Bloch S. 17 og 18), Fynsk og flere danske Sprogarter. 2) Jf. «Norrønasprogets Grammatik" § 10. 3) Rasks Retskrivningsl. S. 262. 4) Munch «det gotiske Sprogs Formläre med Läsestykker", Kristiania 1848, S. 28. 5) Se Munchs «kortfattede Fremstilling" af denne, med Skriftprøver, Kristiania 1848, S. 20. 6) «Norrønasproget" S. 8 og 12. 7) Jf. Petersens norske Sproghistorie § 19; Rasks «Anvisn. till Isländskan eller Nordiska fornspråket" § 36.

vilja, sitja, spyrja, verja; — *liggja, Einkja,* hvor det støtter sig til den foregående bløde Vokal.[1]

Vi bör ikke undlade ved denne Lejlighed at fremhäve Forfatterens märkelige Läre (§ 29 og 30) om *blødt k* og *g*, Benävnelser, der såvelsom det dermed forbundne Navn af „bløde Selvlyde" (ä, e, i, (ö) ø, y; *ei, öy*) ses *her* at have en virkelig Betydning, idet hine Medlyde foran de nävnte Vokaler „antage en tilföjet Lyd af j, som dog ikke høres *särskilt*".[2] Hvorved imidlertid er at märke, at *gj* almindelig bliver til j, og *skj* i Agershus og Trondhjems Stifter til *sj*. — Til de allerfleste Afvigelser fra Hovedreglen synes der at gives en eller anden ret tilfredsstillende Forklaringsgrund. At nogle Navneord (§ 221, 229 jf. 236 og 189) beholde j selv ved Böjningsendelser med hård Vokal (*Drengjom,* Hensynsform i Flertal) sker i Overensstemmelse med Oldsproget og kommer af, at „disse Ords Rod oprindelig har sluttet med et (selvständigt) j".[3] — At hårdt g og k bevares foran ä og ö, hvor disse blot ere Udtaleformer af a og o, (*gälen*, *gödt*, d. e. galen, godt: § 15 og 19) er nästen en Selvfølge. — Hardangersk er den regelretteste Dialekt i omtalte Henseende (§ 79, 245); de øvrige Bygdemål frembyde en Mängde Undtagelser (§ 219, 234, S. 172, 176, 218 og 219): snart ombyttes en af de hårde Vokaler (a, å, o, u; au) med en blød uden tilsvarende Blødgörelse af Medlyden (f. E. *Tunge* ikke Tungje for Tunga); snart beholdes omvendt blödt g og k, uagtet den bløde Selvlyd går over til en hård (*skjara* for skjera), se f. E. § 210 og 185. Allevegne vedbliver bart g og k i samtlige Böjningsformer af de tostavelses Hunköns-Navneord, eftersom de oprindelige Endelyde ere hårde (a og u): *Stikke, Stikker, Stikkenne* for *Stikka, Stikkur, Stikkunne* (§ 227). Lignende kan påvises ved Sammensätningen (§ 191). Hvor vigtig Opmärksomhed på disse Forholde er for Sprogbetragteren, har Forfatteren givet et Par Beviser på. I det Valderske og Vossiske lyder Diftongen *ei* som *ai*, hvilken Form man kunde tro sig berettiget til at antage for den äldste, hvoraf hin var fremkommen ved Omlydsvirkning af i på a.[4] At *ai* ikke desmindre er en senere, uägte Overgangsform fremlyser af, at det altid forbindes med de ved *ei* blødnede k, g f. E. *gjait* (ikke: gait) for *Gjeit*, Ged (§ 25).

„Det er värdt at lägge Märke til, at når et k står foran *Omlyden o af a*", svarende til det islandske ö af a (§ 125 med Tillæg, 222,

---

1) Jf. Rasks «Anviisn." § 88; Åsen § 45. 2) Jf. «Norrønaspr." § 7. 3) «Norrønasproget" § 55. 4) Se Munchs Runeläre § 8 og 14, jf. hans gotiske Formläre § 7 og S. 27.

235 og 247)[1], „så er dette g eller k altid hårdt f. E. i *Skoft* (Flertal af Skaft), som på nogle Steder udtales *Sköft* (se ovenfor), men ikke Skjoft eller Skjöft". Heraf drages nu den Tilbageslutning, at hint gamle ö har väret hårdt[2].

I Ordene *Skikkelse*, *rikelig* o. desl. kan *e* måske anses som indskudt „blot for at lette Udtalen". Endelig er det ingenlunde besønderligt, at den såkaldte „Halvlyd" ej virker blødgörende på g eller k. At Guldbrands- og Halling-Dølerne under visse påfaldende Omständigheder intet j indskyde foran Navneordenes bestemmende Endelse, (*Skogen*, *Sagen* uagtet i Hensynsf. *Skogje*, *Sagje*), kommer vel af, at de der have forefundet en Klanglighed med Halvlyden. (sml. *Regn*, *Sogn*; se § 220 og 228, jf. Levins „danske Lydläre" § 48).

Denne „utydelige Vokal", opstået ved Adskillelse af en sammensat Efterlyd, hvis sidste Del gärne er *r*, *l* eller *n*, danner „*Halvstavelser* eller uägte Stavelser"; men er iøvrigt ikke overalt lige dunkel; jf. *Levin* Till. til § 13. Nogle Steder høres mere *Fingr* (som i äldre Isl.), på andre snarere *Finger* og i Hardanger *Fingur* (som nyt Isl. og Färøsk).

Som hos os[3] udtales deslige Ord, ikke mindre end de rent enstavelses, med *stødende* Tonelag (af Forf. kaldet „*stärkere* Betoning" eller „Halvlydstone" i Modsätning til den „svagere eller *almindelige* Betoning d. e. *träkkende* Tonelag). Dette vedbliver i det märkelige Tilfälde, at Halvlyden kommer til at stå *ene* i Slutningen af Ord[4], — hvilket finder Sted i en Mängde Former, som have mistet Stamsprogets Böjningsendelse r; nl. i Entallets Nävneform (tillige Genstandsform) af Hanköns-Navneordenes lukte Klasse (*Arme* = isl. *armr*; *Olave* af Ólafr: § 308)[5], og af Tillägsord på en Medlyd eller på *i y* og *u* (§ 248)[6]; fremdeles (222 og 230) i ubestemt Flertalsform af nogle Navneord, (*Føte*, *Bøke* = isl. *fætr*, *bækr*); endelig i Nutidsformen af de „stärke" Gärningsord, som ende med en Konsonant (294): *täke*,

1) Jf. Petersens norske Sproghistorie S. 67, 78, 88 og 96. 2) Jf. Rasks «Anvisning" § 41, Retskrivningsl. § 137. 3) f. E. i *binder*, *bider*; *bläser*, *øser*, *dväler*; *Bønder*, *fager*; *Feder*, *Tømmer* (isl. *bændr*, *timbr* o. s. v.). Omvendt: *Provst*, träktonet; Vedel: «*Prouist*". 4) Ligesom den af os i daglig Tale tilsatte, fra modsat Side udrundne, uväsenlige *Lydendelse* af e (*Tälle*, *Gulle*) ingen Indflydelse får på Betoningens Art. 5) På Hardangersk har r holdt sig i et Par med Rodvokalen endende Ord, f. E. i *Skoren* (isl. skórinn) af *Sko* (isl. skór); ja i det Säterdalske har det trängt sig ind i alle Entallets Former (ubest. Nvfrn.: *Skore*, Hensynsf. *Skorä*, nogle Steder *Skonå* d. e. isl. bestemt Form skónum), § 223 jf. 231 og 235. Noget Lignende gälder ved enkelte Tillägsord (248): *blåre*, *gråre* (isl. blár, grár). 6) Halvlyden har også forplantet sig til Hunkönnet f. E. *rike* d. e. både isl. Hankön ríkr (Hardangersk ríku) og Hunkön rík (Hardangersk rík).

vele, tager, välger, isl. 2den og 3die Person tekr, velr. Adskillige Dialekter undgå dog denne Halvlyd: — i Entals-Nävneformerne ved Bortkastelse (*Dag*, *stor*), i Flertallet og i Nutiderne enten på samme Måde eller ved Tilsätning af r, d. e. ved Närmelse til en Helstavelse, f. E. *Menn* eller *Menner*, isl. *menn*, menn-*irnir*, Mändene, *Røt* eller *Røter* (sml. *Alder* (*Aldr*) isl. *aldr* (aldur) med mere väsenligt r), *flyt* og *flyter*, (§ 59 og 367)[1].

Det fortjener ellers at bemärkes, at *e* i Endelserne *er* og *en* ej bliver til „dunkelt ä", men beholder sin egen «lukte" Lyd (§ 17); således i *Båten*, isl. bát(r)inn, (218), *dømer*, isl. dæmir: § 285 (*dömmer*, bondsk: *dømmer*; Norsken har ofte efter Stamsproget lange Vokaler, hvor vi have korte, betegnede ved påfølgende Medlydsfordobling), *senden*, sandet, *fallen*, isl. sendinn og fallinn (§ 74). Hermed kan jävnføres, at de norske Almuesmål, som tildels Jydsk, i mange Tilfälde have *eg* (äg) og *øg* [ög] for «det moderne Talesprogs", ja stundom Skriftsprogets *ej* og *öj* som i *jeg*, *Regn*: *höjre*, *sejle*, idet det kun er Lydforbindelserne *egj* (*ägj*) og *øgj*, den norske Almue ombytter med sine «Tvelyde" *ei* og *öy* (Åsen § 101; Levin § 140).

Vi forbigå, hvad Forfatt. iøvrigt siger om «Bogstavernes Forbindelse", (derunder Vellydsregler), og om «Stavelser og Betoning".

I ANDEN AFDELING taler han om «OVERGANGSFORMERNE", d. e. de Afändringer i Ordenes Form (uden Forandring i Betydningen), som iagttages ved Sammenligning af de *forskellige Sprogarter* (*indre Overgang*), eller med beslägtede Sprog (*ydre Overgang*)[2]. Rigtignok udgiver Forfatt. dette Afsnit for «den mindst bearbejdede Del af Värket"; ikke desmindre har hans rastløse Flid her sammenplantet en Vildskov af Former, som Anmälderen vel skal vare sig for at tränge dybt ind i; ti det vilde i Sandhed ej väre let at finde hurtig ud igen, isär da der ingen Mangel er på Sammenligningspunkter med andre nordiske Dialekter. Af hele Udviklingen om Vokal- og Konsonant-Overgang (Bortfald eller

---

[1]) I Runeskriften gives, som bekendt, et Fällestegn for r i Enden af Ord (oftest Böjningsmärke) og for Selvlyden *e*, hvilket Munch søger at forklare ved den Formodning, at dette r *allerede i äldre Tider* kun har lydt svagt eller *dunkelt*. Runeläre S. 6, 15, 41. [2]) Afhandles kun tillägsvis: nogle Bemärkninger göres om Forholdet til Dansk (ta*k*a, li*t*en, ta*p*a = ta*g*e, li*d*en, ta*b*e) og Svensk, Islandsk (og gammel Norsk se § 111), Angelsaksisk og Tysk. Blandt Reglerne for «fremmede Ords Tillempning" genfindes den bekendte, at «enkelte Forstavelser bortfalde" f. E. *Vangjilje* (Evangelie), *Spital*, Hospital; Isl. spítali, postuli, Apostel; *Trekt* for Oldtrekt, d. e. Ütrecht (N. M. Petersen «gammelnordiske Geografi" S. 162); den danske Almue: *Tållerist* d. e. Artillerist, *sperant*, d. e. desperat o. s. v. — jf. isl. *dyn*, *duna*, sv. tordon, d. Torden.

Ombytning), og «blandet Overgang" (isär Forandringer, som foregå med Vokal og Konsonant i Forening), d. e. Sammenträkning, Vokalisering, Forlängelse og Sammensmältning, Omsätning, tör vi kun opholde os ved et Punkt af större Omfang: de Forandringer, der foregå med Slutnings- og tildels Stamme-Selvlydene i *Tostavelsesord* (§ 62-6).

Den regelmässigste Brug af Endelydene *e* og *a* hersker i det vestlige Kristianssands og det sydlige Bergens Stift, hvor de ganske svare til Oldsprogets *i* (e) og *a*, f. E. af Hanköns-Navneord: *Flote*, Flaade; af Hunköns-No. *Fura*, Fyr; af Navneformer: *lesa* (=isl. floti(e), fura, lesa)[1]. I det nordlige Bergens Stift foregår den os velbekendte Overgang af dette a til e (*Fure*, *lese*), hvilket bortfalder i det vestlige Trondhjemske og i Nordlandene (*Fur'*, *les'*)[2]. I det østlige Trondhjems, i Agershus og det østlige Kristianssands Stift finde mere blandede Forhold Sted. Vel ende ligeledes her Navneformerne og Hunkönsordene vanligvis på *e*, der bortfalder også i det østlige Trondhjemske; men ved Siden heraf sträbe andre Former at göre sig gäldende. Infinitivets *a* har nemlig *holdt sig*: 1) i de Gärningsord, som have et j foran denne Endelse (*setja, vilja*), selv der, hvor dette udskydes (*seta, vila*); 2) i nogle Go., hvis Rodvokal er enten *langt a* eller et *langt og åbent e, i, o* f. F. *fura, lesa, giva, sova* (S. 239 Till. til § 292; § 287; jf. § 347). — Under de sidste Omständigheder, — efter en *lang* Stavelse med a eller en af de nävnte Mellemlyde (samt tildels *åbent u*), — er det endvidere Tilfälde «i en Del Ord" ej alene, at Hunkönnets e (oprindelig a) afløses af *u* eller *o*, men også, at Hankönnets e ombyttes med et *a*. Således: *Fúrú, Légu* (for: Lega, Liggested); *Hóló* (for: Hola, Hule); — *Flåta* for Flote[3]. Uomtvistelig

---

[1]) Også ved Tillägsordenes Böjning anvendes e og a rigtigst i søndre Bergenhus Amt (§ 244 og 245), f. E.

	Hank.	Hunk.		Hank.	Hunk.
Ubest. Flert.				stórir	stórar
og	*store.*	*stora* (almind. *store*). — *Isl.*			
Best. Ent.				stóri	stóra.

(Om Hanköns- og Hunköns-Ords Sammensätningsform og Intetkönsordenes Endelser se nedenfor). [2]) Det er märkeligt, at det oprindelige *e* i Hanköns- og Intetköns-Ord ej bortkastes (*Ende*, *Knippe*). En lignende Forkortning finder Sted i *Jydsk*, (hvor Fänomenet har en videre Udsträkning, se V. Bloch S. 24 o. f.), *Engelsk*, (hvor e bl. A. er stumt bag i Ord af nordisk Oprindelse, se Rasks «engelske Formläre § 30) og *Hollandsk*". — Spor til Bortfald forekomme også i andre norske Egne, navnlig ved nogle Afledsendelser: = *leikje* (leik), *else*, *ingje* (Arvingje eller Arving) og = *are* (se § 141); — *Skrivare* = vor Almues: *Skrivere*) og ved Böjnings-Endelserne *anne*, *enne* og *unne*. [3]) «Mellemlyden" bliver *lukt* foran o og u, men viger ved a for den närmest liggende, end mere åbne Hoved-Selvlyd.

er det, som her kommer til Syne, en Forbytning af Oldsprogets casus rectus med dets casus obliqvi. På Islandsk hedder f. E.

Nävneformen: *fura;* — *floti*

men de øvrige Entalsformer: *furu*(o); — *flota* (=ovenfor).

Et Par af de anførte Eksempler (*fara, Fúrú, Hóló*) berøre allerede den märkelige «*Ligedannelse*", hvorved snart Endevokalen omdannes efter Rodvokalen (*sovå* eller *såvå*), snart denne efter hin (*lasa*, *vata* for lesa, vita), og snart både Ende- og Rod-Vokalen vige Pladsen for en og den samme Selvlyd (*Spana* for *Späne*, egenlig *Spene*, Patte; *Håmår* for Hamar o. s. v.)[1]. Ligedannelsen å-å er iøvrigt ofte kun at betragte som en Overgangsform for den med a-a (*låså, våtå*) og ligeså ó-ó for ú-ú (*Lógó* for *Lúgú*=Lega).

Også disse Forandringer have så godt som udelukkende hjemme i det østlige Trondhjems og i Agershus Stift: a-a-Dannelsen hersker i Namdalen (nordl. Trondhj. St.) og i de fleste agershusiske Sprogarter; Dannelsen med å-å i de mellemliggende Egne (Inderøen, Värdalen, Størdalen, Strinden, Ørke- og Guldbrandsdalen). Formen ú-ú «forekommer i de samme Egne som a-a, men er mere udbredt i Agershus Stift", hvorfor den med ó-ó synes noget sparsommere fordelt end a-a[2].

Tredie Afdeling: om Orddannelsen, hører til de interessanteste i Värket, såvel fordi den måske bärer de allertydeligste Vidnesbyrd om de norske Bygdemåls Nedstammelse i lige Linie fra Nordens Oldsprog, som også formedelst den dybsindige og fattelige Udredning af et så indviklet Emne, man glädes ved hos denne Forfatter.

Vore fleste hidtidige Orddannelses-Lärere have mer eller mindre ubetinget hyldet den Fremgangsmåde: at give en Fortegnelse over Afledsendelserne, under hver enkelt af hvilke man da søgte at klare, hvad for Begrebsformer den bidrager til at udtrykke; — om det ellers ikke blev ved en løs Oprämsning af Eksempler. Åsen har fulgt en nästen modsat Vej, ad hvilken han i det Mindste har opnået *den* Fordel, at man bestemtere ser, han sätter Begreberne *over* Formerne.

Under Overskriften «om Orddannelse i Almindelighed" forudskikkes Oplysninger om *Aflyden*, *Omlyden*, — der har holdt sig särdeles ren og kraftig, — og *Endelserne*. Med Hensyn til de sidste inddeles de afledede Ord i *korte* og *forlängede* Afledninger. Til hine henregnes *dels* de Ord, som antage Enstavelsesform, (beholde *Rodendelsen*), *dels*

---

[1]) Et Sidestykke er det, at f. E. i Fransk aimer, prêtai udtales med 2 e-Lyde. [2]) Samtlige ovenbeskrevne Ändringer af Selvlydene i Tostavelsesord vedblive i Sammensätningsformerne se § 190 og 191. — Om et Par Små-Egenheder ved Böjningen se § 219 og 227.

de, som kun tiltage a eller e. Forlängede ere de Afledninger, der have *en* eller flere Konsonanter i Endelserne. Disse opregnes nu *her*, ordnede efter Medlyds-Klasserne.

Det näste Stykke omhandler *Navneordenes*, *Tillägsordenes* og *Gärningsordenes* Afledning af hverandre indbyrdes, (1) af Gärningsord 2) af Navneord 3) af Tillægsord). — I et Tilläg tales om *Biordenes* Afledning. — I ethvert af de således udkomne 9 Under-Afsnit fremstilles først det i sig selv simpleste Begrebs-Forhold, dernäst de øvrige i en Trinfølge, således som de naturligst udvikle sig af hint; og ved hver Begrebsklasse anføres de Endelser, hvormed den gengives i Sproget[2].

Vi nødes til at affärdige det hidhørende rigelige Stof i störste Korthed.

Norsken har bevaret, — ej som halvvisne Plantelävninger, men som levende Sprogväkster, — Afledsendelserne *nad* (udtales almindelig *na*, stundom *nar*, isl. naðr: § 83; — *Vågnad*, d. e. Risiko), *str* (=Isl. Slutningsbogstavet er sagtens oprindelig Böjningsmärke; § 140; — *Bakstr*, Bagning) i Hanköns-Navneord; =*sla* (*Kjöyrsla*, *Gjöymsla* isl. geymsla: § 139 og 144) i Hunköns-Navneord; Tillägsformen på *ande* med den passive Betydning af en *Mulighed* (*takande*, som kan tages), *Bekvemhed* (*drikkande*, drikkelig) eller *Värdighed* (*sjåande*, sevärdig): § 158 og 324; — o. fl.

Endelserne: *else* (§ 139)[2], heit (§ 152)[3] og *ri* eller *eri* (vel egenlig blot *i*: 144) ere optagne. Stor Mangel hersker på särskilte Benävnelser for Kvindekönnet, (de fremmede Endelser *-inde* og *-ske* ere ukendte; Normanden kalder desårsag, ligesom Svenskeren og den danske Bonde, sin Veninde for sin «Ven”), samt på Formindskelsesord.

Det gamle Sprog havde tvende Hunköns-Endelser: *an* (eller *un*) og *ing* (stundom *ung*) for Gärnings-Navneord[4]. Märkeligt nok har i de nuvärende norske Almuesmål den sidstnävnte Form ganske forträngt hin (*Føring*, i *Spyrjing*[5] d. e. Føren, Spörgen, bondsk. *Spørren*). Tänkte man sig *an* (=Svensk; forekommer kun i et Par norske Ord: § 132) gået over til *en* (= Dansk og Tydsk) og dette måske endog bogstavret udtalt, så kom denne Form virkelig til at ligge *ing* så när, at man

---

1) Eksempelsvis nävne vi, at i Afsnittet: «Verber udledede af Adjektiver” (§ 171 o. ff.) omtales først de Gärningsord, som betyde at *have* («dä’ *kvite på* Kirkja”, d. e. man ser Kirken som en hvid Plet), dernäst de, som betyde at *få* (på= *na*, =*ast*, =*ka* eller =*kast*) og tilsidst de som indeholde Begrebet om at *give* (=a, =*ka*, =*ra*) en vis Beskaffenhed. 2) af *Intetkön* som de få isl. Ord af samme Form, Rasks «Anvisning” § 353. 3) Jf. Petersens norske Sproghistorie § 95. 4) Se Rasks Anvisn. § 356 (jf. Åsen § 143) og 363; «Norrønasproget” S. 78 og 79. 5) Disse Verbaler ere af Hunkön; dermod *ing* for *ingje* (isl. ingi eller ingr) af Hankön.

kunde antage dens Forkastelse for grundet ikke mindre i et Slags Forblanding af Udtalen end i en vis Sparsomheds Lov[1].

Mere selvständige Endelser som *dom*, *skap*; *leg*, *sam*, (hvoraf enkelte Hunköns-Navneord på *semd* = isl. semi, semd: § 151), *låten* (látr, laden), *voren* bane Overgangen til *Sammensätningen*[2].

Forstavelserne: *ov*, *ör* (*or*), *and*, *si* o. s. v. pege stärkt henimod Fortiden; ikke mindre Brugen af *få* o. desl. (*fåkunnug*(ig), isl. fákunnigr; *fåmält*, fámæltr) som første Sammensätningsled[3].

Den Forbemärkning er mulig her på sin Plads, at alle Stamord, som modtage *Böjning*, närmest med Hensyn til denne, inddeles i *stärke* (eller *lukte*), d. e. de hvis Grundform (Adjektivernes ubestemte Form, Verbernes Datid) er enstavelset, endende med en Konsonant eller med Rodvokalen, og i *svage* (eller *åbne*, tostavelses), som ende med en ubetonet Selvlyd. Også i *Orddannelsen* skinner denne Forskel tildels igennem; for Gärningsordenes Vedkommende ved et Par säregne Räkker Afledninger[4], for Navneordenes ved den efter de tvende Arter noget afvigende Sammensätnings-Måde, hvad angår Dannelsen af «*Bindeformen*", d. v. s. den tillempede Skikkelse, som det første Ord, *Bestemmelsesordet*, undertiden antager foran det sidste eller *Hovedordet*.

Vi betragte Navneordenes indbyrdes Sammensätning (§ 182-92),

---

1) Sml. f. E. i Molbechs «Dialekt-Leksikon" *Byring* (Båring) og *Byren* d. e. Byrden, isl. byrð(r)in; — hvad der siges om Stednavnet *Sjørende* — *Sjørind* — *Sjøring* i Antikvarisk Tidsskrift" 1846-1848 S. 182 o. f., og Sällandsk *King*, *Sking* for «Kind", «Skind". — *Kärbølling* i det sydlige Nørre-Jylland d. e. Kjarbølin, Krotbolene. «Kjär", hvoraf hver Mand har sit betyder just der endnu Småskov. Jfr. *Maibølle* i Lolland o. fl. 2) Om Betydningen af disse Endelser se Petersens «danske Orddannelseslära" S. 16 og 31, Rasks Anvisn. § 343, Norrønasproget S. 86, Åsen § 165 og 166 — Strålepunktet for de temmelig spredte Begrebs-Afskygninger, der lägge sig for Dagen ved Ende-Ordet *leg*, tror vor Forfatter at finde i «*Lag* (d. e. Art, Natur) af Roden i *legja* eller *ligja*" snarere end i lík (líkr). En Formodning, der dog ikke vinder Bestyrkelse ved den sällandske Almues: (det var så) «Bundelī't", «Bārnelī'l", o. desl., i hvilke Sammensätninger, (at de virkelig ere sådanne fremgår af, at *Hovedtonen* falder på *første* Stavelse), den sidste Stavelses Langdragning ikke mindre end Bemärkelsen (= bondeagtig, barnagtig) tydelig pege hen på Tillägsordet *lig*. — Om Udledningen af *-ig* (*-icht*, Norsk *-itte*, *-utte*, isl. *ótt*) og *-et* fra eiga (gotisk eigan), have, se § 161. (vandet, stenet; vandig, stenig). 3) Med Åsen § 197-99 jf. Rasks Anvisn. § 292-312, 416; Norrønaspr. § 102 og 104. 4) Korte Tillägsord, dannede af de stärke Verbers Datider, omtales i § 128, 156 og 158 (*tøk*, letnem og letfattelig, af taka, Datid *tok*). Af samme Slags Datider komme mange Gärningsord, som ved Overgangen til den svage Böjningsmåde få indvirkende Betydning for den genstandsløse (intransit.) f. E. *stupa* (styrte), Dat. *staup*, drf. *stöypa* (isl. steypa), nedstøde; *risa* (rejse sig), Dat. *reis*, drf. *reisa*, oprejse o. s. v. se §§ 167 og 299; jf. Rask «Kortfattet Vejledning til Oldnord." § 163-4.

idet vi opstille de Former som de fuldkomneste, der mest levende minde om det gamle Nordiske, og vende os først til de Sammensätninger, hvor Bestemmelsesordet er af den *stärkt*-böjede Klasse.

Norsken har naturligvis, som vi, en Mängde Ord, der sammensättes *uden* nogen Forandring, (i Isl. bortkastes det mulig tilstedevärende Könsmärke), — deriblandt «de fleste Stofnavne og Samlingsord". «*Egenlig* Sammensätning").

Den ellers uddøde Ejeform har efterladt sig adskillige Spor i Sammensätningen. Märket *s* findes ved nogle Ord af Hankön og Intetkön, ja er overført på enkelte Hunkönsord, f. E. *Morsmål, Tidsrekning* (isl. Ejef. móður, tíðar).

Den i Oldsprogets stärke Femininer så godt som eneherskende og i dets stärke Maskuliner fremherskende Genitiv Singularis på *ar* forekommer under denne Skikkelse kun yderst pletvis i det nuvärende Norske, (*Sjoaris*, Søis, Hardanger, isl. Ejf. sjófar eller sjóar)[1], men afkortet til *a* er den «meget udbredt". Således: *Sånasån*, Sönnesön, *Rettabot* (isl. rèttarbót), Forordning; — *Elvafisk*, *Bygdafolk;* — i bergenske Sprogarter også i Verbalerne på *ing* (*Føringamann*), der ellers have *s* eller *e*.

Den islandske Ejeform i Flertallet *a* (fälles for alle Kön) er uforandret i det søndre Bergens og det vestlige Kristianssands Stift (*Dalafolk* — *Bønabok* — *Folkaslag*), men er forresten bleven til *e* (jf. ovenf. om a og e i Enden af Tostavelsesord).

Undertiden antager Bestemmelsesordet den ene eller den anden Form, alt eftersom et Enheds- eller Flerheds-Begreb skal udtrykkes: «Kniv*s*odd", men «Kniv*e*jarn" (Järn til Knive), «Ban*s*fostra" (Barnepige) men «Bån*e*mål eller «Badn*a*mål" (Börnestemme) o. s. v.

Omlyden plejer at forsvinde, (d. e. den oprindelige Ordform indträder), i Sammensätningen, f. E. i *Tanneverk*, *Jarafär'* af *Tonn*, *Jor'* (=isl. tanngarðr, jarðeldr af tönn, jörð).

Den ägteste, med det Gamle mest overensstemmende, Bindeform af de *svagt*-böjede Hankönsord høres i nästen alle kristianssandske og i de sydlige bergenske Bygdemål, hvor den gamle Genitiv på *a* har holdt sig: *Hare*, *Harafot*, (ellers *e*); af de lukte Hunkönsord i Hardanger: «o eller åbent u" (Ejemärke): *Kista*, *Kistulok;* (forövrigt *e* selv der, hvor Nävneformen endes på a: *Fura- Fure,* Fureskog).

Intetkönsordene på *e* svare til de islandske på i, der regnes for lukte[2]. De forekomme stundom med Bindelyden *s*: *Vitnesmål* (isl. vitni, Ejef. vitnis), men sädvanlig uden nogen sådan: *Epleträ.*

---

1) Jf. Petersens «Danske Orddannelseslär e" S. 78 (Älverpige o. s. v.)
2) Norrønaspr. § 55.

De få Neutra på a (210)[1], — om hvis med Femininernes forblandede Böjning se § 233 — have i Sammensätningen bevaret den märkelige Flertals-Ejeform på *na*[2]; *Augnastein, Öyrnahår,* Ørenhår, *Nyrnatalg.*

Fjerde Afdeling: om Böjningsformerne, indleder Forfatt. med en for en Del, vi må vel kalde det, naturfilosofisk Könslӓre, (märk isär § 205 og 207). Vi ere langt fra at miskende slige Undersøgelsers Värd; at foretage dem her var måske så meget mindre undgåligt, som de hidtilvärende Forfattere af oldnordiske Grammatikker i Lären om Könnet have fulgt en Plan, der i det Mindste sørgede ret godt for deres egen Bekvemmelighed. Munch og Unger, — som tildels Rask, (Anvisn. § 108-11, 349), — indskränke sig i så Henseende til under Orddannelsen at tildele hvert Kön sine Afledsendelser, hvilke i Forbindelse med en vis Böjningsendelse og med nogle Enstavelsers Omlyd[3] unägtelig i de fleste Tilfälde räkke til at afhjälpe Läserens første Husbehov; *forøvrigt henvises han til senere Almuesmål* (Norsk, Fynsk), som have fredet om Stamsprogets Köns-Inddeling. Såvidt vi ere i Stand til at skönne, ligger der imidlertid noget Skevt og Bagvendt i denne Fremgangsmåde. — Var det ikke naturligere, om netop i Oldsprogets Grammatik, (men Sproglärens Opgave er det, efter Petersens Ytring, at «erobre Ordbogen"), Könsforholdene underkastedes en udtömmende Behandling, der må falde så meget lettere, jo *närmere* man kommer den Naturstand, i hvilken Barnemenneskets Indbildningskraft dreves til at skabe sig sine mere eller mindre vilkårlige Sammenligningspunkter mellem Levende og Livløst. Beskriveren af vore nuvärende Dialekter behøvede da blot at påpege Overensstemmelsen med Oldnordisk og at göre Regnskab for Afvigelserne.

Disse ere forresten i det Norske få eller ingen[4]. Vi anse det

---

1) I det Nordlige ombyttes (= det isl. Entals samtlige Former) med *e* (*Aue*), der på sine Steder udelades (*Hjart'*, når Hunk.) 2) Jf. deres Bøjning i *Gotisk* (Munchs Formläre § 50). 3) Man ser let, at ved disse Nød-Hjälpemidler Hovedsagen egenlig omgås; ti det Spörgsmål ligger ubesvaret i Baggrunden: «Hvorfor er den enkelte Benävnelse, mer end andre, gået ind under den og den bestemte Form?" — Den Uopmärksomme forledes derved til at tage Fejl af Virkning og Årsag, (et Ord er jo f. E. ikke af Hankön, fordi det i Nävneform endes på r; men fordi det — af närmere bestemmelige Grunde — er hanköns, derfor antager det r). 4) Norrønaspr. § 106. Kun *Vagn* er, måske som «fordybet og hul Genstand", blevet hunköns, medens den sällandske Almues *Vogn* rigtig er af Hankön. Derimod hører i dens Forestillingskreds *Vinden* nu til de kvindelige Väsener; («*hun* (det) bläser" hedder det her; men i Norge, hvor Vind har bevaret sit Hankön: «*han* bläs", Åsen § 316). Det er iøvrigt en Selvfølge, at hvad der under denne Bondens trofaste Overholdelse af Fortidens Vedtägt, (selv

ufornødent at opstille «den store Räkke Ord" på *löysa*, § 151 og 212, som ligefrem Undtagelse; ti ved Siden af den islandske Afledsendelse =*leysi* (intetköns) står en anden: *leysa* af Hunkönnet, f. E. isl. málleysa, Sprogfejl = norsk *Mållöysa*, om end sagtens Betydnings-Forskelligheden af denne Dobbeltform er gået op i den enkelte norske[1].

I Sätningsforbindelsen träde naturligvis *han* og *ho* (hun) i Stedet for *ethvert* Ord af Hankön eller Hunkön (§ 313, 318) f. E. *Månen — han* skin', men: *Sole'* (Solen) *hun* skin', som i Oldnordisk, tildels Svensk og i flere danske Sprogarter[2].

Vi anføre Könsformerne af det ubestemte Kendeord (= Talordet) og, ved et Eksempel, af de dermed ligeböjede Ejestedord: *min*, *din*, *sin* (=*hin*) og Tillägsord eller Tillägsformer (Particip.) på =*en*:

	Hank.	Hunk.	Intetk.
	ein	*ei'*	*eit*
Isl.	einn	ein	eitt;[3]
Säll.	in	en	it;[4]
	min	*mi'*	*mit*.[5]

ganske nysoptagne Ord som «Diligence", udt. *Delesjanse*, beholde Stamsprogets Kön), gör sig gäldende i hans Själ, ingenlunde er en nedarvet klar *Bevidsthed* om Lighedspunkterne, näppe heller en blot *Vane*, men snarere en *Blanding*, Mellemting af begge: en fordunklet Selvbevidstheds uvilkårlige Herredömme.

[1]) Se Rasks «Anvisn." S. 189. [2]) Navnlig i Jylland synes derimod denne Regel ej engang altid at iagttages ved Personnavne. Man hører f. E. «en Patient — *den*", «Sådan En som han — *den*" o. desl. [3]) [Gunnarr svaf i lopti einu: på et Loftskammer]. [4]) Det *bestemte* Kendeords *vedhängte* Form lyder på *Sällandsk* i Hankön mestendels med *e* (om ikke med «åbent i"; — jfr. Norsk ovenfor), i Hunkön med det sädvanlige dunkle ä; i Intetkön foregår et almindeligt Medlydsskifte:

	Mand*en*(in)	Kon*än*(en)	Barn*ed*.	
Gml. Dansk:	-*in*(en)	-*än*(en)	-*it*(et):	Petersens Sprghst. § 177.
Islandsk:	-*inn*	-*in*	-*it*.	
Fynsk:	-*in*(ing)	-*en*	-*et*	

efter Rask, som vel bör stå til Troende mod Molbech, der i Fortalen til sin danske Ordbog S. XXXVI netop udgiver Formen «med Näselyd" for at tilhøre Hunkönnet. Medens den *langelandske* Brug stemmer med Fynboernes (se Molbechs «Dialektleksikon" under «*Lavind*"), finder i *Vendsyssel for så vidt* noget Omvendt Sted, som *Talordet* der i Hankön udtales: *Jen*, i Hunkön *Jin*; i Intetk. *Jet*. «Der kommer *Jen*" (Säll. *In*) om et Mandfolk; «d. k. *Jin*" (Sällandsk: *En* med kort e) om et Fruentimmer. Sällandsk: «He' ka' sidde *It* (d. e. *et* Menneske) ti'". — Vesterjydsk: Fälleskön: *Jän*, Intetk. *Jät* (Bloch). Forslaget af j skiller Talordet såvel fra Kendeordet *en*, (hvorom jf. Bloch S. 38) som fra det ubestemte Stedord *En* (langtonet) =*Ein* i Norsk, hvor dog Begrebet af «man" også betegnes ved *dei* =f. E. Sällandsk *di* (de). Se «Dialektleksik." under «Jen". — Et og Andet i dette Forhold tränger til nöjere Bestemmelse. [5]) det Sidste med «åbent i". — Säll. udt. min o. s. v. med kort e: *men*).

	Hank.	Hunk.	Intetk.
Isl.	minn	mín	mitt;
		(men: hin)	
	farin	*fari'*	*fare'*
Isl.	farinn	farin	farit.

Ved Overgangen til Norsken har altså det isl. Talord (=Kendeo.) mistet en Medlyd; i Sällandsken har det derimod undergået to Selvlyds-Forandringer.

Vi komme til Böjningen af *Nävneordene* (nomina). I Oldsproget gaves for hvert Kön såvel i Entallet som i Flertallet, — de personlige Stedord havde desuden et Total, — fire Forholdsformer, der dog ikke alle i ethvert Tilfälde träde särskilte op; og denne Formmangfoldighed forøgedes end mere ved Navneordenes (Substant.) og Tillägsordenes (Adjekt.) Bestemtheds-Böjning.

Kun om denne sidste, om Tal- og Köns- samt Gradsböjning kan der väre Tale ved *Tillägsordene* i de norske «Bygdemål''. — De personlige og ubestemte *Stedords* Former have fået et broget Udseende. Første og anden Persons Totals-Former forekomme ej som sådanne, men vel indblandede i dem for Flertallet: § 254, hvormed bör jävnføres Petersens norske Sproghistorie § 28.

Af Opgivelserne for de forskellige Dialekter (§ 260) lader sig sammenstykke Former, der komme det Gamle så re när, af *Talordene* to, tre, fire, jf. de vossiske Former af *både* (bägge). Også her mangler Forholdsböjning. Isl. *æ* udtales aj, jf. Åsen § 22.

	Hank.	Hunk.	Intetk.
	tveir	*tvär*	*tvau,*
Isl.	tveir	tvær	tvau.
	trir	*trjå*	*trju,*
—	þrír	þrjár	þrjú.
	fjore	*fjora*	*fjogo,*
—	fjórir	fjórar	fjögur.
	båe	*båa*	*bäe,*
—	báðir	báðar	bæði.

Navneordenes Formbygning er yderst kummerlig indrettet. Af den hele Herlighed fra Oldtiden er nu kun tilbage: en ubestemt og en bestemt Nävneform, og en bestemt Hensynsform i Ental og Flertal, d. e. i Alt 6 Former for hvert Kön. Derhos er at märke, at Nävnef. i sin dobbelte Skikkelse ej alene må göre det ud for Oldsprogets Genstandform, men tillige for dets ubestemte, ja ikke själden for den bestemte Hensynf., hvilken sidste *dels* fattes i adskillige Dialekter (§ 218) og *dels,*

hvor den forekommer, gärne er indskränket i sin Anvendelse; idet den f. E. vel forbindes med *Forholdsord*, men nødig med *Tillägsord* (311) eller *Gärningsord* (330)[1].

Kendelige Spor findes af Forskellen mellem stärk og svag Böjning; til Efterdömme opstilles følgende Mønsterformer med de islandske Sidestykker. — (Halvlyden er för omtalt).

Ental.		*Hankön.*	*Hunkön.*	*Intetkön.*
Ubest. Nf.		*Arm*	*Skål*	*Hus.*
	Isl.	arm(r)	skál	hús.
Best. —		*Armin*(en)	*Skåli'*	*Huse'.*
	—	arm(r)inn	skálin	húsit.
— Hf.		*Armom*	*Skålinne*(enne)	*Hûsi.*
	—	arminum	skálinni	húsi(nu)
Flertal.				
Ubest. Nf.		*Armar*	*Skålir*(er)	*Hus.*
	Isl.	armar	skálir	hús
Best. —		*Armanne*	*Skålenna*[inna]	*Hûsi'.*
	—	armarnir	skálirnar	húsin.
— Hf.		*Armom*	*Skålom*	*Husom.*
	—	örmunum	skálunum	húsunum.
(ubest.	—	örmum	skálum	húsum).

Ental.		*Hankön.*	*Hunkön.*	*Intetkön.*
Ubest. Nf.		*Ende*	*Gata ;* Gate	*Eple.*
	Isl.	endi	gata	epli.
Best. —		*Endin*(en)	*Gato'*; Gata'	*Eple'.*
	—	endinn	(Gf. götuna) gatan	eplit.
— Hf.		*Endom*	*Gatunne*	*Epli.*
	—	endanum	götunni	epli(nu).
Flertal.				
Ubest. Nf.		*Endar*	*Gatur*(or)	*Eple.*
	Isl.	endar	götur	epli.
Best. —		*Endanne*	*Gatunna*	*Epli.*
	—	endarnir	göturnar	eplin.
— Hf.		*Endom*	*Gatom*	*Eplom.*
	—	endunum	götunum	eplunum.
(ubest.	—	endum	götum	eplum).

[1]) Om enkelte Lävninger af ubestemt Hensynsf. (på e = isl. i) og af Ejeform se § 241 og 242, S. 197; af Forholdsformer ved *Tillägsordene* § 253 (jf. Petersens danske Sproghistor. § 118).

Anmærkn. 1. Intetkönnets bestemmende *t* forekommer som uadskillelig sammenvokset med et Par Enstavelser (81), som: *Trett, Stråd,* sml. vort *Hoben, Ørken, Rosen* (Levin § 247), Bondens: *Avskeden* (få sin A.), *Beskeden* o. fl.

Anmærkn. 2. Først i gammel Dansk (1400-1530) ere Flertalsmärkerne *e* og *er* (Hus*e*, Äbl*er*) i Intetkönsord komne til; ligeså *e* i Tillægsordenes ubest. Flert. (Dansk og Norsk *store* =isl. stór), se Petersens Sproghist. I, § 181, 182 og 188. Fra denne enstavelses Form hidrører Egenheden med *stødende* Toneslag i Flertallets bestemte Form (=i Entallet). — Forresten have de stärke Ord Träktone i alle Flertallets Former, men Stødtone i Entallets, undtagen netop i Intetkönnets bestemte Hensynsf. (vist for Adskillelsens Skyld).

Fra ovenstående Stamformer skyde imidlertid en Hob Udväkster frem, opkläkkede ved egne Udtaleformer (som *dn* for *nn*, oprind. *rn*: *Armadne*), ved Skriftsprogets Påvirkning (*Ender*, *Gater* i søndre Agershus Stift), ved Bortkastelse eller Ombytning af en Selvlyd (*Visunne*, *Visunn*, *Visån*), ved Udeladelse af *r* og *m* (*Arma*, *e*, *Skåli, e*; *Eplo*, *å, Viso*) og ved Sammenblanding af de stärke og svage Former (*Skåla*, *o*, *å*: § 237). Det er ej alene Hensynsformerne i Flertallet og i Intetkönnets Ental, som åbenbart nedstamme fra Oldsprogets *ubestemte* Former; dette gälder i de fleste Dialekter også om Hankönnets Ental: *Armi*, *Enda* =isl. armi, enda. En indgribende Forsimplings Lov stikker iøvrigt frem af Overensstemmelsen mellem Intetkönsordenes bestemte Flertals-Nävneform og disses såvel som de stärke Hankönsords Hensynsform i Entallet på den ene og de stärke Hunkönsords best. Nf. på den anden Side: hine endes på *i*, *e*, *ä*, *a* (*o*, *å*)[1], alt eftersom Hunkönsordene i de forskellige Egne have enten den ene eller den anden af disse Endelser, (*Husi*, träktonet eller stødtonet, =*Epli* =*Skåli* =*Armi* o. s. v. isl. húsin =skálin). Samme Forhold finder i det Vestenfjäldske Sted mellem Hensynsf. i Flert. (på *o* eller *å*) og de svage Hunkönsords bestemte Nävnef. i Entallet.

Gärningsordenes stärke Klasse, hvilken med Rette tages *først* for, inddeles i 5 Slägter efter Datidens Selvlyde: *a* (kort eller langt, stundom *å* eller «åbent *o*"; Bif. (Sup.) har *o*, *u* eller *e*), *lukt o* (Biform a, e), *lukt e* (kun en halv Snes Verber), *au* (Bf. *o*) og *ei* (Bf. *i*).

Sammenlignes Tidsformerne med de tilsvarende islandske, (Munchs og Ungers Ordning egner sig bedst til denne Brug), falder den slående Lighed straks i Öjnene.

---

1) Den själdne best. Nf. i Ft. af Intetk.: Hus*an*, Epl*anne* skriver sig vel fra Hankönsformerne.

Den *første* Slägts *første* Art (med *kort* a i Datid) får beggesteds *u* i Bif. foran *nn*, *nd* og *ng*; Eksempler:

	Nf.	Nut.	Dat.			Bf.
	verta (vorde)	*vert*	*vart*	Ft.	*vorto*,e	*vorte'*
Isl.	verða	verð	varð	-	urðu(m)	ordit.
	finna	*finn*	*fann*	-	*funno*	*funne'*.
—	finna	finn	fann	-	funno	funnit.

Dog have nogle Sprogarter u for o i Bif.

Den *anden* Art (*langt* a i Datid) har Bf. med *o* foran de flydende Medlyde, ellers med *e* (Norrønaspr. § 26). Til Efterdömme:

	Nf.	Nut.	Dat.			Bf.
	bera	*ber*	*bar*	Ft.	*båre*, *boro*	*bore'*.
Isl.	bera	ber	bar	-	báru	borit.
	drepa	*drep*	*drap*	-	*dråpe*, *dropo*	*drepe'*.
—	drepa	drep	drap	-	drápu	drepit.

Nogle Sprogarter have dog i Bif. *bere*, andre *drope*. Datider med å=isl. med á: *eta* (*äta*), *åt*, isl. eta, át, Sällandsk: *ede*, *od*. Til *kom* findes Spor i Oldsproget (alm. kvam); *svav* forekommer i Norsk ved Siden af *sov*.

Anden Slägt får i Bf. *e* foran *kj* og *gj*, (det er Efterslaget af j, der virker Omlyd på a: Norrønaspr. § 27). Således: (isl. e. d. e. ä).

	Nf.	Nut.	Dat.			Bf.
	gala	*gäl*	*gol*	Ft.	*golo*	*gale'* (ogs. *gile'*).
Isl.	gala	gel	gól	-	u	galit.
	draga	*dräg*	*drog*	-	*o*	*dregje'* (dreie', drie'). =*slegje'* af *slå* (Nut. *slär*) o. dsl.
—	draga	dreg	dró	-	drógu	dregit. =slegit - slá — slæ; 2den og 3die Person: slær).

Datiderne *mol*, *gol*, gnog (også: *gnaga'*) genkendes hos vor Almue (udt. mowl, gnow). Som i nyere Isl. ere *trå*, Säll. trå(e), isl. troða, *vega* og *veva* overgåede til denne Slägt.

	Nut.	Dat.	Bf.
	trä(r) (Säll. *trår*)	*tro'*	*tra'e*=*sta'e* af *standa* (ell. *stå*) Nut. *stend* (ell. *står*).
Isl.	treð	trað (senere tróð) Ft. tráðum.	troðit; - staðit af standa, stend.

Lägja (*läa*, *lä*), le, har i Bif. lätt, isl. hlegit, eller *låe*=*dåe'*, isl. dáit, af *döyja* (*döy*), dø, som i Datid vakler mellem *do* (isl. dó) og *döydde*, Svensk *dog* eller *dødde* =äldre (1250-1400) og gammel

Dansk. *Laupa*, løbe, (Nut. *löyp*, isl. hleyp; Bf. *lope'*, isl. hlaupit), får Datid *ljøp* eller *laupte* (sv. løpa: *lop* og *løpte*) for isl. hljóp. De øvrige isl. Go. med *jó* i Dat. (Norrønaspr. § 31) ere i Norsk blevne svage (som *budde* f. bjó, af *bu*, búa, bo).

I den *tredie* Slägts få Go. er Bif. s Stamme-Selvlyd =Navneformens undtagen i *hanga*, *ganga*, (eller *gå*) og *få* (opr. fanga; — Nut. *fä*(r), Dat. i Ft. *fingo*), hvor Efterklangen af j har bevirket Omlyd: *gjengje'* (gjingje'), *fengje'* (fingje', fått), *hingje'*, isl. gengit, fengit; men hangit.

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	blåsa	*bläs*	*bles*	*blåse'*.
Isl.	blása	blæs	blès	blásit.

At Stammens hårde Selvlyd i disse Datider går under i en blød forklares af en indsmältet Fordoblingsstavelse: Munchs *gotiske* Formläre S. 30 og § 46.

Fella eller *falla* (isl. falla) går tildels efter første Slägt:

	Nut.	Dat.	Bf.
	fell	*fill*[1] eller *falt*	*fille'* (eller folle': § 268, Säll. *fulled*).
Isl.	fell	fèll	fallit.

Adskillige oprindelig hidhørende Verber (som: ráða, leika, heita) have, som i Skriftsproget, antaget svækket Form.

Beboerne af de sydvestlige Egne, fra Sogn til Lister adskille i *fjerde* Slägts Navneform *jo* (foran *t*, *d*, *s*) og *ju* (forved *k*, *g*, *p*, *v*) på samme Måde som Isländerne. Til Efterdömme:

	Nut.		Dat.			Bf.
	ljota(må)	*lyt*	*laut*	Ft.	*luto*	*lote'*
Isl.	hljóta	hlýt	hlaut	-	utu	hlotit.
	krjupa	*kryp*	*kraup*	-	upo	*krope'*.
—	krjúpa	krýp	kraup	-	upu	kropit.

Andre Steder høres f. E. *flota*(*e*), *drupa*; *skjöte*, *fjöke* (fyge); *bryta*, *stryka* (§ 275):

Femte Slägt er meget regelret:

	Nf.	Nut.	Dat.			Bf.
	bita	*bit*	*beit*	Ft.	*bito*	bite'.
Isl.	bíta	bít	beit	-	bitu	bitit.

(Bif. *drive'*, *knipe'*, knebet =Säll. *slivved*, slebet).

De tre mellemste Slägters Omlyd fra Nf. til Nutids Ental hidrører fra en Bindelyd *i*, som forefindes i det Gotiskes 2den og 3die Person, (-*is*, -iþ =oldnordisk r).

Naturen har ikke undladt at danne et Forbindelsesled mellem Go.'s

---

1) =Jydsk, se V. Bloch S. 43 og det «danske Dialektleksikon" under «*falde*".

tvende Hovedklasser: de *svage* Verbers *første* Slägt med *stärke* Nutider, der undertiden egenlig ere Datidsformer med Nutids-Betydning: *kan*, *skal*, *veit*,

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	turva	*tar(v)*	*tur(v)ti*	*tur(v)t*
	(turde ved ɔ: behøve.)			
Isl.	þurfa	þarf	þurfta	þurft.
	eiga	*eig*	*åtte*	*ått*
—	eiga	á	átta	átt.

Må fattes Nf. (isl. mega).

I andre Tilfälde har et *i*, der «forhärdet til j" forekommer i Nf., virket Omlyd i denne og i Nutiden, (*e*, eller *ä*: § 124, af *a*; *y* af *u*), medens Stamlyden findes i Nut. og Bif. (man kunde til Nød sige ved «Genomlyd", näppe som «Aflyd"):

	Nf.	Dat.	Nut.	Bf.
	velja	*vel*	*valde*	*valt* (Tillägsform: *vald*).
Isl.	velja	vel	valda	valt eller valit.

Omlyd af *au* til *öy* findes i Nutiderne af *ausa*, øse, (Nut. *öys*, isl. eys; Dat. *auste*, isl. jós, Bf. *aust*) og *laupa* (se ovenf.), der fordum vare ublandet stärke. Vort «*hugge*" hedder:

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	hogga	*högg*	*hogde*	*hogt*
Isl.	höggva[1]	högg	hjó	höggvit.

(netop = svensk Dat.)

Intet Ord, der ender med Rodvokalen, har nu Omlyd:

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	nå	*når*	*nådde*	*nått*
Isl.	ná	næ(nái)	náða	náð.

Dog høres stundom *rør*, *grør*, *snyr* af ro, gro, sno (= isl. ræ, græ, sný; Dat. *rodde*, *grodde*, *snudde:* rera, grera, snera).

Ligesom Omlyd mangler i *skilja* og *vilja*, således har den trängt sig ind i *alle* Former af *selja*, *setja*, *gledja*, (*byggja*), hvilket stemmer med Oldsproget undtagen ved *gledja*, som der böjes: gladda, gladt, (Svensk vakler mellem gledde og gladde); i *selja* og *setja* have de nuvärende Skriftsprog genfundet Stamlyden (Got. saljan, satjan), medens den sällandske Bonde holder på *sätte*, *sät*. Nogle Sprogarter gjennemføre ligeledes Omlyden f. E. i *dylja* (§ 280 og 281). *dylde*,

---

[1]) oprindel. *haggva*. Det er v, som virker *stärk Omlyd:* Norrønaspr. § 15(12); jf. Petersens Sproghist. I, S. 43, Munchs Runeläre § 26(10), Gotiske Formläre S. 44.

dylt =den danske Almues: *dølte*, *dølt*, (i Jylland høres på samme Måde *spörde* for «spurgde"), Sv. *dolde* eller *døljde* (isl. dulda).

På sine Steder har *fylja* o. fl. (287) en stärk Nutidsform; *fyl*; almindelig dog *fylgje* =isl. fylgi; Omlyd i alle Former =Isl. (fylgða, fylgt), Svensk og Sällandsk (*følte*, *følt*).

Overgangen til näste Slägt dannes af en halv Snes Go., der have *svag*, omlydt Nutid. Af disse ere *tegja* (teia: tie), *segja*, *tykja*, *hava* lig Isl. (f. E. Nut. *tegje*, *heve*, =þegi, hefi; Dat. *tokte* eller *totte*, *tagde* =þótta, þagða); *vekja*, Nut. *vekje*(r) har derimod isl. Nut. vek. I dette og flere lignende Ord, (hvori også vi have Dobbeltformer), er Omlyden mangesteds bleven gennemgående; ligeså i *höyra*[1], *kjöyra*: Dat. *höyrde*, *kjöyrde* (=isl. heyrða) eller *haurde*, *kjaurde* med Stamlyden =*gjorde* (som i de nyere Skriftsprog; isl. gerða eller görðu af gera eller *görva*). Man hører også *tykte*, *tykt*, og *søkja*, (søkte, søkt for isl. sótti, sótt) er gået aldeles ind under *anden* Slägt, der for det Meste består af Verber med *bløde* Rodselvlyde: egenlig Omlyde, (der *her* have sat sig fast i *alle* Tidsformer), fremvirkede ved et j, som er blevet tilovers efter *g* og *k*, men bortfaldet af de øvrige, gärne langtonede[2], Ord.

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	døma	*døme*(r)	*dømde*	*dømt*
Isl.	dæma	dæmi	dæmda	dæmt.
	hengja	*hengje*(r)	*hengde*	*hengt.*

Efter denne Slägt gå f. E. (se § 300) *hjelpa* (isl. hjálpaða, i det äldste Digtersprog også halp=Gotisk; Svensk: hjelpte eller halp), *lyda*, *strida* (=Isl.), stundom *lita*: Datid *leit* eller *litte* (isl. líta, leit, betragte; derimod líða, leið, tåle eller hengå, =Norsk, men hos vor Almue: *lide* (lidde) =*lydde*, hvilke Former såvel som *stridde*, Svensk stridde og stred, endnu have Overhånd i gammel Dansk)[3].

Endelserne *de* og *d* (i lidende Tillägsf., hvis Intetkön =Bif. i denne og forrige Slägt föjes uforandrede til en *Selvlyd* og til *g*, *d*, *v*, *m*; derimod bliver d til *t* efter *k*, *t*, *p*, *s* og oftest efter *r*, *l*, *n*, men bortfalder efter *ld*, *nd*, *lt*, *st*, *ft*, *tt* o. desl. (det gamle Sprog fik *ð* efter *r*, *f* og *g*)[4] f. D. *feste*, Bif. *fest* =Isl. (festa, i) og danske Almuesmål o. s. v.

Tredie Slägt, der isär omfatter Ord med *hård* Vokal i Roden og «flere end de øvrige Slägter tilsammen". — skulde, med Bindelyden a,

---

1) egenl. af haurja, Got. *hausjan*. 2) Med «Norrønaspr." § 32 jf. Åsen § 42. 3) Petersens dansk Sproghistorie S. 241, 244 og 245. 4) Med Åsen § 279 og 288 jf. Norrønaspr. § 32, Rasks «kortfatt. Vejledn." § 134 og 135; Petersens Sproghist. I, S. 168.

endes på *ade*, i Bf. på *at*; da imidlertid *de* (=svensk Dagligtale; Bellmann) og *t* forsvinde i Udtalen, ophører i Grunden al Tidsböjning:

	Nf.	Nut.	Dat.	Bf.
	kalla(*e*)	*kalla*(r)	*kalla'*	*kalla'*
Isl.	kalla	kalla	kallaða	kallat.

I det Trondhjemske Nut. *kaste;* nyere Dialekter: *kaster.*

Således böjes bl. A. også *bringa* (got. briggan udt. bringgan, Dat. brakta, bragte; jf. isl. brá, Ft. brugðu; brugðit; — vor Almue: *brang, brunged*; — i Sogn høres *bringde, bringt*: § 291 =f. E. på Bornholm), *tvinga* (isl. þvingaða, äldre Dansk *tvingäthä*, gml. D. *tvingede*, nu *tvang* =Tydsk; Svensk vakler den Dag i Dag), *svinga*, *jaga* (tyske; i Skriftsproget vaklende).

I den sidste Slägt er *Bygdeform* = Navnef., overalt ellers enstavet. Former som bitt, *vitt* (=Dat. *vatt*, Ft. *vundo*), *gakk*, (høres endnu i Sälland), *haldt* o. fl. =Isl. — *Flertallet* er almindelig i Bydef. (på *e*: *telje'*, isl. telit; — den själdne Ønskemåde, Optativ: *telja* eller *telje* =isl. betingede Måde: telja eller teli) lidet udbredt i Nut. (da =Nf.), mangler ved de svage Go.'s Datid, men bruges endel i de stärkes, (närmest dannet af isl. *tredie* Person på u).

Personböjningen er forsvunden (jf. § 295), ligeså den *betingede Måde* (Konjunkt. jf. 297, 327). Lideformede Go. på *ast*, (as, es) have i Reglen, som de islandske, *tilbagevirkende* (refleksiv) eller *genvirkende* (resiprok) Betydning, (§ 168, 298 og 323; Norrønaspr. § 127). Jf. *Svensk*¹.

Brugen af Hjälpeordet *hava* (§ 322) til at danne Förtiderne (Förnutid og Fördatid) synes, som i Oldsproget og Svensk, mindre indskränket end i vort nuvärende Skriftsprog, (hvorfra bl. A. «Sammenstillinger som den säll. Bondes: «de' *har* altid gåed mä gødt"; «je' *hadde* när fulled", faldet, vel nästen ere forträngte).

Af femte Afdeling: om *Ordföjningen*, fremhäve vi de Måder, hvorpå Navneordenes *Ejeform* erstattes: *enten* ved *hans* (hass), *henna'* (isl. hennar) satte *foran* Besidderens Navn: «*Garen hans Ola*", Oles Gård; *eller* ved *sin* (*si' sitt*, *sine*) satte *efter* Besidderens Navn: «*Ola sin Gar*", «*Knut si' Bok*", — *kvem sin Hat*,

¹) Vor Almue sigér f. E. «Hvem *ejs* de'" d. e. ejer (*har sig*: Rasks Anvisn. § 541); «Bänken *vältes'es*", d. e. vältede (sig). Jf. *Junge* om den nordsällandske (d. v. s. nord*ost*säll.) Almue S. 137, (hvor den fremsatte Lovforklaring dog ej holder Stik).

hvis Hat; *eller* ved et Forholdsord, isär *åt* (at) og *te'* (ɔ: til): «*Hesten åt Granna*", Naboens Hest (fransk *de*, engelsk *of*); *eller* endelig ved *Omskrivning* (§ 310, 314, 315).

Navneordene have ofte Kendeord både for og bag, hvilket også finder Sted i Oldnordisk og er almindeligt i Svensk: «*den store Båten*" (303 og 304)[1].

«*Dei sette fram Båten sin*", þeir hrundu fram *skipi* sínu, de skøde *deres* Båd *frem*" (§ 306, 313, 335).

Et *Talord*, Tillägsord eller Stedord, der svarer til flere Navneord af *forskelligt* Kön, sättes altid i Intetkön, ganske som i det gamle Sprog (307).

«*Ikje anna' dette*" d. e. ikke Andet *end* (enn, eld) dette (338).

For til Slutning at give Läseren en klarere Forestilling om Forfatterens uträttelige Virksomhed meddele vi nedenunder en Udsigt over den Inddeling af de norske Sprogarter, Åsen har anset for den rigtigste (342) og som i sine Grundträk falder sammen med Landets naturlige Tredeling.

Iøvrigt er det en Selvfølge, at hverken de större eller de mindre Grändseskel kunne tänkes nöje afpälede; tvärtimod flyde i alle Grändseegne Dialekterne over i hinanden.

A. DEN NORDENFJÄLDSKE RÄKKE:

a) den *nordlandske* Forgrening (omfatter flere ikke tilsträkkelig undersøgte Arter); b) den *indre* (*østre*) *trondhjemske* Forgren., d. e.: 1) *Namdalsk*, 2) *Inderøsk* eller *Värdalsk* 3) *Ørkedalsk*; c) den «*ytre*" (*vestre*) *trondhj.* Forgren., d. e.: 1) *Fosensk*, 2) *Nordmørsk*, 3) *Romsdalsk*.

B. DEN VESTENFJÄLDSKE RÄKKE:

a) den *nordre bergenske* Forgren., d. e.: 1) *Søndmørsk*, 2) *Fjordefylkisk* (d. v. s. *Nordfjordsk* og *Søndfjordsk*); b) den *søndre bergenske* Forgren., d. e.: 1) *Sognsk*, 2) *Nordhordlensk*, 3) *Vossisk* og *Hardangersk*; c) den *vestre kristianssandske (stavangerske)* Forgren., d. e.: 1) *Søndhordlensk*, 2) *Ryfylkisk*, 3) *Jädersk* (samt Sprogarterne i *Dalerne* og *Lister*).

C. DEN ØSTENFJÄLDSKE ELLER SØNDENFJÄLDSKE RÄKKE:

a) den *østre kristianssandske* Forgren., d. e.: 1) *Sätersdalsk* og *østre Råbygdelagsk*, 2) *Tellemarkisk*; b) den *vestre oplandske* (agershusiske) Forgrening d. e.: 1) *Hallingdalsk* og *Valdersk*, 2) *Guldbrandsdalsk*; c) den *østre oplandske* (agersh.) Forgren., d. e.: 1) *Hedemarkisk*, 2) *Østerdalsk*; d) nogle flere Sprogarter sydpå, der danne Mellemledet mellem de øvrige og «det moderne Talesprog", som atter er en Afart af «Skriftsproget".

---

[1]) Jf. Petersens Sproghist. I, § 204, II, § 39. Sälländeren siger: «de' har je' *ingen Troen* på" o. desl.

MEDDELELSER FRA EN REJSE PÅ FÆRØERNE I 1847-48.

af V. U. Hammershaimb.

Født på Færøerne af færøiske forældre, opvoxede jeg der med det færøiske tungemål på læberne; skönt jeg allerede i en alder af 13 år kom ned til Danmark, blev jeg derfor dog stedse fast knyttet til mine fødeøer både ved slægtskabsforholde og ved barndomsvenskaber, så at kærligheden til og interessen for Færøerne og alt færøiskt altid vedblev at være varm og levende hos mig. De talrige kæmpekvad og oldtidssagn, hvilke jeg som barn fandt min störste glæde at lytte til, genklang derfor stadig i mit øre og opfyldte mit bryst med inderlig længsel efter atter at høre dem fra Færingernes læber i deres eget hjem. Da jeg var bleven student, gjorde jeg et kort besøg deroppe og opfriskede de halvt drömmende barndomsminder, jeg havde medbragt derfra; de fik nu et mere fyldigt indhold hos mig, og jeg lærte at indse, at der i Færingens liv, hans forestillingskreds og hans sange var så meget smukt nedarvet fra forfædrene fra slægt til slægt, at det nok kunde fortjene nöjere at kendes og reddes fra en brat tilintetgörelse og sporløs forsvinden. Desværre truer det hermed stærkere nu end nogensinde på Færøerne; thi tonen forandres, de unge have på mange steder så godt som ganske tabt sansen for kæmpekvadet og de gamle sagn om oldtidens og fortidens bedrifter; de interessante poetiske forestillinger om de væsener, der dukke op gennem den hemmelighedsfulde natur, påagtes aldeles ikke af den opvoxende ungdom. De nulevende gamle have vel i deres unge dage med glæde lyttet til slige fortællinger, men de tabe alt liv hos dem, da de ikke kunne opfriske dem ved at fortælle dem igen for de unge; indklædningen, som er det belivende, går således tabt, skönt man endnu kan huske hovedtrækkene i særdeles mange sagn, som have været almindelige deroppe. For at bevare hvad der endnu er levnet af kvæder, frasagn, ordsprog, lege o. s. v., samt for at lære sproget at kende, som det tales på de forskellige øer, bestemte jeg mig i foråret 1847 til at göre en rejse derop og såvidt muligt se til at komme rundt omkring på alle øerne. Hertil opmuntredes jeg også af Etatsråd Rafn og flere, som havde noget bekendtskab til og interesse for de færøiske kvæder og øvrige oldtidsminder. Nogle få meddelelser fra denne min rejse tillader jeg mig herved indtil videre at tilstille Oldskriftselskabet; hvad mit udbytte angår, da vil det alt efterhånden blive indleveret i det archæologiske archivs færøiske afdeling i Oldskriftselskabet til forventet afbenyttelse.

Det störste forråd af kvæder, jeg fandt på Færøerne, var i Sumbø (eller rettere Sunnbø), den sydligste bygd på Suderøen; det var gammel skik her, at det samme kvad ikke måtte synges mere end en gang hele året igennem i dansestuen, så at man kan se, at antallet af dem ikke har været ubetydeligt; thi ved brylloppeme synges og danses der almindelig 3 dage og nætter i træk; i den egenlige dansetid fra jul til fasten danses der ikke alene söndagene, men også på de såkaldte «mishalgidàgar". Dansen i denne bygd er karakteristisk og forskellig fra de øvrige Færingers; folkene her synge i almindelighed godt og vide også at lægge udtryk i dansen selv, som andensteds på øerne nu fordetmeste kun er en ensformig stampen med fødderne efter kvadets melodi; man har også vedligeholdt her foruden den almindelig brugelige måde at danse på (stígingar stev) tillige den hurtigere takt (trokingar stev), hvor man, som sædvanlig, holder hinanden i hænderne i en rundkreds, men danser her tilbage, medens verset (örindi) bliver sunget, og derimod farer man stærkt frem under afsyngningen af omkvædet (viðgangur, niðurlàg, stev). Mit udbytte af kvæder var her betydeligt; af en mand i bygdlingen Hörg fik jeg flere sjeldne kvæder og viser; her vare folk også meget stærke i at fortælle æventyr. Noget sönden for bygden er forbjerget Akraberg, hvor sagnet går, at Friser skulle have boet fordum og derfra udøvet sørøveri med deres skibe; jeg beså de steder, hvor deres skanse og udkigssted skal have været; man har derfra en særdeles vid udsigt over havet mod øst, mod syd over «Munken" og mod vest; man ser også spor af opdyrkning der. Her som mange andre steder på øerne vises en höj, som kaldes Gullheygjur eller Ketilsheygjur, hvor en mand ved navn Ketil i oldtiden skal have nedgravet en stor masse guld, som lindormen bevogter; den, som skal kunne komme i besiddelse af disse skjulte skatte, må bære navnet Ketil, såvelsom flere af hans forfædre, da først kan trylleriet eller runerne, hvormed guldet er nedlagt, ophæves; et fabelagtigt vers siger derom: «Ketil hól (eller gró), Ketil fjól[1], Ketil undir, Ketil á — Ketil hann, íð finna má". I marken østen for bygden findes i de mærkelige urder (eller nedstyrtede stenmasser) en hule, som kaldes Kaspars helli, hvor to útiløgumenn i lang tid skulle have opholdt sig; sådanne findes også andensteds på øerne med fortællinger om de personer, som have opholdt sig deri. Norden for Sunnbø ligge bygdlingerne: í Víkarbirgi og Hamrabirgi, som nylig ere atter bebyggede af udflyttere fra Sunnbø; her som mange andre steder ser man spor af tidligere bebyggelse; man træffer ikke alene på

1) hól og fjól ere former, der med vilie i slige mystiske vers blive fordrejede, af hilja og fjàla, tilhylle, skjule, for huldi og fjaldi (fal).

hustofter, aske og lign., men også på grunden af en kirke og kirkegård; folkene sige, at «sóttin svarta" (den sorte død) gjorde denne bygd øde. Peder Clausen i sin oversættelse af Snorre beretter også, at Suderøen har haft 8 kirker, så at der er god grund til at antage, at øerne tilforn have været langt bedre befolkede end nu; Svabo meddeler også, at der ifølge gamle sagn skal have været omtrent 20000 indbyggere engang der på øerne. I bygden Våg («í Vági") kan man almindelig endnu de ældgamle kvæder og en masse færøiske viser i lighed med de danske kæmpeviser; da jeg var der i dansetiden, kom jeg over flere sange, som jeg för ikke vidste noget af. Af sagn samlede jeg nogle lokale (trætter i fortiden mellem mærkelige kæmper om markeskæl, Snæbjörns «rók", Hargabrøður o. s. v.). Ved Porkeri (eller vistnok oprindelig Purkgerði af «purka" svin og «gerði" indelukke, indgærdet stykke land) er en höj, som kaldes «kirjarheygjur"; sådanne findes også på flere af de andre øer; navnet, sige de, hidrører fra den katholske tid: når man gik fra et sted til et andet, måtte man, såsnart kirken viste sig for öjet, knæle, korse sig og udråbe: «kyrie elejson!" enkelte steder bruger man endnu efter gammel vedtægt at kaste en sten til dyngen første gang, man går derforbi. I Hovi påvises Hafgrims gård og hans grav, som en mand der i bygden har gravet noget i uden dog at finde synderligt. På fjeldsiden og over bygden Örðavík er en lille rund dal, som kaldes «Thingstovan"; naturen har selv anvist de thingsøgende sæder opad skråningerne rundtomkring, medens lagmanden og lögrettismændene havde deres plads i bunden af dalen; de skulle også have boet der under telte, sålænge thinget stod på, hvoraf vel også bugten Tjaldavík har fået sit navn. Vesten for Örðavík ligger Famjen, hvis gamle navn skal have været Vesturvík; om denne bygds opkomst og anledningen til at navnet blev forandret blev der fortalt mig et mærkeligt sagn; to mænd fra Hovi vare tagne ud på fiskeri fra Vesturvík og træffe derudenfor på et skib med to fruentimmer på; disse bleve lokkede ned i båden og bortførte tillands; skibsfolkene vedbleve at råbe efter dem: «femme, femme" (hvoraf det ny navn skal være opkommet), men da de ikke kunde lande formedelst brændingen, sejlede de efter flere dages forgæves venten bort. Dette sagn, synes mig, får nogen bestyrkelse ved de fremmede navne, vi senere træffe på der, således de berömte stærke Jansegutter, Albert og Gilbert; en mand i bygden, jeg talte med, sagde sig at være i 13de led fra kvinderaneren Doffin (Dagfinnur) og den udenlandske kvinde. Her fik jeg også et ret godt udbytte af kvæder og sagn, især fra en gammel blind kone, som fortalte med liv og interesse. Skolelærer Ole Jespersen gjorde mig

store tjenester ved ikke alene selv at diktere mig viser og sagn, samle ordsprog for mig, men tillige at give mig anvisning på folk, som kunde, hvad jeg manglede og attråde.

Fróðabø er et med hensyn til naturen meget interessant sted; denne bygd skal være anlagt af en dansk søkonge Fróði, som skal have forvildet sig dertil i oldtiden; et sagn herom har Pastor Schrøter optegnet til Oldskriftselskabet. Ved Káragjó, som er nedgangen sydfra øen til bygden Kvalbø (eller rettere Hvalbø, da Færingerne altid udtale hv som kv), stå 4 store stene, som kaldes Sigmunda steinar; nogle tillægge Sigmund Brestisson, Thorir og Einer dem som et helteværk, at de skulle have båret dem nedefra dalen op igennem den farlige gjó; Pastor Schrøter siger, at han har hørt, at det skulde være bavtastene, som Sigmund Leifsson har ladet oprejse, da kong Olaf Kyrre efter slaget ved Standford skal have rejst den vej. I fjeldene ved Hvalbø findes huler, hvor Færingerne i gamle Dage skjulte sig med alt deres for sørøvernes voldsomme plyndringer; ved at hænge sort vadmel for indgangen vare de der ikke så let udsatte for at opdages. Også findes her steder, hvor der er spor af opdyrkning; i den ældste tid skulle her have boet fremmede folk, som trak sig tilbage i fjeldhuler og på ensomme steder, da Nordmændene bebyggede landet, og de døde der ud efterhånden. Den nordligste bygd på Suderøen er Hvalvík, som kendes i sagaen under navn af Sandvík; stedet hvor Thorgrim den onde bode, samt hvor Sigmund kom på land, efter at have svömmet fra Skuvø, påvises her.

Store Dimun og Skuvø. Disse 2 øer hørte i oldtiden sammen; tilligemed den ubeboede lille Dimun udgjorde de et gods, som brødrene Brestir og Beinir, siden Össur Hafgrimsson ejede; de opholdt sig skiftevis snart på Skuvø og snart på store Dímun, og således kunne vi forklare os, hvorledes sagaskriveren let har kunnet tage fejl af dem og ombyttet dem med hinanden. Hvad der i Færeyínga saga side 98, 108 flg. berettes om Skuvø, passer kun på Dímun; Skuvøen er nemlig mod vest en aldeles lodret höj klippevæg, men falder skråt ned mod øst, så at man kan lande næsten overalt på den østlige side. Dímun derimod er kun bestigelig på ett, höjest to steder, forresten stejl rundt omkring; her er en smal sti til opgang, som nogle få mænd med lethed kunne værge. Da Dímun var så godt som uindtagelig, er det rimeligt at Össur i de tider, da han stadig kunde vente overfald, fordetmeste har opholdt sig på Dímun, og at det var her, at Össur blev angreben og overvunden af Sigmund Brestisson, og ikke på Skuvø, som sagaen fortæller; det færøiske Sigmundar kvæði hensætter også handlingen til Dímun; her ere

ikke langt fra gården to små indsøer (tjarnir) tæt ved hinanden, som kaldes Sigmunda spor og Össurs spor, hvor sagnet siger, at disse to helte skulle have slåct og kæmpet med hinanden; klippen Össurs drangur står i havet tæt ved Dimun; på den skal Össurs lig være henlagt; alt synes således at vidne mod sagaen. Begivenheden side 168 foregik på Skuvø, men der har atter indsneget sig den samme fejl i beskrivelsen af øen, at kun 10 mænd skulde være istand til at forsvare den: beskrivelsen af gjóven side 170 er heller ikke tydelig, men Skuvingerne påvise en stor sten omtrent midt på den nordligste del af øen ved kanten af den i sagaen omtalte gjá (som måske i en senere tid har undergået fysiske forandringer, hvilke ikke ere så sjeldne deroppe, da den nu er bredere, end at nogen skulde kunne springe over den); denne sten kaldes Thrandar steinur, og sagnet siger, at Thrand skal have smuttet bagved den, da han havde udæsket Sigmund i den bælmörke nat til at give et tegn fra sig, om han var den modige helt, han vilde gælde for at være. Sigmund svang sig da over gjoven og kløvede Steingrim, som stod ved siden af Thrand, og sprang da tilbage baglænds over kløften. At Sigmund Thorer og Einar skulde have kastet sig i søen fra det omtrent 1500 fod höje, aldeles lodrette forbjerg Thórarenni, er umuligt og passer heller ikke med lokaliteterne. Skuvingerne mente, at han var sprunget i havet på den østlige side af øens nordhuk, hvor strömmen har ført dem nord om øen og da hurtig sydefter vesten for den. I og ved bygden påvises tofterne af Sigmunds kirke, bolig, Leifs bolig, stedet, hvor Leif stak Sigurd Thorlaksson med sværdet o. s. v. — Omtrent midt på øen vesten for Vatnsdal findes på den første hammer, som omgiver dalen, nogle småhöje, som kaldes krossmannatúgvur (krossmannatúvur); efter sagnet skulle Skuvingerne have søgt derhen i to flokke, hver på sin side af dalen, og mødt hinanden på disse tuer, hvor de da anstillede en offring af årets førstegrøde; en stor slette er derved, hvor de skulle have forlystet sig ved brydning og andre lege ved samme höjtidelige anledning.

I Vatnsdal står en sten, som kaldes Gullsteinur; her blev efter sagnet det store guldhorn fundet af den fattige pige på Skuvø, som siden blev den rige og berömte «húsfrú í Húsavík".

Sandøen: I bygden heimi á Sandi påvises Snæulfs bopæl, og ikke i Húsavík, som meddeles i fortalen til Færeyinga saga; endnu når der ere stridigheder mellem folkene på Sand og dem i østerbygderne, lade disse Sandsmændene ofte høre, at der ikke kan ventes noget godt fra dem, som nedstamme fra Snæulf. I Húsavík findes endnu levninger af fordums storværk, da husfruen Cecilia levede; grunden og vægge af

hendes store bygninger stå endnu; et stykke i den opdyrkede mark kaldes «línteigar", som skal have været hendes blegeplads; på sanden er en liden ruin «skeiðis toftir", som rimeligvis har været bådehus; grunden af et andet nøst ses lidt höjere oppe fra stranden; dens længde er omtrent 30 alen, altså indrettet for meget större fartöjer, end dem, man nu har. Ved den nordligste bygd Skopun ser man spor til opdyrkning fra fortiden, ligesom også sange og sagn fortælle derom; den nyanlagde by er lidt sydligere end den gamle.

Disse 4 såkaldte söndenfjords øer adskille sig i flere henseender fra de øvrige; hvad sproget angår, da tale søndenfjordsboerne hurtigere og mere syngende; ved den stadige brug af ang istedenfor det nordenfjords eng, bliver det mere klangfuldt og fyldigt (ganga, langur for genga, lengur); ó foran to medlyde går aldrig som nordenfjords i udtalen over til ö, men beholder den rette udtale (dóttir, óttast for döttir, öttast); ey høres også tydeligere her foran to medlyde end nordenfjords, hvor det udtales skødesløst (eystan, leyst for estan, lest, skönt man overalt siger leysur-leys); jeg har også ofte hørt önnur, mönnum for onnur, monnum, dog mest af enkelte ældre folk. Især på Suderøen er der en meget distinktere udtale af medlydene; således skælnes her kj og tj i udtalen foran en selvlyd, f. ex. tjörn og kjaftur; nordenfjords udtales de ens, ligesom i Svensk; g høres ikke i udtalen, når det står mellem to selvlyde og i enden af et ord efter en selvlyd; men går ofte over til j eller v, når det står ved en i eller u lyd; i Sunnbø høres det derimod tydelig i disse tilfælde som et stærkt beåndet g, gh (dàgur, í hàganum, forlög, felæg, læs dæghur, hæghanum, forlögh). Også i grammatikalsk henseende ere nogle få egenheder for disse øer; på Suderø og Skuvø bruger man ofte ogur, tigur som nævnef. 1ste og 2den person i flert.; midt på landet bruges altid vit og tit, men på det nordlige af Østerøen og på Nordérøerne bruges vit og tit kun, når der tales om to, vàr og tàr (ver og ter), når der tales om flere. På Suderøen skælnes også nöjagtig mellem hankön og hunkön af flertallets genstandsform i navneord og tillægsord, stóra dreingi — nordenfjords stórar dreingir; ligeledes siger man her tá, tvá (genstandsf. i fl. hank.; f. ex. hann dràp *tá alla*, nordenf. teir allar), fremdeles tá i gf. hunk. i ent. istf. tà, f. ex. eg hàvi átt *tá* konu, íð). Desuden have mange former holdt sig her, som ellers ere gåede tabte; ejeformen tveggja, f. ex. tiga skàl millum tveggja vina; den gamle ejeform af tillægsordene i flert. pa ra finder man spor af endnu, f. ex. valdra manna lið, men som oftest undgår man nu slige former ved omskrivning. På alle de sydlige øer bruges böjningsendelsen um for un (görpum, brögdum,

brennum, hövum). Men det er ikke alene ved sproget, at disse øer ere mærkelige i forhold til de nordligere, da folkesangen her lever kraftigst, især i det sydlige af Suderøen, Skuvø, Skálavík og Sandsbygd; på disse steder har jeg også optegnet særdeles meget. Her kan man endnu se, med hvilket liv kvæderne foredrages i forsamlingerne, hvorledes alle de dansende vise, at de følge med begivenhederne, som skildres i kvæderne; heltene, som fremtræde deri, røbede de nöje bekendtskab med og interesse for, men deres største glæde er at synge om slag og kamp, hvorfor så mange kvæder næsten alene indeholde en ensformig skildring deraf. Overalt mødte man mig med udmærket forekommenhed, alle fandtes villige til at synge for mig og fortælle, hvad de vidste besked med, arbejdet blev strax lagt tilside, når de fik at vide, at de kunde være mig til tjeneste ved at foredrage kvæder eller sagn for mig. Fremfor alle viste Sysselmand Vinther på Sandø sympathi for mit forehavende, og førte mig overalt omkring, hvor han vidste der var noget for mig at göre. På Sandø ere flere, som have håndskrevne kvadsamlinger; den störste er i Sandsbygd, samlet og skreven af skytsskafferen der Johannes Klemmentsson; denne indeholder omtrent 100 kvæder, hvoraf flere bestå af 2 til 9 tættir eller afdelinger, hver fordetmeste på 100 vers. Denne blev mig velvillig overladt til afbenyttelse på stedet; samme mand har senere afskrevet nogle kvæder for mig, som jeg ikke kunde få andensteds. Dog er der enkelte sange, som det ikke lykkedes mig at få fuldstændige, hvormeget jeg end bestræbte mig derfor, således Gáturíma, hvoraf jeg foruden lidt af det historiske, som indeholdes i Hervarar saga og getspeki Heiðreks konungs, kun fik 10 af gåderne, skönt rimen selv siger, at de ere 30; et brudstykke af Gunnarskvadet blev mig meddelt af Pastor Schrøter, omhandlende Gunnars tappre forsvar, Hallgerds hårdhed mod ham ved at nægte ham en lok af sit hår istedenfor den brustne buestræng o. s. v.; denne fik jeg kun forøget med et par vers, flere kunde ligeså meget som jeg havde optegnet. Suderøen er rigest på ordsprog, som hyppig anbringes i svar; jeg optegnede strax dem, jeg hændelsesvis hørte folk bruge, ligesom jeg anmodede flere om at optegne for mig, hvad de hørte af ordsprog, gåder og andre lignende ting. Endel danske kæmpeviser, som ad mundtlig vej ere komne derop, og have således vedligeholdt sig uden hjælp af bøger eller skriftlige samlinger, har jeg optegnet og overgivet student Svend Grundtvig til afbenyttelse. Min hensigt var at få kvæderne så nöjagtige og fuldstændige, som det endnu lader sig göre; thi at meget er udeladt af dem og meget nyt flikket ind i dem, er vist ingen tvivl underkastet; de synges også ofte forskellig på de forskellige øer; jeg

søgte derfor på hvert sted at optegne så mange kvæder, som det var mig muligt, for siden at kunne konferere dem og vælge de bedste syngemåder.

På Strömøen var mit udbytte temmelig ringe, da man her kedes ved de lange kvæder, hvorimod endel lette små danske viser af simpelt og ingenlunde poetisk indhold have indsneget sig især fra de danske søfolk, skönt de aldeles ikke passe til den alvorlige færøiske dans; nidviserne, hvis antal endnu stadig forøges, ere næsten det eneste af færøisk frembringelse, som morer og benyttes her. Den gamle bonde Jens Christian Djurhuus í Kollafirði har efter sagaerne digtet mange kvæder, som have gjort megen lykke og synges overalt med lyst, da sproget i dem er rent og de ere godt holdte i den gamle stil; især må mærkes hans kvad om Olaf Tryggvason eller slaget ved Svolder, Sigmunds og Leifs kvæder og hans bearbejdelse af Miltons tabte paradis med en sjælden versebygning. — Sydligst på Strömøen ligger det gamle bispesæde Kirkjubøur; da dets interessante oldtidsruiner omstændelig ere beskrevne för i antikvariske skrifter, kan jeg her forbigå det, såvelsom de øvrige sagn, der knytte sig til denne bygd, da Pastor Schrøter har meddelt mig tvende sagn herom til Oldskriftselskabet; det ene handler om Sverres ophold på Færøerne og den såkaldte Sverrehule; det andet om bisperne i Kirkebø og opkomsten til deres verdslige magt og store besiddelser på denne ø. Imellem Kallbaksbotn og Skællingfjeldet er Mannafellsdalen, hvor et stort slag skal være holdt; i de små höje, som der ses, skulle de faldne være begravede; noget norden derfor ved Hundsenni ligger en uhyre klippeblok, som kaldes «Brinjumannaborð", hvor sagnet fortæller, at et sejersmåltid skal være holdt. Mod nordvest på Strömøen ligger bygden Saxun; der er en stor, rund, omtrent 15 favne dyb park, som för skal være bleven brugt til skibshavn; en stor å, som udgyder sig deri, kaldes endnu «Skipá"; men det lange, smalle, på begge sider af höje fjelde omgivne indløb til denne park (pállur) er nu helt opfyldt af sand, og kan kun ved höjvande befares af både igennem en smal kanal, som løber ud gennem sandet. Her er et fjeld, som kaldes Nónsfjall, ligesom der mange andre steder ere Nónsteinar, som angive klokkeslettet kl. 3 om eftermiddagen. På Mikjunes optegnede jeg en stor del kvæder; af sagn fik jeg her mest lokale og mythiske, f. ex. om øens navn, om den mærkelige fugl Súla, som aldrig sætter sig andre steder på land end på den holm, der ligger tæt ved øen, og mange andre. En tomt ser man her ruiner af, som kaldes «á bønhúsi" og har i gammel tid været deres kirke; slige bönhuse finder man spor af flere steder på øerne. Ved bygden Gásadal skal også have stået et slag i gamle dage; en stor sten med

runeindskrift på skal ligge i fjeldet, hvor man går ned til bygden; men et fjeldskred havde ført den bort, siden min ledsager havde været der sidst, så vi måtte vende hjem med uforrettet sag; dog hørte jeg senere, at de havde fundet den igen, og at den side, hvorpå karaktererne skulle være indhugne, vender opad endnu. Fra Vågøen fik jeg flere andre lokale sagn, om Tindholmen og dens tidligere beboelse, om Eiriks boga og lign., hvilke alle skulle indsendes til archivet, såsnart jeg får ordnet og renskrevet dem. På Østerøen påviser man Thrands bolig i nordre Götu; en meget gammel bygd på øen skal Solmundafjörður være; 2 brødre Solmundur og Skeggi anlagde den, Skeggi blev nedstyrtet af sin broder fra et höjt forbjerg, som vender ud til Götebugten, hvilket kaldes Skeggjanöv; i bygden kalder man også et sted Skeggjatoftir. Ved Skálabotn påvises det gamle dom- og rettersted for Østerøen: Stevnuválur og válaknúkar. Kallsoy og Kunoy have deres navne af to drangar eller klipper, som stå i havet for enden af dem, hvilke kaldes Kallur og Kona; til disse øer knytte sig flere mærkelige sagn. Da jeg ikke fik tid at berejse Norderøerne, men kun var på en af dem, Bordøen, kan jeg ikke göre videre rede for dem endnu, skönt jeg der søgte at få såmange oplysninger, som det var mig muligt; jeg fik flere meddelelser derom af Sysselmand Matrass. Der ere flere steder på disse øer, som kaldes Íslendingabúðir, eller Íslendingatoftir, hvor man siger, Islændere i fortiden have boet; men ingen, som jeg traf på, vidste ret besked om, hvad det var for Islændere eller når de havde været der; mon det ikke kan være Islændere, som ere blevne dömte til landflygtighed fra deres hjemstavn, og da ere flygtede til Færöerne, hvor de have opholdt sig, sålænge forvisningstiden varede? Vi se jo også undertiden af sagaerne, at Islændere uden slig anledning have nedsat sig på Færøerne og taget stadigt ophold der, som Droplaug; muligvis have Islænderne også haft disse steder at ty til på deres rejser mellem Norge og Island. På Fugløen findes også en gammel kvæðabók; Amtmand Plöyen har haft den godhed at låne mig en afskrift af de vigtigste i den optagne kvæder til afbenyttelse; flere af disse kvæder ere ubekendte på de andre øer.

Idet jeg slutter disse meddelelser, må jeg kun bemærke, at jeg her blot foreløbig og i korthed har antydet min rejses formål og i hvad retning min virken har været deroppe. Da der i Lyngbys samling af færøiske kvæder om Sigurd Fafnersbane findes en temmelig fuldstændig fortegnelse på de færøiske kvæder, har jeg anset det overflødigt her atter at opregne dem, som jeg har nedskrevet, ihvorvel jeg også har optegnet flere andre, som der ikke findes anførte. Når jeg får ordnet

disse, sagnene, hvoraf jeg her har antydet nogle, og mine øvrige samlinger, ville de blive indleverede til Oldskriftselskabets Archiv, og det er min ønske og mit håb, at dette ikke skulde blive aldeles uden betydning for denne gren af den nordiske oltidsvidenskab.

BEMÆRKNINGER TIL ET ANTIQVARISK KORT OVER EN DEEL AF ANGELN (TAB. III),

AF DR. PHIL. PASTOR H. N. A. JENSEN I BORNE.

Det her meddeelte antiqvariske Kort er vel kun over en ringe Deel af ANGELN, men omfatter dog et Stykke af omtrent 2 Miles Længde, fra Gelting til Quern, og indeholder Dele af Sognene Gelting, Esgrus, Stenberg, Quern og Sterup. Sognegrændserne, der vare nödvendige for at kunne orientere sig paa Kortet, har jeg ikke kunnet angive paa alle Punkter med fuldkommen Nöiagtighed, navnlig paa Strækningen mellem Stenberg og Esgrus (ved Erikshöi) og mellem Stenberg og Quern, fordi Grændsen her paa flere Steder er bleven noget uvis ved Bytning af Jorder; kun faa Landmaalerkort have kunnet benyttes hertil, fornemmelig kun over Østerholm, Orfelder Hovmark og de tilgrændsende Godser Gelting og Rundtoft; det meste er udmaalt med Skridt[1]. Ikke desto mindre vil dette antiqvariske Kort give en temmelig fuldstændig Oversigt over Egnen; for ikke at overfylde det ere kun nogle faste Punkter angivne, som f. Ex. Kirker og Möller, og Conturer af nogle Landsbyer: fornemmelig skulde efter min Plan — Egnens physiske Beskaffenhed træde frem.

Netop denne Egn valgtes, fordi den fortrinlig egner sig til at vise, hvorledes de steensatte Höie sædvanlig ligge ved Strömmen og ved Engströg, som i Oldtiden have været Havbugter eller Indsöer. Alle Höie og andre mærkelige Steder, der tilhöre Steenalderen eller Landets förste Indbyggere, ere angivne ved et triangulairt Tegn, hvorimod Jordhöiene (d. e. Broncealderens runde Höie uden Steensætninger ovenpaa), som tilhöre en yngre Periode og stamme fra vore Forfædre, ere anlagte med det sædvanlige Höitegn. Om enkelte Höie var det umuligt at afgjöre, om de höre til den förste eller anden Classe, nemlig de norden for Dovemose og norden for Stenberg Bye samt de 4 söndenfor Østerholm beliggende. De allerfleste af disse Höie, saavel af de steensatte som Jordhöiene, ere iövrigt nu

[1]) I det til Archivet indsendte Kort er Maalestokken 5 Gange saa stor som paa Videnskabernes Selskabs Kort; dette leveres her formindsket.

forstyrrede, men alle deres Pladser ere tagne i Öiesyn efter Beretninger af Beboere, der endnu have kjendt Höie paa disse Steder, og derefter betegnede paa Kortet; der har sandsynligviis været langt flere Höie, der ere ödelagte og slöifede för Mands Minde.

Kortet viser fornemmelig den Aas Löb, som falder ud i Geltingerbugten nedenfor Østergaard; den löber gjennem en lang og temmelig dyb, snart bredere snart snevrere Dal, som strækker sig imellem Landets Höidepunkter indtil Sörup — eller Sydersöen. Sandsynligt har denne Aa, (der intet bestemt Navn har, men stykkeviis benævnes efter de Steder, den löber forbi) i de ældste Tider været Aflöb fra denne Sö, der nu har sit Aflöb mod Vesterhavet, hvorved dog maa bemærkes, at det er tydeligt at see, at der ved Seeende (ved Söens vestlige Ende) er skeet en Gjennemgravning, for at skaffe Vandet Aflöb til den Side. Vandskjellet er nu sydlig for Möllmark, hvor der kun er en Afstand af et Par Roder mellem det Vand, der har sit Fald mod Vesterhavet, og det, der falder mod Østersöen. Jeg har omhandlet denne Aa i Almindelighed i mit Skrift: «Angeln, zunächst für die Angler, Flensburg 1844. Andersen", Side 25-27 og omtalt, at der i det 17de Aarhundrede igjen gjordes en Gjennemgravning fra Sörup Sö mod Øst for at lede Vand til Langwatt Mölle, som har ligget ved Sterupbek. Kortet viser Aaens Löb omtrent fra dette Punkt, hvor Strömmen, der kommer sydlig fra Möllmark, optager en anden ved Sterupbek. Her ved Sterupbek ligger paa en Bakke en forstyrret steensat Höi. Aaen flyder derpaa mellem Sterup og Vesterholm gjennem en bred Engdal, kaldet Sterup May, hvis Enge sandsynligviis i ældgamle Tider have været en Indsö, hvori det höie, af Engene heelt omgivne Stykke, syd for Vesterholm, som kaldes Aboland, maa have dannet en Ø. Om der rundt om dette Engströg har været steensatte Höie, er ikke undersögt. Ved det sydostlige Hjörne af Aboland optager Aaen en anden mindre, der kommer fra Bolltoft, hvor den trænger sig ind igjennem en dyb Klöft, men som egenlig har sit Udspring ved Bondegaarden Dysbjerg, som ligger nær ved Esgruskirke, men hörer til Kirkesognet Sterup. Dette Navn synes at tyde hen paa, at der her har været en Steendys eller steensat Höi. Fra Nord optager Aaen, efter at have gjort en stærk Böining, nogle smaa Bække henimod Vesterholm; Vandet gaaer ligeledes her igjennem en dyb Klöft og her begynder en mærkværdig Egn: Klöften gaaer lige fra Nord mod Syd, paa dens östlige Skrent er i Skoven et temmelig stort Antal af smaa tæt ved hverandre liggende Höie, der kaldes *Smaahyer* (Smaahöie), og som efter deres Udseende maa ansees for at være Jordhöie og derfor paa Kortet ere betegnede

som germaniske Gravhöie. I Skoven Borreskuhl paa Skraaningen ned imod Engene er en rund Höi med to forstyrrede steensatte Gravkamre, nordost derfor har været et Par Höie, kaldede *Gunnehye*, af hvilken Art, er ubekjendt. Derpaa kommer paa Østerholms Mark *Gammel Kirkegaard*, en Plads om hvilken Sagnet gaaer, at der paa den först skulde have været bygget en Kirke, men hvad man fik bygget om Dagen, blev forstyrret igjen om Natten. Man havde da anraabt Gud om et Tegn — og der var paa St. Hansdag falden Snee paa de Steder, hvor man saa opbyggede Quern, Stenberg og Esgrus (andre sige Sterup) Kirker der, hvor de endnu ligge; Pladsen ligger midt imellem disse Kirker. Saavidt man nu kan udfinde, har her været en oprindelig med Steen omsat Steendys, næsten 200 Roder lang og 6 Roder bred, hvori var et steensat Gravkammer i en Afstand af 6 Roder fra den östre Ende. Ved at grave i denne har man fundet en Mængde Urner, altsaa have vore Forfædre benyttet den til Begravelsesplads (smlgn. Angeln, Side 126-27). Sydlig derfor ligger en rund Höi med et steensat Gravkammer og der synes at have været endnu et Par Höie. Imellem Steendyssen og den runde Höi har været et saakaldet Offeralter eller et steensat Gravkammer, ubedækket med Jord. Herfra fölger nu paa begge Sider af Aaen paa Bakkerne en Deel Pladser, hvorpaa der har været steensatte Höie, og af disse har der sikkert været langt flere end der er angivet paa Kortet. De ere alle nu forstyrrede. Ligeledes findes saadanne omkring den Aa, der kommer sydfra Esgrus Kirke, hvor der sandsynligviis engang har været en Indsö, hvis Vand har brudt igjennem en lang, dyb Klöft ved Atzbüll. Nordvest for Østergaard begynder igjen Enge, som strække sig indtil Neukirchen og vist engang har været en Indsö eller en Havbugt. Bakkerne rundt om disse Enge have ligeledes været besatte med steensatte Höie, af hvilke kun en, paa *Mayberg* heelt oppe paa Randen af Kortet har kunnet angives.

Men paa Kortet sees en anden saadan forhenværende Indsö östligt for Aaen, *Hundamm*, og hvorledes dens Bredder have været ligesom besaaede med steensatte Höie. Denne Indsö, der nu er bleven til Enge og tildeels allerede for nogle Aar siden er tagen under Ploven, har fordum optaget Vand fra Godset Rundtoft fra Rörmoos og længere borte fra, hvilket endnu driver Luchtofts Mölle, som för, medens endnu Hundamm var fuld af Vand, skal have ligget ved *Hunbro*. Landet nord for Hundamm udgjorde i gamle Dage Rundtofts Udmark: paa Anglerdansk benævnes endnu den herværende Gaard Urmark, hvilket er blevet slet fortydsket til Ohrfeld. (Det er mærkværdigt, at der nord for Gaarden paa de saltholdige Enge ligge nogle steensatte Höie saa

lavt, at jeg har fundet Havtang paa dem; disse maae være sunkne meget). Gaarden ligger tæt ved Geltings Sognegrændse, og paa Skjelgjerdet, men paa Geltings Grund har været en steensat Höi, som nu er næsten ganske forstyrret. Denne hörer allerede til Lebekkeraaens Vandgebet, hvilken med sit östlige Tillöb, ligeledes fordum omgiven med steensatte Höie, er afsat paa Kortet, ligesom endelig Aaen ved Gelting. Fordum strakte en Arm af Havet sig lige op til Kirken, (jfr. mit ovennævnte Skrift Angeln, Side 27 og 378).

Der maa endnu omtales, hvor vore Forfædre have haft deres Begravelser; at den gamle Kirkegaard benyttedes dertil, er ovenfor berört, der have ogsaa ligget nogle runde Höie i Nærheden ved Österholm, hvor tre saadanne ere anlagte paa Kortet. Sydlig for Stenberg paa *Erikshöi* har der været en saadan; ved Quern Kirke stod endnu for faa Aar siden en, kaldet Revshye, hvori man ved dens Slöifning fandt et Broncesværd. Men en fortrinlig Begravelsesplads for vore Forfædre har *Skersberg*, nord for Quern, været, hvor der ikke alene ere fundne Urner, men ogsaa vare en Mængde smaa runde Gravhöie og en större paa den höieste Spidse af denne betydelige Bakke, som er angiven paa Kortet og hvorfra Landet skraaner ned. Heraf fremgaaer, at de förste Beboere af vor Stamme sögte de höiere Dele af Landet og den Jordbund, der var tjenlig til Landbrug, derimod ikke Sumpe og Moradser, omkring hvilke Urfolket har anlagt sine Grave og sandsynligviis haft sine Boliger. Dette skulde fornemmelig anskueliggjöres ved det her meddeelte antiqvariske Kort.

BEMÆRKNINGER TIL ET AFRIDS AF SLIEN (TAB. IV).

AF DR. PHIL. H. N. A. JENSEN, SOGNEPRÆST I GELTING.

SLIEN hörer som bekjendt til de historisk mærkelige Vande i vort Land; til den knytter sig mange historiske Minder. Nu ligesom en med Dynd og Sand opfyldt Indsö, der hvor Slesvig omgiver dens inderste Deel, dannede den for Aarhundreder siden en Havn, der modtog rige Flaader, en af Handelsskibe befaren Vei til Havet, medens nu kun smaa Jagter kunne seile frem og tilbage paa den og Dampbaaden netop er i Stand til at gjöre sine Toure uden at löbe paa Grund. Slien var Grændsen, hvortil de tydske Keisere trængte frem med deres Markgrevskab; indtil Slien naaer den nedersachsiske Bygningsmaade i Bygningerne, Nationaliteternes Forskjellighed træder endnu mærkelig

frem her, endskjöndt Swansen i ældre Tider har været dansk. Da Gottorp i Begyndelsen af det 15de Aarhundrede var Tvistens Æble mellem de Danske og Holstenerne, blev Egnen om Slien Krigens Skueplads. Gottorfs Proviantering var afhængig af denne Söveì, som og dette vigtige Slots Undsættelse, naar det beleiredes: derfor sögte Margaretha og Erik af Pommern at blive Herrer over Slien. Til hine Tider höre forskjellige Befæstelser, hvoraf endnu ere Spor tilbage, andre faste Punkter ere ældre. Vi maa ogsaa tage Herresæderne paa begge Bredder i Betragtning; de vare efter den Tids Skik Borge. Vel vare der langtfra ikke saa mange af dem, som der nu findes adelige Godser paa Sliens Bredder; men de vare i den Tids mægtigste, adelige Familiers Hænder. Biskoppen af Slesvig og Domkapitlet havde ogsaa Besiddelser paa begge Bredder, hiin eiede navnlig Slottet *Stubbe.* Alt dette er af Vigtighed for Historien af det 15de Aarhundredes Begyndelse. Paa det medfölgende Afrids ere de Punkter betegnede, der vare befæstede. Mere instructiv endnu vilde et Afrids af Slien blive, naar paa det de nærmest omliggende Egnes Beskaffenhed var bedre udfört, end jeg var i Stand til; egentlig fortjente Slien med dens Bredder fra et militairt Standpunkt at betragtes af kyndige Öine; iövrigt har nuværende Major J. v. Schröder givet en ret god Beskrivelse over Slien og dens Omegn i sin Geschichte und Beschreibung der Stadt Schleswig 1827 Side 410-472, og ved den benyttet Ulrich Petersens Manuscript. Jeg vil med Hensyn til dette Vands Beskaffenhed kun bemærke, at man vel har opkastet det Spörgsmaal: om Slien er en Bugt af Havet eller en Ström fra Landet og at det forekommer mig rigtigst at ansee Slien for en sammenhængende Række af Söer; der gaaer vel nu en Ström eller Kanal igjennem den, men det er netop denne, der forbinder de forskjellige Vandbeholdninger. Slien viser sig endnu mere i Naturen end paa et Kort som en saadan Kjæde af Söer, fordi Landets Spidser eller Næs, af hvilke der findes saare mange, med de fra dem udgaaende Sandrev træde stærkere frem og de snevre Gjennemfarter vise sig endnu mindre, naar man seer Slien. Men disse snevre Gjennemgange ere — hvad der ligger i Sagens Natur — i Særdeleshed blevne benyttede til Befæstninger. Her vare de Punkter, hvor man var i Stand til ligesom at spærre Slien, hvilket ikke let lader sig gjöre paa denne Maade med andre Fjorde. Slien adskiller sig væsentlig fra Fjordene, f. Ex. Flensborg-, Aabenraa-, selv den smalle Haderslev-, endnu mere fra den brede Eckernførdefjord — jeg har heller aldrig fundet, at den nogensinde er bleven kaldet en *Fjord*, derimod vel *lacus Sliæ* hos Helmold, som derved sandsynligviis forstaaer den store Bredning eller den överste Deel af Slien, da han

her sætter Grændsen for provincia Slesvicensis, d. e. Markgrevskabet. Denne saakaldte store Bredning viser sig især som en Indsö og har mindet mig om Indsöerne i Mark-Brandenburg, som jeg engang fra Potsdam passerede paa et Dampskib.

Befæstningen nærmest omkring Slesvig fortjener en særegen Undersögelse, paa dette Kort ere de kun antydede. Dæmningen ved Gottorp var dengang endnu ikke til; den eneste Vei gik over Mewenberg, hvor Juriansborg var. Imod Gottorp anlagdes i Erik af Pommerns Tid Fæstningsværker paa Hesterberg; Markgreveborg og Oldenborg paa Sydsiden af Slien tilhöre ældre Tider. Ved Fahrdorf hedde endnu et Par Böndergaarde: «dat Schlott"; Burgwedel synes ogsaa at have sit Navn af en Borg. Undtagen disse Navne er mig ellers intet bekjendt om derværende Fæstningsværker, og jeg vilde heller ikke vide at anvise dem nogen Tid, med mindre de maaskee kunde være fra Markgrevskabets Tid og vare anlagte af Keiserne. Ved Stecksvig mellem de to nævnte Landsbyer, Fahrdorf og Burgwedel er en meget smal Gjennemfart, men dette Punkt var ikke skikket til en Afspærring af Slien ved Borge, fordi en stor Engstrækning fra Landsbyen Fysing i Angeln her gaaer ud i Slien og danner en Halvö Palør. Ør betyder en Halvö, der seer ud som et Øre, Niss (Næs) en, der löber spids ud som en Næse. Disse Ord ere de danske, Øre, Ør, f. Ex. i Ørekrog, Korsør, Skjelskør, og Næs, en bred og en smal Landtunge. Om dette Palør har sit Navn af de Pæle, der her vise den snevre Kanal, eller maaskee af Pæle, som paa nogle Steder skulle have været slaaede heelt over Slien og forbandtes med Kjeder for at afspærre Gjennemgangen, maa jeg lade være uafgjort. Her begynder den store Bredning og hvor den ophörer er et snevert Sund med höie Bredder og dyb Ström ved Missund eller Mösund, hvor der rimeligviis allerede i en meget gammel Tid har været en Færge. Dette Punkt maatte altid komme i særdeles Betragtning, naar det gjaldt at forhindre en fjendtlig Flaade i at komme op i Slesvig. Befæstningerne her omtaler Schröder Side 421; maaskee angaaer Beretningen om Knud Lavard i Roberti Elgensis vita Canuti ducis, Langebek IV. pag. 259 lib. 1 cap. 17 dim: Piratas fugat. Chilonam vel Versunt castrum exstruxit propter piratas ad mare orientale. Man har henfört dette til Kiels Slot, der dog heller ikke egentlig ligger ved Østersöen; men her ligeoverfor Missund (som kunde være Versunt, Fährsund, d. e. Færgesund) laa fordum ogsaa en Landsby *Kiel* (smlgn. min «kirchliche Statistik von Schleswig" Side 1223 og 1224 Anmærkning), hvorefter Landtungen endnu hedder: *Kielfoeth*. I Erik af Pommerns Tid var dette Punkt igjen Gjenstand for Opmærksomhed; noget længere

nede byggede han 1415 *Königsburg* (Kongeborgen), hvis Volde endnu ere at see; 1417 blev den forgjeves beleiret af Holstenerne. En god Miil inde i Landet dækkede han Landeveien fra Kiel og Eckernförde til Flensborg ved Fæstningen *Vellspang* eller Vedelspang i Angeln der, hvor ogsaa Veien fra Slesvig stöder til den. Her var det eneste Overgangspunkt mellem Langsö og de lave Enge ved Aaen, saaledes som Terrainet er viist paa dette Kort. Fæstningsværkerne bleve opkastede 1416, slöifede igjen af Holstenerne 1426.

Vi vende nu tilbage til Slien. Længere nede var det befæstede biskoppelige Slot *Stubbe*; Fæstningsværkerne omkring den gamle Borg ere endnu at see ved den nuværende Gaard Stubbe, Slottet blev ödelagt af Holstenerne 1417. Herfra over til Lindau Næs har der staaet Pæle i Slien, for at kunne afspærre den. Paa Næsset findes endnu Spor af en Skandse og et Huus, som ligger derved, kaldes endnu Krudttaarnet. Vi mangle Efterretninger, om Godset *Lindau* allerede dengang existerede, men noget længer mod Vest laa *Hesselgaard*, som maa have været meget befæstet. 1360 forekommer Hartwicus Schinkel morans in Hezel; 1504 solgtes Gaarden med Tilliggende til Domkapitlet. Paa Angelns Side laae længerhen Godserne og Borgene *Pageröe* eller *Pagerye* og *Grödersbye*. Disse kjöbte Dronning Margaretha af Herrerne til Poggewisch og skjenkede dem til Domkirken for sin Sjæls Frelse — men ogsaa for at Adelsmændene ikke skulde kunne gjöre hende nogen Skade her fra deres Borge. Grödersbye lod hun nedrive. Paa Angelns Side fölge derpaa *Roest* og *Buckhagen*, begge allerede i det 14de Aarhundrede Herresæder for Lembekkerne og Sehestederne. Oehe har ogsaa hört til Buckhagen, og Gaarden Oehe er först oprettet omtrent Aar 1564. Ved Gaarden Buckhagen maa fordum have gaaet et seilbart Vand ind, man har nemlig fundet Pæle med Ringe (til at fastbinde Fartöier ved) i Buckhagens Mose. Paa Swansens Side ere Herregaardene nedenfor Stubbe, nemlig Bienebek, Staun, Karlsburg (forhen Gerebye), Löitmark med Espenis, af nyere Oprindelse. Der vare her ved Slien biskoppelige Besiddelser, som kun have kunnet angives omtrentlig paa Kortet; til et nöiagtigt Kort hörte en fuldstændigere Angivelse. Den forhenværende Landsbye *Rinkenis* tilhörte tildeels Domkapitlet; derved har *Swonborg* ligget og ligeoverfor paa *Arnis* var en Skandse der, hvor nu Kirken staaer; begge staae aabenbart efter deres hele Beliggenhed i Forbindelse med hinanden. Her er igjen en Indsnevring af Slien. Endnu længer nede ved capella St. Nicolai, der tilhörte Domkapitlet og paa hvis Grund Flækken Cappel er opstaaet, maa ogsaa have været en Skandse; et Stykke Land nær ved Cappel hedder endnu

Skandsen (Schanz). Godset Olpenis (Ulpenæs) er opstaaet af gammelt Kongsgods troligt allerede i Begyndelsen af 15de Aarhundrede. Vi komme endelig til Sliens Munding, der er mærkværdig. Det synes at den i Begyndelsen har haft en Munding med to Arme, som indesluttede et Delta, die Oehe, d. e. det danske Øen, fordum insula Gaath, d. e. God-Øe. Men foran Mundingerne dannede sig Sandbanker; ved en saadan hænger nu Oehe sammen med Fastlandet, dog skete 1835 et Gjennembrud, hvorved det inddigede Oeher-Noer gik under. Hovedmundingen var den sydlige, men ogsaa lukket ved en lang Sandrevle. Der laa Gammelborg med en Gjennemfart paa Nordsiden og ved Siden deraf laa Stedet Slæsmynnæ, hvis Kirkegaard opdagedes 1802. Dette Löb er opfyldt af Dronning Margaretha med sænkede Skibe, af hvilke man har fundet Planker. Fra den Tid maatte Indseilingen skee fra den nordre Side. I denne Egn har staaet et Blokhuus, der maaskee var bygget af Erik til Beskyttelse af Indlöbet. Dette Indlöb hedder nu «das alte Minn-Loch" og er opfyldt med Sand, siden Kanalen tvært over Landtungen blev anlagt i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Dette Navn er upaatvivlelig det danske Minde, tydsk Münde, Munding, med Tilsætning af det tydske Loch, efter at dette Indlöb var blevet ubrugeligt.

Alt dette er kun flygtige Antydninger, der maaskee kunne tjene til at fremkalde nöiere Undersögelser, ligesom ogsaa Kortet kun er en Skizze.

Anm. I Selskabets Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie for 1849, optages en Afhandling af samme Forfatter: Efterretninger om Bispedömmet Slesvigs gamle Omfang og Inddeling til Oplysning af et hosföiet antiquarisk Kort: Diöcesis Slesvicensis circa annum 1523.

OLGERDIGE OG FRISERGRÆNDSEN.

VED J. N. SCHMIDT.

Eet af de gaadefuldeste slesvigske Oldtidsminder er udentvivl OLGERDIGET i Tinglev Sogn, Slux Herred, Tönder Amt. Det er allerede omtalt af Nic. Outzen, föd i Terkelsböl, Tinglev Sogn, 1752, Præst i Breklum, Bredsted Amt, 1787-1826, en dygtig Philolog og tillige Oldgrandsker, i hans Priisskrift om det danske Sprog i Hertugdömmet Slesvig. De Meninger, han der opstiller, foranledige mig til nærværende Linier. Volden beskriver jeg efter egen Iagttagelse, idet jeg forbeholder mig en nöiere Undersögelse, hvortil jeg haaber at kunne levere en Tegning.

Øst for Kirkebyen Tinglev ligger en lavvandet tvedeelt Sö, 2,600,000 □ Alen stor. I Folkemunde kaldes den med det ældgamle Appellativ Sjöv eller Tinglev Sjöv, i Beskrivelser og paa Kort almindeligviis Alm-

strup Sö. I sin Nordende modtager den Almstrup-Bækken og fra Sydenden har den Afløb til Berndrup-Aa, som flyder mod Vest og ved Gaardeby forener sig med Geilaa. Fra Söens söndre Deel strækker Volden sig i Retningen S.V. t. S. over Ager- og Hedeland henimod Byen Gaardeby, paa hvis Mark den ligger, og ender ved en af de Enge, der indeslutte Geilaaen. Den er omtrent 1500 Alen lang, 15 Fod bred og 4 Fod höi, og viser tydelige Spor af en höi Ælde. Foran den ligger paa Østsiden en Fordybning, en fordums Grav, der omtrent er 10 Fod bred og 3 Fod dyb. Baade Volden og Graven ere bevoxede med Lyng og sparsomt Græs. Omtrent paa Midten gjennemskjæres den af den fra Lygumkloster til Flensborg förende mindre Landevei, der gaaer over Tinglev og Baistrup; paa nogle Skridt ved begge Veiens Sider er Volden udjevnet.

Voldens sædvanligste Navn er Olgerdige, undertiden forandret til Olger Danskes Dige; et andet Navn er Ollemesvold, som efter Böndernes egen Forklaring skal betyde Valdemarsvold. De fortælle, at den — det hedder da: dens Fortsættelse — skal strække sig meget langt mod Syd, nogle sige til Husum; ogsaa skal den begynde paa Söens anden Side igjen, dog har jeg der ikke kunnet finde den. En Mand, der döde i Tinglev 1844 i en Alder af 101³/₄ Aar, havde tilbragt hele sit Liv i Sognet og mindedes mange andre Sagn, han i sin Barndom havde hört, vidste intet at fortælle om den, ligesaalidt som nogen anden nulevende Bonde dersteds; derimod fortæller Outzen, at i hans Tid endnu et Sagn betegnede den som Værn imod Danske og Friser. Han antager derfor, at de til England dragende Angler byggede den for at beskytte de Tilbageblevne, og at her de 3 Folkefærd grændsede sammen ved Aaret 449 efter Christi Födsel.

Det er disse 2 Punkter, som jeg her agter at imödegaae.

I. Enten man med Hensyn til Angelsaxernes Tog fölger Nennius eller Beda eller Gildas maae man dog antage det for utvivlsomt, at ikke blot Angler og Saxer, men ogsaa Jyder og efter Beowulf ligeledes Friser[1] deeltoge i Udvandringen, hvad der er, om end ikke uforeneligt, saa dog vanskeligt at forene med et saadant indbyrdes Forhold, som Voldens Oprindelse efter Outzen vilde forudsætte. Lige saa lidt kan vist det af ham anförte Sagn have tilstrækkelig Beviiskraft, om det ogsaa virkeligt existerede, hvad jeg fordrister mig til at betvivle. Friserne have heller aldrig strakt sig saa langt mod Nordöst, hvad jeg i

[1]) I Beowulf fremtræder Hengist som Frisernes Hövding, og blandt hans Ahner nævnes Finn, ligesom i de angelsaxiske Genealogier. (Falck's Privatrecht I, 188, Note 14.)

det fölgende skal eftervise, og endelig omstödes Outzen's Mening aldeles ved den — mærkeligt nok! — ogsaa af ham selv anförte Kjendsgjerning, at Volden har Graven paa Østsiden, — idetmindste indtil det bevises, at man i fordums Tid forstærkede Befæstningerne ved en Grav bag ved dem.

Aug. v. Baggesen siger i «Den danske Stat", at Egnen mellem Tinglev og Uck (N. for Uckebækken?)[1] i Krigen 1627-29 benyttedes til en fast Leirplads, hvorom flere Levninger af Skandser i Omegnen minde. Dette gjælder maaskee om den supponerede nordlige Fortsættelse af Volden, men denne selv er sikkert langt ældre end 200 Aar, hvad baade Navn og Udseende bevidne. Outzen lader den begynde i Uck Skov; men det, han her sigter til, er sandsynligviis Vold- og Muurbrokkeresterne af Baldursborgen ved Urnehoved i Skovens Udkant. Om en sydlig Fortsættelse er mig heller intet bekjendt, uagtet Outzen ogsaa omtaler en saadan til Treenen, langs Jirringsbækken. Jeg troer altsaa, at det omtalte Stykke er hele Volden, eller idetmindste en selvstændig Deel og kan ikke henföre den til andet end de indbyrdes Kampe mellem Smaakongerne i en forhistorisk Tid. Desuagtet kan Navnet Olgerdige gjerne betegne Skjærmvolden — ealgor-dice, af det angelsaxiske ealgian =forsvare, beskytte, skjærme, — thi dette betegner enhver Volds Bestemmelse. Navnet Ollemesvold har sikkert ikke Hensyn til nogen af de danske Valdemarer.

II. Om Frisergrændsen kan jeg lige saa lidt være af Hr. Outzen's Mening, især hvad dens nordlige Deel angaaer. Om de fire Folkefærd paa den jydske Halvö yttrer sig navnlig et for nogle Aar siden udkommet lille Værk[2] med megen Klarhed og dets Anskuelser have allerede vundet megen Autoritet, ogsaa jeg maa bifalde dem. Derefter beboede *Angler*, en med Jyderne nærbeslægtet Stamme, för Udvandringen hele det nordlige Slesvig indtil Slien paa Østsiden og Vidaaen paa Vestsiden, *Friser*, et nordtydsk Folkefærd, derimod de vestlige Marsköer og Halvöer og *Saxerne* Holsteen. Efter Udvandringen, der især fortyndede Befolkningen i Anglernes Egne, trængtes disse tilbage omtrent til det nuværende Landskab Angel, især ved *Jyder*, der trængte frem langs Höideryggen næsten til Slesvig, men

---

[1]) En Bæk af dette Navn existerer ikke og Aaernes Löb i denne Egn er noget feilagtigt angivet paa vore Kort. Den Aa, der udspringer V. for Ensted Kirke og gaaer Syd om (tildeels igjennem) Uck, flyder ikke N. om Terkelsböl og til Stollingvraa Mölle, men er den samme, der gaaer N. forbi Tinglev og S. om Vippel og Duborg, indtil den ved Karlsvraa optager den anden. Denne sidste er Danckwerths og Mejers Rörbæk, den anden den egentlige Grön-Aa. Aarsagen til denne Urigtighed er vistnok en lille Utydelighed i den Tegning, hvorefter Videnskabernes Selskabs Specialkort blev stukket. [2]) Dr. Davidson (Pseudonym): Die Angeln in Cimbrien und England. Flensburg 1846.

ogsaa af *Friser*, der udbredte sig indtil Treenen og *Saxer*, der toge Bopæl i de sydlige Egne af Slesvig. Denne Fremstilling er saa naturlig og stemmer saa godt overeens baade med den historiske Fortælling, med Egnens Naturbeskaffenhed og med Stammernes Eiendommeligheder, at kun faa ville betvivle den. Men med Outzen's Mening om Olgerdiget kan den rigtignok ikke forenes.

Den legemlig og aandelig kraftige, Uafhængigheden over alt andet sættende frisiske Stamme maatte i Fölge deraf elske Kamp, idetmindste et daadfuldt Liv. I Overeensstemmelse dermed valgte den sig Lavlandet ved Nordsöens Kyster, hvor en stadig Kamp mod Havet, den farlige Nabo, var nödvendig, men hvor ogsaa Seierherren med fuld Sandhed kunde sige: Dette er mit! Spaden er Frisernes egentlige Vaaben; Plougen, Leen og Pleilen ynder han ikke. Deraf fölger allerede, at Marskgrændsen temmelig nöie maae betegne Frisergrændsen. I Begivenhedernes rolige Gang kan ikke noget andet forventes; det maa formodes at have været saaledes inden Angelsaxernes Udvandring.

Men en saadan Begivenhed kunde umuligt blive uden Indflydelse paa Naboerne. Den driftige Friser forsögte da ogsaa her at boe paa Geesten i Kjær-, Söndre- og Nörre-Gösherred. Hvorvidt disse Indvandringer strække sig er vanskeligt at afgjöre; eet af de sikkreste Tegn vil være Bynavnes hyppige Endelser paa det frisiske[1] „*um*" (i Frisernes Udtale forsvinder Lyden u næsten ganske og ligner temmelig et svagt e), der vistnok betegner „hjem"; en enkelt Forekommen beviser intet, da dette ogsaa findes f. Ex. i Jylland (Igum nær Fridericia, Hornum og flere Steder), paa Fyen (Dalum) o. s. v. Vi undersöge dette.

Nord for Vidaaen finde vi Endelsen „um" i Ballum, og her skal virkelig en frisisk Koloni have nedsat sig (smlgn. Dr. G. Hansen: Statistische Forschungen I: Die Küstenstrecke von der Brede Au bis zur Widau, Heidelberg 1832), hvad der bekræftes ved Byens Beliggenhed ved Grændsen af Bredeaaens Marsk. Byen Lygum, forhen Löghum, har sandsynligviis ikke sit Navn af Friser, lige saa lidt som Ellum, 1231: Ellæm; snarere kan dette ventes om Vinum, Döstrup Sogn i Löherred, og Misthusum, som laae ved Bredeaaens Munding, men hvoraf kun Navnet er tilbage i en Marskstrækning.

---

1) At Endelsen „um" ogsaa er den danske Dativendelse, modsiger ikke det Anförte, men oplyser kun, hvorledes den ogsaa kan forekomme paa ikke faa Steder i Kongeriget, paa Island etc. Ogsaa her findes undertiden et „um" i den omtalte Betydning, dannet af *heimr* (hjem), f. Ex. Fleskum- og Smörum Herreder i Jylland og paa Sjælland, forhen Fleskheima- og Smjörheimaherað (N. M. Petersen: Gammel-nordisk Geographi I, 160), eller Flæskium- og Smöremshæret (i Valdemars Jordebog).

I Kjærherred finde vi atter et Lygum, ellers i det Indre intet „um" uden i Karlum; ved Grændsen have vi derimod Uphusum mod V. og paa de Banker, der begrændse Söholmaaens Engmarsk de ældgamle Byer Klintum og Stadum.

I Bredstedter Geesten, det gamle Nörregösherred, findes paa Grændsen Bargum, Uphusum, Bordelum, Brecklum og Struckum, videre inde kun Dörpum og i Sydösthjörnet Bondelum. I det vestlige Flensborg Amt findes Endelsen ikke.

I Husum Amt eller Söndergösherred haves kun Rantrum ved Marskgrændsen, dog hed Svesing ogsaa forhen Zwesum; i Stapelholm og det vestlige Gottorp Amt findes intet „um".

En anden frisisk Endelse er „büll", forhen „bul" og „boll"; jeg troer den forskjellig fra den danske Endelse „bölle"=Bolig og maaskee snarere liig „büttel", da f. Ex. Koldenbüttel i Eidersted forhen kaldtes Colenboll. Denne Endelse findes ved Vidaaens nordre Bred i Pockenbüll, Poppenbüll og Ruttebüll, ligeledes i Bodsböl, Ballum Sogn, Ottesböl, Barsböl, Mosböl og Kayböl; ellers ingensteds i Nærheden.

I Tönderherreds Syddeel forekommer den i Bremsböl og i Kjærherred i Struxbüll, Wimmersbüll, Grellsbüll, Krakebüll, Kalebüll, Boesbüll, Buttersbüll, Klixbüll, Schnatebüll og Trollbüll langs Vestgrændsen, östligere i Bullsbüll og Sprakeböl i Leck Sogn samt Schardebüll og Perebüll i Enge Sogn.

I Bredsted Amt findes langs Grændsen: Efkebüll, Mönkebüll, Addebüll, Sterdebüll, Buttjebüll, Ebüll, Borsbüll og Wallsbüll, nær samme Sünnebüll, videre inde Mirebüll, Spinkebüll og Pobüll.

Ved Husum Amts Vestkyst findes: Ellerbüll, Sterdebüll, Wobbenbüll, Halebüll, Schobüll, Hockensbüll og Darrigbüll, desuden ved Svabsted Holbüllhuus.

I Böking og Widing-Herred, i Eidersted og i Navnene i det undergaaede Nordstrand have over Halvdelen denne Endelse; paa Föör ende Bynavnene med een eneste Undtagelse paa um, og paa Sild findes Archsum, Tinnum og Rantum.

Saa bestemt danne disse to Endelser en næsten uafbrudt Linie langs Geestens Rand og fremherske i alle Marskegne, og Sandsynligheden for at dette ikke er tilfældigt, er vist over 1000 mod 1. Det ligger da saare nær, af deres Udstrækning at slutte sig til Friserstammens Udbredelse, som deraf fremgaaer langt mere, end det sædvanligviis antages. Kun Geestens Rand bebyggedes af dem, hvortil vistnok Marskernes Usikkerhed bidrog meget; videre indad trængte den kun sporadisk frem; blot i Marskegnene ved Bredaaens Munding synes en större

Koloni at have nedladt sig. Da her imidlertid Navnenes Forstavelser ere danske, hvad der sydligere i det overveiende Fleertal ikke er Tilfældet, kunde her maaskee kun en Blanding have fundet Sted. Det her Anförte bekræftes ved, at de nævnte tre Herreders Beboere saa tidligt adlöde dansk Lov, hvad sikkert ikke var skeet, dersom den frisiske Befolkning havde udgjort en betydelig Deel af samme; man har da lagt mere i Ordene *Frysones* de lege danica end de indeholde.

OLUFAS KVAD.

VED V. U. HAMMERSHAIMB.

Dette kvad, som jeg herved tillader mig at meddele, er ikke trykt för, ej heller findes det i Svabos og de andre håndskrevne samlinger af færøiske kvæder på det store kongelige bibliothek; alligevel er det et på Færøerne meget bekendt og yndet kvad. På min rejse deroppe tog jeg 4 optegnelser deraf, idet jeg lod mig det foresynge på Suderø, Skuvø, Sandø og Mikjunes; herved håber jeg at have fået det så fuldstændigt, som det er muligt nu at tilvejebringe; dog er det på flere steder tydeligt, at det för er blevet sunget fuldstændigere og vidtlöftigere, end det nu her foreligger. Til grund for bearbejdelsen har jeg især lagt den suderøiske optegnelse, som fra indholdets side var den bedst sammenhængende og tillige med hensyn til sproget den reneste; hvad de andre havde fuldstændigere, har jeg flættet ind, hvor det kunde lade sig göre uden endnu mere at afbryde gangen eller forstyrre enheden. Optegnelsen fra Mikjunes er langt kortere, og afviger temmelig betydeligt fra de 3 andre, hvorfor jeg kun enkelte steder har kunnet tage hensyn til den. Den vedföjede danske oversættelse må jeg bede læseren blot betragte som en såvidt muligt ordret gengivelse af den færøiske text, og ikke som en poetisk bearbejdelse deraf, hvilket jeg ikke formår at give.

Hvad kvadets ælde angår, da véd man intet herom at sige; dog synes det af indre kriterier at være meget gammelt; sproget er temmelig rent, forsåvidt som det ikke er blandet med nyere tilsætninger; således overgår dette kvad langt i denne henseende flere af de andre kvæder, som handle om Karlemagnus og hans samtids helte; enkelte af disse synes at være digtede i den nyere tid efter krönnikerne. Flere ældre og nyere færøiske kvæder begynde med de indledende ord om deres oprindelse: «Ein er ríman úr Íslandi komin, skrivað í bók so breiða" o.s.v.; Færingerne henføre således deres fleste kvæder til Island, de nævne endogså «á Fróðarsteini" (navnet vist dannet af fróður kyndig, vís)

som det sted, hvor kvæderne skulle være digtede, og derfra komne til Færøerne. (Se P. E. Müller i hans fortale til Lyngbys «færøiske kvæder om Sigurd Fáfnersbane”). Heri ligger vel fornemmelig, at Færingerne vistnok også have været i besiddelse af islandske sagaer og skindbøger, efter hvilke de have digtet deres kvæder; eller også den almindelige udtalelse, at Færingerne i Island må søge kilden og grunden til deres sprog og sprogminder. — Også på Island findes et kvad af lignende indhold, som det her meddelte (sé herom den i Oldskriftselskabets arkiv bevarede «Rímnabók” nr. 5: «Landres rímur, sonar Hugions hertoga af Englandi, og Ólífar, systur Karlamagnus keisara). Dette kvads indhold findes også fuldstændig og vidtløftig bearbejdet i en meget gammel spansk roman: «Historia de Enrique, fi de Oliva, rey de Jherusalem, Emperador de Constantinopla” (den er fortalt af Ferdinand Wolf i hans værk: über die neuesten leistungen der Franzosen für die herausgabe ihrer national-heldengedichte, ein beitrag zur geschichte der romantischen poesi. Wien 1833, side 98-123). Wolf antager, at denne ridder-roman er sammensat af to forskelligartede bestanddele, af hvilke den ene, som indeholder Olivas historie, vel grunder sig på en ældre ægte saga; «für dessen ächtheit spricht, dass er die concrete gestaltung einer absoluten wahrheit, die individualisirte darstellung einer allgemeingültigen weltanschauung ist; denn in Oliva spricht sich doch wohl die idee aus, dass das urtheil über den sittlichen werth des menschen bloss nach der äusseren, zufälligen erscheinung seiner handlungen einer oft bis zur evidenz gesteigerten täuschung unterliege, und dass wir oft gerade das gegentheil der darauf gegründeten, allgemeinen meinung als das wahre fänden, wenn es uns vergönnt wäre in die tiefen des gemüthes der handelnden zu blicken . . . ., daher die gläubige berufung des mittelalters auf die höhere wahrheit des solchen täuschungen nicht unterliegenden gottesurtheils”. Den anden bestanddel af romanen, som handler om Enriques korstog og bestigelse af kejserthronen i Konstantinopel anser Wolf for «en senere tilsætning, og i virkeligheden ikke andet end den med fabler gennemvævede fortælling om grev Henrik af Flanderns korstog, den anden latinske kejser i Konstantinopel”. Vort kvad synes at bestyrke denne conjecturs rimelighed; Olufa er her hovedpersonen, hun kan vel og siges at fremstille den samme grundtanke her, som vi ovenfor (kun noget vel höjtravende!) se Oliva fremstille i den spanske roman. De navne, som findes i kvadet, ere mere eller mindre forskellige fra romanens; således Pipin og Oliva blive i kvadet til Pippingur og Óluva, hertugen af la Rocha til Hugin, Tomillas til Mýlint, Aldigon til Galianna, Enrique til Landrus og Malindre til Málandrus. Det fær-

øiske kvad har ingen stednavne uden Frakland, hvorimod den spanske roman er nöje localiseret. Desuden tager kvadet sig den frihed at göre Hugin til konge, istedenfor han efter romanen kun er hertug og en af Pipins vasaller; endelig indfører kvadet en blåmand istedenfor en riddersvend.

Melodien til dette kvad er bekendt ved Syngemester Rungs optegnelse deraf, benyttet og udgiven til P.R.s digt: «Slaget ved Slesvig"; den findes bagved udsat for pianoforte af Organist Berggreen. Musiken til de færøiske kvæder må fornemmelig søges i omkvæderne, da selve kvadet foredrages halvt deklamerende halvt syngende, hvorfor versemålet ingenlunde altid er nöjagtigt. Omkvædet benyttes til afskedssangen den sidste aften de ere forsamlede i dansetiden, altså når fasten, Christi lidelsestid, begynder; de danse da ikke igen för efter Jesu fødselsfest, anden juledag. Til opmuntring og formaning især for dem, som under dansetiden ere blevne forlovede, vælger man et kvad, hvor kvindens troskab skildres; vemodige ved tanken om, at den glædelige dansetid er forbi, skilles de nu ad med omkvædets ord: «Gud han råder, hvor vi holde jul igen".

ÓLUVU KVÆÐI.

1.

Góða skemtun gera skàl,
hvàr eg gengi í dans:
kvøði um kong Pipping
og Óluvu dottur hans.
Viðgangur: Stígum fast á várt golv,
spàrum ei vár skó!
Gud mann ráða, hvàr vær drekkum
onnur jól.

2.

Pipping kongur àf Fraklandi
Gertrúð heitir hans frúgv,
væn er Óluva dottir teirra,
higgin og so trúgv.

3.

Karlamagnus Pippingsson
bróðir er hann àt fljóði,

OLUFAS KVAD.

1.

Lystighed jeg yppe vil,
hvor jeg går til dans:
jeg synger om kong Pipping
og Olufa datter hans.[1]
Omkvæde: Træder fast på vort gulv,
alle raske mænd!
Gud han råder, hvor vi holde
jul igen.

2.

Pipping var konge i Frankerig,
Gertrud hans dronning hed,
Olufa deres datter skön,
var from og forstandig med.

3.

Karlemagnus Pippingsson,
han er den jomfrus broder,

---

[1]) V. 1 indeholder forsangerens tiltale til de dansende, hvori han søger àt vække disses opmærksomhed for det kvad, han nu vil foredrage for dem; alle de dansende istemme omkvædet ved slutningen af hvert vers.

væl eru tey af ættum komin,	så herlig en stamfader havde de,
Jóhannis hinn góði.	Johannes hin gode.
4.	4.
Hugin situr í hásæti	Hugin sidder i höjsæde,
tàlar við sína dreingi:	han taler til sine svende:
hvàr viti tàr mín javnlíka,	en brud at søge pønser jeg på,
tàð hàvi eg hugsað leingi?	men hvor skal jeg finde hende?
5.	5.
Allir drýptu hövdi niður,	Alle böjed' de hovedet ned,
eingin tordi tàla,	ingen da tale torde
uttan ein af sveinunum,	uden en af svendene,
hann tók tá til at mæla.	der sålunde tog til orde.
6.	6.
Uttan ein àf sveinunum,	Uden en af svendene,
hann tekur til orða svá:	der tog til orde så:
betst mannstú vita við sjálvum tàr,	selv du bedst må vide det,
hvört tín stendur hugur á.	hvorhen din hu mon stå.
7.	7.
Betst mannstú vita við sjálvum tàr,	Bedst du det jo vide må,
hvört tín stendur hugur á,	hvem du monne lide;
hoyrt hàvi eg gitið Pipping kong,	men at Pippings datter er væn,
íð væna dottur á.	derom tales så vide.
8.	8.
Pipping kongur dottur á,	Pipping konning en datter har,
fögur er hon í brúnum,	hendes öjne ere så fagre,
flattað hár á herðar er lagt	med silkebånd hun omsnor sine hår,
við silkibondum snúnum.	som nedad skuldrene flagre.
9.	9.
Pipping kongur dottur á,	Skön Olufa bedst lignes ved
björt er hon sum sól,	morgensolens skær;
so er at líta á moyjarkinn,	den jomfrukind er at skue,
sum droyri liggur á snjó.	som blod på sne du ser.
10.	10.
Er hon so væn og tekkilig,	Er hun så væn og tækkelig,
sum tàr sigið frá,	som I skildre hende,
hàgar[1] streingi eg heiti mítt —	da lover jeg det höjt og dyrt:
hàna skàl eg fá.	Olufa skal jeg vinde.

[1]) hàgar *opstået af* þagat, þángat *ɔ: derhen;* hàgar streingi eg heiti mítt *er da det samme som det islandske:* þess streingi eg heit.

11.
Hàgar streingi eg heiti mítt,
Frakland fàri eg til,
biðja dottur Pipping kongs,
tàð standist hvàt àf íð vil.

12.
Letur hann so Hugin kongur
síni skipini búgva,
alla letur hann streingina
àf reyðargulli snúgva.

13.
Letur hann so Hugin kongur
búgva skipin sín,
bæði làðar hann í tey
virtin og so vín.

14.
Brýndir vóru brandar,
borðini vóru blá.
toppurin vàr af reyðargulli,
sum sól skein fàgurt á.

15.
Vindur nú upp síni silkisegl,
gulli vovin við rand,
strikar ei á bunka niður
firr enn við Pippings land.

16.
Kongur siglur til Fraklands burt,
bønarorð at biðja,
tá fall öllum folkum væl,
sum sögur munu siga.

17.
Lítil drengur í liðini situr,
goymur àt smàlu og geit,
hann sàr skip eftir hàvi koma,
havnir vil tàð leita.

18.
Allar rekur hann geiturnar
sàman á grønan völl,
síðan axlar hann kápu blá,
hann gengur í kongins höll.

11.
Løftet jeg indfrier strax,
til Frankrig rejse jeg må,
at bejle til Pippings datter,
hvorledes det end skal gå.

12.
Hugin konning sine skibe
strax udruste lod,
og alle tovene han får
med rødenguld omsnot.

13.
Strax da lader Hugin konning
udruste skibene sine,
både lader han i dem
øll og kostbare vine.

14.
Slebne vare sværdene,
snekken malet blå,
flöjen var af rødenguld,
og solen skinned derpå.

15.
Han hejser nu op sine silkesejl
med guldindvævet rand,
og stryger dem ikke ned igen
för inde ved Pippings land.

16.
Kongen da til Frankrig drog
at bejle til væne kvinde;
at alt hans folk sig glæded derved,
det vi berettet finde.

17.
Hyrdedrengen på fjeldet sidder,
vogter geder og får,
han ser skib på havet sejle,
som ind mod havnen står.

18.
Sammen på den grönne mark
han driver sine får,
slænger kappen om sin skulder
og iler til kongens gård.

19.

Síðan axlar hann kápu blá,
hann gengur í kongins höll:
eg eri màr í einum luti
vísari enn tàr eruð öll.

20.

Eg eri màr í einum luti
vísari enn tàr eruð öll,
eg sá skip eftir hàvi koma,
íð segl hàva hvít sum mjöll.

21.

Sàrtú skip eftir hàvi koma,
íð segl hàva hvít sum lín,
vera mann einhvör hövdingi
at biðja dottur mína.

22.

Hegar[1] íð teirra snekkjur
kenndu fàgurt land,
làta teir síni akker falla
á so hvítan sand.

23.

Làta teir síni akker falla
á so hvítan sand,
firstur steig Hugin kongurin
sínum fótum á land.

24.

Firstur steig Hugin kongurin
sínum fótum á land,
tolv brinjaðir af hans monnum
undir hans hvörji hand.

25.

Hugin gekk frá strondum niðan
væl í skrúðum klæddur,
reyðargullhjálm á hövdi bàr,
hann vàr firi ongum ræddur.

26.

Uppi í miðjum gràsgàrði
axlar hann síni skinn,

19.

Kappen blå han om sig svøber
og ganger i kongens hal;
en ting, som I ikke vide,
jeg eder nu sige skal.

20.

En ting jeg eder sige vil,
hvorom I intet vide,
jeg så skibe på havet komme,
hvis sejl vare blændende hvide.

21.

Ser du skibe ad havet komme,
hvis sejl ere hvide som lin,
vist en hövding det være må
at bejle til datter min.

22.

Såsnart nu deres snekker
mærked det nære land,
da kasted' de deres anker
ned i den hvide sand.

23.

Kasted' de deres anker
ned i den hvide sand,
først da steg kong Hugin
fra skibet op på land.

24.

Først da steg kong Hugin
fra skibet op på land,
på hver sin side han havde
tolv brynjeklædte mand.

25.

Hugin gik fra stranden op,
så statelig klædt han var:
med røden guldhjelm på hovedet
for intet frygt han bar.

26.

Midt udi den abildgård,
der axler han sit skind,

---

[1]) hegar = þegar *strax, såsnart som.*

og so búgvin gengur hann
í högar hallir inn.

27.

Og so búgvin gengur hann
í högar hallir inn,
sum Pippingur við borði sàt
við monnum hundra fim.

28.

Hugin gekk í höllina inn,
í forðum vàr sá siður,
hevir nú allt í einum orði:
heilsar og hann biður.

29.

Hugin stendur á hallar golvi,
ber fram kvøðu sína:
sit væl reystur Pipping kongur,
tú gev màr dottur tína.

30.

Leingi sàt hann Pippingur,
hugsaði um tey ráð,
hvursu hann skildi Hugin kongi
eitt gagnligt andsvàr fá.

31.

Tí svàraði Pipping kongur:
ikki skàl slíkum spàra,
leið mína dottur í höllina inn,
sjálv firi seg at svàra.

32.

Frúgvin vàr bæði studd og leidd,
hon inn í höllina gekk;
Hugin situr í násæti,
hann imsa liti fekk.

33.

Tekkilig vàr Óluva
í öllum vörildar tokka,
hárið vàr sum spunnið gull,
tàð làgaðist allt í lokka.

34.

Ver vælkomin min sæla dottir
biðlinum her at svàra,

således rustet ganger han
i höje haller ind.

27.

Således rustet ganger han
ind i de höje haller,
hvor Pipping kong ved bordet sad
med sine kæmper alle.

28.

Hugin træder i hallen ind
og som det skik monne være,
han hilser og beder i samme stund:
giv mig din datter kære.

29.

Hugin står på hallens gulv
frembærer hilsen sin:
hil dig, tappre kong Pipping,
du give mig datter din.

30.

Længe sad da Pipping kong,
det råd han tænkte på,
hvorledes kong Hugin skulde
et glædeligt svar nu få.

31.

Mælede nu Pipping kong:
dette jeg vil forfare,
I føre min datter i hallen ind
selv for sig at svare.

32.

Kongedatteren af terner fulgt
i hallen førtes ind,
Hugin sidder i höjsæde,
snart bleg, snart rød blev hans kind.

33.

Tækkelig var Olufa
og yndet overalt,
håret var som spundet guld,
i dejlige lokker det faldt.

34.

Vær velkommen, min kære datter,
bejleren svar du give,

síðan kannstu kjósa tàr,
um tú vilt kappan hàva.

35.

Svàraði frúgvin Óluva
í firsta orði tá:
hug bàr eg at Hugin kongi,
áður enn eg hann sá.

36.

Öllum fell tàð væl í làg
fàðir hennar og móðir,
og so frúnnar fosturfàðir,
Enrgilbret hinn góði.

37.

Tá íð frúgvin Óluva
ratti hond ivir borð,
listuligt vàr á at lýða
teirra festnarorð.

38.

Tàð vàr reysti[1] Hugin kongur,
fell á síni knà,
meðan hann frúnna Óluvu
til konu festi sàr.

39.

Drukkið vàr teirra brúdleypið,
hirðin vàr so fegin,
sum fuglurin á viði situr,
verður á ljósum degi.

40.

Hugin festi Óluvu,
førdi hàna heim,
hörpur og so pípur
leikaðu firi teim.

41.

Silki og so perlur
vàr eftir veginum breitt,
so vàr frúgvin Óluva
niður til strandar leidd.

dit hjærte derfor vælge nu,
om du hans brud vil blive.

35.

Mælede skön Olufa:
dertil jeg svare må,
min hu stod til kong Hugin,
forinden jeg ham så.

36.

Alle tyktes så vel derom
både fader og moder,
så og hendes fosterfader,
Engelbret den gode.

37.

Da den væne Olufa
rakte hånd over bord,
lysteligt var at lytte
til deres trolovelsesord.

38.

Det var tappre kong Hugin,
han knæled' for Olufa,
og strax hun loved som hans viv
med ham at drage derfra.

39.

Holdt de nu deres bryllup,
de hofmænd så glade var',
som fuglen bliver i træets gren,
når dagen frembryder klar.

40.

Hugin ægted' Olufa,
førte hende hjem,
på harper og på giger
man spillede for dem.

41.

Perler og kosteligt silke nu
henad vejen blev bredt,
derpå blev fru Olufa
ned til stranden ledt.

---

[1]) reystur *er det islandske* braustr, *tapper.*

42.
Tóku teir frúnna Óluvu
liftu ivir stavn,
fram gingu riddarar og sveinar,
teir góvu henni drottningar navn.

43.
Millum báða stavnana
hàr brá ein fàgur. litur,
sum hon frúgvin Óluva
í liftingini situr.

44.
Millum báða stavnana
ein fàgur litur brá,
hvàr hinn reysti Hugin kóngur
frúnni situr hjá.

45.
Vindur nú upp síni silkisegl,
honum birur vöx,
siglur so til sjálvs sins lands
í tölum dàgar sex.

46.
Firstur steig hann Hugin kongur
sínum fótum á land,
og hon frúgvin Óluva
undir hans högru hond.

47.
Liftir hann frúnna Óluvu
upp á land við sàr:
Gud og milda Maria moy
veri nú við tàr!

48.
Tá vàr hinn illi Mýlint
riðin oman á strond,
heilsaði hann drottningini
og tók í hennara hond.

49.
Tekkilig vàr Óluva
bæði til fót og hond,
Mýlint hugaðist drottningina,
táið hon steig á land.

42.
Førte de da fru Olufa
hen i skibets stavn,
frem ginge riddere og svende,
gave hende dronningenavn.

43.
Der udstråled så herlig en glans
over skibet hen,
som den væne fru Olufa
sidder i lyftingen.

44.
Der udstråled så herlig en glans
ud fra skibets stavn,
hvor den skönne Olufa sad
i kong Hugins favn.

45.
Han hejser nu op de silkesejl,
så bliden bör han får;
da rundne vare dage sex,
hjem til sit land han når.

46
Først steg nu kong Hugin
fra skibet op på land,
men hans hustru Olufa
gik ved hans höjre hand.

47.
Førte han fru Olufa
op på land med sig:
Gud og jomfru Maria så blid
være nu med dig!

48.
Da var onde Mylint
reden ned til strand,
han hilsed den væne dronning
og trykkede hendes hand.

49.
Tækkelig var Olufa
og yndelig at skue,
Mylint der han hende så,
optændtes af elskovslue.

50.
Tey vóru ikki leingi sàman,
til tess tey gótu svein,
á góðum stundum gitin vàr
og so vàr hann borin í heim.

51.
Hann vàr lagdur í klæði væl,
gott er at tàka til evna,
so vàr hann til kirkju borin,
Landrus bàð hon nevna.

52.
Borin vàr hann frá kirkju heim,
lagdur móður íhjá,
meira legði hon røkt á hann
enn allt tað gull, hon á.

53.
Hugin situr í hásæti
við reyðum kinnum og bleikum:
hvör skàl goyma drottning mína,
meðan eg fremji leik?

54.
Tí svàraði frúgvin Óluva,
konginum vàr so kær,
Engilbret meg higar førdi,
hann skàl vera hjá màr.

55.
Eg velji út àf mínum monnum
Mýlint riddaran snjalla,
hann skàl goyma drottning
og so mína gripi alla.

56.
Velur tú út àf tínum monnum
Mýlint riddaran ríka,
kenni eg hann àf verkunum,
firstur mann hann teg svíkja.

57.
Hugin fór á skogva burt,
vildi fremja leik;
eftir situr Óluva,
hon er á kinnum bleik.

50.
Avlede Hugin og Olufa
en sön efter föje tid;
undfangen han blev og til verden født
under en stjerne så blid.

51.
Svøbt han blev i kosteligt lin,
lyst er derom at kvæde,
derpå blev han til kirken båren,
Landrus skal han hedde.

52.
Hjem han blev fra kirke båren
ved moderens side lagt;
mere omhu hun viste ham
end alt sit guld og pragt.

53.
Hugin sidder i höjsæde,
hans kind den var så hvid:
hvo skal vogte min dronning kær,
imedens jeg drager i strid?

54.
Dertil svarede Olufa,
kongens hustru kære:
Engelbret mig førte hertil,
han skal hos mig være.

55.
Jeg vælger ud af mine mænd
Mylint en ridder snild,
dronning og mine skatte
ham betro jeg vil.

56.
Udvælger du af dine mænd
Mylint den ridder rige,
jeg hans gerninger kender vel,
han dig først vil svige.

57.
Hugin drog gennem skovene bort,
at øve kampeleg;
hjemme sidder Olufa,
hun er på kinden bleg.

58.
Óluva situr í kirkjuni,
lesur úr síni bók;
hàr kom Mýlint gangandi,
og hendur um frúnna tók.

59.
Hoyri tàð Mýlint ríki,
íð ætlar at gera illa,
tú vilt svíkja kongin —
slíkt mann domin spilla.

60.
Eg skàl geva tàr meira gull,
hann tekur til orða at birja,
enn hann gàv tàr Hugin kongur,
táíð hann fór at gilja.

61.
Hoyr tàð frúgvin Óluva,
viltú játtast màr,
tolv merkur í reyðargulli
vil eg geva tàr.

62.
Hàv tú sjálvur títt reyðargull,
eg tiggi ei gávur àf tàr,
nogv mann eg firi eygum sjá,
sum gud hevur unnað màr.

63.
Tá íð Mýlint hetta sá,
hann kundi ei drottning vinna,
brátt hann snúist henni frá
á tí sàma sinni.

64.
Mýlint gengur í kjallara,
blandar mjöð og vín,
og so mikið óminni
làt hann hàr útí.

65.
Og so mikið óminni
letur hann hàr útí,
ber nú inn firi Óluvu,
biður hàna drekka til sín.

58.
I kirken sidder Olufa
og læser i sin bog;
did kom Mylint gående,
sin arm om hende han slog.

59.
Høre du det, Mylint rige,
som pönser at handle ilde;
hvis du sviger din konges tro,
dit omdömme vil du forspilde.

60.
Jeg vil give dig mere guld,
så han taler for sig,
end kong Hugin i Pippings hal,
da han bejled' til dig.

61.
Om du Olufa hører min bön,
jeg dig siger forsand,
tolv mark af det røde guld
jeg dig giver på stand.

62.
Behold du selv dit røde guld,
ej gaver jeg tager af dig,
meget jeg for mine öjne ser,
som Gud haver undet mig.

63.
Mylint der han det indså,
han ej kunde dronningen böje,
flux fra hende han vendte sig
og monne sig bort forföje.

64.
Mylint går i kælderen ned,
blander vin og mjöd,
og så megen glemsel
han kommer i drikken sød.

65.
Og så megen glemsel
han kom i drikken sød,
bærer den ind for Olufa
og hende drikke bød.

66.
Óluva tekur við kerinum,
gerdi firi seg kross:
Gud og milda Maria moy
veri nú við os!

67.
Tá íð hon hevði drukkið,
hon greiddi aftur ker,
minntist ei á Hugin kong
og ikki hvàr hann er[1].

68.
Tàð vàr hinn illi Mýlint,
illfúsur hann vinnur,
stedgar ikki síni ferð,
firr enn hann Blámann finnur.

69.
Gakk tú tàr til hallar heim,
kjós tàr fàgurt fljóð,
frúgvin mann ikki undan sigast,
hon öllum er javngóð.

70.
Líkari vàr màr føðslan góð,
màtur og hàrtil drekka,
ongar eru höviskar kvinnur,
sum tikja í màr tokka.

71.
Líkari vàr màr føðslan góð,
màtur og hàrtil klæði,

66.
Olufa tog mod bægeret,
så fromt hun korser sig:
Gud og jomfru Maria blid
være nu hos mig!

67.
Da hun havde drukket ud
og bægeret givet tilbage,
hun mindedes ej kong Hugin
og ikke fordums dage.

68.
Det var den onde Mylint,
kun rænker hans sind udspandt,
han standser ikke sine skridt,
för han Blåmanden fandt.

69.
Skynd dig op i slottets hal,
til den væne viv du gå,
god hun er imod alle,
hun intet vil dig afslå.

70.
Bedre var, om du tilbød mig
at æde og drikke i mag,
der ere ikke høviske kvinder,
som finde i mig behag.

71.
Bedre var, om du tilbød mig
klæder og dertil mad,

[1]) Den spanske roman fortæller her, hvorledes Tomillas, greve af Köln, havde haft den plan at gifte sin datter, den skönne Aldigon, med hertugen af la Rocha (Hugin), men at den var strandet derved, at Pipin havde givet ham sin søster Oliva til ægte. Alligevel søgte den rænkefulde Tomillas (Mylint) ved forræderi at sætte sin plan igennem og hevne sig, skönt han udvortes viste sig som kongens fortrolige og hertugens ven. Da hertugen efter et længere ophold hos Pipin beslutter at drage hjem til sine lande med sin hustru og deres lille sön, besøge de efter løfte Tomillas i Köln. Det var en hed midsommerdag, de kom dertil, og Oliva beder til Tomillas's store glæde om noget at drikke, thi han har strax en trylledrik beredt, som hun drikker; hun føler sig syg; Tomillas får hende til at gå tilsengs; under hovedpuden har han lagt en seddel med mange trylle- og bevægelsesformularer, som har den kraft, at intet kan bringe den til at vågne, hvis hoved hviler derpå. Imidlertid har han indbudet hertugen og hans følge at indtage et måltid.

munnu flestallar höviskar kvinnur
meg bæði spotta og hàða.

72.

Mýlint gàv honum óminnisdrikk,
sum sögur ganga ífrá,
nektaði hann úr öllum klæðum,
bàr til seingjar svá[1].

73.

Neyðugan tók hann Blámannin,
frú Óluvu legði hjá,
tàð vàr ei so undarligt,
at brúður í liti brá.

74.

Bláar leggur hann armanar
ivir drottningar háls,
hann vàr blíður og bjartur,
men fátt vàr henni til máls.

75.

Bláar leggur hann varranar
niður á drottningar munn,
henni vàr blíður og bjartur ímót,
ganga nú svikini kunn.

76.

Stedgaðist Mýlint teimun hjá
eina so skamma stund,
síðan snúist hàðan frá
á Hugin kongins fund.

77.

Hugin kemur àf skogvi heim,
sàr tey merki stór:
hvör hevur her til hallar verið,
síðan eg heiman fór?

thi alle høviske kvinder
mig vise kun spot og had.

72.

Mylint gav ham glemselsdrik,
bedåred hans tanke og sind,
afdrog ham hans klæder
og lagde i sengen ham ind.

73.

Tog han viljeløs Blåmand
og lagde hos Olufa ned,
det var ej så underligt,
hun farve skifted' derved.

74.

Over dronningens hvide hals
de sorte arme han slog,
han var venlig mod hende,
men intet svar modtog.

75.

De sorte læber trykker han
ned på dronningens mund,
mod hende viser han venlighed,
vel går nu Mylints påfund.

76.

Mylint dvælede hos dem
blot en stund så kort,
dernæst kong Hugin at træffe
han iler fra dem bort.

77.

Hugin vender atter hjem
og spörger da på stand,
hvem haver gæstet slottets hal,
siden jeg drog af land?

---

[1]) Efterat have fået Oliva i seng, træffer Tomillas efter romanen en riddersvend, en sön af en af hans vasaller, der som en landstryger gik omkring i pillegrimsklæder; Tomillas lover ham ridderslaget, dersom han vil opfylde hans begæring, men viser ham med det samme en ring, som havde den mægtige egenskab, at når nogen så på den, da kunde han ikke afslå den nogen bön, som bar ringen. Således får Tomillas ham at klæde sig af og lægge sig ned hos Oliva; og da dette er sket, har tryileseddelen under hovedgærdet den samme indflydelse på ham som på Oliva, og nu iler Tomillas efter hertugen, som han træffer ved måltidet, og fører ham ind til Oliva.

78.
Hugin tàlar við Mýlint ríka,
eg geri tàð ei at loyna:
hvàr er Óluva drottning mín,
íð eg fekk tàr at goyma?

79.
Tàr stígið ivir breiða borð,
veldigi harri her,
síðan skàl eg siga frá,
hvàr Óluva drottning er.

80.
Leiddur vàr hann í húsið inn,
sum Óluva firi lá,
konginum varð so illa við,
táíð hann hetta sá.

81.
Hugin stendur á hallargolvi,
sortnar ratt sum mold:
illa hevur tú Óluva nú
spillt títt ljósa hold.

82.
Mýlint tók tann Blámannin,
hann legði firi gátt:
her mannstú tann lagsmannin sjá,
íð hon hevur haft í nátt.

83.
Mýlint treiv sítt góða svörð,
hjó hann í luti tvá,
hvàr hans reyða blóð tá rann,
hàr tendraðust ljósini á[1].

84.
Hoyri tàð tú Mýlint ríki,
hetta er mikil villa,

78.
Hugin taler til Mylint rige:
derom jeg spörger dig,
hvor er dronning Olufa,
jeg gav dig at vogte for mig?

79.
Du træde hen til brede bord,
min mægtige herre kær,
da jeg siger dig forsand,
hvor Olufa dronning er.

80.
Ført han blev i kammeret ind,
hvor Olufa for dem lå,
kongen optændtes af vrede,
der han dette så.

81.
Hugin stander på hallens gulv,
bliver som jorden sort:
skændigt haver du, Olufa,
kastet din skönhed bort.

82.
Mylint tog da Blåmanden,
og slængte på gulvet ham brat:
her du ser den boler,
som hun haver haft i nat.

83.
Mylint greb sit gode sværd,
gav hannem ulivssår,
hvor hans røde blod da randt
lysglans af det går.

84.
Høre du Mylint rige,
her vildfarelse er for sand,

[1]) Romanen lader her Oliva vågne og erklære riddersvendens uskyldighed; idet nemlig Tomillas rykker ham ud af sengen for at myrde ham, følger hovedpuden og trylleseddelen med, og Oliva kan således opvågne af sin bevidstløse tilstand og se, hvad der foregår ved hendes side. Kvadet derimod lader Blåmandens uskyldigt udgydte blod selv vidne om hans uskyldighed, idet «der går lysglans af det"; da hertugen sér dette tegn fra Gud, bliver han tvivlrådig og irettesætter Tomillas, at han har «dræbt sagløs mand"; Mylint véd at kaste skylden på Olufa.

tú hevur dripið hann sàkleysan
og tàð gerdi tú illa.

85.

Tegi, tegi, veldigi harri,
tàli tàr ikki slíkt,
hetta eru frúnnar illgerningar,
tikir os vera líkt.

86.

Tàð vàr Hugin kongurin,
tekur til orða so:
heim skal bjóða Pipping kongi,
senda eftir honum boð [1].

87.

Tàð vàr hann tá Engilbret,
íð tey boðini bàr
hàðan og til landana,
sum Pippingur staddur vàr.

88.

Hoyr tú tàð nú Engilbret,
tú sig màr satt ífrá:
hvursu livur Óluva dǫttir mín,
íð Hugin kongi er hjá?

89.

Eg kann ikki sannari
siga tàr nú til,
hon er funnin hjá öðrum manni,
kongur teg finna vil.

90.

Kongur kemur àt landinum
(broytur í bragdar tátti)
spir eftir Óluvu síni dottur:
munnum vit finnast aftur?

91.

Mýlint gengur í kjallara,
blandar mjöð í ker,

ilde haver du handlet
ved at dræbe sagløs mand.

85.

Du tie, du tie, mægtige herre,
du tale ikke så,
i dronningens tryllekunster
du årsagen søge må.

86.

Det da var kong Hugin,
til orde så han tager;
bede vil jeg Pipping kong,
at nu til mig han drager.

87.

Det var ædle Engelbret,
som budet skulde bære
derfra og hen til det land,
hvor Pipping monne være.

88.

Høre du det Engelbret,
for sand du sige mig nu:
hvorlunde mår Olufa datter min
som kong Hugins hustru?

89.

Alt jeg strax berette vil
og sandheden sige dig:
hun er funden hos anden mand,
kongen dig byder til sig.

90.

Pipping drager til Hugins land
(scenen vexler nu atter)
spörger efter Olufa:
mon jeg vil træffe min datter?

91.

Mylint ganger i kælderen,
han rænkefuld blanded' mjöd,

---

1) Efter romanen lader hertugen budet true Pipin ufortøvet at komme til sig, da han ellers vil myrde Oliva og sig selv. Pipin kommer, Olivas uskyld bliver prøvet ved gudsdomme, også her går hun igennem det luende bål, uden at engang hendes klæder blive berørte deraf, men alligevel vil kongen ikke tro på hendes uskyld og hun går i kloster. Pipin overtaler nu selv hertugen til at ægte Tomillas datter Aldigon.

stígur so inn firi Pipping kong
ok svik til hans tá ber.

92.

Mýlint gàv honum óminnisdrikk,
hann skuldi einki minnast,
ei til Óluvu sína dottur,
einki henni unna.

93.

Inn kom frúgvin Óluva,
hon fell sínum fàðir til fóta,
ràk hann hàna reiður burt,
hon sá sàr lítið til bóta.

94.

Hann tók hövdið àf Blámanni,
Óluvu kastar firi knà:
tàk tú hetta lagsmanns hövur,
tú elska tàð nátt og dàg.

95.

Öllum vàr nú harrunum
svikini til mongdar,
uttan hinum trúgva Engilbret,
sum frúnni filgdi til landa.

96.

Eg skàl verja drottningina,
berjast skaltú við meg,
eg í berari skjúrtuni,
Mylint! herklæð teg!

97.

Riðu teir tá distin sàman
àf so tungari treyt,
Engilbret hevði Mýlint ríka
so langt àf sàðli á breyt.

98.

Tàð er mín firsta undanførsla:
flitið meg út á hàv!
eri eg sek í hesum verki,
sökki eg niður í kàv.

99.

Óluvu førdu á hàvið út,
so er greint firi màr,

trådte frem for kong Pipping,
med svig ham drikken bød.

92.

Mylint gav ham glemselsdrik
hans tanke og sind at bedåre,
at han skulde glemme Olufa,
som för han elsked' så såre.

93.

Ind kom fruen Olufa,
sin fader tilfode hun faldt,
vred han hende fra sig jog,
hun så, at tabt var alt.

94.

Den Blåmands afhuggede hoved
han kasted' for hende brat:
tag du denne bolers hoved,
du elske det dag og nat.

95.

Nu ingen af alle hoffets mænd
hadet til Olufa dulgte,
uden den trofaste Engelbret,
som hende til landet fulgte.

96.

Jeg vil kæmpe for dronningen,
stride skal du med mig,
jeg uden skjold og harnisk —
Mylint, du ruste dig!

97.

Sammen rede de der en dyst,
så hårdt mod hinanden de for',
Engelbret kastede Mylint
så langt af sadlen til jord.

98.

Det er min første uskyldsprøve;
I føre mig ud på hav!
er jeg skyldig i denne sag,
i bölgen jeg finder min grav.

99.

De Olufa førte på havet ud,
så mig berettet er,

tá íð teir komu til landana,
vàr Óluva firi hàr.

100.

Tàð vàr illi Mýlint,
íð nú mundi mæla svá:
hetta eru frúnnar illgerningar,
sum her vær munnum sjá.

101.

Tàð er mín onnur undanførsla
í lugandi bál at renna;
eri eg sek í hesum máli,
tá mann mítt lekam brenna.

102.

Óluvu settu á bálið út
(mangt varð henni àt meini),
beit ikki eldur á hennara holdi,
heldur enn knívur á hörðum steini.

103.

Ikki vildi kongurin
tàka tá frúgv àf lívi,
tí hann hevði á nökrum stundum
unnað tí væna vívi.

104.

Óluva gekk àt vögguni
at minnast við sonín sín:
liv nú heilur og happadrjúgvur,
gloym ikki móður tína!

105.

Fram kom illi Mýlint,
íð báðum vildi mein,
spenndi örv á stinnan strong,
tàð brast í brúnabein.

106.

Mýlint fór firi kongin inn,
frúnni at vekja harm:
ei er hon í einum vond,
nú vil hon drepa sítt barn.

107.

Ikki verði tàr, Mýlint ríki,
eydna àf tínari giftu;

da de kom på land igen,
stod Olufa for dem der.

100.

Mælede Mylint rige,
som stedse var ond i hu:
det er Olufas trolddomsgerning,
som her vi skue nu.

101.

Det er min anden uskyldsprøve
på luende bål at bæres;
er jeg skyldig i denne sag,
da vil mit legem fortæres.

102.

Olufa lagdes på bålet op
(for farer udsattes hendes liv),
hende skaded' ej ilden mer,
end hården sten en kniv.

103.

Ikke vilde Hugin selv
berøve Olufa liv,
fordi han engang havde
elsket den væne viv.

104.

Olufa gik til vuggen ind
at kysse sönnen sin:
i lykke og held du leve,
forglem ikke moder din!

105.

Frem kom onde Mylint
at volde dem begge mén;
han lagde pil på spændte streng,
traf drengens pandeben.

106.

Mylint ganger for kongen ind
lögn at föje dertil:
ej alene i ett er hun ond,
sit barn nu myrde hun vil.

107.

Ægter din datter end Hugin kong,
sin lykke hun vil forlise;

hann íð alla vörild skapti,
skàl millum okkara skifta.

108.

Tàð er mín triðja undanførsla,
um tàr viljið hàna tiggja:
setið meg í oyðumörk,
hvàr ormar og ódjór liggja.

109.

Fluttu teir drottning i oyðumörk
mitt í orma tàl,
allir lögdust teir niður hjá henni,
allt gekk henni væl.

110.

Tóku teir frúnna Óluvu,
førdu í ormaborg;
heima liggur kongurin,
sjúkur í sínari sorg.

111.

Henni kom føði àf himni niður,
legðist frúnni hjá,
meðan kongur í borgum liggur
treygur àf tungari trá.

112.

Settu teir frúnna i oyðumörk
í tá ormapínu;
men Mýlint býður konginum
Galionnu dottur sína.

113.

Eg mann ongari jomfrú lova
at leggja á mín arm
eftir Óluvu drottning míní,
tí hon vekir màr harm.

114.

Hoyr mín veldigi harri,
làt ikki á hàna minnast,
tàk nú við Galionnu,
ástir við hàna at binda.

115.

Mundi tá reysti Hugin kongur
falla á síni knà,

han, som skabte al verden,
retfærdighed vil mig bevise.

108.

Det være min tredje uskyldsprøve,
om I mig derpå vil stille:
I føre mig ud i den øde örk
blandt øgler og udyr vilde.

109.

De dronningen derpå i øde örk
til slanger og øgler føre,
men alle sig lagde for hende ned,
ej torde de hende røre.

110.

De bragte dronning Olufa
hen i den ormeborg;
hjemme ligger kongen,
han pines svart af sorg.

111.

Til hende kom føde fra himlen ned,
for hendes fødder bæres,
medens Hugin i kongeborgen
af sin længsel fortæres.

112.

Olufa de satte flux
i ormeborgen ind;
men Mylint tilbyder kongen
Galianna datter sin.

113.

Jeg mōn ingen jomfru elske
og lægge ved min side,
efter jeg misted Olufa —
jeg aldrig glemmer min kvide.

114.

Hør du det, min mægtige herre,
din hu du fra Olufa vende;
tag min datter Galianna,
knyt elskovsbånd med hende!

115.

På knæ da monne falde
den tappre Hugin konning,

táíð hann Galionnu Mýlints dottur
til konu festi sàr.

116.

Tey vóru ikki leingi saman,
til tess tey gótu svein;
hann vàr á illum stundum gitin,
og so vàr hann borin í heim.

117.

Sveipar hon hann í klæði væl,
gott er at tàka til evna,
síðan làt hon presti bera,
Málandrus bàð hon nevna.

118.

Áður hann gàt á golvi gingið,
tá beit hann mann í føtur,
Mýlint og hon Galianna
bjóða firi hann bøtur.

119.

Upp hàr vuxu sveinarnir
báðir á eini grund;
so vàr munur teirra millum
sum kristin màður og hundur.

120.

Teir vuxu upp í ríkinum
báðir í eini höll;
tàð vàr sonur Óluvu,
íð hirðin unti öll.

121.

Báðir riðu sveinarnir
eftir leikvöllum fram,
reystur vàr sonur Óluvu,
í hvörjum leiki vann.

122.

Málandrus hevði upp sína hond,
gàv honum högg á tenn,
blóðið fleyt í barmin niður,
sógu tàð mangir menn.

123.

Landrus slóg tá afturímót,
tàð brast hans brúnabein,

da han Mylints datter
sig fæstede til dronning.

116.

Galianna fødte Hugin
en sön efter föje tid;
undfangen han var og til verden født
under en stjerne ublid.

117.

Svøbt han blev i kosteligt lin,
lyst er derom at kvæde,
derpå blev han til kirke båren,
Malandrus skal han hedde.

118.

Förend han kunde på gulvet gå,
da bed han folk i fødder,
Mylint og Galianna
give for ham bøder.

119.

Op der voxed svendene
begge i samme hjem;
som mellem kristenmand og hund —
slig forskel var der på dem.

120.

Opvoxede i riget der
på ett sted svendene begge;
hofmændene for Olufas sön
deres yndest for dagen lægge.

121.

Rede da begge svendene
på den kampplads frem;
Landrus sejred' i hver en leg,
thi tapprest han var af dem.

122.

Malandrus løfted op sin hånd
og slog ham med knyttet næve,
blodet flød på brystet ned,
det så de hofmænd gæve.

123.

Til gengæld slog da Landrus,
hans pandebrask han brød,

kenndi sàr illi Málàndrus
so brádliga fáa mein.

124.
Mýlint gengur firi kongin inn:
hvör skàl hetta mál verja,
at tú letur tín horkonuson
títt einkabarn so berja?

125.
Mýlint gengur firi kongin inn,
sveininum vildi sút;
Hugin letur Landrus unga
við lurkum lemja út.

126.
Landrus fór tá uttan hallar,
til tess hevði hann frætt,
hvàr hin sæla kona býr,
við móður hans vàr í ætt.

127.
Á tí sàma kvöldinum
gisti hann Sivju heima,
minntust tey á móður hans,
sorgir vuxu hjá teimun.

128.
Hon gàv honum gullbúín klæði,
drongur er hann fríður,
heilur og sælur, Landrus mín,
á hvönn vegin tú ríður!

129.
Tàð vàr reysti Landrus,
ràð sàr út at ríða,
sviku teir àf honum klæðini
innan grøna líða.

130.
Snarlíga tá snúist hann
aftur á Sivju fund,
úti stóð og fagnaði honum
hit inniliga sprund.

131.
Tàð vàr Sivja fostra hans,
tekur so hátt at læga:

mærkede brat Malandsrus,
at det var et alvorssted.

124.
Mylint træder for kongen ind:
hvem skal vel hevne dette,
at du lader din slegfredssön
dit kære barn forurette?

125.
Mylint træder for kongen frem
at volde de ungersvend sorg;
Hugin da lader Landrus jage
med knipler ud af sin borg.

126.
Landrus drager fra hjemmet bort,
da han erfarede det,
hvor den ædle kvinde bode,
som var af hans moders æt.

127.
Det var den samme aften,
han Sivjas gæst mon være;
sorrigfulde de bleve i sind
ved at mindes hans moder kære.

128.
Hun gav ham klæder indsyde med guld,
en svend han er så fager:
held og lykke følge med dig,
hvorhen du, Landrus, drager!

129.
Det var den bolde Landrus,
besluttede ud at ride,
listig man klæderne fra ham tog
under den grönne lide.

130.
Hurtig fra dem han vendte sig
tilbage til Sivjas gård;
med åben favn på tærskelen
den ædle kvinde står.

131.
Det var Sivja hans frænke kær,
udbryder til ham med latter:

Gàlianna er tín sjúkmóðir,
enn vil hon teg ægа.

132.

Skàr hon aftur gullbúin klæði,
gàv honum horsið fríða:
ver væl um teg, Landrus mín,
hvönn veg tú manst ríða.

133.

Tàð vàr um ein annan dàg,
hann ætlar sína frændir vitja:
tá íð hann kom á skogvin fram,
hann sá tvá pílgríma sitja.

134.

Teir buðu honum stíga
inn firi breiða borð,
eta og drekka gott við sàr,
tí hann vàr so vælborin.

135.

Ikki visti Landrus àf,
firr enn horvið vàr àf breyt
màtur og drekka og klæði góð,
allt tá honum treyt.

136.

Nàkin ríður Landrus ungi
aftur á Sivju fund,
úti stendur og fagnar honum
hit inniliga sprund.

137.

Hevði hon upp sína høgru hond,
hann á kjálka slær:
tàk tú ikki mannminkan
àf minni manni tàr.

138.

Gàv hon honum gullbúin klæði
horsið tàð hit sterka:
møtur tú tíni sjúkmóður,
tú vinn henni ábótaverk.

139.

Landrus reið hàr uttan halla,
vàr honum einki àt meini;

Galianna er din stedmoder,
hun vil dig forskrække atter.

132.

Guldindsyde klæder ham gav
så rask en ganger dertil:
vogt dig vel, min Landrus,
hvor du end færdes vil.

133.

Det var på en anden dag,
han gæste vil en frænde;
der han kommer i skoven ind,
han træffer pillegrimme tvende.

134.

De bøde ham træde til breden bord
for deres gæst at være,
der at æde og drikke godt
dem til hæder og ære.

135.

Intet mærkede Landrus, för
forsvundet var derfra
mad og drikke og klædning god —
alt han manglede da.

136.

Nøgen rider da Landrus
tilbage til Sivjas gård,
med åben favn på tærskelen
den ædle kvinde står.

137.

Løfted' hun op sin höire hånd
på kinden et slag ham at give:
ej du tåle af ringere mand,
hvad dig til skam vil blive.

138.

Guldindsyde klæder ham gav
og en ganger stærk:
møder du din stedmoder,
da øve du gengældsverk.

139.

Landrus rider fra borgen ud,
så glad han var i sinde,

hoyrdi hann hàr dvörga tvá
mæla inni í steini.

140.

Hesin er sonur Óluvu,
íð teir vildu svölt,
firra drottning Hugin kongs —
mín bróðir, tàla ikki hvöllt.

141.

Óluva er í oyðumörk
væl í fimtan vetur,
henni kemur føði àf hinni niður,
tàð hevur at týða betur.

142.

Teir hàva sàr ein lítlan dúk
upp á seg at binda,
hàr er hvörs manns gødska í,
kann allar sútir rinda.

143.

Svàraði eldri dvörgurin
tàlar við sín bróður:
fá tú honum henda dúk
at føra síni móður.

144.

Undirstóð hann dvörga mál,
áður hann hàðan gekk,
brand hann hevði heim við sàr,
íð góðan sigur fekk.

145.

Landrus reið tá hàðani burt,
er so greint firi màr,
aldrig hoyrði hann fagrari song,
enn tá firi oyrum bàr.

146.

Landrus vàr komin firi heygin tann,
íð hans lá móðir í dvàli,
hàr seng ein so heilagur fuglur
betur enn náttargàli.

147.

Landrus legði örv á strong,
hann býr seg til at skjóta,

kom han til en sten og dværge to
hørte han tale derinde.

140.

Olufa, som de udhungre vilde,
er denne ungersvends moder;
vogt dig vel, han ej hører din röst,
du tale så sagte, min broder!

141.

Siden Olufa kom i örken her,
vel femten vintre hengik,
men ondskab stifted' hendes lykke,
thi føde fra himlen hun fik.

142.

Der have de et lidet klæde,
al lykke er deri at finde;
hvo, der bærer det på sig,
hans sorger brat forsvinde.

143.

Svared' da den ældre dværg,
han taler til sin broder:
giv du ham nu dette klæde
at bringe til sin moder.

144.

Vel forstod han dværgemål,
förend han derfra gik,
et sværd han bragte hjem med sig,
hvorved han altid sejer fik.

145.

Landrus red da derfra bort,
således sagnet går,
aldrig han hørte så fager en sang,
som den, til hans øre nu når.

146.

Landrus kom nu til den höj,
hvor Olufa lå i dvale,
der sang en så hellig fugl
bedre end nattergale.

147.

Landrus lagde pil på streng,
at skyde han vil sig berede,

fuglinum sàr firi brosti liggja
mangar ormar ljótar.

148.

Hoyr tú tàð hin ungi màður,
hvursu skál eg teg nevna,
firi hvàt vilt tú deyða meg,
hvàt hàvi eg gjört til hevndar?

149.

Landrus skalt tú nevna meg,
Hugin konungs son,
tàð vàr màr til móður sagt,
at Óluva hàt hon.

150.

Af gudi verði tú gövgaður,
Landrus sonur mín,
hvàt hevur hann til ráða tikið,
Hugin fàðir tín?

151.

Hann hevur fest sàr àðra drottning,
Galianna hon heitir,
Mýlint ríki er fàðir hennar,
so mongum illt hann veitir.

152.

Átt hàva tey ein ungan son,
Málandrus skulum vit nevna,
hann hevur eir úr móður kini,
borin til illt at evna.

153.

Livur hon Sivja, fostra mín,
íð býr firi handan á,
tú bið hàna senda màr klæði góð,
hevur hon til tess ráð.

154.

Brádliga fór tá Landrus ungi
aftur á Sivju fund,
úti stóð og fagnaði honum
hit inniliga sprund.

155.

Eg vàr màr í skogvi í dàg,
hàr mína móður eg sá,

for fuglens bryst ser han ligge
mange øgler lede.

148.

Høre du det, ungersvend,
hvad navn skal jeg give dig,
hvad er vel min brøde,
at du vil dræbe mig?

149.

Landrus skal du nævne mig,
sön af Hugin konning;
om min moder er mig sagt,
at det var Olufa dronning.

150.

Af Gud velsignet vorde du,
Landrus sönnen min,
hvad beslutning har han taget
Hugin fader din.

151.

Han ægtet har en anden dronning,
Galianna hun hedder,
Mylint rige er hendes fader,
så mangen han ondt bereder.

152.

Galianna har født en sön,
Malandrus vi ham kalde,
i moders fodspor træder han,
thi ond han er mod alle.

153.

Lever Sivja fostermoder
hinsides den brede flod,
bed hende, hvis hun har sind dertil
at sende mig klædning god.

154.

Skyndsomt red da Landrus unge
tilbage til Sivjas gård;
med åben favn på tærskelen
den ædle kvinde står.

155.

Jeg red igennem grönne skov
og så min moder kære,

hon bàð teg senda sàr klæði góð,
um tú hevur til tess ráð.

156.
Sivju varð so illa við,
hon tekur so sárt at gráta:
tín móðir mátti á skemri stund
sítt unga lívið láta.

157.
Gud firigevi tàr fostra mín,
tú grunar ei guds mátt,
eg hàvi við mína móður mælt,
og tàð skàl frættast brátt.

158.
Sivja skàr tá klæði góð,
gàv honum horsið sterka:
finnur tú tína sjúkmóður,
tú lona henni ábótaverk.

159.
Burtur reið tá Landrus ungi
bæði við gleði og gleim,
fordi hann sína sælu móður
aftur til Sivju heim.

160.
Tàð vàr um ein helgan dàg,
hann ætlar til kirkju ríða,
visti ikki firr enn hann vàr
í sterkum streymi og stríðum.

161.
Visti ikki firr enn hann vàr
í sterkum streymi og stríðum,
rossið bàr hann aftur til lands
á fagrar flötur og fríðar.

162.
Skàpar hon seg í drekalíki,
eitur vildi spràna,
horsið henni leyp á bàk,
Galionnu tàð varð àt bàna.

163.
Tàð vàr um ein helgan dàg,
dreingir drekka jól,

hun bad dig sende sig klædning god,
om villig dertil du mon være.

156.
Sivja blev så sorrigfuld,
hun fældede tårer blide:
Olufa din moder måtte
så ung alt døden lide.

157.
Gud tilgive dig fostermoder,
du aner ej Guds vælde,
jeg har med min moder talt,
det rygtet skal snart fortælle.

158.
Sivja skar de klæder gode,
gav ham en ganger så stærk:
træffer du din stedmoder,
da øve du gengældsværk.

159.
Bort da red nu Landrus unge,
både med glæde og gammen,
han og hans kære moder
rede da hjem tilsammen.

160.
Det var på en helligdag
han agter til kirke at ride,
han mærked intet, för han var
i strömme hårde og stride.

161.
Han mærked' intet, för han var
i strömme hårde og stride,
hesten bar ham til land igen
på enge grönne og blide.

162.
Til drage, som edder og gift udspyr,
omskaber sig Galianna,
hesten springer op på dens ryg,
det blev da dragens bane.

163.
I borgen man holdt den hellige fest
og julemåltidet nød,

drottning fell úr hásæti
deyð á hallargolv.

164.

Landrus tók sína sæla móður,
setti hàna á sín hest,
riðu tey tá til hallar heim,
sum tey máttu betst.

165.

Tàð vàr frúgvin Óluva,
hon gekk í höllina inn,
allar tær, íð inni vóru,
bliknaðu tá um kinn.

166.

Landrus gekk í höllina inn,
fàðir síns skegg hann ristur,
allir teir, íð inni vóru,
sótu tá alvæl tvistir.

167.

Landrus stendur á hallargolvi,
Mýlint àt honum neig:
sig màr skjott og skundiliga
hví tú mína móður sveik?

168.

Miskun, miskun, Landrus ungi,
vænti eg tó àf tàr,
tí at eg hàvi Hugin kongi
so leingi verið kærur.

169.

Tàð skàl eingin àf mínum monnum
vinna honum mein,
firr enn hann sigir á öllum lutum,
hvursu hann drottning sveik.

170.

Hoyr tàð Landrus, kappin reysti,
eg geri tað ei at loyna:
beyð eg henni gull og fà,
so vildi eg fljóðið royna.

171.

Einki vildi hon játta màr,
men vekja màr stóran harm,

dronningen brat på hallens gulv
nedfaldt fra höjsædet død.

164.

Landrus da sin kære moder
satte op på sin hest,
rede de så til slottet hen,
alt hvad de kunde bedst.

165.

Det var dronning Olufa,
hun gik i hallen ind,
alle de kvinder, som inde vare,
blegnede da på kind.

166.

Landrus ganger i hallen ind,
ryster sin faders skæg,
alle kæmper, som inde vare,
de sade så tavse ved væg.

167.

Landrus stander på hallens gulv,
for ham nejed Mylint rige:
dette du sige mig på stand,
hvi mon du min moder svige?

168.

Nådig, nådig, Landrus unge,
jeg håber, du mig vil være,
fordi jeg en ven så længe var
af Hugin, din fader kære.

169.

Ingen ham røre af mine mænd,
frist jeg vil ham tilsige,
til alle rænker opregnet han har,
hvorved han min moder mon svige.

170.

Hør du det Landrus, tappre helt,
jeg sandheden ej vil forvende,
jeg tilbød Olufa guld og gods,
så vilde jeg friste hende.

171.

Intet hun vilde indrömme mig,
det voldte mig stor harm,

tí tók eg sàkleysa Blámannin,
og legði í hennara arm.

172.

Ræddur vàr nú Mýlint ríki,
fell Óluvu til fóta,
ràk hon hann af reiði burt,
hon bàð ikki sálina njóta.

173.

Hesir somu ljótu ormar,
sum Óluvu vóru skjól,
hàgar førdu teir Mýlint ríka,
so sorgarfull vóru hans jól.

174.

Settu teir Mýlint í ormagröv,
tàð vóru eingi undur,
áður hann kom hàr hálvur inn,
teir rivu hann kikan sundur.

175.

Hugin situr í hásæti,
imsa liti fekk,
tá íð hann sá hit væna vív,
eftir hallargolvi gekk.

176.

Kongur býður drottning síni
á armi hjá sàr at liggja,
tökk hàvi frúgvin Óluva,
hon vildi tey boð ei tiggja!

177.

Hon gàv seg í kloystur inn
àf so góðari trú,
aldrig á síni ævini
tàð livur hon betur enn nú.

178.

Tàð vàr frúgvin Óluva,
gàv seg í nunnukloystur;
Landrus heitir hennar sonur,
íð bæði varð ríkur og reystur.

Viðgángur: Stígum fast á várt golv,
spàrum ei vár skó;
Gud mann ráða, hvàr vær drekkum
onnur jól.

derfor tog jeg sagløs Blåmand
og lagde i hendes arm.

172.

Bange var nu Mylint rige,
han knæled', hvor Olufa sad,
stødte hun ham i vrede bort,
ej for hans sjæl hun bad.

173.

De samme hæslige øgler,
som Olufa forhen beskytted',
til dem indkaste de Mylint,
glad jul med kval han ombytted'.

174.

De satte Mylint i ormegrav,
ej undres man kan derved,
næppe var han kommen derind,
för de ham söndersled'.

175.

Hugin sidder i höjsæde
han skifted' farve på kind,
da han så den væne viv
træde i hallen ind.

176.

Kongen tilbyder Olufa
at blive hans hustru kære,
tak da have den frue god,
hun vilde hans viv ej være!

177.

Hun gav sig i klostret ind
af så from en tro,
aldrig som der i sin levetid
hun fandt så salig ro.

178.

Det da var fru Olufa,
i nonnekloster sig gav;
Landrus hedder hendes sön,
en ridder mægtig og brav.

Omkvæde: Træder fast på vort gulv,
alle raske mænd!
Gud han råder, hvor vi holde
Jul igen.

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

1848.

PROTECTOR

HS. MAJESTÆT KONG FREDERIK VII. aarlig Gave 300

MEDLEMMER

MED DERES I AARET 1848 YDEDE BESTANDIGE ELLER AARLIGE BIDRAG VEDFÖIEDE*.

H. M. OSCAR I, KONGE AF SVERIGE OG NORGE ........F.B.B.
H. M. NICOLAUS I, Keiser af Rusland .... F.B.B.
H. M. FREDERIK WILHELM IV, Konge af Preussen .... F.B.B.
H. M. CARL ALBERT, Konge af Sardinien .... F.B.B.
H. M. WILHELM II, Konge af Nederlandene .... F.B.B.
H. M. DON PEDRO II, Keiser af Brasilien .... F.B.B.
H. M. OTTO I, Konge af Grækenland .... F.B.B.
H. M. FREDERIK AUGUST, Konge af Sachsen .... F.B.B.
H. M. MOHAMMED SHAH SHAHIN SHAH, Konge af Persien 360
H. Ks. H. LEOPOLD II, Storhertug af Toscana .... F.B.B.
H. Ks. H. ALEXANDER, Storfyrst Thronfölger af Rusland ...... F.B.B.
H. Ks. H. MAXIMILIAN, Hertug af Leuchtenberg .... F.B.B.
H. K. H. GEORG, Storhertug af Meklenborg-Strelitz .... F.B.B.
H. K. H. FREDERIK FRANTS, Storhertug af Meklenborg-Schwerin F.B.B.
H. K. H. LEOPOLD, Storhertug af Baden .... F.B.B.
H. K. H. AUGUST, Storhertug af Oldenborg .... F.B.B.
H. K. H. CARL, Hertug af Lucca .... F.B.B.
H. K. H. CARL, Kronprinds af Norge og Sverige .... F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Preussen .... F.B.B.
H. K. H. WILHELM, Prinds af Oranien .... F.B.B.
H. K. H. FREDERIK, Prinds af Nederlandene .... F.B.B.
H. K. H. JOHAN, Prinds af Sachsen .... F.B.B.
H. K. H. EUGEN, Prinds af Savoyen-Carignan 100
H. H. ADOLPH, Hertug af Nassau .... F.B.B.
H. H. ERNST, Hertug af Sachsen-Koburg og Gotha .... F.B.B.
H. H. PETER, Prinds af Oldenborg .... F.B.B.
H. H. ALEXANDER, Hertug af Anhalt-Bernburg .... F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Weimar .... F.B.B.
H. H. BERNHARD, Hertug af Sachsen-Meiningen .... F.B.B.

---

* Forkortelser: F.B. ɔ: har forhen erlagt Bidrag for dette Aar; F.B.B. ɔ: forhen bestandigt Bidrag; V.B. videnskabeligt Bidrag; S.B. ved Bidrag til Samlingerne (Selskabets Bibliothek, det historisk-archæologiske Archiv, Museet for nordiske Oldsager, det amerikanske Cabinet etc.) afgjort Bidraget; C.B. ved udförte Commissioner Bidraget afgjort.

Bastholm (H.), Pastor emeritus . . . . F.B.B.
Borring (S. L.), Professor 3
Egilsson (Sveinbjörn), T.D., Rector ved den lærde Skole i Reykiavik, Island, 3
Engelstoft (L.), Conferentsraad og Professor 4
Ewald (C.), Kammerherre og Generalmajor 5
Hagemann (J. L.), Kammerherre og Generalmajor 5
Ingemann (B. S.), Etatsraad og Professor, Director for Academiet i Sorö, 3
Jacobsen (H. C.), Etatsraad 5
Lund (J. L. G.), Professor og Historiemaler ved Kunst-Academiet 3
Paulsen (C.), Etatsraad og Professor ved Universitetet i Kiel . . F.B.B.
Rafn (C. C.), Etatsraad og Professor . . . . F.B.B.
Tauber (E. G.), Etatsraad 3
Thomsen (C. J.), Etatsraad, Directeur ved Mynt-Cabinettet 3
Werlauff (E. C.), Conferentsraad, Overbibliothekar og Professor 5
Oehlenschläger (Adam), Conferentsraad og Professor 5
Hegermann-Lindencrone (Hs. Excell. J. H.), General-Lieutenant 6
Hvidt (L. N.), Etatsraad og Bank-Directeur 10
Thorarensen (Laurus), Sysselmand, Island 3
Afzelius (A. A.), Hofprædikant, Enköping . . . . V.B.
Bosworth (Joseph), P. D., Sognepræst til Etwell, Derbyshire . . F.B.B.
Grimm (Jacob), Hofraad og Professor, Berlin . . . . V.B.
Hagen (F. H. von der), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . V.B.
Moltke (H. E. Greve E.), Kongelig Dansk befuldmægtiget Minister i Paris 3
Petersen (N. M.), Professor i de nordiske Sprog 4
Sommer (C. H.), Oberstlieutenant, Commandant paa Rosenborg 3
Sveinbjörnsson (Thord), Justitiarius i Landsoverretten paa Island . . . 3
With (J. P.), Justitsraad, Herredsfoged, Stjernholm ved Horsens . F.B.B.
Berg (H.), Etatsraad og Regjeringsraad, St. Thomas . . . . F.B.B.
Scholten (P. C. F.), Gen.-Maj., Gen.-Gouv. over dansk Vestindien F.B.B.
Treschow (F. W.), Conferentsraad . . . . F.B.B.
Velschow (H. M.), Professor 3
Schröder (J. H.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . . . F.B.B.
Giesebrecht (L.), Professor ved Gymnasiet i Stettin . . . . F.B.B.
Melsted (Paul), Justitsraad, Sysselmand, Island 6
Adamson (John), Secretair ved Antiqvarernes Selskab i Newcastle, F.B.B.
Dorph (N. V.), Professor 3
Kruse (F.), Etatsraad, Professor ved Universitetet i Dorpat . . . . F.B.B.
Lang (Andrew), Major og Over-Veimester, St. Croix . . . . F.B.B.
Aagaard (U. C. F.), Justitsraad, Amtsforvalter, Thisted 6
Brinck-Seidelin (L. C.), Etatsraad, General-Dicisor i Rentekammeret . . 5
Smith (M.), Sö- og Land-Krigscommissair, Frederiksværn . . . . . F.B.B.
Thorlacius (Arne O.), Kjöbmand, Stikkisholm, Island 3
Adler (J. G.), Geheime-Etatsraad 5
Bardenfleth (F. L.), Kammerherre og General-Major 4
Friederichsen (F.), Justitsr., Byfoged i Christiansstæd paa St. Croix F.B.B.
Holten (Hs. Excell. N. A.), Geheime Conferentsraad 10
Magnusen (J. F.), Kammerraad 3

Jomard (A.), Medlem af det franske Institut, Paris . . . . V.B.
Juel (N.), Justitsraad og Amtsforvalter, Hjörring 4
Larsen (J. E.), Professor i Lovkyndigheden 3
Pavels (P.), Provst, Sognepræst til Sandefjord 3
Heath (John), M. A. Cambridge . . . . F.B.B.
Wegener (C. F.), P.D., Kgl. Historiograph, Professor og Geheimearchivar 3
Tang (A. E. H.), Justitsraad, til Nörre-Vosborg 15
Betham (Sir William), Ulster King of Arms, Dublin . . . . F.B.B.
Christie (W. F. K.), forhenv. Stiftamtmand, Bergen . . . . F.B.B.
Irminger (J. H. G.), Kammerh., Oberstl. og Adjut. hos Kongen af Danmark 3
Viollier (L. de), Keis. Russisk Collegieraad og Leg.-Secretair . . F.B.B.
Abrahams (N. C. L.), Professor 3
Bille-Brahe (H. E. Preben Greve af), Geh. Confer., til Brahesminde i Fyen 10
Hammeken (L. J.), Legationsraad 3
Preusker (K. B.), Rentamtmand, Grossenhayn i Sachsen . . . . . . V.B.
Vedel-Simonsen (L. S.), M. et P. D., Etatsr. og Prof., til Elvedgaard i Fyen 3
Blache (H. H.), Rector ved Cathedralskolen i Aarhuus 4
Moltke (Hs. Excell. A. W. Greve), Premier-Minister og Statsraads Præs. F.B.B.
Stemann (C. L.), Kammerherre, Stiftamtmand over Aalborg Stift 4
Flor (C.), Etatsraad og Professor 12
Löwenstern (G. H. Baron), Kongl. Dansk bef. Minister i Wien . F.B.B.
Sörensen (S.), Provst, Sognepræst til Snoldelöv og Thune 6
Voigt (J.), Professor ved Universitetet i Königsberg . . . . V.B.
Brammer (G. P.), T. D., Biskop over Aarhuus Stift 3
Harhoff (C. J. C.), Justitsraad og Byfoged i Ringsted . . . . . . F.B.B.
Knudtzon (Broder L.), Grosserer, Trondhjem . . . . F.B.B.
Seidelin (H. D. Brinck), Admiral . . . . F.B.B.
Tetens (Stephan), fh. Biskop over Als og Ærö Stift 9
Conradt (J.), Stadthauptmand 3
Nielsen (M.), Sognepræst til Sönder- og Nörre-Kongerslev og Komdrup 3
Reutze (M. A.), Cancellieraad, Frederikshavn 6
Zahrtmann (C. C.), Marine-Minister 4
Bloch (S. N. J.), Etatsr. og Prof., Rector ved Cathedralskolen i Roeskilde 3
Dreier (J. L.), M.D., Professor og Hofmedicus 3
Hansen (P.), Etatsraad, fh. Gouverneur, Tranqvebar, Ostindien . . F.B.B.
Mundt (J. H.), Etatsraad og Borgemester 3
Tillisch (F. F.), Kammerherre, Cabinets-Secretair hos H. M. Kongen . . 3
Van Deurs (J. F.), Kammerh. og Generalkrigscommissair, til Frydendal, F.B.B.
Birch (P. L.), Justitsraad og Borgemester i Slagelse 3
Andersen (J.), Cancellieraad og Forligelsescommissair . . . . F.B.B.
Kellner (L. S.), Major i Ingenieur-Corpset 3
Knudtzon (P. C.), Grosserer 3
Lögstrup (A. B.), Major . . . . F.B.
Tregder (E. H.), Etatsraad 3
Bügel (D. N.), Grosserer, Ringerige 3
Gottschalck (C. F. T.), Sognepræst til Odder og Tvenstrup 4
Schlegel (P. E.), Regimentschirurg, St. Croix, Vestindien . . . . F.B.B.

Becker (J. G. Burmann), Philos. Dr. . . . . F.B.
Hansen (P.), Overkrigscommissair, St. Croix, Vestindien . . . . . . F.B.B.
Koch (J. N. G.), Etatsraad, Altona 5
Mariboe (C.), Professor 6
Müller (J. C.), M.D., Stabslæge og Professor 3
Warter (Rev. John Wood), Præst, England . . . . F.B.B.
Wilde (T.), Commandeur-Capitain, Toldinspecteur i Nyborg 3
Donner (C. H.), Conferentsraad, Altona . . . . F.B.B.
Graah (W. A.), Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Grüner (G.), Overkrigscommissair, Spanagergaard 9
Lund (C.), Justitsraad, Landinspecteur og Registrator 5
Fahnöe (H. C.), Sognepræst til Pedersker paa Bornholm 3
Klausen (G. E.), Etatsraad og Professor, Altona . . . . C.B.
Larsen (J. H.), T.D., Professor, Sognepræst i Holbek 3
Lerche (Hs. Excell. C. C. Greve af), Geh. Conferentsr., til Lerchenborg 10
Mylius (J. C.), Kammerherre, til Lystrup 3
Nees (C.), Premier-Lieutenant, Proprietair til Emdrupgaard 10
Wheaton (Henry), Nordamerikansk bef. Minister i Berlin . . . . . F.B.B.
Aas (Gunder), Amtmand over Stavanger Amt . . . . F.B.
Albinus (J. H. J.), Cancellieraad . . . . F.B.B.
Fürst (V. J.), Viceconsul, Arendal . . . . F.B.B.
Lunn (W.), Major, Proprietair til Knapstrup 3
Stockfleth (N. V.), Sognepræst til Lebesby i Öst-Finmarken . . . V.B.
Castenskjold (C. H. von Grevenkop), Kammerherre, til Frederikslund . 3
Hettema (M.), Medlem af det frisiske Ridderskab, Leeuwarden . . V.B.
Kjær (T. A.), Capitain, Havnemester paa St. Thomas i Vestindien F.B.B.
Pardessus (J. M.), Professor ved Universitetet i Paris . . . . F.B.B.
Petersen (C. B.), Cancellieraad, Regjerings-Secretair, St. Thomas F.B.B.
Rohde (L. J.), Commandeur-Capitain, St. Thomas . . . . F.B.B.
Strandgaard (A. S.), Capitain af Artilleriet, St. Thomas . . . . . F.B.B.
Cossel (L.), Proprietair til Faareveile . . . . F.B.B.
D'Aquéria (J. L. B. Serène), General-Krigscommissair, til Merringgaard . 4
Döderlein (G. M.), Capitain, Toldcasserer, Tönsberg . . . . F.B.B.
Frijs (J. C. Lehnsgreve Juel-Wind), Kammerherre, til Frijsenborg F.B.B.
Fuss (P. H.), Statsraad, Secr. v. d. Keiserl. Vid. Acad. i St. Petersborg F.B.B.
Herskind (J. S.), Storbritannisk Consul i Aalborg 3
Knudsen (J.), Sognepræst til Hagenberg paa Als 3
Lumholdt, Krigsraad, Districtschirurg i Skive 35
M'Caul (John), A.M. Oxon., Kongl. Storbritannisk Consul i Kjöbenhavn F.B.B.
Macgregor (F. C.), Kongl. Storbritannisk Consul i China, Canton F.B.B.
Nielsen (H. P.), Krigsraad, Proprietair til Oxholm . . . . F.B.
Reventlow (E. C. D. Greve af), til Pugerup i Skåne . . . . . . F.B.B.
Strandgaard (M.), Etatsraad, Toldinspecteur i Aalborg 3
Thorbrögger (S. Th.), Justitsraad, Toldcasserer i Aalborg 3
Thue (Jacob), Kongelig Portugisisk Consul i Arendal . . . . F.B.B.
Werkmester (M.), geographisk Landmaaler, Svendborg . . . . . F.B.B.
Wulff (J.), Kammerraad, Kongelig Forvalter, Björnsholm . . . . F.B.B.

Agerbek (H.), Sognepræst til Österhæsinge og Hillerslev 3
Atterbom (P. D. A.), Professor ved Universitetet i Upsala . . . . F.B.B.
Bille (C. H.), Kammerherre, Kongel. Dansk bef. Minister i Stockholm . C.B.
Brunton (Alex.), T. D., Secretair ved Antiqvar. Selskab i Edinburgh F.B.B.
Dirckinck-Holmfeldt (C. Friherre), Amtmand, Schwarzenbeck F.B.B.
Erdmann (F.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Kasan . . F.B.B.
Fabricius (C. L.), Sorenskriver i Östre-Nedenæs . . . . F.B.B.
Preus (J. C.), Sorenskriver i Vestre-Nedenæs . . . . F.B.B.
Rantzau (Hs. Exc. C. E. Greve af), til Rastorff, Geheime-Conferentsraad 10
Rantzau (F. Greve af), Kammerherre, Landraad, Plöen . . . . F.B.
Richert (J. G.), Expeditions-Secretair, Trufve, Vester-Götland 15
Rötger (D. H.), Etatsraad og Borgemester i Itzehoe . . . . F.B.B.
Schmidt (D. P. H.), P.D., Sönderborg . . . . F.B.B.
Sjögren (A. J.), P. D., Statsraad og Academiker, St. Petersborg . . F.B.B.
Susemihl (J. B.), Etatsraad, Amtmand over Ratzeborg Amt . . . . F.B.B.
Söderström (M.), Kongl. Admiralitets- og Stads-Apotheker i Carlscrona 3
Wilson (Fletcher), Kongl. Dansk General-Consul i London . . . F.B.B.
Wolff (A. A.), P. D., Præst ved det Mosaiske Troessamfund 3
Ahlefeldt (C. C. Greve af), Kammerherre, til Ascheberg . . . . F.B.B.
Ancker (P. Kofod), Provst, Sognepræst til Östofte 6
Beskow (Bernhard von), Hofmarschal, Stockholm . . . . F.B.B.
Croker (Thomas Crofton, Esq.), F.S.A. London . . . . F.B.B.
Falbe (C. T.), Kammerherre og Commandeur 3
Gerschau (P. von), Keiserlig Russisk Statsraad og General-Consul 3
Gurney (Hudson, Esq.), Medlem af det Kongl. Selskab i London F.B.B.
Knudsen (P.), Geheime-Legationsraad, fh. General-Consul i Tripolis . . 3
Lamb (William, Esq.), London . . . . F.B.B.
Levetzau (Hs. Exc. J. G. von), Kammerherre og Overhofmarschal . . . 3
Moltke (Hs. Exc. G. Greve af), til Moltkenborg, Geh. Conferentsraad . . 10
Petit (Louis Hayes, Esq.), Medlem af det Kgl. Selskab i London, F.B.B.
Reventlov-Criminel (Hs. Exc. J. C. Greve), Over-Præsident i Altona, F.B.B.
Sidenius (N.), Sognepræst til Hesselager 3
Tunckll (A. von), Keiserl. Russisk Collegie-Assessor og Vice-Consul, S.B.B.
Vincke (Hs. Exc. L. von), Overpræsident i Westphalen . . . . . . F.B.B.
Abel (W. O.), Diaconus, Leonberg i Würtemberg . . . . F.B.B.
Ackermann (W. A.), Professor og Bibliothekar, Lübeck . . . . . F.B.B.
Bexley (Nicolas, Lord) D.C.L., F.R.S., F.S.A. London . . . . F.B.B.
Den Tex (C. A.), Professor, Amsterdam 3
Dezoz de la Roquette (J. B. M. A.), fh. Fransk Consul, Paris, F.B.B.
Dietrichstein (Hs. Exc. Grev M.), Chef for Hofbibliotheket i Wien, F.B.B.
Ferguson (William, Esq.), Leith i Skotland . . . . F.B.B.
Heintze (J. F. F. Baron von), Kammerh. og Regjeringsraad, Slesvig, F.B.B.
Hibbert-Coare (Sam., Esq.), M.D., F.R.S. et S.A.Scot., York . . F.B.B.
Hill (Lord George), Medlem af det Kgl. Vid. Acad. i Dublin . . F.B.B.
Kolowrat-Liebsteinsky (Hs. Exc. A. Greve), Statsminister, Wien, F.B.B.
Mac-Donald (Alexander, Esq.), F.S.A.Scot., Edinburgh . . . . . . F.B.B.
Munthe af Morgenstjerne (J. W.), Kammerh., fh. Chargé d'Affaires i Haag 3

Nolsöe (J.), Kongelig Handelsforvalter, Thorshavn 4
Plöyen (C.), Amtmand over Holbek Amt 3
Puttrich (L.), J.U.D., Overrets-Advocat, Leipzig . . . . F.B.B.
Schmidt (P. C.), til Vindeby, Senator i Tönningen . . . . F.B.B.
Schröter (J. H.), Pastor emeritus, Thorshavn, Færöerne 3
Sternburg (Max von Speck), Friherre, til Lutzschena . . . . F.B.B.
Trevelyan (Walter Calverley, Esq.), M.A. Oxford . . . . F.B.B.
Zober (E. H.), P.D., Gymnasielærer i Stralsund . . . . C.B.
Ampère (J. J.), Professor ved Collège de France i Paris . . . . F.B.B.
Dal Borgo di Primo (Olinto), Kammerherre, Madrid . . . . F.B.B.
Dithmer (H. H.), Agent, til Rennberg 3
Dondukoff-Korsakoff (Fyrst), Cur. f. Underv.-Dist. St. Petersborg, F.B.B.
Donnersmark (L. F. W. Greve Henkel v.), Kammerh. og Regjeringsraad F.B.B.
Freyberg (M. Friherre af), Statsr., Dir. f. Rigs-Archivet i München V.B.
Freymark (C. A. W.), T.D., General-Superintendent over Posen, F.B.B.
Fritsch (Hs. Exc. C. W. Friherre v.), Statsminister, Weimar . . . F.B.B.
Gynther (S. W.), Admiralitets-Kammerraad, Expeditionschef, Stockholm, 3
Homeyer (C. G.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . . . F.B.B.
Humboldt (H. E. Alexander v.), Kgl. Preussisk virkelig Geh. Raad V.B.
Kriger (M. D.), Cancelli-Secretair og Contoirchef 3
Ledebur (L. v.), Capitain, Dir. for det Kgl. Kunstkammer i Berlin, V.B.
Linsén (J. G.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Lützow (Carl von), Kammerherre, Ludwigslust . . . . F.B.B.
Metternich (C. Fyrst), Keiserl. Österrigsk Statscantsler, Wien . . F.B.B.
Napiersky (C. A.), P.D., Hofraad, Gouv. Skole-Director i Riga . F.B.B.
Trojanski (J. C.), Professor ved Universitetet i Krakau . . . . . . F.B.B.
Tzschoppe (G. A. v.), virkelig Geh. Over-Regjeringsraad, Berlin, F.B.B.
Uvaroff (Hs. Exc. Sergius), Underviisningsminister, St. Petersborg F.B.B.
Becker (R. von), P.D., Professor ved Universitetet i Helsingfors . F.B.B.
Carlmark (J. P.), Lector og Domkirke Sysselmand i Skara 3
Cooper (Charles Purton, Esq.), M. A. Oxford . . . . F.B.B.
D'Ohsson (Friherre C.), Kongl. Norsk og Svensk bef. Minister i Haag F.B.B.
Ehrenström (J. A.), virkelig Statsraad, Helsingfors . . . . F.B.B.
Ekelund (C. E.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . F.B.B.
Engelhardt (F. B.), Geheime-Regjeringsraad, Berlin . . . . F.B.B.
Gyllenkrok (Friherre A. G.), Hofmarschal, Björnstorp i Skåne . F.B.B.
Gyllenstjerna (Friherre N. C.), Kammerh., Krapperup i Skåne, ... 12
Hedrén (J. J.), T.D., Biskop over Carlstad Stift . . . . F.B.B.
Hipping (A. J.), Sognepræst til Wichtis i Finland . . . . F.B.B.
Hohenhausen (M. S. v.), Gen.-Adjutant, Commandant paa Gotland . . . 7
Joukofsky (Hs. Exc. Basilius), Geheime-Statsraad, St. Petersborg F.B.B.
Kröningssvärd (C. G.), Herredshövding, Bergfiskal, Fahlun . . . . V.B.
Lavinsky (Hs. Exc. A.), Gouverneur over Jeniseisk og Irkutz . . F.BB.
Lundvall (C. J.), T.D., Prof., Sognepræst til Munktorp 6
Mussin-Pushkin (Hs. Exc. M.), Cur. for Universitetet i Kasan . . F.B.B.
Nilsson (S.), Professor ved Universitetet i Lund . . . . V.B.
Pipping (F. W.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . . . F.B.B.

Qualen (H. B. von), Kammerjunker til Damp ved Eckernförde . F.B.B.
Rantzau (H. C. W. Greve af), til Hohenhain ved Eckernförde. . F.B.B.
Reutz (A. M. T. von), Professor ved Universitetet i Dorpat . . . F.B.B.
Riis-Lowson (A. C.), Etatsraad 3
Schubert (Hs. Exc. F. H.), General-Lieutenant, St. Petersborg. . F.B.B.
Tengström (J. J.), Professor ved Universitetet i Helsingfors . . . F.B.B.
Trolle-Bonde (Hs. Exc. Greve G.), En af Rigets Herrer, Stockholm, F.B.B.
Trolle-Wachtmeister (Hs. Exc. Greve H.), En af Rigets Herrer 3
Vandermaelen (Philip), Geograph, Brüssel . . . . F.B.B.
Wallén (Hs. Exc. C.), Geheimeraad, Medlem af Senatet for Finland, F.B.B.
Wilhelmi (J. D. K.), Sognepræst i Sinsheim . . . . V.B.
Wingård (C. F. af), T.D., Erkebiskop over Upsala Stift . . . . . . F.B.B.
Baggesen (August H.), Oberstlieutenant i Generalstaben 3
Baggesen (C. R.), Sognepræst i Bern 3
Barkow (A. F.), Professor ved Universitetet i Greifswald . . . . . F.B.B.
Bille-Brahe (H. Greve af), Kongl. Dansk bef. Minister i Wien . F.B.B.
Blome (A.), Kammerherre, til Blomsche Wildniss . . . . F.B.B.
Browne (P. Esq.), Kongelig Storbritannisk Legations-Secretair . . F.B.B.
Carstensen (J. A. H.), Conferentsraad . . . . F.B.B.
De Geer (Hs. Exc. Carl), En af Rigets Herrer, Stockholm . . . . F.B.B.
Hamilton (W. R.), Professor ved Universitetet i Dublin . . . . . F.B.B.
Hammer-Purgstall (Jos. Friherre v.), Hofraad og Hoftolk, Wien, F.B.B.
Kræmer (R. F. von), Landshövding, Upsala . . . . F.B.B.
Litton (Samuel, Esq.), M.D., Vice-Præs. i det Kgl. Irl. Acad. i Dubl. F.B.B.
Lönnrot (E.), M.D., Provincial-Læge, Kajana i Finland . . . . . . F.B.B.
Mellin (Baron A. G.), Præsident i Senatet for Finland . . . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. C. E. Greve af), Geheime-Conferentsraad . . . F.B.B.
Nicolai (Hs. Exc. Baron Paul de), fh. Ks. Russisk bef. Minister . F.B.B.
Rääf (L. F.), Kammerjunker, til Buhlsjö ved Linköping . . . . . F.B.B.
Sadlier (F.), D.D., Vice-Præs. i det Kgl. Irl. Acad. i Dublin . . F.B.B.
Saluzzo di Monesiglio (Hs. Exc. Cæsar), General, Turin . . . . F.B.B.
Schulzenheim (David von), Kongelig Svensk Hof-Cantzler . . . . F.B.B.
Singer (J.), D.D., Secretair ved det Kgl. Irlandske Acad. i Dubl. F.B.B.
Wielogstowsky (K. von), fhv. Præs. i det regjerende Senat i Krakau, F.B.B.
Capponi (Marquis Gino), Medlem af Acad. della Crusca i Florens, F.B.B.
Gerhard (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Hornbech (H. B.), M.D., Landphysicus, Vestindien . . . . F.B.B.
Kjellerup (A. A.), Etatsraad . . . . F.B.B.
Lachmann (C.), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Lagerheim (Friherre Elias), Kgl. Svensk-Norsk bef. Minister i Kbhavn, F.B.B.
Marsh (George P., Esq.), Medlem af Repræsentanthuset i Washington, F.B.B.
Menschikoff (Fyrst Alex.), Admiral, Gen.-Gouverneur over Finland, F.B.B.
Pahlen (Hs. Exc. Baron v. d.), Gen.-Gouv. over Lifl., Estland og Kurland, F.B.B.
Botfield (Beriah, Esq.), Norton Hall, Northamptonshire . . . . . F.B.B.
Chaudoir (S. Baron de), Curator for Underviisningsdistrictet Kiev, F.B.B.
Disbrowe (Sir Edward C.), Kongelig Britisk bef. Minister i Haag, F.B.B.
Justi (K. W.), Theol. Dr., Generalsuperintendent i Marburg . . . F.B.B.

Kemble (John M. Esq.), M.A., Trinity College, Cambridge . . . . F.B.B.
Rennenkampff (Baron G. von), til Helmet i Lifland . . . . F.B.B.
Smith (Richard B., Esq.), F.S.A., Liverpool . . . . F.B.B.
Sparre (P. G. Greve), Oberst, Carlskrona 6
Sprengtporten (Friherre J. W.), Over-Statholder i Stockholm . F.B.B.
Deecke (L. H. E.), P.D., Collega ved St. Catharinæum i Lübeck, F.B.B.
Lutké (F. B. de), Contre-Admiral, St. Petersborg . . . . F.B.B.
Meinhold (W.), Sognepræst til Crummin paa Usedom . . . . F.B.B.
Palmstjerna (Frih. N. F.), Svensk bef. Minister i St. Petersborg, F.B.B.
Sohlberg (L. G.), Feltprovst, Odinsvi 6
Sothmann (M. N.), Sognepræst til Mildsted ved Husum . . . . . . F.B.B.
Ascheraden (Baron Schoultz von), Kongl. Preussisk bef. Minister, F.B.B.
Bartlett (John Russell, Esq.), New-York . . . . F.B.B.
Brunius (C. G.), M.A., Professor ved Universitetet i Lund . . . . . . V.B.
Elphinstone (M.), Medlem af det Asiatiske Selskab i London . . F.B.B.
Sabinin (Stephan), Keiserlig russisk Hofprovst, Weimar . . . . . . F.B.B.
Webb (Th. H.), M.D., Secretair ved det Rhode-Islandske Hist. Selskab, F.B.B.
Berzelius (Friherre Jacob), Professor, Sec. ved Vid. Acad. i Stockholm, F.B.B.
Hohbach (B. H. G.), Over-Justits-Assessor, Ulm . . . . F.B.B.
Lowell (C.), D.D., Secretair i Massachusetts Hist. Selskab i Boston, F.B.B.
Möhl (K. F.), Sognepræst til Ölstykke . . . . V.B.
Osnobischin (D.), Collegieraad, Murom i Gouvernem. Vladimir . . F.B.B.
Phillips (G.), Professor ved Universitetet i München . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Michel), Ridder, Neapel . . . . F.B.B.
Sant-Angelo (Hs. Exc. Nicolas), K. Sic. Indenrigsmin., Neapel . F.B.B.
Warnkoenig (L. A.), Professor ved Universitetet i Gent . . . . . F.B.B.
Oertzen (M. von), Landsældste, Præs. for Validensk. Selskab i Görlitz, F.B.B.
Athanasius (Hs. Em.), Erkebiskop i Tobolsk og Siberien . . . . . F.B.B.
Cappé (Judah, Esq.), St. Thomas i Vestindien . . . . F.B.B.
Fugl (U. N.), Auditeur, Procurator paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Holm (A. J.), Secretair i det Kongelige Raad paa St. Thomas . . . F.B.B.
Longfellow (H. W.), Professor ved Univers. i Cambridge i Mass. F.B.B.
Macedo (Don J. da Costa de), Secr. ved Vid. Acad. i Lissabon . . F.B.B.
Philarète (Hs. Em.), Metropolit af Moskou og Kolomna . . . . F.B.B.
Raaslöff (Harald I. A.), Assessor i Criminal- og Politiretten . . F.B.B.
Seraphin (Hs. Em.), Metropolit af Novgorod og St. Petersborg . F.B.B.
Stenersen (A. C. A.), Krigsassessor, St. Thomas i Vestindien . . F.B.B.
Tscertkoff (Alexander), Oberst, Moskou . . . . F.B.B.
Tydemann (H. G.), Professor ved Universitetet i Leyden . . . . . F.B.B.
Ustrialoff (N. G.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg . F.B.B.
Baratayeff (Fyrst M.), Gouvernements-Adels-Marschal i Simbirsk, F.B.B.
Lignell (A.), Contracts-Provst, Sognepræst til Kila i Vermeland, F.B.B.
Trigoso (Don F. M. d'Aragão), Præs. i Pairskamm. i Lissabon . . F.B.B.
Jacob (Hs. Em.), Biskop af Saratov og Sarizinsk . . . . F.B.B.
Moltke (A. G. Greve), Kammerherre 3
Pogodin (Michel), Professor ved Universitetet i Moskou . . . . V.B.
Innocentius (Hs. Em.), Biskop af Kharkov . . . . F.B.B.

Keyser (Rudolph), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . . V.B.
Lewschine (Al. de), Civil-Gouverneur i Odessa . . . . F.B.B.
Quincy (J.), LL.D., Præs. for Harvards Univ. i Cambridge, Mass., F.B.B.
Cyrillus (Hs. Em.), Erkebiskop af Podolien og Brazlau . . . . . F.B.B.
Keyper (L. J. F.), Oberst, Directeur i Krigsministeriet 3
Vargas (J.), M.D., forhen Præsident i Republikken Venezuela . . F.B.B.
Watts (Francis), Prof. ved Spring-Hill College ved Birmingham, F.B.B.
Janssen (L. J. F.), Conservator for Rigsarchivet i Leyden . . . . . V.B.
Le Blanc (Th.), LL.D., F.S.A., Advocat, London . . . . F.B.B.
Mourier (K. E.), Commandeur-Capitain i Sö-Etaten . . . . F.B.B.
Nielsen (Anders), Justitsraad, Brigadelæge, Fredericia 3
Ouseley (Sir Gore), Baronet, Direct. for det Asiat. Selsk. i London, F.B.B.
Northumberland (A. P. Lord Prudhoe), Hertug af, Alnwick Castle. F.B.B.
Ahlefeldt-Laurwigen (C. J. F. Greve af), Oberstlieut., til Langeland, F.B.B.
Coke (D'Ewes, Esq.), til Brookhill Hall, Derbyshire . . . . F.B.B.
Fife (J. D. Earl of), K.T., K.F., Lord-Lieutenant of Banffshire . . F.B.B.
Swinburne (Sir J. E.), Baronet, Præs. f. Antiq. Selsk. i Newcastle, F.B.B.
Wilson (Daniel), D.D., Biskop af Calcutta i Bengalen . . . . F.B.B.
Bonnevie (H.), Borgemester i Trondhjem 6
Coit (Th. W.), T.D., Præs. f. Transylv. Univ., Lexington, Kentucky. F.B.B.
Gregorius (Hs. Em.), Erkebiskop af Tver og Kaschin . . . . . . F.B.B.
Hansteen (C.), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . V.B.
Jespersen (N. F.), Capitain, Grönnebjerggaard 9
Leemanns (C.), P.D., Conservator ved Antiquitets-Museet i Leyden. V.B.
Lindsley (Th.), T.D., Præs. for Univ. i Nashville i Tennessee . . F.B.B.
Peterson (John), Overdommer paa St. Vincent i Vestindien . . . . F.B.B.
Prescott (William H., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Dalsgaard (J.), Proprietair til Krabbesholm 3
Fleming (G. A. Frih.), Gen.-Adjutant, Commandant i Götheborg . F.B.B.
Fogtmann (N.), Dr. og Prof. Theol., Biskop over Aalborg Stift 4
Fönss (H. J. R.), Justitsraad, til Örslevkloster 10
Marmier (Xavier), Professor, Paris . . . . V.B.
Nygaard (M. B.), Justitsraad, Kokkedal 5
Ormerod (T. J.), A.M., Prof. ved Brasennose College, Oxford . . F.B.B.
Sparks (Jared), LL.D., Prof. ved Harvards Univ., Cambridge, Mass., F.B.B.
Bardenfleth (Hs. Excell. J. C.), General-Lieutenant, Frederiksborg. F.B.B.
Dieterich (U. W.), Conrector ved det Tydske Nat. Lyceum i Stockholm. V.B.
Fasting (L. G.), Justitsraad og Borgemester i Nakskov 3
Fritz (G.), Kammerraad, Raadmand i Roeskilde 3
Goldbech (H. L. J.), Etatsraad, Altona . . . . F.B.B.
Ibsen (S. K.), Justitsraad, Byfoged og Byskriver i Rödby 3
Kendrick (Rev. Asahel C.), Professor, Hamilton, New-York . . . F.B.B.
Kielland (J. S.), Keiserlig Russisk Vice-Consul i Stavanger . . . F.B.B.
Plaskett (Joseph), Major, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Quistgaard (C. S.), Consistorialraad, Sognepræst til Gimlinge . . F.B.B.
Raben-Levetzau (C. W.), Kammerherre, til Beldringe . . . . F.B.B.
Rudelbach (A. G.), T.D., Consistorialraad, Sognepræst i Slagelse 3

Thestrup (P. M.), Provst, Sognepræst til Töllöse og Aagerup 3
Aspinwall (T.), Oberst, Nordamericansk General-Consul i London. F.B.B.
Elton (Romeo), A.M., Prof. ved Browns Universitet i Providence. F.B.B.
Everett (Hs. Exc. Edw.), LL.D., Gouverneur over Massachusetts. F.B.B.
Gyllenhaal (L. H.), Justitiæ-Statsminister, Pres. for Göta Hofret. 6
Holmboe (C. A.), Professor ved Universitetet i Christiania . . . . F.B.B.
Lassen (J. A.), Provst, Sognepræst til Kværndrup 3
M'Kenzie (John W.), Writer to the Signet, Edinburgh . . . . F.B.B.
Müller (Tage C.), Biskop over Ribe Stift 3
Rantzau (Hs. Exc. C. A. F. Greve), Kammerh., Gouverneur i Lauenburg 9
Reventlow (D. C. E. Greve af), Kammerherre, til Brahetrolleborg. F.B.B.
Schiötz (J. A. L.), Krigsraad 3
Schougaard (J.), Procurator, til Mallinggaard ved Skanderborg . F.B.B.
Webster (Noah), LL.D., Newhaven, Connecticut . . . . F.B.B.
Aurelius (D.), A.M., Hist. Lector ved K. Gymnasium i Calmar. . F.B.B.
Beamish (N. L.), F.R.S., Major, til Beaumont ved Cork i Irland . F.B.B.
Biondelli (Bernardin), Mailand . . . . F.B.B.
Dahl (J. C. C.), Prof. og Landskabsmaler ved Kunstacad. i Dresden, F.B.B.
Lund (P. W.), P.D. og Professor, Lagoa Santa i Brasilien . . . . . F.B.B.
Porter (Jacob), M.D., Plainfield, Massachusetts . . . . F.B.B.
Ryk (J. C.), Kongelig Nederlandsk General-Gouverneur i Surinam, F.B.B.
Schiötz (Otto M.), Sognepræst til Hasle og Freerslev 3
Anjou (N. J.), T.D., Provst, Sognepræst i Norrköping 3
Carlsson (C. A.), Provst, Wenersborg 3
Foss (L.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Roeskilde 3
M'Caul (John Gordon, Esq.), Planter, St. Croix i Vestindien . . . F.B.B.
Nordensköld (O. G.), Contre-Admiral, Stockholm . . . . F.B.B.
Plumer (William), Epping i New Hampshire . . . . F.B.B.
Stedmann (William), M.D., St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Wölffert (F. C.), Justitsraad, Aalborg. 3
Gaimard (P.), Præs. f. d. Franske vid. Expedition t. Island og Grönl., F.B.B.
Gaupp (E. Th.), J. U. Dr. og Professor ved Universitetet i Breslau, F.B.B.
Scavenius (P. B.), Kammerherre, til Gjörslöv . . . . F.B.B.
Van Buren (Martin), fh. Præs. i de forenede Stater i Nord-America, F.B.B.
Wallencrona (G.), Capitain, Carlstad 3
Voronzow (Fyrst M.), General, General-Gouverneur, Caucasien . . F.B.B.
Yoldi (Hs. Exc. A. Greve af), Hans Majestæts Over-Kammerjunker, F.B.B.
Jones (Michael, Esq.), Advocat, London . . . . F.B.B.
Pyrker (J. L.), Patriarch-Erkebiskop til Erlau i Ungarn . . . . . F.B.B.
Radowitz (J. M.), General-Major, Frankfurt a. M. . . . . F.B.B.
Ritter (Carl), Professor ved Universitetet i Berlin . . . . F.B.B.
Schinas (C. D.), Statsraad, Professor ved Universitetet i Athen . . . V.B.
Schlözer (K. von), Keis. Russisk General-Consul, Lübek . . . . . . C.B.
Stuyvesant (P. G.), Præsident for det hist. Selskab i New-York, F.B.B.
Beamish (James Caulfield, Esq.), Penlee Cottage, Devonport . . . F.B.B.
Lövenskjold (H. F. Baron af), Kammerherre, til Lövenborg. . . F.B.B.
Smith (Joshua Toulmin, Esq.), London . . . . F.B.B.

Benedictsen (Boge), Proprietair til Stadarfell paa Island . . . . . . F.B.
Boddien (F. G. von), virkelig Regjeringsraad, Aurich . . . . F.B.B.
Schoolcraft (Henry R., Esq.), New-York . . . . V.B.
De Nully (P.), Oberst og Stadthauptmand i Christiansted paa St. Croix, F.B.B.
Lorichs (G. D.), K. Svensk Kammerh. og Chargé d'Affaires i Madrid, F.B.B.
Ackersdyck (J.), Professor ved Universitetet i Utrecht . . . . . . F.B.B.
Knesebeck (Baron von dem), Geheime-Justitsraad, Göttingen . . . F.B.B.
Marquez (J. I.), fh. Præsident i Republiken Ny Grenada . . . . . F.B.B.
Moltke (Hs. Exc. Otto Greve af), Geheime-Conferentsraad 3
Bang (P. G.), J.U.Dr., Indenrigsminister 3
Iverus (J. F.), Brukspatron, Afhulta 6
Krohn (F.), Medailleur 3
Scheringson (R.), A.M., fh. Rector Gymnasii i Vesterås 4
Withusen (C. C.), Conferentsraad og Professor 3
Araujo-Ribeiro (Hs. Exc. J. de), Ks. Bras. bef. Minister i Paris, F.B.B.
Bergmann (F.), Professor ved Academiet i Strassborg . . . . . . F.B.B.
Durbin (P.), Præsident for Dickinson College i Pennsylvanien . . F.B.B.
Guldbrand (G.), Provst, Särestad i Sverige 3
Löwenörn (F. E. W. de), Geh. Legationsraad 3
Smith (Jerome V. C.), M.D., Quarantainelæge i Havnen ved Boston, F.B.B.
Zipzer (E. A.), Professor, Neusohl i Ungarn . . . . F.B.B.
Bellander (O. R.), Hofprædikant, Provst og Sognepræst i Köping . . . 6
Casaus (Hs. Em. Don F. Ramon), Erkebiskop af Guatemala . . . . F.B.B.
Fox (R. W., Esq.), Nordamericansk Consul i Falmouth . . . . . . F.B.B.
Hanka (W.), Bibliothekar ved det Böhmiske Nat. Museum i Prag, F.B.B.
Jörgensen (J. F.), Sognepræst til Thisted ved Hobro . . . . F.B.B.
Kastner (G.), Hofraad, Professor ved Universitetet i Erlangen . . S.B.B.
Pingel (C.), P.D., Overinspecteur ved det Naturhistoriske Museum, V.B.
Prescott (Hs. Exc. H.), Gouverneur over Newfoundland . . . . . F.B.B.
Salvandy (Hs. Exc. N. A. Greve), fh. Fransk Underv.-Minister . . F.B.B.
Schulenburg-Probstey-Salzwedel (Frih. O. v. d.), K. Pr. Landraad, F.B.B.
Sörensen (J. C.), Provst, Sognepræst til Solberg og Sundby 6
Waldo (Daniel), Justitiarius, Worcester, Massachusetts . . . . F.B.B.
Almeida e Albuquerque (Don F. de Paulo), Minister, Rio Janeiro, F.B.B.
Angelis (Don Pedro de), Professor, Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Bardenfleth (Hs. Exc. C. E.), Geh. Stats- og Justitsminister 5
Knudsen (Hans), Registrator i det Kongl. Geheime-Archiv . . . . . . V.B.
Lacrouts (J. B. F.), Præsident i Handels-Tribunalet i Algier . . . F.B.B.
Lassen (G. F.), Kammerraad 5
Lidén (Jan), M.D., Fahlun 3
Macleod (Hs. Exc. Sir H. G.), Gouverneur over Trinidad . . . . . F.B.B.
Meisser (C.), Professor ved Universitetet i Brüssel . . . . S.B.B.
Moltke (Hs. Exc. C. Greve af), til Nütschau, Geheime Conferentsraad . . 3
Ouseley (Wm. G.), K. Britisk bef. Minister i Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Ræder (J. T.), Kammerjunker, Oberst 3
Sigurdsson (Jon), Archivar ved det hist.-archæologiske Archiv . . . V.B.
Stenhammar (M.), T.D., Provst, Sognepræst til Risinge . . . . . . F.B.B.

Venturi (Hs. Exc. Marquis P. Garzoni), Geh.-Statsraad, Florens . F.B.B.
Westergaard (N. L.), Professor 3
Barcley (Rev. S. V.), Sognepræst til Lerwick, Shetland . . . . . F.B.B.
Brown (J. P., Esq.), Secr. ved den Nord-Amer. Leg. i Constantinopel, F.B.B.
Cameron-Mouat (W.), Capitain, til Garth paa Bressay, Shetland, F.B.B.
Chamberlain (M.), Concord, New Hampshire . . . . F.B.B.
Drake (Samuel G., Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Ehrenhoff (J. M.), K. Svensk og Norsk General-Consul i Tanger, F.B.B.
Fant (C. J.), Vice-Bibliothecar ved Universitets-Bibl., Upsala 12
Gislason (Konrad), Lector 3
Gyllengranat (C. A. Frih.), Commandeur-Capitain, Stockholm 6
Hamilton (Rev. Z.), Sognepræst til Bressay, Shetland . . . . F.B.B.
Hoppe (Th. A.), Stiftamtmand, Amtmand i Sorö 12
Jenisch (M. J.), Senator, Hamborg . . . . F.B.B.
Lichtfield (F., Esq.), Nordamericansk Consul i Puerto-Cabello, F.B.B.
Martinez de la Rosa (Don F.), forhen Premier-Minister, Madrid, F.B.B.
Mynster (J. P.), T.D., Biskop over Sjællands Stift 3
Nielsen (K.), Rector ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Ogilvy (Chas., Esq.), til Seafield, Dansk Consul i Lerwich, Shetland, F.B.B.
Owen (Joseph), Grosserer 3
Reid (William), Gouverneur over Bermuda . . . . F.B.B.
Reventlow (F. D. Greve af), K. Dansk bef. Minister i London . F.B.B.
Smith (John Cotton), Sharon, Connecticut . . . . F.B.B.
Sourdeval (Charles Mourin de), Dommer ved Retten i Tours . . F.B.B.
Aschling (A. R.), Capitain i det K. Svenske Artilleri, Stockholm 3
Börresen (C. L.), Sognepræst til Kundby og Krogstrup 3
Cardenas (Greve Laurent de), til Vallegio i Piemont . . . . F.B.B.
Deichmann (J.), Cancellieraad 3
Hetsch (G. F.), Professor ved Kunstacademiet i Kjöbenhavn 3
Königsfeldt (J. P. F.), Adjunct ved den lærde Skole i Frederiksborg, 3
M'Cauley (Daniel Smith, Esq.), Nordamericansk Consul i Tripolis, F.B.B.
Müller (C. L.), Lic. Theol., Inspecteur ved Myntcabinettet 3
Neergaard (J. A. Brun de), Kammerherre, til Skjoldenæsholm . F.B.B.
Paulsen (N.), Kongl. Dansk Consul i Valparaiso . . . . F.B.B.
Pollard (Richard, Esq.), Nordameric. Chargé d'Affaires i St. Jago, F.B.B.
Prieto (Hs. Exc. Don Joaquim), Præsident i Republiken Chili . . F.B.B.
Quaade (P. F.), Generalmajor, Chef for Ingenieur-Corpset 3
Segurola (Don Saturnino), Canconicus v. Cathedralen i Buenos-Ayres, F.B.B.
Stein (S. A. W.), M. D., Professor ved Universitetet 3
Ursin (M. R.), Provst, Sognepræst til Domkirken i Viborg 3
Andersen (C. P.), Overlærer ved den lærde Skole i Slagelse 3
Arboe (N. P.), Justitsraad, Byfoged, Frederiksborg 6
Baastrup (F.), Forstmester, Overförster, Haderslev 3
Baggesen (F. W. M.), Capitain, Postmester i Rudkjöbing 3
Banegas (Don José Leon), Prof. ved Universitetet i Buenos-Ayres, F.B.B.
Belman (Henrik L.), Kongelig Spansk Consul i Helsingör . . . . . . C.B.
Bloch (J. V.), Lic. Theol., Sognepræst til Lönborg og Egvad 3

Blom (H. Stoltenberg), Cancellieraad, Birkedommer ved Grevskabet Muckadell, 3
Borgen (P. N.), forhen Adjunct ved den lærde Skole i Kolding 3
Brun (C. F. B.), Hofjægermester til Kraagerup 21
Caroc (C.), Justitsraad og Amtsforvalter i Veile 3
Christensen (C.), Capitain, Slesvig . . . . F.B.
Damkjær (J. R.), Lic. Theol., Sognepræst til Kjettrup 3
Danneskjold-Samsöe (Hs. Exc. C. C. S. Greve af), Over-Staldmester . . 3
Daue (P. H.), Sognepræst til Ljunge og Uggelöse 3
Discher (G. J.), Sognepræst til Fölleslöv 6
Elberling (C. W.), Rector ved den lærde Skole i Slagelse 3
Engelbrecht (W. F.), Consistorialraad, Sognepræst til Lyderslöv 4
Esbensen (J. R.), Sognepræst til Flemlöse 3
Falsen (J. C. de), Commandeur, til Söbysögaard . . . . F.B.
Fich (H. J.), Consistorialraad, Sognepræst i Bogense 9
Fiedler (V.), til Sevedögaard 3
Fleischer (E. C.), Overlærer ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Flöe (J.), Kammerraad, Stifts-Landinspecteur i Ribe Stift, Vostrup 9
Hallam (Henry, Esq.), M.A., Vice-Præs. i Antiq. Selskab i London, F.B.B.
Hammerich (P. F. A.), A. Mag., res. Capellan ved Trinitatis Kirke 3
Hammond (Charles, Esq.), Boston, Massachusetts . . . . F.B.B.
Holmstedt (S.), Adjunct ved Realskolen i Aarhuus 3
Holst (C. L.), Sognepræst til Aggersö ved Skjelskjör 6
Kirstein (E. A.), Kammerraad og Landvæsens-Commissair 3
Lauts (U. G.), Professor ved Universitetet i Leyden . . . . F.B.B.
Lindholm (H.), Amtmand over Skanderborg Amt 3
Lund (J. C.), Sognepræst til Munkebjergby og Bromme 6
Lützhöft (H. H.), Kammerraad, Landvæsens-Commissair 9
Löschau (C. H.), Kammerraad, Landvæsens-Commissair 15
Manockjee Cursetjee (Esq.), Parsisk Literator, Bombay . . . . F.B.B.
Malling (C.), Etatsraad, Toldinspecteur i Holbek 3
Mansa (F. W.), M.D., Stabslæge i Sö-Etaten 3
Moges (Greve A. de), Kongl. Fransk Contre-Admiral, Brest . . . . F.B.B.
Möller (M.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Nykjöbing paa Falster, 3
Ortved (S. R.), Domprovst, Roeskilde 3
Petersen (H.), Capitain, Landskriver og Dige-Insp. paa Pellworm, F.B.B.
Pontoppidan (D.), res. Cap. til Domkirken i Ribe og Sognepr. til Semm, S.B.B.
Reck (J. L.), Forstraad, Skovrider i 1ste Kronborgske Skov-District . . . 3
Ræder (N. D. A.), Justitsraad, Borgemester og Byfoged i Horsens . . . 6
Scavenius (J. B.), Hofjægermester, til Basnæs . . . . F.B.B.
Schack (O. D. Greve af), til Schackenborg . . . . F.B.B.
Schwensen (J.), Cancellieraad, Byfoged i Nysted 3
Sheil (Justin), Oberst, Teheran i Persien . . . . F.B.B.
Simesen (S.), Major, Haderslev 4
Thiele (J. M.), Justitsraad, Kongen af Danmarks Haandbibliothekar . . . 3
Whitte (H. K.), A.M., Rector ved den lærde Skole i Rönne 3
Worsaae (J. J. A.), Inspecteur over de antiqvariske Mindesmærker 3
Zeuthen (F. L. B.), A.M., Sognepræst i Sorö 9

Östrup (W.), Sognepræst til Longelse og Fuglsbölle 6
Aarestrup (C. W.), Overkrigs-Commissair, St. Croix . . . . F.B.B.
Brockdorff (H. A. Greve af), Landraad, Amtmand, Neumünster, F.B.B.
Cronstern (G. F. A. v.), Hofjægermester, til Nehmten . . . . . . F.B.B.
Garde (J. A.), Krigsraad, Byfoged i Rönne 12
Genty de Bussy (Pierre), Statsraad og Militair-Intendant, Paris . F.B.B.
Graae (Christen), Sognepræst til Bödstrup 3
Graae (Christian), Sognepræst til Tranekjær og Tulbölle 3
Hansen (E. C.), Forstraad, Skovrider, Tisvilde 9
Jensen (J. C.), Sognepræst til Roerup og Gliim 6
Knuth (F. M. Greve af), Kammerherre, til Knuthenborg . . . . . . F.B.B.
Kornerup-Borch (S.), Etatsraad, Amtsforvalter, Haderslev 3
Kreuger (J. H.), Contre-Admiral, Stockholm 3
Lerche (C. G. F. von), Kammerherre, Hofjægermester, til Carlsberg . . . 3
Leth (C. F. S.), Kammerjunker, til Egelykke 3
Nyegaard (P. N.), Kammerraad, Frederikskilde 6
Nörgaard (P. M. T.), Sognepræst til Onsted, Allislev og Ledreborg . . . 3
Ridolfi (Marquis Cosimo), Dir. f. Agerdyrkn. Inst. i Meleto i Toscana, F.B.B.
Sadelin (P. U. F.), P.D., Provst, Hammarland paa Åland . . . . . F.B.B.
Stockfleth (Hannibal de), Oberst, Veile 3
Stourdza (H. H. Fyrst Michael), Hospodar af Moldau . . . . F.B.B.
Strandgaard (L. W.), Toldinspecteur i Ebeltoft 3
Abel (L.), Provst, Sognepræst til Dalum 3
Holten (H. C.), Sognepræst til Skuldelöv og Selsö 9
Moltke-Hvidtfeldt (A. C. Greve af), K. Dansk Minister i Neapel, F.B.B.
Monrad (G. H.), Kammerherre, Medlem af General-Postdirectionen 3
Stiesen (Severin), Kongl. Siciliansk Consul i Helsingör . . . . F B.
Bagger (J. K.), Præst for den lutherske Menighed paa St. Croix . F.B.B.
Cigalla (Greve Joseph de), P.D., Santorin af det græske Archipel, F.B.B.
Ingerslev (H.), Sognepræst til Kongsted 6
Klick (J. J.), Kongl. Dansk Consul i Buenos-Ayres . . . . F.B.B.
Kunzen (C. F.), Regjeringsraad, St. Croix i Vestindien . . . . F.B.B.
Mauduit (A. F.), Correspondent af det Franske Institut, Paris . . F.B.B.
Precht (H. W.), Major og Stadthauptmand paa St. Thomas . . . . F.B.B.
Rögind (J.). Adjunct ved Cathedralskolen i Aarhuus 3
Scholten (Fr.), Kammerherre, Toldinspecteur paa St. Croix . . . . F.B.B.
Wood (Richard, Esq.), Kongl. Storbritannisk Consul i Damascus . F.B.B.
Grez (H. F. de), J.U.D., Breda i Nord-Braband . . . . F.B.B.
Holmberg (A. E.), Pastor Adjunctus, Tjörn ved Kongelf . . . . . . V.B.
Leth (V. Steensen), til Steensgaard, Kammerjunker 3
Siemsen (C. W.), Bibliothekar ved det Kongl. Bibliothek i Hannover . . 3
Sorterup (J. B.), Archivar ved det historisk archæologiske Archiv, V.B.
Arfwedsson (C. D.), Nordamericansk Consul i Stockholm 3
Everlöf (F. A.), Kongl. Svensk og Norsk General-Consul i Kjöbenhavn, 3
Feddersen (B.), Justitsraad og Landretsnotar i Slesvig . . . . . . F.B.B.
Haurowitz (H. V. H.), M.D., Ks. Russ. Statsraad og Livlæge, St. Petersb., F.B.B.
Lassen (G. F.), Justitsraad, Haderslev 3

Lunding (H. M. W.), Etatsr., Cabinets-Secr. hos H. M. Kongen af Danmark, 3
Lützow (G.), Generalmajor 5
Magnusson (C.), Kammerraad, Sysselmand, Island 3
Oxholm (W. T. v.), Kammerherre og Generalmajor, til Taarnborg 6
Paucker (C. J.), Hofraad og Gouvernements-Procureur, Reval . . F.B.B.
Skalkovski (A.), Hofraad, Conservator ved Museet i Odessa . . . F.B.B.
Vithusen (D.), Stadschirurg i Aalborg 3
Adlerberg (V. v.). Ks. Russ. Gen. Lieut. og Gen. Post-Dir., St. Petersb., F.B.B.
Miniscalchi (F. Greve), Keis. Österrigsk Kammerherre, Verona . . F.B.B.
Schirinsky-Schikhmatoff (Fyrst P. A.), Geheimeraad, St. Petersb., F.B.B.
Warschau (Grev Paskévitsch Erivansky, Fyrste af), Statholder i Polen, F.B.B.
Westfelt (L.), K. Svensk Oberstl. og Gen.-Stabs-Officier, Stockholm, V.B.
Wetterbergh (C. A.), M.D., Regiments-Læge, Östersund . . . . . . V.B.
Boutkoff (Hs. Exc. Greve P. G.), Geheimeraad, St. Petersborg . F.B.B.
Essen I (Hs. Exc. Greve P. K. von), General, St. Petersborg . . . F.B.B.
Galitzin (Fyrst Dmitri), General-Gouverneur i Moskou . . . . . . F.B.B.
Kotzebue (C.), Keiserl. Russisk Consul i Jassy . . . . F.B.B.
Münch-Bellinghausen (E. Frih.), Ks. Österr. Regjeringsraad, Wien, F.B.B.
Olsoufieff (Hs. Exc. B. D.), Hofmarschal hos Storfyrst Alexander, F.B.B.
Orloff (Hs. Exc. Greve A.), General, Medl. af Statsr., St. Petersb., F.B.B.
Rumine (N. de), Keis. Russisk Statsraad og Kammerherre, Moskou, F.B.B.
Schindler (J.), Præsident for det regjerende Senat i Krakau . . . F.B.B.
Tischkévitch (E. Greve), Curator for Districtet Borysov . . . . . F.B.B.
Uhde (Carl A.), til Handschuheim, Godsbesidder i Mexico . . . . . F.B.B.
Akerman (John Y., Esq.), Secr. ved det numism. Selskab i London, F.B.B.
Amherst (Right Hon. William Pitt, Earl of), til Montreal i Kent, F.B.B.
Becher (Tyge), A.M., Professor, Archivar ved det hist. genealogiske Archiv, 3
Boutourlin (Dmitri Petrovitsch), Medl. af Statsraadet, St. Petersborg, F.B.B.
Demidoff (Fyrst Anathol), Greve til San Donato i Toscana . . . F.B.B.
Dirks (Jacob), J.U.D., Advocat ved den frisiske Overret i Leeuwarden, F.B.B.
Enochin (J. V.), M.D., virkl. Statsr., Livchirurg hos Storfyrst Alexander, F.B.B.
Gortschakoff II (Fyrst Peter), Gouverneur over Vest-Siberien . F.B.B.
Grote (W. H. C. A. Friherre), Geh. Statsraad og Præsident i Eutin, F.B.B.
Hambro (C. J.), forhen Nordamericansk Consul, London . . . . . . F.B.B.
Haughton (Richard, Esq.), Professor i Hindustansk, Addiscombe . F.B.B.
Hjort (P.), P.D., Professor ved Academiet i Sorö 3
Jennifer (Daniel, Esq.), Nordamericansk bef. Minister i Wien . . F.B.B.
Jensen (H. N. A.), Sognepræst til Borne ved Slesvig 6
Knesevitsch (D. M.), Geheimeraad, Cur. for Underv. Distr. Odessa, F.B.B.
Koutorga (M. S.), Professor ved Universitetet i St. Petersborg . . F.B.B.
Kulakowsky (J.), Curator for Gymnasiet i Bialystok . . . . F.B.B.
Lee (John, Esq.), LL.D., Medlem af det Kongl. Selskab i London, F.B.B.
Mansel (George), Capitain i den Britiske Marine, London . . . . F.B.B.
Middeldorph (H.), Consistorialraad, Prof. ved Universitetet i Breslau, V.B.
Montefiore (Sir Moses), Medlem af det Kongl. Selskab i London, F.B.B.
Morris (Jacob G., Esq.), Philadelphia . . . . F.B.B.
Obolensky (Fyrst Michel), Ks. Russ. Statsraad, Moskou . . . . . . F.B.B.

Philosophoff (Hs. Exc. A.), Ks. Russ. Gen. Adjutant, St. Petersborg, F.B.B.
Schrewsbury (John Talbot Earl of), arvelig Hofmester i Irland . F.B.B.
Stroganoff (Greve G. A.), virkelig Geheimeraad, St. Petersborg, F.B.B.
Teïmouraz (H. H. Czarevitsch), Pr. af Georgien, Sön af K. Georg XIII, F.B.B.
Teleki von Széh (Joseph, Greve), Gouverneur over Siebenbürgen, F.B.B.
Temple (Sir Grenville), Mahlberg i Storhertugdömmet Baden . . . F.B.B.
Thacher (G. M., Esq.), Kongl. Dansk Consul i Boston . . . . . . F.B.B.
Cronstedt (A.), Gen.-Major, Gouv. ov. Åbo og Björneborgs Län samt Åland F.B.B.
Fraenkel (E.), M.D., Medlem af Sundheds-Coll. for Moldau, Jassy, F.B.B.
Haupt (M.), Professor ved Universitetet i Leipzig . . . . F.B.B.
Hällfors (Carl E.), Contracts-Provst, Åland . . . . F.B.B.
Schulz (H. W.), P.D., Director for det K. Antike-Cabinet i Dresden, F.B.B.
Woldsen (J. N.), Kongl. Dansk General-Consul i Amsterdam . . . F.B.B.
Arneth (J.), Prof. ved Univers. og Director for Antike-Cab. i Wien, F.B.B.
Bibesco (H. H. Fyrst Georg), Hospodar af Valachiet . . . . F.B.B.
Chmel (J.), Director for Geheime-Archivet i Wien . . . . F.B.B.
Coopmans (E. W. de), K. D. Kammerh. og Chargé d'Affaires i Brüssel, F.B.B.
Daschkoff (J. A.), Ks. Russ. Statsraad og General-Consul, Bucarest, F.B.B.
Ellesmere (Right Hon. Lord Egerton, Earl of), London . . . . . F.B.B.
Flügel (J. G.), P.D., Nordamericansk Consul i Leipzig . . . . . . F.B.B.
Grotefend (G. F.), P.D., Director for det Kongl. Lyceum i Hannover, F.B.B.
Helmreichen (V. von), Keis. Österr. Bjergværks-Director, Brasilien, F.B.B.
Mavros (N. de), Statsr., Gen.-Inspect. over Quarantainerne ved Donau, F.B.B.
Neophytos (Hs. Em.), Metropolit af Valachiet, Bucarest . . . . . . F.B.B.
Schack (H. E. A. R. C. von), Geh.-Raad og Ges. v. Forbundsd. i Frankfurt, F.B.B.
Stirbey (Hs. Exc. B. de), Storvornik af Valachiet, Bucarest . . . F.B.B.
Tamelander (C. G.), Oberstl., Postinspector i Åbo og Björneborgs Län, F.B.B.
Traversay (Hs. Exc. A. J. Marquis de), Gen. og Mil. Gouv. i Archangel, F.B.B.
Witt (H.), Kongelig Dansk General-Consul i Peru, Lima . . . . . S.B.B.
Wüstenfeld (H. F.), P.D., Professor ved Universitetet i Göttingen, F.B.B.
Burnes (James, Esq.), Vice-Præsident i det Asiatiske Selskab i Bombay, F.B.B.
Ewald (G. H. A.), Professor ved Universitetet i Tübingen . . . . . F.B.B.
Gibbes (Robert W.), M.D., Columbia i Syd-Carolina . . . . F.B.B.
Macaré (C. A. R.), Medl. af General-Staterne for Zeland, Middelburg, F.B.B.
Sehested (N. F. B.), Jægermester, til Stamhuset Broholm 6
Sommer (C. C. L. F.), pract. Læge, Jacobshavn, Grönland 3
Traherne (J. M.), M.A., Oxford, Coedriglan, Cardiff, England . . F.B.B.
Wolny (G.), Benedictiner-Ordens Præst, Professor, Brünn . . . . . F.B.B.
Woolsey (T. D.), A.M., Professor ved Yale College, New Haven, Conn., F.B.B.
Zoller (H. E. K. Frih. v.), Gen.-Lieut. og Chef f. Art.-Corpset i München, F.B.B.
Campana (G. Pietro), Hofraad, Rom . . . . F.B.B.
Canina (Luigi), Raad i Gen.-Com. f. Antiqvit. og de skjönne Kunster, Rom, F.B.B.
Gille (F. de), Statsraad, Bibliothecar hos H. M. Keiseren af Rusland, F.B.B.
Kuscheleff-Besborodko (A. G. Greve), virkl. Statsraad, St. Petersb., F.B.B.
Meyer (G. F. W.), Hofraad og Professor ved Universitetet i Göttingen, F.B.B.
Schmidt (M. R.), Krigsraad og Rustmester ved Arsenalet 3
Sutherland (G. G. L. G. Hertug af), Marquis af Stafford . . . . F.B.B.

Wetzer (H. J.), Professor ved Universitetet i Freiburg . . . . . . F.B.B.
Wolanski (T. P. z. Wolan), Landraad, Pakosc i Storhertugd. Posen, F.B B.
Wrangel (Baron F. v.), General-Lieutenant, Stettin . . . . F.B.B.
Fowler (W. C.), A.M., Professor ved Amherst College, Massachusetts, F.B.B.
Frye (William E.), fh. Storbrit. Major af Infanteriet, Paris . . . . F.B.B.
Krag (C. A.), Lieutenant i 13de Linie-Infanteri-Bataillon, Fredericia . . . 3
Thacher (J. S. B.), Assessor i Överste Ret i Staten Mississippi . F.B.B.
Webber (Samuel), M.D., Charlestown i New Hampshire . . . . . . F.B.B.
Westreenen van Tiellandt (W. H. J. Baron van), Chef f. Hofbibl. i Haag . . 7
Andersen (Sev. Chr.), Kongl. Dansk Consul i Christiania . . . . . . C.B.
Coquebert de Monbret (E.), Paris . . . . F.B.B.
Eschmann (J.), Oberstlieutenant, Ingenieur-Geograph, St. Gallen . F.B.B.
Herbst (C. F.), Archivar ved det historisk-archæologiske Archiv . . V.B.
Huth (Henry, Esq.), Kongl. Dansk General-Consul i Mexico . . . F.B.B.
Konow (F. L.), Kongl. Dansk Consul i Bergen . . . . C.B.
Titoff (Hs. Exc. V. P. de), Keis. Russisk Minister i Constantinopel, F.B.B.
Bachiller y Morales (Don Antonio), Havana . . . . V.B.
Briem (J. G. G.), Sognepræst til Kousted og Raasted . . . . F.B.
Lange (Chr. C. A.), Chef for det Kongl. Norske Rigsarchiv, Christiania, V.B.
Lewis (Martin, Esq.), Baltimore, Maryland . . . . F.B.B.
Linde (A. C. P.), Auditeur, Departementssecretair under Cultusministeriet 3
Mitchell (John M., Esq.), Kongl. Belgisk Consul i Edinburgh . . F.B.B.
Munch (P. A.), Professor ved Frederiks Universitet i Christiania . . V.B.
Olfers (J. F. M. v.), Geh. Raad, Gen. Director over de K. Preuss. Museer, F.B.B.
Strunk (Adolf), Secretair ved det historisk-archæologiske Archiv . V.B.
Unger (C. R.), Stipendiat i nordisk Sprogvidenskab, Christiania . . V.B.
Lozano (Don Mariano), Buenos Aires . . . . F.B.B.
Timoni (Alexander), Constantinopel . . . . F.B.B.
Bradley (Chas W., Esq.), A.M., Hartford, Connecticut . . . . . . F.B.B.
Luynes (Honoré Theodosie P. J. d'Albert Hertug af), Paris . . . . F.B.B.
Radhakant Raja Bahadoor (Esq.), hinduisk Literateur, Calcutta, F.B.B.
Andresen-Siemens (J.), Raadmand, Helgoland . . . . F.B B.
Davis (Hs. Exc. Sir J. F.), K. Storbritannisk bef. Minister i China, F.B.B.
Lopes (Hs. Exc. Don. Carlos A.), Præsident for Republiken Paraguay, F.B.B.
Lukis (Rev. William C.), East Grafton, Burbage, Wiltshire 50
Regenburg (T. A. J.), Cancellist i det K. Danske Cancelli . . . . F.B.B.
Ring (L.), Cancelliraad, Lands Overrets- samt Hof- og Stadsrets Procurator 3
Wichfeld (J. de), Kammerherre, til Ingestofte og Ulriksdal 3
Hammershaimb (V. U.), Thorshavn, Færöerne 3
Krieger (A. F.), Lic. juris, Professor 3
Olsen (O. N.), Oberstlieutenant i Generalstaben. 3
Boucher de Perthes (Jaques), Præs. for Soc. d'Émulation, Abbeville, 100
Gordon (G. E. N.), K. Brit. Chargé d'Affaires, Stockholm 50
Ihre (Hs. Exc. A. E), Kongl. Svensk Udenrigsminister, Stockholm 50
Manderström (Frih. C. R. L.), Cabinetssecr. hos H. M. Kongen, Stockholm, 50
Petrie (G., Esq.), Vice-Præsident for det K. Irske Acad., Dublin, S.B.B.
Todd (J. H.), D.D., Vice-Præs. Kongl. Irske Acad., Dublin . . . . S.B.B.
Wiborg (K. F.), A.M., Sognepræst til Rynkeby og Revninge . . . . F.B.

REGNSKAB OVER SELSKABETS PENGEVÆSEN FOR AARET 1848.

INDTÆGTER:

	Rbd.	Sk.
Casse-Beholdning fra 1847 . . . . r. S.	56.	73.
Hans Majestæt Kongen af Danmarks aarlige Gave	300.	„
Gaver og bestandige Bidrag fra Medlemmerne [1]	760.	„
Aarlige Bidrag fra samme [2]	1123.	„
Böger og extraordinaire Tilskud [3]	45.	76.
Renter af den faste Fond	1840.	„
	4125.	53.

UDGIFTER:

	Rbd.	Sk.
Anvendt til den faste Fonds Forögelse	902.	48.
Islendinga Sögur	384.	„
Annaler for Nordisk Oldkyndighed og Historie	228.	„
Antiquarisk Tidsskrift	593.	33.
Mémoires des Antiquaires du Nord	63.	72.
Antiquités Russes et Orientales	73.	„
Lexicon poeticum antiquæ lingvæ septentrionalis	250.	„
Tegninger samt disses Gravering i Staal, Kobber eller Træ til *Atlas for nordisk Archæologie, Antiquarisk Tidsskrift m. v.*	590.	24.
Lithographerede Facsimiler og Aftryk af Kort og Kobbere	207.	82.
Selskabets historisk-archæologiske Archiv og Bibliothek	274.	56.
Andre Udgifter til Selskabets Bud, Opvarteren ved Forsamlingerne, Qvitteringsblanketter, ved Diplomers Udfærdigelse, Porto af Breve og Pakker m. v.	485.	3.
	4052.	30.
Casse-Beholdning den 31te December 1848	73.	23.
	4125.	53.

Kjöbenhavn, den 31te December 1848. J. F. MAGNUSEN.

Undertegnede have, som det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskabs for Aaret 1848 valgte Revisorer, revideret foranstaaende Regnskab, og befundet samme aldeles rigtigt; ligesom og, at Selskabets faste Fond i Aaret 1848 er forøget med det Beløb, som den kongelig confirmerede Fundation af 30te October 1834 § 2 foreskriver at skulle oplægges [4].

Kjöbenhavn, den 17de Februar 1849.

P. KNUDSEN. A. KJELLERUP.

1-2) Disse tvende Summer udgjöre Belöbet af Medlemmernes i Aaret 1848 ydede og i den her foran indförte Liste anmeldte Bidrag 3) Nogle Bidrag fra Udlandet ere erlagte i fremmede Myntsorter, der ere omvexlede. Disses Belöb i Rbd. r. S. ere i det skrevne Regnskab nöiagtig specificerede, ethvert paa sit Sted, men her ere Overskudene af Skillinger, for Pladsens Skyld, henförte samlede under Rubriken „extraordinaire Tilskud." 4) Fundationens § 2 bestemmer nemlig, at alle de bestandige Bidrag af 50 Rbd og ligeledes de större Donationer skulle anvendes til den faste Fonds successive Forögelse.

UDSIGT OVER
DEN ARNAMAGNÆANSKE STIFTELSES PENGEVÆSEN
I AARET 1848.

De Udgifter, som ere fremkaldte ved Indheftning af en Deel af Legatets Skrifter, (Fundatsens § 21 foreskriver, at ethvert Exemplar, som leveres, skal heftes) som og ved Trykningen af de sidst udkomne Skrifter, have, i Forening med Legatets ordinaire Udgifter, medtaget saavel Indtægten for dette Aar som störste Deel af Beholdningen fra de forrige (jevnf. foreg. Beretning S. 133). Udsigten over Stiftelsens Regnskabsvæsen for Aaret 1848 er nemlig ifölge Regnskabs-Protocollen som fölger:

INDTÆGTER:

	Rbd.	Sk.
Cassebeholdning den 31te December 1847	1001.	27.
Renter af Fonden	985.	88.
Exemplarer af Skrifterne	22.	48.
	2009.	67.

UDGIFTER:

	Rbd.	Sk.
Anvendt til Fondens Forögelse	126.	7.
De tvende Stipendier i Henhold til Fundatsens § 4	500.	„
Övrige ordinaire Udgifter (see ovenfor S. 134)	115.	„
Opbevaringslocalets Indretning	82.	24.
Skrifters Trykning med Papir, Indheftning m. v.	968.	10.
	1791.	41.
Cassebeholdning den 31te December 1848	218.	26.
	2009.	67.

Stiftelsens Fond eller rentebærende Capital andrager nu . . Rbd. 27,500.

ANTIQUARISK TIDSSKRIFT.

INDHOLD AF AARGANGENE 1846-1848.

OLUFAS KVÆDE,

FÆRØISK FOLKESANG.

Melodien optegnet af Syngemester H. Rung; Harmoniseringen af A. P. Berggreen.

Con moto.

1. Góð - a skemtun ger - a skàl, hvàr eg geng' í dans, eg
1. Ly - stig-hed jeg yp - pe vil, hvor jeg går til dans, jeg

mf *f*

kvøði um kong Pip - ing og Ól - uv - u, dott-ur hans.
synger om kong Pi-ping og O - lu - fa, dat-ter hans.

mf *f*

Stíg - um fast á várt golv, spàr-um ei vár skó,
Træ - der fast på vort gulv, al - le ra - ske mænd,

ff

Gud mann ráða, hvàr vær drekk - um onn - ur jól.
Gud han råder, hvor vi hol - de jul i - gen.

p *cresc.*

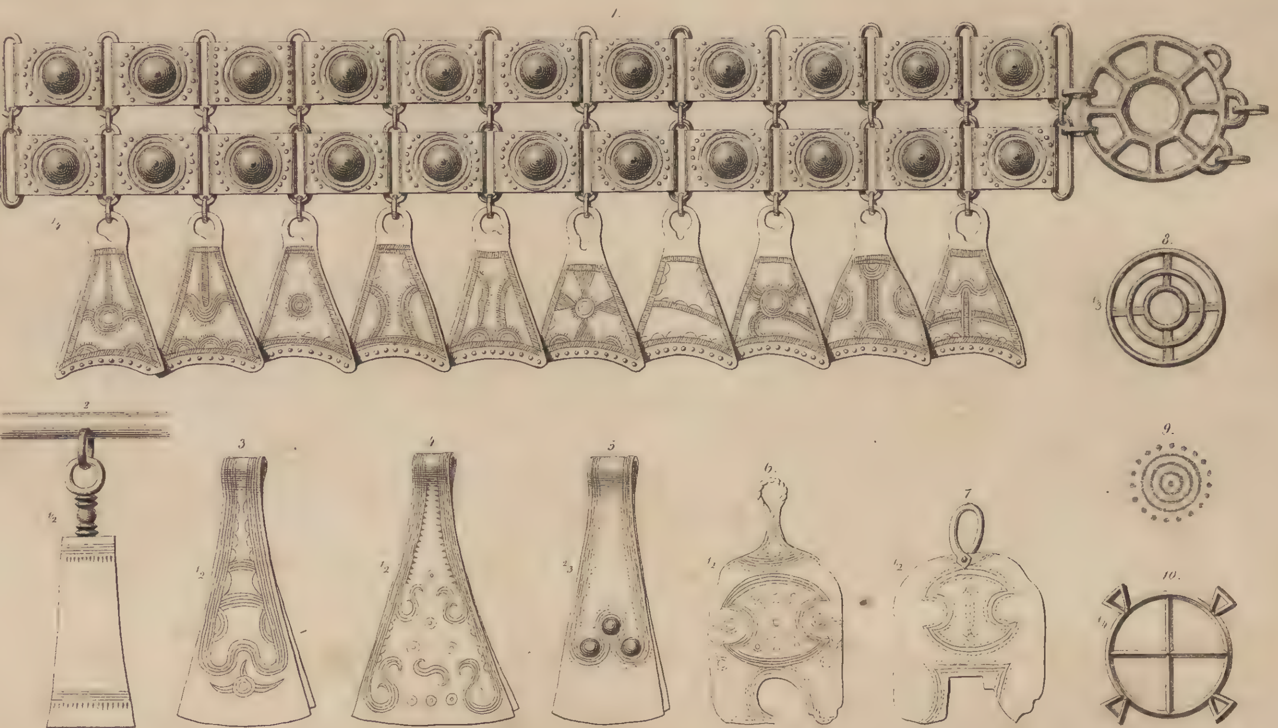
8 8

UDSIGT OVER PLANCHERNE.

I Texten findes indsatte Afbildninger af fölgende Gjenstande:

Anm. S. 206: den 29de Juli l. den 31te August.

Tab. I.

Grundtegning
af
SJÖRINGBORG
Dollerupstrand
SJÖRING SÖ
SJÖRING
Söndergaard
Speringstrand
Brogaard
Voldene
Eng
til
Brogaard
Veihuse
Hové-
kjær
SPERING
Speringholm
SPERING
SÖ
Sjöring
Hede
Kallerup-
kjær
Kallerup
Hede
SJÖRINGVOLD
med
Omgivelser
1848.

ANTIQUARISK KORT OVER EN DEEL AF ANGELN, NEMLIG AF SOGNENE STEDORP, QUERN, STENBERG, ESGRUS OG GELTING.

Tab. III.

VED H.N.A. JENSEN, PRÆST TIL BORNE 1847.

AFRIDS
AF
SLIEN
med de befæstede Stæder
i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede
ved
H.N.A. JENSEN
1848.
BUKHAVEN
Gaath Öe
BLOKHUS
GAMMELBORG
SLE SMINNE
Tösdorp
Capella S. Nicolai
RÖSTE
Ellenberg
OLPENIS
Löckmark
N.Bradorp
Rafnckier
Espenis
Kopperbye
Brodersbye
St Bradorp
GRÖDERSBYE
Rinkenis
CODSER
Höxmark
SWONBORG
Swans
Gerebye
Winnemark
BISKOPPELIGE
Schubye
fra Flensborg
Farenstede
Loyt
Borne
PAGERYE
WEDELSPRANG
HESSELGAARD
LINDAU
Skandse
Sisebye
Gugelsbye
MAASLEVE
Damp
Tolk
Taarsted
Ulsnis
STUBBE
GODS
KRISEBYE
Lindholm
BISPE
Büstorp
Goltoft
Badstube
Risebye
Wapenis
Kalebye
Moldenit
Füsing
Brodersbye
KONNINGSBORG
BISKOPPELIGT
S.Jörgen
S.Michaelis
HESTEBERG
SLESVYK
GOTTORP
JURIANSBORG
Stecksvyk
Store
Bredning
Borgwedel
Kosleve
til Eckernförde
KOHÖVED
Haddebye
OLDENBORG
DANNEVIRKE
0
1
2 Miil

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01337 9777

